DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

EERSTE JAARGANG

1922

— — — UITGEVERIJ „LIBERTAS" — BRUSSEL (V.) — — —

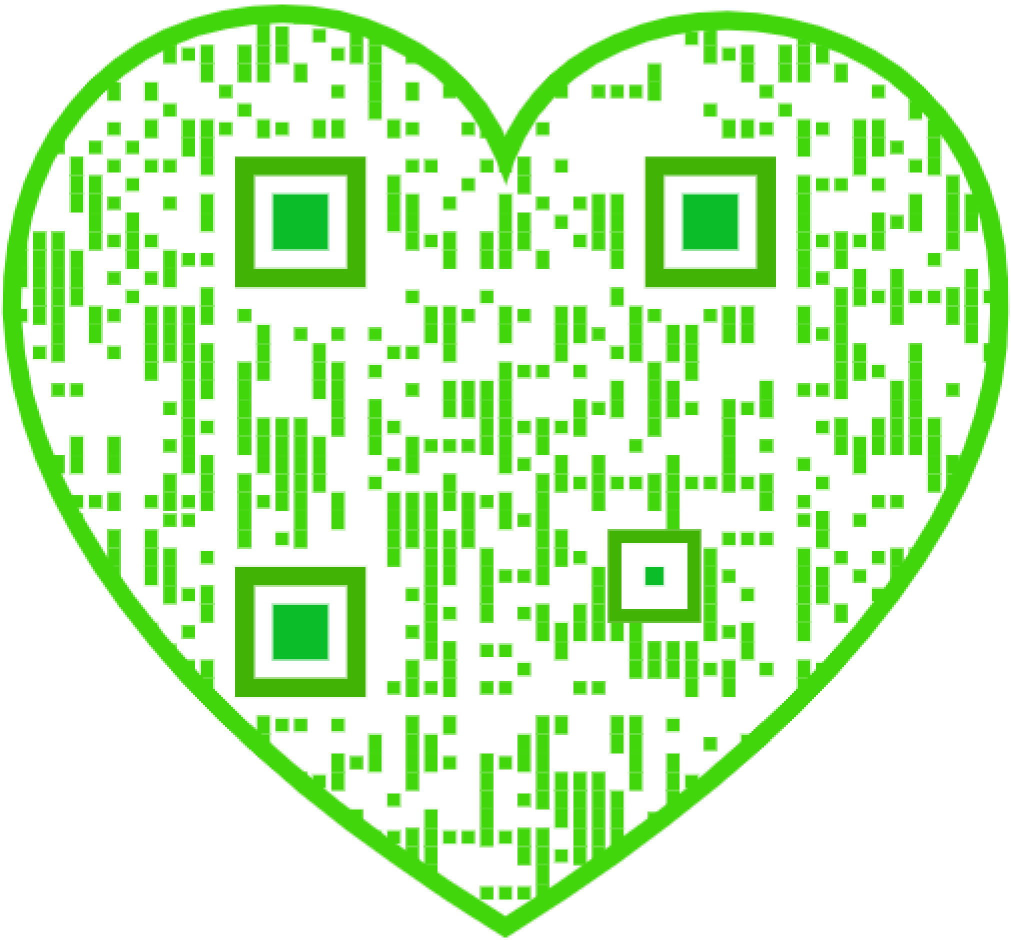

Inhoud van „De Toerist". — Eerste Jaargang.

Afgevaardigden V. T. B. 204-264-280-303-324
Afrika (Losse blik over de kaart v.) 87
Antwerpen 12-180-203
Ardennen (Reisplan) 188
Auto - aantal 158-231
» achterlichten 59
» Ford 249
» taks 1922 46
» tentoonstelling Namen 46
» tolrechten 124
Badplaatsen (Onze) 103
Beiaarden (Onze) 60-156-177
Bekend Type (Een) 158
Belgische Spoorwegen 92-123-124
Zie verder : Spoorwegen.
Bergsport 216
Boekbesprekingen 125
Boottocht Vlissingen 97-102
Brecht 242-270
Brou 7
Brugge 129-131-138-149-152-161-165
Brussel (Zeehaven) 234
Daun- en Eifelmeren (De) 197
Dendermonde (Herstel) 234
Denijn, Jef 177
Duinen (Onze) 108-126-173-196-275
Duinen onzer Zeekust 43
Eifelmeren 197
Ellende (Een week van) 101
Fietstocht Antwerpen-Mechelen 119
Per Fiets door Limburg 52-85-266
Fietstocht l. d. Taalgrens 21-37-54
Friesche landschap (Het) 34
Ford-Toerisme 248
Front (reisplan) 188
Gent 236
Goslar (Het 1000-jarige) 317
Grotten (Han, Rochefort) 209
Han 209
Haven van Antwerpen 203
Herenthals 20
's Hertogenbosch 39-184
Inleiding 1
Internationale pasvervalschers 62
Kampeersport in Vlaanderen 218-326
Karwendel (In den) 216
Katacomben te Valkenburg 170
Kempen (De) 24-229
Klokkenspelen 60-156
Knokke en Omstreken 44-103
Kortrijk 212
Lincoln Imp 170
Mechelen 3-65-74-177
Middelburg 89-118
Modernisten (Brugge en de) 152
Molens (Onze) 157
Namen v. Negers 105
Natuur- en Stedenschoon 47-109
New-York 109
Noord-Brabant 25
Ober-Ammergau 109-279
O.L.Vr. Welriekende 274
Ontdekkingsreiziger (Een Vlaamsch —) v. Ruisbroek 49
Passiespelen (Ober-Ammergau) 109-279
Persbesprekingen 79
Poesjenellenkelder 61-232-250-263-277
Pottenbakken 121
Provinciale Vergadering Antwerpen 203
» » Brabant 236
» » Oost-Vlaanderen 235
» » West-Vlaanderen 264
Reisplannen 188
Ryn (reisplan) 188
Rochefort 209
Rome 26-56
Rothenburg a. d. Tauber 227
Ruisbroek (W. Van) 49
Rijssel 197-225
Schelde (De) 117
Schilders uit Brugge 149
Schooluitstap (Leerlingen op) 124
Seravezza en z'n marmergroeven 153
Sint Lenaerts 242-270
Sleeswijk-Kaarten 196-205
Spoorwegen 60-61-92-123-124-173-279
Terugblik 2
Tervueren 237-244
De „Toerist" en V.T.B.-uitgaven 301
Thorhout 121
Tijdschriften 47
Uitstappen 61-94-174-234-256-263-280-308-326
Valkenburg 170
Verblindende Verlichting 81
Vlaamsch Hotel (Brugge) 46
Vlaamsche Kampeerclub 222
Vlissingen 89-118
Voetganger (Nutteloosheid v. d.) 158
Wegennet 124
„Wildzang" (Vl. Kampee club) 222-326
Zeebrugge 145
Zoniënbosch 222-232-256-314

VERSLAGEN :

Antwerpen 12-324
» (Haven) 203
Brugge 161-165
Brussel 324
Kortrijk 280
Mechelen 264
Stichting Fietsclub Brussel 263-283
Sottegem 324
West-Vlaanderen 264

WERKING :

Allerlei 45-308-311
Mededeelingen 262
Mistige dag en nog wat 289
Propaganda 294
Terugblik 2
Tot Ziens 33
Schema's 60-312
Volharden bij het Ideaal 66
Vooruit 30
Werking V.T.B. 298
V.T.B. in Brabant 193
Werking Propaganda-Commissie 299
Werking Commissie v. Toerisme 300

DE TOERIST

Ambtelijke Mededeelingen.

Abonnementen 62-80
Allerlei 91
Bedevaart (Graven b. d. IJzer) 174
Beschermende leden V.T.B. 14-31-62-126-175-205-284
Bestuur (Samenstelling) V.T.B. 14
Bibliotheek 323
Bijdrage 16-144
Dagelijksch Bestuur 264
Eereleden V.T.B. 14-31-62-126-175-205-284
Frankeerzegels 280-323
Hotelhouders 326
Huis P. Benoit 280
Inning der Bijdragen 16
Inschrijving 175
Knoopen V. T. B. 189
Kwijtingen 80-189-262-280-307
Landdag Brugge 108-151-156
Landdag Mechelen 33
Ledenlijst V.T.B. 15-32-48-63-95-110-126-160-176-190-206-223-239-287-328
Lidkaart 1923 307
Luxe-uitgaaf voor 1923 323
Onderscheiding Ing. C. Leurs 235
Onregelmatigheden 235
Onze Duinen 126
Photo-liefhebbers 108
Postcheckrekening 235
Rouwbetuiging aan Prof. Dr Scharpé 30
Uitgaven 262
Uitstap Antwerpen 175-179
Verdaging Landdag Brugge 156
Verminderingen en voordeelen 16-31-47-62-94-126-183-218-264-284-304
Vragenlijst 200-227-323
Waterreis Vlissingen 89-118
Zichtkaarten 189

Berichten en Wetenswaardigheden

De „Ando" 94
De „Bismarck" 59
Bootvaart door Brugge 137
Naar Duitschland 155
Fietspad Lier-Aerschot 261
Folklore (Waalsche) 278
Hotels en Pensions te Brugge 149
Kunstfeesten 233
Luchttoerisme in Engeland 276
» in Spanje 278
» in Marokko 278
» in Nederland 278
Nieuwigheid in Brussel 233
O.L.Vr. Toren Klokkenspel 235
Ondergrond Spoorwegen 60-261
Opgravingen Reims 279
Passiespelen Ober-Ammergau 108
Provincieraad (Rijwieltaks) 174
Reizen naar Beieren 91
Reizigersverkeer in statie Brussel 61
Simplontunnel 261
Snelheidsrekord 261
Stadion (Het grootste) 261
Studiekring Brussel 279
Tentoonstell. Egypt. Oudheden 277
Toeristische gegevens 199
Treinplaatsen in Duitschland 262-278
Verblijfsbelasting 155-279
Vl. Opv. Vereeniging 324
Vl. Hotel te Brugge 46
Visa Beieren 91-278
» Duitschland 233
» Italië 234
Voordrachten 235-324
Voordrachten Gent 279
Voordrachten K. V. H. 277
Voordracht Gezondheidsleer 262
Waes-Statie 233
Wintercursussen Mechelen 325
Zomerprijs in Duitsche badplaatsen 91

DE TOERIST

VTB

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

UITGAVE VAN „LIBERTAS"
KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)

ADRES VAN DE REDACTIE:
BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang N° 1 — **15 Maart 1922**

Een woord ter inleiding.

De V.T.B. bestaat, de V.T.B. werkt, de V.T.B. leeft, is roerig en zijn openbaar optreden gaat gepaard met een daad, die in ons land, meer dan ergens anders, dient op prijs gesteld: van heden af zal een veertiendaagsch blad, orgaan van den V. T. B. verschijnen, waarvan dit het eerste nummer is en dat geregeld aan allen die zich als lid lieten inschrijven toegezonden wordt.

Met de uitgave van dit orgaan bedoelt de V.T.B. zijn streven zooveel mogelijk naar alle zijden te bevorderen en bekend te maken. Dit doel is: het toerisme onder de Vlamingen, door het verleenen van dezelfde voordeelen als soortgelijke bonden, in de hand werken en hen naar eigen aard en in eigen taal doen deelnemen aan alle uitingen van toeristisch leven; het verspreiden van de kennis van het Vlaamsche land zoo bij landgenooten als bij vreemden en daardoor het reizen in onze streek aanmoedigen; het aanleggen van rijwielpaden; het verbeteren en onderhouden der wegen van de overheden bekomen, en zoo noodig, daadwerkelijk steunen, zoo ook het plaatsen van waarschuwingsborden en wegwijzers, in één woord, het verkeer zoo gemakkelijk en praktisch mogelijk te maken en alle belemmeringen tot een minimum te herleiden; mede ijveren tot het behoud van natuur en stedenschoon in Vlaanderen.

Zooals uit dit program blijken mag, staan nevens het optreden voor materieele doeleinden steeds die voor dezulke met geestelijken ondergrond. En al zullen, daar de toerist toch meest slechts leek in het reizen is, veel wenken en inlichtingen van praktischen aard noodwendig zijn en onbetwistbaar belang opleveren, toch meenen we in de andere richting meer de hoofdschotel voor den inhoud v.d.blad te moeten zoeken. We willen niet uit het oog verliezen, dat in Vlaanderen het toerisme zich heel in den aanvang van zijn ontwikkeling bevindt, dat er nog veel toeristen *gevormd* moeten worden. Want aan toerisme doen is nog wat anders dan reizen, reizen zonder meer.

De echte toerist tracht de streek die hij bereist in haar aard en karakter na te gaan, het wegen van haar bewoners te doorgronden en hun voortbrengselen, zoowel van folklore als van kunst te begrijpen. Het spreekt van zelf dat elk zich het meest in die richting zal bewezen, dien zijn persoonlijken aanleg hem aanwijst, het mag hem echter niet beletten, een, zij het ook in groote lijnen afgeteekend, beeld van het geheel in zijn geest te bewaren.

Maar eer men zoover is...... moet men leeren reizen, moet men vooral leeren *zien.* En in die richting hoopt het Bestuur vooral dit blad te kunnen maken tot een wegwijzer, een raadgever in elk opzicht. Er zal getracht worden te leeren *zien,* werkelijk *zien,* wat overal beschreven en als prachtig geboekt staat, er zal beproefd worden te leeren kleine ontdekkingen doen op elk gebied — want voor hem die zien kan gaat zelfs geen éendaagsch tochtje

voorbij zonder een of andere kleine vondst—, en eenmaal werkelijk ziende, alles wat grootsch of klein, heerlijk of mooi is in de steden en dorpen, velden, weiden en bosschen, zal men er van kunnen genieten.

En om des te eer, des te gemakkelijker tot dit doel te komen, zullen, bij elke gelegenheid, onze kunstenaars ter hulp geroepen worden : Zij, de groote klaarzienden onder de vele ziende blinden, zullen uitzeggen in klinkende of zacht ruischende volzinnen het leven van een streek, zij zullen ze ons toonen in de rijke pracht van een kleurvollen herfstdag of onder de stemmige teerheid van een avondnevel, zij zullen ze in onzen geest en ons hart doen leven door de steenen gevaarten welke, beheerschend stad en dorp, door hen werden gedroomd en door de handen van het volk opgericht.

En langs dien weg zullen we komen tot ons doel : dan zal men begrijpen waarom een V.T.B. noodzakelijk was.

Dat elk lid een propagandist, een ijverig werker voor de zaak worde....... en de V.T.B. en zijn orgaan zullen groeien en bloeien tot heil van Vlaanderland.

EEN TERUGBLIK.

In dit eerste nummer van ons orgaan, nu wij ons—in ons eigen blad!—tot àl onze leden kunnen wenden, moge een kort overzicht over, een beknopte geschiedenis van het ontstaan van den V.T.B. den lezers welkom zijn.

Om twee redenen zal ik beknopt zijn.

Op de eerste plaats, omdat . . . . het mij, in verband met de beschikbare ruimte, verzocht is, en ten tweede, omdat ik mij in hoofdzaak bepalen wil bij de *laatste* jaren, bij de *laatste* pogingen, die ten slotte geleid hebben tot bereiking van het doel. Ging ik nog vroeger terug, ik zou niet weten waarmede dan aan te vangen. Er zijn reeds zooveel middelen beproefd, goede en minder goede, om ons Vlaamsche volk ook op dit punt te bevredigen, dat ik ongetwijfeld toch onvolledig zou zijn, wanneer ik ook deze zou trachten te bespreken en in het geheugen terug te roepen. Genoeg zij het, slechts even te herinneren aan de poging van ongeveer 1905 toen eenige Vlamingen de mogelijkheid van de oprichting van een Vlaamschen toeristenbond hebben besproken en bekeken, en aan het verzoek van een groep Vlaamsche leden van den Touring Club de Belgique om het „Bulletin" gedeeltelijk ook in de Nederlandsche taal te schrijven, welk verzoek geleid heeft, naar wij meenen ons te herinneren, tot de uitgave van een Vlaamsche editie, die echter kort daarna „wegens gebrek aan belangstelling" is opgeheven.

Toch — en daarom sprak ik over deze beide feiten — toch hebben deze twee „proeven," waarvan de eene, naar men mij wel eens gezegd heeft, gesaboteerd is geworden van den aanvang af, eenigszins bijgedragen tot de oprichting van den huidigen, en nu reeds vrij krachtigen V. T. B. en de uitgave van dit orgaan. Immers, de niet geslaagde poging van 1905 en de evenmin geslaagde poging van de uitgave der Vlaamsche editie van het „Bulletin" brachten, nevens andere oorzaken, eenige Vlamingen er toe om in 1914 opnieuw deze zaak te overwegen en 1922 werd ten slotte de bekroning van 1914. In laatstgenoemd jaar werd opnieuw zeer ernstig gewerkt aan de oprichting van een Vlaamschen toeristenbond en het toenmalige komiteit, onder de energieke leiding van een der leden, zag ook zijn pogingen met goeden uitslag bekroond.

Ongeveer 1200 leden gaven zich al spoedig op en eindelijk werd besloten tot de oprichting van den V. T. B. en de uitgave van een eigen orgaan. Het eerste nummer daarvan zou begin Augustus 1914 verschijnen : alle voorbereidende maatregelen waren getroffen, alles was gereed, men kon met volle overtuiging zeggen : „het daghet." Doch eilacie . . . . . .

Niet het orgaan van den V. T. B. kwam, doch . . . . de oorlog.

België's onafhankelijkheid wèrd belaagd en het land ten speelbal der „hooge politiek."

En — vanzelf — met de verschijning van de oorlogsfakkel, verdween het licht der hope voor den V. T. B. . . . . . . gelijk, helaas, zooveel daardoor verdween.

Zoo waren weer alle plannen in duigen gevallen, alles wat gedaan was tevergeefs geschied, alle moeite, alle kosten, alle inspanning verloren, de V. T. B. — het V. T. B. ideaal verdwenen.

En het leek wel voorgoed.

Doch, reeds spoedig na den vrede kwam de oude gedachte weer bij mij op. Van nabij betrokken geweest zijnde in de plannen van 1914, was het denkbeeld wel vervaagd, doch niet geheel afgestorven.

En zoo schreef ik in 1919 in de Vlaamsche pers een artikel om de beschikbare krachten te „mobiliseeren" en de gedachte weer nieuw

leven in te blazen. Deze oproep had tot direct gevolg dat ik in verbinding kwam met twee heeren, eerst de heer Frits Henderickx en later nog met den heer Stan Leurs, en na eenige malen besprekingen gehouden te hebben besloten wij — met ons drieën! — de zaak maar aan te vatten en ons te vormen als „Voorloopig Komiteit." *Tres faciunt collegium.* Feitelijk een „*embryo*" van een komiteit.

Na vele beslommeringen, na veel voorloopigs, na overal de voelhorens uitgestoken en het terrein verkend te hebben konden wij ons eindelijk openlijk tot het publiek richten. Dit gebeurde door middel van een oproeping in de pers tot bijwoning van een „vergadering met belangstellenden," welke gehouden is geworden op 9 Juni 1921 te Antwerpen.

Dit was ons eerste levensteeken.

Een dertigtal personen waren toen aanwezig en wij mochten verscheidene hunner bereid vinden met ons een voorloopig bestuur te vormen.

Dit voorloopig bestuur vergaderde, 't zij in zijn geheel, 't zij in onderafdeelingen, meer dan dertig malen.

In Oct. 1921 gaven wij een omzendbrief, waarin medegedeeld werd dat, wilde de V.T.B. definitief gesticht worden, er een stichtingsfonds van minstens fr. 20.000 gevormd moest worden. Deze zaak vlotte echter aanvankelijk niet erg en ook het feit, dat onze bestuursvergaderingen op den duur zeer slecht bezocht werden, was niet bemoedigend en ware het niet dat het aantal bondsleden uit alle streken van Vlaanderen voortdurend uitbreidde, wij hadden toen gemeend hierin een bewijs te zien dat een V.T.B. niet noodig bleek te zijn en de plannen opgegeven.......... „Ende desespereert (echter) niet".

Doch wij begrepen dat er moest beslist worden: òf doorgaan, maar dan met veler hulp, óf eindigen en in een rondschrijven aan de leden deelden wij mede, dat er een algemeene vergadering zou gehouden worden op 29 Januari 1922, waarin over deze vragen definitief zou beslist worden.

Hoe deze vergadering tot een succes geworden is, hoe van alle zijden aangedrongen werd voort te varen, hoe ten slotte in enthousiasme besloten werd tot oogenblikkelijke stichting en werking van den V.T.B. over te gaan, behoef ik u niet meer te herhalen, nu onze secretaris daarvan zoo duidelijk gewaagt in zijn, in dit nummer voorkomend, verslag dier vergadering.

Zoo is er nu — eindelijk! — een V.T.B.

Maar gelijk er in 1920 een voorloopig komiteit in *embryo* was, zoo is er nu ook nog maar een V.T.B. in zeer klein begin. Want al moge het aantal leden nu reeds, vóór de Bond zijn eigenlijke werking kon aanvangen en vóór hij zijn eigen propagandistisch orgaan bezat, naar de twee duizend loopen, voor een toeristenbond is dit aantal natuurlijk veel te gering.

Daarom zij ieder lid van dit oogenblik af **propagandist!** Zonder deze toewijding komen we er niet! Ieder lid moet in dit jaar minstens vijf nieuwe leden aanbrengen. Dat kan! Dat moet! Dat zal! Er zijn leden die er honderd en meer aanwierven! Maar niemand blijve achter. „Werken," zooals iemand mij dezer dagen schreef, „werken! A.V.V.V.V. V.T.B."

CHR. DE DOES.
Voorzitter v. h. Voorloopig Bestuur.

Mechelen

Mechelen, waar de eerste Vlaamsche toeristendag binnenkort plaats grijpt, is geen moderne stad. De XIXe eeuwsche grootindustrie heeft om hare vesten juist geen grootschen omvang genomen.

Het verleden heeft zich hier niet door het heden laten in de schaduw stellen en dit verleden is interessant genoeg om de Dylestad genietbaar te maken ook voor die menschen welke juist niet lijden aan ziekelijk-romantische „sehnzucht" naar vervlogen tijden.

Het historische Mechelen vertoont zich aan ons als een driebuik waarvan het linkervleugelstuk de woelige industriestad der middeleeuwen voorstelt, het middenpaneel gewijd is aan de weelderige residentiestad uit de dagen der opkomende renaissance en het rechtervleugelstuk de stille bisschopstad uit den baroktijd verbeeldt.

Uit twee elementen heeft Mechelen zich gevormd: een nederzetting van laten en ministeriales rondom een klooster gesticht door den heiligen Rumoldus, midden de moerassige laaglanden op den rechteroever der rivier de Dyle en een agglomeratie van vrije kooplui, welke zich op den hoogeren linkeroever had gevormd.

Wanneer zich uit den chaos der eerste tijden van het leenstelsel, de tot op het einde van het oude regiem in zwang blijvende indeeling

der Nederlandsche vorstendommen begint te ontwikkelen, erkent Mechelen als wereldschen Heer de Prins-bisschop van Luik. Een Luiksch eiland dus midden in Brabantsch gebied. Geen wonder dat de abnormale staatsrechterterlijke toestand dezer stad spoedig een „Mechelsche frage" doet ontstaan, een Fiume of Danzigkwestie uit die dagen, een dier eeuwige enclave-moeilijkheden, die heel wat inkt, maar ook helaas heel wat bloed hebben doen vloeien.

Hoe langer het Mechelsche vraagstuk zich stelde, hoe meer het aan internationaal belang won. Beurtelings waren er mede gemoeid, de Berthouders, de Brabantsche hertogen, de graven van Vlaanderen ; op slot van rekening zelfs bleek de herrie om Mechelen van genoegzaam belang te zijn om de zorg te wekken van den Paus en van den Franschen koning. Een oplossing kwam maar eerst met de vereeniging der Nederlandsche gewesten onder den scepter van Burgondië. Mechelen werd toen voorgoed van Luik gescheiden om in den Burgondischen staat een zelfstandige provincie uit te maken.

Van de drukte welke in de feodale wereld om haar werd gemaakt, heeft zich de stad niet zoo erg veel aangetrokken. De XIIIe en de XIVe eeuw waren voor haar een periode van hoogen economischen bloei. Naast de „draperije",welke er den omvang eener grootnijverheid had aangenomen, bloeiden er handel- en scheepvaart. Het stapelrecht op zout en haver bracht de stad niet weinig voordeel bij. De thans nog meest in het oog springende kunstgebouwen klimmen dan ook tot die periode op : met den bouw der thans metropolitane kerk van Sint-Rombauts, werd even voor 1300 aangevangen ; omstreeks 1400 was dit bedehuis, een der meest vooraanstaande produkten der Brabantsche gothiek, op den toren na voltooid.

Aan de pittoreske Kathelijnekerk werkte men reeds vóór 1350. De overige gothische bedehuizen zijn van lateren tijd. De Sint-Janskerk werd in 1443 begonnen en in 1483 gewijd ; de toren der O. L. Vrouwekerk moet tot de eerste jaren der XVe eeuw opklimmen,

ALLE VLAMINGEN
WORDEN LID VAN DEN
V. T. B.
EN NEMEN VAN NU AF HUNNE SCHIKKINGEN TEN EINDE BEGIN APRIL DEN
TOERISTENDAG TE MECHELEN
TE KUNNEN BIJWONEN.

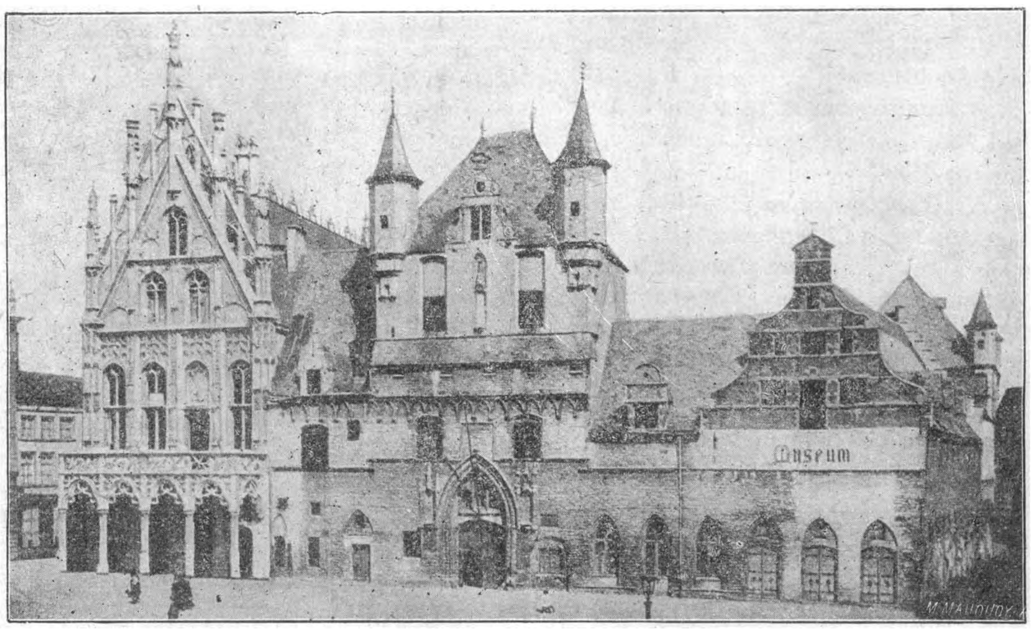

Oude Lakenhalle en Stadhuis (voormalig paleis van den Grooten Raad) te Mechelen.

de kerk zelve, waaraan tijdens de XVe, XVIe en XVIIe eeuw werd gewerkt, geraakte maar eerst in 1652 klaar.

Het was eveneens in de XIVe eeuw dat de stad hare omheining verkreeg, welke haar een anderhalve eeuw geleden nog omringde. Sommige gedeelten ervan kwamen reeds vóór 1300 tot stand, zoo b.v. de Brusselsche poort, de eenige der oude stadspoorten welke ons bewaard is gebleven. Het is ook weer in dezelfde XIVe eeuw dat drie der voornaamste burgerlijke bouwwerken van Mechelen tot stand kwamen. Het posthotel, de oude „beiaard", welke nog in 1913 tot stadhuis diende, werd als dusdanig gebouwd in de tweede helft der XIVe eeuw, althans de dwarsgevel, waarin zich de hoofdingang bevindt, klimt op tot dien tijd. Het voormalige schepenhuis, hetwelk ten huidige dage als archiefgebouw dienst doet, is een fraai brok Brabantsche burgerlijke gothiek. We kennen het jaar waarop met den bouw ervan werd aangevangen n.l. 1374 en den naam van den architekt, meester Meyns, de oudste der talrijke beroemde Mechelsche bouwmeesters uit het verleden.

Het merkwaardigste monument echter uit die periode van bedrijvigheid op economisch gebied zou wel de Lakenhalle geweest zijn, met wier bouw in 1311 begonnen werd en waarvoor in 1320 een grootscheepschen aanleg werd voorzien naar het model der Brugsche halle. Jammer dat het verval der draperije, dat sinds de wevers- en voldersopstand van 1361 niet meer te bezweren was, de volledige uitvoering van dit ontwerp onmogelijk heeft gemaakt,

V. T. B. V. T. B.

ALLE BONDSLEDEN

ZORGEN BEGIN APRIL DEN

TOERISTENDAG

TE MECHELEN

TE KUNNEN BIJWONEN.

V. T. B. V. T. B.

zoodat de Mechelsche halle niet onder de gedaante van een geweldig monumentaal werk, maar wel onder die van een tamelijk onsamenhangend maar uiterst schilderachtig gebouwen-complex tot ons is gekomen.

***

De tijdspanne welke zich tusschen 1450 en 1550 uitstrekt mag Mechelen terecht als het hoogtepunt van haar verleden beschouwen. In tegenstelling met de andere Vlaamsche steden had deze gemeente ten opzichte der Burgondische heerschers steeds een loyale houding aangenomen, en dit vooral in de meest critische dagen. De belooning bleef dan ook niet achterwege.

Reeds in 1473 werd Mechelen door Karel de Stoute als standplaats aangewezen voor twee instellingen van den centraliseerenden Burgondischen staat, nl. de Groote Raad of het opperste gerechtshof der Nederlanden en de Rekenkamer. Ook de staten-generaal zouden er dikwijls vergaderen. Na den dood van Karel de Stoute kwam zijne weduwe Margareta van York zich hier metterwoon te vestigen en waakte er over de opvoeding der twee kinderen van Karel's jong gestorven dochter : Philips de Schoone en Margareta van Oostenrijk. Zoo werd Mechelen stilaan de hoofdstad van den Nederlandschen staat ; ze was het heelemaal wanneer Margareta van Oostenrijk, beurtelings regentes en gouvernante over de lage landen, er van 1507 tot 1530 hare schitterende hofhouding hield !

Had de bloeiende lakenfabrikatie der vorige periode haren tijd gehad, andere takken van bedrijvigheid waren opgekomen en in de eerste plaats de geelgieterij : Mechelsche klokken en Mechelsche kanonnen waren ook, buiten de Nederlanden, gunstig bekend en menig oud kerkmeubel onzer Dietsche gewesten, legt nog getuigenis af van de technische vaardigheid en den niet gering te achten kunstmaak der Mechelsche dinandiers. Terzelvertijd hielden de leden der Keldermans-familie, de voornaamste onder de Nederlandsche architekten-dynastiën, den roem hunner vaderstad op dat gebied bijzonder hoog. Mechelen's „Wahrzeichen" de reusachtige St Romboutstoren in 1450 begonnen is hun werk ; ook het al te rijke paleis van den grooten raad, het huidige stadhuis, dat in 1529 begonnen maar slechts in 1914 geheel voltooid werd, verder enkele mooie laat-gothische particuliere huizen die heerlijke getuigen zijn van de schitterende positie welke Mechelen toen bekleedde, en de talrijke huizingen van aanzienlijke edellieden of van rijke abdijen, waarvan de meesten thans in een toestand van treurig verval verkeerend, de waarheid van het gekende omma cadunt bevestigen.

De twee mooiste onder deze hotels : het hof van Busleiden, thans muziekschool en

het hof van Savooie, het paleis der landvoogdes, thans het gerechtshof zijn ook het werk van leden der familie Keldermans. Beide panden hebben daarenboven een meer dan gewone historische beteekenis. Zij herinneren aan twee pioniers der renaissance in onze gewesten: aan kanunniek Busleiden,de geleerde humanist, de vriend en tevens de geldschieter van Erasmus en aan Margareta van Oostenrijk zelve, die voor ons land de echte type van een renaissance-vorstin was en wier invloed zeker niet vreemd is aan het feit dat in de lage landen Mechelen het eerste brandpunt werd der nieuwe kunst- en kultuurbeweging. Trouwens naast den gothieker Rombout Keldermans nam de landvoogdes tot architekt den Franschen meester Guyot de Beaugrant,welke den gevel van haar paleis in de nieuwe stijl ontwierp. Het duurde niet lang eer verschillende Mechelsche meesters de nieuwe richting waren toegedaan; daarvan leggen nu nog getuigenis af de smakelijke brokken vroeg-renaissance, welke we hier ter plaatse kunnen genieten, nl. de twee woonhuisgevels van „De Zalm" en van „Het Hemelrijk".

ALLE BONDSLEDEN KOMEN

BEGIN APRIL NAAR DEN

TOERISTENDAG

TE MECHELEN.

ZIJ KOMEN ZELF EN BRENGEN

ANDEREN MEE!

*
* *

Met den dood van Margaretha luidt voor de Dylestad een vervaltijdperk in. Wel wordt Mechelen in 1560 tot den rang van aartsbisschoppelijke residentie verheven,maar het hof is met de nieuwe landvoogdes Maria van Hongarije naar Brussel getrokken, de verschillende bestuurlijke organismen zijn noodzakelijkerwijze gevolgd; alleen de groote raad blijft hier zetelen.

De tachtig-jarige oorlog staat voor de deur en voor Mechelen brengt deze krijg zijn aandeel van weeën in niet geringe mate mee. Beurtelings wordt de stad door Staatschen en Spaanschen genomen en hernomen, totdat ze eindelijk gehavend en verarmd voor goed onder het Spaansche juk terecht komt.

Met den aanvang der XVIIe eeuw begint een stille periode. Enkel een paar kunstambachten: de kant en het goudleer houden nog wat menschen aan den gang. In geestelijke en magistratenkringen brengen de godsdienstige twisten tusschen de partijgangers van het Jansenisme en aanklevers der orthodoxe leer eenige beroering. Het gros der burgerij stoort zich weinig aan dat theologen en juristengekijf. Toch is het waarschijnlijk dat hunne sympathiën zich niet richtten naar het rigorisme van de Augustinus-belijders; integendeel een milde opvatting van den godsdienst moet veeleer ingang gevonden hebben bij die menschen, welke hunne XVIIe eeuwsche kerken (Sint Pieter, Hanswijk, Begijnhof en Leliendaal) en ook de oudere bedehuizen wisten te stoffeeren met een mobilair, waarin echt-Vlaamsche levensvreugde in een uitbundige vormenweelde en tevens in een zinnelijke plastiek een overweldigende uiting vindt.

De Mechelsche beeldhouwschool uit de barokperiode met mannen als de forsche Faid'herbe, de teedere Van der Veken en de uitbundige Verhaeghen mag als een der meest karakteristieke momenten der Vlaamsche kunstgeschiedenis worden geroemd.

Nog ten huidige dage vormen de Mechelsche kerken met hun overrijk barokko-mobilair misschien wel de grootste aantrekkelijkheid onder de vele, welke het oude Mechelen aan den toerist kan bieden; aan het moderne Mechelen zal deze echter weinig hebben. De XIXe eeuwsche huizen zullen hem niet bekoren; toch zal hij moeten bekennen dat de aanleg van sommige straten, de Egmontstraat b.v. niet tot het slechtste behoort wat er in de laatste honderd jaar op gebied van stedenbouw hier ten lande is voortgebracht.

Antiquarius.

Een eenige gelegenheid om met deze interessante Vlaamsche stad nader kennis te maken, zal binnenkort aan de leden van den V.T.B. worden aan de hand gedaan door het feit, dat op de laatste algemeene vergadering besloten werd de volgende bijeenkomst te Mechelen te doen plaats grijpen. Het bestuur heeft besloten aan deze samenkomst der leden van den V.T.B. het karakter te geven van een algemeene Vlaamsche Toeristendag, welke een eerste grootsche uiting zal zijn van het bestaan van onzen bond. De voorloopige datum is vastgesteld op Zondag 2 April. De

dagorde omvat o.m. : 's morgens, algemeene vergadering; 's middags, gemeenschappelijk middagmaal; 's namiddags, bezoek aan oud Mechelen onder deskundige leiding; 's avonds, muziekavond, voordracht met lichtbeelden over een onderwerp verband houdènd met toerisme.

BONDSLEDEN !

INDIEN GIJ WERKELIJK VERHINDERD MOCHT ZIJN DEN TOERISTENDAG TE MECHELEN BIJ TE WONEN ZORGT DAN DAT U OP DIEN DAG MINSTENS VIJF NIEUWE LEDEN SCHRIFTELIJK KUNT OPGEVEN.

De juiste datum, alsmede een volledig uitgewerkt programma zullen aan de leden tijdig worden bekend gemaakt.

Vlaamsche kunst in den vreemde.

I

De Kerk van Brou.

De Vlaming welke met de P. L. M.-rapide naar het Zuiden stoomt heeft geen andere bekommernis dan zoo spoedig mogelijk de Riviera of Italië, het land van zonnig en zacht klimaat te bereiken. Pleisterplaatsen op dien langen weg zijn hem dan ook onbekend. En toch, ginds in het oude Burgondië, dat hij met verstrooiden blik van uit zijn coepeeraam bekijkt, zijn er twee plaatsen welke door den toerist, door den Vlaamschen althans, wel eens dienden te worden bezocht.

Dijon en Brou ! Het alpha en het omega van die glansperiode uit ons kunstverleden dat de late gothiek was. In de Burgondische hoofdstad het ontluikend realisme : Claus Sluter en zijn Mozesput, het altaarblad van Jacob de Baerze met de vleugels van Broederlam. Te Brou, de zwanezang der brabantsche gothiek stervend in een orgie van ongekende barokke vormen-weelde.

Enkele woorden geschiedenis zijn noodig om het ontstaan van dit prachtstuk van Brabantsche kunst in het afgelegene Bresse te verklaren.

In het begin der XVIe eeuw leefde in het Bressaansche hoofdstadje Bourg — waarvan Brou een voorgeborcht is — teruggetrokken midden in een bescheiden provinciehofhouding de Nederlandsche vorstin, Margareta van Oostenrijk, dochter van Maria van Burgondië en van keizer Maximiliaan van Oostenrijk. Margareta op tweejarigen ouderdom wees geworden, beurtelings verstooten verloofde van den Franschen dolfijn, weduwe van den Spaanschen troonopvolger don Carlos en na een tweede huwelijk, van den hertog van Savooie Philibert II, treurde in de Bourg'sche eenzaamheid over een verleden dat voor haar niet anders dan een opeenvolging van smartelijke gebeurtenissen was geweest. Als een echte renaissancevorstin zoekt ze afleiding in letterkunde en muziek. Een harer hoofdbekommernissen was daarenboven het in het leven roepen te Brou van een Beniktijnerstift, dit tot uitvoering eener belofte welke haar overleden gemaal, hertog Philibert destijds had gedaan.

Wanneer in 1507 Margareta door haar vader Maximiliaan naar de Nederlanden werd geroepen om het regentschap over onze gewesten uit te oefenen tijdens de minderjarigheid van den jongen hertog Karel — den lateren Keizer Karel V — vergat ze te midden van de beslommeringen der politiek en het drukke leven aan het Mechelsche hof niet de piëteitsvolle taak welke zij te Bourg op zich had genomen.

Wel integendeel ; haar verbeterde finantiëele toestand zou haar in staat stellen, deze met heel wat meer luister dan zij dit aanvankelijk had gedacht te volbrengen.

Het verblijf te Mechelen bracht Margareta in aanraking met de laatste meesters der Brabantsche gothiek, welke kunstrichting in die dagen een heerlijke nabloei doormaakte. Het was aan een hunner, den Brusselaar Lodewijk van Bodeghem dat ze de taak opdroeg de gedachteniskerk van Brou — met den bouw van het klooster was men reeds begonnen — te ontwerpen en de uitvoering van den bouw te leiden.

Die van Bodeghem behoorde samen met zijn stadgenoot Hendrik van Pede, de Mechelaars Rombout en Antoon Keldermans en de Antwerpenaars Domein, en de twee Herman's de Waghemaeker tot de meest vooraanstaande architecten van heel de Nederlanden.

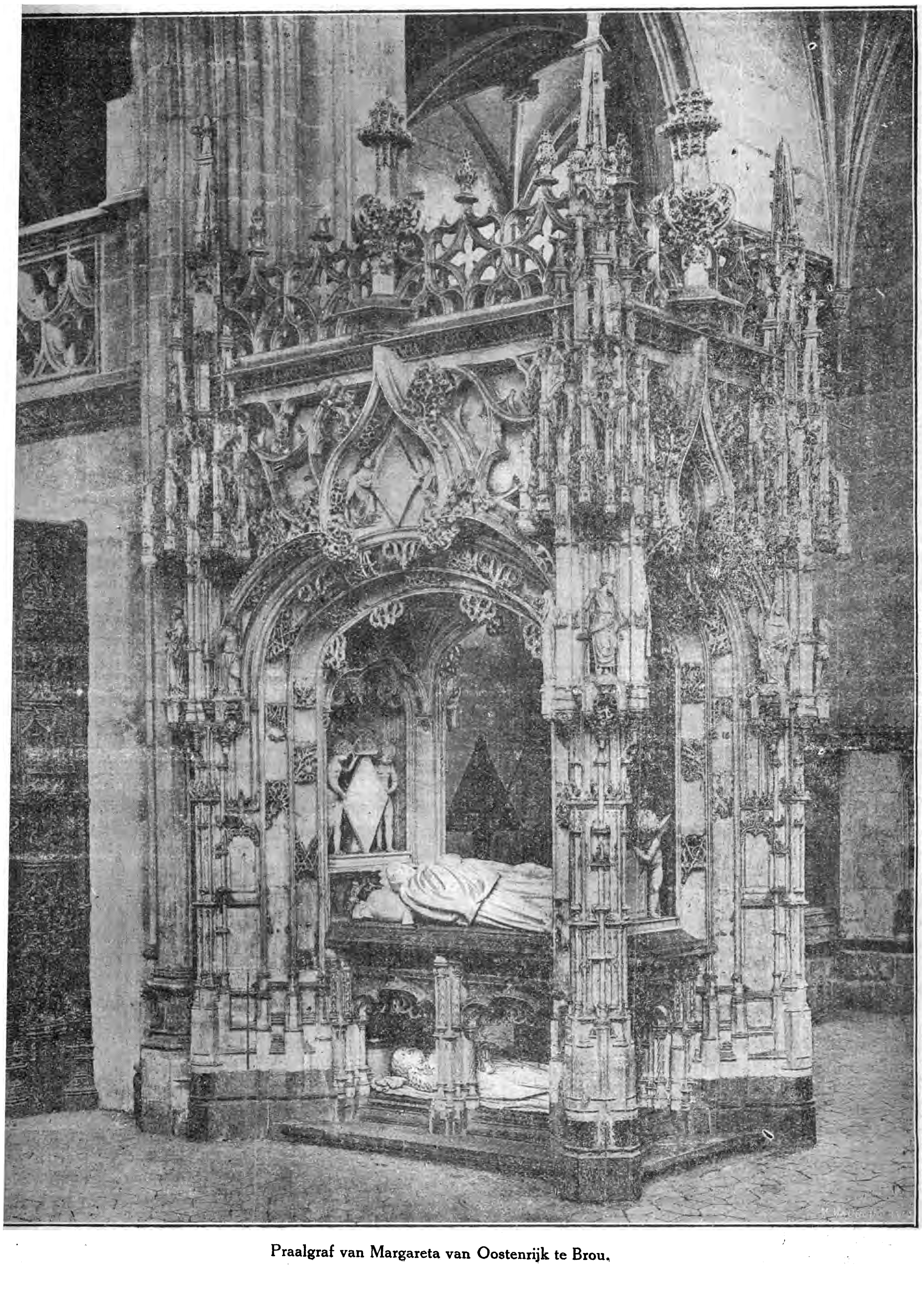

Praalgraf van Margareta van Oostenrijk te Brou.

Behalve te Brou is Lodewijk van Bodeghem nog even werkzaam geweest aan het brood huis op de markt te Brussel hetwelk Antoon II Keldermans in 1515 had ontworpen.

Met de werkzaamheden betreffende de kerk van Brou werd in 1512 een aanvang gemaakt. Ditzelfde jaar reisde Van Bodeghem naar laatstgenoemde plaats. Hij broeide aldaar een eerste concept uit, keerde terug naar Vlaanderen waar hij een bepaald ontwerp teekende. In 1513 was de bouwloods van Brou in volle bedrijvigheid en minder dan twintig jaar later in 1532 was de geheele bouw, het mobilair en de overige stoffeering inbegrepen voltrokken. De stichteres was echter reeds twee jaar geleden gestorven en op 10 Juni 1532, tien dagen na de plechtige wijding van het bedehuis werd haar lichaam aldaar ter aarde besteld, waar het ten huidige dage nog rust samen met dat van haren echtgenoot Philibert van Savooie en dat van diens moeder Margareta van Bourbon.

De kerk van Brou is gebouwd in laat gothischen of flambuyantstijl. Als materiaal werd heel zachte zandsteen uit de naburige groeven van Ramasse gebezigd. De plattegrond is die van een gothische kruiskerk met kapellen langsheen de zijbeuken doch zonder chooromgang ; de langszijden van het choor zijn met kapellen geflankeerd waartusschen aan de Zuidzijde de toren oprijst.

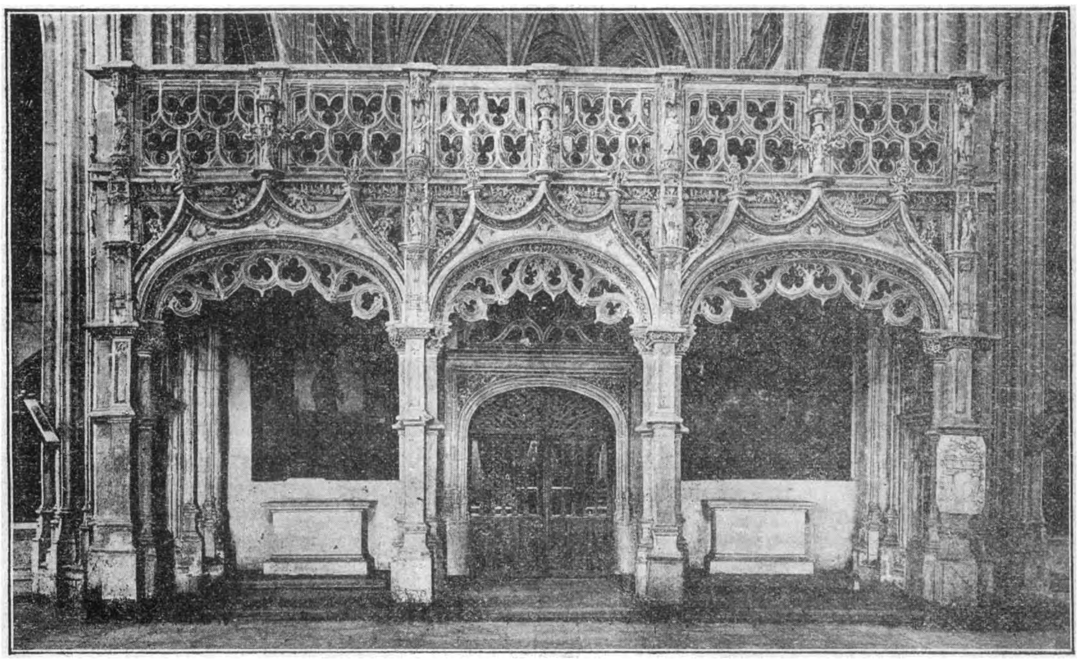

Kerk van Brou. — Het D xaal.

Van binnen bestaan de pilaren der kerk uit pijlenbundels, welke zich naar laat gothisch gebruik zonder eenige onderbreking als scheidsbogen of gewelfribben voortzetten. Onderaan de bovenvensters loopt een doorgang beschut door een balustrade met vlammend maaswerk. De gewelfribben teekenen den voor de flamboyant-periode karakteristieken stervorm af. Van buiten is het merkwaardigste gedeelte de voorgevel, die ofschoon niet bepaald mooi te noemen is toch bekoort door zijnen rijkdom. Vooral het uiterst gedetailleerde portaal trekt de aandacht. De toren heeft veel van zijn sierlijk voorkomen ingeboet, sinds 1759 de opengewerkte bol, welke hem oorspronkelijk bekroonde, werd gëamoveerd om plaats te maken voor de huidige platte bedaking.

Die toren staat zooals we hooger reeds meldden ter zijde van het koor ; het was een toegeving,welke van Bodeghem verplicht was geweest te doen aan de plaatselijke gebruiken. In Frankrijk, op het einde der middeleeuwen althans, verheft zich de toren immers gewoonlijk zijdelings van het kerkgebouw. Ook nog op andere punten heeft de Vlaamsche meester van Brou den invloed van den franschen flamboyantstijl ondergaan.

Zoo missen de bouwvormen wel eens het harde karakter dat ze in een zuiveren Brabantschen bouw zouden vertoonen en komen

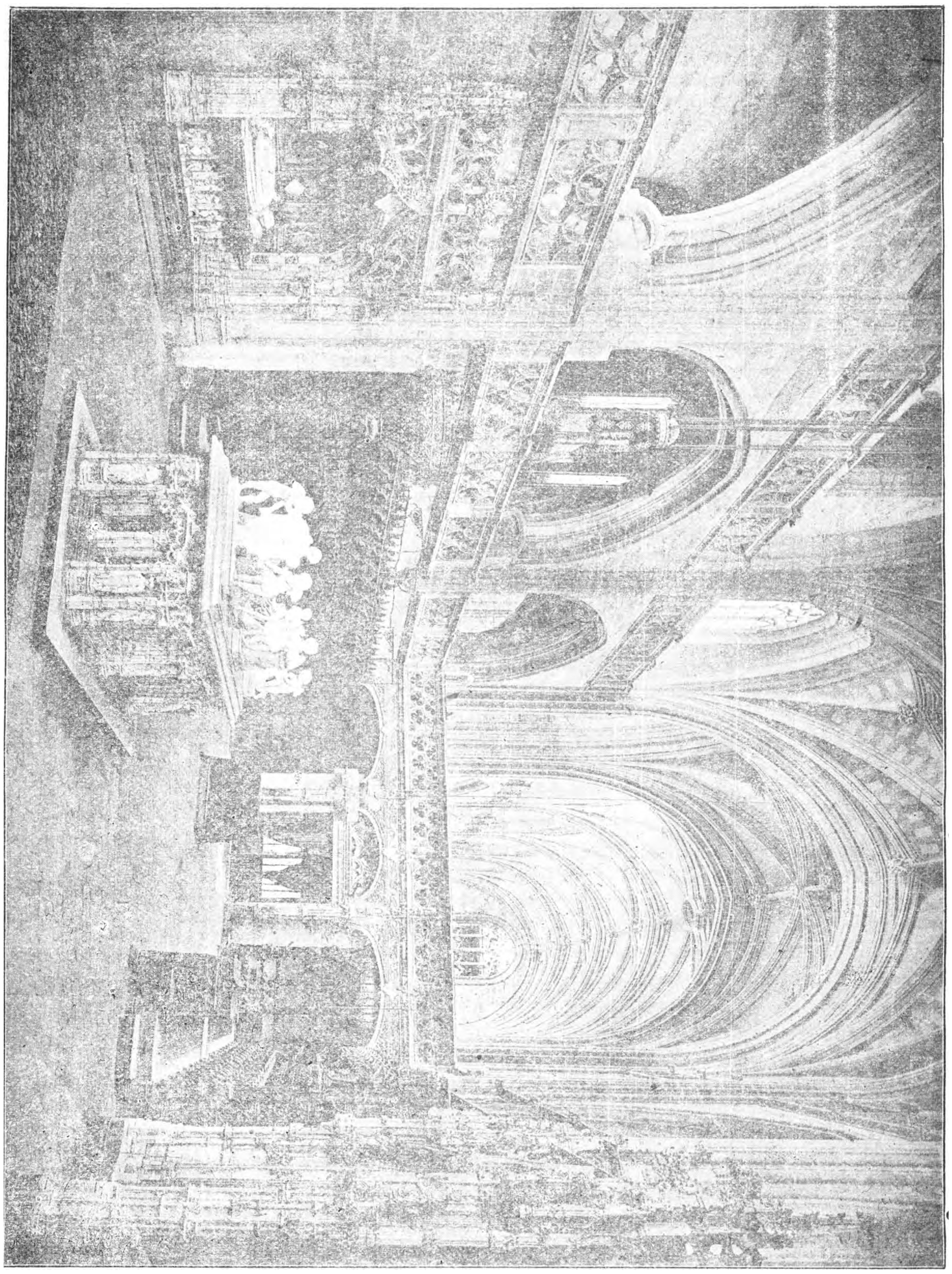

BROU. — Gezicht op het koor der kerk naar het Westen. Links het praalgraf van Margareta van Bourbon; in het midden de graftombe van Philibert van Savooie; rechts die van Margareta van Oostenrijk. Aan beide zijden van het koor het gestoelte.

eenigzins week voor, dit naar den geest der Fransche architectuur uit dien tijd. Vooral aan de pijlers van het schip valt zulks op.

Ten minste even merkwaardig als het kerkgebouw zelve is de meubleering, ook naar het grootste gedeelte Vlaamsch werk. Van 1516 tot 1522 was te Brou een Brabantsch atelier werkzaam; in laatstgemeld jaar werd de leiding van het nog te verrichten beeldhouwwerk waargenomen door den Duitschen maar Vlaamsch-"gebildeten,, meester Coenraad Meit.

Hetgeen dadelijk bij het binnentreden der kerk opvalt is de aanwezigheid van het doxaal, dat het koor langs de zijde van het schip afsluit. Het werd door Van Bodeghem ontworpen. De aanwezigheid van zulk een doxaal tusschen choor en viering was algemeen in onze middeleeuwsche kerken. Nu nog bestaan er hier te lande nog enkele voorbeelden van zulke schikking: zoo b.v. te Leuven, Aarschot, Lier, Tessenderloo, Diksmuide,alle doxalen in denzelfden geest als dat van Brou opgevat.

In de rijkversierde privaatkapel van Margareta van Oostenrijk — de meest oostelijke links van het koor — kunnen we een der fijnste juweelen van laat-gothische Brabantsche plastiek bewonderen n.l. het wit marmeren altaarblad der zeven vreugden van Onze Lieve Vrouw, het werk van "het Brabantsch atelier van Brou". Midden een architectuur, waarvan de detailleering de uiterste grenzen van het technisch mogelijke nabij komt, spelen zich de godsdienstige tafereelen met een echte Vlaamsche gemoedelijkheid af. Wijst hier en daar een enkele trek op de opkomende renaissance, het algeheele karakter is nog sterk Vlaamsch-gothisch. Het werk is sterk verwant met dat der Brusselsche beeldsnijdersschool uit dien tijd, met de kunst van Jan Borreman en van den meester van Lombeek.

In het koor bevinden zich de drie graftomben : in het midden geheel vrijstaande die van Philibert van Savooie ; rechts in een wandnis die van zijn moeder Margareta van Bourbon, links die van Margareta van Oostenrijk. De drie monumenten in marmer gehouwen werden ongeveer gelijktijdig afgewerkt. De teekeningen ervan werden geleverd door Jan van Room of Jan Van Brussel in 1516. Volgens overeenkomst moesten ze worden opgevat in modernen d.i. in gothieken stijl (modern werd toen gebruikt om de gothiek aan te duiden, in tegenstelling met antiek waarmede men de renaissance beduidde). De uitvoering was het werk van verschillende handen. Uit het "Brabantsch atelier van Brou" stammen ongetwijfeld de kleinere beeldjes af,welke elk dezer graftomben sieren. Wat de groote liggende afbeeldingen der overledenen betreft, deze zijn van de hand van Coenraad Meit.

De nis,waarin Margareta van Bourbon rust, is afgedekt door een korfboog met wilde flamboyante omlijsting. In het basement der graftombe zijn nissen uitgespaard, waarin beurtelings schilddragende engeltjes en mooi gedrapeerde schreiers.

Het basement van het monument van hertog Philibert is opengewerkt. Op de vier hoeken en in het midden van iedere langszijde bevinden zich nissen door korfbogen onderling verbonden. In die nissen prijken tien beelden, de tien deugden van den overleden vorst allegorisch voorstellend. Het zijn puike voortbrengselen van het Brabantsch Brou'sche atelier : gemoedelijk burgerlijk maar toch niet zonder een zekere voornaamheid. Door die nissenpijlers heen is een levensgroote voorstelling van den dooden prins zichtbaar. Boven op de graftombe is hij een tweede maal voorgesteld, ditmaal in vollen wapendosch.

Het rijkste monument is dat van Margareta. De tombe is van deze fde soort als de vorige. Onder in de kenotaaf ligt Margareta als een lijk, er boven is ze levend afgebeeld. Beide beelden behooren tot het beste wat Koenraad Meit voortbracht. Het karakteristieke element van deze graftombe is evenwel het overladen rijke gehemelte. Hier heeft de Brabantsche kunstenaar aan de zinnelijke liefde voor uiterlijke praal, eigen aan zijn ras, een heel vrijen teugel gegeven, zoodat hij hier de uiterste grenzen van het in dien zin bereikbare nabij is gekomen. We hebben hier echt barokkegothiek, welke gerust de hand mag reiken aan rococo-decoratie of aan hedendaagsche expressionistische architectuur.

Erg gedetailleerd is ook het rijke gestoelte, waarvan het ontwerp door een Vlaamschen meester werd geleverd, doch waarvan de uitvoering aan inlandsche krachten werd toevertrouwd.

Produkten der inheemsche kunst zijn ook de kleurrijke glasramen ; de cartons van die van de choorsluiting en van de kapel van Margareta werd door een Brusselsche meester geteekend. Ing. Drs STAN LEURS.

N B. — Bourg, waar Brou een paar kilometers van verwijderd ligt, is per spoor gemakkelijk te bereiken. Deze stad ligt op de internationale lijn Parijs-Macon-Mont Cenis en tevens op de lijn Lyon-Besançon-Straatsburg.

Verslag over de Algemeene Vergadering gehouden te Antwerpen op 29 Jan. 1922.

De Algemeene Vergadering van den V.T.B. gehouden te Antwerpen in het lokaal Gorlé, St-Jacobsmarkt, op 29 Januari 1922, mag worden beschouwd als buitengewoon geslaagd.

Uit alle oorden van Vlaanderen waren talrijke verontschuldigingsbrieven met geestdriftige instemmingsbetuigingen en aanbiedingen voor steun en medewerking toegekomen alsook verscheidene — waartusschen zeer belangrijke — inschrijvingen voor het stichtingsfonds.

Een honderdtal personen, waarbij velen van verafgelegen plaatsen waren gekomen, woonde de vergadering bij; allen vol ijver en blijde geestdrift, in verwachting eindelijk hun doel verwezenlijkt te zien: aan ons Vlaamsche Volk te schenken eene instelling, hoogstnoodig en waarnaar zoolang reeds werd gestreefd.

Om kwart vóór elf ure wordt de zitting geopend, door den voorzitter van het Voorloopig Bestuur den Heer de Does.

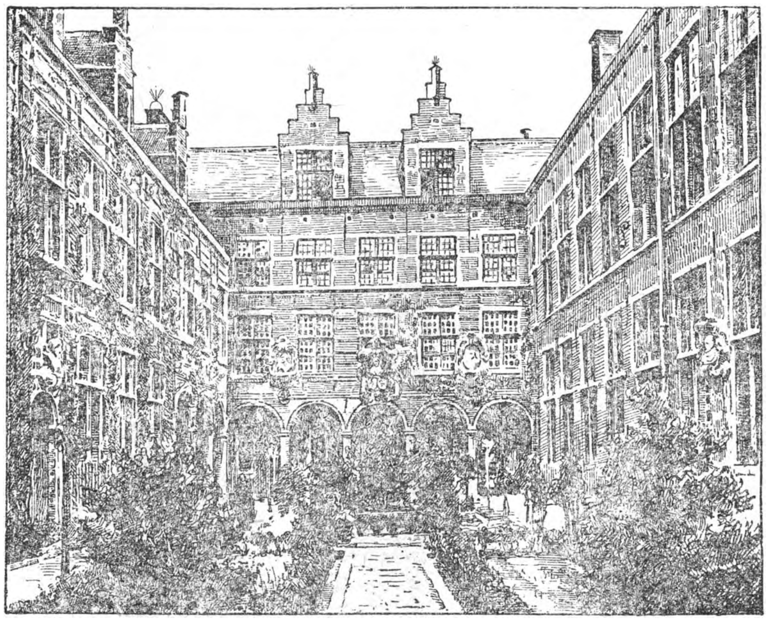

Antwerpen. — Museum Plantijn.

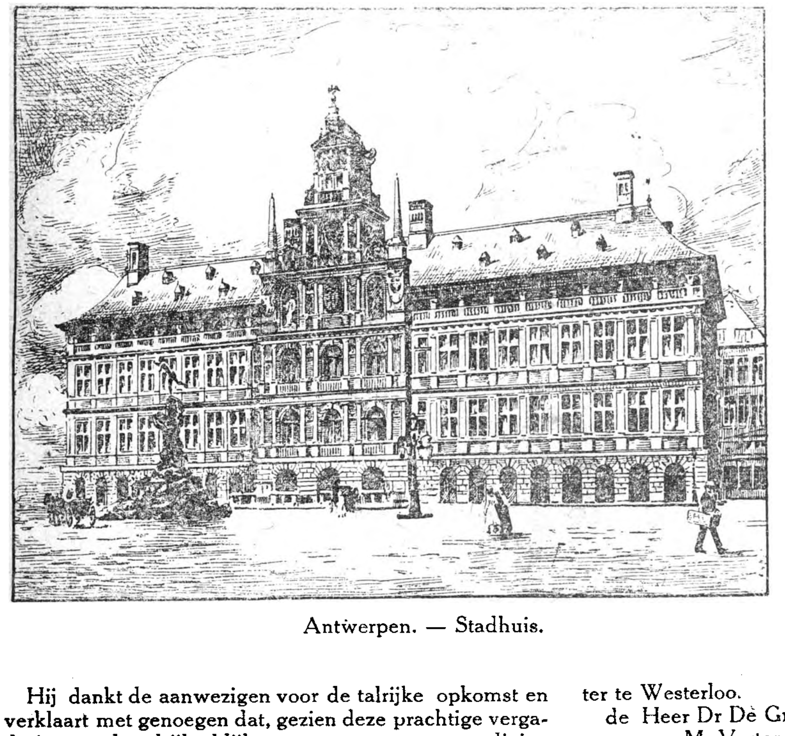

Antwerpen. — Stadhuis.

Hij dankt de aanwezigen voor de talrijke opkomst en verklaart met genoegen dat, gezien deze prachtige vergadering en de talrijke blijken van steun en aanmoediging van overal in Vlaanderen, ons volk bewijst dat het tot daden wil overgaan; geen ijdele woorden meer! Hij heeft de vaste overtuiging dat de bond er nu komt en zal groeien en bloeien tot een machtig en prachtig organism.

Hij geeft een overzicht over het ontstaan van den V.T B. en de voorbereidende werkzaamheden, overzicht dat onze leden elders in ons bondsorgaan kunnen lezen.

Na deze prachtige en degelijke toelichting, luidruchtig toegejuicht door de aanwezigen, geeft de schatbewaarder de Heer Leurs verslag over den geldelijken toestand van den bond.

De ingekomen gelden beloopen 1950 fr. zijnde de 20 °/o van de tot nu toe onderschreven sommen in het stichtingsfonds.

De uitgegeven sommen voor kosten van druksels, propaganda, postzegels en reisvergoedingen bedragen 872,61 fr.; er blijft dus een overschot van 1077,39 fr.

De Heer Leurs wijst verder op de belangrijkheid van het aanstellen van afgevaardigden in geheel het Vlaamsche land en ook daarbuiten, het is eene dringende noodzakelijkheid.

Als afgevaardigden werden reeds aangesteld:

de Heer Karel Peeters, handelaar te Mechelen,

de Heer Poot, vrederechter te Westerloo.

de Heer Dr Dè Groeve, advokaat te Leuven.

„ M. Vertongen, kandidaat-notaris, Hekelgem.

„ Ed. De Landsheere, uitgever te Temsche.

Aan alle aanwezigen richt hij den oproep mede te

weken tot het aanwerven en voorstellen van bekende personen, geschikt tot dit ambt.

Hierna geeft de secretaris kennis van de talrijke ingekomen briefwisseling. Het is volstrekt onmogelijk alles voor te lezen; dit zou de zitting te lang rekken; slechts eene bloemlezing uit de tientallen brieven tot verontschuldiging om het onmogelijk kunnen bijwonen der vergadering. Hier een bondig maar krachtig opwekkend woord van een beroemd hoogleeraar, daar een geestdriftig en steunbelovend briefje van een ambtenaar en zoo verder tot het eenvoudig maar zeer opmerkenswaardig schrijven van een ijvervol briefdrager uit Gent. Dan nog brieven waarbij wordt ingeschreven op het stichtingsfonds, of andere, inhoudende een gansche lijst inschrijvingen van nieuwe leden. Prachtig!

De Heer Leurs bekomt gelegenheid voor de lezing van de standregelen voor zoover deze reeds voltooid zijn; nu een definitief bestuur zal worden aangesteld, dient dit werk zonder verwijl te worden voortgezet.

De voorzitter richt een oproep tot de aanwezigen om medewerking in de mate van het mogelijke, 't zij als propagandist, 't zij als medewerker aan ons blad. Hij dringt aan, opdat zij die zich bevoegd weten om den V.T.B. op de goede baan te helpen, niet op het achterplan blijven maar zich zouden aanmelden bij het bestuur; geen aarzelen! Men doet het niet uit eerzucht, maar wel om mede te helpen bevorderen de verwezenlijking van ons betrachtte doel: de oprichting van een degelijken V.T.B.

De Heer Van Marcke wenscht dat vooral de onderwijzers en onderwijzeressen een werkzaam deel zouden nemen aan het tot stand brengen van ons organism; verder dat onze bond zich in verbinding zou stellen met andere Vlaamsche maatschappijen. Verscheidene leden voeren nog het woord, 't zij om inlichtingen te bekomen, 't zij om hunne meening te uiten en nuttige wenken te geven.

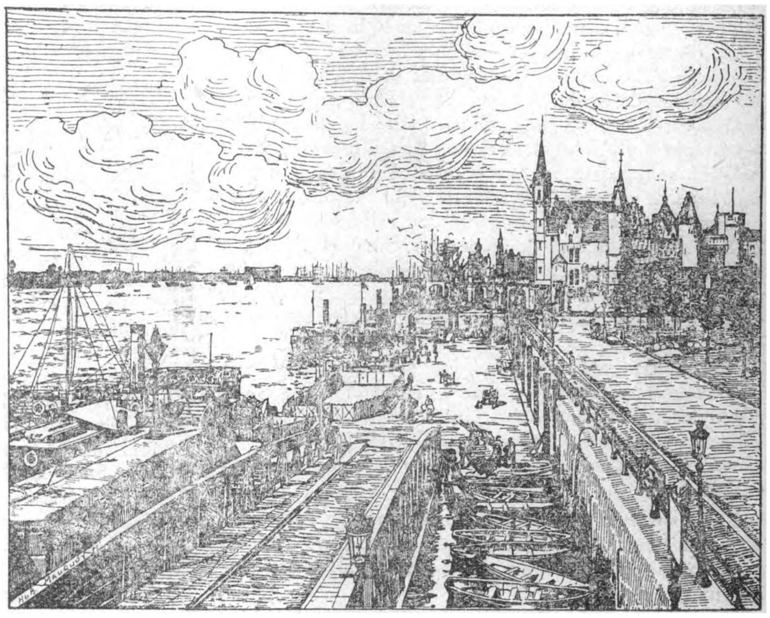

Antwerpen.— Steen (Oude Burcht en Scheldezicht).

Antwerpen. —Het Vleeschhuis en het Steen.

De voorzitter gaat over tot het derde en laatste punt van de dagorde: aanstelling van een definitief bestuur.

De Heer Henderickx drukt er op niet theoretisch te werk te gaan; laat ons praktisch zijn. Wij hebben reeds zooveel nuttige wenken gehoord, maar wij moeten nu menschen hebben om de zaak vooruit te helpen en op wiens schouders wij den V.T.B. kunnen bouwen. Kan de bond worden gesticht en kunnen wij hem recht houden? Dan verder het blad; van overal wordt ons steun en hulp beloofd, medewerkers dagen op uit alle hoeken van Vlaanderen. Maar zullen zij allen werkelijk medewerken? Het lijkt hem alles nog onzeker.

Een lid uit de vergadering vindt het pessimism wel eenigszins overdreven; de bond zal groeien als wij het willen en dat zal!

Ook de Heer Leurs deelt geenszins het gevoelen van voorlaatsten spreker. De belangstelling in deze vergadering, hier en in geheel Vlaanderen, bewijst duidelijk genoeg dat het Vlaamsche volk wil, dat de V. T. B. er komt. Wij mogen ervan overtuigd zijn, dat, zoodra wij onze werking beginnen, de inschrijvingen zullen toestroomen. De helft van het stichtingsfonds is reeds on-

derteekend, niettegenstaande de weinig persoonlijke propaganda en de ongunstigste omstandigheden (de verkiezingsstrijd). De Heer Leurs wenscht de volgende voorstellen in overweging te geven :

1° dadelijk een definitief bestuur te kiezen ; ofwel

2° het tegenwoordig bestuur aan te vullen met leden uit deze vergadering en aan dat bestuur volmacht te verleenen een definitief bestuur samen te stellen.

Dit betoog vindt instemming en verscheidene aanwezigen bieden zich aan om zitting te nemen in dit komiteit.

Op de vraag van een der leden of men er op rekenen kan dat het Voorloopig Bestuur ook zou willen deelnemen aan het definitief bestuur, antwoordde de voorzitter dat, voorzoover hem bekend was, alle leden van dat voorloopig bestuur daartoe bereid waren met uitzondering van hem zelven. En ofschoon de door den voorzitter aangevoerde redenen, die hem tot dat besluit genoopt hadden, voor de vergadering niet van voldoende gewicht bleken te zijn, achtte de voorzitter, hoewel dankbaar voor deze uitingen van vertrouwen en die hij op hooge prijs stelde, hooger dan hij er hier uiting aan kon geven, toch van zijn eenmaal besloten voornemen niet te moeten afgaan.

Nog eenige vragen om inlichting worden gesteld ; de eene nopens het blad, de andere betreffende het voorloopig komiteit, het betalen van bijdragen, het ledental e. a. welke de voorzitter beantwoordt. Hij deelt mede dat het aantal instemmingsbetuigingen voor den V.T.B. 1118 bedraagt.

Nadat de Heer Henderickx zijn betoog van daarstraks nog even heeft toegelicht, richt de voorzitter nogmaals een beroep tot de aanwezigen om medewerking en eindigt met de vraag :

„Moet de V.T.B. thans beschouwd worden als definitief gesticht ?"

Langs alle zijden wordt geestdriftig „Ja !" geantwoord.

Zij,die wenschen deel te maken van het V.K. worden verzoekt aanwezig te zijn op de vergadering van Dinsdag avond 8 ure lokaal Gorlé.

Er wordt verder besloten zoohaast mogelijk eene nieuwe algemeene vergadering te houden om de samenstelling van het definitief bestuur te bekrachtigen.

Bij stemming door handopsteken, is Mechelen verkozen als vergaderplaats.

Na nog een krachtigen oproep tot eendrachtig samenwerken en een woord van dank, sluit de voorzitter de vergadering om 13 uur. De Schrijver.

N. B. Om dit verslag te voleindigen mag er wel even op gewezen worden wat de dag van 29 Januari ons aanbracht :

47 nieuwe leden, 6 inschrijvingen van 100 fr., 4 van 250 fr., 1 van 300 fr., 1 van 1000 fr. en 1 van onbepaald bedrag. De Schrijver.

Officieel.

In opdracht van de Algemeene Vergadering gehouden te Antwerpen op 29 Januari, heeft het comiteit uit die vergadering gesproten, het hiernavolgend bestuur samengesteld, onder voorbehoud van bekrachtiging bij den Landdag te Mechelen.

De ondervoorzitters aan te duiden voor elke provincie, zullen later bekend worden gemaakt.

Voorzitter, Edward Leonard, architekt, te Antwerpen.
Secretaris, F. A. Luyten, beambte, Antwerpen.
Hulp-secretaris, Mej. B. Samyn.
Penningmeester, Jos. Colinet, rentenier, Berchem.
Redactie-secretaris, Stan Leurs, bouwkundig-ingenieur, Antwerpen.
Leider van de commissie voor propaganda : Karel Olbrechts, Antwerpen.
Leider van de commissie voor standregelen : Christ. de Does, Vorst (Brussel).
Leider van de commissie voor toerism : Ernest Claes, bestuurder van het reisagentschap Viator.
Leider van de commissie voor het blad : D. de Vos Antwerpen.
Leider van de commissie voor de finantiën, Ren. Peeters Antwerpen,

Leden van het Algemeen Bestuur :

Filip Dupon, Kuipersstraat, 27, Brugge.
Mej. Gerarda Dupon, Genthofstraat, 25, Brugge.
Dr Raph. Rubbrecht, Molenmeersch, 9, Brugge.
Ing. Raph. Verwilghen, Loixplein, 10, Brussel.
J. Allegaert, Onderwijzer te Deerlijk (W. Vl.)
Em. Hullebroeck, Gerststraat, 28, Elsene.
Dr J. Goossenaerts, Molenstraat, 23, St-Amandsberg.
Ad. Verdegem, Burgstraat, 38, Gent.
J. Viskens, Muinkkaai, 64, Gent.
Stijn Streuvels, Lijsternest, Ingoyghem (W. Vl.)
Jos. Van der Meersch, te Iseghem (W. Vl)
Bald. Steverlynck, Staceghemstraat, 29, Kortrijk.
Prof. A. J. Carnoy, Blijde Inkomsststraat, 50, Leuven.
Dr Alf. de Groeve, Naamsche Straat, 87, id.
Felix Timmermans, Boomlaerstraat, 34, Lier.
Karel Peeters, Lange Schipstraat, 49, Mechelen.
Maurits Sacré, drukker-uitgever te Merchtem (Br.)
Edward Peeters, Peter Benoitstraat, 38, Oostende.
Dr Frans Willems, te Pamel (Br.)
Cl. De Landtsheer, Oeverstraat, 17, Temsche.
Mej. Lucy van de Vyvere, Ieperschestr. 37, Thielt.
H. Jos. Joos, Heistraat, 22, Wilryck.

Eereleden :

Inschrijvings-stichtingsfonds.

1. M. Orlay Niklaas, nijveraar, Temsche, 500 fr.
2. M. Joos Jos., apoth., Heistr., 22, Wilryck, 250 fr.
3. M. Gevaert Lieven, nijveraar, Belgielei, 117, Antwerpen. 250 fr.
4. M. Muls Joz., adv., Vleminckxv., 27, Antw., 250 fr.

(Wordt vervolgd).

Beschermende leden :

1. MM. De Bock Eug., uitgever, Karel Oomstr., 51, Antwerpen. 100 fr.
2. Van Marcke L., technieker, Vlaamsche Kaai, 84, Antwerpen. 100 fr.
3. Woulff Aug., dagbladschrijver, Em. Jacqmainlaan, 109, Brussel. 100 fr.
4. Van Os Hendrik, papierhandelaar, Lentestraat, 13, Antwerpen. 100 fr.
5. Van Maroey Karel, Graaf Egmontstraat, 51, Antwerpen. 100 fr.
6. Lamoral Arthur, verzekeraar, Van den Peerenboomlaan, 72, Kortrijk. 100 fr.
7. Conix Alfons, landbouwingenieur, Naamsche Vest, 56, Leuven. 100 fr.
8. Meeus Pieter J., Groenveld, 11, Terbank-Heverlee. 100 fr.
9. Meulemeester G. R., Kipdorpvest, 24, Antwerpen. 100 fr.
10. Bracke Robert, uitgever, Baesrode. 100 fr.

(Wordt vervolgd.)

De Algemeene Vergadering — tevens Vlaamsche Toeristenlanddag — zal gehouden worden te Mechelen, waarschijnlijk op 2 April a.s. (De juiste datum zal in het volgend nummer worden bekend gemaakt).

Namens het Dagelijksch Bestuur :
De Secretaris,
F. A. LUYTEN.

LEDENLIJST

(Wordt in gedeelten opgenomen, om niet te veel plaatsruimte in eens daaraan te besteden).

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering.

LEDENLIJST VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST N° I.

Nr

1. de Does Chr., Kon. Maria Hendrikal., 109, Vorst (Br.)
2. Henderickx Frits, Jan Blockx Str. 10, Antwerpen.
3. Leurs Constant, Brederode Str. 40. „
4. Henderickx Max, Jan Blockx Str. 10, „
5. Goossens A. J. Pomp Str. 31, „
6. Poma G. Cath. Beersmans Str. 42, „
7. Frison Edw. Balans Str. 71, „
8. Morael Alb. Varend Str. 75, Mortsel.
9. Neyes Frans, Gratiekapel Str. 26, Antwerpen.
10. Luyten Frans, Oude Steenweg, 13, „
11. Dr Stefens Aloïs, Delescluze Str. 32, Berchem.
12. Joos Joz. Hei Str. 22, Wilryck.
13. Van Vlimmeren Lod. Napels Str. 31, Antwerpen.
14. Goossens Maria, Kaas Str. 19, „
15. Colfs Ant., Bisschop Str. 5, „
16. De Graef Lucien, Turnhoutschebaan, 182, Borgerh.
17. Van Praet Joz., Vleminckxveld, 18, Antwerpen.
18. Schatteman Alb., Verdussen Str. 63, „
19. Streef Frederica, Kets Str. 8, „
20. Danckaerts Jeanne, Provincie Str. 86, „
21. Danckaerts J. id. 86, „
22. Gilliams Eug. Van Schoonbeke Str. 98, „
23. Claes Al. Hopland, 53, „
24. Huselle Jan, Broek Str. 11, Heverlee (Leuven).
25. De Winter Jos. Oude Beurs, 34, Antwerpen.
26. Peeters H. Huybrechts Str. 54, Borgerhout.
27. Hofman Eug. Dennenlaan, 24, Wilryck.
28. Ernalsteen Edg. Turnhoutscheb. 234, Borgerhout.
29. Dewaele Ad. Witte Str. 150, Antwerpen.
30. Pirote J., Groote Steenweg, 105, Berchem.
31. De Ridder Eug., Lange Beeldekensstr. 45, Antwerp.
32. Dierckx P. Dambrugge Str. 28, „
33. Van Mierlo Adr., Markgravelei, 130, „
34. Goossens Arn., Klapdorp, 117, „
35. Severin Lod., Dorp Str. 57b, Calmphout.
36. Muls Jos. Vleminckxveld, 27, Antwerpen.
37. De Vos D. Roode Str. 44, „
38. Verdegem Ad. Burg Str. 38, Gent.
39. Krijn Henri F., Gemeenteplaats, 9, Antwerpen.
40. Van Extergem Cyriel, Postbur. Jezus Str. „
41. Gevaert Lieven, Belgielei, 117, „
42. Fotografische Kring, Korte Nieuwstr. 44, „
43. Leonard Edw., Haantjeslei, „
44. E. H. Geerts C., Kapelaan, Emblehem.
45. Collin Ben. Schoolhoofd, Eeckeren.
46. De Buyzer Frans, Vaartdijk, 17, Mechelen.
47. E. H. Elebaers Karel, Leeraar-College, Herenthals.
48. Van Reeth Flor. Kathelijne Vest, 73, Antwerpen.
49. Dr Uytterhoeven, Dambrugge Str. 124, „
50. Veremans René, Justitie Str. 51, „
51. Van Marcke Lod., Vlaamsche Kaai, 84, „
52. Dr Van Raemdonck, Pieter Genard Str. 16, „
53. Mev. Van Raemdonck, id. „
54. Gullentops Fr. Leeraar, Putte (Mechelen.
55. P. Bemers, Rupel Str. 23, Antwerpen,
56. P. Lefever, Rupel Str. 6, „
57. Mev. P. Lefever-Bemers. Rupel Str. 6, „
58. A. Luyckx, de Marbaix Str. 7, „
59. Mw A. Luyckx-Raeymaekers, de Marb. Str. 7, „
60. Van Gheluwe L. Van Schoonbeke Str. 98, „
61. Michiels H. de Bosschaerts Str. 295, „
62. Cuypers J., Posterijen, 7, „
63. Van der Haegen R., Cuylit Str. 94, Antwerpen.
64. Brouwer J. Adolph Maxlaan, 121, Brussel.
65. Dr. Snoeck J. Jacob Jordaen Str. 34, „
66. Heymans Victor, Diesdelle laan, 19, „
67. Hullebroeck Em., Gerst Str. 28, Elsene.
68. Van Bergen Jozef, Filips de Goedestr. 25, Brussel.
69. De Maegt Joh., Kersbeeklaan, 117, Vorst.
70. Sacré Maurits, drukker-uitgever, Merchtem.
71. E. H. Van Woensel, onderpastoor, Rillaer.
72. Scharpé Fr. Schapenstr. 145, Leuven.
73. E. H. Van Herck Jos. St-Pieters-college „
74. Conix A., Justus Lipsius Str. 51, „
75. Woulff Aug., Emiel Jacqmainlaan, 109, Brussel.
76. Dr De Groeve Alf, Naamsche Str. 87, Leuven.
77. Peeters Maurits, Schapekop Str. 18, Cureghem.
78. Sanders Eugeen, Artisjok Str. 1, St-Joost ten Oode
79. Michiels Pieter, Groote Plaats, 13, Tervuren.
80. E. H. Dom P. Reinerus, Abdij Afflig., Hekelgem.
81. Snykers Felix, Eelen-bij-Maaseyck.
82. E. H. Craenen J., pastoor, Exel.
83. Van Eynde Remi, rue des Martyrs, 43, Tilleur.
84. Firma De Roeck en Allegaert, St-Pieterspl. Doornik
85. Allegaert J. Onderwijzer, Deerlijk.
86. Vandewalle Alidoor, Lendelede (Kortrijk).
87. Ovaere Alberic, onderwijzer, Sweveghem.
88. Porta Leon, Zuidlaan, 70, Oostende.
89. Orlay Nicolaas, Temsche.
90. Verschraegen J., Klein-Seminarie, St-Niklaas.
91. E. H. Vinck, pastoor, Seveneeken.
92. E. H. Nobels, Klein Seminarie, St-Niklaas.
93. Thuysbaert Fr. advokaat, Lokeren.
94. Boschmans Arth. Lange Str. 14, Denderleeuw.
95. Van der Stappen Jan, onderwijzer, „
96. Martens Gaston, letterkundige, Zulte aan Leie.
97. Rens R., Schaap Str. 16, Gent.
98. Goossenaerts J., Molenstraat, 23, St-Amandsberg.
99. Dr De Gruyter J. O., Abeelbroek Str. 16, „
100. De Gruyter Lieven, Herts Str. 18, Gent.
101. De Clercq Rob., Jesuitenwegel, 4, Melle.
102. Cordeel Gabriel, St-Niklaas.
103. E. H. De Schutter J. Leeraar, Herenthals.
104. Dr Geerts Jan J., Gentsche Steenw., 69, Brussel.
105. De Bruycker Ch., Bar. de Catersstr. 49, Berchem (A)
106. Lambin D., Verdussen Str. 63, Antwerpen.
107. Stevens A. L., Hof ter Beke Str. 19, „
108. Joos, Hoog Str., 22, Wetteren.
109. Lammens J., Statiekouter, 26, „
110. De Bock Eug., Karel Ooms Str. 51, Antwerpen.
111. Putmann Willem, letterkundige Waeregem.
112. Dangez Ox'G., Reethschelei, 36, Reeth.
113. Dangez Martha C., id. „
114. Dangez Yvonne id. „
115. Dangez Daniël id. „
116. Dangez Simone id. „
117. Pauwels Alf. J. id. „
118. Pauwels Bertha id. „
119. Maryssael G., Carmers Str., 110, Brugge.
120. Polfliet Nestor, beambte, Lembeke (Eecloo).
121. Peeters René, Jan Van Ryswyckl., 33, Antwerpen.
122. De Vos J, Prinses Elisabethlaan, 21, Schaarbeek.
123. Morren Karel, Ad. Maxlaan, 142, Brussel.
124. Bidez E. id. 141, Brussel.

125. Schalenbourg L., Jos. Bens Str., 92, Ukkel.
126. Lettens J., Handelaar, Meysse-Brussel.
127. Couvreur Ces, Eikenlaan, 166, Ukkel.
128. Schoonjans Pr. Lambermontlaan, 115, Brussel.
129. Ceuppens K., Karper Str., 17, St-Jans Molenbeek.
130. Staels, onderwijzer, Hoog Str., Iddergem.
131. Timmermans J., Victor Rauter Str., 207, Anderl.
132. Driscart J., Clemenceaulaan, 36, Brussel.
133. De Regel J., onderw., Baraplaats, 7, „
134. De Paepe, onderw., Griffier Str., 29, Anderlecht.
135. Mev. De Paepe, id. „
136. Mej. De Paepe, id. „
137. Mej. Vaeye M. Steenweg op Bergen, 897, „
138. Mej. Putzeys L., Steenw. op Leuven, 127, Evere.
139. Mej. Bogaerts A., Gemeenteplaats, 2, Linkebeek.
140. Mej. De Baecker M., Hopstr. 207, Assche.
141. Mej. De Paepe J., onderwijzeres, Sas, Ninove.
142. Mej. Dumont S., Kerkhoflaan, 28, Evere.
143. Lemmers Jean, Vlag Str., 10, Antwerpen.
144. Mevr. Lemmers J., „ „
145. Lemmers Jaak, Grein Str., 14, „
146. Mev. Lemmers-D'haeyer, Grein Str. „
147. Demeulemeester Gust. Kipdorpvest, 24, „
148. Scharpe Paul. Schapen Str., 154, Leuven.
149. Van Roy Karel, de Ligne Str., 5, Heverlee.
150. Alaerts Joris, Diestsche Str., 267, Leuven.
151. Aerts Hector, Kerk Str., 44, Hamme.
152. Seppion, onderwijzer, Oolen (St-Jozefs Oolen).
153. Cl. De Lantsheer, Oever Str., 17, Temsche.
154. De Landsheer Ed., „ „
155. Spitaels P., Nederbrakel.
156. Lyssens Leon, Wetstraat, 95, Antwerpen.
157. Breugelmans J., Walen Str., 47, „
158. Vandereycken L., Oranje Str., 108, „
159. De Wachter Leon, Onderwijs Str., 37, „
160. De Ridder Lucien, Lange Beeldekensstr. 45 „
161. Geerts K., Bijl Str., 20, Borgerhout.
162. Van Soom Cesar, Vlag Str., 55. Antwerpen.
163. Janssens M., Potgieter Str., 22, „
164. Van Overstraeten Jos., 4de Jag. te Voet, B. B. L.
165. Jacobs Arthur, St-Jansplaats, 36, Antwerpen.
166. Vroman Lod., Merxemschesteenw., 185, Deurne.
167. Mej. Verhelst Maria, Jezus Str., 21, Antwerpen.
168. Mej. Wuyts Louise, Herenth. baan, 110, Deurne.
169. Theuns Nand., Kasteel Str., 57, Antwerpen.
170. Mej. Vercauteren Cec. Waalsche Kaai, 19, „
171. De Vries Jules, Delin Str., 50, „
172. Verschooten Fr., Dodoens Str., 33, Mechelen.
173. Mej. Cluytens Maria, id. „
174. Lunkens Karel, Moorkensplein, 9, Borgerhout.
175. Van Dyck Frans, Beleg Str., 54, Antwerpen.
176. Mermans Frans, Constitutie Str., 10, „
177. Van Hoof Fons, Van Aerdt Str., 21, „
178. Wildiers Em., Ommeganck Str., 65, „
179. Wildiers Fr., id. „
180. Korten F., Stuivenbergplein, 61, „
181. Korten F., id. „
182. Schwank John, Driesch, 48, „
183. Severin Juliaan, Maalderij Str., 3, „
184. Albert Karel. Loos Str., 58a, „
185. Gobbens A., Tweemont Str., 121, Deurne.
186. Van den Broeck A., Van Luppenstr., 61, Antwerp.
187. Vanderveken Lod., Beeldekenstr., 234, „
188. Broeckx J., Nottebohm Str., 21. „
189. Wouters Alex., Korte v. Ruysbr. Str., 31, „
190. Cools Henri, Vesting Str., 20, „
191. Mej. De Smedt Elisa, Kard. Mercierlei, Berchem.
192. Adriaensen G, Vlaamsche Kaai, 13, Antwerpen.
193. Lieckens Edm., Van Straelen Str., 102, „
194. D'hollander Alb., Plaats, 10, Erwettegem
195. Vlietinck Jos, Groote Steenweg, 73, Berchem.
196. Van Alsenoy J. A., St-Paulusstr., 38, Antwerpen.
197. Van Goethem Jos., Wet Str., 98, „
198. Nyssen Buts Frans, Kruik Str., 26, „
199. Hinderdael Paul, Akker Str., 66, Temsche.
200. Bastiaensen Aug., Tulpstr., 9, Antwerpen.
201. Lenaers J. G., Oranje Str., 43, „
202. Bengnies Max, Markgravelei, 199, „
203. Mev. Vos-Van Slype E., Arend Str., 34, „
204. Nauwelaerts H., Komedianten Str., 55, Brussel.
205. Buysse Aug., Pacheco Str., 46, „
206. Rijsheuvels Louis, Heyvaert Str., 80, Anderlecht.
207. Tobback Ernest, Dapperen Str., 38, Koekelberg.
208. Tobback Leo, „ „
209. Sondervorst Leo, Vogler Str., 17, Schaarbeek.
210. De Ridder Jan, Eikblok Str., 38, Deurne.
211. Gabriel Jan, Napels Str., 17, Antwerpen.
212. Lefever Alf., Rotterdam Str., 60, „

Voordeelen voor de leden van de V.T.B.

Het bestuur van den V.T.B. houdt zich ten zeerste aanbevolen bij al zijne leden voor adressen van hotels, badhuizen, kinemas, schouwburgen, museums, enz. die bereid zijn vermindering van prijs toe te staan aan onze aangeslotenen.

Al deze inrichtingen worden kenbaar gemaakt in ons blad en aanbevolen bij onze leden.

De volgende voordeelen heeft het Bestuur reeds voor de leden van den V. T. B. verworven. Onze, bijzonder voor dit doel samengestelde, „Sub-Commissie" is met verschillende instellingen en ondernemingen in briefwisseling en hoopt geregeld nieuwe begunstigingen voor onze leden te kunnen aankondigen.

Verminderingen:

De Volksschouwburg *Folies-Bergères*, te Brussel, staat onzen leden volgende prijsvermindering toe:

Alle dagen (uitgenomen Zondag)

Logie 3.45 fr. in plaats van 5.75 fr. — Stalle 2.20 fr. in plaats van 4.05 fr. — Orkest 2.90 fr. in plaats van 4.60 fr. — Parket 1.75 fr. in plaats van 3.45 fr.

De kinema „*Majestic*", Adolf Maxlaan, te Brussel: (op de werkdagen tot 6 uur).

Eerste rang of balkon fr. 1,25 (in plaats van 1,75 fr.— Besproken 1,75 (2,50).—Logie fr. 2,50 (in plaats v. 3 fr.)

't Getrouwe Maldeghem, het weekblad met de grootste oplage in gansch België en dat eene geïllustreerde rubriek bezit, speciaal aan motor- en automobiel nieuwigheden gewijd, staat aan de leden van den V.T.B. eene korting van 10 °/o toe op de abonnementen.

Aan de leden V.T.B.

Een dezer dagen zal door middel van een postkwijting beschikt worden over Fr. 7.50 (fr. 3.50 voor inwonende leden, die het orgaan niet ontvangen) voor de jaarlijksche bijdrage.

Gelieve daarop te rekenen en het geld gereed te leggen, opdat de kwijting niet onbetaald terugga.

De Schatbewaarder.

Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert, Baesrode.

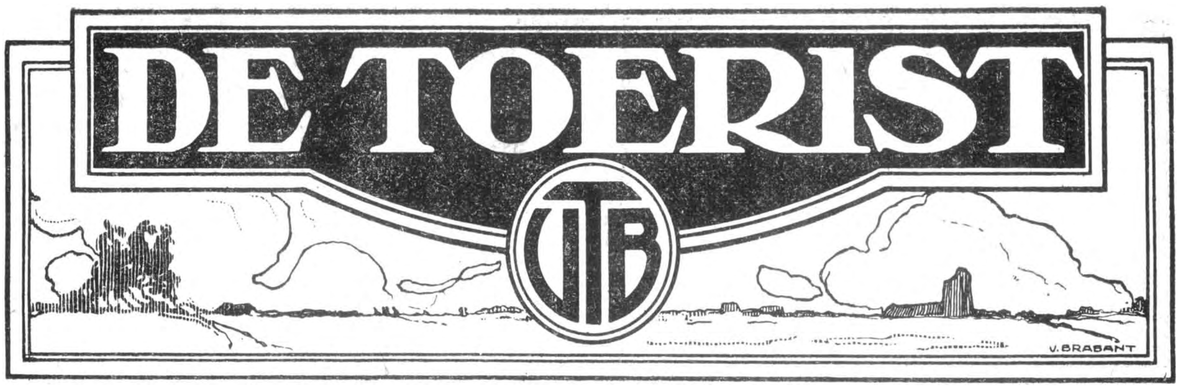

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXART

UITGAVE VAN „LIBERTAS" KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)	ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang N° 2 — **1 April 1922**

INHOUD:

1. Kleine Vlaamsche steden blz. 17
2. Met de fiets langs en over de taalgrens » 21
3. De Kempen en Noord-Brabant » 24
4. Naar Rome » 26
5. Vooruit » 30
6. Officieel » 30
7. Berichten » 31
8. Vervolg ledenlijst » 32

Kleine Vlaamsche steden.

I. — HERENTHALS.

Wanneer de Vlaming zijn hart eens wil ophalen aan het genieten van oud monumentenschoon denkt hij in vele gevallen dat zulks alleen mogelijk is in enkele bevoorrechte steden, zooals : Antwerpen, Brussel, Brugge, Gent, Mechelen. De overige plaatsen van ons land zijn hem, voor wat dit betreft, het bekijken niet eens waard ; na afgedane zaken is zijn eenige bekommernis zoo spoedig mogelijk den trein machtig te worden, welke hem uit dat „gat" zal weghelpen. Dit ten onrechte, want bijna alle arrondissementsteden en vele kantonplaatsen hier te lande kunnen op gebied van oude kunst heel wat, (op gebied van moderne helaas heel weinig !) te genieten geven. Zeker genoeg althans om een wandelingje na 't eten aantrekkelijk te maken of stof te geven voor interessante tijdpasseering bij 't wachten op den trein.

Dit is o.m. het geval voor de kleinere stadjes der provincie Antwerpen, Lier, Turnhout, Gheel, Hoogstraten en Herenthals.

***

Herenthals heeft een tamelijk bewogen verleden achter zich. De plaats is van Frankische oorsprong. De benaming heeft echter niets te maken met „dal der Heeren" maar moet afgeleid worden van „*herent*", d.i. een soort beukgewas, aan het water groeiend, en *hals* wat hetzelfde is als helst of horst d.i. bosch. Zoodoende zou de beteekenis van den plaatsnaam Herenthals niet veel verschillend zijn van die van het naburige dorp Herenthout, waarmede ook „herentbosch" wordt bedoeld.

Herenthals is betrekkelijk oud. Het adellijk stift van Sint Waltrudis te Bergen bezat er sinds het merovingisch tijdperk een „villa" of „landgoed", waarschijnlijk ten gevolge eener schenking aan bedoeld stift gedaan door een of ander lid van het karolingisch geslacht, dat uitgestrekte domeinen in deze streek bezat. Het was ook hetzelfde Sint Waltrudis kapittel dat sinds 1186 alhier het begevingsrecht over de kerk uitoefende.

De bakermat van Herenthals bevindt zich heelemaal ten Noorden der tegenwoordige stad, op de plaats waar deze door de Nethe omspoeld wordt. Het noorderlijk gedeelte der bebouwde kom, d.i. datgene waarvan de

Nederij als het ware de ruggegraat vormt, is het oudste. Het was deze agglomeratie welke circa 1212 van hertog Hendrik gemeenterecht verkreeg en zelfs tot den rang van stad werd verheven en met wallen omringd.

Dank aan hare voordeelige ligging aan de tot op die hoogte bevaarbare Nethe was Herenthals spoedig het meest bloeiende handelscentrum der zuidelijke Kempen. De stad werd omstreeks 1300 uitgebreid. De vrijmarkt werd ten Zuiden van het oudere stadsdeel verlegd, ze vormde de kern eener nieuwe wijk, welke ook op hare beurt door een omheining zou worden beschut. Naar deze „nieuwstad" verplaatste zich het zwaartepunt der geheele agglomeratie. Men bouwde er in den loop der XIV^de^ eeuw de lakenhalle en de parochiale kerk.

Naast de handel was voor Herenthals de bijzonderste bron van welvaart de lakenfabrikatie of „draperije". Deze nijverheid bereikt er haar hoogtepunt omstreeks 1400 maar gaat reeds met het eindigen der XV^de^ eeuw een spoedig verval te gemoet. In het begin der XVI^de^ eeuw is de economische toestand hier alles behalve schitterend, daarbij komen besmettelijke ziekten de gemeente herhaalde malen teisteren. De gevolgen dezer crisis bleven echter niet uit. Het revolutionair vuur, dat in dien tijd zoo wat overal in de Nederlanden smeulde, vond hier meer nog dan op andere plaatsen der Kempen gemakkelijk voedsel. Eens de beroerten losgebroken, is Herenthals een der voornaamste centra, van waaruit oproerige benden het land bestoken. In 1578 schaart zich de stad aan de zijde der Nederlandsche staten. Een groot gedeelte der bewoners neemt den hervormden godsdienst aan en de vrije uitoefening van de Roomsche religie werd er streng verboden. Enkele jaren nadien moet zich de stad echter overgeven aan Alexander Farnese. Daarmee keert ze terug onder het Spaansche juk om later evenals het overige van Zuid-Nederland beurtelings onder Oostenrijksche en Fransche heerschappij te komen. Onder laatstgenoemd regiem beleefde Herenthals beroerde dagen. In tegenstelling met de overige gemeenten der Kempen, waar de bevolking de vreemde heerschers alles behalve genegen was, stond hier een ge-

Stadhuis (oude Lakenhalle) met Belfort te Herenthals.

deelte der inwoners aan de zijde der Franschen. Deze „aktivisten" (1) waren de partijgangers van den deken, welke het goed gevonden had spijts pauselijk verbod den eed van getrouwheid aan de grondwet der Fransche republiek af te leggen. Een gedeelte der burgers weigerden dan ook de diensten door den „constitutioneelen" herder gecelebreerd bij te wonen. De Franskiljons noemden de stakende kerkgangers geuzen, langs hunnen kant riposteerden deze laatste met het scheldwoord „ kerkuilen ". Einde 1798 brak in de Zuidelijke Kempen de opstand los, gekend onder den naam van boerenkrijg. Tot groote vreugde der „geuzen" en tot niet minder groot spijt der „kerkuilen" werd Herenthals op 23 October 1798 door het boerenleger ingenomen. De eenige repressaillemaatregel, die ze op de constitutioneele geestelijkheid uitoefenden, was het leegmaken van den kelder der pastorie. „Wij hebben den dominé zijnen wijn afgedronken, nu kan hij maar botermelk zuipen", zongen de boeren bij deze gelegenheid. De kermis duurde evenwel niet lang. Op 28 Oktober werd de plaats terug bemeesterd door de Franschen, welke toen een zestigtal huizen in brand schoten. De „kerkuilen" uitten hunne „schadefreude" door 't volgende versje :

De halve stad is afgebra d
Zoo moeten zij varen die van 't [geuzeland.

In de XIX[e] eeuw had Herenthals ruimschoots haar aandeel in de economische heropleving der Kempen. Door het graven der Kempische vaart, door het aanleggen van spoorlijnen naar Lier, Turnhout, Aarschot en Roermond en van de tramlijn Brasschaat-Westerloo, werd deze stad naast Turnhout het voornaamste verkeerscentrum der Antwerpsche Kempen. Ook ontstond er een tamelijke bedrijvigheid op industrieel gebied. Vooral de schoenfabrikatie heeft er een zekere uitbreiding genomen. Men vindt er verder een textielindustrie ook een constructiewerkplaats en een dynamietfabriek. De bebouwde oppervlakte heeft zich geleidelijk uitgebreid ; het getal inwoners overschrijdt thans de tienduizend.

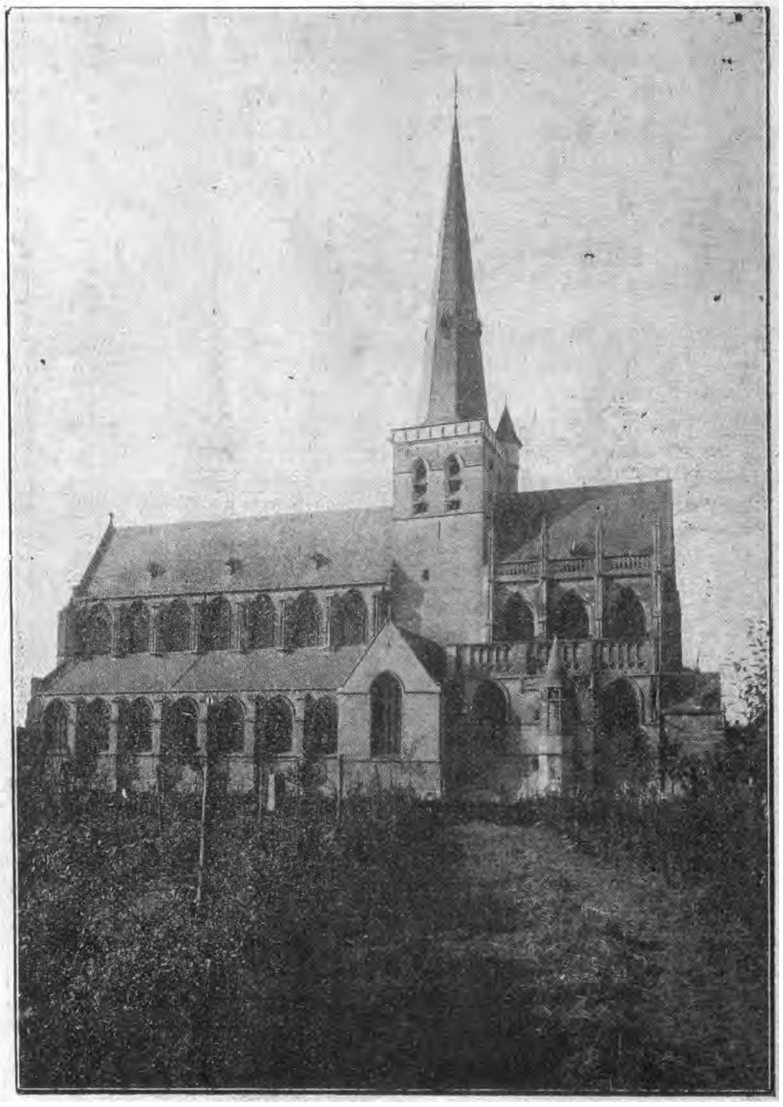

Sint-Waltrudiskerk (zuidzijde) te Herenthals.

* * *

Aan pittoreske oude stadszichten is Herenthals niet buitengewoon rijk. Uit zijn laat middeneeuwsche bloeiperiode heeft deze stad echter een paar monumenten bewaard, welke ook de niet specialist in kunstgeschiedenis zullen interesseeren. Vooreerst de Sint Waltrudiskerk, welke langs de Noordkant

(1) In de allerslechtste beteekenis van het woord.

heel schilderachtig voorkomt,verdoken achter de forsche boomen, welke op het oude kerkhof groeien.

De bouw van tamelijk aanzienlijke verhoudingen komt erg disparaat voor. De toren tusschen beuk en choor geplaatst lijkt wel in de kerk te zijn ingezakt, het rijkgebouwde koor sluit met eenen weinig mooien vlakken

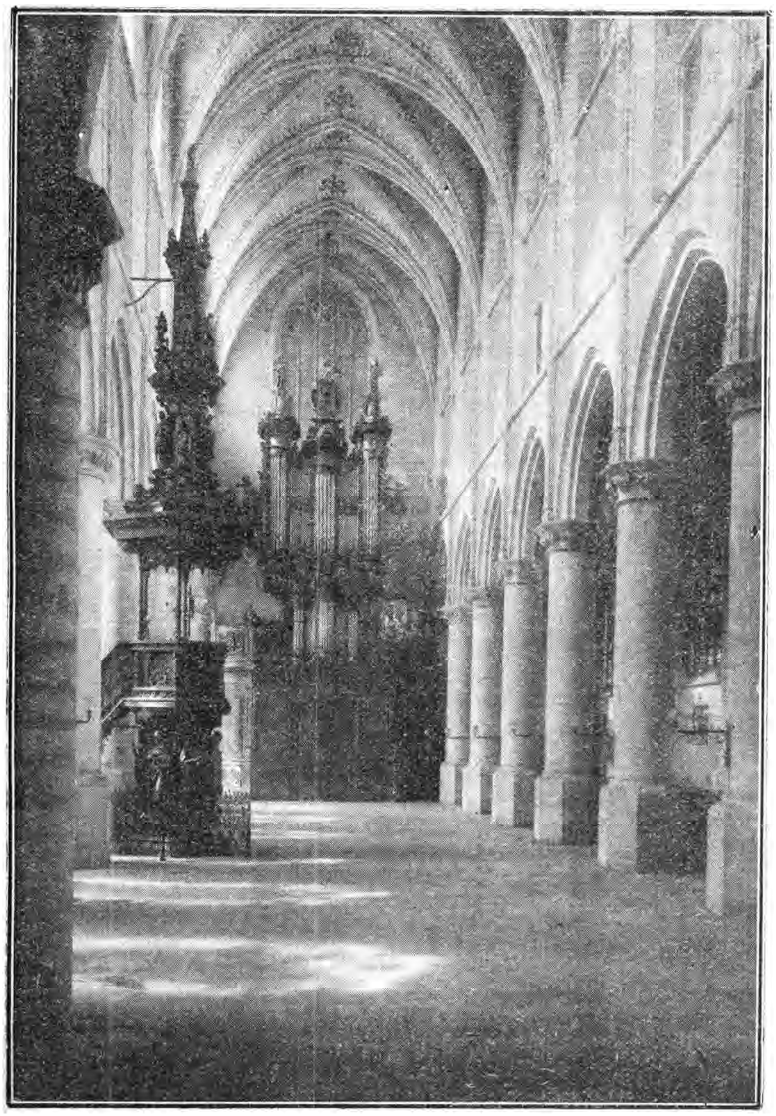

Sint-Waltrudiskerk (binnenzijde) te Herenthals.

wand. Het „inzakken" van den toren wordt verklaard door het feit dat deze laatste samen met de kruiskerk, waarop hij zich verheft het eenige overblijfsel is van een kerk uit het tweede kwartaal der XIV^de^ eeuw. Wat het koor betreft dit werd tijdens de godsdienstberoerten gedeeltelijk door de geuzen in asch gelegd.

Met den bouw van dit choor was men in 1417 aangevangen. In 1449 werd dit gedeelte der kerk overwelfd ; de beuk in 1453 begonnen moet omstreeks 1500 geheel voltooid zijn geweest. Als materiaal werd witte zandsteen gebruikt, afkomstig uit de groeven der omstreken van Brussel. Het is dan ook geen wonder dat de Waltrudiskerk heelemaal het karakter vertoont der Brabantsche hoog-gothiek. Het meest versierde gedeelte aan de buitenzijde is het choor, de beuk komt veel eenvoudiger voor. Van binnen treffen we de in de Brabantsche gothieke kerken gebruikelijke rondzuilen met krulkoolkapiteelen. Het interieur zou werkelijk indrukwekkend geweest zijn, ware het niet dat de ingezonken middentoren het koor feitelijk van de beuk afsluit. Een niet te versmaden schadeloosstelling wordt ons echter geboden door het frissche keurige beeldhouwwerk der kapiteelen van de XIV^{de} eeuwsche vieringpijlers. Opmerkelijk is de wijze waarop in dit gebouw de kruisribbengewelven van het middenschip (en van het hooge choor) worden geschraagd. Niet zooals dit in de meeste gothieke kerken gebruikelijk is door steunbogen, maar alleen door de frijten welke zich buitenwaarts tusschen de bovenvensters bevinden ; deze worden verlengd dwars door het gewelf der zijbeuken heen om consoolsgewijze op de kapiteelen der kolonnen te rusten. In het oogvallend is verder nog het aardige torentje,dat de voorlaatste travee van rechterzijkoor buitenwaarts flankeert; men noemt het het zilvertorentje. Deze benaming ontleent het aan het feit dat aldaar de kerkschat wordt geborgen. Aan de Oostzijde der kerk merkt men nog overblijfsels der vermelde traveën van het koor.

Het mobilair van Sint Waltrudiskerk bevat enkele heel interessante stukken. In de eerste plaats het altaarblad van het schoen-

makersgild, hetwelk men in de tweede kapel links van het koor kan bewonderen. Dit meesterstuk onzer oude Brabantsche beeldhouwschool dagteekent uit het begin der XVI[de] eeuw en is van de hand van Pascal Borreman, zoon van den terecht beroemden Brusselschen beeldsnijder Jan Borreman. Het retabel van Herenthals is in drie vakken van ongelijke hoogte ingedeeld. Deze zijn gevuld met tooneelen betrekking hebbende tot de martelie der twee heiligen Crispinus en Crepinianus, patroonheiligen van het schoenmakersgild. De verschillende tafereelen zijn in een brutaal realistischen zin opgevat, welk realisme bij onderscheiden groepen tot een soort karikaturaal expressionisme overslaat.

Het Crispinusaltaar is niet het eenige stuk oud snijwerk dat wij in de kerk van Herenthals kunnen bewonderen. Bezienswaardig zijn ook de deuren van een ingemaakte kant uit de eerste helft der XVI[de] eeuw met mooie vroeg-renaissance versiering. Niet onaardig is het barokke koorgestoelte in 1665 uitgevoerd door de schrijnwerkers Verbuecke en van Tenderloo, beide van Herenthals ; voorts stippen we nog aan het sierlijke Louis XV-doxaal benevens enkele barokke biechtstoelen.

De romaansche hardsteenen doopvont is een eerbiedwaardig product der Doorniksche ateliers uit de eerste helft der XIII[de] eeuw ; het deksel is daartegen veel jonger, het is een knap stuk dinanderie van kort na 1600. Vermelden we nog terloops enkele fragmenten van glasramen uit de XV[e] en XVI[e] eeuw, een lichtkroon van omstreeks 1600, enkele middeneeuwsche en barokke heiligenbeelden en achter het hoogaltaar vier schilderijen welke aan het „mirakel der hegge" herinneren. In de kerkschat bevinden zich o.m. een merkwaardige pixis uit de XV[e] eeuw, benevens een mooie kelk uit de XVII[e] eeuw. De niet erg schoone preekstoel is het werk van den gekenden XIX[e] eeuwschen beeldhouwer Geefs.

Tot over een twintigtal jaren was de Sint Waltrudistoren bekroond met een drollige baroknaald, welke nog zoo onaardig niet voorkwam. Deze is nu ongelukkig door een banale scherpe spil vervangen.

Het stadhuis van Herenthals werd omstreeks 1400 als lakenhalle gebouwd. Het is een tamelijk eenvoudig zandsteenen bouwwerk zonder verdieping. Het hooge scherpe dak stuit aan de eene smalzijde op een tragevel welke tusschen twee hoektorentjes oprijst. Aan den tegenovergestelden kant verheft zich het belfort dat uit baksteen is opgetrokken en maar van 1534 dagteekent. Dit elegant torentje is met hangende bogen versierd en eindigt op een guitige bollespil even onderbroken door een lantaarn waarin een beiaard rammelt. Op den zolder bevindt zich een museum, gevormd uit pleister-afgietsels der werken van den beeldhouwer Fraikin, in deze stad geboren.

Van de oude omheining zijn twee XIV[de] eeuwsche stadspoorten overgebleven : de bovenpoort en de zandpoort. De eerste is, hoewel eenvoudig, niet heelemaal zonder karakter. De andere heeft ten gevolge eener verbouwing in de XVIII[de] eeuw veel van haar oorspronkelijk uitzicht ingeboet.

Herenthals heeft ook nog zijn begijnhof dat — gelukkig — begijnhof gebleven is en niet in een gewoon woonhuis is omgeschapen. Tegenover een pittoreske reeks XVII[e] eeuwsche huizekens ligt midden in een stemmige tuin-omgeving het gothisch kerkje van 1614. Met zijn brikkenmuren door zandsteenen banden doorspekt en met zijn hooge bedaking, waaronder de drie beuken schuilgaan en waarop een speelsche dakruiter met bollespil glundert, komt dit bedehuis eenig schilderachtig voor. Men kan in dit begijnhofkerkje o.m. een mooie koperen luchter (XVI[e] eeuw) bewonderen. Het gasthuis geeft ook nog wat voor den liefhebber van pittoreske hoekjes te genieten. Vooral het kleine gothisch kapelletje, hetwelk in de schaduw van het XVII[e] eeuwsch gebouw schuilgaat, komt heel typisch voor.

C. L.

Met de fiets langs en over de Taalgrens.

De fietsers welke het mooie van Vlaanderen in al zijn hoekjes en kanten willen genieten zouden verkeerd doen zich uitsluitend aan de breede rijksbaan te houden ; ze moeten er integendeel wat voor over hebben om de min confortabele en in het Zuiden des lands sterk hellende en dellende gemeentesteenwegen te berijden, ook het zelfs wel eens aandurven zich met het rijwiel op een ongekasseiden weg te wagen „op risico" van te moeten afstijgen of van erger nog door modder en zand te moeten ploeteren.

Dit ten gerieve der leden van de V.T.B. welke na lezing van deze bijdrage wel eens lust zouden krijgen het hier beschreven tochtje geheel of gedeeltelijk zelve eens aan te pakken. Dan waarschuwen wij hen van nu af

aan dat de baan van Leuven naar Hoegaarde over Haasrode, Bierbeek, Opvelp en Meldert van zuiver praktisch standpunt beschouwd juist geen ideaal is. Het smalle, niet officieele fietspaadje dat er langs loopt is maar bij droog weer bruikbaar, de hellingen zijn dikwijls niet van de zachtste, zoodat een flinke rem hier geen overbodig tuig mag heeten, evenals er een paar flink getrainde beenen noodig

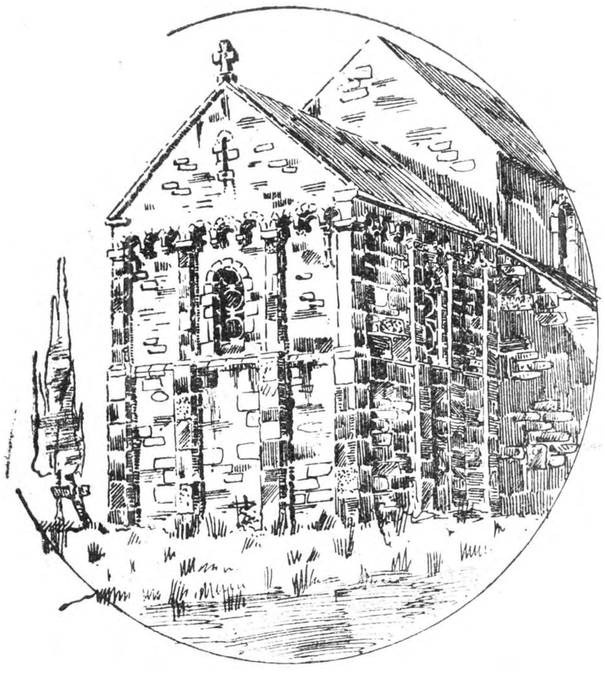

Kerk te Bierbeek. Gezicht op het koor.

zijn om zonder te veel zuchten of blazen de hoogten op te klimmen.

*
* *

We verlaten Leuven langs de Percksche Poort, dalen af om onder door het viaduct van den spoorweg in het gehucht Heverlée Park terecht te komen. De beroemde abdij van Parc laten we links liggen, we klimmen tamelijk sterk en dan weer eens zachter naar omhoog. Links blikken we op de vallei, waarin de spoorbaan en de rijksbaan Leuven-Thienen loopen, en verderop de beboschte hoogten van het Hageland. Op de plaats waar wij ons bevinden begint het meer eentoonige, weinig beboschte Haspengouwsch plattelandschap. Ongeveer op den top der hoogte treffen we een reeks huizen langs beide kanten van de baan. 't Is Haasrode, een parochie onder Bierbeek, de kerk ligt enkele minuten rechts van de baan. Weldra bereiken we meer dalend dan klimmend het niet onaardige dorp Bierbeek, (6 km. van Leuven.) Links en rechts zien we van die groote hoeven welke karakteristiek zijn voor de Brabantsche en Limburgsche kleistreek. Woonhuis, stal en schuur omsluiten er een vierkante binnenkoer, welke aan de voorzijde door een muur of lageren vleugel wordt afgesloten, daarin bevindt zich de soms nogal monumentaal opgevatte hoofdingang. Deze ingang is soms tot een paviljoentje opgebouwd dat door een massarddak of door een pyramide op een bolletje uitloopend bekroond wordt. Bierbeek bezit twee heel aardige specimens van zulke Haspengouwsche hoeven. Jammer dat de mooiste wat uit den weg staat, om er te geraken moeten we even den zandweg naar Bevecom opfietsen.

Maken we even halt aan de kerk. Deze dagteekent van omstreeks 1150 en is een der zeldzame bedehuizen uit het Romaansche stijltijdperk, welke in betrekkelijk gaventoestand tot ons zijn gekomen. Wel werd ze in de XVIIIe eeuw wat verbouwd maar de restauratie, een twintigtal jaren geleden onder de leiding van architekt Langerock ondernomen, heeft haar op weinig na haar primitieve gedaante teruggeschonken. Over 't algemeen beschouwd achten we zulke pogingen tot reconstructie in hunnen oorspronkelijken toestand van oude, in den loop der eeuwen gewijzigde gebouwen uit den booze. Toch willen we het geval der kerk van Bierbeek niet volgens dezen maatstaf beoordeelen. Hetgeen geamoveerd werd had weinig om zich en anderzijdsch laten we de simplistische vormen der Romaansche architectuur zich tamelijk goed reconstrueeren, zonder dat er groot gevaar bestaat in een te grove carricatuur er van te vervallen. Trouwens bedoelde restauratie heeft ons heel wat teruggeschonken van het architectonisch mooie dat een Romaansche dorpskerk veel meer dan een gothische te genieten geeft. Zoo b.v. hier te Bierbeek groepeeren zich de lagere massa's der kruisarmen en van het koor en verder die der zijbeuken in heel harmonische verhoudingen om de hooge lichtbeuk, welke aan de westzijde op den plompen toren stuit. Van binnen genieten we dezelfde uiterst zuivere architektuur ; de goed geproportionneerde ruimten van schip, zijbeuken, koor en transept zijn door rondbogig afgedekte openingen van elkaar gescheiden en door vlakke zolderingen overdekt; alleen het koor is met ribloos kruisgewelf overkluisd. We merken verder de rythmische structuur der wanden van de hoofdbeuk: van onder het alterneeren der be-

trekkelijk smalle rondbogige doorgangen met de zware vierkante pijlers ; in het bovengedeelte de enge diep-afgeschuinde vensters welke den vlakken wand op regelmatigen afstand onderbreken. De toren, hoewel hij best met het overige van het gebouw harmonieert, is van jongeren datum : het benedengedeelte dagteekent uit de XIIIe eeuw, het bovengedeelte evenals de pittoreske naald met het guitige peertje is van na 1700.

Langs een hollen weg verlaten we Bierbeek ; we hebben nogal flink te klimmen om het hooge land weer te bereiken. Niet lang hoeven we te fietsen eer we de boomen in het gezicht krijgen welke de vallei van de Velpe afteekenen. Nu bergafwaarts en we zijn te Opvelp (3.5 km. van Bierbeek.) Evenals het naburige Neervelp ontleent Opvelp zijn naam aan de Velpe, een bijrivier van de Geete. Velpe is eene Keltische benaming, evenals trouwens al de woorden op -erp, -elpe of -eppe, welk achtervoegsel afkomstig is van het apa, een Keltisch woord voor water. De bron van deze rivier bevindt zich te Opvelp zelf ; ze loopt uit in de Geete te Halen bij Diest ; evenals alle waterloopen welke tusschen Senne en Demer van de Haspengouwsche hoogvlakte afstroomen, gaat hare richting van het Zuiden naar het Noorden. Het kerkje van Opvelp is een weinig belangrijk barokko-bedehuis ; interessant zijn er alleen de wijwatervaten welke eigenlijk vroeggothische kapiteelen zijn uit een ouder kerkgebouw afkomstig. Merkwaardiger is de mooie hoeve, een aardig voorbeeld van het Haspengouwsche type, waarvan wij de karakteristieke trekken reeds hooger aangaven.

Opvelp heeft ook een Fransche benaming : Haute-Fleppe. Zulks hoeft ons niet te verwonderen : van Bierbeek af loopt de baan welke wij volgen parallel aan de taalgrens. Van verbasterend Waalschen invloed is evenwel noch te Opvelp noch te Bierbeek veel te merken, evenmin te Meldert (in 't Fransch Maillard), het volgende dorp op onzen tocht,

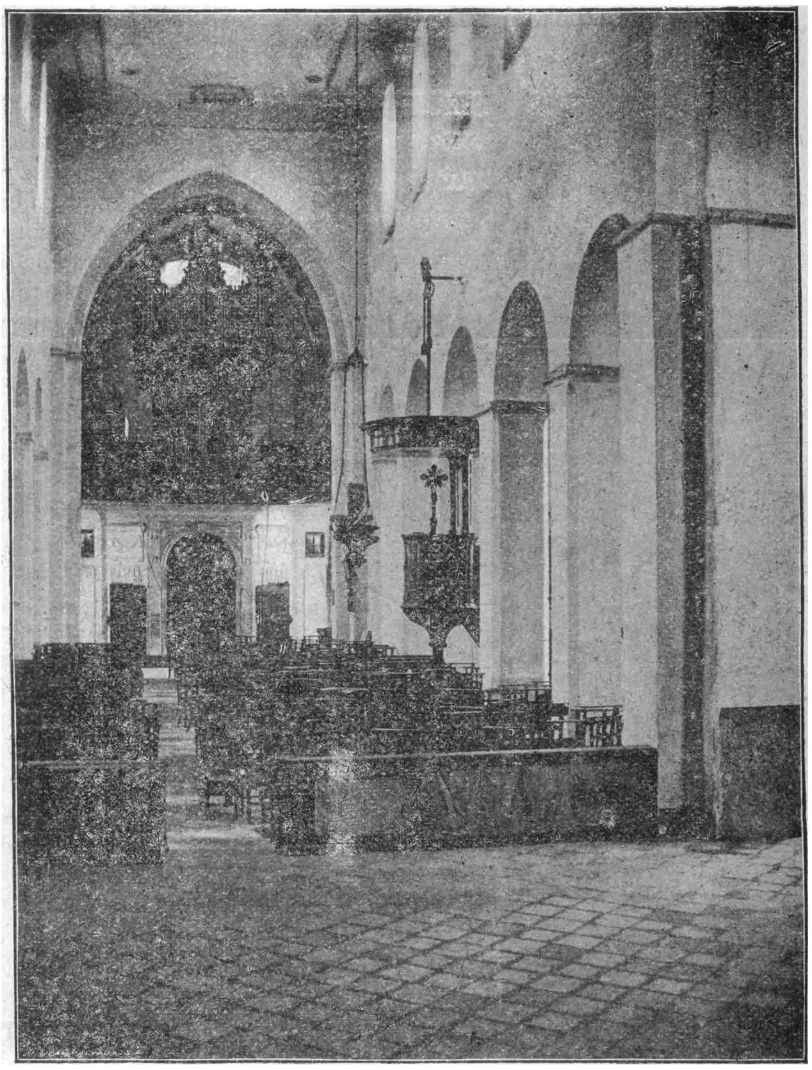

Kerk te Bierbeek.

dat we bereiken na 4 km. te hebben afgetrapt. Evenals alle dorpen in Zuid-Brabant ligt Meldert ook weer in een vallei : die der Meenbeek of Molenbeek. Zelfs de kerk, welke in de andere dorpen van het gewest tegen de helling is gebouwd, bevindt zich hier in de moerassige landen langsheen de Meenbeek. Dat zulke ligging niet voordeelig geweest is voor het gebouw is best te zien aan den dikken

drummer en aan de talrijke ankers, welke den toren moeten in stand houden.

Deze toren, omstreeks het midden der XIIe eeuw opgetrokken en dus bij de Romaansche bouwwerken thuis hoorend, is trouwens ten gevolge eener instorting vernield geweest, want naast de oorspronkelijke Romaansche merken we in de bovenverdieping ook gothische galmopeningen. Van de driebeukige gothische kerk behooren de twee eerste traveëen tot de XVe of XVIe eeuw, het Oostelijk

Kerk te Meldert.

gedeelte van het schip en het choor zijn moeilijk ouder te schatten dan de XVIIe eeuw. In het halfduistere van de benedenverdieping des torens kunnen we de mooie hoeksteenen grafzerk bewonderen van Libert, Heer van Meldert, lid van den Raad van Philips van Burgondië, in 1484 gestorven en waarop diens beeld in volle wapenrusting gebeiteld staat. De deur, toegang gevend tot den torentrap, bezit nog haar XVe eeuwsch ijzeren beslag en in de sacristie bewaart men nog mooie paramenten van omstreeks 1500.

Links van de kerk merken we de kapel der heilige Ermelindis. Dit heiligdom, een bedevaartplaats van tamelijke beteekenis, werd 1629 in een half gothische, half barokke bouwstijl opgetrokken, op de plaats waar volgens de legende bedoelde heilige (omstreeks 600) zou hebben geleefd. Binnen de kapel merken wij een altaar van 1650 met op een idioote manier beschilderde reliefs, episodes uit het leven der heilige voorstellend. Soortgelijke reliefs, deze evenwel van minderwaardig gehalte zijn tegen de muren der kapel aangebracht. In het midden der bidplaats bevindt zich de graftombe der heilige, in 1648 krachtens het latijnsch opschrift geplaatst, dank zij de zorgen van Jacob van Oyenbrugge, Heer van Meldert. Het mooiste dat de St-Ermelinduskapel te zien geeft is de schoone vroeg-XVe eeuwsche kalvariegroep, welke zich van buiten tegen de choorsluiting bevindt. Ten slotte bevelen we nog aan de belangstelling der folkloristen, de eigenaardige bedevaartvaantjes welke hier nog worden verkocht. Deze worden nog naar een heel naïeve XVIIe eeuwsche houtsnede afgedrukt.

Willen we het oude heerlijke kasteel van Meldert even bekijken dan moeten wij rechts inslaan. Het gebouw zelve zal ons weinig meevallen. Het is een potsierlijk brok karikatuur-gothiek, van 1845, de aanzienlijke wachttoren is in kern nog middeleeuwsch, maar werd bij den heropbouw van het slot ook in een pseudo-gothiek arlekijnspak gestoken. Beter is de orangerie, een werk van architekt Beyaert (1868). Het meeste hebben we evenwel aan den tuinaanleg, een flinke prestatie van onzen beroemden tuinarchitekt Louis Van der Swaelmen. Het kasteel behoort aan de familie d'Oultremont.

Ashaverus.

De Kempen en Noord-Brabant.

Onze Antwerpsche en denkelijk ook wel enkele onder onze niet-Antwerpsche leden zijn de tentoonstelling gaan bezoeken, welke de Vereeniging tot behoud van natuur- en stedeschoon in de stedelijke feestzaal der Scheldestad vóór enkele weken heeft ingericht. Het doel ervan was een zoo volledig mogelijke verzameling documenten aangaande de Kempen te exposeeren. Het spreekt vanzelf dat de Vlaamsche Toeristenbond niets minder kan doen dan zulk initiatief ten volle goedkeuren en we hopen ook stellig dat het

de laatste keer niet zal zijn dat « Natuur- en stedeschoon » het Vlaamsch publiek op iets dergelijks zal vergasten.

Wij zullen heel graag een handje toesteken aan hoogerbedoeld streven der vereeniging om voor deze bij enkelen nog onbekende streek uit ons Vlaanderland belangstelling en sympathie te wekken.

Voor Antwerpenaren is de Kempen en het meest natuurlijk het gedeelte der streek welke zich in de onmiddellijke nabijheid der Scheldestad uitstrekt, een geliefkoosd villegiatuur- en uitstapjesterrein; de overige Vlamingen hebben over 't algemeen zich weinig als toerist in de Kempen bewogen, en uiterst zeldzaam zijn zij, die een echte « Tour de Campine» hebben aangepakt. 't Zou nochtans wel eens de moeite en de kosten loonen niet alleen de Antwerpsche en de Limburgsche maar terzelvertijd ook de Hollandsche of Noord-Brabantsche Kempen te bezoeken, want bedoelde landstreek omvat niet alleen het Noord-Oostelijk gedeelte der provincie Antwerpen, het Noorderlijk deel van Vlaamsch Limburg maar bijna de heele provincie Noord-Brabant, en het is misschien wel dit Hollandsch gedeelte dat op gebied van natuurschoon het interessantste stuk der Kempen uitmaakt. Tegen dezen raad om eens even over de grens te gaan kijken zal men dadelijk de volgende opwerping in het midden brengen: de stand der valuta.

Welnu voor een flink toerist, die in het bezit is van een fiets en een paar goede beenen, heeft die valutakwestie zoo heel veel niet te beteekenen. Men neme zijn hoofdkwartier in een of andere plaats der Vlaamsche Kempen en van daaruit kan men gemakkelijk in een dagreisje menige interessante plek in Nederland gaan bekijken.

Zoo gaat het op die manier best om van uit Hoogstraten even uit te vliegen naar Breda en naar Oosterhout. Voor een goed fietser is de reis Turnhout-Tilburg, met zelfs een bezoek aan Oosterwijk herinbegrepen, geen zware taak en van uit Neerpelt doet hij heel gemakkelijk een over-en-weertje naar Eindhoven, zelfs naar Helmond en naar Heeze!

Noord-Brabant is trouwens een heel plezierige streek om door te fietsen. De wegen zijn er over 't algemeen uitstekend, de bevolking heeft er haar Zuid-Nederlandschen aard niet verloochend en tusschen de gemoedelijke bewoners dezer Hollandsche provincie voelt zich de Vlaming even goed thuis als onder eigen volk.

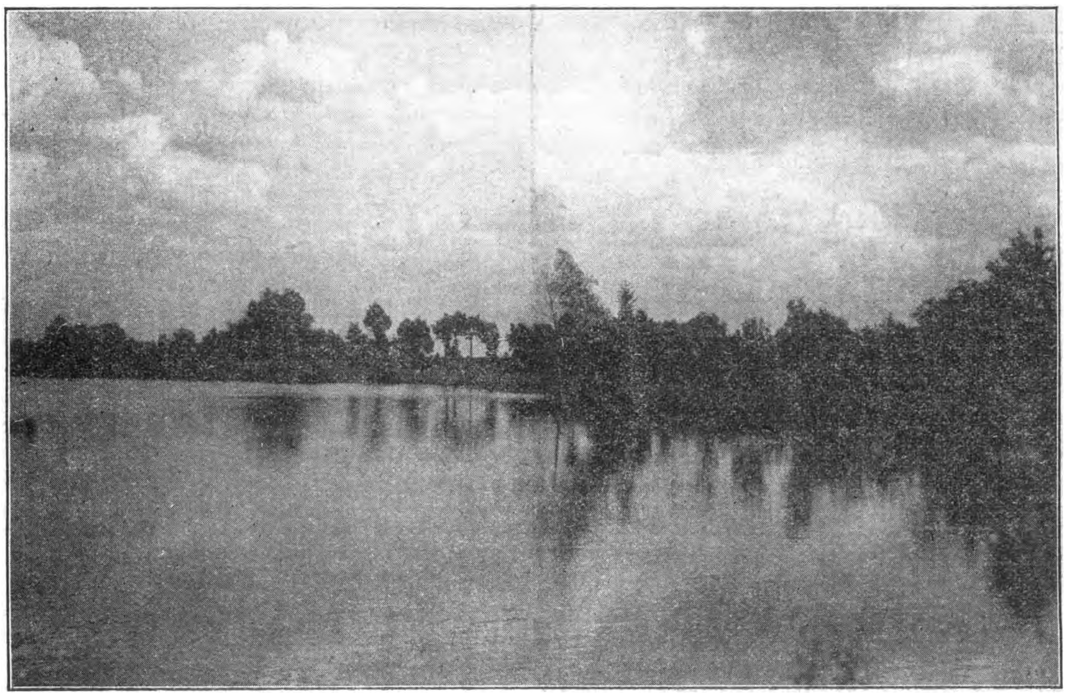

Vennen bij Oosterwijk

Vennen bij Oosterwijk.

Dit kunnen best de duizenden onder onze landgenooten getuigen, welke aan gene zijde der landsgrens tijdens de wrange oorlogsjaren het meest gastvrije onthaal genoten. Neen, voor een Vlaming kon het verblijf in Noord Brabant moeielijk als ballingschap worden beschouwd.

TAXANDER.

(Binnen kort geven we van Antwerpen naar den Neder-Rijn beschrijving van een fietstocht dwars door de Kempen !)

Naar Rome

I. DE HEENREIS

Het was Zondag den 19 April 1914.

Van voor half zes kwamen de Belgen en Hollanders (1) ter vereeniging in de spoorhalle te Brussel aan. Talrijk waren ze, maar meestendeels vreemd aan elkaar ; doch het duurde niet lang, het herkenningsteeken dat ze op de borst hadden, deed ze kennen, en welhaast waren ze vrienden.

De klok slaat half zeven, en stilaan klimt ieder reiziger in den voorbehouden wagon, waar de kennismaking straks zal vermeerderen tot echte broederlijkheid. Vijf minuten later vertrekt de trein.

In iederen wagon is er leven als in een bieenkorf ; iedere groep gelijkt een familiekring, en al is het avond geworden en het uur gevorderd toch denkt men niet aan slapen ; men vertelt, men vermaakt zich.. en de uren gaan voorbij. Menige halte heeft de trein gedaan, de stad Luxemburg is lang doorgereden, Metz, Saarburg, Zabern en Straatsburg hebben zij achter den rug, en weinige reizigers zijn er die een oog geloken hebben. Voorbij Colmar schiet de zon reeds boven het gebergte op, de dag is aangebroken, de eerste van de reis.

(1) Het gezelschap bestaat uit Belgische en Hollandsche R. K. drankbestrijders ter bedevaart naar Rome.

Maandag 20 April.

Een mooie dag wordt ons door de heldere zon voorspeld ; het is dan ook in aangename stemming dat wij rond 6 uur te BASEL aankomen. Het Duitsche „Aussteigen" klinkt ons aangenaam in de ooren, wij voelen ons op vasten grond.

Een uur mochten wij in de Zwitsersche stad vertoeven. Eerst het ontbijt genomen, en dan, in der haast, een oogslag geworpen in de bijzonderste straat der stad, en ook zichtkaarten gekocht en verzonden om de tehuisblijvers te melden dat we goed aangekomen zijn.

Alhoewel deze Zwitsersche stad een langer oponthoud waardig is, en een bezoek aan het eigenaardige Rathaus en de Munster belang wekt voor iederen kunstminnaar, toch hadden wij liever het natuurschoon te bewonderen dat enkel Zwitserland bij zonnigen dag leveren kan.

Om 7 uur dus stappen we allen in de praktisch ingerichte wagens en vertrekken naar de bergachtige streken van Midden Zwitserland. De wagens zijn zóó ingericht dat al de reizigers van al het schoone genieten kunnen. Groote ramen en breede wandelgangen laten toe alles te genieten.

Over Liestal wordt het uitzicht prachtig. Talrijke dorpjes liggen in de valleien of hangen aan de bergwanden, kronkelende vlietjes bevochtigen den vruchtbaren grond waar koeien en geiten grazen ; de gekleurde Zwitsersche hutjes teekenen zich af op de grauwe kleur der steenblokken die uit de bergwanden steken.

Bij eene kromming van de baan zien wij

in de verte de bergtoppen met sneeuw bedekt ; het zijn de Jungfrau, de Munch en de Wetterhorn.

Nu rijdt de trein langs het meer van Sembach ; het stille groene water weerkaatst de heuvelachtige boorden, en daar... rechts verschijnt de met sneeuw bedekte top van den Pilatus ; Luzern is dichtbij.

Een spreekwoord zegt :

Draagt de Pilatus een hoed,
dan is het weder goed ;
draagt hij een degen,
verwacht dan regen.

Allen zien toe, en rond de kruin zweven kleine wolkjes, dus voorspelt hij ons goed weer. Het gezegde is waar gebleken want op gansch de reis werden wij geen regen gewaar.

Stilhouden te Luzern viel niet in ons plan bij de heenreis ; dus vorderen wij per spoor langs de dichterlijke valleien en het schilderachtig meer.

De trein gaat beurtelings door tunnels, bezijden den Rigiberg en de baai van Kussnach, langs eene baan met afwisselende vergezichten op de bergen en valleien ; langs het meer van Zug en dit van Lowerz komen wij te Brunnen aan. Thans wordt het uitzicht prachtig.

Op het Vierwaldstättermeer, waarvan wij het Uri-gedeelte berijden, bevinden wij ons nu eens in de duisternis der tunnels, dan eens genietende van het mooiste vergezicht dat men denken kan op de bergen en het meer. Wanneer wij Fluelen voorbij zijn is het een ander zicht dat zich opdoet ; niet meer het grootsche meer, maar eene kleine onstuimige rivier, de Reuss, naast wier kronkelend bed wij een gansch uur rijden. Langs beide kanten zijn de hooge bergtoppen met sneeuw bedekt, hier en daar komt een waterstraal uit de hoogte bruischend over de rotsblokken heen in de Reuss, die stilaan grooter en woeliger wordt.

Over bruggen, honderd meters hoog, naast afgronden die diep in de aarde schieten, door de bergwanden heen, vordert de trein, en men weet niet wat men meest moet bewonderen, de grootheid van de schepping, of het menschenvernuft dat de kunstwerken wrocht.

De trein rolt voort, draaiende langs en door de bergen, hooger en hooger. Te Wassen ziet men eerst het dorpje dicht bij liggen, het kleine kerkje staat naast de baan ; de tunnel brengt ons 30 meters hooger, en een andere nog 40 meters, en dan zien wij in de diepte het dorpje, nu net zoo klein als een dorpke Nurenbergs speelgoed.

Eindelijk houdt de trein stil. Goeschenen. 5 minuten stilstand.

Iedereen stapt uit om de hoogte van den Gothardberg te meten waardoor wij nu, langs een tunnel van 14,996 meters gaan rijden. De tunnel, in 1872 begonnen, werd in 1882 ingehuldigd ; het werk duurde 9 jaar en 3 maanden, het koste 66 millioen ; men mag het roemen als een der stoutste prestaties der XIXe eeuw.

Om den tunnel door te rijden zijn er 20 minuten noodig.

Nu hadden wij het hoogste punt onzer reis bereikt(1144 meters boven peil.) Wanneer wij uit den Gothard komen, daalt de weg stilaan naast de vallei van den Tessin. Het uitzicht op land en bergen is over het algemeen zoo schoon niet meer als in Midden Zwitserland ; de kruinen der bergen zijn met geen sneeuw meer bedekt, maar soms kaal of met enkele sperrebosschen begroeid. Hier en daar nochtans zijn prachtige vergezichten, bijzonder wanneer watervallen de natuur komen verlevendigen en den Tessin komen voeden tot een machtigen stroom.

Intusschentijd was het 12 uur geworden, de honger kwam ons plagen, maar aan den trein was een spijswagen gehecht, en daar maakten wij kennis met goede en spoedige bediening.

De streek der Italiaansche meren die wij bereiken, is zeer schoon ; ze begint te Bellinzona, van waar men in de verte de bergen ziet die rond het Maggioremeer liggen. Doch verder denkt men in het paradijs aan te landen, wanneer men uit een tunnel komende de stad en het meer van Lugano voor zich ziet liggen. Weinige plaatsen hebben zulk een aangename ligging, de stad strekt zich uit naast den oever van het meer, de villas spiegelen zich in het stille water, en te middenin steekt de Monte Generoso zijn kop hoog in de lucht. De trein rijdt nu te Melide over een steenen brug, die het meer in twee splitst, om verder door tunnels en schoone valleien de Italiaansche grensstad CHIASSO te genaken.

In den geest van menig reiziger komt het tolbureel van Chiasso het aangename der reis vergallen. Men heeft de strengheid der bedienden wel overdreven, maar eene zaak is zeker, dat ze verlekkerd zijn op Hollandsche sigaren en Zwitsersche chocolaad, en, kunnen ze dat bemachtigen, dan zijn ze er boven op.

Zonder er van ons pluimen te laten, gaat ons gezelschap er van door, terug in den

trein, om na een uur rijdens, langs het Meer van Como, waar zich de prachtige villas der rijke Milaneezen in het water spiegelen, voorbij Monza, de stad waar vroeger de koningen van Lombardie gekroond werden met de ijzeren kroon (gemaakt met een nagel van het H. Kruis), te Milaan aan te landen.

Dat wij blij waren uit den wagen te stappen en met spoed in ons hotel ons eens goed te wasschen en te verfrisschen, hoeft geen betoog, wij zagen er immers als mooren uit. Gelukkig was er water bij de vleet. en wanneer om half vijf de rijtuigen ons kwamen afhalen voor de wandeling in stad waren al de reizigers frissche menschen, en opgetogen riepen we de koetsiers toe : Avanti. Presto. Op Italiaanschen bodem kenden wij ras de taal.

Milaan is naast Napels de meest bevolkte stad van Italië ; zij heeft zoo wat 600,000 inwoners, waaronder veel werklieden die in de spinnerijen en weverijen hun dagelijksch brood verdienen en 's avonds in ongezonde steegjes, in kleine kamerkens, een onderkokomen vinden. Van uit den trein bij de aankomst, zagen wij die cités, waarin halfronde gebouwen van zes verdiepen hoog, die op een kleinen koer uitgeven ; aan alle vensters hangen gewasschen linnen en vuil beddegoed te drogen of te luchten ; daar woekeren honderden menschen te midden van de verpestende lucht.

De wandeling of rijtoer die wij ondernamen bracht ons eerst in het midden der stad, naar de hoofdkerk of Dom. De Dom, als het achtste wonder der wereld bekend, is een marmeren kantwerk gelijk. Verbaasd staart men het gebouw aan, men weet niet wat meest moet bewonderd worden : de techniek van den bouw of de kunstige versiering die zich aan alle kanten voordoet. Honderd kleine torentjes steken boven het dak uit ; er boven, er naast, er onder, aan de vensters, op de pijlers, in de nissen, overal staan er heiligenbeelden : 200 zegt men, en boven dit alles, op den middentoren, het vergulde Lieve Vrouwbeeld.

Wij stonden er in verrukking, en zouden er lang vertoefd hebben, ware er geen zwerm Italiaansche schooiers met postkaarten, mozaiekwerk en ik weet niet wat al, rondom ons gekomen. Wij haasten ons naar binnen, waar wij den machtigen indruk van den bouw nog meer ondergaan.

Het was reeds half donker en in 't midden, voor het hoogaltaar, brandden ontelbare lichten. Wij dalen in de onderkerk en komen in de grafkapel waar op het altaar, in een rijk versierde kast het lichaam rust van den H. Carolus Borromeus, kardinaal aartsbisschop, die hier in 1584 overleed. De heilige bisschop ligt in bisschoppelijk gewaad, en zijn gemijterd hoofd rust op een kussen van goud laken. Zijn gelaat is versteend, maar al zijne trekken behouden de uitdrukking van doordringende goedheid en engelachtige godsvrucht, waardoor hij aller achting en liefde verworven heeft.

Ingetogen en eerbiedig knielen wij neer en bidden.

In de kerk hielden wij stil bij ieder altaar, bij ieder gekleurd venster, waardoor de neerdalende zon hare laatste stralen goot en zoo aan gansch het inwendige een tooverachtigen aanblik schonk.

Wanneer we buiten de kerk kwamen, overviel ons wederom de zwerm verkoopers van allerhande " souveniers „ ; wij waren er enkel van verlost wanneer de koetsen in volle vaart de plaats verlieten en ons langs de via Dante, het palazzo vecchio en een volkrijke wijk naar het Campo Santo of kerkhof voerden.

Het Campo Santo van Milaan wordt aangezien als het schoonste van Italie, het rijkste aan hedendaagsch beeldwerk ; doch, is het hier waarlijk de plaats waar de overledenen den jongsten dag afwachten ? Het stille kerkhof van een klein dorpje waar de overledenen rusten onder de hoede van het kruis maakt meer indruk dan dit monumentaal park. Aan een christenhart brengt zulk een bezoek wee en droefheid ; wij verlaten dus dien akker van heidensche pronkzucht en wandelen nu langs breede straten en lanen naar de oude Arena, waar de Triumfboog van den vrede van 1806 dichtbij staat, langs het Park, het oude Paleis naar de Domkerk terug.

Eenigen onder ons waren naar de oude San Ambrogiokerk gegaan om er voor 't eerst de oorspronkelijke vorm der christelijke tempels te zien, namelijk de kerk met voorhof. Zij gingen ook de kloosterkerk der Dominikanen Sta Maria delle Grazie bezoeken, waar het Laatste Avondmaal, door Da Vinci geschilderd, altijd den kunstminnaar boeit.

Wat bij het avond-worden meest treft is de beweging die heerscht in de Galleria Vittorio Emmanuele, eene kruisvormige overdekte straat, die eenerzijds aan den Dom, anderzijds op de Scalaplaats uitgeeft en met winkels en restauratien bezet is. De Scala is de grootste schouwburg van de wereld, zegt men, hij kan 3600 personen bevatten.

De avond was nu geheel gevallen, en blij waren wij rond 8 uur in ons hotel te komen om te eten en te rusten. Rusten deden wij, want de reis had ons vermoeid, en wij behoefden nieuwe krachten voor morgen.

(Tusschen haakjes zij hier en met aandrang gezegd : men trachtte altijd in Italie eersteklas hotels te hebben, want anders mag men den ganschen nacht jacht maken op vervelende bezoekers.)

Dinsdag 21 April.

Om 8 uur vertrokken we, allen frisch en gezond, en blij te moede ; heden zouden wij te Rome aankomen en den heiligen grond betreden. Om de lange reis per trein wat min lastig te maken gingen wij enkele uren stilhouden te Genua.

De weg tusschen Milaan en Genua is verre van tot de schilderachtigste van Italie te behooren, rijstvelden en braakliggende gronden ziet men te allen kante, enkel in de verte ontwaren wij de Appenynen. Een woordje nochtans over de Certosa van Pavia, dat wij voorbij rijden. Dit klooster werd in 1396 gebouwd door denzelfden bouwmeester, die den dom van Milaan begon en diende tot onderkomen van van de talrijke monniken die hun leven hier sleten in gebed en hoogere studien. Jozef II vernietigde het en sloeg de gronden aan. In 1843 werd het gebouw door Oostenrijk teruggeschonken aan de monniken, doch dertig jaar later werden zij er uit gedreven door het Italiaansch gouvernement, dat er een museum in oprichtte.

Wat hier het meest te bewonderen valt is de kerk. De voorgevel is geheel met marmer van verschillende kleuren bezet en prachtigversierd met beelden en verheven beeldwerk. In de panden zijn er nog 24 cellen, die weleer tot woonplaats dienden van de werkzame paters.

Verder op de baan treffen wij niets bijzonders aan, tenzij den uitgedroogden bodem van de Po. Om 10 uur kwamen wij te GENUA aan. Veel tijd hadden wij niet om hier te vertoeven. Genua is de grootste havenstad van Italie, zij strekt zich uit aan den Golf op eene lengte van 5 kilometers, en biedt van uit den trein en van op zee een indrukwekkend uitzicht.

Het eerste uit de spoorhalle gekomen, bemachtigen wij drie autos en laten ons voeren langs de " klassieke baan ".

Dadelijk bij den uitgang der statie ziet men dat de inwoners dankbare hulde weten te brengen aan : Christoffel Columbus die hier werd geboren. Zijn prachtig beeld rijst nu op het plein.

Voorbij het 13de eeuwsch kerkje van St-Giovanni komen wij aan de haven, van waar wij uitzicht hebben op het Palazzo Doria en den zeetoren. Het krioelt hier van scheepslui, handeldrijvers en de onvermijdelijke leegloopende schooiers. In de smalle straten en steegjes zien we het bekende vadsige Italiaansch volk, lui liggende op straat ; wij zien er ook de vuile huizen en de hemden, bedlakens enz. over de straat gespannen.

Voorbij het Paleis San Giorgio en de bank komen wij aan de hoofdkerk San Lorenzo. De voorgevel in wit en zwart marmer, versierd met liggende leeuwen, is eigenaardig.. Wij treden den tempel binnen om de relieken van den H. Joannes Baptista te vereeren. Dag en nacht branden vijf lampen voor de kast, waarin de stoffelijke overblijfsels van den Heilige rusten. Rechts en links van de kapel staan marmeren heiligenbeelden welke eergeleide doen aan den voorlooper van Christus.

De autos voeren ons langs de Palazzo Ducale, de Academia, de schouwburg naar de Piazza Fontane Marose waar de Via Garibaldi ons de prachtige reeks paleizen vertoont. De gevel zegt doorgaans niets, maar het binnenhof met gaanderijen is bezienswaardig.

Toen wij aan de kerk der Annunziata komen zien wij de andere reizigers, die enkel eenige straten doelloos hebben doorwandeld. Die kerk is van binnen wondermooi beschilderd. Wij hebben vele kerken op onze reis gezien, maar nergens mochten we zulk een prachtig geheel bewonderen, zoo rijk aan kleuren, zoo schitterend als verlichting. Men weet dat het eerste goud door Columbus uit Amerika meegebracht, aan het gewelf werd verwekt, het heeft nog altijd zijn glans bewaard.

Doch de tijd is ons afgemeten ; langs het het paleis der Pallavicinis, der familie Balbi en de Hoogeschool, keeren wij terug naar de statie, waar wij het middageten of lunch zouden nemen. Gelukkig werd ons verklaard dat te Pisa een restauratie wagen zou aangehaakt worden. Dit was ons een troost.

Het was snikheet gedurende de reis die wij nu ondernamen, maar toch hadden wij geen tijd er aan te denken ; de trein voerde ons langs het mooiste zeestrand dat er ergens te vinden is.

Dichters hebben ze bezongen, schilders hebben ze gemaald, de kinema heeft ze alom doen kennen, en toch is de Riviera di Levan-

te nooit naar waarde geschat ; het uitzicht alleen kan iemand bevredigen. 100 kilometers ver rijdt de trein naast de zee, kronkelende langs en dwarsdoor de rotsen, 80 tunnels in, en dan weer tusschen prachtig groen, uitzicht gevende op sierlijke plantsoenen waar de oranje- en palmboomen weelderig groeien, op steile rotsen waarboven een oud kasteel van vorige macht getuigenis geeft, op kleien heuvelen waarlangs talrijke villas gebouwd zijn, en dan altijd die blauwe zee, waarop die kleine bootjes spelevaren en waar de visschers hunne zwaar gevulde netten optrekken, spijze en winst gevende aan hun talrijk kroost.

Al de reizigers staan in den wandelgang, want men wil niets verliezen van het tooverachtig gezicht, en dat duurt twee, drie uren lang. Dan verlaat de trein de kust om langs de marmerstreek van Carrare Pisa te genaken.

Van verre reeds ontwaart men de hoofdkerk en den beroemden " scheeve toren „ de trein voert ons rond de stad, over de Arno, en houdt stil gedurende tien minuten.

De dorstigen laven is een werk van barmhartigheid ; gelukkig was er water genoeg voorhanden en oranjeappelen waren er bij de vleet ; op minder dan vijf minuten waren al de verkoopers uitverkocht.

Nu wordt de landstreek aan de Belgische polders gelijk, waar de koorts ook soms hevig heerscht en verbreid wordt door eene vlieg die in het struikgewas huist. Stilaan verdwijnt de kwaal, dank zij een Hollandsche landbouwingenieur die de landen ontgint, de boomen uitroeit en den grond vruchtbaar maakt.

Met vreugde hooren wij de kelners het diner aankondigen. Allen naar den spijswagen, waar wij het ons, na den prachtigen (?) lunch goed lieten smaken.

De avond valt ras in Italie ; pas is de zon aan de kimme onder of het duister valt in. Zoo is het dat wij slechts als eene donkere plek de eilanden Corsica, geboorteland van Napoleon I, en Elba, waar hij in ballingschap verbleef, ontwaren.

— Nog vier uren trein. Slaap wel.

Eenigen zetten zich in een hoekje, een uilke te vangen ; anderen lezen een dagblad te Pisa gekocht, waaruit we met genoegen vernemen dat de werkstaking der spoorwegbedienden, die einde April moest uitbreken, verdaagd is. Anderen nog vergaderen in een deel van den wagen om te praten en te zingen.

Het is half twaalf. Wij naderen de Heilige stad.

Eene forsche stem heft nu het lied van Lodewijk De Koninck aan :

„O Kerk van achttien eeuwen".

Roma. Rome.

Te middernacht zetten wij den voet op Roomschen grond.

(Wordt vervolgd.)
G, Gelis pr.

Vooruit !

Wij hadden wel eenigszins voorzien, dat, nu de V. T. B. daadwerkelijk in werking trad, talrijke nieuwe inschrijvingen zouden toekomen ; maar hetgeen nu gebeurt, hadden wij nooit durven verwachten ; dat onze jeugdige plant met zulke ongemeene kracht zou opschieten, wie had dat ooit gedacht ?

Bij de definitieve stichting van den V. T. B. op 29 Januari ll. bedroeg het aantal toetredingen, die reeds van begin Mei 1921 af waren toegekomen en in princiep zich voor een V. T. B. hadden verklaard, dus bij de stichting mochten beschouwd worden als onze eerste werkelijke leden : 1118. Gedurende de maand Februari bedroeg het aantal inschrijvingen 419 en van 1 Maart tot 20 Maart : **637.**

Het secretariaat werd overrompeld met nieuwe inschrijvingen en vragen om inlichtingen.

Het werd dringend noodzakelijk een meer uitgebreid en ruimer lokaal in te richten en na veel zoeken vonden wij eindelijk een geschikter lokaal, St Jansplein 29, Antwerpen, in afwachting dat de verdere ontwikkeling van onzen bond ons zal toelaten een eigen tehuis aan te schaffen.

En nu leden van den V. T. B. Vooruit ! Zorgt voor toetredingen ; zorgt voor medewerking !

Deze maand moesten wij tot **1000 nieuwe leden** *kunnen komen !* **Als iedereen meewerkt en propaganda maakt kan dat best !** F. P

Officieel.

Wij vernemen dat ons medelid Prof. Dr Scharpé, hoogleeraar te Leuven, dezer dagen pijnlijk werd getroffen door het overlijden van zijne gade Mevrouw L. Scharpé. Het Bestuur van de Vlaamsche Toeristenbond kan niet nalaten aan Prof. Scharpé en zijn achtbare familie zijn oprechte deelneming te betuigen.

Namens het Dagelijksch Bestuur van den V.T.B.
Chr. de Does, Voorzitter.
F. Luyten, Secretaris.

Belangrijk Bericht.

Door reeds vastgestelde andere feestelijkheden in Mechelen ziet onze Regelingskommissie aldaar zich verplicht, de Vlaamsche Toeristen Landdag te verschuiven tot op 23 April. Onze leden houden dus dezen dag zooveel mogelijk vrij : Naar Mechelen !

Het Secretariaat van den V. T. B. is thans — in eigen lokaal — gevestigd : St Jansplein no 29, Antwerpen.

Tusschen 1 en 20 Maart kwamen 637 inschrijvingen van nieuwe leden in ! In April kunnen het er 1000 worden..... als we **allen** ons best doen !

BONDSLEDEN !

INDIEN GIJ WERKELIJK VERHINDERD MOCHT ZIJN DEN TOERISTENDAG TE MECHELEN BIJ TE WONEN ZORGT DAN DAT U OP DIEN DAG MINSTENS VIJF NIEUWE LEDEN SCHRIFTELIJK KUNT OPGEVEN.

Voordeelen voor de leden van de V. T. B.

Het bestuur van den V. T. B. houdt zich ten zeerste aanbevolen bij al zijne leden voor adressen van hotels, badhuizen, kinemas, schouwburgen, museums, enz. die bereid zijn vermindering van prijs toe te staan aan onze aangeslotenen.

Al deze inrichtingen worden kenbaar gemaakt in ons blad en aanbevolen bij onze leden.

De volgende voordeelen heeft het Bestuur reeds voor de leden van den V. T. B. verworven. Onze, bijzonder voor dit doel samengestelde, „Sub-Commissie" is met verschillende instellingen en ondernemingen in briefwisseling en hoopt geregeld nieuwe begunstigingen voor onze leden te kunnen aankondigen.

Verminderingen :

Cinema Liberty, 179 Statiestr., Berchem (Antw.)
0,25 fr. vermindering op de plaatsen van fr. 1,25, fr. 1,45 en fr. 1,75 op Zaterdag, Maandag en Dinsdag.

S. V. De Vlaamsche Boekenhalle, Naamschestraat 87, Leuven, 10 o/o korting op in het Nederlandsch geschreven werken, welke betrekking hebben met toerisme of reizen.

E. H. G. Celis, Heirnislaan 5, Gent.
Gids der hoofdkerk van St. Baafs fr. 1,25 aan 1,05.
In Vlaanderen, Speelreisje fr. 1,50 aan 1,30 postvrij.

Reeds vroeger vermeld :

De Volksschouwburg „Folies Bergères", te Brussel. — Alle dagen (uitgenomen Zondag).
Logie 3,45 fr. in plaats van 5,75 fr. — Stalle 2.20 fr. in plaats van 4,05 fr. — Orkest 2,90 fr. in plaats van 4,60 fr. — Parket 1.75 fr in plaats van 3,45 fr.

De Kinema „Majestic", Adolf Maxlaan, te Brussel : (op de werkdagen tot 6 uur).

Eerste rang of balkon fr. 1,25 (in plaats van 1,75 fr. — Besproken 1.75 (2,50). — Logie 2,50 (in plaats v. 3 fr.)

't Getrouwe Maldeghem, weekblad, eene korting van 10 o/o op de abonnementen.

Eereleden :

(Vervolg)

5. M. Pauwels Armand, handelaar, Tolpoortstraat 41. Deynze, fr. 250
6. M. De Mont Fritz, architect, Ige Leemstr , 170, Antwerpen fr. 250
7. M. Junes Jos., Schepen van sch. Kunsten te Antwerpen, Pelgrimsstr , 8 Antwerpen fr. 250
8. M. De Vos Van Kleef, uitgever, Roodestraat 44, Antwerpen fr. 250
9. Steverlynck Bald., textiel colorist, Stacegemstr., 129, Kortrijk fr. 250

Beschermende Leden :

(Vervolg)

9. M.M. De Meulemeester G. R., Kipdorpvest 24, Antwerpen, (verbetering van vorige opgave.) fr. 100
11. Nyssen J., handelsreiziger, Kruikstraat 26, Antwerpen, fr. 100
12. Cornelis Sebastiaan, bankbediende, Van der Kinderstraat 73. Ukkel, fr. 100
13. Huysmans Viktor, onderwijzer, Kerkstraat 19, Tervueren fr. 100
14. De Saegher L.J., notaris, Lichtervelde, fr. 100
15. Vandenmosselaer-Mommer Ch , hotelier, Avenue Peyramale, Lourdes (Ht Pren) fr. 100
16. Van Mierlo Adriaan, bediende, Markgravelei, 139, Antwerpen, fr. 100
17. Thys Jan, spoorwegbediende, Koning Albertlei 68, Cappellen, fr. 100
18. Leenknecht Gustaaf spoorwegbediende, Roeselaarschestr., 154 Isegem, fr. 100
19. Van Weddingen Ed., Stedelijk ambtenaar, Brederodestr. 31, Antwerpen, fr. 100
20. Hullebroeck Em., Gerststr. 28, Elsene, fr. 100

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niet te veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat : St-Jansplein, 29, Antwerpen.

Lid Nr : VERBETERINGEN :

143 Lemmens Jan, Vlagstraat, 10, Antwerpen. — 182 Schwank John, Jan Breydelstraat, 14, Berchem.

LID Nr : VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 2.

214 Neels Cesar, dagbladschr., Lange Dijkstr. 4, Antw.
215 Verheyen Em., bediende, Oude Beurs, 49, „
216 Mej. Bemers Hort, id. Rupel Str., 23, „
217 Van Geem R., id. Everaert Str., 118, „
218 Bogaerts Jos, id. Turnh. Baan. 13, Deurne.
219 Mej. Van Hoof Jos., Boomsche Steenw., 361, Antw.
220 Mej. Monteine, telefoonb., De Marbaix Str, 23, „
221 Wouters Alfred, kunstschild, St-Pietersvliet, 7, „
222 Mej. Broeckaert J., tel., St-Laureysstr., 23. „
223 Mej Adriaenssens M., Van Diepenbeek Str., 85 „
224 Mej. Thienpondt S., Van der Keilen Str., 6, „
225 Mej. De Haes I., telefoonb., Langstraat 33, Borgerh.
226 Bernaerts, telegraafb., Moon Str., 10, Antwerpen.
227 Mev. Bernaerts, telefoonb., id. „
228 Coppens Aug., bediende, Jonghelincx Str., 36 »
229 Mev. Coppens, telefoonb., id. „
230 Mej. De Roover, id. Jozef Lies Str. 28 „
231 Mev. Van Mierlo Adr., Markgravelei, 139, „
232 Van Mierlo Paul, id. „
233 Van Mierlo Wilfred, id. „
234 Claeys Joris, kunstschilder, Jacob str., 18 „
235 Van Mierlo Stan., ingenieur, Stefanie str., 44 „
236 Delin Emiel, toonkunstenaar, Smis str., 45, Bouchout
237 Hopstaeken Karel, Coeberger str., 48, Antwerpen
238 Goedemé Lod. J. E., Jeruzalem str., 5, „
239 Van Remoortere Ant., bakker, Klooster str., 29, „
240 Boyens Jos., kleermaker, Offerande str., 96[16], „
241 Severin L., Achterbroecksche Steenw., 124; Calmpth.
242 Van der Ven Herm., bediende, Zwanenberg, „
243 Verbruggen R., bediende, B. 269, „
244 Segers Jules, id. Van Geert str., 13, Antw.
245 De Vos Georges, nijveraar, Malpertuys, Calmpthout
246 Van Rijswijck Ed., bediende, Wommelghem.
247 Verachtert Fr., bediende, Linden str., 51, Cappellen.
248 Ingelbrecht J., id. id. 25, „
249 Delahaye K., id. id. 49, „
250 Augusteyns Leo, boekh., Fourment str., 21, Antw.
251 Eriksson Alex. bediende, Statie str., Cappellen
252 Gevels Fr., Bouwkundige, Heide.
253 Manders L. A. Lange Altaar str., 9 Antwerpen.
254 Vaes Viktor, werkman, Begijnhof str 48, Lier.
255 Manssen H., koopman, Reuzen str., 26, Borgerhout.
256 Van den Oever Joz., Steenhouwersvest, 36[1], Antw.
257 Hendrickx L., De Marbaix straat, 44, „
258 Schaep Alf., stadsbed., Lge Van Pelt str., 26, „
259 Ketsman A. F. G., St-Laureyns str., 149, „
260 Van der Meersch Joz., advokaat, Iseghem.
261 Timmermans Jan, student, Grimberghen.
262 Van Holder, student, Ruysselede.
263 Ackerman Joz., student, „
264 De Brabandere M., student, Brugstraat, Thielt.
265 Dox Marcel, student, Meerhout.
266 Mej. Van Looy Jeanne, id.
267 Martens A., dagbladschr., Bonavent. str., 122, Jette.
268 Vertessen Jef, Quaedmechelen
269 Dr Cuypers, Oostham.
270 De Vriendt Is., hotelh., Thiensche str., 42, Leuven.
271 Van Wassenhove F., student, Bog. str., 45, „
272 Boon Marcel, student, Blaesvelt.
273 Recour Joz., id. Vesalius str., 20 Leuven.
274 Depla Herm., id. Vlaming str., 92 Leuven
275 V. d. Voort J., student, Naamsche str., 167, Heverlee
276 Anciaux Henri, haarkapper, Minderbr. str. 3, Leuven
277 Dr De Beuckelaere Ad., Graanmarkt, 63, Ninove.
278 Mev. De Beuckelaere id. „
279 De Pillecyn Filip, Dubrucqlaan, 75, Brussel.
280 Belloy Mark, tooneelkund., Durlet str., 44, Antw.
281 Van de Velde Stan, sterrek, Balans str., 172, id.
282 Mej. Leurs Jeanne, Ninoofsche Steenw., 95, Brussel
283 Asselberg Leo, Arenberg str., 3, Antwerpen.
284 Dieudonné Tony, stadsbed., Veke str, 36, id.
285 Luchies Honoré, stadsb., Brederode str., 72 id.
286 E. H. De Keersmaeker E., Kl. Seminarie, St-Niklaas
287 E. H. De Caluwe Joz., id. „
288 E. H. Perquy J., bewaker, id. „
289 De Leenheer K., leeraar, normaalschool, St-Niklaas.
290 Van Bogaert L., id. id. „
291 Fivez H. id. id „
292 Mertens Joz., bewaker, id. „
293 Roevidts, wijnhandelaar, Groote Markt, 29, „
294 Van Aerde Jaak, Lammekens str., 32, Borgerhout.
295 Van Wezenbeeck Victor, Handels str., 11, Antw.
296 Serneels Hendrik, natiebaas, Nikkel str., 34, „
297 Symons Frederic, Kromme Deuz. str., 108, Schooten
298 Caeyman Victor, August Michiels str, 21, Antw.
299 Govaert Aloïs, natiebaas, Nikkel str., 34, „
300 De Lattin Karel, klerk, Aug. Michiels str., 21, „
301 Mev. Veremans R., Justicie str., 51, „
302 Van Gerrewey Albert, tolbeambte, Overslag.
303 Carlier Ad., tolbeambte, Wachtebeke-Overslag.
304 Creytens Em., id. „
305 V. d. Velde A., id. „
306 Mej. Van Grotel A. E., Eug. Joors str., 38, Borgerh.
307 Abeele Em., Valkenburg str., 18, Antwerpen.
308 Fabre Luc., ordeklerk, Yper str., 32, „
309 Herie Emiel, Oostendsche str., 28, Hoboken.
310 V. der Kerken C., Berendrecht str., 73, Antwerpen.
311 Decoster Willem, Werbrouck str., 24, „
312 Decoster Gustaaf, Goedendag str., 43, Borgerhout.
313 Willekens M. J., Korte Congo str., 12, Antwerpen.
314 Dierick G. H., telefoonb., Biekorf str., 24, „
315 De Snaekers M. L. J., Jozef Bal str., 22, Berchem.
316 Standaert R. F., klerk, Balans str, 64, Antwerpen.
317 Esgain E., ordeklerk, Verbond str., 1, „
318 De Decker Th., vrederechter, Markt, 22, Temsche.
319 Plate E, klerk, Eethuis str., 33, Schooten.
320 Van Dingenen H., klerk, Peren Str., 21, Antwerpen.
321 Leyssens F. stadsbediende Nationale Str., 45, id.
322 Janssen L, id. Cuylits Str. 8, id.
323 Deelen A., id. Em. Banning Str. 19 id.
324 Verhoeven A. id. Eglantierlaan, 88, id.
325 Caproni Jul., id. Kronenbrug Str., 24 id.
326 Van de Velde A. id. Ankerrui, 15, id.
327 Verscheuren J. id. Somme Str., 19. id.
328 Van den Berghe Viktor, lge Elzen Str., 86, id.
329 Moons A, bediende, Doornboom Str,, 28, Hove.
330 De Meulemeester D. Kipdorpvest, 24, Antwerpen.
331 Derickx Ferd. stadsbediende Balans Str., 177, id.
332 Gils Rene id. Oranje Str., 122, id.
333 Hagens, Viadukt Dam, 64, id.

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

UITGAVE VAN „LIBERTAS" KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)	ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang N° 3 **15 April 1922**

Tot ziens!

Van heinde en ver, Antwerpen, Brugge, Brussel, Gent, van de boorden der Schelde, van uit 't Payottenland, van 't Land van Waas, van de Kempen en de Limburgsche Kolenmijnen, van de Dender en de Zenne, van den Yzer, van 't Vlaamsche strand, van de grens, van overal zie ik ze komen, onze V. T. B.-leden. met hun familie en hun vrienden op Zondag 23 April a.s.

Eén Exodus.....

Naar Mechelen, de schoone oude Dijle-stad. Zeker, de V.T.B.-leden zijn in de eerste plaats daar welkom en hen wacht ik in groote drommen. Maar ook: de Eerste Vlaamsche Toeristen Landdag moet worden een grootsche V.T.B.-propaganda-dag. Daarom doe ik een beroep op alle leden om niet alleen zèlf — natuurlijk zooveel mogelijk mèt hun familieleden — te komen, maar ook om anderen mee te brengen, anderen die nog staan buiten onze groeiende, heerlijke V.T.B.-organisatie.

Aller hulp, *aller* medewerking is hierbij noodig om dezen Toeristen-landdag tot een Vlaamsche krachtsontplooiïng te maken waarvan men in 't gansche land spreken zal.

De V.T.B. is gastheer: laten de gasten dan niet ontbreken op dezen lentedag.

De V.T.B. groeit: laten de vruchten gezien worden.

De V.T.B. voelt zich jong, weliswaar, maar daarom ook bezield met innerlijke, frissche, jeugdige kracht, vurig en zelfbewust: laat Mechelen op 23 April, daarvan gewagen.

En gij, en gij en nog een ander, die niet komen kàn, die onherroepelijk verhinderd mocht zijn, ter Mechelsche feestlanddag op te gaan: gij kunt toch zorgen dat deze dag een dag van glorie en succes worde.

Spreek er dan met anderen over, opdat die gaan en... win leden voor onze V.T.B. aan, zooveel mogelijk, minstens althans één, en zend die opgave aan het Secretariaat uiterlijk Vrijdagavond vóór den landdag (of Zondagmorgen telegrafisch naar Mechelen; adres: Stedelijke Feestzaal).

Zóó moet het Zaterdag den geheelen dag stroomen van nieuwe leden geven en zóó zullen wij Zondag op onzen land-

---

VLAAMSCHE TOERISTENBOND

Eerste Vlaamsche TOERISTENLANDDAG
TE MECHELEN
op Zondag 23 April 1922

PROGRAMMA:

1. Ontvangst aan het Station . . . 9 tot 9 1/2 u.
2. Algem. Vergadering (in de Stedel. Feestzaal) 10 u.
3. Beiaard-Concert van Jef Denijn . . . 11 - 12 „
4. Middagmaal in de „Bavaro-Belge", Groote Markt . . . . 12 - 2 u.
5. Wandeling door de Stad. Bezoek aan de Metropolitanekerk en andere gebouwen onder leiding van Drs Ing. Stan Leurs.
6. Feestelijke slotvergadering, — onder bescherming van de Stedelijke Commissie voor Volksontwikkeling — te 7 1/2 ure stipt.

PROGRAMMA:

a) Muzikaal gedeelte, met medewerking van M. Renaat Veremans, toondichter en M. Edmond Borgers, tenor aan de Kon. Vlaamsche Opera te Antwerpen.
b) Kinema-voorstelling met voordracht.
c) Toespraak van den Plaatselijken Afgevaardigde.

7. Gezellig samenzijn in het lokaal „De Eendracht" Veemarkt.

Het Bestuur van den V.T.B.:

Chr. de Does, voorzitter F. Luyten, secretaris.

De vergaderingen hebben plaats in de Stedelijke Feestzaal en zijn vrij toegankelijk voor iedereen.

Zeer belangrijk:
De prijs van het middagmaal is 3.75 fr. *mits voorafgaande aanmelding!* De opgaven om aan het middagmaal deel te nemen te richten aan M. Edmond Maes, Bruul, 24, te Mechelen. Om aan dezen maaltijd te kunnen deelnemen op deze gunstige V.T.B. voorwaarden *is het noodzakelijk* dat de aanmeldingen uiterlijk Donderdag 20 April zijn ingekomen.

dag, uw noodzakelijke afwezigheid betreurende, toch kunnen noemen uw bijdrage voor het welslagen van den dag en roemen in uw „activiteit".

Doch ook gij, die wèl naar Mechelen zult gaan, benut deze week ernstig en stoer om nieuwe leden aan te werven (er zijn er nog honderden en duizenden te krijgen, bij u, naast u, over u, achter u, in uw buurt, op uw dorp, in uw stad, in uw omgeving, in uw kring van vrienden, collega's, bekenden, enz.) en breng de resultaten van uw werk mee naar Mechelen om ze even vóór de algemeene vergadering aan onzen secretaris af te geven. En als wij dan op die vergadering alle ingekomen opgaven mededeelen, laat dan de uwe daarbij niet ontbreken. De Alg. Vergadering van 29 Jan. ll te Antwerpen — een eenvoudige vergadering zonder eenige feestelijkheid — bracht ons tientallen van nieuwe leden, laat Mechelen er nu honderdtallen geven. Hoeveel ? Dat ligt aan u.

Het Friesche Landschap,

Door KAREL VAN DEN OEVER.

Als men van uit *Tjerkwerd's* omtrek naar *Bolsward* omkijkt, ligt het verouderd stadje in een vreemde schemer van roodachtigheid en grauwheid laag in de eentonige verte. Een hoopje „ roode klonteren ". Door de wimpers heen is het bijna eene verbleekte bloedveeg midden de weide, schelle groenigheid der Friesche polders en ware 't niet dat, bovenuit de saamgeschoolde huizekens, de klompige, rosse, vierkant-schoorsteenige St-Martinitoren en het bijna-pagodisch torentje van het stadhuis alleraardigst oprezen, niet gauw zou ginds achter het spinneweb-grijze takwerk der boomen rond het bolwerk *Bodelo's* oude „ *Boelsweert* " vermoeden.

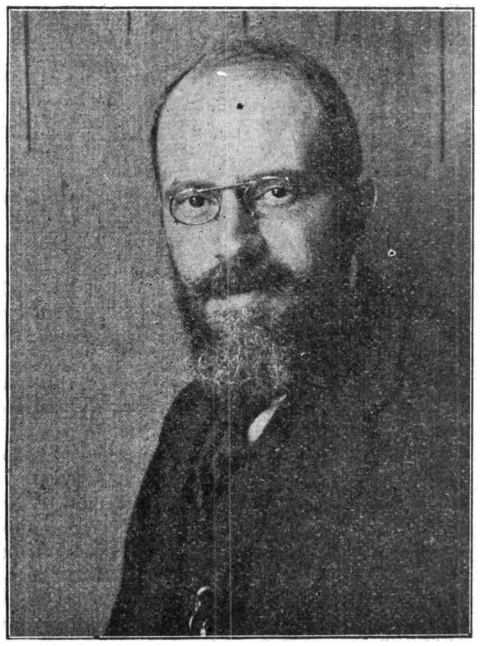

KAREL VAN DEN OEVER.

In „ Fryslan " toch zijn onder den wijden ongestoorden hemel alle dorpen en stadjes, torens en huisjes luttele kleinigheden en kabouterachtige dingen : haast een speelgoed. Men bemerkt pas iets van de aanzienlijkheid der boerenhofsteden, molens en torens, wanneer men er nevens af wandelt en de Fries zelf — die toch een reus is als hij zijn schouders in de slopjes van Amsterdam aanstoot — heeft hier onder die oneindige hemelstulp de kinderlijke gestalte van een Nürnberg poppeken.

Want de verre, nevelige vlakten rond Bolsward kleineeren opzichtelijk al dat menschelijk gedoe ; slechts dweers de groote partijen land, die als geweldige lappen groen biljartlaken den onbekenden horizont toerijzen, blinken metaalachtig de sloten en vaarten als zoovele reusachtig-gestrekte cavalerie-sabels en Indische krissen. De harde kleikalsijden krinkelen er als onmetelijke slangen geel-grijs door en wentelen als eeuwig naar geheime Noordsche streken, die nooit ontdekt werden. Hier en daar in de verte scharrelt er wat dun geboomte en links en rechts staan in het landschap streng-oude, Friesche molens op de bocht der vaarten trage, godvruchtige kruisen te slaan in de lucht of vlekken de oud-achtige torens van Ichtum, Borgward en Witmarsum als geschaduwde veegjes op den afgrondelijken horizont.

Maar het gevoel van tragische eenzaamheid bevangt me, wanneer af en toe, voor me uit in de grasgroene vlakten de geweldige boerenhofsteden vol verbiddelijke eenzaamheid oprijzen en de schim hunner wonderbaar-groote daken — ontzaggelijke roode toppersmutsen en grauwe kaproenen — als krankzinnig verkreuken in de gure beknotwilligde watersloten en rondom, waarover jaar in jaar uit van alle verre kanten de maagdelijke heldere zeewind waait, zoodat 't er nooit windstil is.

Het wintert nog amper en de kouwelijke, drassige polders zijn nog leeg van dat tootige, glanzende hoornvee, dat er 's zomers met de gulden boterbloemen zoo kleurig de vlakten bespikkelt en bekladt ; alleen de zwaargewolde Friesche schapen — waarbij hun Belgische broertjes bazarbeestjes gelijken — knabbelen met onnoozele muilen in de wei en *volens nolens* glimlacht men als rond hun rupserige vacht de houterige lammekens dolen en hip-

pen met zotte buitels. Was het Waling Dijkstra niet, die daarop fleurig dichtte : „ Skiepkes, dy bletterge, lamkes, dy springe, nuvere blij " ?

Bijtijden verschijnen — *rari nantes in gurgite vasto* — in dat aanzienlijke landschap nog andere dingen, die ontroering brengen naar de vier streken uit : 't zijn dan frissche sjeezen — met sierlijke gouden krullen beleid — die van uit de wijde, vlakke, boomlooze wegen op hun hooge spanriemen luchtig aanwiegelen door de groote partijen land ; ze gelijken wel lichte romeinsche triumphator-wagentjes, wier groote peerdjes vurig met de pooten klimmen als rijzende leeuwen. Ofwel bolt daar boven de groene velden een aardebruin zeil van een tjalk die Friesland doorglijdt op de eenzame Harlingervaart wier water zelve onzichtbaar is, zoodat het permentelijk ongeloofbaar wordt, een scheepszeil te zien zwellen boven den beganen grond.

Was dat echter een Noorderlicht ? Van het wijde *Terschelling* weg flapte eene witte lichtflits telkens aan en uit ; als een geheimzinnig zweerd kapte het nu en dan den zwarten hemel van Noord tot Zuid haastig open en een verschrikte, onaardsche glans vlood dan ijlings als de witte wade van een spook over de weien van het onmetelijk landschap. Die vlaag zilverig, glazig licht overschoof oogenblik na oogenblik de reusachtige boerenhofsteden, die in mijn omtrek oprezen als apaarte, eenzame en onverklaarbare donkerheden nabij de vaag-glimmende sloten waarin 't water klodderde tegen den vetten graskant. Met hunne wijdsch-glooiende daken schenen ze soms wel landelijke Boedha-tempels uit een Noordschen Thibet of Amerikaansche „ farms " in de Canadeesche prairies.

En bijwijlen dan, nabij eene vaart, van uit eene welige bocht, naderde traag en slaperig

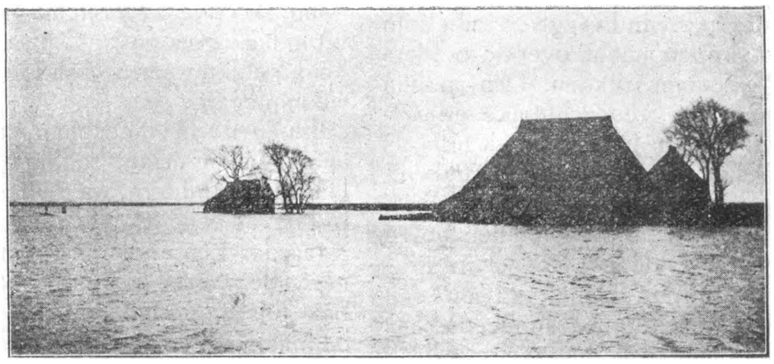

een duister-gebold zeil !... Eene kleine tjalk : ze was mij als een ouderwetsch spookschip, waarop ik *Caron* verdacht, en onwillekeurig peinsde ik daarbij aan den „ Vliegenden Hollander " ; alles toch was zoo diep-stil aan boord en de tjalk gleed met wonderbare vreemdheid voorbij, terwijl de borrelende boeg het water wegklutste dat vol doode, loome kreuken kwam, die loodzwaar aanrimpelden tegen den drassigen grasgrond... Die vaart zwenkte zonder hoop en uitkomst het oneindige donkere landschap door en heur guur Styx-water was als van opgeschuurd ijzer, waarlangs, God weet waar naar toe, de boetvolle tjalk als verlaten wegdreef, terwijl heur zeil als een akelige drakenvlerk tegen smoorgrauwen avondhemel nog langen tijd uitgestrekt bleef.

De tragische nostalgie van Friesche landschap heb ik echter niet weemoediger gevoeld dan op dien Maartschen schemeravond, wanneer ik van uit *Franeker* over *Witmarsum* naar *Bolsward* wandelde en ik benauwd geraakte onder dien oneindigen hemel uit wiens logge, rookerige Maart-wolken eene apocalyptische verduisternis viel.

Naar de Noordzee op lagen de vakerige, schaliegrauwe wolkenbuien opengespleten tot doode linken goud en gekruifde kloven verouderd brons, zoodat er een doovende fornuisgloed over God's wereld kwam. De onmetelijke donkerheid kwam daarop gauw uit den Oosten als aangerold en meteen werden de vinnige dorpslichten van *Ichtum* en *Tjerwerd* oneindig-wijd zichtbaar als zeldzaam diamanten glinsters die als op een zwartfluweelen overkleed prikten.

En waarom ik nu plots onbestemde ge-

voelens kreeg over de „ Roos van Dekema " en en nostalgieke indruk, dat ik mij hier aan het einde van God's wereld bevond weet ik niet. Vòòr mij, op den overstroomden weikant, die borstelig was van ruig riet, stond er dood nog een stokoude, verkreupelde molen, die gonsde van den hoogen Noordwind; het geraamstig Sint-Andrieskruis der vermolmde wieken schudde soms koppig en floot van den onafwendbaren wind, als zeefde die door de takels en treilen van eene Harlingsche krabschuit.

Ik heb tijdens geheel mijn leven nooit zulke mirakuleuze luchten en wolken gezien over een landschap, als hier in Friesland ; blaast het Noordsch windgoodje van over het Vlie, dan geraakt in dezen kouwelijken na-Maart „ jountijd " de Friesche hemel als de ijshel-dere perelmoeren schaal eener reusachtige ruischschulp „ p'or, de nacre de d'émeraude ". De huizen en boomen en torens in de groen-krijstalen verte zijn er zwart als met Oost-Indischen inkt geëtst, zoodat ze aan eene krabbeling van Rembrandt doen denken en de aarstvaderlijke wind veegt er met zijn wilde tabbaardslippen macht over de polders als wou hij alles omver rukken. Dan puilen van langsommeer de gedrochtelijke Maartsche buien van achter Doggersbank op als pijnlijke gezwellen of als helsche brandwolken ; bij hunne nadering geraakt de verglaasde hemel als vol verschrikking en de slooten en vaarten in het vervalende landschap krijgen eene palingachtige kleur ; nu en dan kruimelt eene snelle wildernis van meeuwkens neer, die duiken met een bochtigen zwaai, alsof een tocht bolde in een dunnen, perelgrijzen sluier, onhoorbaar kruipen de draakachtige schoften over de ontstelde lucht en hunne duivelzwarte schaduwen ijlen achtereen ademloos over het landschap gelijk ouwe, vreemdgerokte wijven naar een Sabbath. Dan bezwijmt de geheele bende aan den Zuidschen horizont en langen tijd nog ziet men daar eene bonkige, wanordelijke wolk staan, gelijk eene onmetelijke kluts ijsklaar zeeschuim, waaronder het landschap lijkbleek wordt ; hare randen zijn uiteengereten en verknabbeld, terwijl, waar de lucht verijlt, deze doorpoeierd hangt van vertraagde en vallende vlagen.

Maar reeds is daar van over *Terschelling* eene versche, gekrulde zee wolken opgekropen, waarvan de builen en bulten gloeiden als een rot-gestolten bloed ; peersche en karmijnige fluimen aderen door de bloemige wolkpruiken, kankerachtige rooven vol drooge roodheid beschorsen de gekartelde randen en uit morsige kwetsuren van de onderste wolkbuiken zijpen, als uit trage sluizen, watervallen klonterig bloed.... Meer naar 't Oosten uit slooft zich een glorieuze wolkbochel moeilijk tegen de lucht op en 't schijnt een Italiaansche berg, wiens kruin glibberig is van gladde en klare goudplaten, doordropen van zon ; nog verder, boven de nauwelijks roode dakjes van *Nijland* en over het doodschgroene landschap naar *Sneek*, bloemkoolt eene aschgrauwe wolk vol logheid in de lucht en, van onder walmend-rood aangelicht, schijnt ze den rook van een afzichtelijken petroolbrand. Eene stille zilvertint glijdt hier en daar over hare verkrulde randen, want de volle maan rijpt nu pas aan den staalblauwen hemel en blinkt vinnig als een uitgetreden, zilveren dubbeltje in de goddelijke onmetelijkheid van den nieuwen avond.

Het is guur en koud over het winderige Friesland en geheel alleen komt daar over stofgrijzen Sneekerweg een ouwe Friezin aanhompelen ; de zilveren maan flikkert aan en uit in hare gouden kap, die een gulden morlioen gelijkt, waarin zich God-zelf met liefde weerspiegelt.

En heel dit landschap, die wolken, die avond en die maan, schijnen eene oud-Hollandsche schilderij, waar alles van een andere tijd is, van eene andere lucht, van eene andere aarde. En nooit heb ik het "heitlân,, mijner vaders, het "ljeave Fryslan,, zoo wonderbaar durven vermoeden, als nu ik het onder de Maartsche wolken zag, die met mijn groetenissen en gebeden zoo heilig en plechtig naar mijn arm Vlaanderen uitreisden, waar ze ook over de hoofden dreven van die afwezige zusters, welke eveneens Friesland liefhebben. Mij, verbanden en landloozen Vlaming, gaf ontroering wat de Friesche dichter zong ;

"Ja Fryslân, myn Fryslân,
Dû neazich lapke groûn
Oan dy is myn herte
Mei ljaefdebânnen boun !,,

Bolsward. Palmenzondag 1915.

— Een der **grootste bruggen ter wereld** zal binnen afzienbaren tijd in Australië gebouwd worden. Ze zal 1163 m. lang zijn, met eene grootste spanning van 490 m., en dienen tot de overbrugging van de haven van Sydney tusschen Dames Point en Milsons Point. De brug zal krijgen vier sporen voor het spoorwegverkeer, een rijweg van 35 voet breed, een automobielweg van 18 voet breed en een weg van 15 voet breed voor de voetgangers.

— **Zwitserland** heeft met **Nederland** een overeenkomst gesloten, waarbij de landing van **vliegtuigen** wordt toegestaan zonder voorafgaande toestemming.

Met de fiets langs en over de Taalgrens.

(Vervolg van blz. 24).

Van den rand van het kasteelpark van Meldert blikken wij vlak op Sluizen. Sluizen (Fransch : l'Ecluse) is 't eerste Waalsche dorp dat wij op dezen tocht ontmoeten. Twee eeuwen geleden was hier nog alles Vlaamsch, maar tijdens de achttiende eeuw werd deze gemeente geheel en al verfranscht. Voor het overige biedt Sluizen niet de minste beziens-waardigheid, we laten dan ook deze plaats rechts liggen, trachten zoo spoedig mogelijk den steenweg op Thienen te bereiken, prettig ! Zoo bereiken we Hoegaarden, 4 kil. van Meldert, een aanzienlijke gemeente van het kanton Thienen, met circa vijfduizend inwoners. Naast de landbouw zijn er de bierbrouwerij en de beetsuikerfabrikatie de voornaamste takken van bedrijvigheid. Hoegaarde was vroeger een enclave van het Prinsbisdom Luik in het hertogdom Brabant. Op gebied van oude bouwkunst en van dorpsschoon is deze plaats werkelijk niet misdeeld. Onder de woonhuizen en pachthoven hebben er vele hun achttiende-eeuwsch uitzicht bijna ongeschonden weten te bewaren, zoodat de liefhebbers van oude plattelands-bouwkunst hier ruimschoots gelegenheid hebben aan hunne oogen den kost te geven ; zelfs voor den gewonen toerist zijn vele dier pitto-

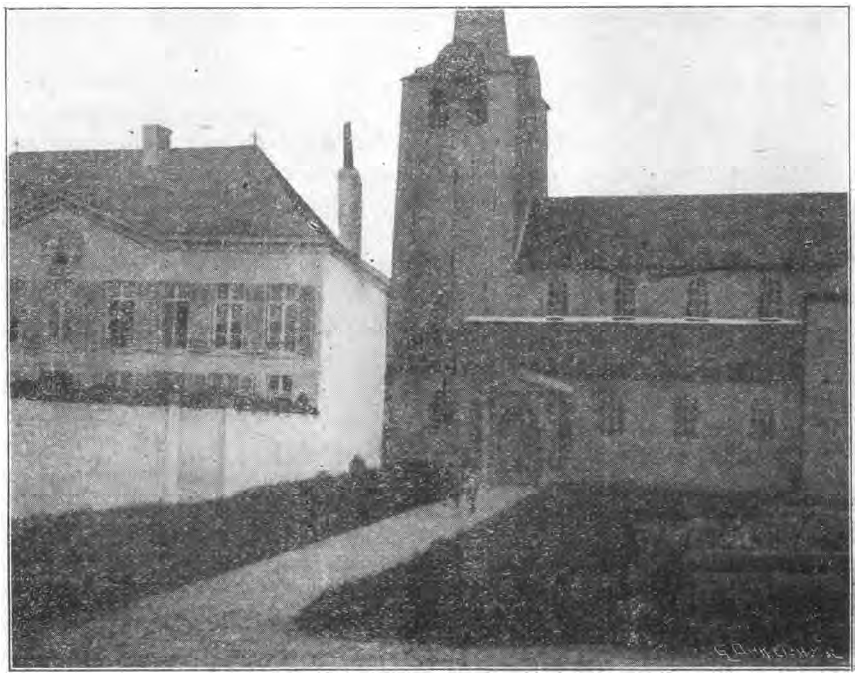

Kerk en Kasteel van Zittaert.

fietsen dien weg even op in Noord-Oostelijke richting om op de hoogte van Meldert rechtsaf te draaien. Voor onze oogen ontplooit zich een mooi vergezicht op het dal der Geete : links in de verte Thienen, gesignaleerd door zijn beide kerktorens : O.-L. Vrouw ter Poel en Sint Germanus. Vlak voor ons daagt van uit de vallei de toren van Hoegaarde op. Daarheen richt zich onze weg waarvan de helling steeds sterker en sterker wordt. Een goede rem is dan ook op dezen tocht onontbeerlijk, evenals een zekere dosis uithoudingsvermogen want de hobbelige bestrating van deze gemeentelijke baan is alles behalve reske hoeken en kanten lang niet zonder bekoring.

Als behoorende tot de meest interessante dier barokke privaatwoningen noemen wij de pastorie en de zwaluwenhoeve ; in denzelfden geest zijn ook opgevat de kerk en de schuur van het klooster Mariendaal ; jammer dat de overige lokaliteiten van deze stichting in den loop der laatste eeuw werden herbouwd.

De collegiaalkerk van Sint Gargonus is eveneens een voortbrengsel van de barokperiode ; dit niet onaanzienlijk bedehuis werd in 1744 begonnen naar de plannen van ingenieur Hustin. Van buiten wordt het gebouw

vooral gekarakteriseerd door de heel eigenaardige maar ietwat zware bollespil; het interieur heeft weinig oorspronkelijks om zich: het is een gewone pijlenbasiliek welke alleen door de fraaie rococoversiering achttiende eeuwsch aandoet. Het mobilair behelst enkele heel interessante stukken: een mooie geelkoperen choorlessenaar in 1573 gegoten door Jan Veldeneer, een prachtige laat-XVII^{de} eeuwsch choorgestoelte afkomstig uit de voormalige

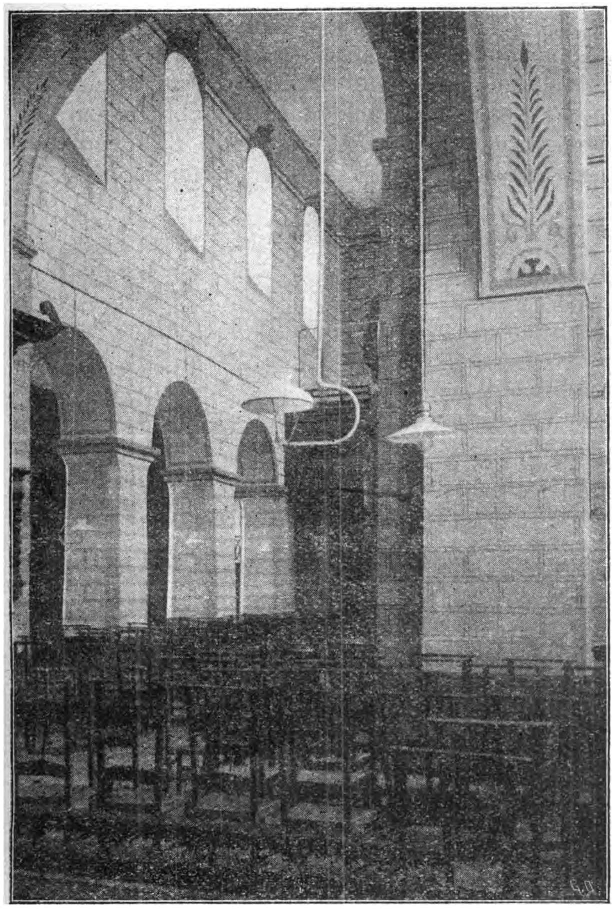

Kerk van Zittaert (inwendig).

premonstratenzen (of witheeren) abdij van Heilissem, een interessante romaansche doopvont van ± 1200 en een heel aardige XIIIe eeuwsche crucifix.

Hoegaarde is een Vlaamsche gemeente, maar wordt erg bedreigd door de verfransching; de drukke betrekkingen, welke men hier met de naburige Waalsche dorpen onderhoudt, hebben tot gevolg dat een groot aantal inwoners het Nederlandsch en het Fransch machtig zijn en dat sommigen zich meer dan het noodig is van deze laatste taal bedienen. Daarbij komt, dat er van een ernstige werking op Vlaamschgezind gebied te Hoegaarde nog zoo heel veel niet te bespeuren valt.

* * *

We verlaten Hoegaarde langs den Rijksweg Tienen-Gembloers, passeeren beurtelings de Geete en de spoorlijn Tienen-Namen. De kassei, waarlangs een goed fietspad, neemt eerst de Zuid-Oostelijke richting om dan met een nagenoeg rechthoekige bocht naar het Zuid-Westen te zwenken en de vallei der Geete te volgen. Links merken we een heel leuk barokko-kapelletje, dat zich heel schilderachtig in de schaduw nestelt van een groep flinke boomen. Dit niet onverdienstelijk centraalhouwtje dagteekent van 1713 en is bekend onder den naam van O. L. Vrouw van Bijstand. Nog een heel klein eindje trappen en we bevinden ons te Zittaart (2 1/2 km. van Hoegaarde), het thans weinig belangrijk centrum van een gemeente, waarvan de voornaamste agglomeraties Lummen en Autgaarden zijn. Zittaart en het meer Zuidwaarts gelegene Lummen zijn beide Waalsch, dit echter maar sinds een paar eeuwen. Vóór 1700 waren beide plaatsen nagenoeg geheel Dietsch. Tijdens de tweede helft der XVIIIe eeuw begint het Waalsch binnen te dringen en krijgt het stilaan de overhand op onze taal. In 1743 schijnt de verfransching een bijna voltrokken feit te zijn. Immers in dit jaar werden verschillende bewoners van Zittaart door hunne vrouwe, Dame van der Gracht, voor het gerecht gedaagd wegens het niet betalen van cijnzen. Zij wilden zich slechts voor den Raad van Namen verantwoorden en eischten tevens dat de rechtspleging geheel in het Fransch zoude gebeuren, deze de taal van de meerderheid der bewoners zijnde. Het derde dorp, Autgaarden is tot nog toe van de verfranschingskwaal vrijgebleven, in zooverre zelfs dat het onlangs zijn verheffing tot den rang van zelfstandige gemeente heeft aangevraagd, zich in hoofdzaak steunende op het verschil in taal met het overige der gemeente Zittaart-Lummen (fr. Lentrud Lumay) waartoe het tot nog toe behoorde. Deze houding van de bewoners van Autgaarden laat ons het beste hopen voor wat de toekomst betreft van onzen Nederlandschen stam in deze streek, waar hij tot nog toe langzaam maar zeker terrein heeft moeten afgeven ten voordeele van het opdringende Waalsche element.

De kerk van Zittaart is een merkwaardig gebouw. Ze behoort in hoofdzaak tot de Romaansche periode, in 1760 onderging ze nochtans tamelijke belangrijke verbouwingen: de kruisbeuk werd verbreed en het choor

werd meer naar het Oosten verlegd ; bij deze gelegenheid bouwde men de muren der hoofdbeuk en die der zijbeuken gedeeltelijk opnieuw op. Deze wijzigingen hebben echter het oorspronkelijk karakter der benedenkerk maar heel weinig aangetast. Van binnen bleef het Romaansch uitzicht nogal goed bewaard. Evenals te Bierbeek zien we hier zware vierkante pijlers, rondbogige vensters en arcade openingen en platte zolderingen. Wat den vermoedelijken bouwdatum aangaat, deze moet omstreeks het jaar 1100 worden gesteld. De toren of althans het onderste deel ervan is ouder en kan zelfs van vóór het jaar 1000 dagteekenen. Vermoedelijk was dan de oorspronkelijke vorm geweest die van een toren waarvan het onderste gedeelte was gemetseld, maar welke door een houten klokkenverdieping werd bekroond, zooals dit thans nog het geval is bij den toren van Oostham. Te Zittaart heeft men deze getimmerde stagie na den bouw der kerk geämoveerd en door een tamelijk hoog gemetseld bovengedeelte vervangen. Een eigenaardigheid van dit laatste werk is dat de buitenwanden ervan tops toeloopen ; wat wel eens meer aan Romaansche torens in het Oosten van België voorkomt.

De sierlijke naald, welke den toren bekroond is een goede brok barokke architectuur. Wat bezienswaardige meubelstukken betreft vinden we hier : een laat-gothische hardsteenen doopvont, een Louis XV altaar en een Louis XVI lambrizeering in het choor.

Een eigenaardigheid der kerk van Zittaart is dat ze aan de Westzijde in een dienstvleugel van het kasteel is ingebouwd. Dit laatste dagteekent wel is waar grootendeels uit de verleden eeuw, de deftige woningvleugel is van 1842, maar moet op dezelfde plaats als een ouder slot hebben gestaan. Deze samenhoorigheid, welke hier bestaat tusschen kasteel en kerk, illustreert op heel merkwaardige wijze de stelling volgens welke de parochiekerken der Brabantsche en Haspengouwsche leemstreek aanvankelijk burchtkapellen waren. Niet onaardig is het park van het kasteel : de regelmatig aangelegde vijvers met de inlijstende boomenreeksen vormen een mooie brok tuinarchitectuur waarbij een vergezicht op de kerk van Hoegaarde een heel geschikte achtergrond is. Aan de andere zijde van de baan recht tegenover kerk en kasteel, bevinden zich een paar typische achttieneeuwsche boerenwoningen.

Ahasverus.

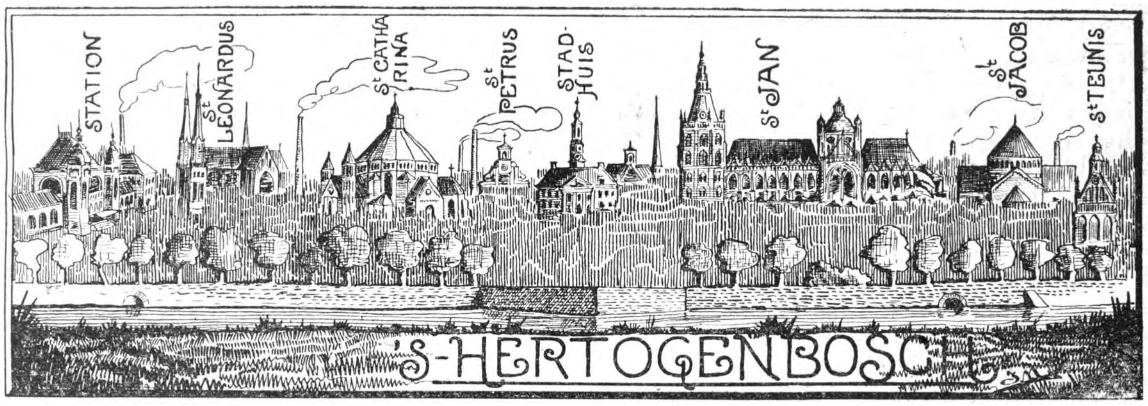

's Hertogenbosch, een der elf provinciale hoofdsteden van Nederland, telt niet onder de volkrijkste met hare nauwelijks 40 duizend zielen. Waarom niet ? Haar groei is door een anderhalf-eeuwsche staatkundige en godsdienstige kneveling belemmerd, en door den nauwen vestinggordel leed ze tot voor kort als aan een beklemming op de borst. Ook de natuur was haar ongunstig. Nu herademt ze, en herstelt zich met *bewustheid*. Want wat heeft de stad een afkomst, een geschiedenis ; hoe groot was eens haar invloed ! Denk er aan, ze was vierde hoofdstad, hoekpijler van Brabant. Brussel en Leuven in 't Zuiden, Antwerpen in 't Westen, en Den Bosch beheerscheresse van het heele *Noordelijke* deel des Hertogdoms ! Zij gaf in het XIIIe eeuwsche stadsrecht den toon aan voor Eindhoven, Oosterwijk, St Oedenrode, en maakte school tot in België (Landen en Dormael) terwijl

zelfs de belangrijke Hollandsche steden Haarlem en Delft hun stadscostuijmen naar Den Bosch inrichtten. Vraag aan de perkamenten geleerden,welke belangrijke plaats zij in de archieven inneemt. Zij was al vroeg een centrum van kunst. Geschilderde paneelen werden reeds in 1349 hier verkocht. In de XIV[e] eeuw togen hare kunstenaars tot aan Dijon. Ja, 's Hertogenbosch mag 25 °/₀ der totale belangstelling van *Oud-* en *Groot-*Brabant voor zich opeischen.

Kom eens kennis met haar maken. Wilt ge haar per spoor bereiken? Goed, dat is vooral de vriendelijke en lachende binnenkomst. Prachtstation met 500 Mr overkapping, sierlijke Hal, met 30 Mr hooge torens geflankeerd. Als ge uittreedt, beperkte doch deftige parkaanleg, met hier een kunstvolle bloemvaas en daar een monumentale fontein, waarin gebeiteld of gedreven eene der hoofddeugden van den Bosschenaar, 's volks „meelijdende bermhartigheid" ! Inderdaad, het woordeke „och arme", maar dan in een bijna onnazegbaar dialect (waarom verschijnt daar niet eens een studie over) ligt, heel typisch, de volksvrouw als in den mond begraven. De overtalrijke liefdadige instellingen van Oud-Den Bosch zijn thans samengebracht in éene rijke inrichting, 't Groot Zieken Gasthuis. 't Is de moeite waard in de Hinthammerstraat even door de 17 eeuwsche toegangspoort op de nieuwe bouwwerken een blik te slaan. De durende Bossche teerhartigheid openbaart zich ook in het ten jare 1447 door den Bosschenaar Reynier van Arkel gestichte tehuis voor krankzinnigen, thans uitgedijd tot drie reusachtige bouwcomplexen: nl. Hinthammereind in den Bosch en onder den rook der stad Couwater en Voorburg. De verpleging was reeds in de 2[e] helft der XVIII[e] eeuw hoogst humaan. Terwijl men toen de kranken van geest in de *Hollandsche* steden nog met de karwats en erger behandelde, mochten hier in „Reynier van Arkel" een aantal verpleegden hun eigen thee zetten en hun eigen Nieuwstijding lezen.

Naast de goedhartigheid is vooral de *vroolijkheid* een karaktertrek van den huidigen Bosschenaar. Kom, wij loopen van het station wat dieper de stad in. Met een rechtschen

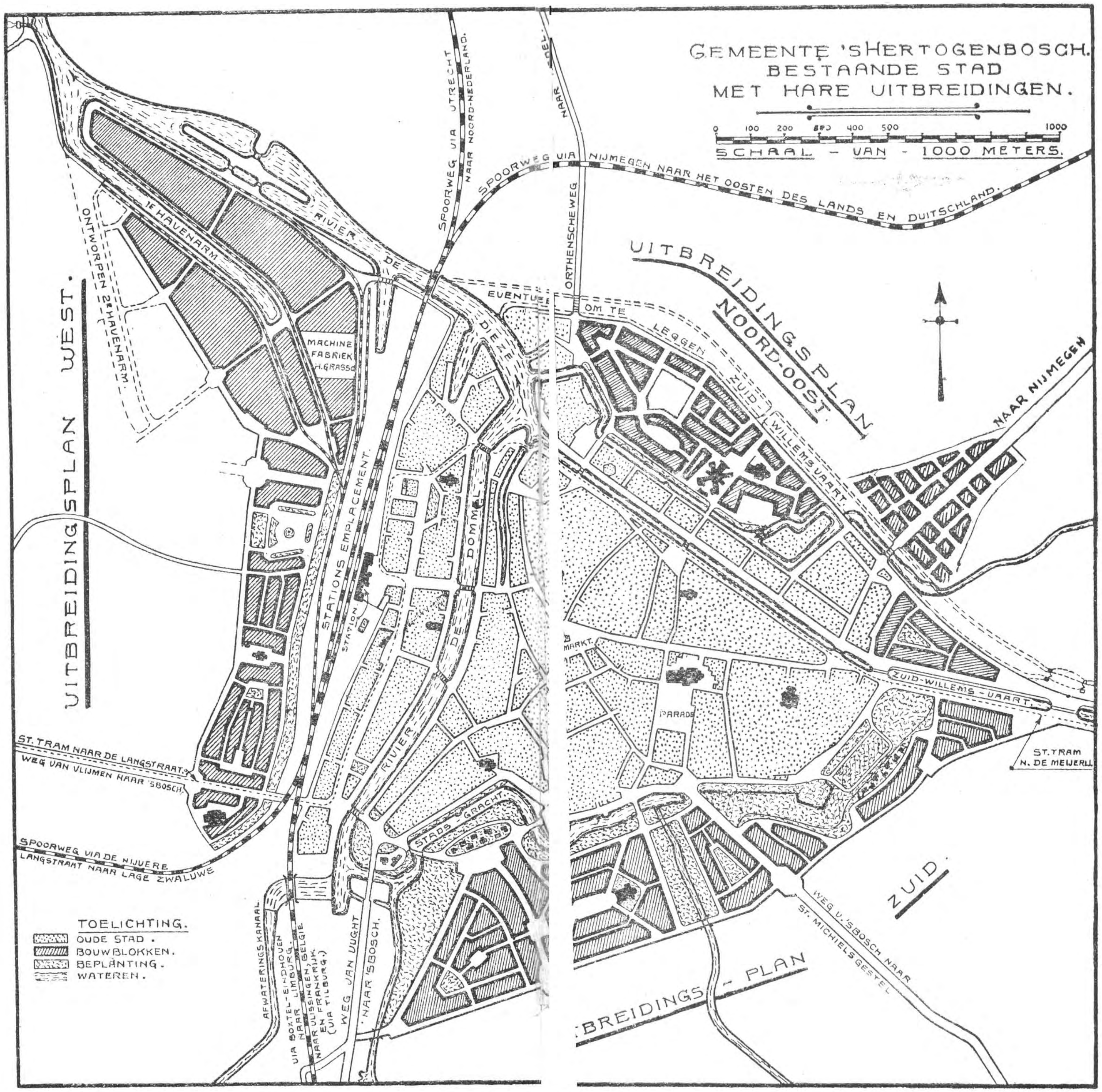

zwaai over den „hoogen steenweg" staan we op eens midden op de groote markt, het hart der stad, eenmaal de oogappel van Brabants Hertog. 't Is een triangelvormige ruimte met zijden van eventjes 150 Mr! Midden in, staat het voormalige lakenhuis met later aangebouwde huizen en huisjes. In dat geheel verbouwde lakenhuis, is thans het Provinciaal Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen gehuisvest, dat u gaarne zijn schatten laat zien, o. a. Romeinsche oudheden uit de omgeving en een unieke verzameling zilveren schepenzegels. Als nu op deze zeldzaam mooie ruimte „markt" wordt gehouden (en dat gebeurt 300 maal per jaar!) kunt ge den levendigen en snaakschen volksaard, althans voor een gedeelte, betrappen. Honderde huisvrouwen en anderen doen er bij de goedlachende boerinnen met fladdermutsen hun inkoopen. Onder het loven en bieden over eetwaren en snuisterijen is die humor niet van de lucht. De stijve Hollandsche geest is hier onbekend. De vroolijkheid is hier even aanstekelijk als te Breda.

Daar sprankelen beiaardklanken naar beneden over de linnenkraampjes, die witte strepen trekken door het groen van tuinvruchten en het oranje van sinaasappelen. Die klokketonen rollen uit dat aardige stadhuistorentje, dat op het leien dak zit gehurkt van de deftige XVII[e] eeuwsche Bossche Curie, die de zuidzijde der markt beheerscht. Statig bouwwerk. Binnen : mooie Hal met vier alleraardigste stukjes geschut, oude vierschaar, moderne wandschilderingen van Derkinderen ter verheerlijking van stad en kathedraal ; groote doeken van den vermaarden Bosschen-Antwerpschen van Tulden ; een stedelijk museum enz. Voor bouwkundigen is belangrijk het oude stedelijke wijnhuis,waarvan het grootste gedeelte in de onderverdieping nog aanwezig is (1). Ik weet niet of één stad in Neder-

(1) Zie mijn artikel in „Het Huis, Oud en Nieuw" 1919

land iets dergelijks wel kan aanwijzen. 't Is voor Den Bosch nog het *eenige* openbare burgerlijke gebouw uit de Gothiek ! E. F. Camps te Antwerpen droeg,enkele jaren geleden, aan het Bossche gemeentebestuur een fraaie teekening er van op, om aan te toonen, dat de schoone verhoudingen gebaseerd zouden zijn op de proporties van het menschelijk lichaam. 't Publiek noemt dit *wijnhuis* (oorspronkelijk 12 vakken groot met twee monumentale schoorsteenen) in de hier *geheel veranderde beteekenis* van het woord, oneerbiedig en onjuist : „kelder"....

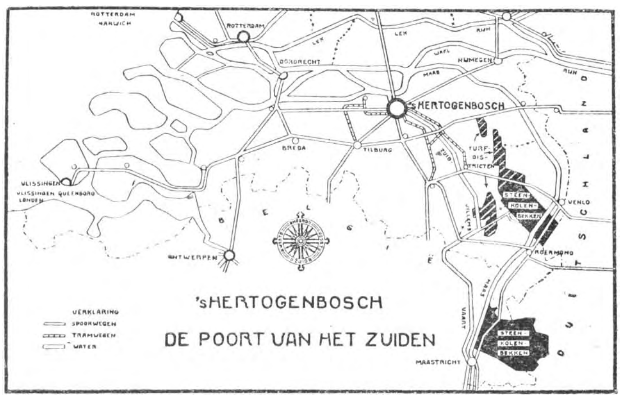

Nu ge toch op de markt zijt, moet ge even de mooi kronkelende Vuchterstraat in wandelen, of even de 700 Mr lange Hinthamerstraat inblikken, voortreffelijk afgesloten met den gothieken voorgevel der St Teuniskapel.

Maar mogelijk, dat ge als toerist, het aangenamer zult vinden de Brabantsche Hertogstad te bereiken als voetganger of wieltrapper. Best. Uit het Zuiden naderend doorschrijdt ge dan op 1 à 1 1/2 uur van de stad, een halven sluitring van dorpen (Berlicum, Gestel, Boxtel, Vucht, Haaren) met een groot ge'a' bezienswaardige katholieke inrichtingen, als de beide seminaries van het bisdom, Missiehuizen, uitheemsche kloosters, opvoedingsgestichten, geneeskundige en philantropische instellingen enz. Deze beide laatsten (Voorburg- en Doofstommeninstituut) zijn onovertroffen in heel Nederland ! Tusschen dat alles vindt ge door gezaaid, kasteelen en landhuizen (Maurick, Reeburg) alsmede mooie gothische kerktorens zooals Gestel en Vucht Bewoners, die het weten en aanvoelen, toonen u in die boomrijke dorpen, òf een fraaie wegwending, òf een kasteelhof (Maurick), òf een reeks afgepaste stille weiden (Pettelaar), òf de half verzande Dommel-vallei (Herlaar) om van daar even te turen naar het silhouet der stad, *met ongehinderd oog*. Want tusschen de opgenoemde lachende dorpen, en het doel uwer reis, strekt zich een breede strook sappig weidegroen uit, dat 's winters geheel onder vruchtbaar makend Maaswater komt te staan ('t kan ook kunstmatig geschieden) en de vesting 's Hertogenbosch vroeger schier onneembaar maakte. Nooit viel ze, die „kruk van Spanje, die krak voor Oranje" vóór ze zich in 1629 bij gebrek aan buskruit overgaf, na een *technisch volmaakt* beleg door Frederik Hendrik, dat dezen op den top van zijn roem bracht. Geen beleg méér beschreven, méér in beeld gebracht, dan dit.

Om terug te komen op het silhouet der stad, daaruit maken zich o. m. los de moderne koepelkerken van St Jacob en van St Catharina, maar vooral de oude St Jan !....

De St Jan is de schoonste gothische kerk van Nederland, gansch van gehouwen steen, deels vijf-, deels zevenscheeps, met een overvloed van beelden versierd. Op hare dubbele vlucht luchtbogen zijn voor hogels, schrijlings mensch- en dierfiguren gezeten. De frontalen van het choor staan vol interessante sculpturen, de zijportalen zijn

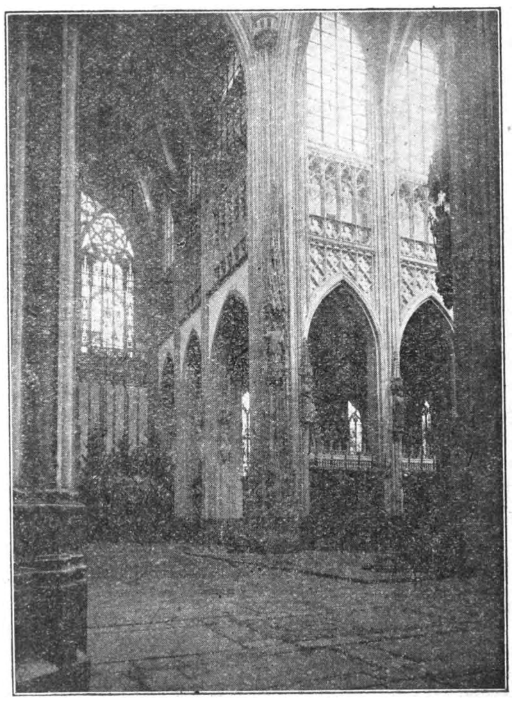

's Hertogenbosch.

met zingrijke beeldgroepen volgeladen. De baksteenen klokketoren, die wat buitenissig aandoet, is voor de on-

derste helft een belangrijk overblijfsel van den overgangstijl. Wat het volk „de koepel van de kerk" noemt, is de steenen onderverdieping van den houten, met lood bekleeden middentoren, die de viering bekroonde tot aan 1584; als wanneer de rosse vuurtong uit den onweersnacht geschoten, hem zengde en smolt. Niet minder dan Albrecht Dürer, toen hij van Antwerpen komend Den Bosch aandeed, bracht deze prachtige kerk met hare 52 altaren den cijns zijner bewondering. De renaissance orgelkast in zijn machtigen, donkerbruinen opstuw, gaat thans door voor de schoonste van Europa ; de doopvont is een beroemd stuk dinanderie ; het reusachtig baldakijn aan den N. O. hoofdpijler een vernuftig uitgevoerd beitelwerk ; de H. Sacramentskapel, gesticht door de oudste Mariaansche Broederschap van Nederland, een juweel van laat-gothiek ; het beeld der „Zoete Moeder" de beroemdste wonderdadige Madonna van Nederland.

Toen ik van een reis langs Fransche kathedralen terug kwam, viel het mij weer op, dat de sluitsteen van het wulf hier lager ligt, maar dat de graten en schelpen daardoor zich ook machtiger en breeder voor 't oog aandienen ; dat de lichtwerking in het gebouw van eene ongeëvenaarde blijheid is ; dat zij volkomen haar *eigen* is, vooral door de heerlijk gegroefde pijlers ; en dat de ontpleistering harer prachtige, roomkleurige opeengestapelde steenlagen een werk van groote aestetische waarde is....

Den Bosch, zooals bereids gezegd, nog gelidteekend als vestingstad, heradernt. Zij breidt zich uit, zuiver *centraal.* Dat geeft een vaste, sluitende „gliederung". Ten Westen is reeds 40 H. A. mooie nieuwe stad bijgegekomen, met het mooie station als middenpunt.

's Hertogenbosch, Maart 1922.

JAN MOSMANS.

De Duinen onzer Zeekust.

—

Langshenen onze zeekust strekken zich tallooze badplaatsen uit, waarvan vooral gekend zijn Oostende en Blankenberghe. De meesten dezer badplaatsen zijn slechts in de laatste jaren ontstaan, voor een vijftigtal jaren was het uitzicht onzer kust dan ook gansch anders. Van af de Schelde tot voorbij Blankenberghe was zij toen uitsluitend met heuvelen van zeezand bezoomd, meer naar het Zuiden namen die heuvelen geleidelijk in uitgestrektheid toe om eindelijk tusschen Nieuwpoort en Duinkerken uit te groeien tot een barre zandwoestijn van vele uren lengte en meer dan eene halve mijl diepte.

Hendrik Conscience, die rond dit tijdstip in de omstreken van Adinkerke verbleef en daar geruimen tijd dag aan dag de streek doorliep, geeft er in den aanvang van zijn bekenden roman „Bella Stock" een teekenend van.

„ Er is iets ontzettends, schreef hij, in het schouwspel dat zich daar voor den wandelaar ontplooit wanneer hij, te midden dezer zonderlinge natuur, een hoogte beklimt en zijn verdwaasden blik in het ronde laat dwalen. Duizend en duizend zandheuvelen van verschillenden vorm en grootte verheffen hunne kruinen langs alle zijden, en omringen hem, zoover zijn gezicht kan reiken. Eenige zijn door schaarsche halmen en donker mos begroend, andere zijn naakt en glinsteren onder het zonnelicht, vele zijn door den wind uitgevreten en neigen ten val, sommige verlengen zich als een ketengebergte en slingeren hun ruigen rug dwars over alle hoogten heen, om eindelijk in een diep dal weg te zinken en te verdwijnen.

Het ruischen der zee in de verte, de plechtige stilte die heerscht tusschen de duinen, de afwezigheid van alle geboomte, de onverstoorbare eenzaamheid : alles draagt bij om den geest te verrassen en in droomerige gepeinzen te doen wegzinken. "

Tien à twintig jaar nadat Conscience deze regels schreef, blijkt het uitzicht nog nauwelijks veranderd.

Aan het strand van de Panne stond toen niets dan een houten barak ; en halverwege Nieuwpoort, vlop in de duinen een oude herberg : „In Sint Isebaldus", waar vele visschers bijeenkwamen. Nieuwpoort had reeds een badplaats en telde eenige villas en hotels, evenals een weinig verder Middelkerke dat ook aan zee eenige gebouwen bezat, verder, achter de duinen, lag het kleine visschersdorp Mariakerke. Oostende zelf, toen nog betrekkelijk klein en onaanzienlijk, begon zich pas tot badplaats in te richten. Maar van af deze stad tot aan Blankenberghe en voorts tot Heyst en Knocke was het weder de eindelooze, ongerepte keten der duinen.

Niets liet toen de reusachtige uitbreiding voorzien die de verschillende badplaatsen weldra nemen zouden. Zelfs in 1895 nog,

wanneer Peter Benoit. pas opgestaan uit een zware ziekte, aan de zeekust herstelling zoeken kwam, schijnt het grootste deel der duinen nog vrijwel ongeschonden te bestaan.

Op dit oogenblik echter mag vrijwel met zekerheid gezegd worden dat vanaf de Schelde tot Nieuwpoort van het oorspronkelijke duinenlandschap zoogoed als niets meer overblijft. Dit gedeelte onzer kust is thans ingenomen door een onafgebroken reeks min of meer belangrijke badplaatsen,welke de duinen ofwel vernietigd ofwel er de bekoring van weggenomen hebben.

Betrekkelijk gaaf blijven alleen nog de gedeelten gelegen tusschen Nieuwpoort en Coxyde en tusschen de Panne en de Fransche grens, twee gedeelten dus van het oorspronkelijk belangrijkste duinenkompleks.

Het eerste gedeelte wordt wel doorsneden door den later aangelegden weg Oostduinkerke-dorp Oostduinkerke-bad, maar die baan schaadt weinig aan de grootschheid van het landschap.

Het tweede gedeelte, hoe prachtig het ook nog zijn moge, is veroordeeld om te verdwijnen door den aanleg der visschershaven van de Panne.

Onvermijdelijk zal dus van gansch de oorspronkelijke duinenreeks nog slechts de streek tusschen Nieuwpoort en Coxyde overblijven, tenzij men ook daar aan 't bouwen gaat, iets wat op het oogenblik dreigt.

Gaat dit door dan is gansch het natuurschoon onzer kust voor natuurliefhebbers, wetenschap en touristen onherroepelijk verloren. Onze lezers zullen verder in dit nummer zien dat de Vereeniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon een veldtocht op touw zet om het zoover niet te laten komen.

Natuurlijk staan wij aan hare zijde.

A. De Lattin.

Knokke en Omstreken.

Geen streek van het Vlaamsche Land verdient meer de belangstelling van vlaamsche toeristen dan de Vlaamsche kust. De Noorderlijke uithoek, vooral met Knokke als middenpunt, is in alle opzichten het bezoeken waard.

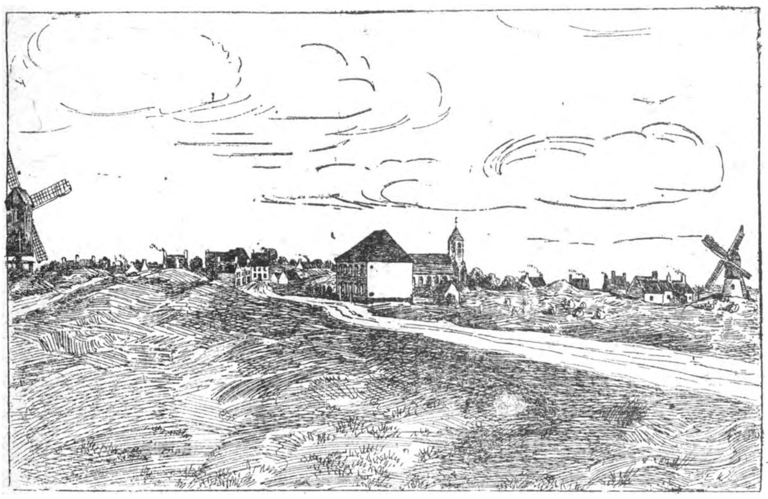

De Lippenslaan in 1882.

Knokke heeft zich in de laatste jaren met wonderbare snelheid tot den rang van badplaats verheven. Dit aloude dorp,waarvan de achtkantige monumentale toren nog alleen aan de tijden van stille eenvoudige landsche zeden in vernukte huisjes en smalle straatjes herinnert, is door de menschen, die er over een twintigtal jaren kwamen, niet meer te herkennen. Benevens een groot getal ingewekenen steken ook veel Knoksche familiën hun spaarcenten in nieuwe inrichtingen of schrikken er niet van af aanzienlijke leeningen met dit doel aan te gaan.

Hotels, villas, handelshuizen zijn als bij tooverslag verrezen. Nog dit jaar worden een vijftigtal gebouwen opgetrokken ; een bewijs van het groote vertrouwen dat de inwoners in Knokkes levenskracht stellen.

Knokke is zeker tot een meer en meer schitterende toekomst geroepen, want talrijk zijn de factoren, die tot zijn voorspoed medewerken : zijn zee, zijn prachtig strand, zijn schilderachtige reuzenduinen, het landschap van het Zwin, zoo eigenaardig om zijn vorm, dieren- en plantenleven, zijn breeden — meer dan 2400 m. langen — wandeldijk, zijn heerlijke Lippenslaan tusschen het dorp en de badplaats en de uitmuntendheid van zijn klimaat.

De zee weliswaar is de zee. Doch van op den wandeldijk van Knokke gezien heeft zij het uitzicht van een golf,tusschen het havenhoofd van Zeebrugge en de kusten van Walcheren begrepen, en waarin uitmonden het kanaal van Brugge, de afleidingsvaarten van Heyst, de verzande kreek van het Zwin en de

De hedendaagsche Lippenslaan.

Schelde. Hier meer dan elders biedt de zee de levendigheid der scheepvaart, daar de schepen, gebruik makende van den Wielingenpas zoo dicht bij de kust varen dat men bij helder weder de menschenbeweging aan boord met het bloote oog kan waarnemen. Statig drijven de reuzengevaarten voorbij, als bewust van de belangstellende blikken der nieuwsgierigen aan wal. En daartusschen wemelen de talrijke visschersschuiten als bevallige overblijfsels van het oud verleden.

In den nacht waken twee reuzenoogen. Het vuur van Westcappel op Walcheren met zijn draaiend licht, dat alle tien stippen een sierlijken straal over golven en land laat strijken; het vuur van Zeebrugge's havenhoofd, bij poozen verdwijnend om met vernieuwden gloed de veilige baan te wijzen aan de laatbinnenvarende visschers.

O! hoe heerlijk is de aanblik van Hollands kust, die aan den horizon uit de wateren opdoemt. Een lange reeks hooge en lage duinen waar de witte zandvlekken glinsteren in de stralen van de ondergaande zon en waarboven «Lange Jan» van Middelburg tot een bezoek schijnt te wenken. Die kust is zeker aanlokkend, zoodat weinig badgasten nalaten een uitstapje te doen naar het eiland Walcheren, waar de oud-Hollandsche kleederdracht volop in eere is gehouden.

Op onze Noorderlijke kust heeft de zee ten gevolge der stroomingen en der Scheldevloeden zeer eigenaardige kuren en biedt wegens zijn banken veel gevaren voor de scheepvaart. Niet alleen de winterstormen maar zelfs de felle zomerbriezen brengen haar wateren soms in razende woeling. De golven rennen zwellend aan en beuken op de dijken, spatten en schuimbekken omhoog en bârsten met harde knallen open.Dan rollen de badkarren en tenten terug, terwijl de wispelturige menigte die kortstondige zeekuur als een hoogst aangrijpende afwisseling begroet.

(Wordt vervolgd).

Van Allerlei

De proef op de som.

Het is erg gemakkelijk een stoel te nemen, aan de tafel te gaan zitten, een pen te grijpen en te schrijven: „V.T.B.-leden. brengt nieuwe leden aan; er zijn er nog duizenden te winnen". Sinds de verschijning van het 1e nr van „De Toerist" spraken wij verscheidene bekenden aan om hun toetreding voor den V.T.B. **Niet één dezer weigerde!!**

Probeert het ook eens vóór den Toeristenlanddag.

—

Van verschillende zijde ontving de redactie voorstellen tot het leveren van bijdragen over moto- en automobilisme. De redactie is al de leden van den V.T.B. welke haar op dat terrein hunne medewerking zouden willen verleenen van harte dankbaar; ze hoopt dat het bij hen niet bij een belofte zal blijven en ziet hunne artikels en mededeelingen binnen den kortst mogelijken tijd te gemoet.

Tusschen 21 Maart en 11 April kwamen 928 inschrijvingen van nieuwe leden in! In April kunnen het er 1000 worden..... als we **allen** ons best doen!

BONDSLEDEN!

INDIEN GIJ WERKELIJK VERHINDERD MOCHT ZIJN DEN TOERISTENDAG TE MECHELEN BIJ TE WONEN ZORGT DAN DAT U OP DIEN DAG MINSTENS VIJF NIEUWE LEDEN SCHRIFTELIJK KUNT OPGEVEN.

Het Secretariaat van den V. T. B. is gevestigd: Jansplein n° 29, Antwerpen.

*
* *

De V. T. B. geeft met instemming dit bericht een plaats in zijn orgaan:

Door enkele Vlaamsche groepen, van verschillende gezindheid, wordt er eendrachtig uitgezien naar de middelen om aan de kust een nieuwe Vennootschap te stichten, hebbende voor doel de uitbating van een volledig VLAAMSCH HOTEL, toegankelijk voor alle Vlamingen zonder onderscheid van politieke kleur.

Belangrijke plans van uitbating bestaan nu reeds en in 't kort zal een stichtingsvergadering worden belegd, waar alle ingewonnene inlichtingen en plans zullen worden bekend gemaakt.

Daar dit op zuiver algemeen Vlaamsch standpunt een groote stap vooruit is en wetende dat u in de Vlaamsche Beweging veel belangstelling toont, durven wij verhopen dat u dan ook in de mate van het mogelijke zult willen meewerken.

De zaak in zichzelf, volgens de nu reeds bekende inlichtingen, zal niet alleen op Vlaamschgezind standpunt een goede zaak zijn, maar belooft op financiëel gebied boven de nu bestaande vennootschappen te zullen uitkomen.

Er zullen aandeelen van 100 frank worden uitgegeven waarop naar vrije keus 50 of 100 °/o wordt gestort. Kroos volgens gestort kapitaal.

Inlichtingen bij **Mr René Deuss**, Vlaamsch Huis, Oudenburgstraat te BRUGGE.

*
* *

Automobiel-tentoonstelling te Namen.

—

Een tentoonstelling van occasie-automobielen wordt 6 tot 9 Mei a.s. alhier gehouden. — Inlichtingen te bekomen bij het Beheer dezer tentoonstelling, Hotel de la Gare te Namen.

De taks op de automobielen en andere motovoertuigen.

—

Aangiften voor 1922, enz.

Luidens artikelen 9 en 11 der wet van 2 September 1913, is de taks op de automobielen en andere motorvoertuigen betaalbaar ieder jaar, ten kantore van den ontvanger der belastingen van het gebied, voor den 1n Januari, of ten minste voor alle ingebruikneming, onder straf eener boete van 50 tot 1000 fr. en, op vervangende wijze, eener gevangenisstraf van één tot acht dagen. Daarenboven, wordt het ontdoken recht verdubbeld indien het met 10 t. h. datgene overtreft dat uit de oorspronkelijke aangifte voortvloeit (artikelen 57 en 79 der samengeordende wetten van 29 Oct. 1919 en 3 Augustus 1920).

Tijdens hunne verplaatsingen moeten de geleiders van automobielen voorzien zijn van hunne kwitantie waarbij de betaling van aanslag in de taxe wordt aangetoond om dezelve te vertoonen terzelfdertijd als het bewijs voor verkeer, op elke vordering der toezichthoudende agenten.

Het meerendeel der bezitters van automobielen en andere motorvoertuigen moeten dus ten spoedigste, indien zij zulks nog niet hebben gedaan, de aangifte over 1922 onderschrijven en daarin de paardenkrachten de belastbare kracht aanduiden, naar formuul $P = k\ d2\ C\ N\ n$.

Het weze herinnerd:

1. Dat de coëfficiënt k bepaald is op:

3 1/2 voor de motorcycles en de motortweewielen;

5 voor de automobielen met min dan 6 cylinders;

4 1/2 voor de automobielen met zes cylinders;

4 1/4 voor de automobielen met meer dan zes cylinders en voor de zware camions welke dienen tot het vervoer van goederen;

2. Dat het getal wendingen per minuut n bepaald is op:

1200 voor al de automobielen en motorvoertuigen, behoudens voor die hieronder bedoeld;

1000 voor de zware camions dienende voor het goedervervoer.

Door zware camions worden verstaan de voertuigen die een draagvermogen van meer dan 1,500 kg. hebben.

Daar het meerendeel der motocycles en motortweewielen thans voorzien is van 'n motor met meer dan 3 1/2 paardenkracht, zoo is het ten onrechte dat die bezitters daarvan het voordeel van het vast recht van 9 fr. genieten; dit geldt namelijk voor de voertuigen welke van zijwagens voorzien zijn, dewelke, in geen geval, tot dit regiem toegelaten worden.

Ter gelegenheid van het storten der taxe voor 1922, zijn gemelde bezitters gehouden de desgevallend aanvullende taxe te betalen krachtens het vorig lid invorderbaar voor 1920 en 1921; bij gebreke deze verplichting na te leven worden zij ambtshalve aangeslagen, onverminderd de toepassing der strafbepalingen in geval dat 't thans aangevangen onderzoek bedrog of verzuimen mocht doen blijken. (Staatsblad).

De vliegtocht over de wereld.

De „Times" meldt, dat Sir Ross Smith, die vroeger in een maand tijds van Engeland naar Australië is gevlogen, omstreeks den 25n uit Croydon zal vertrekken voor zijn vliegtocht om de wereld heen. De reis zal 21.500 mijl lang zijn en ook langs kustlijnen en over groote stukken van de wereldzeeen gaan. Daarom is zijn vliegtuig een watervliegtuig uit de fabriek van Vickers.

Hij hoopt den tocht in 240 vlieguren, verdeeld over 3 maanden te kunnen volbrengen.

Smith is besloten naar het Oosten te vliegen. Inhet algemeen zal hij dagelijks stukken van 500 mijlen afleggen en een dag volmaakte rust nemen na elke drie dagen vliegens. De laatste faze, de tocht van Newfoundland naar Ierland over den Atlantischen Oceaan zal natuurlijk het inspannendst zijn.

Een Internationaal Historisch Congres te Brussel.

Op voorstel der vertegenwoordigers der historische wetenschap in England, hebben de Belgische geschiedkundigen besloten toekomend jaar omtrent Paschen, het Ver. Internationaal Historisch Congres te Brussel bijeen te roepen. Eene inrichtingscommissie werd verleden Zondag daartoe gevormd, met Prof. Pirenne, als voorzitter aan het hoofd.

Men weet dat de vorige congressen te Parijs in 1900, te Rome in 1903, te Berlijn in 1908 en te Londen in 1913 gehouden werden. Het zal niet noodzakelijk blijken op het buitengewoon wetenschappelijk belang van die zittingen aan te dringen. De verschillende vakken der historische wetenschap — ook kunst- en kultuurgeschiedenis — worden er bestudeerd. De meest beroemde geleerden der beschaafde wereld wonen die congressen bij.

De prachtige overblijfsels van vroegere eeuwen en de buitengewone rijke kunstschatten die men overal in ons land aantreft, zullen ongetwijfeld de vreemde historici in groot getal naar Brussel aanlokken.

Voordeelen voor de leden van de V. T. B.

Het bestuur van den V. T. B. houdt zich ten zeerste aanbevolen bij al zijne leden voor adressen van hotels, badhuizen, kinemas, schouwburgen, museums, enz. die bereid zijn vermindering van prijs toe te staan aan onze aangeslotenen.

Al deze inrichtingen worden kenbaar gemaakt in ons blad en aanbevolen bij onze leden.

De volgende voordeelen heeft het Bestuur reeds voor de leden van den V. T. B. verworven. Onze, bijzonder voor dit doel samengestelde, „Sub-Commissie" is met verschillende instellingen en ondernemingen in briefwisseling en hoopt geregeld nieuwe begunstigingen voor onze leden te kunnen aankondigen.

Hotel „Cecil" Van Arteveldestraat, 8, Antwerpen, verleent 10 o/o vermindering op de prijzen der kamers, waarvan de prijzen zijn : 8, 10 en 15 fr.

Het Huis Wwe Withaegs, Vlagstraat, 56, Antwerpen, geeft 5 o/o aan de leden V.T.B. voor alle aankoopen van Rijwielen, enz.

Reeds vroeger vermeld :

De Volksschouwburg „Folies Bergères", te Brussel. — Alle dagen (uitgenomen Zondag).

Logie 3,45 fr. in plaats van 5,75 fr. — Stalle 2.20 fr. in plaats van 4,05 fr. — Orkest 2,90 fr. in plaats van 4,60 fr. — Parket 1.75 fr. in plaats van 3,45 fr.

De Kinema „Majestic", Adolf Maxlaan, te Brussel : (op de werkdagen tot 6 uur).

Eerste rang of balkon fr. 1,25 (in plaats van 1,75 fr. — Besproken 1.75 (2,50). — Logie 2,50 (in plaats v. 3 fr.)

Cinema Liberty, 179 Statiestr., Berchem (Antw.)
0,25 fr. vermindering op de plaatsen van { fr. 1,25, fr 1,45 en fr. 1,75
op Zaterdag, Maandag en Dinsdag.

S. V. De Vlaamsche Boekenhalle, Naamschestraat 87, Leuven, 10 o/o korting op in het Nederlandsch geschreven werken, welke betrekking hebben met toerisme of reizen.

E. H. G. Celis, Heirnislaan 5, Gent.
Gids der hoofdkerk van St. Baafs fr. 1,25 aan 1,05.
In Vlaanderen, Speelreisje fr. 1,50 aan 1,30 postvrij.

't Getrouwe Maldeghem, weekblad, eene korting van 10 o/o op de abonnementen.

Vereenigingen

Natuur- en Stedenschoon.

Zondag l l. had te Antwerpen eene vergadering plaats, belegd door de „Vereeniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon" met het doel hare organisatie uit te breiden en te versterken.

Op de vergadering waren aanwezig o. a. afgevaardigden der volgende kringen :

Kunst in het Openbaar Leven van Antwerpen
Kunst en Kennis van Gent
Moderne Kunst van Antwerpen
Oudheidkundige Kring van Antwerpen
Oudheidkundige Kring van Brecht en Omstreken
Vlaamsche Padvinders van Antwerpen
Vlaamschen Toeristen Bond van Antwerpen
Wetenschappelijke Kring van Antwerpen

Verschillende dezer kringen hebben zich thans bij de „Vereeniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon" aangesloten, meerdere zullen volgen.

Besproken werd ook het gevaar dat de Zeeduinen Nieuwpoort en Coxyde bedreigt. Kortelings zal een algemeene werking aangevat worden om deze streek trachten te redden.

—

„De Wildzang" Vlaamsche Kampeer Club.

Op 28 Maart 1922 is te Antwerpen een „Vlaamsche Kampeer Club" gesticht geworden.

Doel : 1° Het vereenigen der talrijke sinds lang bestaande fracties van kampeergroepjes in een stevigen methodisch georganiseerden bond. — 2° De liefde tot de vrije natuur aanwakkeren bij onze jonge menschen, vooral bij kunstenaars, studenten en menschen die door hunne dagtaak al te veel tusschen vier muren moeten leven. — 3° De Vlaamsche, palieteriaansche gemoedelijkheid terug in eer herstellen en de menschen terug brengen tot de levensopvatting van Thyl Uilenspiegel (in tegenstelling met deze van Lamme Goedzak). — 4° De technische inrichting en volmaking van de kampement uitrustingen (tenten enz.) — 5° De verdediging van Natuur- en Stedenschoon. — 6° Het inrichten van uitstapjes in samenwerking met V. T. B.

Voorloopig Bestuur :

De Voorzitter : Lodewijk Van Marcke, bestuurslid V.T.B.
Ondervoorzitter : Willem Van Riet, Kunstenaar, (7e filozoof van Tybaert).
Schrijver : Van Camp, Korte Schipperskapelstraat, nr 6, Antwerpen, (Secretariaat-Wildzang).
Raadsleden : { Juliaan Platteau, V.O.S. / Stan. Van de Velde.

Tijdschriften

De Kampioen. Orgaan A. N. W. B. Toeristenbond voor Nederland.

Inhoud van nr 11.

Bij het portret van Willem den Zwijger. — Mijn Douglasje en ik. — Engelsche Biscuits. — Mededeelingen van den Dag. — Bestuur enz. — Koffers pakken. — De Oude Delft. — Een praatje over eten. — De Ned. Sport en G. L. W. Hazenberg. — Reisgezelschap gevraagd. — Gemengd Nieuws ; Berichten ; Licht op ; Inhoudsopgaaf van „De Kampioen" jaarg. 1921. — De nood in de Drentsche Venen ; Ons Natuurschoon en onze Windmolens. — Emiel van Migem. — Zomertijd. — Het Europeesch Luchtverkeer. — Het bepalen van het Zuiden. — Ont., Uitg., enz. — Vergeet niet A. N. W. B. Motorolie. — Vragenbus. — Brievenbus. — Nieuws der Vereenigingen. — Officieel.

Inhoud van nr 12.

Mijn Douglasje en ik. — Onze fiets in Oorlogstijd. — Verblindende Verlichting. — In- en Uitvoercijfers. — Reisgezelschap gevraagd. — Gemengd Nieuws. — Berichten. — Licht op. — De Zomertijd. — De regels voor den weg. — Kampioenlezers in den vreemde. — De veiligheid in de Auto. — Vraag en Aanbod. — Jachten. — Een Vlotbrug. — De logeergastenbelasting. — Hinderlijke wegbeplanting. — Wegverbetering. — De tram over het Oude Delft. — Vergeet niet A.N.W. B. benzine. — A.N.W.B. Motorolie. — Brievenbus. — Nieuws der Vereenigingen. — Officieel.

Inhoud nr 13.

Voor klein Jaapje. — Mijn Douglas en ik. — Onze fiets in Oorlogstijd. — Nice. — De Vlaamsche Toeristenbond. — Werkeloosheid en Verkeerswegen. — De nood in Rusland. — Reisgezelschap gevraagd. — Gemengd Nieuws. — Paaschtochten 16-17 April. — Berichten. — Licht op. — Vraag en Aanbod. — Jachten. — Wandelweg Heerenveen en Leeuwarden naar Assen en Groningen. — Rijwielvervoer per spoor. — Wegtoestanden. — De weg van Beverwijk naar Wijk aan Zee. — Verzekering van rijwielen gedurende spoorwegvervoer. — Luchtreizen. — Regeling verkeer met zware vrachtauto's. — Weenen. — Vergeet niet A.N W.B. Motorolie. — Vragenbus. — Ingezonden. — Nieuws der Vereenigingen. — Officieel.

La Cité, 1 Januari 1922. Bijzonder nummer gewijd aan den heropbouw der Hoeven in het bezette gebied.

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niet te veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat: St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr: VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 3.

334 Verdijk Jos , Ige Stuivenberg Str , 78, Antwerpen.
335 De Geulaerde Alb., Stuivenbergplein, 76, id.
336 Saen Frans, teekenaar Fortuin Str., 1, St-Mariaburg.
337 Thys J. B., Koning Albert Lei, 68, Kappellen.
338 Arents Prosper, de Marbaix Str., 23, Antwerpen.
339 Persoons Joseph, onderwijzer Coeberg Str , 19, id.
340 Laureys L., id. Boisot Str., 34, id.
341 Mej. Mertens J., Callens Str., 35, Berchem.
342 Horemans Jef, Victor Driessens Str., 10, Antwerpen.
343 Van den Branden K., Antwerpsche St. 14, Oude-God.
344 Sanders Ed., Congres Str., 19, Antwerpen.
345 Vermeulen Marcel, bediende, Touw Str., 20, id.
346 Louwyck August, id. Maat Str., 12, id.
347 Van den Bergh Ed. St-Marcus Str., 50, Borgerhout.
348 Jaumin, bediende, Fugger Str., 25, Antwerpen.
349 Druine Ernest, id. Boomsche Steenweg, 376, id.
350 Van Weddingen Ed. Brederode Str., 31, id.
351 Steger Rene, Ige Beeldekens Str., 228, id.
352 Ryskens Edmond, De Bosschaert Str., 230, id.
353 Lamine F. bediende Turck Str., 8, id.
354 Vandooren Goor, Elisabethlaan, 70, Brugge.
355 Mattyssens Willem, Politeshof Str., 30, Antwerpen.
356 De Vocht Maurits Vrijheid Str. 12 Antwerpen.
357 Mortelmans Egied, winkelier Abdij Str. 93 id.
358 Mevr. Mortelmans id. id.
359 Goos M., bediende, Leemput Str., 50, Berchem.
360 Van Elsen Jozef, id. Volk Str., 51, Antwerpen.
361 Dewint Ed. id. Varenlaan, 1, id.
362 Mevr. Dewint-Wouters id. id.
363 Wouters Ant., bediende, St-Laureis Str., 30 id.
364 Mevr. Wouters-De Wint, id. id.
365 Dewint Arm. bediende, Van Camp St., 11, id.
366 Mevr De Wint-Wouters, id. id.
367 Van de Broeck R., bediende Dubois Str., 55, id.
368 Mej. Smette Paula, Boomgaard Str., 236, Berchem.
369 Sneyders A., bediende, Ballaer Str., 40, Antwerpen.
370 Van Steenbergen Fr. id. Kets Str., 42, id.
371 De Vries J., id. Balans Str., 107, id.
372 Smeets Robert, schoolhoofd Melsbroeck.
373 De Keyser Gust., Gemeenteonderwijzer, id.
374 Geeraerts Paul, id. id.
375 Vermoere Centil., id. St-Lodewijk-Deerlijk.
376 Pladijs Remi, id. Harelbeke.
377 Decru Alidor, id. Waereghem.
378 Doornaert Marcel, Stacegem Str. 83, Harelbeke.
379 Vercaemst Medard, onderwijzer, Waereghem.
380 Verlinden Albert, id. id.
381 Bourgois Constant, id. Heule.
382 Byttebier H., id. Heestert.
383 Mej. Amelynck N., Onderwijzeres, Waereghem.
384 Van Puymbrouck, Herm. Van Arteveld Str, 62 Antw.
385 Borginon H., Advokaat Marcq. Str., 6, Brussel.
386 Picard H., Volksv. Kerk Str , 90, Antwerpen.
387 Van Aert Rene, Handelaar, Wet Str., 65, id.
388 Van Aert Robert, kunstzanger, Lozana Str, 52, id.
389 Petré E. handelaar, Klapdorp, 41, Antwerpen.
390 Simons Lod., Van Trier Str., 11, id.
391 Platteau Juliaan, Plantin-Moretuslei, 3, id.
392 Hermans Ward , Otter Str., 42, Turnhout.
393 Huygh Jef, Bouwhandel Str., 28, Berchem.
394, Dieltiens H., Kasteelplein Str., 41, Antwerpen.
395 De Koninck Em., Dorp Str., Moerbeke Waes.
396 Van den Mosselaer Ch. Avenue Peyramale Lourdes.
397 Cornelis V. F, bediende Grein Str., 72, Antwerpen.
398 Ossenblok Aug., St-Matteus Str. 11, Borgerhout,
399 Van der Haeghen B., Ellerman Str., 24, Antwerpen.
400 Mevr. Van Roosbroeck-Cuypers, onderwijzeres. Kte Achterom Str. 13, Antwerpen.
401 Mevr. Van Gelder-Van der Lee A., onderwijzeres. St Laureis Str., 75, Antwerpen.
402 Mej. De Belder M. Lozana Str., 204, Antwerpen.
403 Dr. Van Soest Ernest, Vereen. Statenlaan 53 Hasselt.
404 De Grim. F. C. Brouwersvliet, 3, Antwerpen.
405 Pauwels Armand, Tolpoort Str., 41, Deinze.
406 Dr. Rubbrecht Raph., Molenmeersch, 9, Brugge.
407 Romsee Gerard, student, Guygove, (Limburg).
408 Bekeman J., De Keyserlei, 23, Antwerpen.
409 E.H.Joris Jul. leeraar, Binche.
410 Mej. Van de Vyvere Luc., Iepersche Str. 37, Thielt.
411 Jansens E., Elisabethlaan, 20, Brugge.
412 Dr Vermeersch Ferd. A. Pieterslaan, 114, Oostende.
413 Dr. Van den Bulcke M., Slykens str. „
414 Dr. De Stella Hector, Koning str., 16, Gent.
415 Dr. Daels Frans, St-Pietersnieuw Str., 99, id.
416 Bollengier Karel, Haantjeslei, 156, Antwerpen.
417 De Preter Leo, student, Putte (Mechelen).
418 Van den Bussche Rene, Oudburg, 23, Gent.
419 Mauquoi Frans, Vonck Str., 85, Schaarbeek.
420 Van Soest Henri, Vereenigde Statenlaan, 55, Hasselt.
421 De Grijse Albert, Loos Str., 59, Antwerpen.
422 Calon J.A.M., Oude Steenweg, 13, id.
423 Boen Karel, De Pret Str., 58, id.
424 Verhaeren René, Kronenburgstr. 112, Antwerpen.
425 Mej. De Buyser Caroline, Krijtstr., 37, Berchem.
426 De Munter René, klerk, Oranjestr., 123, Antwerpen.
427 Mej. Samyn Bertha, Ribaucourt str., 152 Molenbeek
428 Drijkoningen, beambte, Walenstr., 35, Antw.
429 Hendrickx Maurice, klerk, Dorpstraat, Burght.
430 Van Aerde Frans, Prins Albertlei, St-Mariaburg.
431 Meynants Joz., handelsb., Bredabaan, 272, Merxem.
432 Mej. Dupon Gerarda, Genthofstr., 25, Brugge.
433 Dupon Filip, apotheker, Kuiperstr., 27, „
434 Slabbinck Hendrik, Naaldenstraat, 3, „
435 E.H.Hubreght L., onderp., Nieuwlandstr., 21 „
436 Gruivez Elias, Staatsb., Rozeneiland Singel, 3, „
437 Couvreur Désiré, onderw., Dijkstr., Dendermonde.
438 Velter, postbeambte, Keizersstr , 84, Antwerpen.
439 Festraets Jozef, handelsbed., Duboisstr. 28, „
440 Merlo Hendr., politieagent, Cassiersstr., 40, „
441 Kwets Joz. Alf., Van de Wervestr., 95, „
442 Peelaers Maria, Flor. Pauwelslei, 60, Deurne-Zuid.
443 Snepvangers J., bed., St-Janspl., 29, Antwerpen.
444 Collin Ferd., Hoogstudent, Paardenm., 58, „
445 Daeseleire Fr., id. Uitbreidingstr., 229, Berchem
446 Dr Carnoy A. J., Blijde Inkomstraat, 50, Leuven.
447 De Ley L., Ferdinand Coosemansstr., 46, Berchem.
448 Timmermans Rob. Jan, Schrijnwerkersstr , 12, Antw.
449 Lahou Jozef Frans, Moorkensplein, 1, Borgerhout.
450 Liesenborghs M. J. E. Demolderl., 2, Schaerbeek.
451 De Maegt Joris, De Fleronlaan, 7, Vorst-Brussel.
452 De Maegt Aug., Heyvaertstr., 20, Molenbeek.
453 Snepvangers Jozef, Kloosterstraat, 63, Antwerpen.
454 Z.E.H. Sencie J., Hoogl., de Beriotstr., 11, Leuven.

Boekdrukkerij Robert Bracke-Van Geert, Baesrode.

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

UITGAVE VAN „LIBERTAS" KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)	ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 4 **1 Mei 1922**

INHOUD:

1. Een Vlaamsch ontdekkingsreiziger blz. 49
2. Drie dagen per fiets door Limburg 52
3. Met de fiets langs en over de taalgrens (slot) 54
4. Naar Rome (vervolg) 56
5. Schema's van den aangroei van 't Ledental V.T.B. 60
6. Van allerlei 60
7. Tijdschriften 61
8. Ledenlijst 62

Een Vlaamsch ontdekkingsreiziger.

WILLEM VAN RUISBROECK.

Het eenige verwijt, dat men den grooten Vlaamschen mystieker Jan Van Ruisbroeck zou kunnen maken is : twee naamgenoten wat te veel in de schaduw te stellen. Deze twee andere minder bekende „Van Ruisbroeken" zijn : Jan Van Ruisbroeck, een der meest vooraanstaande meesters uit het bloeitijdperk der Brabantsche gothiek, die benevens den raadhuistoren van Brussel die van Sint Geertrudis te Leuven ontwierp; en de minderbroeder Willem van Ruisbroeck, naast Marco Polo de bijzonderste ontdekkingsreiziger der middeneeuwen. Of deze laatste ook,zooals de twee andere van Ruisbroeck bij Brussel afkomstig is, wordt erg betwijfeld. Met meerdere waarschijnlijkheid komt als geboorteplaats van den ontdekkingsreiziger Rubruck bij Kassel (Fransch-Vlaanderen) in aanmerking.

Het juiste jaartal der geboorte van Willem van Ruisbroeck is ons onbekend, evenmin als den datum waarop hij in de minderbroedersorde trad. Hij moet als zoodanig een zekeren tijd te Parijs verbleven hebben en kan best deel hebben uitgemaakt van den groep Vlaamsche monnikken welke, volgens den franschen kronijkschrijver Joinville, koning Lodewijk IX op de zevende kruistocht vergezelden. Zulks verklaart zijne aanwezigheid in het minderbroedersklooster te Sint Jan d'Acre en tevens het vertrouwen, dat laatstgenoemde vorst in hem moest stellen, om hem met eene zoo gewichtige zending als die van afgezant naar den Khan der Tartaren te willen belasten.

Om de inzichten van den Franschen koning goed te begrijpen moeten wij ons even den toestand der betrekkingen tusschen Europa en Azie indenken, zooals deze was omstreeks het midden der XIIIe eeuw. Door den inval der Barbaren en later nog door de uitbreiding der Arabische macht was Europa nagenoeg geheel afgezonderd geraakt van Azië. Door de kruistochten waren de betrekkingen — hoofdzakelijk echter van minder vredelievenden aard — tusschen het Westen en het nabije Oosten opnieuw aangeknoopd. Toen echter de laatste pogingen tot oplossing van het Oostersch probleem, zooals de kruisvaarders het zich hadden voorgesteld, onder hooger genoemden Lodewijk IX werden gewaagd,

werd de belangstelling der kristenheid eensklaps voor een groot gedeelte naar het verdere Oosten afgeleid. Het „gele gevaar" daagde toen op, niet zooals nu als een min of meer waarschijnlijke toekomst-mogelijkheid, maar als een onmiddellijke en rampspoedige bedreiging. De Tartaren d.w.z. de Mongoolsche stammen uit Midden-en West Azië hadden zich onder Gengis-Khan tot één groot rijk vereenigd, hetwelk zich van de grenzen van China tot aan gene zijde van de Volga uitstrekte. Onder Gengis-Khan's opvolger Ogodaï vielen woeste Mongolen-horden Europa binnen. Rusland werd veroverd; Polen, Mahren, Silezië en Hongarije werden overweldigd. Wapengeweld bleek onmachtig om den dreigenden inval te keeren; Paus Innocentius IV vatte dan ook het plan op zulks langs diplomatischen weg te beproeven. Een eerste missie had weinig succes; een twee de onder leiding van den minderbroeder Carpini bracht niet veel meer aarde aan den wal. Toch was intusschentijd de veroveringszucht der Tartaren naar het Westen eenigszins gestild; zelfs bewezen zij het kristelijk Europa onwillekeurig een grooten dienst met zijn onmiddellijke vijanden, de Turken, te bestoken. Lodewijk IX had zich zelfs tijdens zijn verblijf in het Oosten laten wijsmaken, dat de groote khan d.i. het opperhoofd der Tartaren zich tot het kristendom had bekeerd en niets beters vroeg dan met hem tegen de Muzelmannen op te rukken. Een zending, welke de Fransche koning onmiddellijk derwaarts zond, kon slechts vaststellen dat dit bericht van allen grond ontbloot was. Niettemin bleef het plan om den Khan en zijne onderdanen tot den kristelijken godsdienst over te halen en aldus een sterke bondgenoot tegen de Turken machtig te worden, den koning bij. Een tweede missie werd uitgezonden, waarvan aan het hoofd onze landgenoot Willem van Ruisbroeck werd geplaatst; ze bestond verder uit een andere minderbroeder Barthelomeus van Cremone, een klerk, Gossel, een Turkomaansche tolk — waarover van Ruisbroeck niet te roemen had — twee levantijnsche knechten en een slaaf, deze laatste te Constantinopel gekocht.

Het was uit laatstgenoemde stad, dat van Ruisbroeck, drager van eigenhandige brieven van Lodewijk IX voor de Mongoolsche hoofden bestemd, de reis begon op 7 Mei 1253. Hij vertrok eerst per schip naar Soldaïa in den Krim. Daar verschafte hij zich acht overdekte wagens, vijf rijpaarden en verder den noodigen mondvoorraad. Daarmede doorreisde hij de Steppen tusschen Dnieper en Don. De eerste Tartarenhoofdman Sacataï bij wien hij aanlandde ontving hem niet al te best. Na een lastige reis van twee maanden door de steppen van het tegenwoordige Zuidelijk Rusland, bereikten ze het kamp der Tartaren, Khan Sartak, op drie dagreizen van den Volga gelegen. Deze vorst had zes vrouwen; elk dezer bezat een paleis, verschillende huizen, en tweehonderd wagens; sommige dezer, twintig voet breed, werden voortgetrokken door een gespan van twee en twintig ossen, twee en twee geplaatst. Bij Sartak werden de gezanten van den franschen koning goed ontvangen. Hij gaf ze alles wat zij noodig hadden; ze moesten verder in misgewaad voor hem verschijnen. Ze kwamen aldus gekleed zijn staatsievertrek binnen, dragende op een kussen een bijbel en een psalter, respectievelijk geschenken van den koning en van de koningin van Frankrijk; verder een kruisbeeld, een misboek en een wierookvat. Eenmaal in het bijzijn van den Khan hieven ze het Salve regina aan. Het ornaat der kloosterlingen wekte bij den vorst en zijn omgeving heel wat belangstelling. Wat de voorstellen van den koning betreft, Sartak achtte zich niet bevoegd om daarop te antwoorden; hij raadde hen dan ook aan deze zaak met zijn vader Bathun Khan af te handelen. Deze laatste, wiens kamp op de oevers der Volga zelve gelegen was, wilde evenmin zelfstandig met de gezanten van Lodewijk IX onderhandelingen aanknoopen. Hij zond ze dan ook voort naar het opperhoofd aller Tartaarsche stammen, den grooten Khan Mangu, wiens hoofdstad Karakorum in het noordelijk gedeelte van Mongolië was gelegen. Van Ruisbroeck aarzelde niet deze lastige reis te ondernemen: hij trok langs het gebied der Bachkirs, langs den huidigen Russischen Turkestan, langs het Balkasche meer en langs den stroom Ukungar naar Karakorum waar hij in December 1253 aankwam.

Van deze stad geeft Van Ruisbroeck een tamelijk uitvoerige beschrijving. Ze was omringd door een aarden wal waarin vier poorten waren gebroken; als bijzonderste gebouwen stipt hij aan twee moskeëen en één kristelijke kerk. Hij vond er verschillende Europeanen o.a. een fransche goudsmid Willem Buchier, die voor den grooten khan werkte; bij deze vond de zending een gul onthaal. Tijdens zijn verblijf te Karakorum verzamelt onze reiziger zooveel mogelijk inlichtingen over de naburige volkstammen: over de Thibetanen verneemt hij o.m. dat ze de lijken hunner

ouders opeten, ten einde deze eene deftige begrafenis te bezorgen.

Den grooten Khan vond Van Ruisbroeck echter niet in zijn hoofdstad. Hij was verplicht dezen vorst te gaan opzoeken in zijn kamp over het Altaïgebergte. Daags na hare aankomst aldaar werd de missie bij Mangu geïntroduceerd. Van Ruisbroeck beschrijft hem als een man van middelbare gestalte, liggende op een rustbed en gehuld in een schitterenden bontmantel. Verschillende soorten van sterke dranken werden aan de gezanten aangeboden. Deze maakten er echter geen gebruik van, de Khan daarentegen wel en dit buiten mate, zoodanig zelfs dat de audientie moest worden geschorst,zonder dat Van Ruisbroeck het doel zijner reis behoorlijk had kunnen uiteenzetten. Nog tweemaal werd hij door Mangu-Khan ontvangen.Het gelukte hem echter niet deze laatste tot het kristendom te bekeeren ; hij verkreeg zelfs niet de toelating om in het land te mogen blijven ten einde het kristelijk geloof te verspreiden. Alleen werd hem toegestaan zijn terugkeer naar Europa twee maanden te verdagen, wat hem zou toelaten het einde van het gure jaargetijde af te wachten. Aan het hof van den grooten Khan had Van Ruisbroeck verschillende Fransche en Duitsche krijgsgevangenen ontmoet. Deze waren in de wapenfabrikatie ofwel in de mijnen werkzaam ; ze werden betrekkelijk goed door de Tartaren behandeld en hadden over hun lot niet te zeer te klagen.

Te Karakorum wachtte de zending het einde van den winter af.

Dit verblijf benuttigde Van Ruisbroeck om tal van gegevens te verzamelen nopens de Chineezen, in het bijzonder over hunne zeden en hun geschriften.

De terugreis gebeurde aanvankelijk langs denzelfden weg waardoor men gekomen was. Langs daar bereikte de missie weer het kamp van Khan Bathu ; in plaats van verder in de oostelijke richting door te reizen trok ze dan onder geleide van een Tartaarsche wacht — hetgeen noodig was om de aanwezigheid van plunderende horden — naar Derbent aan de Kaspische zee gelegen. Van daar ging de reis verder over het Kaukasusgebergte, Tiflis, Erzeroum, Sivas, Kaisarieh, Konieh, Curch, het eiland Cyprus, Antiochië en Tripoli. In Juni 1255 was Van Ruisbroeck terug in Sint Jan d'Acre. Op 15 Oogst van hetzelfde jaar woonde hij een kapittel zijner orde te Tripoli bij. In lateren tijd schijnt hij in Frankrijk te hebben vertoefd ; aldaar onderhield hij persoonlijke betrekkingen met den grooten Engelschen geleerde Roger Bacon. Het jaar van zijn dood is ons onbekend.

De herinnering aan den Vlaamschen ontdekkingsreiziger blijkt in het Oosten te zijn bewaard gebleven ; dit werd trouwens vastgesteld door zijn beroemden navolger en landgenoot, Pater de Deken, den bekenden explorateur van Midden-Azië. Deze vernam op zijn doorreis door Thibet van een inlandsch ambtenaar — welke goed op de hoogte bleek te zijn van de geschiedenis zijner streek — dat vijf eeuwen geleden, toen Thibet nog geene Chineesche provincie was en de vreemdelingen er vrijen toegang hadden, twee geleerden uit Westersche landen daar waren gekomen. Hunne namen waren zelfs nog bekend gebleven : de eene heette Van de Putte, de andere „Luisbloeck". Met den laatste moet wel degelijk Van Ruisbroeck bedoeld zijn ; deze zou dus ook Thibet hebben bezocht. Ter herinnering aan zijn grooten voorganger gaf Pater De Deken den naam „Ruysbroeck" aan een door hem ontdekte vulkaan in Thibet.

Onmiddellijk na zijn terugkomst verlangde van Ruisbroeck naar Frankrijk te trekken om Lodewijk persoonlijk verslag te geven over zijn reis. De noodige toelating werd hem echter door zijnen provinciaal geweigerd ; hij schreef dan ten behoeve van den Franschen koning een uitvoerig relaas over zijn tocht. Dit reisverhaal van Van Ruisbroeck, in een niet al te sierlijk latijn opgesteld, wordt door verschillende deskundigen terecht beschouwd als het meest hoogstaande wetenschappelijk werk,dat de middeneeuwen op het gebied der beschrijvende aardrijkskunde voortbrachten. Heeft zijn reis op politiek terrein niet tot het noodige resultaat geleid, op wetenschappelijk gebied mag ze terecht als eene hoogstaande prestatie worden beschouwd. Zulks is vooral te wijten aan den meer dan gewonen opmerkingsgeest van Van Ruysbroeck en aan zijne voor dien tijd uitzonderlijke liefde voor de waarheid.Nergens vindt men bij hem van die fantastische beweringen waarvan zoo menig middeneeuwsch reisverhaal krioelt ; hij maakt verder zorgvuldig onderscheid tusschen wat hij door eigen ervaring heeft opgemerkt en datgene, wat hij door andermans zeggen te weten is gekomen. Hij aarzelt ook niet — waartoe in zijn tijd een zekere durf noodig was — desnoods tegen sommige toen als onomstootbaar waar geldende beweringen in te gaan. Zijn relaas is vooral van groote waarde voor wat betreft de zeden en gebrui-

ken der door hem bezochte volkeren ; bijna alles wat hij daaromtrent verteld is door de opzoekingen der hedendaagsche geographen bevestigd geworden.

Als mensch stond Van Ruisbroeck niet minder hoog dan als geleerde. Midden in de ergste beproevingen wist hij voet bij stek te houden, verschillende episodes uit zijn reisverhaal geven blijk van zijn zachtmoedigheid en zijn onbaatzuchtigen aard. In een toespraak tot de onderdanen van den Khan gericht zet hij deze aan eerder den marteldood te sterven dan kristenen te bevechten.

De volledige latijnsche tekst van het relaas van onzen reiziger werd in 1839 gepubliceerd. Van een gedeelte ervan werd reeds vroeger een Nederlandsche vertaling uitgegeven (Leyde 1707). Dat een met de noodige critische zorg voorbereide Nederlandsche uitgaaf van het werk van dezen grooten Vlaming in onzen tijd het licht zage, dat ware, ons dunkens, ten zeerste te wenschen.

Dr Ing. Stan LEURS.

Drie dagen per Fiets door Limburg.

EERSTE DAG (± 75 km.)

Een eerste uitstapje door Limburg had ons, een jaar te voren, zoodanig bevallen, dat we besloten zoo gauw mogelijk er terug heen te trekken en daar deed zich weldra de gelegenheid voor ! Ons reisplan — als men het met zoo'n gewichtigen naam mag betitelen — was reeds lang gevormd in groote lijnen althans, want een deel zouden we aan het toeval overlaten, dat ons soms aangename verrassingen bood en ook wel eens parten speelde, welke achteraf beschouwd nog tot het plezierigste bleken te behooren.

Op een frisschen Augustusmorgen vertrokken we dan : de fiets goed ingesmeerd en de onontbeerlijkste bagage er achter op....

Te Hasselt rond 10 ure 's morgens begon dan ons eigenlijk fietstochtje. Heerlijk, zóó te rollen in de vrije ochtendlucht na die lange, schokkende bommeltrein-reis; dus maar dadelijk het kleine provinciestadje uit op de groote baan naar Tongeren. Een flinke Limburgsche meid lacht onwillekeurig onze stralende gezichten tegen, uitende eén frisch-gezonden goedendag, dien we willen aanvaarden als een gunstig voorteeken, een gulle welkom in de streek.

In een zachte golving gaat de breede baan langs Wimmertingen en Cortessem, dit laatste is een lachend dorpje vol kleurrijke huizen. We rijden nu door een weelderige streek met prachtige boomgaarden vol knoestige appelaars, waarvan de vruchten hier en daar reeds rozig door het dichte loof heenschemeren. Na Guigoven en Overrepen komen we, na een flinke daling in de vallei van de Jaar of Geer.

Men kan het zich nog moeilijk voorstellen als men Tongeren binnenfiets en de Groote Markt oprijdt, waar het bronzen standbeeld van Ambiorix ons nochtans aan heel oude tijden doet denken, dat dit luttel arrondissementsstadje eens, toen het nog Aduatuca Tongrorum heette, de belangrijkste stad van ons land was. De gothische O.-L.-Vrouwkerk (XIIIe eeuw) is toch een bezoek overwaard : een houten, gepolychromeerd Madonnabeeld uit de XIIIe eeuw en een XVIe eeuwsch retabel wekken er de belangstelling der deskundigen.

Na een verkwikkend glaasje in de schaduw van een modern ingericht drankhuis, zetten we onzen tocht voort, door de vallei van de Geer. Eerst buiten de stad een eindje langs de oude Romeinsche heirbaan (het is natuurlijk de kaart alléén, die dat nog zegt), dan op de groote baan naar Sluis (Sluse in 't Fransch, we bevinden ons hier op de taalgrens), dat zich kan verheugen in 't bezit van een oud en zeer schilderachtig kerkje met Romaansche gedeelten, die uit de Xe eeuw moeten dagteekenen (1). We volgen nu min of meer het riviertje, dat soms vlak bij de baan door boomrijke weiden kronkelt. De dorpjes volgen elkaar snel op. We rijden door Glons, Boirs, Rukkelingen (Roclenge), Bitsingen en Wonk tot op het oogenblik dat we de groote baan van Maastricht naar Visé kruisen. Hier beslissen we een kleine omweg te maken langs die laatste stad, wat we ons trouwens niet hebben beklaagd.

De weg stijgt tamelijk sterk ! Voor het eerst moeten we van de fiets af om een eindje te voet te loopen. Jaar en Maas vloeien bijna gelijkloopend en betrekkelijk dicht bij elkaar, het is de korte heuvelbrug, welke die twee rivieren scheidt, waar we over moeten. Van tijd tot tijd houden we stil : niet alleen om

(1) Kunnen onmogelijk ouder dan de XIIIe eeuw zijn (Nota der Redactie).

uit te blazen maar ook om het prachtige landschap te bewonderen : de vallei van de Jaar die achter ons al breeder en breeder uitgolft. Eindelijk zijn we op het hoogste punt gekomen : een verrassing wacht ons. Links, op enkele meters van de baan, genieten we een grootsch en heerlijk panorama. De Maasvallei ontrolt zich aan het oog van af Maastricht tot voorbij Visé, dat daar rustig droomt in de verte onder een lichten nevel. Vlak onder ons ratelen de wagonnetjes van de zandsteengroeven, ze slingeren traag langs hun bijna onzichtbare spoorbaan als een vreemd dier, voorbij huizen en loodsen als nieuw, kartonnen speelgoed. Na een poosje rust, uitgestrekt naast de fiets in het door de zon verzengde gras, vangen we de daling aan naar Visé. Een paar flinke remmen zijn van noode : enkele sierlijke kronkels van de breede baan, de vallei schijnt snel naar ons toe te komen, een laatste bocht en we bevinden ons plotseling tusschen de eerste huizen van Visé.

De Maas is hier prachtig en vertoont, naar Luik toe — met haar rotsige oevers, nog een echt Waalsch karakter.

In de tegenovergestelde richting, naar het Noorden, op een paar kilometers van Visé biedt ze reeds een heel ander uitzicht. We volgen nu den stroom zoo dicht mogelijk, langs smalle wegeltjes door de weiden, voorbij Lixhe tot Lanaije. Hier ligt aan de overzijde van het water het Hollandsch-Limburgsch Eijsden met het oud slot der graven de Geloes dat daar ligt in een park van prachtige boomen. De Maas vloeit hier, bijna onzichtbaar, kalm als een meer, tusschen zijn lage oevers. Nu moeten we weer terug : de waterscheiding tusschen Jaar en Maas over, doch we treffen nu geen groot aangelegde baan meer aan als die van Maastricht naar Visé, doch de weg van Lanaije naar Eben-Emaal (zoowat 3 tot 4 km.) is lang niet zonder bekoorlijkheid. De helft moeten we klimmend te voet afleggen : eerst langs de krijtsteengroeven, voortzetting van den St Pietersberg nabij Maastricht ; daar overblikken we weer de vallei. Nu gaat het bergop, bergaf door een wilde,woeste streek, zooals men ze nauwelijks hier zou kunnen voorstellen. Bijna geen enkel huis in den omtrek. De harde steengrond, even met een dunne aardlaag overdekt, waarop het groen mager groeit, steekt overal zijn grillige bulten op, waartusschen hier en daar spichtige hoogopgeschoten boomen hun stammen naar den hemel rekken. Tot hier onder ons strekt den doolhof van den St Pietersberg zijn ontelbare gangen uit. De avond begint stilaan te vallen : een prachtige, kleurrijke lucht, met traag-voortschuivende wolken overkoepelt het landschap.

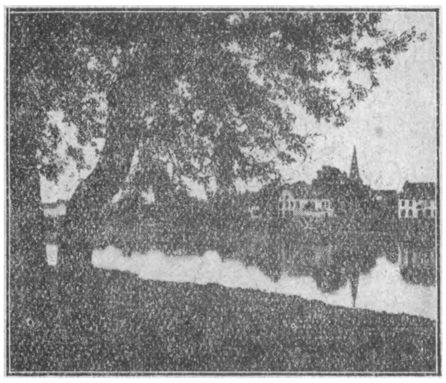

Lanaije : Gezicht op Eysden (Holl. Limb.)

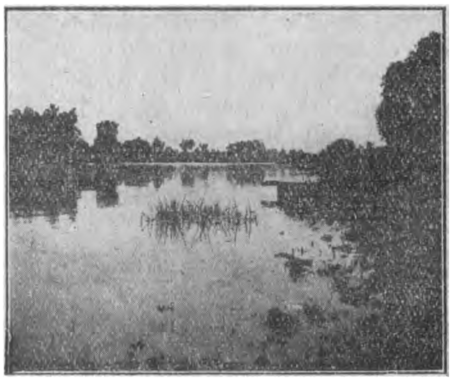

Lanaije : De Maas.

Ons plan was dien eersten avond te Canne te overnachten. Helaas ! we hadden zonder den waard gerekend. Ja, zelfs zonder de verschillende waarden : nergens een plaatsje. Dan maar verder op naar Vroenhoven : niets, naar Veldwezelt : niets, naar Lanaeken daar zouden we zeker iets vinden — te Lanaeken ook niets ! Nu begonnen we toch niet zonder eenige onrust onzen toestand in te zien. De eerste sterren stonden al te pinken, maar toch den moed niet opgegeven. We besloten nu ieder levend wezen,dat we nog zouden ontmoeten,naar logies te vragen al moest het bij de rijkswacht van de eerste gemeente de beste. Dat behoefde gelukkig niet : de eerste die we zagen, of liever ze waren getwee, was een tolbediende, twee tolbedienden dus (die loopen aldaar nogal dik langs de grenzen) wezen ons eenparig een kleine afspanning aan, buiten het dorpje Neerharen (mooi retabel

uit de XVe eeuw in de kerk) tegenover de kanaalbrug. Onmiddellijk er op af en..... inderdaad, we vonden er een onderkomen : een klein kamertje met een nog kleiner beddeken — voor twee — maar te midden toch van de heerlijke buitenlucht op een boogscheut van de Maas.

Na een stevig maal van geurig varkensgebraad gingen we er nog eens heen: de stroom lag er te blinken en te fluisteren in een romantisch maanlicht en een boerenzoon, die daar juist ook zijn laatste pijp kwam uitrooken, vertelde ons in welluidend Limburgsch van smokkelaars uit het land der Bokkenrijders en van de wintersche overstroomingen der nu doorwaadbare Maas, die gansch de streek overrompelt, zoo plotseling soms, dat de oeverbewoners nauwelijks den tijd hebben meubels en vee naar het bovenverdiep hunner woning te verhuizen, dat voor menschen en dieren opzettelijk daarvooris ingericht en waar ze den ganschen winter doorbrengen als op een eiland, dat ze slechts met hun veer of over het ijs verlaten kunnen. (Wordt vervolgd.)

Met de fiets langs en over de Taalgrens.

Vervolg en slot van bladz. 39.

Van Zittaart gaat de weg verder zuidwaarts altijd maar steeds langs de Rijksbaan, welke op de oostelijke helling van het Geetedal is aangelegd. Links laten we Lummen liggen,het tegenwoordige centrum der gemeente Zittaart-Lummen, heel wat aanzienlijker dan het voormalige middenpunt Zittaart. Een paar kilometers verder wijken we even links van de baan af, dit met de bedoeling om het kerkje van Maria-Geest (3 kil. van Zittaart) even te gaan bezichtigen,dat ginds tusschen den spoorweg en de Geete gelegen is. De beuk van dit bedehuis is een onhebbelijk brok XIXe eeuwsch pseudo-romaansch. Maar het koor, op wier voorste gedeelte zich de toren verheft, is een heel interessant en tevens mooi specimen van romaansch-gothischen overgangsstijl.De plattegrond, gekenschetst door de halfronde absida, en ook de binnenwaartsche constructie zijn nog heelemaal in romaanschen geest opgevat; ook de boogfries, welke de choorsluiting versiert, is een romaansch element. Maar in de spitsboogjes, welke bedoelde fries samenstellen evenals in de spitsbogige afdekking der reeds betrekkelijk ruime vensters,merken we reeds den invloed der opkomende gothiek.Dit merkwaardige stuk oude plattelandsarchitektuur moet tot de XIIIe eeuw en meer bepaald tot omstreeks 1250 opklimmen. Maria-Geest is geen zelfstandige gemeente, maar een parochie afhankelijk van St-Jans-Geest dat meer oostwaarts gelegen is. Op de heuvelen, welke langs de andere zijde het Geetedal insluiten, ligt een derde Geest hetwelk ook naar zijn patroon St-Remigius wordt genoemd.

De drie Geesten waren evenals Sluizen en Zittaart-Lummen in vroegeren tijd ook Vlaamsche dorpen, maar de verwaalsching moet hier al een zekeren tijd voltrokken zijn geweest voordat zij Sluizen en Zittaart aantastte. Het is best mogelijk dat op het einde der middeneeuwen het Dietsch hier al in onbruik begon te geraken. Verder zuidwaarts heeft hier het gebied van onze taal zich nooit uitgestrekt. Geldenaken, de eerste gemeente ten zuiden van Geest is altijd Waalsch geweest. Als zoodanig wordt deze plaats uitdrukkelijk vermeld in een wegwijzer van den Noord-Duitschen kroniekschrijver Albert van Stade, welke in de eerste helft der XIIIe eeuw leefde. De taalgrens heeft zich hier dus op nagenoeg een 5tal eeuwen tijd zich vijf kilom. noordwaarts verplaatst. Ook elders in de omgeving kunnen we gelijkaardige verschijnselen vaststellen. Zoo zijn meer naar het westen Benecom (Beauvechain) Dorne (Tourinnes-la-Grosse) en Hamme-Mille vroeger Vlaamsch geweest; dit is ook het geval met de meer oostwaarts gelegen dorpen Op-Heilissem, Neer-Heilissem, Pellaines, Raadsberg, Lincent, enz. Trouwens uit het onderzoek door Hoogleeraar Kurth gedaan blijkt, dat sinds de XIIIe eeuw het Waalsch op heel de lengte der taalgrens gemiddeld een vijftal kilometers is vooruitgegaan ten nadeele van het Nederlandsch. Die betrekkelijke stevigheid der taalgrens lijkt op zich zelve beschouwd een zekere waarborg tegen een verdere ontnederlandsching der aanpalende streek. Maar men verlieze niet uit het oog, dat de verschuiving van de taalgrens voor een groot gedeelte in de laatste twee honderd jaar is gebeurd en dat de weinig vlaamschvriendelijke houding der Openbare Besturen er vaak naar streeft dezen langzamen maar zekeren vooruitgang van het Fransch in de hand te werken. Spoedig wordt een taalgrensgemeente als tweetalig erkent en dan moet in den ongelijken strijd tusschen het opgedrongen Fransch en het verstooten Vlaamsch het laatste fataal het onderspit del-

ven. Zulks is vooral het geval in de grootere gemeenten aan de taalgrens ; zoo worden b.v. plaatsen zooals Ronse, Edingen, Landen echte haarden van verbastering,waarvan vroeg of laat het naburige platteland den schadelijken invloed van moet ondervinden. De taalgrens-beweging, zooals ze voor den oorlog in het leven werd geroepen, was lang geen nutteloze „spielerei". En thans meer dan ooit dienen de Vlamingen een oog in 't zeil te houden op den toestand van het Vlaamsch kultuur- en politiek leven in onze Zuidelijke mark. Ook dient er streng te worden nagezien in hoeverre men aldaar werk maakt van de enkele wetten, welke onze taal tot hare bescherming kan inroepen.

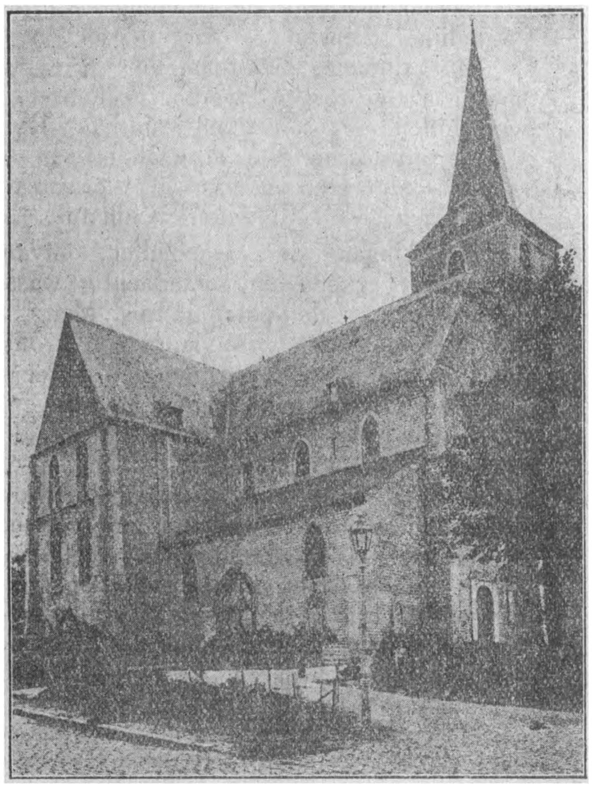

Geldenaken. — De Kerk van den H. Medardus

Geldenaken (Fr. Jodoigne), waar wij na twee en half kilometers fietsen aanlanden, is het eindpunt van onzen tocht. Geldenaken behoort tot de voornaamste plaatsen van Waalsch Brabant ; haar bevolkingscijfer overschrijdt de 6000 inwoners. Groot-industrie is er betrekkelijk weinig ; wel wordt er druk handel gedreven vooral met het vruchtbare Haspengouwsche landschap, dat zich rondom de plaats uitstrekt. Ook in vroeger tijden heeft Geldenaken steeds een zekere beteekenis gehad ; in 1216 werd ze door Hertog Hendrik I tot den rang van vrijheid verheven. Bezienswaardig is de plaats in ieder geval. De bebouwde kom spreidt zich heel schilderachtig uit op de twee hellingen langs het Geetedal, zoodanig dat pittoreske gezichtpunten hier niet ver te zoeken zijn. Daarbij geven de bonkige achttieneeuwsche woonhuizen aan het vlek een deftig en tevens echt Waalsch cachet. Aan den Zuid-Oostelijken uithoek der agglomeratie verheft zich op een hoogte, de vallei beheerschend, de hoofdkerk van den heiligen Medardus, welke voorzeker onder de merkwaardige kerkelijke gebouwen van het oude hertogdom Brabant mag worden gerekend. Het choor en het transept zijn de oudste gedeelten en kunnen tot ongeveer 1250 opklimmen. De halfronde sluiting der zijkapellen en van het hoofdkoor verraadt nog nawerkingen van het romaansch ;het uitwendige der hoofdabsida welke een verre gelijkenis vertoont met die van de abdij kerk van Villers, is een mooi fragment sappige vroeg-gothische architectuur. Jammer dat van binnen de oorspronkelijke oordonnantie onder een barokkobekleeding grootendeels schuil gaat. De midden-beuk,het eenige deel der kerk dat niet overkluisd is, behoort evenals de zijbeuken en den toren tot een meer gevorderde gothische architectuur, zooals o. m. blijkt uit het thans buiten gebruik gestelde zuidelijk zijportaal. Deze deelen van het gebouw kunnen tot omstreeks 1300 opklimmen.Het laatst van al kwam waarschijnlijk de toren tot stand. Deze bevindt zich aan den voorgevel in het verlengde der zuidelijke zijbeuk. Behalve de houten muurbekleeding van het koor uit den baroktijd biedt het meubilair weinig bezienswaardigs.

Een 2de bedehuis van Geldenaken is de Marktkapel, welke van verre de aandacht trekt door den eigenaardigen schroefachtigen vorm van hare barokko torenspil. Het gebouw zelve is heel wat ouder; 't werd namelijk in 1353 gewijd door Diederik, hulpbisschop van Luik. Het thans eenbeukig kerkje was oorspronkelijk driebeukig bedoeld, zooals blijkt uit de toegemetselde bogen, in den noorden-lengtemuur duidelijk zichtbaar. In het koor bevindt zich een graftombe waarop Winand, Heer van Glimes, in 1668 gestorven en diens vrouw als gezanten (d.i. als slapende dooden)

worden afgebeeld. De derde kerk van Geldenaken, de parochiekerk van St-Lambertus is een onbeduidend gebouw van 1861.

Het stadhuis is een niet onaardig barokkogebouw van 1733. Geldenaken bezit nog enkele andere merkwaardige gebouwen uit dien tijd. Het aanzienlijkste is het oud-heerlijk kasteel,dat voor een groot gedeelte van 1750 dagteekent ; verder het kasteel Ghoebert uit het einde derzelfde eeuw.

AHASVERUS.

Naar Rome.

(Vervolg van bladz. 30.)

II. Te Rome.

Eerst naar het Coliseum. Gelegen aan den voet van den Palantynschen heuvel, waar het paleis van den Cæsar stond, naast het Forum waar het volk van Rome vergaderde en handel dreef, was het eene uitgelezen plaats om een circus te bouwen voor het Roomsche volk dat hijgde naar spel en wreede moordtooneelen, om zijn driften te voldoen.

Toen Titus over het volk van Israël zegevierde in het jaar 72, liet Vespasiaan, zijn vader, dien circus bouwen, 12000 Hebreeuwen waren er werkzaam, en, toen hij in het jaar 80 voltrokken was, duurden de feesten 100 dagen; 5000 wilde dieren en 10000 menschen schoten er het leven bij in.

Toen de woeste vervolgingen door Nero begonnen, door Domitiaan werden voortgezet, was het hier dat de kreet „de christenen voor de leeuwen" uit den mond van 50000 toeschouwers weerklonk. Van toen af tot in het jaar 306 werd de grond der arena met het bloed van kristenen doorweekt.

Met eerbied treden wij binnen het kolossaal gebouw dat 188 m. lang, 156 m. breed en 50 m. hoog is.

Langs de Porta St-Sebastiana verlaten we de stad. De weg is zandig, smal en eenzaam ; enkel nu en dan komt een landman ons tegen, ofwel een eigenaardig voertuig van te lande, waarvan de voerman door een huif tegen de warmste zonnestralen bevrijd wordt.

Op deze baan staat de kapel van DOMINE QUO VADIS ? De overlevering meldt dat, toen keizer Nero het bevel der vervolging tegen de kristenen uitvaardigde, Petrus de stad verliet, op verzoek zijner leerlingen, doch, hier ter plaatse gekomen ontmoette hij den Heer, die naar de stad opging. Petrus vroeg : Heer! waar gaat Gij ? en Jezus antwoordde : Ik ga naar Rome om er opnieuw gekruisigd te worden. Petrus begreep dat hij ook moest lijden voor zijn geloof; hij keerde terug en stierf den marteldood. In de kapel ziet men een afdruk van den steen waarop de voeten van den Zaligmaker gedrukt staan.

Nu verder naar de CATACOMBEN.

De catacomben zijn oorspronkelijk groeven, waaruit men zand en andere bouwmaterialen haalden. Zij werden langzamerhand uitgegraven en met wegen voorzien, zoodat ze op eene onderaardsche stad geleken. In den tijd der vervolgingen dienden de catacomben tot schuilplaats aan de kristenen en tot bijeenkomst voor de oefeningen van hun kerkelijke diensten. Daar begroeven ze hunne dooden, voornamelijk die als martelaar gestorven waren. Alhoewel er verschillende catacomben zijn te Rome liet de tijd ons niet toe deze allen te bezoeken.Wij beperkten ons tot twee, die van den H. Sebastiaan en van den H. Callixtus.

Bij den ingang der catacomben, ontvangt de bezoeker een lang draadachtig wassen kaarsje en volgt den pater trappist. Men daalt nu diep onder den grond langs een kronkelende trap en zoo komt men aan de eerste gaanderij, die van beide kanten met graven in den muur bezet is. Behalve de eenvoudige nissen zijn er ook bijzondere graven die met een boogversiering (arcosolium) zijn bekroond. Elke nis was vroeger gesloten met een marmeren plaat,waarop zinnebeelden gegrift waren. Deze zinnebeelden getuigen van het geloof der eerste christenen in de sacramenten en bijzonderlijk in de verrijzenis des vleesches. Het graf der martelaren droeg altijd een teeken van het martelaarschap en naast het lichaam vond men een fleschje met bloed ; dikwijls ook brandden voor die graven olielampkens.

In de catacombe van den H. Callixtus zijn er verschillende zalen die zeer goed bewaard zijn; zij zijn met frescoschilderingen versierd en hebben in de kerkelijke geschiedenis een naam verworven. De Camera papale, of pausenkamer is er een van. Daar werden de pausen begraven ; nog enkele dezer steenen duiden de plaats aan waar men hun lichamen gevonden heeft.

Teruggekeerd in de stad klimmen wij den Palatynschen heuvel op. De PALATYN was het centrum van het oude Rome. Verschillende keizers hadden er zich een paleis ge-

bouwd. Enkele steenhoopen en puinen getuigen van vroegere weelde. Van hetpaleis van Tiberius, van het huis van Livia, van de woonst van Augustus bleven slechts enkele stukken muur recht.

Van het ROOMSCH FORUM bleef er eveneens weinig over ; de puinen van enkele tempels dienden tot grondvest aan christene kerken, op die van Venustempel verheft zich het klooster van de H. Francisca Roamna, op die van den tempel van Faustina, de kerk van den H. Laurentius. Men herkent nochtans goed de ligging van de vroegere marktplaats. Het Forum diende gedeeltelijk tot marktplaats en gedeeltelijk tot vergader- en gerechtsplein. Later verhieven er zich tempels en paleizen waardoor het Forum een gansch ander uitzicht kreeg.

Van het Coliseum klimt een weg naar den Triomfboog van Titus, wiens mooi verheven beeldwerk de zegepraal op de Joden herdenkt. Op de hoogten rechts zien wij enkele bogen van den Venustempel, waarnaast de kerk der H. Fransiska Romana.

De VIA SACRA of heilige weg opgaande, ziet men links den tempel van Vesta en de woonplaats der maagden die het vuur ter harer eer in brand moesten houden ; rechts is de kerk van den H. Laurentius op de plaats waar de tempel van Faustina stond, die daar door haren echtgenoot Antonius in het jaar 141 opgericht werd.

Verder de TEMPEL VAN CASTOR EN POLLUX, gesticht 484 jaar voor Christus en die dikwijls tot groote vergaderzaal van den Roomschen Senaat diende. Er bleven enkel drie marmeren kolommen met een deel der balkstukken over.

De rij van acht kolommen van het portiek van den SATURNUSTEMPEL is het eenige overblijfsel van het prachtige gebouw dat 44 jaar voor Christus werd opgericht door het volk en den magistraat der stad.

Wat hier meest de aandacht wekt is de TRIOMFBOOG VAN SEPTIMUS SEVERUS. Deze boog, 23 m. hoog en 25 m. breed, is gansch in marmer en met prachtig beeldwerk versierd. Hij herinnert aan de zegepraal door den keizer en zijne zonen in 203 behaald op de Parthen en de Araben. Daar naast staat de KOLOM VAN PHOCAS om welke allerhande overgebleven marmeren beeldhouwwerk te zien is, afkomstig van verschillende tempels en paleizen, die men hier heeft blootgelegd. Aan de andere zijde der straat ziet men nog drie zuilen, die behoorden tot den TEMPEL VAN VESPASIAAN.

Van dit deel van het Forum leidt een smalle weg naar het Capitool. Naast het Capitool is de TARPEYSCHE ROTS, van waar men de ter dood veroordeelden in den afgrond stortte.

Aan den voet der rots is de MAMERTIJNSCHE KERKER, voor den kristen een heilige plaats. Dit akelig kerkerhol bestaat uit twee deelen. Het is een vierkante plaats geheel uit aardsteen. In het midden ervan is eene opening, die toegang gaf tot den lagen kerker, waar thans een trap naar toe leidt. De kerker is zoowat vijf à zes meters lang, drie meters breed en twee meters hoog.

Niets is akeliger dan dit onderaardsch gevang, dat noch deur noch vensters heeft en waar de H. Petrus negen maanden gevangen bleef.

***

Op de hoogten van den Vatikaanschen heuvel stond er tijdens het keizerrijk een circus; het was daar dat ten tijde van Nero voor het eerst de kreet : De christenen voor de leeuwen weerklonk en dat Petrus de martelkroon verwierf.

Bij zijne bekeering tot het christendom, stichtte Constantinus aldaar de eerste kerk ter gedachtenis aan den grooten Apostel die aldaar begraven lag. Alhoewel dit groot gebouw door de tijden heen dikwijls hersteld werd dreigde het in te storten. Paus Nicolaas V besloot omtrent 1450 deze kerk af te breken en ze te vervangen door een grootschen tempel Petrus waardig. Doch de kerk waarvan het plan door Rosselino opgemaakt, door Bramante gewijzigd, door Michel Angelo vastgesteld werd, kon slechts in 1626 voltrokken worden.

Voor de kerk bevindt zich de PIAZZA S. PIETRO met aan weerskanten eene zuilenrij, door Bernini ontworpen. De Kolonnade bestaat uit een vierdubbele rij kolommen ; boven de kroonlijst zijn 162 heiligenbeelden.

Te midden der plaats verheft zich een obelisk van 25 m. hoog, uit één stuk steen; hij werd uit Heliopolis door Caligula naar Rome overgebracht, doch staat hier slechts sedert 1586.

Links en rechts zijn twee reusachtige fonteinen van 14 m. hoog ; links van den obelisk ligt een ronde steen in den grond van waar men een eigenaardig gezicht heeft op de zuilenrij : van daar gezien schijnt er rechts maar eene kolom te zijn terwijl er vier links zouden staan.

Naderen wij nu de S. PIETERSKERK.

De voorgevel is 112 met. breed en 44 met. hoog. Boven de kroonlijst prijken de beelden van den Zaligmaker en de Apostelen. In het portaal van 71 met. breed, zijn er vijf bronzen deuren,waarvan de Porta Sacra of heilige deur slechts bij het Jubilé door de paus zelf geopend wordt. Links van het portaal is het ruitersbeeld van Constantinus, rechts dit van Karel de Groote.

Treden wij nu binnen.

In het midden der kerk bevindt zich het Pausenaltaar op de Confessio of graf der Apostelen Petrus en Paulus. Het altaar, waarboven een bronzen baldakijn rustende op vier kolommen, is gemaakt uit één blok marmer; de paus alleen mag er het H. Misoffer opdragen. Voor het altaar en rond een diepte branden 89 lampen. In deze diepten (20 trappen af) is een beeld van Pius VI, die knielend voorgesteld wordt voor het graf der Apostelen. In een gouden kastje dat op den grafsteen rust, worden de Palliums geplaatst, die daar een jaar lang blijven liggen vooraleer ze aan de aartsbisschoppen worden opgelegd. Boven het altaar en de confessie verheft zich de koepel. Deze is ondersteund door vier pilaren van 71 m. omtrek en 19 m. doorsnede.

Behalve het graf der HH. Apostelen, bevat de kerk den stoel waarop Petrus tijdens zijn 25-jarig verblijf te Rome, gezeten heeft. Het is een houten zitbank met rug- en armleuning, in eenen zetel van verguld brons ingesloten.

Tegen den vierden pilaar ziet men rechts het zittend beeld van den H. Petrus op een groen marmer voetstuk, de sleutels in de linkerhand,de rechterhand zegenend opgeheven. Ten gevolge van het langdurig vereeren van het beeld door den voetkus is de voet bijna gansch weggesleten.

Het beschrijven van al de kunststukken die de kerk bezit, zou ons te ver leiden, enkel wil ik aanstippen de prachtige Pieta van Michel Angelo in de eerste kapel rechts; verder eenige grafmonumenten van pausen door meesters der beeldhouwkunst gebeiteld : dit van Clemens XIII wordt algemeen gewaardeerd.

Nevens de St-Pieterskerk rechts van de plaats is het VATIKAAN.

Ziet een vreemdeling naar dit paleis (indien men dit afschuwelijk gebouw paleis noemen mag) dan komt er ras een Romein tot hem en zegt : Zie op het derde verdiep, de drie vensters aan den hoek, daar zijn de kamers van den paus. De Romein is fier dat hij dat kan aanwijzen, omdat men hem dan aanziet als pausgezind. Mogelijk is het ook te doen... om een fooi te krijgen. want daarop zijn ze allen verlekkerd ; ze zijn Italiaan voor alles.

Het Vatikaan tijdens het pausdom van Nikolaas V (1447-1455) begonnen, is niet een paleis, maar een groep paleizen.

De ingang der museums is achter de S. Pieterskerk.

De verzameling van oudheden, werd door Clemens XIV en Pius VI begonnen in de jaren 1770-1780, ze draagt dan ook den naam van museum *Pio Clementino* ter herinnering aan de stichters.

De *Cortile des Belvedere* is bekend door de vier meesterstukken van de antieke beeldhouwkunst welke zich in de hoeken bevinden, namelijk : Laocon, Apollo, Perseus en Mercurius. Van hier komt men in de zaal Charamonti die 300 m. lang is en meer dan 1750 verschillende beelden telt.

Een tweede reeks musea is op het tweede verdiep. De zaal der Candelabers werd tijdens het pausdom van Leo XIII geschilderd, ze bevat allerhande geschenken door de mogendheden aan hem en zijn voorzaat Pius IX gedaan ter gelegenheid van hun jubel van priesterschap of pausdom. De zaal der Tapyten is misschien wel eenig in de wereld ; Raphaël heeft de teekeningen ervan gemaakt, en ze werden te Brussel uitgevoerd in 1515.

Langs de zaal der Aardrijkskunde komen wij in de Sala Pia waar de laatste heiligverklaringen in schoone schilderijen herdacht worden.

Eenige trappen lager bevinden wij ons in de *Sixtynsche kapel.* Deze werd in 1480 gebouwd en door Italiaansche meesters prachtig versierd. De eerste indruk is hier overweldigend ; het aandachtig aanschouwen is echter onmogelijk door het halfduister dat er heerscht. Het bijzonderste tafereel is het Laatste Oordeel door Michel Angelo geschilderd. Alhoewel het veel geleden heeft door den tijd, komen hier enkele figuren voor in al den luister van weleer.

Van uit de Sala Pia betreden wij de zaal der Onbevlekte Ontvangenis. Hier wordt aan het verkondigen van het geloofspunt door frescos herinnerd en in het midden der zaal staat eene groote kast, door de geestelijkheid van Frankrijk gegeven in 1878, waarin de bulla der verklaring in bewaard wordt.

Eene reeks van vier zalen is wereldberoemd omdat ze door Raphaël geschilderd zijn: Het zijn de *Stanze di Rafaëllo.*

De eerste bevat vier muurschilderingen die

de bijzonderste gebeurtenissen van het pausdom van Leo III en Leo IV weergeven: De verrechtvaardiging van Leo III voor Karel de Groote, paus Leo III kroont Karel als Keizer van het Westen, de zegepraal op de Sarrazenen, de brand van den Borgo uitgedoofd door paus Leo IV, bij middel van het kruisteeken.

De tweede zaal (la segnatura) diende vroeger tot gerechtszaal; men ziet er ook vier muurschilderingen; de verheerlijking van Jezus, Jezus in de Eucharistie, de school van Athene, het Olympus en het wereldlijk en goddelijk recht.

De Goddelijke bescherming over de Kerk wordt in de derde zaal vertoond in het mirakel van Bolsena, de verdrijving van Heliodorus uit den tempel, de verdrijving van Attila door Leo I en de verlossing van Petrus uit den kerker.

De wondere tusschenkomst van Constantinus in het bevrijden der kerk wordt geschetst in de vierde zaal. Het kruis verschijnt aan Constantinus, hij zegepraalt over Maxentius, hij wordt gedoopt en hij geeft de heerschappij over Rome aan den paus. De dood overviel den schilder vooraleer deze laatste zaal afgewerkt was; drie zijner leerlingen voltrokken het werk.

Naast de Stanze zijn de *zalen van Borgia* een bezoek overwaardig. Deze zijn meestendeels door Pintorrichio in 1492-1495 geschilderd en stelde voor de mysteriën van het geloof, het leven van eenige heiligen, de verheerlijking der schoone kunsten. Al deze muurschilderingen hebben veel geleden doch werden hersteld onder het pausdom van Leo XIII.

Vooraleer het Vatikaan te verlaten bezochten wij de wereldberoemde *Bibliotheek.* Wat rijkdom hierin bevat is, is onschatbaar; niet minder dan 325000 drukwerken en 35000 handschriften zijn hier bewaard. Eenige dezer klimmen tot de hoogste oudheid, en alle taal- en schriftkundigen hebben hier toegang.

Paus Pius X heeft eenige meesterstukken van schilderkunst in een bijzonder museum laten overbrengen, namelijk in het *Pinacotheek* achter de S. Pieterskerk. Naast de primitieven der school van Giotto, zien wij er schilderijen van Angelico, Lippi en Di Credi die aller bewondering afdwingen; al de Italiaansche meesters zijn er vertegenwoordigd.

G. GELIS. PR. (Wordt vervolgd)

— Het gebruik van **roode achterlichten op automobielen** wordt in een artikel in de „Railway Age" niet gewenscht geacht. Deze kleur moet beperkt blijven voor buitengewoon gevaarlijke plaatsen, zooals spoorwegkruisingen, boulevaard-kruisingen, en op punten, waar materialen op den weg zijn opgestapeld. Wanneer een automobielbestuurder telkens roode lichten volgt, maakt de eentonigheid van kleur hun waarde als waarschuwingsteeken van nul en geener waarde.

Het blad maakt melding van een ongeluk, waarbij de chauffeur zei, dat hij de roode lichten van vóór hem rijdende wagens gevolgd had; toen hij een spoorwegovergang naderde, zag hij de lichten op den doorgang aan voor automobiel-achterlichten. Hij haalde uit om de vermeende auto te passeeren, reed door en werd door een trein gegrepen.

Het gebruik van gele lichten voor automobielen is het geneesmiddel, dat „Railway Age" aanbeveelt.

— De onlangs overleden ingenieur vlieger Leblanc heeft aan de Aéro-club de France, **twee legaten**, elk van 100,000 fr., vermaakt, tot stichting van een monument voor de luchtvaart en tot het uitloven van een jaarlijkschen prijs voor ballons.

De Bismarck.

Het nieuwe reuzenschip „De Bismarck", dat volgens het verdrag van Versailles aan Engeland moet worden afgeleverd, heeft het ruime sop gekozen.

't Is de grootste boot die tot dusver in Duitschland gebouwd is en heeft een inhoud van 56.500 reg. ton. De Bismarck meet van steven tot boeg 291 meter bij een breedte van 30 1/2 m. De diepgang varieert van 10 1/2 à 11 1/2 m. De boot, die na de aankomst in Engeland den naam Majestic zal dragen en voor de White Star Linie zal varen, is gebouwd op de Hamburger werf van Blohm en Vosz. De kiel werd in 1913 in opdracht van de Hamburg-Amerika lijn gelegd. Zij behoort tot hetzelfde type als de reuzen-oceaanbooten Impérator en Vaterland.

In verband met een bijzondere overeenkomst met Engeland is de Bismarck niet geheel en al in Duitschland voltooid, zoodat het nog eenigen tijd zal duren, alvorens de reus geregeld den Atlantischen Oceaan zal bevaren. Toch zijn vrijwel alle technische en artistieke plannen van de Duitsche bouwers thans reeds vrijwel uitgevoerd. Zoo moet de boot reeds voorzien zijn van buitengewoon smaakvolle wand en zolderschilderingen, vooral in de eetzaal van de eerste klasse, die voor 600 passagiers is ingericht. Deze eetzaal heeft een elliptisch gewelfde zoldering, die door professor Kolmsperger uit München beschilderd is. Verder bevat de zaal ornamenten uit het volle hout gesneden, wandtapijten en kostbaar kunstsmeedwerk. Bijzonder vallen de zoogenaamde keizerkamers op met tafels en andere houtvlakken van ahorn, ingelegd met parelmoer.

De boot kan 4000 passagiers bevatten en wel 1000 in de eerste klasse, 700 in de tweede en 2300 in de derde. Het schip zal 22 1/2 zeemijl per uur loopen (circa 42 km.) De Bismarck meet 76 1/2 meter van de kiel tot aan de mastpunt en heeft 40 millioen mark in goud gekost. Zij heeft drie schoorsteenen (de derde is „blind") met een doorsnee van 7 à 9 meters, zoodat door iederen schoorsteen gemakkelijk een sneltreinlocomotief kan rijden. Zij heeft voorts drie inrichtingen vóor draadlooze telegrafie, een groot station voor den algemeenen berichtendienst van en naar 't vasteland, een kleiner station voor geringere afstanden en nog een draadlooze noodsein inrichting. Voorts brulsignalen, schijnwerpers, megaphones, enz.

De Bismarck heeft 83 reddingbooten en verscheidene barkassen. Verder is zij voorzien van de nieuwe Trahmsche slingertanks, die de slingerende beweging van 't schip tegengaan en het stabiliseeren.

Schema's van den aangroei van het Ledental V. T. B.

Tijdstip : 17 Jan.-31 Jan. 1922

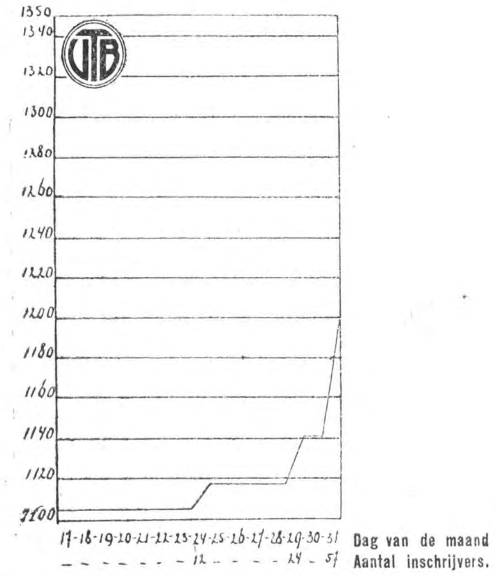

(17 Jan. : 1105 l. ; 31 Jan. : 1198 l. = 93 leden)

Tijdstip : 1 Maart - 31 Maart 1922

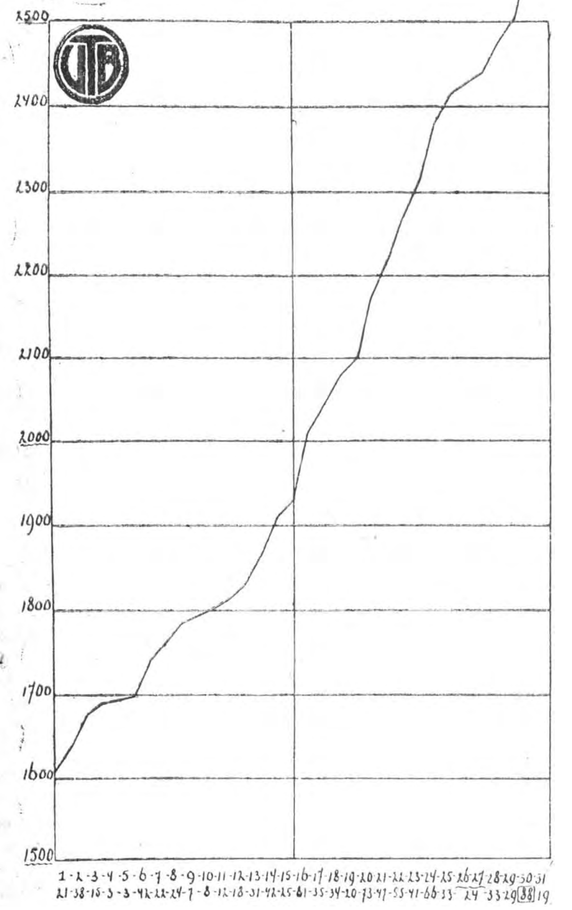

(1 Maart: 1619 l. ; 31 Maart 2608 l. = 989 l.)

Tijdstip : 1 Febr. - 28 Febr. 1922

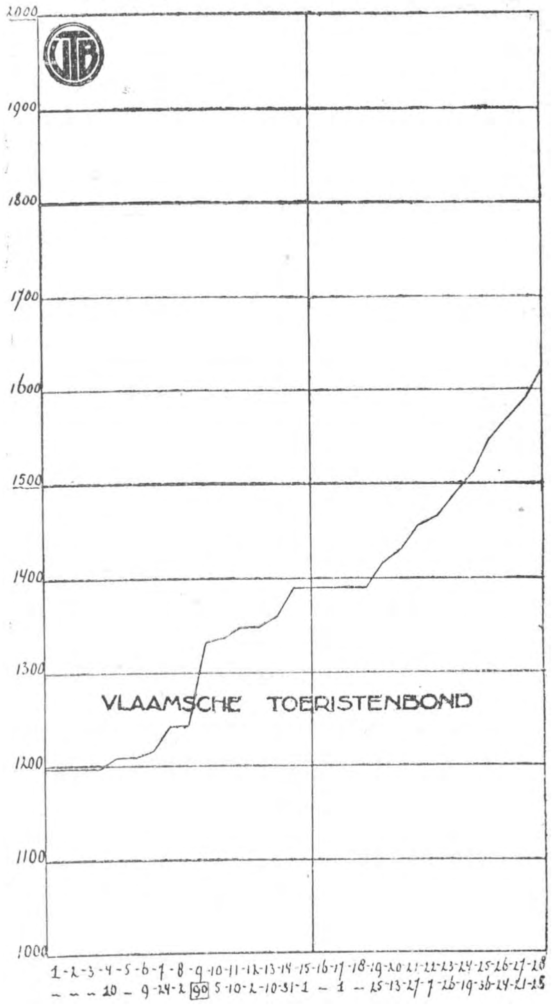

(1 Febr. : 1198 l. ; 28 Febr. 1619 l. = 421 led.)

Nog over beiaarden.

Een onzer lezers schrijft ons :

In Oudenaarde hebben wij ook een prachtigen beiaard rond de veertig klokken tellend, die bij de beschieting der stad op het einde van den oorlog door het Duitsch geschut nog al erg is toegetakeld geworden. Daardoor is zijn bekende beiaardier M. Alfons Schijnkel tot werkloosheid verwezen. Wij hopen dat het stadsbestuur en de kunstminnende inwoners hun best zullen doen opdat de beiaard weder zijn tonenrijke klanken moge zenden over Oudenaarde en zijne bekoorlijke Scheldeboorden.

(De Standaard).

— Er zal een leening van 5 millioen pond worden uitgeschreven ter uitbreiding en verbetering van de **Londensche underground-spoorwegen;** 15 à 20,000 man zullen ongeveer twee jaar noodig hebben om dit werk uit te voeren.

Aanleiding tot uitstapjes.

30 April-5 Mei, te Kortrijk : Tentoonstelling Servaes in het Vlaamsch Huis.

30 Juli-7 Augustus, te Brugge : Wetenschappelijke Vlaamsche Congressen ; Congres voor Moderne Kunst ; Landdag voor O. M. O. ; Congres voor de Vlaamsche bibliothecarissen ; Tweede Landdag van den Vlaamschen Toeristenbond ; Merkwaardige tentoonstellingen over wetenschap en kunst.

12-13-14-15 Aug. : Denijnfeesten te Mechelen.

27 Aug. : Bedevaart naar den IJzer : hulde aan den overleden student Renaat De Rudder.

Het reizigersverkeer in het Noord-Station te Brussel, tijdens de Paaschdagen.

Vrijdag, 14 April, werden voor 123,642,75 fr. reisbiljetten afgeleverd, en het getal reizigers bedroeg 131,435. Er werden 2948 reiskaartjes verkocht.

Zaterdag, 15 April, waren de cijfers als volgt 179,339 reizigers ; fr. 212,464,10 als ontvangst der afgeleverde reisbiljetten; 4231 reisbiljetten

Op Paschen : 136,981 reizigers ; 161.881,15 frank ; 3272 reisbiljetten.

Op tweeden Paaschdag : 162,560 reizigers ; fr. 129,057,40 ; 3763 reisbiljetten.

Dinsdag, 18 April : 135,540 reizigers ; fr. 158,826,85 ; 2812 reisbiljetten.

De globale cijfers over deze vijf dagen zijn derhalve : 745,855 reizigers en fr. 790,136,25. De ontvangsten waren fr. 81,657,30 hooger dan het vorige jaar.

Tijdschriften.

De Kampioen, orgaan A.N.W.B. Toeristenbond voor Nederland.

Nr 14 (7 April) : Waarheen en hoe ? — Mijn Douglasje en ik. — De fiets in oorlogstijd. — In- en uitvoercijfers. — Paaschtochten. — Reisgezelschap gevraagd. — Gemengd Nieuws ; Berichten ; Licht op ; Rijwielvervoer per spoor ; Verzekering van rijwielen gedurende spoorwegvervoer ; Aan het Hoofdconsulaat ; Wegtoestanden ; Ranja met ijs ; Aan de bijna 60-jarigen, die niet fietsen ; Het Gooi bedreigd ; De Bond op de Automobietentoonstelling ; Spreek en schrijf Nederlandsch ; Een nieuw boek over de automobiel ; Vergeest niet ; A.N.W.B.-Benzine. — Vragenbus. — Nieuws der Vereenigingen. — Officieel.

Nr 15 (14 April) :

Halfvasten te Parijs. — Mijn Douglasje en ik. — Eierzoeken. — De R.A.I.-tenstoonstelling te Amsterdam. — Gemengd Nieuws : Berichten ; Voor kleine Jaapje ; Licht op ; Nog enkele Paaschtochten ; Het Gooi ; Weg van Amsterdam naar Purmerend ; Noteer nu eens in uw zakboekje ; Niet vragen naar den bekenden weg ; Uit het Bollenland ; Naar de vruchtboomenstreek ; Op den drempel van van het voorjaar ; Wegverbetering ; Bestrating der Moesstraat te Groningen ; Grensberichten ; Abonnementskaarten op de Belgische apoorwegen ; Nederlandsche Alpen-Vereeniging ; Een nuttige reclame ; Boschbranden in 1921 ; Regelmatige excursies naar en door het woud van Fontainebleau ; Een vrouwendorp in Zwitserland. — Vragenbus. — Brievenbus. — Nieuws der Vereenigingen. — Officieel.

Nr 16 (21 Apr.) : Mijn Douglasje en ik. — Onze fiets in oorlogstijd. — Engelsche Beschuitjes. — De R. A. L.-Tentoonstelling te Amsterdam. — Gemengd Nieuws : Berichten ; Voor kleine Jaapje ; Licht op ; Rijwielpad ; De bloeiende boomen ; Vraag- en aanbodjachten ; Verzekering van rijwielen gedurende spoorwegvervoer ; Wegverbetering bij het landgoed „Vollenhove" ; Draafbare koplampen ; Woonwagenkamp te Haarlem ; Lantaarnhaken ; Het Acatène-rijwiel ; Waterstraat ; Voetgangers op het rijwielpad ; Een nieuw werk van G. F. Steinbuch ; Voorkoming van brand ; Een Engelsch oordeel ; Wegtoestanden ; Vonnissen wegens onvoorzichtig chauffeeren ; De fotografie in een notedop ; Gardone Riviera ; De honderdste penning ; Drie boekjes. — Vragenbus. — Reisgezelschap gevraagd. — Handel en Nijverheid. — Nieuws der Vereenigingen. — Officieel.

La Cité (Februari-nummer). — Belangrijke bijdrage van Elie Faure : Esthétique du Machinisme. Verder J. Borla : Quelques principes à propos de la construction des écoles, verder Varia.

Poesjen-avonden.

Onder de bijzonderste eigenaardigheden van Antwerpen mag voorzeker de Poesjenellenkelder gerekend worden.

Om er onze bevolking meer bekend mede te maken besloot de "Folkloristische Kring„ een reeks vertooningen op touw te zetten. Twee dier avonden zijn reeds achter den rug en lukten buiten alle verwachting.

Gedurende de maand Mei zullen er nog een viertal vertooningen gegeven worden. We verhopen veel belangstelling van wege de toeristen en liefhebbers van oudheidkunde.

Kaarten te bekomen in de boekhandels "De Standaard" en Lagrillière alsook aan den ingang van den Poesje.

Toeristenbond op vertoon hunner lidkaart een vermindering van 10 %.

Dus Vlaamsche Toeristen, die gelegenheid niet laten ontsnappan ! (Ingezonden)

Voordeelen voor de leden van de V. T. B.

Het bestuur van den V. T. B. houdt zich ten zeerste aanbevolen bij al zijne leden voor adressen van hotels, badhuizen, kinemas, schouwburgen, museums, enz. die bereid zijn vermindering van prijs toe te staan aan onze aangeslotenen.

Al deze inrichtingen worden kenbaar gemaakt in ons blad en aanbevolen bij onze leden.

De volgende voordeelen heeft het Bestuur reeds voor de leden van den V. T. B. verworven. Onze, bijzonder voor dit doel samengestelde, „Sub-Commissie" is met verschillende instellingen en ondernemingen in briefwisseling en hoopt geregeld nieuwe begunstigingen voor onze leden te kunnen aankondigen.

Verminderingen :

Rijwielfabriek V.O.S. Auto-Moto Garage, te MECHELEN aan MAAS (Limburg)

5 o/o korting voor al hare artikelen ; Rijwielen, banden in bijbenoodigdheden.

Cinema **Moderne Palace**, Sotteghem-Trapstraat

Gedurende de weekdagen : Plaatsen van fr. 2 fr. 1.50
„ „ fr. 1.50 fr. 1

Aux Fabricants Suisses Réunis, te Brussel, Oude-Kleerkoopersstraat, 12, en te Antwerpen, Schoenmarkt, 12. Magazijnen van horloges, klokken, uurwerken, enz. geeft 5 o/o korting aan de leden van den V.T.B.

Reeds vroeger vermeld :

Hotel „Cecil" Van Arteveldestraat, 8, Antwerpen, verleent 10 o/o vermindering op de prijzen der kamers, waarvan de prijzen zijn : 8, 10 en 15 fr.

Het Huis Wwe Withaegs, Vlagstraat, 56, Antwerpen, geeft 5 o/o aan de leden V.T.B. voor alle aankoopen van Rijwielen, enz.

De Volksschouwburg „Folies Bergères", te Brussel. — Alle dagen (uitgenomen Zondag).

Logie 3,45 fr. in plaats van 5,75 fr. — Stalle 2.20 fr. in plaats van 4,05 fr. — Orkest 2,90 fr. in plaats van 4,60 fr. — Parket 1.75 fr. in plaats van 3,45 fr.

De Kinema „Majestic", Adolf Maxlaan, te Brussel : (op de werkdagen tot 6 uur).

Eerste rang of balkon fr. 1,25 (in plaats van 1,75 fr. — Besproken 1.75 (2,50). — Logie 2,50 (in plaats v. 3 fr.)

Cinema Liberty, 179 Statiestr., Berchem (Antw.)

0,25 fr. vermindering op de plaatsen van { fr. 1,25 / fr. 1,45 / en fr. 1,75 } op Zaterdag, Maandag en Dinsdag.

S. V. De Vlaamsche Boekenhalle, Naamschestraat 87, Leuven, 10 o/o korting op in het Nederlandsch geschreven werken, welke betrekking hebben met toerisme of reizen.

E. H. G. Celis, Heirnislaan 5, Gent.

Gids der hoofdkerk van St. Baafs fr. 1,25 aan 1,05.

In Vlaanderen, Speelreisje fr. 1,50 aan 1,30 postvrij.

't Getrouwe Maldeghem, weekblad, eene korting van 10 o/o op de abonnementen.

Internationale pas-vervalschers.

De Duitsche overheid liet in de afgeloopen maanden vele reizigers gevangen nemen, die aan de grensstations verschenen waren met vervalschte paspoorten. De overheid liet herhaaldelijk de officieele stempels veranderen, doch onmiddellijk kwamen er menschen met vervalschingen van deze nieuwe stempels. De houders der paspoorten noemden den naam niet van hen die hun deze stempels hadden gegeven, vertelden alleen dat zij er 1500 Mk voor betaald hebben. De Berlijnsche politie kwam er achter, dat al deze vervalschingen geleverd werden door een centraal-bureau, gevestigd te Neuköln, een voorstad van Berlijn. In een groot huis met vele verdiepingen gingen vreemdelingen voortdurend in en uit. En op een goeden dag hield men al deze menschen aan, bekeek hun papieren, vond ettelijke valsche passen. De chef van de inrichting noemde zich „Generaldirektor Hauser".

Deze directeur-generaal had zich een half jaar geleden zonder een cent op zak in Berlijn gevestigd. Van een vriend die stempelsnijder was kreeg hij een paar officieele stempels. Hij liet officieele formulieren namaken. En hij was klaar. Zoodra de zaak bloeide, stelde hij een groot technisch personeel aan, nam agenten in dienst en stichtte zelfs in het westen van Berlijn een bijkantoor. Zijn vertegenwoordigers kregen een maandelijksch salaris van 20,000 Mk. Hij opende bureelen in Leipzig, Dusseldorff, Hannover, Aken. Reisde in slaapwagen eerste klasse, logeerde in de duurste hotels, en stelde vertegenwoordigers aan in Brussel, Londen, Parijs, Warschau, die hij van het noodige „materiaal" voorzag.

Hauser is nu gevangen genomen.

Eereleden : (Vervolg)

10.	Dangez O. J., Handelsbestuurder, 't Hofken, Reeth,	fr.	250
11.	Van Laere K., handelaar in likeuren, St-Gummarusstraat, 53, Antwerpen,	fr.	250
12.	De Praeter Jul., apotheker, Lange Beeldekensstraat, 235, Antwerpen,	fr.	250
13.	Vercouillie J., hoogleeraar, Drabstr., 21, Gent	fr.	250
14.	Rubberecht R, geneesheer, Molenmeersch, 9, Brugge	fr.	250

Beschermende leden (Vervolg)

21.	Boumans Julius, handelaar, Dambruggestraat, 241, Antwerpen	fr.	100
22.	Dollez W., Turnh. Baan, 20, Borgerhout	fr.	100
23.	Wildiers Em., advokaat, Ommeganckstraat, Antwerpen	fr.	100
24.	Goetstouwers Em., handelaar, Paardenmarkt, 73, Antwerpen	fr.	100
25.	Schamelhout G., geneesheer, Van Stralenstr., 22, Antwerpen	fr.	100
26.	Vlaamsche Leeraarsbond, tak Gent, Muissekaai, 64, Gent	fr.	100
27.	Peeters Karel, handelaar, Lange Schipstraat, 49, Mechelen	fr.	100
28.	Ackx Victor, meubelfabrikant, Groeningestr., 33, Kortrijk	fr.	100
29.	Kesler Johan, leeraar, Dethystraat, 47, St-Gilles-Brussel	fr.	100
30.	De Pue J., post-ontvanger, Maeseyck	fr.	100

Mededeeling.

Bij beslissing van een Ministerieel Besluit van 28 Maart l.l. wordt, bij het indienen van elke aanvraag om gewoon abonnement (geldig 3, 6, 9 of 12 maand) en om schoolabonnement, als waarborg, eene som van 10 frank geheven welke aan het beheer verworven blijft zoo de kaart niet wordt afgehaald. De aanvrager ontvangt, bij het storten dezer som, een bewijs, hetwelk dient teruggegeven op het oogenblik dat de kaart wordt afgehaald daar het bedrag van dit kwijtschrift in vermindering komt van den prijs van het abonnement.

Deze maatregel geldt ook voor de aanvragen om vernieuwing voor bedoelde abonnementen.

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niet te veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat : St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr: VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 4.

455 Van der Mueren Fl., toonk., O. L. V. str. 18, Leuv.
456 Hendrix Cl., klerk, Cath. Beersmansstr., 26, Antw.
457 Borgers Edm., zangleeraar, Diepe str. 85, „
458 Mevr. Borgers, „ „ „
459 Mr Huybrechts Jan, adv. Thiensche str., 78, Leuven.
460 Valvekens Jan, Stud. jur., Rillaer.
461 Van Rompeay Em., IJzerenweglaan, 18, Cappellen.
462 Mr Cassiers Stan, advokaat, Bist, Wilryck.
463 Dr Sabbe Oct., Rijke Klarensstr., 13, Brussel.
464 Van Aelst Jos, Van Schoorstr., 92, „
465 Robberechts R., herberg., St-Kathelijne str., „
466 Mej. Gerard Julia, Rich. Neyberglaan, 156, „
467 „ „ Lea, „ „ „ „
468 Dils Gust., kunstz., Hamburgstr., 38, Utrecht.
469 Moes Arth., wisselagent, Rogierlaan, 240, Schaerb.
470 Aerts Emiel, steenweg op Alsemberg, 817, Ukkel.
471 Dunnen Leo, Cilmont str., 15, Jette.
472 Mej. Meeus Emma, Clemenceaulaan, 118, Anderl.
473 De Pooter Jan, onderw., Dambruggestr., 130, Antw.
474 Loosveldt H., eigenaar, Ieperschestr., 37, Thielt.
475 E.H. Coussens, leeraar, Bissch. College, Roeselare.
476 Maeyens Pol, onderw., Kortrijksche str., 37, Thielt.
477 Mr Miers Em., advok., „ „ 23, „
478 Dooms Jos., handelaar, „ „ 6, „
479 Lannoo J., drukker-uitgever, Ieperschestr., 22, „
480 Mr Lannoo-Maes, „ „
481 Wostijn Lod., apotheker, Groote Markt, „
482 De Sutter D. E., handelaar, Nieuwstr., „
483 Cloet R., ingenieur, Hoogstr., 93, „
484 Mevr. Cloet M., „ „
485 Roose C., handelaar, Hoogstr. 23, „
486 Hinnekens H., vrederechter, St-Jansstr. „
487 Hinnekens Fr., bankbest., Yperstr., „
488 Dezries C., leeraar, Kortrijkschestr., 58, „
489 Mej. Van Reeth. M., Jeruzalemstr., 13, Antwerpen.
490 Claes E., letterkundige, Poststraat, 58, Brussel.
491 Mevr. Peeters René, J. V. Rijswycklaan, 33, Antw.
492 Peeters G., nijveraar, Kard. Mercierlei, 28, Berchem
493 Sel Jan, architekt, Frankrijklei, 116, Antwerpen.
494 Nagels E., „ V. d. Nestlaan, 13, „
495 De Laet A., bediende. Korte Kroonstr., 5, Bouchout
496 Krol J., „ Th. Roucourtstraat, 2, Berchem
497 Smekens P.. architekt, V. d. Keilenstr., Antwerpen.
498 Kennes A., kunstschilder, J.V. Rijswyckl., 51, „
499 Kennes F., nijveraar, Nachtegaalstr., 17, „
500 Boghemans J., apoth., St-Hubertusstr., 129, Berchem
501 Rijken Jan, bouwkundige, Perenstr., 8, Antwerpen.
502 Mevr. Rijken, „ „
503 Boonen Victor, St-Bernardschesteenw., 220, „
504 Heyens, architekt, Teniersplaats, 4, „
505 Van Camp J., fabriekant, Louisalei, 29, Hoboken.
506 Lecluyse Fr., aannemer, St-Lambertusstr., Berchem.
507 Van den Oever K., Steenhouwersvest, 18, Antw.
508 E.H. V. d. Oever, leeraar, St-J. Berchm. Meir, „
509 Jorissen Mathieu, schoolhoofd, Rosmeer (Limb.)
510 Janssen Pieter, onderwijzer, „
511 Dr Vercoulle J., hoogleeraar, Drabstr., 21, Gent.
512 Rombaut L., leeraar, Leopoldstr., 106, Mechelen.
513 Mev. Sips Bouten S., Van Arteveldestr., 27, Antw.
514 Van Heetvelde F., kleerm., Anselmostr., 75, „
515 Leek W., meester schilder, Portaelstr. 144, Schaerb.
516 Mej. Leek, „ „
517 Medaer H., Rechtestr., 28, Stockheim
518 Karcher P., dorp, Op-Glabbeek (Asch.
519 Jacobs J., onderw., Gentsche steenw., 204, Assche.
520 Moons Octaaf, bediende, Kortestr. Denderleeuw.
521 De Beys Victor, „ 22-Novemberstr., 1, Ukkel.
522 De Busschere H., aannemer, Hoogstr., Thielt.
523 Kesler J., leeraar, Dethystr., 47, Brussel.
524 Van der Elst Lsd., Drossaertstr, 32, Borgerhout.
525 Mej. Lacour I., onderw., Lozanastr., 50, Antwerpen.
526 Mej. Geenard L., „ Stefaniestr., 22, „
527 Mej. Peeters R., „ Markgravelei, 5, „
528 Mej. Van Aert J., „ Lozanastr., 52, „
529 Mellaerts Cl., reiziger, Peperstr., 120, Tervueren.
530 Mej. Mellaerts M., handel., Grasmarkt, 55, „
531 Mej. Mellaerts Julia, „ „ „
532 E.H. Bernaerts Jan, onderpastoor, Graaf Van Vlaanderenstraat, 79, St-Jans Molenbeek.
533 Caliouw Frits, vertaler, Dekenijstr., 14, Ukkel.
534 Soetens R., loodbew., Voorspoedstr., 63, Molenbeek
535 Peleman Fr., Emiel Banningstr., 70, Elsene.
536 Samyn M., handelsb., Ribeaucourtstr. 152, St-Jans M.
537 Van de Vloed E., onderw., Meetingstr., 36, Antw.
538 Steuren J. J. onderw., Kielsche Vest, 100, „
539 Mermans F.H., „ Korte Clarensstr., 5, „
540 Coenen Oscar, „ Van Beethovenstr., 4, „
541 Dom Felix, „ Moorkensplein, 22, Borgerhout
542 Schram Georges, notaris, Dorpstraat, Cappellen.
543 Schram Joz., kand.-notaris, Antw. steenw., „
544 Goeyvaerts Jos., architekt, Rotterdamstr., 53, Antw.
545 Fierens Gust, „ Provinciestr., 252, „
546 de Mont Frits, „ Lge Leemstr., 170, „
547 Van der Paal E., „ Vict. Jacobslei, 23, Berch.
548 Vervloet A., bediende, Isabellalei, 116, Antwerpen.
549 De Vos Rob., bankier, Van Eycklei, 5, „
550 Mej. De Vos Anna, Dodoenstr., 31, „
551 Clauwaert Jan, drukker, Apostelstr., 11, „
552 Macquoi G., reiziger, Delinstr., „
553 Mej. De Vos Suzanna, Roodestr., 44, „
554 Vaes Leo, bediende, Begijnhofstr., 48, Lier.
555 Declercq Laurent, sdhilder, Borzestr., 11, Antwerp.
556 Van Wint A., handelaar. Comedieplaats, 8, „
557 Dr Crick Lucien, Dageraadstr., 18 Brussel.
558 Verwilghen R., ingenieur, Loixplein, 10, „
559 Verwilghen C. S., advok., „ „
560 Mathot A., verzender, Van Boendalestr., 10, „
561 De Messemaecker Joris. Van Daelstr., 57, Borgerh.
562 Mev. De Messem.-Peeters J., „ „
563 Delestré J. R., onderw., Nieuwenrode bij (Kapelle-op den Bosch)
564 Van Riet Willem, Maertens en Torfstr., 5, Antwerpen
565 Platteau Jozef, drukker, Vleminckxveld, 5, „
566 Cleiren Alois, klerk, Groenstr., 17, Borgerhout.
567 Boumans Willy, behanger, Prinsstr., 3, Antwerpen.
568 Creutz H., handelaar, V. Schoonbekestr., 147, „
569 Tits M., De Keyserlei, 21, „
570 Platteau Emiel, handelaar, Greinstr., 27, „
571 Janssen L., Langstraat, 15, Borgerhout.
572 Snoeckx Fr., herbergier, De Keyserlei 21, Antwerp.
573 Van de Walle O., Trokelweg. 29-30, Roeselaere.
574 Mev. Van de Walle, „ „
575 Maes Am., potbakker, Oostendestr., 2, Thourout.
576 Mevr. De Cock, hotel, Statiestr.. 9, „

577 Havermans Fr. L., L. Kistenmaeckersstr., 27, Borgerh.
578 De Munter Marcel, onderwijzer, Dorp, 18, Lede.
579 De Cat Henri, Cath. Beersmansstr., 52, Antwerpen.
580 Van Outrijve H., „ „ 16, „
581 Grare P., onderw , Diepestr., 103, „
582 Vemeyn Lod., onderw., Montensstr., 13, Borgerhout.
583 Seghers G., stadsbediende, Indiënstr., 13, Antwerp.
584 Seghers J., „ „
585 Timmermans F., letterkund., Boomlaarstr., 34, Lier.
586 Dr Willems Frans, geneesheer, Pamel.
587 Van der Avort Jos., Sanderusstr., 1, Antwerpen.
588 Mevr. Van der Avort, „ „
589 De Wieuw Greta, St-Laureysstr., 82, „
590 Wouters Rist, onderw., Korte v. Ruusbr.str. 31 „
591 Mevr. Wouters, „ „
592 Gonnissen H., onderw., Dahliastr., 42, „
593 Seghers Louis, teekenaar, Sleutelstr., 3, „
594 Stuckens Leo, Hoogstudent, Vredestr., 47, Berchem.
595 Buich Frans, bureelbed., Pottenbrug, 1, Antwerpen.
596 Van Genechten F., Biekorfstraat, 38, „
597 Mej. Laroche, onderwijzeres, Eglantielaan, 94, „
598 Bos Karel, diamantbew., De Costerstr., 20, Borgerh.
599 Mevr. Bos, „ „
600 De Backer Fr., onderw., Qoquilhatstr., 23, Antwt
601 Mr Van Overbeke J., advokaat, Ketelvest, 31, Gent
602 Heymans J., onderw., Diesdellelaan, 19, Brussel.
603 Mej. Heymans B., onderws, Diesdellel., 19, „
604 Buys J. H. onderw., Joris Moreaustr., 144, Anderlecht
605 Heymans W., Kap.Stafsekr., Verhulststr., 40, Ukkel
606 Vanderauwera H , handelaar, Bruul, 52, Mechelen.
607 Van Dyck W., hoogstudent, Gildestr., 14, „
608 Mej. Van Dyck Martha, „ „
609 Van Dyck J., handelaar, „ „
610 Herckens Edg,, hoogstudent, Wilsonl., 91, „
611 Vermeulen Jos., dactylograaf, Groenstr., 59, „
612 Mej. Janssens G., bediende, Bruul, 41, „
613 Ceurremans Louise, bediende, Groenstr., 32, „
614 Festraets L., bediende, Geerdegemstr., 34, „
615 Verhuyck Maria, bediende, Dodoenstr., 94, „
616 De Coster P., bediende, Batterijstr., 35, „
617 Dr Lava, geneesheer, Nieuwenboschstr., 7, Gent.
618 Peeters K., handelaar, Lge Schipstr., 49, Mechelen.
619 De Saegher Louis, notaris, Lichtervelde.
620 Depuydt Leon, handelaar, „
621 Storme Julius, „ „
622 Goddyn Arm., „ „
623 Snepvangers Alf., student, „
624 Vincent F., regent, „
625 Van Herreweghe, bediende, „
626 Dr Billiet, geneesheer, Casinoplaats, 9, Kortrijk.
627 Dr Baekelandt, geneesheer, Palfijnstr. „
628 Delbaere Jos., bankbeheerder, Leiestr., „
629 Cambien V., „ Hoveniersstr., 13, „
630 Dr Peel A, geneesheer, Bloemistenstr., 19, „
631 Lamoral Arthur, Van den Peerenbooml., 72, „
632 Boucquillon-Carbon J , Groeninghestr., 38, „
633 Callens Julius, verzekeraar, Gr. Markt, 1, „
634 D'Haese Robert, nijveraar, Reepkaai, 3, „
635 Mattelaer J., apotheker, Voorstr., 40, „
636 Ompe J., „ Markt, 25, „
637 Mulier R., „ Rijselstr., 63, „
638 Dr Dezitter, geneesheer, Henri Wolfstr. 27, „
639 Mattelaer G., griffier-vred., Lux. str., 10, Moescroen.
640 Lesaffre J., kunstschilder, Wijngaerdstr., 28, Kortrijk.
641 Steverlinck Bald , Staceghemstr., 129, „
642 Acke Rich., bouwmeester, Groeninghestr., 33, „
643 St-Martin Arthur, bediende, Noordstr., 15, „
644 Callens Cesar, „ Veldstr., 188, „
645 Cieters Jan, Lange Steenstr., 41, „
646 Baert Ger., handelaar, Doornijkwijkstr., 109, „
647 Ghekiere Leon, eigenaar, Groeninghestr., 27, „
648 Noppe R., Gouvernementstr., 73, „
649 Spriet, J., Budastraat, 9, Kortrijk.
650 Verduyn Arthur, handel., Lge Steenstr., 24, „
651 Basyn J , „ O. L. Vr. str , 11, „
652 Acke Victor, meubelen, Groeninghestr., 33, „
653 Verbeke Fr., bediende, St-Amandspl., 2, „
654 Duboucq Jul., boekhandel, Piet. Vackl., 105, „
655 Pottié A., uurwerkmaker, Leiestr , 5, „
656 Verbeke Rud., kleerm., Albrechtstr., 11c, „
657 Laverge E., beenhouwer, Recollettenstr., 18, „
658 Laverge K., meester-kleerm., St-Rochusl., 83, „
659 Malfait Alfr., beeldhouw., Groeninghestr. 19, „
660 Stijn Streuvels, letterkund., Lijsternest, Ingoyghem.
661 Bracke Robert, drukker, Baesrode.
662 De Pue Jul., postontvanger, Maaseyck.
663 Deleforterie L., meubelm., Sporkijnstr., Veurne.
664 Demarey Em., handel., Boterweegschaalstr., „
665 Van d. Keulen, J., Zuidstr., „
666 Dr Vandenbulcke Gaston, Sporkijnstr., 2, „
667 Brauns Jos., koopman, Kielschevest, 42, Antwerp.
668 Anthonissen, Paleisstr., 100, „
669 Hendrix Edm., St-Laureysstr., 14, „
670 Hendrix A. „ „ „
671 Hendrix God., leeraar, St-Rombautscoll., Mechelen.
672 Dom T., apotheker, Berlarij, 3, Lier.
673 Prims Fl., best. soc. werken, Ploegstr. Antwerpen.
674 Mej. Goddaert Prudence, Clementinastr. 42. „
675 Goddaert Renaat, student, „ „
676 Maes Henri, handelaar, Vlaamschekaai, 58, „
677 Lemaire R., Dekenstr., 2, Leuven.
678 Peeters Edw., Peter Benoitstr., 38, Oostende.
679 Massagé J., onderwijzer, Kerkstr., 6, Blauwput.
680 Peeters Hendrik, Mertens en Torfstraat, 21, Antw.
681 Brijs Jos., onderwijzer, Gentstr., 3, Harelbeke.
682 Doornaert G., onderw., Staceghemstr. 83, „
683 Iserbijt Ger., stud. med. Naamsche str., 129, Leuven.
684 Iserbijt Paul, student, Markt, 41, Harelbeke.
685 Iserbijt M., hoogstud., „ „
686 Mestdagh H., gemeente-ontv., Markt 22, „
687 Van Weyenbergh Oct., winkel., Gentstr., 14, „
688 Libeer J., onderwijzer, Marktstr., 78, „
689 Hautekeet A., onderw., „ 3, „
690 Salens Firmin, „ „ 6, „
691 Joris E., decoratiesch., Lge bisschopstr. 75, Antw.
692 Janssens Leon. drukker, Kopstr., 2, Schooten.
693 Eeckels Fr., rekenplichtige, O.L.Vr.str. 5, Eeckeren.
694 Puelincks Th., St-Hubertusstr., 10, Berchem.
695 Neyes K., Brouwersvliet, 5, Antwerp.
696 Colinet Jos., rentenier, Weidestr., 14, Berchem.
697 Holtkamp Is., St-Willebrordusstr., 38, Antwerpen.
698 Van Gyseghem A., De Marbaixstr., 66, „
699 Snijders J., bankbed , Falconplein, 17, „
700 Boumans J., makelaar, Dambruggestr., 241, „
701 Mevr. Steuren-Dooms, Kielschevest, 100. „
702 Colans Jozef, Lemmekensstr. 27, Borgerhout.
703 Huybrechts A., leider-padv., Begijnenvest, 66, Antw.
704 Van Laere K., wijnhand., Gummarusstr., 53, „
705 Peeters E J., Milisstraat, 70, „
706 Van Maroey K., Graaf van Egmontstr., 51, „
707 Everaert J., bediende, Londenstr., 27, „
708 Buyck T., handelaar, Kammenstr. 45, „
709 Kuyl Juul, student, Dworp
710 Vermeulen J. „ Prinsesstr., 16, Gent
711 Verschraegen H., „ Thienschestr., 142, Leuven
712 Govaert L. „ Lei, 9, „
713 Biemans Gast. „ Rijckevorsel
714 Van de Werf J. „ St. Hubertusstr., 2, „
715 Mees Victor „ Spiegelstr., 35, Mechelen
716 Maes Achille „ Regasstr., 11, Leuven
717 Hendrix Jos. „ Tiensche Steenw., 17, „
718 Dewitte G. „ Pauscollege „
719 Van Speendonck Leo, Naamschestr., 118, „
720 Livinnen Rik, Kerkstr., 9, Herenthals

LANDDAG-NUMMER

DE TOERIST

V.T.B.

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND

INSCHRIJVINGSPRIJS:
BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50
BUITENLAND, „ „ 12,50
LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER

DE LEDEN VAN DEN V.T.B.
ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS.
(JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.)
VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

UITGAVE VAN „LIBERTAS"
KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)

ADRES VAN DE REDACTIE:
BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 5 — **15 Mei 1922**

De eerste Vlaamsche Toeristendag te Mechelen

Deze dag, Zondag 23 April, voorbereid met alle zorg, moest een sukses worden. Voor de eerste maal liet de jonge Vlaamsche Toeristenbond een oproep aan al zijn leden toekomen, een oproep om den eersten Vlaamschen Toeristenlanddag bij te wonen.

Was de stichting van den V.T.B. een durvende daad van jonge, doelbewuste, krachtige mannen, deze eerste landdag met zijn alleszins zwaar gevuld programma was het niet minder. Al het jeugdige enthousiasme waarover de inrichters beschikten was als een onwrikbare drijfkracht geweest naar een doel: de leefbaarheid van den Bond bewijzen, zijn levenskracht doen toenemen.

Met het verschijnen van het eerste nummer van «De Toerist» was reeds aangevangen Mechelen te doen kennen als de plaats waar de V.T.B.ers van alle gewesten voor de eerste maal te samen zouden komen.

Dat de opdracht was het definitieve bestuur in zijn funkties te vestigen, over mogelijke propaganda-middelen te beraadslagen, en dan nog tijd te vinden om aan de belangrijkste kunstschatten der stad bezoeken te wijden, werd eerst later medegedeeld.

Het voorloopig Bestuur, dat nog de werking voor dezen dag voerde had volle hoop op een betamelijk sukses, en hoe heeft het al zijn verwachtingen overtroffen gezien! Van alle streken van het Vlaamsche Land zijn er honderden Vlamingen naar Mechelen gestroomd, trots die andere Vlaamsche Betooging die, terzelfder stonde, ginds te Roeselaere duizenden bijeenbracht.

Van af half tien bracht elke trein V.T.B.ers aan en de groote Stadsfeestzaal liep vol — voller — veel voller dan iemand van het Bestuur had durven vermoeden. Een eerste prachtig resultaat.

Een tweede resultaat, dat het Bestuur met groot genoegen mocht boeken, was de vaststelling, dat de belangstelling der leden zich niet bepaalde bij een berusten in wat het Bestuur verder doen zou, maar zich uitte in verschillende voorstellen om de werking van den Bond best te organiseeren. En zoo werd het noodzakelijk tusschen namiddag-wandeling en avondfeest gelegenheid te zoeken nog een vergadering te houden. Dat de opkomst voor deze bijeenkomst weer zeer talrijk was, was weer eens een resultaat.

Vele bonden, maatschappijen, vereenigingen van allen aard beleggen uitstappen voor hun leden, en laten ze wel eens onder geleide bouw- en kunstwerken bezoeken en door min of meer bevoegden uitleggingen verschaffen. Dit heeft de V.T.B. bij het bezoek aan Mechelen ook gedaan. Maar de V.T.B. heeft daarbij het groot geluk gehad te hebben kunnen rekenen op den zeer bevoegden redaktie-sekretaris van « De Toerist » : Dr. Ing. Stan Leurs. Het is zeker, dat geen der

aanwezigen bij den tocht naar en door St.-Rombouts, St.-Jan's en de Begijnenkerk ooit klaarder en bevattelijker uiteenzettingen over deze gebouwen en hun bemeubeling en versiering heeft gehoord dan die door Dr Leurs verschaft. — Het was leerrijk, het was aantrekkelijk, het was aangenaam — en allen waren uiterst tevreden met den wel ietwat vermoeienden tocht. Maar 't was toch weer een resultaat.

En het Avondfeest ? Ja, indien we eenigszins vrees koesterden voor eenig deel van het programma van den dag, was het wel voor dit. En weer eens lukte alles buiten verwachting. Een zeer talrijk opgekomen publiek: de ruime feestzaal was opgepropt van volk — geen plaatsje bleef onbezet. Schepen Bouchery, voorzitter van de Mechelsche Commissie voor Volksontwikkeling sprak een inleidend woord, waarin hij vooral nadruk legde op de goede verstandhouding die bestaan moet tusschen Vlaamsch en Europeesch — tusschen liefde voor eigen land en streek, en erkenning van de waarde van wat den vreemde bieden kan. Aldus sprak hij geheel naar geest en programma van den V.T.B. Hetzelfde was het geval met den provincialen ondervoorzitter van den V.T.B. den fijngevoeligen Mechelaar Karel Peeters, die een poëtisch beeld van zijn Moederstad ophing in uitgekozen woorden, en er zeker nog toe bijdroeg de stemming, die de leden bij de namiddagwandeling ondergingen, nog te verinnigen.

Over Veremans en Borgers zal ik maar liever niet spreken, elders in het blad zal over hun optreden wel het noodige gezegd worden. Dat zij het glanspunt van den avond waren spreekt van zelf. Maar de vertooning der reisfilmen vond toch ook heel wat belangstelling.

Dank zij de ijverige werking én van voorloopig Bestuur, én van de regelingskommissie der feestelijkheden te Mechelen, én van de Stedelijke Kommissie voor Volksontwikkeling, zijn de zeer talrijke deelnemers aan den eersten V.T.B.ers-landdag met voldaan gemoed en verheugden zin huiswaarts gekeerd in — helaas veelal zeer opgepropte avondtreinen. Maar voor de V.T.B. is de oogst prachtig geweest. Verschillende honderden nieuwe leden lieten zich aanmelden — En dat was niet het minste resultaat van den dag.

Dat ieder V.T.B.er verder zijn plicht doe en leden werve en op den Brugschen Landdag zal de V.T.B. ze gevieren met minstens t i e n duizend leden.

Edw. Leonard.

Volharden bij het Ideaal.

(Openingswoord van den Voorzitter, uitgesproken op den Vlaamschen Toeristendag te Mechelen).

Dames en Heeren, Leden van den V.T.B.

Ik heet u allen hartelijk welkom, gij, die u opgemaakt hebt om met ons dezen eersten Vlaamschen Toeristendag te vieren. Van heinde en ver zijt gij gekomen als Vlaming, als toerist, als V.T.B.er. Zeer zeker, het gevoel van saamhoorigheid der Vlamingen trok u aan naar de plaats waar op dezen dag zooveel taal- en stamgenooten bijeen zouden zijn, stellig kwam uw toeristische aanleg u daarbij te hulp, om te willen zien wat in andere gedeelten van ons schoone land te bewonderen is, doch bovenal zal toch de drijfveer van uw samenkomen hier geweest zijn uw V.T.B. erschap, de liefde voor onzen bond, de drang om den V.T.B. groot te toonen, groot in zijn organisatie, in zijn optreden, in zijn invloed, in zijn beteekenis voor het Vlaamsche volk.

En deze liefde vragen wij ook van u, want uw toewijding voor onze organisatie, uw ijver voor deze openbaring van Vlaamsch willen en Vlaamsch kunnen, van Vlaamsche taaiheid en Vlaamsche kracht, van Vlaamsche verheffing en Vlaamsche ontplooiïng, liefde in één woord voor Vlaanderen zèlf, die zich in onzen jongen bond kan openbaren in jeugdigen gloed en ijver, hebben wij, heeft de V.T.B. dringend noodig.

Neen, de tijd is voorbij, moest althans voorbij zijn, dat een Vlaamsch woord op postzegel of statie triomfkreten en overwinningsliederen deed aanheffen ; neen, Vlaanderen is niet met een Vlaamsch opschrift hier of daar geholpen, Vlaanderen's zaak komt voor het voetlicht meer en meer in zijn *universaliteit*. Neen, het is niet een *„taalkwestie"*, evenmin als het is een *politieke* aangelegenheid: vóór alles en bòven alles is het een algemeene, cultureele, een zedelijke zaak. De V.T.B. doet niet aan politiek, en stelt zich als zoodanig in de wijsgeerige vraagstukken geen partij, de V.T.B. is geen strijd-organisatie ; zij, die *dit* slechts zoeken, doen beter elders een onderkomen te vragen, in ònzen bond is men daarvoor niet terecht en zij, die dit er van willen *maken*, die trachten willen den V.T.B. dienstbaar te stellen aan hun staatkundige strevingen, zullen een onverbiddelijk *non pos-*

sumus te hooren krijgen. De V.T.B. wil medewerken, opdat het Vlaamsche volk verstandelijk, zedelijk, in zijn beschaving, in zijn kunst, in zijn wetenschap, *in zijn cultureele openbaring*, op alle terrein, vrij, fier, onbeïnvloed, onafhankelijk, krachtig, zelfbewust, grootsch, heerlijk, rein, scheppend en vruchtbaar zijn *eigen* Vlaamsche leven in zijn *eigen* taal en naar *eigen* aard, in *eigen* ontwikkelingsgang zou kunnen leven.

Wilt gij dat een strijd noemen : ik wil u het woord niet ontzeggen ; integendeel, eerst dáár ontbrandt strijd waar men verbastering, onontwikkeling, verlaging, futloosheid, gebrek aan fierheid, aan moed, aan durf, ontkenning van scheppingsmacht, gevoelloosheid en onaandoenlijkheid voor het hoogere, het geestelijke, het schoone, het eeuwige wil verwijderen.

* * *

Wat kan de V.T.B. en wat zal de V.T.B. ?

O, wanneer wij zien, hoe onzegbaar *groot* de taak is, hoe *klein* onze krachten nog zijn, hoe *weinig* we nog beteekenen, en wat een *groot arbeidsveld* er vóór ons ligt, hoe véél we nog moeten bereiken voor we werkelijk *recht* op den naam van een *toeristenbond* hebben, dan zou ons wel eens wanhopig de vraag kunnen ontmoedigen : „hoe zal dat alles verwezentlijkt worden ?"

Eén ding troost me : Zoolang ik nu aan den V.T.B. werk, zijn er telkens van die oogenblikken geweest, dat we elkaar eens aankeken en — hoorbaar of klankloos — ons afvroegen : „hoe zal dat te bereiken zijn ? Nu is het mis, die moeilijkheid is te groot om er reeds overheen te kunnen komen " en dan na eenigen tijd moesten we erkennen, dat de bezwaren geheel of voor het grootste deel overwonnen waren.

Dames en Heeren, gij zijt hier gekomen in feestelijke stemming en in de hoop van een prettigen, blijden dag. En ik wil u deze feestelijke blijheid niet ontnemen, maar sta mij toch toe u slechts eenige zaken te noemen die de V. T. B. hebben moet en die er nog niet zijn. Waarvan we niet weten of we ze bekomen zullen en op *welke wijze* er toe te geraken is.

En dan denk ik wanneer ik u allen zie, het eerst aan het *ledengetal*. De secretaris zal u ongetwijfeld straks mededeeling doen van het totaal aantal leden, dat de Bond nu reeds heeft. Gaat het u als mij dan zal dit getal u meevallen. Nog slechts zoo'n kort openbaar bestaan en dan reeds een aantal leden, dat hooger dan de vage „paar" duizend is. Maar toch ben ik er van overtuigd, dat gij mij niet zult tegenspreken als ik zeg, dat een toeristenbond als de onze, minstens, ik zeg, *minstens* 20.000 leden moet tellen.Dat wil dus zeggen, dat ons tegenwoordig aantal leden *verzevenvoudigd* moet worden. Dat gij allen, die hier zijt ón alle afwezige leden zeven leden zouden moeten aanbrengen, en dat wanneer iemand onzer daarvan in gebreke blijft om welke reden ook, en die zullen er zijn, dat zullen er stellig honderden zijn, het tekort door de anderen moet worden aangevuld. De Nederlandsche Toeristenbond gaf dezer dagen in zijn orgaan op de vraag : „waar gaan we heen," ten antwoord : „naar de 100.000 leden". Dáár durft men dus reeds het getal van 100.000 als bereikbaar noemen.En de Touring Club de Belgique publiceerde onlangs, dat er 120.000 betalende leden waren aangesloten.

Ik, ik spreek nog maar van 20.000 V.T.B.-leden.

—

Dan *het garantiefonds*. Toen dit ter sprake kwam en vastgesteld werd, dat er op zijn minst 20000 frank in dit fonds moesten ingeschreven worden, was dit een der punten, waarbij ik vragend zeide : „hoe zal dat te bereiken zijn ?" En ik moet eerlijk erkennen: de ervaring heeft mijn vrees voor een groot deel beschaamd. Maar toch zijn we er nog niet. Wil de V.T.B. zijn werking kunnen uitbreiden, dan is het noodig dat het garantiefonds niet minder dan 20000 frank beloopt. Er ontbreken nog steeds ettelijke duizenden franken.

—

Een levensvoorwaarde voor den V.T.B. is de *officiëele erkenning* door de Regeering. Deze is noodig wil de V.T.B. faciliteiten kunnen verleenen voor het grensverkeer en anderszins. Hoe dat te verkrijgen ? Hoe alle bezwaren en moeilijkheden te overwinnen ?

—

In verband met het voorgaande punt staat *de internationale aansluiting* met de toeristenbonden in de andere landen. Ook dit is een dringende noodzakelijkheid, willen de V.T.B. leden in de vreemde landen dezelfde rechten genieten, die de eigen nationale bonden aan hun leden weten te geven.

—

Ik vraag uwe aandacht voor de *plaatselijke, kantonnale* en *provinciale organisatie*. Hoe zullen we daarin slagen ? Het is ons ideaal, dat elke gemeente van eenige beteekenis met de naaste omgeving zich groepeere, zich samenstelle in een verband, om alzoo het plaat-

selijk toeristisch leven te leiden, te organiseeren, uitstapjes van de lokale afdeelingen samen te stellen, enz. Hetzelfde geldt voor de kantonnale en provinciale groepen.

—

Hoe moeten de *plaatselijke toestanden*, de opheffing van *verkeersmoeilijkheden, de slechte toestand van wegen*, de noodige verbeteringen in onze zorg getrokken worden ; hoe zullen we kunnen optreden tegen natuur- en stedenbederf en zooveel andere zaken meer, die de V.T.B. ter behartiging op zijn programma schreef, als de V.T.B. niet overal in den lande zijn medewerkers voor dezen tak van arbeid vindt.

—

Hoe moet het gaan met *de Hotels en Herstellers ?* Waar en wanneer zullen we het eerste V.T.B.-plaatje als herkenningsteeken aan een hotel-gevel aangeslagen vinden ? Ook daarvoor moeten de plaatselijke leden ons te hulp komen. Zonder deze zien wij geen mogelijkheid tot oplossing. Dat betreft ook de *vermindering* in gasthoven, eethuizen, openbare gebouwen, enz. enz. Hoe en wanneer zal de V.T.B. met dergelijke inrichtingen over het geheele land — ook het Franschsprekende deel — tot overeenkomst kunnen komen.

—

Wanneer zal de V.T.B. zijn *inlichtingsdienst* hebben, zijn verkeer-, zijn reisbureel, waar de bond voor zijn leden nationale of internationale reizen zal kunnen samenstellen, uitwerken, voorbereiden.

—

Ik denk aan een ander punt : *het orgaan.* Zeker, het blad is er, en mag gezien worden en van alle zijden ontving de redactie blijken van waardeering. Maar hoe het orgaan nog meer alzijdig te maken ? Hoe te komen tot een technische rubriek voor rijwielen, motorrijwielen en automobielen, een vraagrubriek, een rechtskundige rubriek, een verkeersklachten-rubriek en zooveel andere zaken, die een blad als De Toerist smakelijk en belangwekkend zullen kunnen maken ?

—

En, mijne hoorders : *Het Secretariaat !* Kom op het Secretariaat, Maandag of Dinsdag, of wanneer ge wilt, ge zult er aantreffen vijf, zes en meer ijverig werkende bondsleden, die avond aan avond, geheel belangloos, hun vrijen tijd ten dienste van den bond stellen. Waar gewerkt wordt tot 10, 11 en soms 12 uur in den nacht. Waar men van het bestaan van den 8-urigen werkdag blijkbaar niets weet. Waar men trouwens geen tijd heeft na te zien of er zoo'n wet bestaat.

Dat kan zoo niet blijven. Maar hoe zullen we met onze kleine finantieele krachten er verandering in brengen ?

—

Dames en Heeren, ik wil niet verder gaan. Mijn spijskaart werd reeds te groot en ik vrees voor overlading.

Maar toch ik vraag u : wanneer ik u sprak van *het aantal leden*, van *het garantiefonds*, van *de officiëele erkenning*, van *de internationale aansluiting*, van *de plaatselijke* en *lokale organisatie*, van *de verbindingen* met hote's, eethuizen en herstellers, van *de verminderingen* in café's, theaters, bioscopen, musea, van *het bureel voor inlichtingen* en reizen, van *de verbetering der wegen* en *verkeerstoestanden*, van *het blad*, van *het secretariaat* noemde ik dan één zaak op die niet van groote urgentie is en dringend voorziening eischt ? Kunnen wij met minder volstaan ? Mogen wij ons ideaal lager plaatsen ? Het ideaal is immers eene *volledige* V.T.B. !

Een organisatie, vertakt, krachtig, geacht, ontzien, erkend, over het geheele land.

Een organisatie, wakend en beschermend, altijd en overal.

Een organisatie, die Vlaanderen opheft uit zijn vergetelheid ; laat mij ook zeggen : uit zijn achterlijkheid.

Een organisatie, die het Vlaamsche land brengt voor het voetlicht van het nationaal en internationaal toerisme, die den vreemde lokt om te komen zien, de schoone plekjes, vriendelijke oorden, noeste nijverheidsstreken ; te komen genieten van hedendaagsche kunst en de schitterende sieraden van geest en vernuft, die onze Vaderen ons ter verzorging hebben achtergelaten.

Een organisatie, die middenpunt is van zedelijke, cultureele ontwikkeling en verheffing.

Een organisatie, die Vlaanderens grootheid en schoonheid, van natuur en kunst, van wetenschap en beschaving, in heden en verleden, toont aan landgenoot en vreemdeling, ze heendragende naar alle landen der wereld en ze uitspreidende op de marktplaats van het groote, volle leven.

Dàt is ons ideaal, dat is ons *V.T.B. ideaal !* En daarvoor is noodig, àller hulp, àller liefde, àller toewijding, àller steun.

Bij dàt ideaal volharden wij, gij en ik.

Chr. de DOES.

Verslag over den Vlaamschen Toeristen-landdag gehouden te Mechelen op 23 April 1922.

De eerste Vlaamsche Toeristenlanddag, op Zondag 23 April 1922, door de V.T.B. te Mechelen belegd, mag, onder alle opzichten, een waar sukses geheeten worden.

Om half negen 's morgens kwam reeds de eerste groep Antwerpenaren, meest allen bestuursleden van den V.T.B. te Mechelen toe; weldra volgden andere groepen en de treinen tusschen 9 en 10 ure brachten buitengewoon talrijke vreemde deelnemers aan, welke door de Mechelsche leden, van een V.T.B. kaartje voorzien, werden welkom geheeten en daarna naar de vergaderzaal geleid. Vele leden in het bezit van een fiets hadden dit verkeersmiddel verkozen en het mooie weder had de reis begunstigd.

Hier en daar wapperde de leeuwenvaan.

Zachtjes aan liep de stedelijke feestzaal, waar de algemeene vergadering plaats moest grijpen, vol, terwijl de leden onderling met elkaar kennis maakten en met animo over onzen V.T.B. redekavelden.

De Algemeene Vergadering.

Om 10 u. 20 wordt de zitting geopend.

De ruime zaal is flink bezet en nog steeds komen deelnemers toe.

Aan het bureel zetelen de HH. Chr. de Does, d.d. voorzitter van den V.T.B., F. A. Luyten, secretaris, Dr Ing. Stan Leurs, redactie-secretaris; verder Mej. B. Samyn, hulpsecretaresse; Hr Colinet, penningmeester, Hr Edward Leonard; Hr K. Peeters, gemeenteraadslid te Mechelen; Dr Goossenaerts en anderen.

De Hr K. Peeters, als afgevaardigde voor Mechelen, leidt de vergadering in:

Bij het openen dezer zitting past het een Mechelsch lid de aanwezigen te groeten; straks zal meester Denyn ze op zijne beurt welkom heeten. In naam van de Mechelsche leden dankt hij het bestuur van den V.T.B. daar deze de Dijlestad verkoos om den eersten Vlaamschen Toeristenlanddag te houden en wenscht den V.T.B. goed heil.

Luide toejuichingen begroeten deze mooie welkomstgroet.

Daarna voert de Hr de Does, voorzitter, het woord; hij dankt de Hr Peeters voor dezes vriendelijke woorden, dankt ook de stedelijke kommissie voor volksontwikkeling om haren gewaardeerden steun en verder de Dames en Heeren, van alle zijden hier te samengestroomd met hetzelfde ideaal.

Een meer uitgebreid verslag over deze prachtige redevoering, meermalen door geestdriftige toejuichingen onderbroken, vinden onze leden elders in dit blad.

De Hr Luyten, secretaris, draagt vervolgens het verslag voor over de werking van den V.T.B. sedert 31 Januari l.l.

Een buitengewoon drukke periode heeft gedurende de drie laatste maanden, de V.T.B. doorgemaakt.

Zooals ons orgaan van 1 April mededeelde, telde onze bond, bij de stichtingsvergadering op 29 Januari 1117 leden; de drie laatste dagen van Januari brachten ons, als onmiddellijk uitwerksel der algemeene vergadering, 81 nieuwe inschrijvingen.

Gedurende de maand Februari bedroeg het aantal toetredingen : 419; gedurende de maand Maart : 989. Het verschijnen van het eerste nummer van ons orgaan gaf hieraan een fellen stoot; inderdaad, de inschrijvingen van 1 tot 15 Maart inbegrepen stegen tot 311; van 16 tot 31 Maart : 678.

De maand April bracht ons tot op 21 April 686 nieuwe leden.

22 en 23 April staan in het teeken van den eersten Vlaamschen Toeristenlanddag; wij kunnen nog moeilijk de balans opmaken, maar de oogst beloofd prachtig te zijn.

Zoo telt onze bond, nog geen volle drie maanden na de stichting reeds 3295 ingeschreven leden (toejuichingen).

Te dezer gelegenheid wordt hier openlijk hulde gebracht aan onze talrijke en ijverige propagandisten, verspreid over geheel Vlaanderen en zelfs daarbuiten; het is onmogelijk de leden te noemen die vrijwillig en geestdriftig hun tijd en werkkracht offerden om steeds maar nieuwe leden aan te werven; toch kunnen wij niet nalaten hier in 't bizonder onzen dank uit te drukken aan de HH. Gyselinck, postbediende te Gent, Vandenplassche en Marcke te Antwerpen, die verschillende tientallen van nieuwe leden aanbrachten; verder onze vrienden uit West-Vlaanderen (Kortrijk, Brugge, enz.) dan deze uit Aalst, Dendermonde, Oudenaarde, Leuven, en ja, van overal.

Wij zijn nochtans zoo vrij nogmaals een beroep te doen op hen en ook op al onze leden om nog even krachtig en zoo mogelijk nog krachtiger ons ter zij te staan en zoo aan ons geliefd Vlaanderen te schenken het prachtig organism waar wij allen van droomen.

De buitengewone toevloed van nieuwe leden bracht ons heel wat werk mede; en als men dan daarbij bedenkt dat alras heel wat adresveranderingen volgen, verder dat het secretariaat van alle zijden wordt overstelpt met vragen om inlichtingen, 't zij op toeristisch, 't zij op organisatorisch gebied, dan zullen onze leden licht begrijpen dat het innen der bijdragen niet vroeger kon plaats hebben, niettegenstaande de vrijwillige krachten, die ons ter zijde stonden, een ongeevenaarde offervaardigheid hebben aan den dag gelegd.

Het opsporen van een geschikt lokaal vergde insgelijks heel wat moeite en tijd; eindelijk slaagden wij en op 21 Maart betrokken wij ons secretariaat St-Jansplaats, 29.

Van meer belang was de inrichting van den bond zelf, zoowel innerlijk als buitenwaarts; naar binnen de samenstelling van het bestuur en van de kommissies, het opmaken der statuten, enz.; naar buiten het propagandawerk, het aanstellen van afgevaardigden, het in voeling treden met andere soortgelijke bonden en maatschappijen, enz.

Dadelijk na de algemeene vergadering van 29 Januari ll. werden de noodige bijeenkomsten belegd om het besluit door deze vergadering genomen, tot uitvoering te brengen. Het voorloopig bestuur aangevuld met meerdere nieuwe leden, zette de werkzaamheden voort tot op dezen dag. Uit den schoot van dit algemeen bestuur werden de verschillende kommissies gevormd, waarbij zich meerdere vakmenschen aansloten.

De afdeeling voor propaganda begon dadelijk haar werkzaamheden. Aan kinema's en schouwburgen werd een schrijven gericht tot prijsvermindering; sommigen stemden toe; anderen lieten niets van zich hooren; toch nam de kommissie het besluit nadere pogingen aan te wenden.

Aan de bladen werden nu en dan mededeelingen gestuurd om onzen bond kenbaar te maken of te houden vergaderingen aan te kondigen. Wij achten het een plicht hier een woord van dank te richten tot onze Vlaamsche Pers welke, haast algemeen, van de meeste bereidwilligheid en dienstvaardigheid blijk heeft gegeven met steeds getrouw en dadelijk al onze berichten op te nemen.

De kommissie voor financiën zorgde voor een degelijk systeem van boekhouden en zij acht het zich als plicht het financiëel beheer van den bond zoo volmaakt mogelijk uit te oefenen.

Het opmaken der statuten was geen kleinigheid en vereischte dan ook een buitengewone krachtsinspanning waarvoor we, in 't bizonder, onzen nieuwen voorzitter dankbaar zijn. Dit werk is nu voleindigd, moet nog eenigszins onderzocht en besproken worden, daarna in handen van rechtsgeleerden overgemaakt, om het dan, gedrukt, aan de leden te doen toekomen.

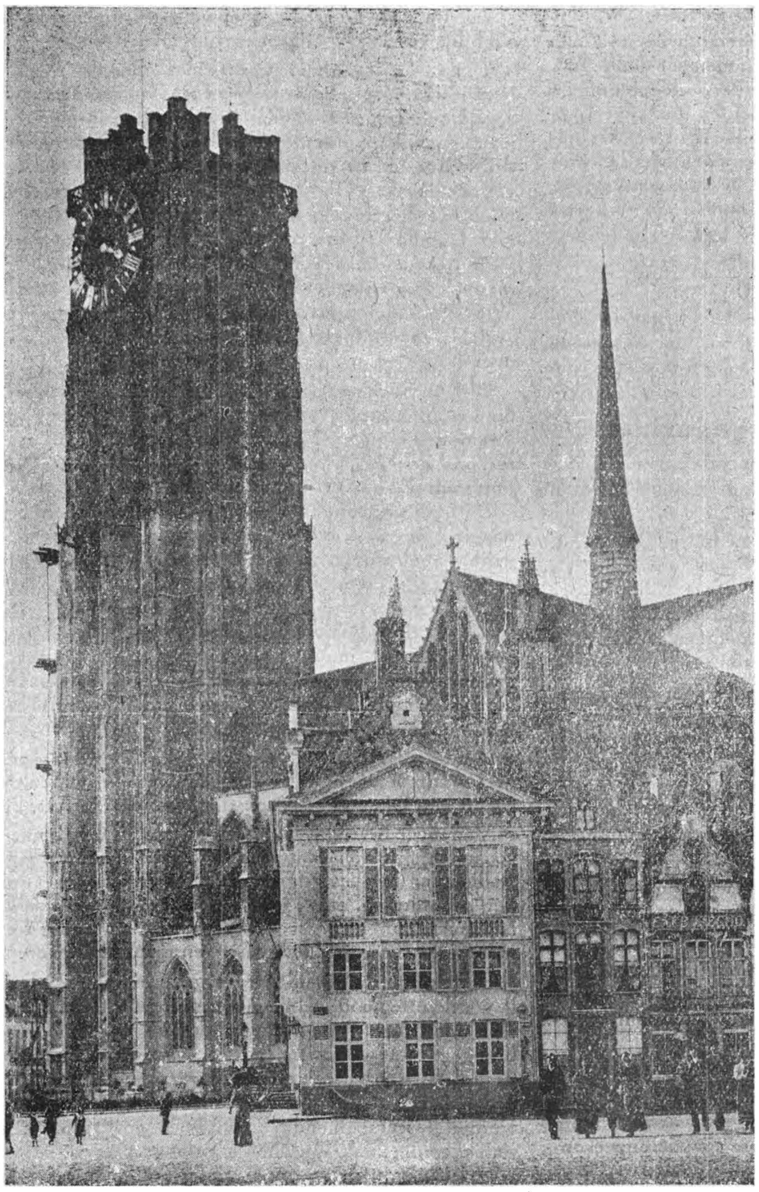

Mechelen. — St-Romboutskerk.

Maar niet minder degelijk en uitgebreid was de arbeid van de kommissie voor toerism ; reeds in Febr. kwamen vragen om inlichtingen toe over het reizen naar het buitenland, de formaliteiten te vervullen aan de grens, aanduiding van merkwaardigheden en andere nuttige en haast onontbeerlijke wenken aangaande reizen naar Fransch-Vlaanderen, Holland, Rijnland, Italie, enz. Van verschillende zijden werd er aangedrongen op het bekomen van triptieken ; onze leden moeten hiervoor nochtans nog eenig geduld oefenen ; onze statuten moeten eerst geheel klaar zijn, de vereeniging moet erkend zijn door de regeering en dan zullen de noodige voetstappen kunnen gedaan worden om de gewenschte voordeelen bij het overschrijden der grens te bekomen.

In samenwerking met de commissie voor propaganda worden de noodige maatregelen getroffen om zoohaast mogelijk een begin te maken met het uitgeven van kaarten : een dringende noodzakelijkheid.

Verder werden in vooruitzicht gesteld : een waterreis naar Vlissingen, met tevens een bezoek aan Middelburg ; een uitstap naar Genck en omstreken ; verder, in medewerking met andere zustervereenigingen een tocht naar Coxyde, alwaar, zooals in nr 3 van ons orgaan wordt vermeld, een gevaar dreigt voor onze duinen.

Het houden van een tweeden landdag werd reeds in princiep goedgekeurd ; deze zou plaats hebben, begin Augustus, te Brugge.

Nog meerdere plannen zijn in studie.

Ook het uitgeven van wandelgidsen en andere soortgelijke boekjes werd reeds door de commissie van uitgaven in overweging genomen.

Bij het eindigen van zijn verslag richt de secretaris nogmaals een beroep tot al de leden voor ijverige en onverpoosde medewerking, 't zij door het voeren van een degelijke propaganda voor het aanwerven van leden, 't zij door pogingen aan te wenden bij kinema's, schouwburgen e.a. ten einde prijsvermindering voor de leden te bekomen, of aan te dringen bij houders van restaurants en hotels om zich op onze lijst van aanbevolen huizen te laten inschrijven.

Zij die bereid zijn deze werking in hunne stad of streek aan te vatten, kunnen ons dadelijk hun naam en adres insturen; de bevoegde kommissie zal zich aanstonds met hen in betrekking stellen.

Dat ieder dus zijn plicht vervulle !

De hr Stan Leurs, redactiesecretaris, neemt even het woord om de talrijke inzenders van bijdragen voor het blad hartelijk te danken ; hij verontschuldigt zich zoo niet alle ingezonden stukken werden gepubliceerd ; er is overvloed van kopij vooral wat betreft bijdragen van topographischen aard.

Hij wenscht vooral medewerking bij de technische rubriek ; over automobilisme en motocyclisme, over den toestand der wegen en verbetering van verkeer ; maar dat de bijdragen degelijk wezen ; wij wenschen vóór alles een degelijk orgaan uit te geven. Ten titel van aanmoe-

diging zal een tegemoetkoming van 5 frank per kolom worden uitbetaald.

De hr redactiesecretaris vraagt ook medewerking bij het opstellen van een klachtenrubriek, die vooral zou handelen over de slechte verbindingen per spoor, het verwaarloozen der verkeerswegen, enz.

De bezitters van clichés worden verzocht deze in bruikleen te zenden, met of zonder eenige beschrijving ermede in verband ; zij zullen dadelijk na gebruik worden teruggezonden.

Tevens doet de hr Leurs een beroep op de uitgevers om toezending van boeken, in gelijk welke taal, handelend over al wat toerisme aanbelangt ; een bespreking over elk boek zal dan telkens in ons orgaan volgen.

Het verschijnen van een jaarboek van den V.T.B. wordt vóór het einde van dit jaar in vooruitzicht gesteld.

Na deze korte, doch belangrijke behandeling over het toeristenorgaan, heeft de Hr d.d. voorzitter, een paar kleine mededeelingen te doen.

is nochtans tevreden en gelukkig te weten, dat zij in goede handen overgaat ; zoo is het ook met den V.T.B. Hij heeft den bond zien ontstaan en opgroeien, spijts allerlei moeilijkheden. Maar hij is verzekerd dat de V.T.B. zich een uitstekenden voorzitter heeft verkozen en dat deze de begonnen werking met geestdrift en toewijding zal voortzetten. Hij dankt tevens de bestuursleden die hem steeds trouw ter zijde stonden en verzoekt den nieuwen voorzitter de leiding van de vergadering over te nemen.

Onder luide toejuichingen neemt de hr Leonard plaats in den voorzitterszetel.

Hij dankt ontroerd voor de blijken van sympathie hem door de vergadering betuigd en legt de plechtige belofte af uit al zijn krachten te werken voor den groei en bloei van den V.T.B. Hij brengt hulde aan den hr de Does voor al den arbeid door hem, als flinken voorzitter van den bond, steeds geleverd, en drukt den wensch uit, hem, als onder-voorzitter van Brabant, nog verder werkzaam in

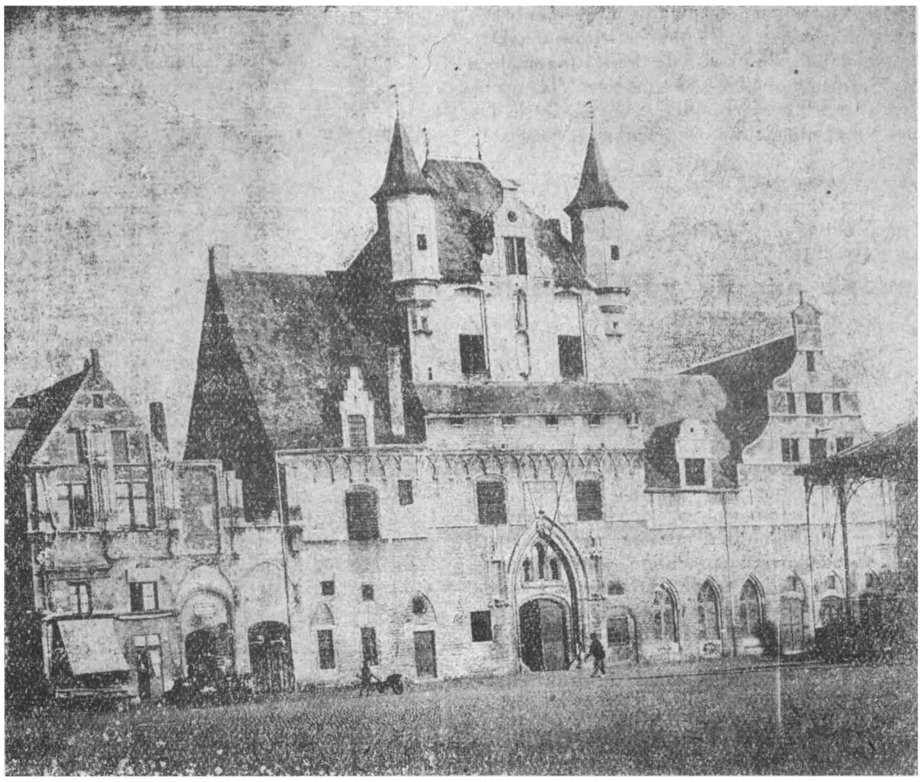

Mechelen. — Lakenhalle.

Op voorstel van hr Gyselinck uit Gent, zal op deze vergadering geen verdere bespreking nopens de werking van den bond plaats hebben; diensvolgens komen de aanwezigen overeen opnieuw te vergaderen in de zaal „De Eendracht" Veemarkt, onmiddellijk na den uitstap en wel om 5 ure.

Nu wordt tot de aanstelling van het bestuur overgegaan ; onder luide toejuichingen leest de Hr de Does de namen voor van het te benoemen bepaald bestuur. De vergadering stemt door opstaan eenparig met de voorstellen in en onze leden kunnen elders in dit nummer de namen lezen van hen aan wie de leiding van den bond werd toevertrouwd.

Hr de Does, als aftredend-voorzitter, vergelijkt zich met een vader die zijn eenige geliefde dochter uithuwelijkt ; hij

ons bestuur te zien.

Onze nieuwe voorzitter doet verder nog een beroep op den steun van al de leden en hoopt toekomend jaar, bij den alsdan te houden landdag, als ieder zijn plicht doet, het geluk te hebben aan de vergadering te kunnen mededeelen dat wij 20.000 leden tellen. (Toejuichingen)

Nadat een lid uit de vergadering, in naam van al de aanwezigen, het bestuur heeft dank gezegd voor den reeds afgelegden weg, wordt deze prachtig geslaagde zitting, in de geestdriftigste stemming, even vóór half twaalf, geheven en begeven de deelnemers zich in groepen naar de "Melaan,, en de "Wollemarkt,, om naar

Het Beiaardconcert

te gaan luisteren. Immers, allen hunkerden er naar om den wereldberoemden Meester Jef Denijn zijn klokken te hooren bespelen. Heerlijk was het, daar op die stille plaatsjes die klankenweelde, welke daarboven uit den reusachtigen St. Romboutstoren kwam geborreld, te mogen opvangen. Met zijn gewone virtuoziteit en onvolprezen meesterschap speelde de gevierde Mechelsche beiaardier mooie brokjes uit Vlaanderens liederenschat voor dankbaar genietende toehoorders.

Dadelijk na afloop van dit prachtig concert, begaven de leden zich naar den "Bavaro-Belge„ waar

Het gezamenlijk noenmaal

plaats had.

Hier heerschte een buitengewone drukte en de onvoorziene toeloop van liefhebbers verplichtte verschillende onzer laatst aangekomen leden elders hun noenmaal te nemen.

Liet de bediening, wegens het te groote aantal aanzittenden, eenigszins op zich wachten, de Vlaamsche leute ontbrak er niet en tusschen de gerechten in werd er waarlijk plezier gemaakt; de h.h. Peeters en Pirote maakten zich verdienstelijk aan de piano; de h.h. Ringoir, Joos en Vandamme droegen eenige onzer mooiste Vlaamsche liederen voor en oogstten uitbundigen bijval. De h. De Meyere was onbetaalbaar met zijn leuke vertelsels in zuiver Gentsch.

Haast ongemerkt waren de twee uren voorbijgestreken en nadat allen smakelijk en goed hadden gemiddagmaald, werd er opgebroken en trokken wij naar de Groote Markt waar

Het bezoek aan de voornaamste gebouwen

zou aanvangen.

Zou het prachtige weder van dezen voormiddag ons in den steek laten? Er vallen eenige regendruppeltjes' maar, gelukkig, het is niet gemeend en het weder blijft goed. Talrijke leden zijn op post!

Daar is Dr. Ir Stan Leurs, onder wiens kundige leiding de uitstap zal geschieden.

Meer inlichtingen hieromtrent worden in een daaraan in 't bizonder gewijd artikel, in dit nummer verstrekt.

Na het volbrengen van deze prachtige wandeling, geleid en op meesterlijke wijze toegelicht door onzen redactiesecretaris, waarvoor hem dan ook een hartelijk woord van dank, in naam der deelnemers, werd toegestuurd, vergaderden de belanghebbende leden in de zaal „De Eendracht", Veemarkt, waar de druk bijgewoonde

Huishoudelijke Vergadering

om 5 1/4 u. door den h. Leonard wordt geopend verklaard.

De h. Voorzitter houdt voorlezing van een pas toegekomen schrijven, met beste wenschen voor wellukken, vanwege Stijn Streuvels, belet onze vergadering bij te wonen.

Hij verleent daarna het woord aan h. Gyselinck uit Gent.

Deze drukt er vooral op, dat onze bond zoohaast mogelijk verscheidene duizenden leden meer zou tellen, dus, dat er onverpoosd gewerkt worde om een machtig organism tot stand te brengen. Kunnen wij ons, tot dat doel, niet wenden tot reeds bestaande Vlaamsche vereenigingen van belang zooals het Alg. Vlaamsch Verbond; vragen om lijsten en aanplakbrieven te hangen in de Vlaamsche lokalen, op omzendbrieven zou een in 't oog springend opschrift; "Wordt lid van den V.T.B„ kunnen geplaatst worden, hetgeen reeds door "Help U Zelve„ te Gent werd gedaan en dat dient nagevolgd. De staatsbedienden persoonlijk bewerkt, worden lid; zij kunnen ons daarbij steeds nuttig zijn. Het ware ook wenschelijk, bij het eindigen van het jaar, een grootscheepsche en krachtige propaganda te voeren met het oog op het volgend maatschappelijk jaar.

Een ander lid uit de vergadering stelt het vervaardigen voor van zegels, te plakken op brieven en briefomslagen met de woorden: "Sluit U aan bij den V.T.B.„

H. Van Marcke ziet een goed propagandamiddel in het beleggen van vergaderingen met bestuursleden van wielrijdersbonden en andere sportclubben.

H. Leurs is het ten volle eens met de vorige sprekers. Alle Vlaamsche bonden van welke gezindheid ook, dienen bewerkt. 't zij persoonlijk, 't zij door tusschenkomst onzer afgevaardigden of op welke manier ook. Gewerkt dus, om hunne aansluiting en ook die hunner leden te bekomen, gewerkt hardnekkig en vastberaden tot heil van Vlaanderen!

Mechelen. — Paleis van Justitie (trap hoofdingang)

H. Olbrechts, leider der propagandakommissie, wenscht dat ieder lid ons zooveel mogelijk namen en adressen van spijshuizen, schouwburgen en andere inrichtingen zou bezorgen welke bereid zouden zijn aan de leden van V.T.B. prijsvermindering toe te staan.

Kunnen er geen inteekenlijsten naar de Vlaamsche kringen gestuurd worden? vraagt een lid.

Dr Goossenaerts is van meening dat zulks weinig oplevert. Het ware wenschelijker iemand per arrondissement, per kanton, en zelfs per gemeente af te vaardigen om doelmatige propaganda te voeren; zooveel mogelijk decentraliseeren.

De wetenschappelijke congressen te Brugge zullen voor ons uitstekend middel voor propaganda zijn.

De h. Secretaris merkt op dat alleenlijk de persoonlijke, dus rechtstreeksche propaganda tot een volledig sukses leidt; de ondervinding sedert ons bestaan heeft ons geleerd: weinige menschen bieden zich zelf aan als lid; zij laten zich in 't algemeen aanwerven door personen, reeds aangesloten.

De h. Dr Goossenaerts bevestigt dit feit.

H. Goedemé uit Antwerpen drukt op het vervaardigen van een herkenningsteeken. Kunnen wij geen Vlaamsche gidsen over onze Vlaamsche steden en dorpen uitgeven met medehulp der gemeentebesturen ? Ieder van ons die het bestaan van een Vlaamsche gids kent, dient dezen aan het bestuur bekend te maken. Wij hebben natuurlijk geld noodig ; laat ons een inschrijvingslijst openen, waarop ieder vrij is te storten wat hij wil. Dit zou ons stichtingsfonds aanzienlijk vermeerderen.

De h. Voorzitter merkt op dat de kwestie van den knoop ter studie is, wat het inschrijvingsfonds betreft, dit punt zal worden behandeld op onze eerste bestuursvergadering.

H. Van Marcke vraagt ook dat er zou gezorgd worden voor platen aan de hotels die bij den V.T.B. zijn aangesloten, opdat onze leden bij hunne fietstochten en andere uitstappen die menschen zouden kunnen bevoordeelen.

H. Van de Plassche wenscht dat er in het blad ook wat voor den werkman zou verschijnen.

Er wordt hem op gewezen dat buiten de voor den arbeider nuttige en onontbeerlijke inlichtingen over goede en slechte verkeerswegen, de te voeren werking voor verbetering van treinverkeer enz., er ook nog technische artikelen zullen verschijnen van buitengewoon belang niet alleen voor vakmenschen, maar voor iedereen.

De V.T.B. is een democratische instelling bij uitstek.

Het uitgeven van gidsen vraagt tijd en veel geld, merkt hr Leurs op ; de kommissie voor uitgaven heeft zich nochtans de zaak reeds aangetrokken ; maar beter iets degelijks voor te brengen, dan al te haastig te zijn. Niet alleen bij onze vrienden, maar ook bij de anderen moeten wij eerbied en belangstelling afdwingen.

Dr Goossenaerts meent dat de besturen onzer Vlaamsche gemeenten ons wel in onze pogingen zullen steunen

Op aandringen van een groep spoorwegbeambten uit Gent zal ons orgaan al de noodige inlichtingen mede deelen nopens het gezamenlijk reizen voor verminderden prijs.

De h Van Marcke deelt nog mede dat de onlangs gestichte Vlaamsche Kampeerclub zich ten dienste stelt van den V.T.B. om overal propaganda te voeren waar onze bond feesten en uitstappen zou inrichten.

Na een hartelijk woord van dank, sluit de H. Leonard deze belangrijke en welgeslaagde Vergadering.

F. A. Luyten.

De Feestzitting

7 1/2 uur.... De ruime stedelijke feestzaal loopt weer stilaan goed vol. Onder de aanwezigen de Heer Bouchery, schepen van onderwijs en volksvertegenwoordiger van Isacken. Eerst een hartelijk „welkom" van onzen nieuwen praeses. Daarna beklimt schepen Bouchery het Stadium. Spreker kan bij deze gelegenheid niet nalaten zijn welgemeende sympathie te betuigen ten opzichte van den Vlaamschen Toeristenbond. Voorwaar een heerlijk doel : volksontwikkeling door toerisme ; elkander steunen en helpen, elkander leeren kennen al reizende en tevens al reizende leeren. Spreker legt verder nadruk op het feit dat de V.T.B. niet beoogt alleen binnen 's lands grenzen te blijven, dus men wil hier wel degelijk naar het woord van Vermeylen „Vlaming zijn om Europeeër te worden" en aldus beschaamt men diegene die overal eng nationalistischen strijd zien waar het iets specifiek Vlaamsch geldt. Wilt, aldus besluit de achtbare schepen, u-zelf blijven ook buiten uwe grenzen, uw land en streek in den vreemde doen kennen en waardeeren en bij anderen zien wat daar beter is !"

Goeden uitslag, Dames en Heeren, met uw zoo goed begonnen werk. Op deze flink geapplaudiseerde toespraak volgt een korte poos ; daarna verschijnen onder luid handgeklap onze twee gevierde Vlaamsche musici, toondichter Veremans en tenor Borgers op de planken. Dat de toehoorders heel wat genoten hebben van de præstaties van Veremans, alomgewaardeerd talent, zulks bleek uit de uitbundige toejuichingen welke hem te beurt vielen, evenals aan onzen kunstzanger Borgers wiens prachtig en goed geschoold orgaan dit alles op zoo'n heerlijke manier wist te vertolken. Wat nu den grootsten bijval thuis haalde : het stemmig-melancholische Vlaanderen, het milde Jagerslied of de typische Meinacht uit Pallieter, is moeilijk te zeggen. Ook het Vareliedje, een uptodate extra'tje waar meester Veremans de V.T.B.-ers mee vergastte viel geweldig in den smaak.

Na afloop van het muzikaal gedeelte komt de onvermoeibare leider van het plaatselijk inrichtingscomité, de Heer Karel Peeters, ondervoorzitter voor de provincie Antwerpen en tevens afgevaardigde voor Mechelen aan het woord.

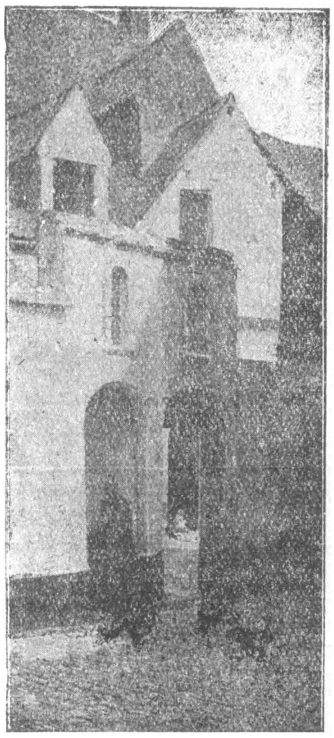

Mechelen. — Hoekje v. h. Begijnhof

In die laatste hoedanigheid betuigt hij eerst zijn hartelijken dank aan den V.T.B. voor de keuze van Mechelen als plaats voor zijn eersten toeristendag Mechelen is trouwens deze keuze wel waardig.

Zeker kwam er voor redenen van Geographischen aard in aanmerking maar ook andere van meer geestelijken aard, inniger verband houdend met het wezen van den V.T.B. Mechelen is, op enkele verminkingen na, een uitnemend mooie stad gebleven. Stellig haalt de stad het wellicht niet vergeleken bij andere wereldberoemde kunststeden ; maar toch vindt men er heel wat schatten van bouw- en sierkunst ; wat haar plattegrond betreft : deze mag als een model beschouwd worden van middeneeuwsche stedenbouw. Verbazende tegenstellingen vindt men er tusschen de ruime markten en de kleine pleintjes, tusschen de drukke verkeerspunten en de stille kerkhoven, zoo wel harmonieerend met de monumentale kerken.

Goed te leeren zien het land, de stad, en het dorp, goed te leeren aanvoelen de ziel van elke stad behoort tot de doeleinden van den V.T.B.

Want naast de stoffelijke kanten van ons streven moeten wij die van meer kultureelen aard niet uit het oog verliezen.

Ten slotte begroet spreker met vreugde het ontstaan van den V.T.B., hij begroet tevens de stichters van de vereeniging en richt een warme oproep tot de aanwezigen om den V.T.B. te steunen.

„Binnen drie maanden moeten wij met tienduizend leden zijn, binnen een jaar staan wij met twintigduizend, Goed heil en tot weerziens in Brugge."

Geestdriftige toejuichingen begroeten dit treffend slotwoord. Het is nu flink donker geworden en het kinematografisch gedeelte kan beginnen. De firma Astra (van Schoonbekestraat Antwerpen) vertoonde ons een drietal prachtige reisfilmen Tivoli, Oporto en Kopenhagen. Successievelijk bewonderden wij de verrukkelijke watervallen van Tivoli en de statige tempelruines van het oude Tibur; daarna drukke half exotische straat- en marktleven der Portugeesche havenstad; ook de imposante Dœrostroom met zijn eigenaardige vaartuigen, eindelijk de mooie Deensche hoofdstad en hare omgeving met de prachtige Koninklijke kasteelen; o.m. Friedriksburg en Kronenburg, echte meesterstukken onzer eigene Nederlandsche renaissance; beide opgetrokken onder leiding van den *Mechelschen* bouwmeester Anthony Van Obberghen!

Ten slotte als leutig intermezzo, een plezierige phantastische jachtfilm welke de lachspieren niet weinig in beweging bracht.

Onder het zingen van een flinke Vlaamsche Leeuw ging de vergadering uiteen. De eene trok naar het station de andere naar het lokaal De Eendracht, waar een gezellig samenzijn dezen dag sloot, welke we in de geschiedenis van den V.T.B. als eene echte triomfdag mogen noteeren.

S. L.

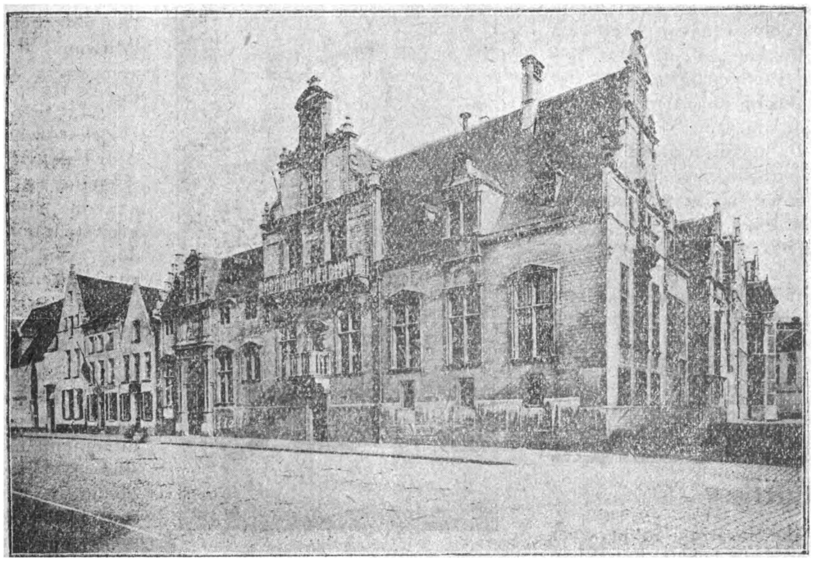

Mechelen, — Hotel van Savoye, tegenwoordig Paleis van Justitie

De wandeling door de stad

Het voornaamste en bijna essentieele bestanddeel van een kunsthistorische wandeling door Mechelen is het bezichtigen der voorheen collegiale sinds 1559 metropolitane kerk van Sint Rombouts. Den titel van primatiale der Nederlanden (later van België), welke de Mechelsche hoofdkerk sedert dien datum draagt, is het gebouw zelve volkomen waardig. Weliswaar vinden we tusschen de groote middeneeuwsche bedehuizen onzer lage landen wel enkele die ruimer zijn van omvang, andere welke mooiere architectuur te genieten geven, maar geen enkele is er waarvan de uiterlijke „Gesamterscheinung" in en buiten het stadsbeeld om zoo'n harmonischen indruk op ons maakt dan de op 't eerste zicht „aus einen Gusz" gebouwde Sint Romboutsdom.

En nochtans hier herhaalt zich de eeuwige geschiedenis der gothische kathedraal: meer dan twee eeuwen zijn er noodig geweest eer het bouwwerk er stond zooals wij het thans kennen. Zelfs voor een niet deskundige valt gemakkelijk het verschil op tusschen de sobere zuivere gothiek van kruisbeuk en schip, de oudste deelen der huidige, kort voor 1300 begonnen kerk en de drukkere en rijkere architectuur van het koor hetwelk hoofdzakelijk het werk is van de tweede helft der XIV[e] eeuw. Wat het reusachtig torengevaarte, de primus inter pares onder zoovele mooie en imposante Nederlandsche torens betreft, diens grondslagen werden in 1447 gelegd. De ontwerper was vermoedelijk Andries Keldermans wiens nazaten er aan voortwerkten, tot omstreeks 1520, toen de werken werden stopgezet. Ofschoon het zijn huidigen vorm veeleer aan het toeval te danken heeft, vertoont dit torentorso op zich zelf en in verband met de aanpalende kerk zoo'n gelukkige verhouding, dat men zich afvraagt of zijn opbouwers hem niet bewust juist op die hoogte voorloopig hebben beëindigd. Gelukkig dat deze voorloopige tot een bestendige toestand is geworden.

Immers ware de Sint Romboutstoren, bekroond met een 167 hooge spil opgevat in den geest van dien der Antwerpsche kathedraal, kunsthistorisch zou hij wellicht nog van grooter beteekenis geweest zijn; maar op ons, XXe eeuwsche menschen, zou hij vermoedelijk zulken imposanten indruk niet hebben gemaakt als de thans onvoltrokken romp en in elk geval zou de onderlinge verhouding van kerk tot toren lang niet zoo gelukkig geweest zijn als zij nu is.

De Sint Romboutstoren is een der flink-

ste en meest karakteristieke prestaties der Brabantsche laat-gothiek, zulks niet alleen van een esthetisch maar ook van een technisch standpunt uit beschouwd. Immers het hoofdprincipe der gothische constructie : oplossing der bouwmassa in hare actieve bestanddeelen vindt hier op waarlijk vernuftige wijze zijne toepassing op den torenbouw. De vierkante onderbouw bestaat eigenlijk uit niet veel meer dan uit vier paar hoekfrijten, waartusschen midden in elke zijde een minder zware contrefont. Tusschen deze laatste en de hoekfrijten zijn de bogen geslagen, welke de openingen in den toren gebroken afdekken. Deze openingen worden naarmate men hooger klimt steeds aanzienlijker, zoodat heel het torengevaarte zich ten slotte in de steunbeeren oplost.

Een heerlijk plastisch effect wordt daarenboven door deze architectonische samenstelling verkregen : „een wonder samenspel van kantig verlichte reliefpartijen met de donkere banen van wijkende vlakken" aldus Dr Jan Kalff. „Tusschen de haaksch op elkaar gestelde beeren schuilt er een schaduw op de hoeken en elke wand door de contreforten omsloten is nog eens uitgediept in nissen met een dam er tusschen, die op zijn beurt het relief krijgt van een lichtere middendam. Boven doen de galmgaten nog donkerder dan de spaarvelden beneden, maar de omvang is hier afgenomen voorbereidend op de spil".

Het inwendige der kerk is een typisch brok Brabantsche gothiek, een gothiek waarop een meer bezonken, meer materialistische rasaard reduceerend had ingewerkt. De verhoudingen van het kerkruim zijn wat meer gedrukt dan bij de Fransche kathedralen. De effen rondzuilen nemen de plaats in der rechtstreeks in de gewelven opgaande pijlerbundels en dank zij deze betrekkelijk massieve steunen ontstaat er een rythmisch contrast tusschen het zwaardere onder- en het lichtere bovengedeelte der beukordonnantie.

De kapiteelen zijn goed uitgesproken vooral in de middenbeuk, waar hun oorspronkelijke vorm nog de logische vroeg-gothische was. In de XVIIIe eeuw werden ze slecht gerestaureerd. Men beging namelijk de fout van ze gelijk te willen maken aan die van het koor, welke van oudsher het minder organische type van het hoog-gothiek loofwerkkapiteel vertoonen.

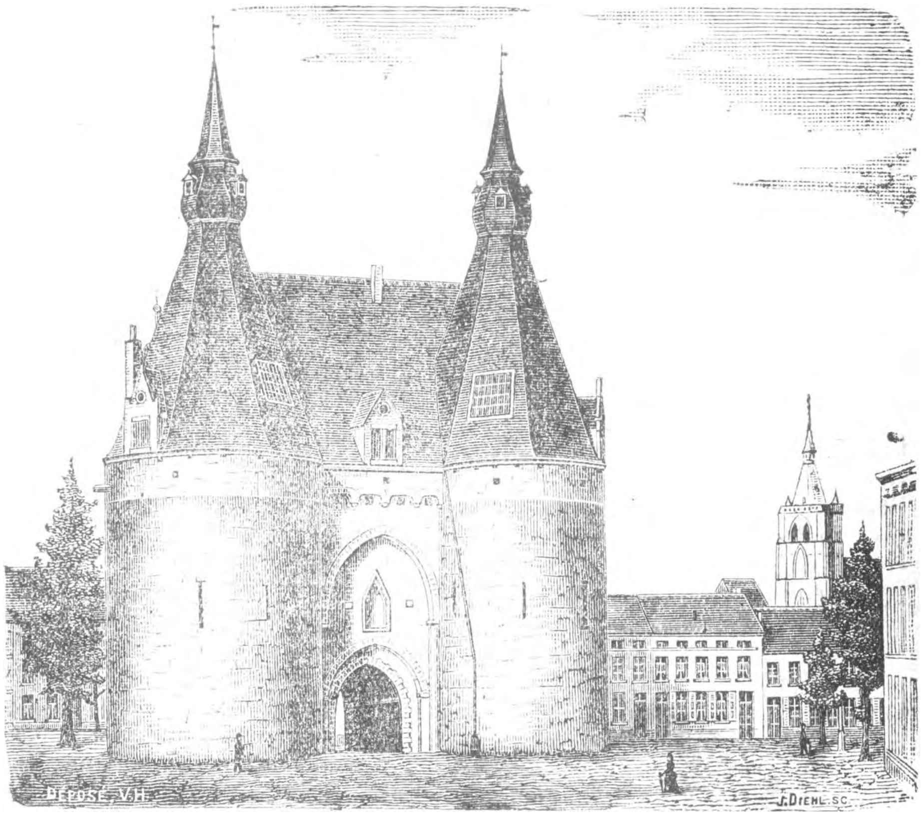

Mechelen. — Brusselschepoort

Het triforium van de kruisbeuk (het oudste gedeelte der kerk) is nog in vroeg-gothischen geest opgevat ; die van middenschip en koor vertoonen den tamelijk droogen vorm welke voor enkele hoog-gothische Brabantsche kerken karakteristiek is. De zijkapellen tegen de zuiderzijbeuk aangebouwd in het begin der XVIe eeuw, zijn bezienswaardig om hunne barok-gothische netgewelven. Merkwaardig is ook nog de oostelijke muur der

zuiderkruisbeuk : daar vinden we sporen van een eerste poging tot heropbouw der kerk welke rond 1250 moet hebben plaats gegrepen ; enkel het ondergedeelte van dezen kruisbeukmuur kwam toen tot stand. In de boogenreeks, welke dit oudste gedeelte van het gebouw versierd, werden in de XV[e] eeuw heiligen geschilderd. Deze werden een zeventigtal jaren geleden weer ontdekt. Ze vormen samen met een reeks tafereelen uit het leven van St-Rombouts, waarvan enkele kort voor, andere na 1500 op paneel werden geschilderd, het eenige dat ons rest van de middeneeuwsche stoffeering der kerk. Al het overige werd ofwel door de beeldhouwers stuk geslagen, ofwel onder het Kalvinistisch bestuur (1580 - 1585) geämoveerd. Zoodoende verklaart zich waarom het grootste gedeelte van het tegenwoordig mobilair tot de barok-periode (XVIIe en XVIIIe eeuw behoort). Van deze tweede stoffeering der St-Romboutskerk werd weer onder het Fransche keizerrijk verkwanseld om in den loop der vorige eeuw door minder interessante neo-gothische prullen te worden vervangen.

Mechelen: De oude refuge der abdij van St-Truiden

Het merkwaardigste stuk van het barokko mobilair der metropolitane kerk is het grootsch ensemble, dat het reusachtig hoogaltaar samen met de vier eraan verbonden bisschopgraven vormt. Het hoogaltaar zelve, of eigenlijk diens retabel, een heel gelukkige en betrekkelijk sobere portiekachtige compositie, werd in 1666 ingewijd. De ontwerper is de jesuitarchitekt Willem Hesius ; de uitvoering werd toever-

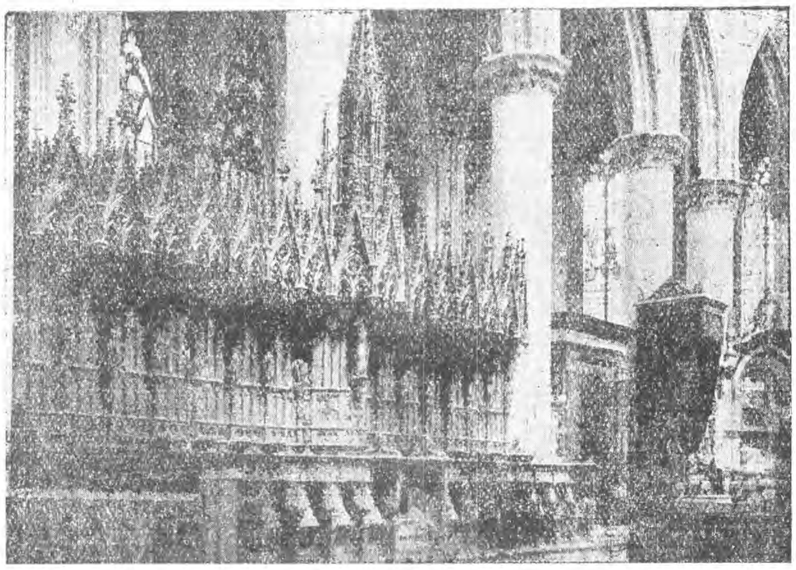

Mechelen — Koorgestoelte van de Kerk van St-Rombout.

trouwd aan den beroemden Mechelschen beeldhouwer Lucas Faid'herbe. Van diens hand is ook de groep : de heilige Rumoldus en zijn moordenaars, welke het heele gevaarte bekroont. De vier graftomben, twee en twee aan beide zijden van het altaar geplaatst, zijn van ongelijke waarde : de twee langs den noorderkant zijn de beste : de betrekkelijk simpele cenotaaf van aartsbisschop Honius nog geheel in renaissancegeest opgevat, verder het meer complexe monument van den aartsbisschop Cruesen, met een meesterlijk gedachtte en uitgevoerde sculptureele compositie, vermoedelijk van de hand van Faid' herbe. De twee graftombes aan de tegenovergestelde zijde, namelijk dat van aartsbisschop de Bergues door Mark De Vos en dat van aartsbisschop de Precipiano door Michel Vervoort kwamen later tot stand ; zij zijn als tegenhangers bedoeld der twee vorige maar vallen heel wat minder goed mee. Van hoogergenoemde Faid'herbe, de geniale leerling van Rubbens, welke door de forschheid en de onstuimigheid van zijn grooten meester op zoo'n gelukkige wijze onze in het akademisme gevallen beeldhouwkunst weer opnieuw wist te bezielen, bezit de metropolitane kerk

nog een en ander werk : een Sint Annabeeld, een Sint Joachim, een Sint Joseph, een mater dolorosa, een Salvator, een Franciscus Xaverius. De vier uitbundige kerkvaders in de kruisbeuk zijn het werk van Faid'herbe's kleinzoon in de kunst: Theodoor Verhaegen, naast hem de meest eminente figuur der Mechelsche beeldhouwschool uit den baroktijd. Diezelfde Theodoor Verhaegen moet ook samen met zijn meester Michel Van der Voort de predikstoel voltooid hebben. Dit laatste meubelstuk bevindt zich echter slechts sinds het begin der vorige eeuw in de kathedraal; brok van de teere en gevoelige richting van den meester.

Bij het verlaten der hoofdkerk werpen we een oogslag op de mooie barokke en laatgothische woonhuisgevels,welke de wanden van Mechelen's mooie groote markt verlevendigen en bekijken even de interessante oude burgerlijke gebouwen, welke zich rond het oude forum scharen, n.l. : het oude stadhuis, thans posthotel, het schepenhuis (de huidige bewaarplaats van de stedelijke archieven) en de oude lakenhalle, welke samen met het paleis van den grooten raad sinds een tiental

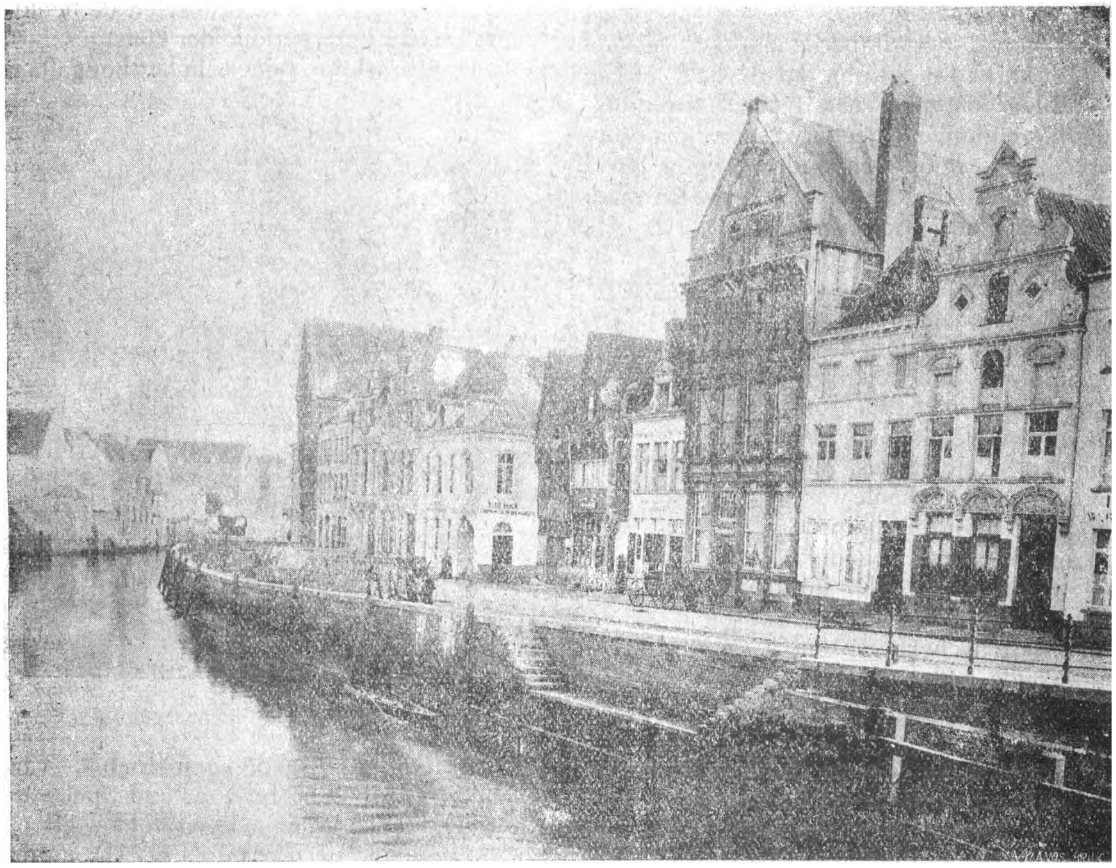

Mechelen. — Zoutwerf.

voorheen stond het in de kloosterkerk van Leliëndael. Uit dezelfde kerk is ook de mooie communiebank afkomstig, werk van Artus Quellinus de jongere.

Aan heel merkwaardige schilderstukken is Sint Rombouts niet buitengewoon rijk. Naast een drietal tryptieken van Coxie, een paneel van De Craeyer en een doek van Jan Erasmus Quellinus bewonderen wij er vooral een der mooiste godsdienstige composities van Van Dijck: Christus aan het kruis, een typisch jaren als stadhuis dienst doet. Behalve laatstgenoemd gebouw dagteekenen al deze monumenten uit de XIVe eeuw, het tijdperk waarop Mechelen's economische bloei zijn hoogtepunt bereikte. Het schepenhuis van 1374 heeft, spijts dat het herhaalde malen en laatst nog door het bombardement werd verminkt, nog het best zijne oorspronkelijke gedaante weten te bewaren. Het oude stadhuis of Beyaert werd in den loop der XVe eeuw met den langsvleugel langs den kant der markt

vergroot; in de XVIIIe eeuw werd het op een niet ongelukkige wijze in een barokkopak gestoken, om ten slotte een tiental jaren geleden het onhebbelijk uitzicht te krijgen van een banalen neo-gothieken bouw. Aan dit gevaar ontsnapte gelukkig de oude lakenhalle. Omstreeks 1310 had men een eerste halle langs de Befferstraat opgetrokken; in 1321 vatte men — gezien de bloeiende toestand waarin de lakenfabricatie of draperije toen verkeerde — het plan op deze halle uit te breiden tot een viervleugelig gebouw met belfort naar het Brugsche model. Deze bedoeling blijkt trouwens heel goed uit hetgeen er van den voorgevel tot stand kwam.

Het verval der draperije na den opstand van 1361 had tot gevolg, dat de halle onvoltooid bleef en enkel een typisch brok toevallige schoonheid geeft, wel eenigzins bedorven, nu, door den opdringerigen gevel van het oude Paleis van den grooten raad. Laatstgenoemd bouwwerk — dat tot lokaal moest dienen voor den grooten raad of opperste gerechtshof der Nederlanden, in 1474 door Karel de Stoute te Mechelen gevestigd, werd in 1529 begonnen volgens de plannen van Rombout Keldermans. Vijf jaar later werd het heele werk stopgezet. In onzen tijd hebben romantiekers dit produkt van ziekelijke, barokke gothiek willen voltooien. Ze hebben feitelijk het oorspronkelijke oude gedeelte onder hun droog nagebootst werk begraven.

We trekken nu door de Befferstraat welke zich welhaast verbreed tot de Veemarkt. Jammer dat kermistenten ons het gezicht benemen op de aardige barokke Sint Pieterskerk (1670). De mooie gevel van het Sint Romboutscollege (eerste helft XVIIe eeuw) kunnen we even in 't voorbijgaan bekijken; wat verder kunnen we ons vergewissen van den desolaten toestand, waarin zich sinds het bombardement der stad in 1914 het voorheen zoo heerlijke Busleidenhof bevindt. Deze sierlijke heerenwoning, een der meest gracieuse producties der Brabantsche laat-gothiek, werd in 1503 gebouwd door Antoon Keldermans (de meester van het Middelburgsche Stadhuis) voor Jeroom Busleyden. Deze laatste, een echte renaissance abbé; « lebemann » en prebende-cumuleerder, maar terzelvertijd door zijn beleid en zijn geld een der meest actieve stuwkrachten van de humanistische beweging hier ten lande.

In de Sint Janstraat rusten we even uit. Een onzer medeleden kiekt ons met een XVIIe eeuwsche gevel als achtergrond. Daarna bezichtigen we de Sint Janskerk rond 1440 begonnen en in 1471 geheel voltooid.

't Is een goed voorbeeld van stedelijke parochiekerk, in een sobere bouwstijl opgevat, maar van uiterst gelukkige verhouding. Hier is, evenals in de andere Mechelsche kerken, bijna al het mobilair uit de barokperiode afkomstig. Hier vinden we van het mooiste, dat de Vlaamsche schilderkunst en de beeldhouwkunst in deze periode der kunstgeschiedenis voortbrachten, bijeen. In het hoogaltaar

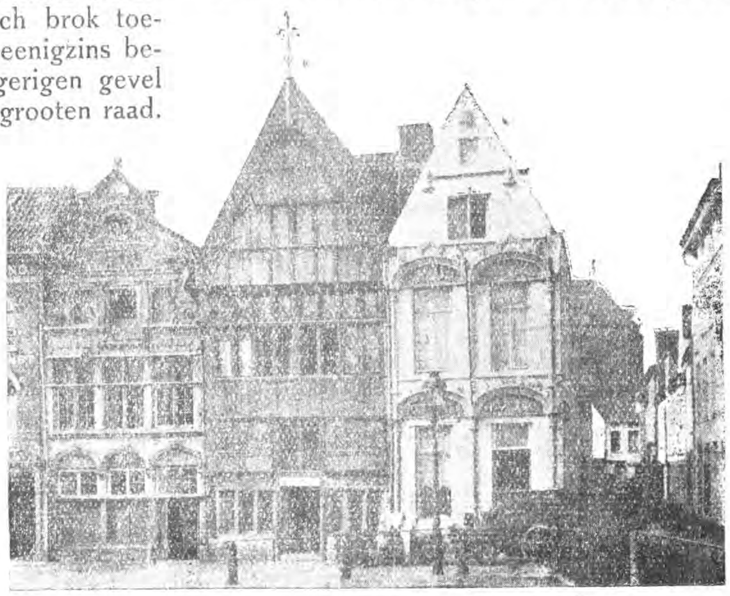

Mechelen: Haver-werf.

het schitterende driekoningen drieluik van Rubens (1616), een betooverend spel van schitterende kleuren en licht en donker effecten; in de beuk de preekstoel (1741), en de Kerkmeestersbanken (1730-1744) van Verhagen, de orgeltribuun en de armmeestersbanken door laatstgenoemden meester ontworpen maar door zijn leerling Pieter Valckx uitgevoerd; alle drie schitterende uitingen der Vlaamsche geestesgesteltenis in die tijden, toen ons volk, kultureel onderdrukt, een groot gedeelte van de bij hen nog voorhanden energie verbruikte aan het voldoen van zijn neiging tot praal en dit vooral in den dienst eener meer op uiterlijke betoogingen dan op innerlijke beschouwingen gerichtten godsdienstzin.

Door het «klapgat» en door de schilderachtige Schouterstraat, langs de oude refuges

van Sint Truiden en Tongerloo, twee typische gebouwen uit het begin der XVIe eeuw, komen we langs het leuke Kerkstraatje op het Kathelijnekerkhof. Hier staan we even stil voor de aardige Kathelijnekerk (begonnen in 1336, voltooid in de tweede helft der XVe eeuw) welke wel eenigzins het gemoedelijk uitzicht eener dorpskerk vertoont.

Nu nog even geslenterd door de pittoreske Begijnhofstraten om ten slotte met een kort bezoek aan de Begijnhofkerk te eindigen. Deze laatste is een imposante barokbouw in 1629 begonnen volgens plannen van bouwmeester Franquart. Ze werd voltooid door Faid'herbe, welke voor den voorgevel een forschen God de Vader beitelde. Van binnen bewonderen we naast een meesterlijke Mater Dolorosa en een Salvator van laatstgenoemden beeldhouwer, een rijke verzameling schilderijen van Vlaamsche tweederangsmeesters der Rubensschool. Dr Ing. Stan Leurs.

De Pers over den Toeristen-landdag.

Uit de Gazet van Antwerpen, 25 April :

„Verleden Zondag had te Mechelen de eerste Vlaamsche Toeristendag plaats, welke met een waren bijval bekroond werd. 't Was in de groote Stedelijke Feestzaal der Frederik de Merodestraat, dat om 10,20 ure de eerste vergadering plaats greep. Het getal aanwezigen mocht op een 500 geschat worden. Aan het bureel hadden plaats genomen, heeren Karel Peeters, gemeenteraadslid te Mechelen, Chr. de Does, voorzitter van den V.T.B. F. Luyten, secretaris, Dr Ing. Stan Leurs en andere bestuursleden van den bond. Na een welkomstgroet, door heer Peeters uitgeproken, die de opgekomen leden een aangenaam verblijf te Mechelen wenscht, neemt de heer de Does, voorzitter, het woord en bespreekt het doel en ideaal van den V.T.B., die enkel de zedelijke en cultureele ontwikkeling betracht van het Vlaamsche volk. Hij spreekt verder over de middelen welke ten dienste staan om den Bond tot een hoogtepeil te voeren . . . . .

. . . .

Vervolgens droeg heer F. Luyten een zaakrijk verslag voor waaruit de vooruitgang van den nog zoo jongen bond bleek, die op het oogenblik reeds 3295 leden telt.

Na hem is het Dr Ing. St. Leurs, die bijzonder over het orgaan uitwijdt en op aller medewerking aandringt . .

. . . .

Na het heffen der algemeene vergadering woonden de aanwezigen een prachtig beiaard-concert bij, door heer Denyn gegeven. Om 2 vergaderde men opnieuw om een belangwekkende wandeling door de Dijlestad te doen, onder leiding van Ing. Stan Leurs, en om 5 ure had opnieuw een vergadering plaats.

De eerste Vlaamsche Toeristendag werd om 7.30 uren door een welgelukte slotvergadering beëindigd, waarop heer Bouchery, schepen van onderwijs te Mechelen, het woord voerde.

En nu, Vlaamsche Toeristen, naar uw tweede Toeristendag, ditmaal te Brugge en dat daartegen uw aantal minstens verdubbeld zij".

Uit Het Laatste Nieuws, van 24 April.

„De Algemeene vergadering in de Stedelijke Feestzaal was druk bezocht.

Dit was trouwens te verwachten. Van af 9 uur liepen Vlaamsche padvinders en groepen toeristen op het Statieplein reeds vroolijk te kouten.

Na een inleidend woord van den heer Peeters, gemeenteraadslid, die dezen dag den eersten mijlpaal noemt in de ontwikkeling van het Vlaamsch toerisme, komt de heer Chr. de Does, voorzitter, aan het woord, die de Mechelsche toeristen dankt om de bereidwilligheid waarmede zij de inrichting van dezen toeristendag op zich hebben genomen, alsook het stadsbestuur dat de feestzaal ter beschikking heeft gesteld van de inrichters en den feestavond onder zijn bescherming nam.

Wij zijn hier gekomen als Vlaming, toerist en V.T.B.-er. Wij vragen volharding bij het ideaal, liefde en toewijding van u, we hebben noodig uw Vlaamsche fierheid, taaiheid en kracht . . . .

. . . .

De stemming is er reeds. Men kan het den aanwezigen aanzien dat ze hoopvol zijn voor de toekomst van den bond. . . . .

. . . .

Te 2 ure werd een bezoek gebracht aan de stad onder leiding van den heer Stan Leurs. Bij dit bezoek wist men niet wat meest te bewonderen, de merkwaardigheden, dan wel de knappe inlichtingen door den heer Leurs verstrekt. . . . .

. . . .

De avondvergadering begon voor een volle zaal. Het muziek gedeelte te 7 1/2 ure liet de geestdrift tot haar toppunt stijgen".

Uit De Schelde van 25 April.

Van 's morgens vroeg heerschte er reeds drukke beweging in de stad. Een aantal leeuwenvlaggen wapperden aan de gevels. Vele vreemdelingen waren van alle zijden toegestroomd. De algemeene vergadering in de Stedelijke feestzaal werd druk bijgewoond.

Ongeveer 200 nieuwe leden werden ingeschreven.

. . . .

Een gezellig middagmaal sloot dezen welgelukten morgen. . . . .

. . . .

Hierna trok men gezamenlijk naar het lokaal „De Eendracht" waar een gezellig samenzijn dezen welgeslaagden landdag sloot.

Er is, meenen wij, goed werk verricht".

Uit Het Handelsblad van Antwerpen,

. . . . in verschillende groepjes trekken zij naar de Stedelijke Feestzaal der de Merode straat, waar om 10,20 ure de algemeene vergadering plaats grijpt.

De welkomstgroet wordt gedaan door den heer K. Peeters, in naam der Mechelsche leden van den V.T.B. bedankt het bestuur dat het de stad Mechelen verkoos voor den eersten Vlaamschen Toeristendag.

De voorzitter bedankt op zijn beurt de deelnemers voor hun talrijke opkomst, spreekt uitvoerig over het ontstaan van den V.T.B. zijn doel en ideaal.

De achtbare spreker handelt daarna over wat er dient gedaan tot ontwikkeling van den V.T.B. : een hardnekkige propaganda bij alle Vlamingen, opdat het ledental zoohaast mogelijk de 20000 bereike. **De officieele erkenning door de Regeering en de aansluiting bij de Interna-**

tionale Federatie der Toeristenbonden moet volgen........

Ten slotte dankt de achtbare voorzitter het Mechelsch Comiteit van Volksontwikkeling voor dezes medewerking.

Mr F. Luyten, secretaris, draagt vervolgens een zaakrijk verslag voor.

Mr Dr Ing. Stan Leurs, redactie-secretaris van den V.T.B. onderhoudt de vergadering over al wat het publiceeren van het officieel orgaan van V.T.B. betreft. Spreker dringt aan op de medewerking van alle Vlaamsche bevoegdheden.

. . . .

De eerste Vlaamsche Toeristendag mag als uiterst geslaagd beschouwd worden".

Uit De Standaard van 25 April.

„De „eerste" daad van den Vlaamschen Toeristenbond mag onder alle opzichten welgelukt heeten.

Van in den vroegen morgen was er reeds heel wat beweging te Mechelen, zoodat te 9 1/2 ure voormiddag, wanneer de vreemde deelnemers van het station naar de Stedelijke Feestzaal worden gebracht heel wat deelnemers op post zijn.

De algemeene vergadering in de Stedelijke Feestzaal voorgezeten door den heer Chr. de Does, werd druk bijgewoond.

. . . .

Na het keurig middagmaal in den „Bavaro Belge" werd een bezoek gebracht aan de bijzonderste kunstgebouwen en wijken der stad. . . . .

. . . .

Nadat in „De Eendracht" allerlei zaken van bestuurlijken en innerlijken aard werden besproken, greep te 7 1/2 ure s'avonds de groote slotvergadering plaats.

. . . .

De eerste (M. Bouchery, schepen van Onderwijs) dankte de Vlaamsche toeristen om hun bezoek aan onze stad en verzekert hen, ook in de toekomst, de steun van „Volksontwikkeling" en dus van het gemeentebestuur. De tweede (M. Karel Peeters, gemeenteraadslid) handelde over al het „mooie" dat Mechelen bezit, wat voor gevolg had dat de keuze van het eerste bezoek op Mechelen viel.

Tusschenin zorg tenor Borgers en speelde Renaut Veremans. Tot slot greep een kinemavoorstelling plaats en kwamen de leden, die met de laatste treinen vertrokken, nog samen in „De Eendracht", waar het er tot laat in den avond erg gezellig toeging."

Uit de Gazet van Mechelen, 24 April:

„ Gisteren is in onze Rumoldusstad, de eerste Vlaamsche Toeristendag gehouden. Van in den vroegen morgen zag men alom groepjes opstappen, die met belangstelling de schoonheden onzer oude Dijlestad nakeken..... Om 10 1/2 ure opende de dd. Voorzitter de Algemeene Vergadering in de stedelijke Feestzaal.

. . . .

Daarna wordt die best geslaagde Alg. Vergadering gesloten en spoedt iedereen zich naar buiten om het beiaard-concert te gaan hooren en genieten.

Verder wordt de dag doorgebracht door een bezoek aan schilderachtige hoekjes en kantjes onzer stad tot er om 3 ure opnieuw vergadering gehouden wordt in het lokaal „De Eendracht."

. . . .

Een feestelijke slotvergadering sloot dezen eersten maar ook puik geslaagden Vlaamschen Toeristendag.

Feit dat we met des te meer voldoening en fierheid aanstippen daar het weer een stap vooruit is in ons Vlaamsch zelfzijn, in ons Vlaamsch zelfbewust leven.

Officieel.

De Mechelsche Landdag bracht ons ongeveer 250 nieuwe leden !

—

In de maand April kreeg de V.T.B. 901 nieuwe leden bij ! Dankbaar, *maar niet* voldaan : 99 te weinig !

Gelijk op den Toeristendag te Mechelen is medegedeeld ontbreken aan de 20000 franken van het Stichtingsfonds nog een paar duizend franken. Wij doen nogmaals een *dringend* beroep op onze leden om ons te helpen dit stichtingsfonds vol te maken. Voor een inschrijving van minstens fr. 250.— wordt men *lid voor het leven* met den titel van *Ecrelid* en voor een inschrijving van minstens fr. 100.— verkrijgt men het lidmaatschap voor 10 jaren met den titel van *Beschermend lid.*

—

Belangrijk bericht aan de leden V.T.B.

Het is onze bedoeling aan alle leden het Bondsorgaan *als postabonnement* te doen toekomen, omdat dit het gemakkelijkst en voordeeligst is.

Een deel der leden werd als zoodanig reeds door het Postbeheer overgenomen, voor de rest zijn wij bezig met het uitschrijven der naamlijsten.

Deze overgang van gewone verzending in *postabonnement* was oorzaak dat Nr 4 een paar dagen te laat in het bezit dier leden kwam, zooals nu wellicht Nr 5 bij enkelen nog te laat zal komen. Men gelieve dit te verontschuldigen : eens de lijsten bij de Post ingeleverd konden wij zelf niet meer voor de verzending zorgen.

Wij hopen bij Nr 7 *alle* leden als *postabonnementen* ingeschreven te hebben.

De post heeft nu ook de fr. 7,50 (jaarl. bijdrage) bij die leden, die overgingen in postabonnementen geïnd. Zij zullen nu zoo spoedig mogelijk hun lidmaatschapskaart bekomen. Wij vragen echter nog eenigen tijd geduld te hebben : het Secretariaat werkt onder voortdurenden stoomdruk, doch is overladen met werk.

Er zijn echter ook leden, bij wie de Post om de fr. 7,50 geweest is, zonder betaling te bekomen.

Wij zullen opnieuw een kwijting op hen afgeven en men wordt dringend verzocht maatregelen te nemen (bijv. door het geld bij huisgenooten achter te laten) *opdat, wanneer de kwijting weder wordt aangeboden, deze niet nogmaals onbetaald terug kome.*

Dat geeft veel werk en vraagt veel kosten !

Iedereen weet voor zich-zelf wel of hij al of niet reeds betaald heeft. Welnu, dat zij, die weten nog niet betaald te hebben, er thans op rekenen dat een dezer dagen bij hen om hun bijdrage (het postbeheer noemt het: abonnement op „De Toerist") *zal gekomen worden.*

Mogen wij op Uw medewerking rekenen ?

—

Het kwade, **dat het goede voortbracht.**

Sommige leden zonden hun bijdrage V.T.B. in, terwijl de lijsten van hun gemeente reeds waren opgemaakt, ter inlevering bij de post. Aan deze lijsten kon niet meer veranderd worden, zoodat het noodlottig gevolg was dat er bij hen beschikt werd, ofschoon ze reeds betaalden..... Bij een lid geschiedde dit ook.... en werd de kwijting, tijdens zijn afwezigheid door huisgenooten *betaald !*

Dit lid schrijft een nijdigen brief aan het Secretariaat ? En eischt de onmiddellijke terugbetaling van het teveel betaalde bedrag ?

Luistert ! : *„ik heb maar een nieuw lid* (naam hierbij) *aangeworven en diens fr. 7.50 heb ik nu maar ontvangen en behouden. Daarmede is de zaak weer in regel".*

Het kwade, dat het goede voortbracht...........

Drukkerij R. Bracke-Van Geert, Baesrode.

DE TOERIST

VTB

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

UITGAVE VAN „LIBERTAS"
KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)

ADRES VAN DE REDACTIE:
BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 6 **31 Mei 1922**

Het voorkomen van verblindende verlichting en het beter verlichten der bochten.

Herhaaldelijk is het onderwerp betreffende verblindende verlichting door verschillende vakmannen en tijdschriften besproken. Verscheidene systemen om de verblinding op te heffen zijn reeds met meer of minder gunstig resultaat beproefd, maar een afdoend middel had men tot dusver niet gevonden.

Een der systemen, dat van den Engelschman Pickavant, trok bijzondere aandacht. Het kwam hierop neer, dat bij het elkaar tegenkomen van twee auto's de koplampen worden uitgedraaid en een lichtsterke zijlamp, die het licht schuin-achterwaarts werpt, wordt ingeschakeld en het gedeelte van den weg, dat straks door de passeerende auto bereden wordt, hel wordt verlicht. Er is

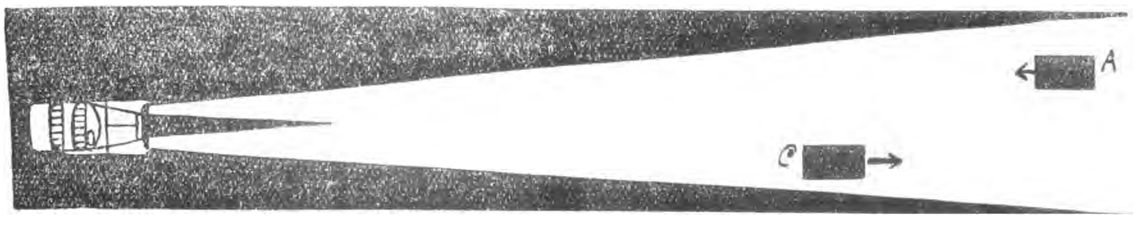

Fig. 1.

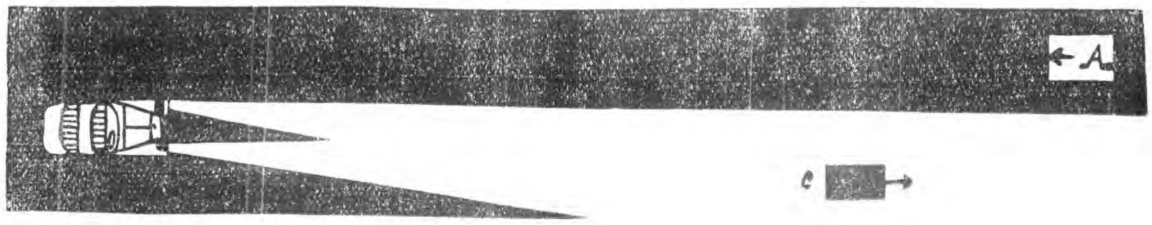

Fig. 2.

veel vóór en veel tegen dit systeem aangevoerd; opgelost was de kwestie der verblinding er nog lang niet mee.

De A. N. W. B. (Toeristenbond voor Nederland) heeft het vorige jaar een commissie benoemd, ten einde verschillende systemen te bestudeeren en aan practische proefnemingen te onderwerpen.

De commissie beproefde allerlei lenzen, speciale lampen, enz., maar geen van deze proeven leverde eenig sukses op. Want of men nam de verblinding weg, doch dan was het licht onvoldoende, of er bleef voldoende licht, maar... tevens bleef de verblinding. En

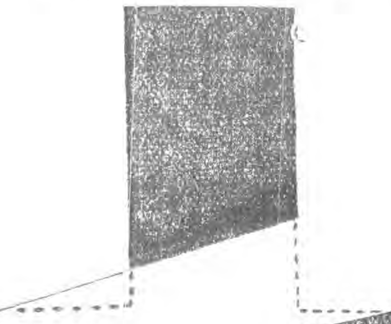

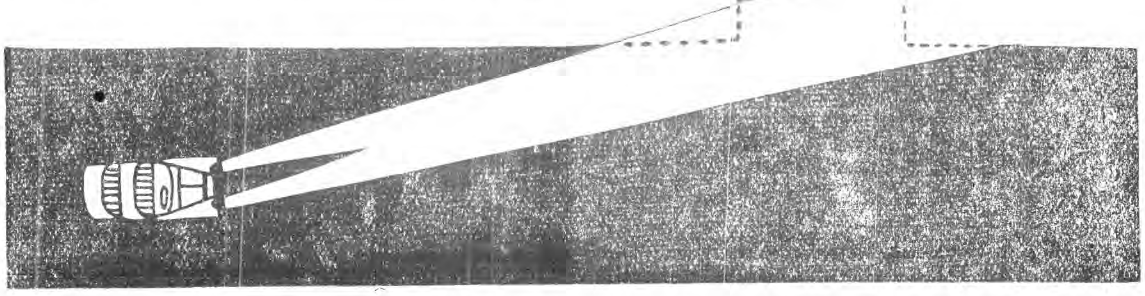

Fig. 3.

dan kwam er nog bij, dat de lampen zeer minutieus moesten zijn ingesteld, zóó zuiver als dat in de praktijk wel zoo goed als nooit gebeurt.

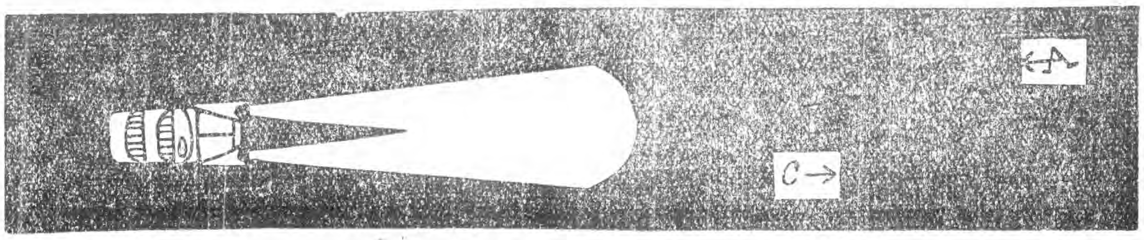

Fig. 4.

In Amerika en ook in Frankrijk is bij een wet bepaald, dat de verblindende lichtbundel zich niet hooger dan één meter boven den grond mag verheffen, terwijl ook op de in het najaar van 1921 te Parijs gehouden internat. verkeersconferentie de wenschelijkheid van een dergelijke bepaling in alle landen werd uitgesproken.

Als twee auto's elkaar tegenkomen, of als een auto een ander voertuig tegenkomt, schakelt de bestuurder uit voorzorg of beleefdheid of om welke reden ook, soms zijn koplampen uit. Maar daaraan zijn ook niet-denkbeeldige gevaren verbonden. De overgang van licht in bijna donker is zoo plotseling, dat de accomodatie der oogen dat tempo niet kan volgen en de bestuurder dus een oogenblik eigenlijk op goed geluk doorrijdt Dit dooven der lichten kan dus een remedi e

zijn, erger dan de kwaal zelf. En in Engeland heeft de Royal Automobile Club haar leden dan ook dringend aangeraden, de doof-methode maar los te laten. Een betere methode dan dooven is het inschakelen van een weerstand, al dan niet geleidelijk. Doch het is heel moeilijk te beoordeelen waar het verblindingsgevaar eindigt en het duisternisgevaar begint. Een derde methode, het voorover stellen der koplampen, verkort te zeer het verlichte weggedeelte vóór den wagen.

* * *

Fig. 5.

De heer J. L. Dudok van Heel, lid der A. N. W. B.-Commissie voor het Motortoerisme, heeft een systeem van draaibare koplampen geconstrueerd, waarop door hem patent is aangevraagd en dat bij een gehouden demonstratie uitnemend heeft voldaan.

In een Amerikaansch tijdschrift vond de heer Dudok van Heel een annonce van de „Safe-de-light" lampen. Bij dit systeem wordt onder de gewone koplampen een tweede stel lampen gemonteerd, die beide wat schuins rechts naar voren gericht staan. Bij het tegenkomen van andere weggebruikers dooft men nu door een specialen schakelaar de koplampen en ontsteekt daardoor tegelijkertijd de rechts-gerichte lampen. De „tegenlegger" wordt nu niet langer verblind en het weggedeelte vóór den eigen wagen wordt nog voldoende verlicht. Dit systeem bracht hem op het idee, de koplampen zelf naar rechts te draaien bij het ontmoeten van andere weggebruikers. Hij monteerde daartoe zijn lampen draaibaar op speciale lantaarnhaken en maakte een eenvoudige constructie, waardoor hij ze van de bestuurderszitplaats met een handel kon verdraaien.

Fig.

Reeds bij den eersten proefrit bleek hem dat dit een uitstekende oplossing van het verblindingsvraagstuk beteekende. Een tik tegen het handel en de lampen beschijnen alleen de rechter weghelft, terwijl de rechterberm, waar zich gevaren kunnen bevinden (wielrijders, voetgangers, stilstaande wagens enz.), een extra dosis licht ontvangt. Een tik terug en het handel springt vanzelf in den centralen stand, waarbij de lampen weer „recht-vooruit" staan. Tot zoover het draaien der lampen teneinde verblinding te voorkomen. Wanneer wij verder in een auto door een bocht rijden, schijnen vaste lampen steeds recht vooruit, dus niet daar, waar de voorwielen heen wijzen en waar we ons dus straks zullen bevinden.

Dit bracht reeds jaren geleden een Franschman er toe zijn

lampen mede te laten draaien met de voorwielen. Zijn idee maakte echter weinig opgang, ten 1e daar bij de toenmalige autosnelheden de verlichting nog niet aan zulke hooge eischen behoefde te voldoen, 2e omdat men iedere complicatie aan een destijds toch al zoo weinig betrouwbaar mecanisme als een auto ten zeerste vreesde, en ten 3e omdat het zaakje spoedig ging rammelen.

Toen de heer D. v. H. eenmaal door zijne met de hand draaibare lampen het groote voordeel ingezien had van lampen, die in bochten den weg voor ons uit verlichtten, d. w. z. het licht daar wierpen waar het noodig is, is hij gaan denken over een geschikte constructie, waarbij de lampen meedraaien met de voorwielen, terwijl hij ze tevens met de hand in elke gewenschte richting kon blijven verdraaien. Dit vraagstuk heeft hij op eenvoudige wijze opgelost.

Het handvat, waarmede hij de lampen met de hand kan draaien, beweegt zich daarbij langs een sector en heeft in zijn middenstand (lampen recht vooruit) een pal, die in een gleuf van den sector grijpt.

Deze sector nu laat hij op zijn beurt de bewegingen van de stuurinrichting volgen. Zoolang dus de pal in de uitsparing pakt, neemt de sector het handvat mede en draaien dus de lampen mede met den sector en dus met het stuurmechanisme.

Drukt hij den pal uit de gleuf dan kan hij onafhankelijk van den sector het handvat en dus ook de lampen in iederen gewenschten stand verdraaien en daarmede dus de verblindende werking der lampen ten opzichte van de andere gebruikers van den weg opheffen.

Bij het ontmoeten van een anderen weggebruiker draait de bestuurder de lampen een weinig naar rechts, zoodat de directe bundel den ander niet langer beschijnt. Deze is dan niet langer verblind en het weggedeelte vóór den bestuurder is toch helder verlicht, in het bijzonder de rechterberm, hetgeen in de practijk een buitengewoon gemak beteekent. Bij mist komt het zeer te pas, evenals bij het opzoeken van een onbekend villahek, een zijweg, enz. Een afzonderlijk zoeklicht, een z.g. „spotlight", wordt hierdoor overbodig.

Wordt geen gebruik gemaakt van de handbeweging om de lampen te verzetten, dan volgen zij steeds den stand der voorwielen, en aangezien een auto zich steeds beweegt in de richting, waarin de voorwielen wijzen (niet de motorkap) belichten de lampen dus steeds den weg, waar men zich het volgende oogenblik zal bevinden.

De combinatie van beide draaisystemen lijkt ons een groote verbetering op de vaste lampen. De constructie kan zoodanig gemaakt worden, dat rammelen uitgesloten is en de lampen onder het rijden op een rechten, doch hobbeligen weg, absoluut stilstaan. Ook wordt de wagen er geenszins door ontsierd.

De figuren, die wij in dit artikel opnemen geven een duidelijk beeld van de werking van het systeem.

Fig. 1 geeft een vogelvluchtbeeld van een automobiel met sterke lichten op een donkeren, rechten weg. A stelt voor een van den anderen kant komenden weggebruiker, terwijl C zich in dezelfde richting als de auto beweegt.

Van de lichtbundels is slechts dat gedeelte aangegeven, dat verblindend werkt. In de fig wordt A dus verblind.

In fig. 2 heeft de autobestuurder zijn draaibare koplampen bij het naderen van A wat naar rechts gedraaid. A wordt dus niet langer verblind, terwijl C in het volle licht blijft.

Het „verblindings„-gevaar is dus opgeheven, terwijl de rechterzijde van den weg het volle licht krijgt, waardoor het „achteroprijd"-gevaar tevens uitgesloten is.

Fig. 3 toont het gemak aan van draaibare koplampen bij het berijden van onbekende wegen. Men kan ze dan als zoeklicht gebruiken, teneinde een op de kaart gevonden zijweg te zoeken en te belichten, een moeilijke inrit (poort, villahek, enz.) van te voren te verlichten, enz.

Fig. 4 stelt voor dezelfde auto onder dezelfde omstandigheden met getemperde of naar beneden gerichte koplampen. In beide gevallen reikt de lichtbundel minder ver en hoewel A niet verblind wordt, is er kans, dat de autobestuurder C eerst te laat opmerkt, waarvan een aanrijding het gevolg kan zijn.

Fig. 5 en 6 houden verband met de voordeelen verbonden aan koplampen. welke den stand der stuurinrichting volgen.

Fig. 5 stelt voor een auto, door een bocht rijdende met vaste koplampen. Het licht wordt däär geworpen, waar de bestuurder het niet noodig heeft. Obstakel A, hetwelk zich in den weg van de auto bevindt, is onverlicht en wordt eerst verlicht als de auto er vlak bij is.

Fig. 6 geeft dezelfde auto met meedraaien

de koplichten weer onder dezelfde omstandigheden. Het licht wordt daar geworpen, waar het noodig is en opstakel A wordt bijtijds belicht.

Verschillende automobilisten, voor wie de heer Dudok van Heel zijn vinding demonstreerde, besloten reeds een dergelijke inrichting op hun wagens te doen aanbrengen. (1)

(1) Artikel en clichés werden ons welwillend door de Redaktie van *„De Kampioen"*, Orgaan A.N.W.B. Toeristenbond voor Nederland, afgestaan.

Drie dagen met de fiets door Limburg

(Vervolg en slot van blz. 54.)

TWEEDE DAG (65 Km.)

Na een stevig ontbijt bestijgen we weer ons rijwiel. Eerst nog een eindje langs de Maas, die nu door vette en groote weilanden kronkelt en niet altijd even schilderachtige hoekjes aanbiedt.

Ook nemen we van haar afscheid : We willen heden een groot deel der Limburgsche Kempen doortrekken. Eerst naar Reckheim. Onmiddellijk over de Vaartbrug merken we den toren, monumentale schoorsteenen en dakvensters van een mooi Renaissance-kasteel, dat in de lucht een eigenaardig silhouet uitsnijdt en fel afsteekt tegen de kleine dorpshuisjes.

Dit kasteel werd gebouwd in de laatste jaren der XVIe eeuw door Baron Herman d'Aspremont-Lynden, die onder Alva diende. In het begin der vorige eeuw heeft men de kapel, een vleugel en den grooten toren afgebroken en er ook enkele nadeelige veranderingen aangebracht om het tot een verbeteringsgesticht in te richten. Toch vormen de huidige overblijfsels nog een fraai en grootsch geheel, dat daarbij heel sober van lijn is. In de binnenkoer zijn nog enkele steenen als herrinnering uit vroeger tijden ingemetseld, o.m. een welke het eigenaardig opschrift draagt : *Hic jaect cor generosi D*^{m} *Hermani de Asp*^{re} *Lynd.* Deze bedekte het hart van Herman de Lynden, dat in de kapel geplaatst werd, terwijl de ingewanden van dezen onvermoeiden krijgsman in de dorpskerk en het overige van zijn lichaam in het klooster liggen begraven.

Nu over den steenweg van Maeseyck tot Mechelen en van hier af maken we een langen maar prachtigen rit door de Limburgsche Kempen. We slaan de mooie baan in van Mechelen naar Asch en eens voorbij de huizen bevinden wij ons in het zandige Kempenland. De overgang geschiedt bijna plotseling. Links en rechts van den met zilveren berkjes bezoomden weg strekt zich een prachtige heide uit met hier en daar een klein ven en een mastenbosch. Alleen vóór ons is de horizon begrensd door een lange heuvelrug. Asch en Genck met hun prachtige omstreken zijn druk-bezochte zomerverblijven, waar de schilderachtigste hoekjes voor droomers, schilders en van het zenuwachtige leven uitrustende stedelingen niet ontbreken.

Even uitblazen te Genck tegen de helling van een zandheuvel onder de geurende dennen, van waar we in de verte de schoorsteenen en boortorens der kolenmijnen van Winterslag bemerken.

Die richting rijden we uit langs een smal wegeltje, naast de zandige baan, juist breed genoeg voor de fiets, maar vol afwisseling en aangenaam als niet één.

Winterslag heeft reeds een groote uitbrei-

ding genomen en het doet vreemd aan hier, te midden dier vóór luttele jaren nog ongerepte zandvlakte, de talrijke heldere huisjes van een modern dorp te zien oprijzen, waaronder zelfs de kinemazaal niet ontbreekt.

Aan het begin eener mooie dreef van groote dennen bemerken we een houten bordje met de aanwijzing „Engelhoef", waarlangs we onzen rit vervolgen. „Engelhoef" is eigenlijk een groote villa met een reusachtigen boomgaard, een bloemen- en boomenpark nabij een kabbelend beekje, dat hier den dorren grond tot een ware oase heeft helpen omtooveren.

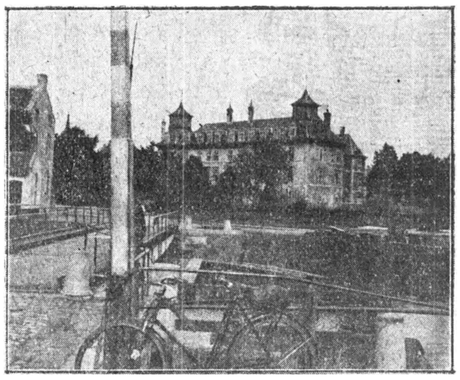

Reckheim. Kasteel.

Weldra bevinden we ons nu te midden der eenzame, schijnbaar eindelooze Donderslagsche Heide, die bijna geheel aan de Maatschappij Cockerill van Seraing behoort en als schietplein gebruikt wordt om de door haar gegoten kanonnen te beproeven. De koepels, de doelen en het buskruitmagazijn liggen hier langs den weg, die nu breeder wordt en tot Helchteren voor het autovervoer aangelegd is.

Postel. Ingang v.h. gehucht.

Van Helchteren gaat het nu over Hechtel langs de groote baan naar Lommel, alweer door de dennebosschen, voor het meerendeel zoo pas door een geweldigen brand verkoold en langs de heide, die hier erg schilderachtig wordt met haar goudgele en purperen heuvels.

Te Lommel, een tamelijk groot dorp, vinden we onmiddellijk onderdak tot den volgenden ochtend.

Mechelsche heide (tusschen Mechelen en Asch.)

DERDE DAG (± 70 Km.)

Het doel van dezen derden en laatsten dag, was vooral een bezoek aan Postel en zijn abdij.

Na een eindje de groote baan naar Moll te hebben gevolgd, slaan we den eersten weg rechts in naar de Herenthalsche vaart. Van hier af gaat de weg onafgebroken door de dennebosschen tot men eindelijk zich bevindt voor het kasteel van Graaf de Broqueville en tevens voor de muren der Postelsche abdij.

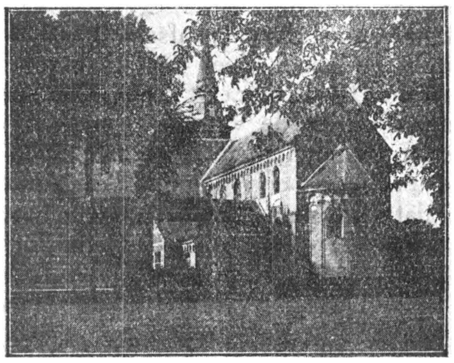

Postel. De Kerk der Abdij.

Het gehucht Postel, dat eigenlijk tot de gemeente Moll behoort, bestaat enkel uit een abdij omsloten door een dikken ringmuur, waarin, om zoo te zeggen enkele kleine huisjes zijn ingebouwd.

Een paar gewelfde poorten geven toegang tot de omheining. De abdijkerk behoort tot de merkwaardigste gebouwen der provincie Antwerpen.

„ Uit de (romaansche) stijlperiode bezit de Kempen een bouwwerk van meer dan gewone beteekenis n.l. de abdijkerk van Postel van omstreeks 1225. Behalve in haar betrekkelijk rijke architectuur en zijn eenig mooie zijportaal bestaat het merkwaardige van deze kerk daarin dat de overkluizing van den heelen bouw voorzien was en dit volgens het stelsel der vierkante gewelfvlakken, zoodoende dat twee traveeën der zijbeuken met een travee der middenbeuk overeenkomen en dat zware en lichtere pijlers rythmisch met elkaar afwisselen. Het bouwmateriaal is hier evenals elders in de Kempen een steensoort uit de Rijnstreek afkomstig, het is dan ook heel goed aan te nemen dat de romaansche architectuur der Kempen konnekties houdt met die van laatstgenoemd gewest, (Ir Dr Stan Leurs.)

De eigenlijke abdijgebouwen zijn insgelijks heel merkwaardig. Deze dagteekenen uit jongeren tijd (17de en 18de eeuw.)

Langs Rethy en Oud-Turnhout keeren wij naar Turnhout terug. F. S.

Losse blik over de Kaart van Afrika.

Aardrijkskundige benamingen betreffende Midden-Afrika.

Verleenen wij eerst het woord aan ons aller voorganger in het „Safarie-leven" (Safari-trek-karavaan), „Bwana Stamlee", hier in Europa beter gekend als wijlen Henry M. Stanley..... schrijver van het schoon boek „Trough the dark Continent".

Ziehier van hem, een korte lijst namen van Midden-Afrikaansche streken met de beteekenis erbij.

UNYA-NYEMBÉ, land van hakken ; (hakwerktuig, hier in gebruik bij het wieden ook wel om den grond om te hakken. Speelt in Afrika zoowat de rol onzer spade).

U-YOFO. Olifanten land („Yofo" moet wel een zeer plaatselijk woord zijn want mij is het niet bekend. „Tembo" is de algemeene benaming voor olifant).

UNYA-MBEWA. Land van geiten. (Mbewa, Mboezi of Mêmê-geit).

UNYA-NKONDO. Land van schapen. (Schaap-Kondolo).

UNYA-NGOMA. Land van Trommels. (Trommel of liever Tamtam : Ngoma, gonga of zelfs Ganda).

U.KONONGO. Land van reizigers. (?)

UNYA-NGURUWÉ : Land van varkens. Zwijn of everzwijn-Nguruwé of Ngurubé.

U-NGURU : Land van bergen.

U-KUSU : Papegaaien-land.

U-KARANGA : (Land of ground-huts). Dus het land der „Karanga" of om Congoleesch te spreken „Kalanga". (Is de naam der grondnoot of arachiede).

U-LUA of URUA : Land van Meeren (?)

U-EMBA : Meerland (?)

U-BWARI : Land van voedsel (?)

Dit is het door Stanley opgegeven lijstje. Telkens ik een benaming liet volgen van een vraagteeken, beteekent zulks dat wij den uitleg niet zonder voorbehoud aannemen.

Wij zouden dit lijstje nog sterk kunnen rekken, maar zulks is natuurlijk ons doel niet. Noemen wij nog :

U-nya-Mwezi. Land van de maan.

U-NIORO : Land van Mika.

Toelichting. — De letter „U" (uitspreken als „oe"), beteekent : Land, streek of gewest.

„Ya" beteekent in deze namen : „van". Er staat soms wel „nya" maar die „n" speelt geen rol van belang.

Namen van Volkeren :

Kent men nu de namen dezer landen dan is het weer zeer gemakkelijk de rasnamen der inlanders te kennen.

Het volstaat namelijk het voorzetsel „U" weg te laten en „WA" of „BA" soms „BE" (als in Be-Kwana) in de plaats te zetten.

„Ba" en „Wa" zijn meervoudsvormen die ook voorkomen in de woorden : „Batoe, Bantoe of Watoe". „Menschen van het zwarte ras".

Ziehier een paar voorbeelden :

Unya Nyembé	is het land der			Wa-nya-Niembé.
Unya Mbéwa	„	„	„	Wa-nya-Mbéwa.
Unyoro	„	„	„	Wa-Nyoro.
Urundi	„	„	„	Wa-Rundi.
Unya-Mwezi	„	„	„	Wa-Nya-Mwezi.
Uganda	„	„		Waganda of Baganda of Buganda
U-Kwana	„	„	„	Be-Kwana of Be-Goeana.

Voor Belgisch-Congo zal men dikwijls de tegenproef niet kunnen doen.

Zoo ken ik daar b.v. : „Walendoe," „Walessé," Bahima," „Babira," „Baloeloe," enz.

Maar ik ken geen landen die de namen zouden dragen van „Ulendoe", „Ulessé", „Uhima", „Ubira", „Uloeloe," enz. (toch zou het geen fout zijn die gewesten zoo te noemen). — Dit komt wel wat door dat in het algemeen er in Belgisch Congo geen wel afgeteekende negerstaten bestaan en al die menschen zich goedschiks, kwaadschiks, maar „kinderen van Boela-Matari" noemen !

Boela-Matari: Van ku-Boela" doen springen, opblazen, doen ontploffen en „*Matari*" steenen of rotsen.

De woorden zijn Kikongo (taal der BA-KONGO). — *Beteekenis :* De steenbreker, de baanbreker..... of beter, „hij die de rotsen doet springen". „Boela-Matari" is dus de Staat, de minister van koloniën, zijn landvoogden ofzelfs hun afgezanten.

Nog iets over gewestnamen.

Een klein lijstje uit Vader Torren's werk zal nogmaals aanwijzen hoe deze namen worden gevormd: (J. Torrend, S. J. van de Zambezi Missie).

Bu-tongo — Tongaland	U-Zungu — De Portugeesche Koloniën
U-gogo — Gogoland	Bu-Ganda — U-ganda - Keizerrijk
U-Sagara — Sagaraland	U-Rua — De Rotsé Streek (Barotse-Volk)
U-Nyamwezi — Nyamweziland	Bo-Rwa — Het Bosjesmangebied
U-Kamba — Kambaland	
U-Nguja — Zanzibar	

Opmerking :

Groote en machtige landen als Tongaland en Uganda verkrijgen dus recht op het „Keizerlijk voorzetsel" — „BU".

N. B. Uganda beteekent eveneens : *Trommelland.*

Over de benaming van talen.

Kennen wij de naam van een volk dan is de naam van zijn taal ons gegeven door het eerste voorzetsel te vervangen door het woordje „Ki" (taal Kinji). Zoo kennen wij dan het Ki-Swahili, het Ki-Ngwana, het Kilendu, het Kihema, het Kibira, enz. enz. Voor de volkeren der Bangala-Streek spreekt men nochtans niet van Kingala maar wel van Lingala („Li" van Lima-Tong). In het bosch komt dus het vootzetsel „Li" in voege.

Het voorzetsel „Ki" is niet alleen een taalaangevend voorzetsel, maar doelt tevens op al de hoedanigheden van een volk, evenals „sch" in het woord „Vlaamsch".

Om te sluiten geef ik hier een

Kleine Etymologische Wandeling door Afrika.

„RU". In de door Stanley aangegeven namen komt het woord „Urua" als „Land van Meeren" voor. Ik twijfel daaraan aangezien ik den indruk heb dat het mij vreemd voorkomende woord „ru" het begrip „berg" inhoudt! Ik vraag me zelfs af of „Ru" wel Kibantoe is?

„TSHURU" (tsjoeroe) : Bijrivier der Chari. Volgens mij beteekent haar naam : Bergweg ? (Chari : Bijrivier van den Ituri. Zou de „statigvloeiende" beteekenen ?)

„RUTSHURU" (Roetsjoeroe). Bergstroom die zich in het Edward Nyanza stort. Volgens mij beteekent „Rutsjuru": Weg tusschen de Bergen ?

„RUWENZORI": Monte Lunea, Maanberg, Gibâl el qamar, Monti della Luna. Ook nog bekend als: Ru-Ndzorro, Rundjuru, (Ru-Ndjulu zou „hooge berg beteekenen), Ru-Nyuru, Ru-Nyoro waarvan : RU-NYURO : Mika-berg, zooals U-NYORO : Mika-land (gewest van Uganda aan den voet van den berg.

De verschillende pieken van deze 5125 m. hooge bergmassa dragen nog allerlei inlandsche namen als : Ruwenzu-ru-ru, Ukonju, Bugombowa, Avaruka, Avirika, Ruwenjura, Mokokorra : deze laatste benaming beteekent steilte en is de naam van het hoogste sneeuwveld ; piek Margherita (5125 m.)

Men vernoemt ook „Busaïga" (is het hoogste punt van het karavaanpad dat over den berg loopt. Er is een rusthuis).

De streek waar de bergmassa zich bevindt noemen de Baganda ; GAMBARAGARRA (Dit zijn dus de flanken en uitloopers des bergs, de toppen andere namen dragende).

Deze laatste benaming mag dus worden gesplitst : Gamba-ra-garra ? Dit geeft ons natuurlijk nog de beteekenis niet. Voor de vrijwillige etymologen weze herinnerd dat „Gambo" beteekent „er over" of wel „ginder over" in „Kulé-Ngambo".En nu op zoek! (Ik heb den indruk dat Gambarragarra beteekent : „Over de Garra".)

KILIMA-NDJARO : 6010 m. hooge berg in Oost-Afrika. „Kilima" is de algemeene Bantoe-benaming voor berg.Wij kunnen ook zeggen : Kilima-Ndjaroe waarvan misschien Kilima-Ndjoeroe of Kilima-Ndjulu: „Hooge berg" ten ware het Kilima-Nyoro mocht zijn : „Mikaberg."

KI-IRA : „Steenachtig" is de Baganda-naam van den Victoria Nijl waar deze het meer Victoria verlaat (talrijke rotsblokken versperren er de bedding).

JINJA : „De rotsen" ? stad aan den boord der Ki-Ira en het Victoria Meer.

RIPON-WATERVAL: Ripon-falls: Ter eere van den Earl of Ripon, die voorzitter was van

Studiereis : Middelburg. Boottocht : Vlissingen

Bij voldoende deelneming zal de V.T.B. voor zijn leden op Zondag 2 Juli a.s. eene studiereis naar Vlissingen en de zeer belangwekkende Zeeuwsche hoofdstad Middelburg inrichten, met een boottocht langs de Schelde tot Vlissingen.

Teneinde de verdere stappen te kunnen doen worden de leden verzocht onverwijld hun voorloopige toetreding in te zenden aan het Secretariaat V.T.B. St Jansplein, 29, Antwerpen.

Voorloopige Mededeelingen :

Afvaart van de boot des morgens om ong. 8 uur van Antwerpen, de boot biedt plaats voor ong. 200 personen, de prijs van de bootreis zal waarschijnlijk fr. 12,50 bedragen Buffet aan boord. PASPOORTEN ZIJN NIET NOODIG. Gelegenheid tot voorloopige inschrijving UITERLIJK TOT 15 JUNI.

Indien het blijkt dat voldoende deelnemers zich aanmelden, zullen tijdig kaarten worden beschikbaar gesteld en worden in het volgende nummer van „de Toerist" nadere mededeelingen geplaatst.

Het zal wel onnoodig zijn onzen leden aan te raden zooveel mogelijk deze interessante Studiereis met heerlijke watertocht mede te maken.

---

de Geographical Society" door Speke en Grant zoo genoemd toen zij op 20 July 1862 de waterval van Jinja ontdekten.

NAPOLEON-CHANNEL : Naam van een inham aan het Victoria-Nyanza (Meer), op de plaats zelf waar de wateren van dit meer over den meerrand storten en zoo de Ripon-Waterval verwekken. Naam door Speke en Grant gegeven ter eere van de „Société de Géographie" van Parijs.

VICTORIA-NYANZA : Victoria Meer. Nyanza-Meer.

KIYANJA : Klein Meer.

KYOGIA : Een drabbig meer of ven zooals b.v. het meer *Chioga*.

MAYANJA : Naam van een der Nijlarmen in Uganda.

MAHIBOE : Steen. MAVIRA : Steenen of rotsen.

MATIRI : Dorp in Uganda ; beteekent steenen of rotsen.

MATARI : Steen. MATADI : Stad van Beneden Congo, beteekent „Steen", „Steendorp" of „Rotsdorp".

(Matadi is inderdaad in de rots gebouwd).

KISANGANI : „Eilandachtig" is de inlandsche naam van Stanleystad. Wat het woord „Kisanga" (eiland) hier doen komt weet ik niet al te best. Er is wel een waterval aidaar maar de eerste eilanden liggen een heel eindje beneden of boven Stanleystad.

TONGA : Negervolk uit Zuid-Afrika (Bantoe ras).

TANGA : Naar het schijnt, afstammelingen der Tonga.

KATANGA : Ka-tanga : Kwa-tanga : Beteekent : „bij de Tanga" of „ter Tanga". (Soms „Wakatanga" of zelfs „Wakamanga"?)

TANGA-NYIKA : Volgens Torrend, „grond van het Tanga Volk". De legende spreekt inderdaad van een overstroomd gebied. Toch moet er voor Tanga Nyika eenen anderen uitleg zijn. Wie zal ons de oplossing brengen ?

ZANZIBAR : Is in het binnenland dus gekend als U-Nguja. Is etymologisch uit te leggen als volgt :

ZINDJI-BHAR : of zee der Zindj : Zee der ongeloovigen.

ZENDJ of ZINDJ : Arabische benaming voor de Bantoe-negers. (Ongeloovigen.)

PEMBA-EILAND : (Gebuureiland van Zanzibar,. „Ivoor eiland."

DAR-ES-SALAAM : Vredes-haven.

MOMBASA of KISIWA YA MWITA : Oorlogs-eiland.

KILINDINI : van Kilindi : Diepte.

WA-ZUNGU : van „Zungu" bleek of vaal. Dus vale menschen. Deze benaming, eerst aan de Portugeezen gegeven is nu de algemeene benaming voor Europeanen.

MTU : Mu-Ntu of Moto : beteekent : „iemand

als wij", „iemand van ons gelijken" („itu": wij, ons).

BA-NTU: Meervoudsvorm van Mtu, kan dus nooit van blanken gezegd worden. Dit belet niet dat de Negeropperhoofden uit verwaandheid weigeren het op zich zelf toe te passen! Een negerhoofd of Sultani noemt zich zelf een kind der Ba-Zungu (of Badzoengoe)of Wa-Zungoe of Be-lungu,met de beteekenis van „Witmensch", „Vaalmensch" of „Kind van God". Soms gaat zijn verwaandheid niet zoo ver en neemt hij genoegen met de zelfbetiteling van „Wangoa", „Wangoana" of Mankua (Mankoea): Menschen uit het Oosten.

MA-NKUA: Mankoa: Tonga naam voor de inlanders der Oostkust. Mankua is synoniem van Ba-kuala of menschen die kunnen schrijven. Mankua stamt af van Kua of Goa (Portugeesche stad in Indië). De Ma-nkua zijn dus aan de kust wel eens verbasterd met Mooren, Parsis, Banyans, Battias, enz. allen afkomstig uit de vroeger Goaneesche bezittingen.

WA-NGOANA of WANGWANA: Kiswahili naam der Ma-nkua.

BA-SUTO: Bevat het begrip „Sutu of Sotho" dat in de Be-Chwana taal „Olijfbruin" beteekent. Idem voor A - Suut en A - Suur (?)

SOUDAN: Arabisch woord voor „Zwarten".

KONGOSTROOM: Nergens vernam ik deze benaming evenmin als de bekende naam ZAÏRE. Integendeel boekte ik achtereenvolgens de volgende plaatselijke benamingen: Lualaba, Yokandja, Bomba, Bosumile, Lulwa, Boliko, enz.

BOMA: Vroeger „Emboma": Omheining of paalwerk rond eenige hutten. „Loeba" ook wel Umgemi (Kamp) of Kambi.

ITURI: Overal gekend als *Itiri.*

ARUWIMI: Gekend als „Nôwê," „Alwimi", of „Lwimi" en in veel dorpen als „Welle".

OUÉLÉ: Gekend als „Welle". De meeste rivieren dragen overigens andere namen dan de op de landkaart geboekte en het is geen zeldzaamheid, twee of driemaal dezelfde naam te ontmoeten.

KILO: Hoofdplaats der Kilo goudmijnen. Beteekent „Weegschaal" ? De vroegere naam van Kilo moet „Birimani" geweest zijn.

IRUMU: Gekend door de inlanders van de plaats als „Birumu".

NIAM-NIAM: Volk dat onder deze benaming alleen bestaat in de verbeelding der aardrijkskundigen.

PANGA of PANGA-PANCA: Mes, kort zwaard. (Cimeterre).

PENGE: Dorp op het karavaanpad van Kilo naar Stanleystad (een weinig boven Avakubi) aan de Ituri-rivier gelegen op de plaats waar zich prachtige watervalien voordoen. Beteekent: Waterval (?)

PANGA: Dorp op hetzelfde karavaanpad op de Aruwimi eveneens aan een prachtigen waterval gelegen. Beteekent eveneens waterval. Ik veronderstel dus dat de negers zich een waterval inbeelden als een door de rivier gestoken mes of zwaard (Panga-Panga).

KIFUKU: Doorwaadbare plaats in de rivier.

MAKUTANA: (Makoetana): „Ontmoeting," „Samenkomst," „Meeting". De plaats waar beken, rivieren of stroomen elkaar ontmoeten. — Als daar een dorp staat kan dit ook wel dien naam aannemen.

PALLABALLA of BALLABALLA: Zoo noemen de negers, heel Midden-Afrika door, de gladde steenlaag,die blootkomt waar het regenwater de toppen van sommige heuvels heeft kaalgespoeld. Zoo ook noemen zij de groote banen door den Staat aangelegd.

MA-SHONALAND: Land van Shona of Syona of Sy-yuna der Arabische geschiedschrijvers. Gelegen aan de „Senna-rivier."

ZIMBA-BYE of ZIMBA-WE of ZIMBA-van SIMBA of LEEUW. Er zijn inderdaad in die streek veel leeuwen. Sommige schrijvers denken hier te doen te hebben met het oude AGI-SUMBA van Ptolemeus (Veronderstelde Hoofdplaats van Monomatapa)

MONOMATAPA: Zou het meest oorspronkelijke Bantoe-rijk zijn geweest. Ziehier nu deze benaming uit het verre verleden uitgelegd door toedoen van de *Karanga-taal, Matapa*; „Olifant". *Ma-tapa-Metsi*; „Water-Olifant". Door water-olifant verstaan de Be-Karanga natuurlijk „rivierkoe" of „Hyppopotamus."

Monomatapa zou nu beteekenen: Mu-ene Wa Matapa (Metsi).

Letterlijk vertaald: Baas van Olifanten (Water).

Of grootsprakerig gezegd, zooals de negers dat doen: „Keizer der Rivierkoeiën". Als wij nu rekenschap houden met het feit dat bij de Karanga en de Matabele de Hyppopotamus een geheiligd dier is, is deze thesis niet onmogelijk!

Om te sluiten ga ik een voorbeeld geven van rivier-benamingen bij de Walendu (Meer Albert Nyanza).

RI-DA of RÊ-DA: „Vogelwater" naam eener beek.

DZODA-DA: Meisjesnaam en da-water in het Kilendu.

KWA-DA: „Veel water" of „Groot-water", beeknaam.

DRUDRUKWADA: De „Drudru" bevattende rivier. — Wat „Drudru" is weet ik niet. — WATER — „DA" (Kilendu).

Hier stop ik nu, want Afrika is groot en ons etymologisch uitstapje zou wel eens eindeloos kunnen worden.

Om te eindigen doe ik een ernstig beroep op kritiek en vooral op medewerking.

Antwerpen, Februari 1922,

Lodewijk Van Marcke.

: ALLERLEI :

Secretariaat

Het Secretariaat V.T.B. is geopend alle werkdagen van 2 tot 6 ure namiddag. —

Van af 1 Mei worden er door het beheer van spoorwegen biljetten verkocht voor samengestelde reizen op het Belgisch, Engelsch, Luxemburgsch, Fransch, Italiaansch, Nederlandsch en Zweedsch spoorwegnet.

***

Op de lijn Antwerpen-Dendermonde-Gent is men bezig een dubbel spoor aan te leggen. Men hoopt tegen het einde van Mei er mee klaar te zijn. Eens dit spoor gemaakt, zullen er elken dag, gedurende de zomermaanden, sneltreinen naar Oostende en Blankenberghe rijden.

***

Krachtens een ministerieel besluit wordt er van af 1 Mei, bij het restitueeren aan den eigenaar, een vaste belasting van één frank geheven op alle de voorwerpen gevonden in treinen of in gebouwen van den spoorweg.

***

De wielrijders, gebruik makende van de groote baan Tongeren-Maastricht, klagen steen en been over het hobbelig rijwielpad met de scherp uitkomende steenen. Hun vurige wensch is, dat spoedig aanvang gemaakt worde met de verbeteringswerken en dat het pad moge gelijken aan het gedeelte Vroenhoven-Maastricht. (De Standaard)

***

Te beginnen met 1 Juli a.s. zal er tusschen Gent en Parijs een nieuwe trein rijden. Vertrek uit Gent-Zuid, om 15 u. 47, uit St-Pieters-Gent, om 15 u. 57. Aankomst te Parijs, om 20 u. 10.

Vertrek uit Parijs, om 8 uur 's morgens, aankomst te St-Pieters-Gent, om 14 u. 10, te Gent-Zuid, om 14 u. 20.

***

De Belgische Luchtvaart-Maatschappij, de S.N.E.T.A., die op het oogenblik in samenwerking met de Fransche C.M.A. en de Handley Page Maatschappij, de luchtdienst Parijs-Brussel-Amsterdam en Parijs-Londen exploiteert, zal op 1 Juni a.s. ontbonden worden. De dienst Amsterdam-Brussel-Parijs zal voortaan worden geëxploiteerd door de Nederlandsche Koninkl. Luchtvaart Maatschappij in samenwerking met de Fransche Comp. des Messageries Aériennes. —

In ditzelfde nummer verschijnt een artikel over eene methode tegen verblinding door automobiellantaarns, systeem van den heer J. L. Dudok van Heel.

In Engeland heeft men onlangs proeven genomen met Wooks methode: het afdekken van enkele gedeelten van den reflector met zwarte verf (een mengsel van „gold size" en „ivory black"): hierdoor gaat wel veel licht verloren, maar de verblinding wordt erdoor weggenomen.

***

— Doordat men in den donker niet kan zien of een taxi besproken is of niet, zijn reeds vele ongelukken veroorzaakt, wanneer menschen een voorbijrijdende taxi wilden aanroepen. In Engeland heeft men nu een uitvinding gedaan om dit te voorkomen. Een licht boven de zitplaats van den bestuurder geeft aan of het voertuig al dan niet vrij is.

Reizen naar Beieren.

Met het oog op die landgenooten, die dezen zomer naar Beieren willen gaan, lijkt ons wel van belang het hieronder volgend bericht uit het orgaan van de Nederlandsche Reisvereeniging onder de aandacht van onze lezers te brengen:

„Ons bereikten verschillende vragen betreffende de extra Einreisebewilligung, welke men buiten het Duitsche visum noodig heeft, wanneer men zich naar Beieren begeeft. Wij hebben ons om inlichtingen tot München gewend, en daarop van de Polizeidirektion, Fremdenamt, de navolgende mededeelingen gekregen:

Ter verkrijging van de toestemming tot oponthoud in Beieren moet men een verzoek richten tot de politie-autoriteiten van het district, waarbinnen de plaats ligt, die men wil bezoeken. Is in de reis ook München begrepen, dan moet dit verzoek gericht worden tot de „Polizeidirektion" in München met opgave van voornamen, familienaam, beroep, nationaliteit, doel der reis (voor zaken of voor genoegen, enz.) en duur van het gewenschte oponthoud. Bovendien moeten alle plaatsen in Beieren, waar men wil verblijven, worden genoemd. De kosten zijn verschillend in verband met den stand der valuta en den duur van het verblijf.

In dringende gevallen (ziekte of sterfgevallen) zijn de Duitsche konsulaten gemachtigd toestemming tot de „Einreise" te verleenen".

***

De zomerprijzen in de Duitsche badplaatsen.

Naar aanleiding van een besluit van den Duitschen Hotelhoudersbond, om de prijzen met 100 t.h. te verhoogen, heeft de redactie van het „Berliner Tageblatt" een onderzoek ingesteld bij badplaatsen en kuuroorden omtrent de prijzen, die zij a.s. zomer zullen berekenen.

Het blijkt, dat de meeste hoteliers huiverig zijn, vaste prijzen te noemen, omdat de stand van den mark deze regelt. In het algemeen zal men het tarief verdubbelen; op enkele badplaatsen wordt het nog hooger, omdat de kuurtaxe er met meér dan 100 t.h. is verhoogd.

Te Travemünde zal een kamer met pension gemiddeld 100 tot 120 mark kosten. Te Swinemünde eveneens, op Norderney zal de pensionprijs niet beneden 200 mark komen. Bad Uhlbeck zal 60 tot 80 mark rekenen (kurtaxe bij een verblijf van 8 dagen 24 mark per persoon). In Baden-Baden schommelen de prijzen tusschen 75 en 270 mark. De kurtaxe wordt in 5 groepen geheven en wisselt van 1 1/2 tot 16 mark per dag.

Berchtesgaden vraagt 80 tot 100 mark pension, St-Blasien 300 mark, Zeebad Dievenow 100 mark (kinderen 70 mark). In het Reuzengebergte hebben pensionhouders besloten niet onder 90 mark te gaan, maar de vereeniging van hotelhouders heeft in haar jaarvergadering de tarieven als volgt vastgesteld: Eerste klas hotels 130; tweede klas 85; derde klas 57 mark.

In Salzburg (Oostenrijk) wordt, naar het B.T. verneemt, ongeveer 6000 kronen voor een kamer met pension per dag gerekend. Hier is de kurtaxe bepaald op 2000 kr. voor het geheele seizoen, 500 kr. per week en 100 kr. per dag en per persoon.

Belgische Spoorwegen

Uittreksel vàn de voorwaarden voor het vervoer van maatschappijleden en van leerlingen in school-uitstap.

Maart 1921

Vervoerprijzen en bepalingen.

1. — De vaste leden van algemeen gekende en behoorlijk opgerichte maatschappijen, (vereenigingen, kringen, clubs, broederschappen, congregatiën,) alsmede de leerlingen van onderwijsgestichten, vergezeld van hunne leeraars, die samenreizen, bekomen een afslag van 25 t. h op de gewone prijzen der enkel reizigersbiljetten 2de en 3de klasse, mits:

a) ten minste 20 biljetten genomen worden ;

b) betaald worden voor eene reis van ten minste 30 kilometer, de terugreis niet inbegrepen ;

c) de reis geschiede over den reisweg, met de treinen en op den datum bepaald door het Beheer van Spoorwegen.

2. — De vermindering wordt niet verleend aan personen die zich toevallig in maatschappij vereenigen.

3. — Binnen den gewonen geldigheidsduur der plaatsbewijzen, mag de reis aan eene of meer statiën van den weg, hetzij bij heen of bij terug, hetzij bij heen en bij terug, afgebroken worden. Bij elke opvordering van de beambten, moet de met de plaatsbewijzen afgegeven toelating tot afbreking der reis vertoond worden.

Te vervullen formaliteiten.

De voorzitter der maatschappij of de bestuurder der school moet aan den overste der statie van vertrek overleggen:

1° Ten minste 10 dagen vóór de reis, eene vraag met aanwijzing van het benaderend getal deelnemers, de rijtuigklasse en wat verlangd wordt omtrent den reisweg, de te benuttigen treinen en den datum der reizen;

2° 48 uren vóór den datum der reis, bepaald door het Beheer, eene naamlijst der deelnemers, opgemaakt naar een der hieronder voorkomende modellen.

Die lijst, waarop het formaatzegelrecht van toepassing is, hoeft, voor de maatschappijleden, voor gezien geteekend door den Burgemeester of den Politie-Commissaris der plaats waar de maatschappij haren zetel heeft.

Voor de schoolreizen, hoeft de lijst, opgemaakt op ongezegeld papier, gewaarmerkt door den ambtenaar, belast met het bestuur der school.

Heen- en terugbiljetten. — Geldigheidsduur.

De geldigheidsduur der "heen- en terugbiljetten" is dezelfde als die der biljetten tegen gewone prijzen, mits de reizigers de treinen nemen die door het Beheer aangewezen zijn.

Wijze van Reizen.

1. — De leden of de leerlingen moeten in de statie aanwezig zijn ten minste 15 minuten vòòr het vertrek.

2. — Zij mogen enkel plaats nemen in de rijtuigen, aangewezen door den statie-overste.

3. — De reis moet geschieden met de door het Beheer aangewezen treinen.

4. — Aan de maatschappijleden wordt geen afslag verleend op de prijzen der bijkaarten die zij, wegens verandering van klasse onderwege, moeten nemen

Ongebruikte Plaatsbewijzen.

Onder voorbehoud dat nog betaald zij voor ten minste 20 biljetten kan, wanneer, ten gevolge van buitengewone omstandigheden, afgegeven biljetten voor maatschappijleden of voor school-uitstappen niet worden gebruikt, dezer waarde terugbetaald worden, mits de biljetten ter statie, waar de reis begint, worden teruggegeven vóór het vertrek van den trein waarvoor zij gelden.

Reizigers gelijkgesteld met Maatschappijleden.

1. — Bedevaarders, congressisten, bedienden en werklieden van een zelfde gesticht, tooneel- en cirkspelers, foorkramers, kunstenmakers enz. worden gelijkgesteld met maatschappijleden en tegen dezelfde voorwaarden vervoerd.

2. — De lijst, onderteekend door den inrichter van de bedevaart, den voorzitter van het congres of den overste van het gesticht, moet afgeteekend zijn door den Burgemeester of Politie-Kommissaris der verblijfplaats van den inrichter of van de plaats waar het Congres wordt gehouden of het gesticht bestaat Voor de andere in dit artikel vermelde personen moet die lijst afgeteekend zijn door den Burgemeester of den Politie-Kommissaris der plaats waar de belanghebbenden laatstelijk hebben verbleven.

Model van de ledenlijst eener maatschappij te stellen op gezegeld papier.

Naamlijst van de leden der maatschappij (1) gevestigd te (2)
(3) straat, Nr welke aanvragen (4) (5) kaarten (6) klasse,
tegen verminderden prijs, voor de reis van (7) naar (11)
Vertrek uit (7) op (8) te (9) met trein nr (10)
Vertrek uit (11) op (8) te (9) met trein nr (10)

Doorloopend nummer	Naam en Voornamen	Woonplaatsen	Doorloopend nummer	Naam en Voornamen	Woonplaatsen

De ondergeteekende (12) woonachtig te (2) (3) straat nr
voorzitter der maatschappij (1) verzekert dat al de personen, vermeld in vorenstaande lijst, vaste leden zijn van de maatschappij (1) die haren zetel heeft te (2)
(3) straat, nr

Hij verklaart daarenboven de voorwaarden te kennen waartegen plaatsbewijzen tegen verminderden prijs verkregen worden, dat is, namelijk, dat ten minste 20 personen te zamen moeten reizen en wèl met de hierboven aangewezen treinen, met volstrekte uitsluiting van alle andere, hij neemt te zijnen eigen laste de geldelijke of andere gevolgen van elke overtreding dier voorwaarden, welke door een lid der maatschappij bij gelegenheid van die reis, mocht begaan worden en verbindt zich, des voorkomend, de terugbetaling van de waarde der ongebruikte plaatsbewijzen enkel dan te vragen, wanneer deze ter vertrekstatie der reis worden teruggegeven vóór het vertrek van den trein, waarvoor zij geldig zijn.

Te (2) , op (8) 192 .
(13)

De ondergeteekende (burgemeester / politie-commisaris) der gemeente (2) verzekert dat de maatschappij (1) welke haren zetel heeft in deze gemeente, (3) straat, nr
hem goed bekend is en dat de Heer (12) wiens handteekening hierboven staat, haar voorzitter is.

Te (2) op (8) 192 .
(14)

1. Naam der maatschappij ;
2. Naam der gemeente ;
3. Naam der straat ;
4. Aantal kaarten ;
5. Aard der kaarten (enkel of heen of terug) ;
6. Klasse der kaarten ;
7. Statie van vertrek bij de heenreis ;
8. Dagteekening ;
9. Uur van vertrek van den trein ;
10. Nummer van den trein ;
11. Statie van vertrek, bij de terugreis ;
12. Naam van den voorzitter der maatschappij ;
13. Handteekening van den voorzitter der maatschappij ;
14. Handteekening van den burgem. of v. d. pol.-comm.

De rubrieken (8) (9) (10) worden ingevuld naar de aanwijzingen van het beheer.

Model van de lijst in te leveren voor een School-uitstap te stellen op ongezegeld papier.

Lijst der Leeraars en leerlingen van (1) gevestigd te welke aanvragen (2) (3) kaarten (4) klasse, tegen verminderden prijs, voor een school-uitstap naar

Heenreis : Vertrek uit (5) op (10) te (10) met trein nr (10)
Terugreis : Vertrek uit (6) op (10) te (10) met trein nr (10)

Doorloopend nummer	Namen en Voornamen	Hoedanigheid (7)	Doorloopend nummer	Namen en Voornamen	Hoedanigheid (7)

De ondergeteekende (6) woonachtig te straat, nr
leeraar, die den school-uitstap naar bestuurt van de leerlingen van (1) te
verklaart de voorwaarden te kennen waartegen plaatsbewijzen tegen verminderden prijs verkregen worden, dat is, namelijk, dat ten minste 20 personen te zamen moeten reizen en wèl met de hierboven aangewezen treinen, met volstrekte uitsluiting van alle andere, hij neemt ten zijnen eigen laste, de geldelijke of andere gevolgen van elke overtreding, welke door een leeraar of leerling der school bij gelegenheid van de reis mocht begaan worden en verbindt zich, des voorkomend, de terugbetaling van de waarde der ongebruikte plaatsbewijzen enkel dan te vragen, wanneer deze ter vertrekstatie der reis worden teruggeven vóór het vertrek van den trein, waarvoor zij geldig zijn,

Te , den 192 .
Handteekening.

De Ondergeteekende (9) , te verzekert dat het wel wezenlijk een school uitstap geldt en dat de op bovenstaande lijst voorkomende leeraars en leerlingen werkelijk deel uitmaken van de inrichting die hij bestuurt.

Te , den 192
Handteekening

1. Gemeenteschool, middelb. school, college, atheneum, [universiteit, enz.
2. Aantal kaarten.
3. Aard der kaarten (enkele of heen en terug).
4. Klasse der kaarten ;
5. Statie van vertrek bij de heenreis ;
6. Statie van vertrek bij de terugreis ;
7. Leeraar of leerlingen ;
8. Naam en voornamen ;
9. Bestuurder der school, prefect van het atheneum, rector der universiteit, enz
10. De rubriek moet ingevuld worden volgens de aanwijzingen van het beheer.

"De Ando„

De firma Andringa en van Dokkum, Z.O. Binnensingel 22 te 's-Gravenhage heeft een zeer praktisch toestel uitgedacht om daarmede op automobielen aan te geven wanneer de bestuurder van richting wil veranderen.

Vooral voor gesloten wagens en wagens met „ conduite intérieure " komt ons dit toestel onmisbaar voor.

Boven op de auto bevindt zich aan de voor- en aan de achterzijde een metalen rol, waarbinnen een andere rol door een magneet kan draaien. Deze binnenrol vertoont op zwarten ondergrond in witte letters het woord „Rechtuit",een rechts wijzenden en een links wijzenden pijl. De rol aan de achterzijde heeft alleen de beide pijlen.

Tijdens het rijden vertoont de voorrol het woord „Rechtuit" en heeft de achterrol een wit veld. Wil de bestuurder nu van richting veranderen, b. v. naar rechts, dan drukt hij op het rechterknopje van een aan de stuurstang onder het stuurrad aangebracht metalen doosje, waardoor het woord „Rechtuit" vervangen wordt door een naar rechts wijzenden witten pijl. Zoodra de auto weder rechtuit doorrijdt, wordt de pijl automatisch vervangen door het woord „Rechtuit". Hierdoor wordt dus voorkomen, dat men vergeet het gegeven sein in te nemen, hetgeen bij andere richtingaanduiders wel eens gebeurt en aanleiding geeft tot botsingen, welke men juist wilde voorkomen.

De aanduiding van de te nemen richting wordt gelijktijdig op de achterrol aangegeven, terwijl deze daar ook weder automatisch verdwijnt, zoodra de auto weder recht doorrijdt.

Des avonds zijn de rollen van binnen van een rood licht voorzien, zoodat het woord „Rechtuit", en de pijlen dan in rood zichtbaar zijn.

Het komt ons voor dat vele automobielbezitters dit nuttige en weinig ruimte innemende toestel op hun auto zullen willen zien aangebracht en dat dit toestel goede diensten zal kunnen bewijzen voor de veiligheid van het verkeer. „De Kampioen."

Aanleiding tot uitstapjes

13-15 Augustus Vlaamsche Kermis te Genck.

Verminderingen.

Mr A. Mabesoone, Hôtel du Commerce, Markt, Oostburg, Zeeland :

Kamer fl. 1.50 ; ontbijt fl. 1.— ; middagmaal fl. 2.50 ; avondmaal fl. 1.25. — Garage voor 2 autos. — Vermindering voor de leden : 10 o/o.

Mr Albrechts-Hamers Math., Hotelhouder, Vucht ; geeft 5 o/o aan de leden V.T.B.

—

De Cinema *Bristol*, Waterlooschen steenweg 71 te Brussel (St.Gillis) geeft aan de leden V.T.B. recht op een plaats één klasse hooger dan zij betalen. (Voor een tweede klas plaats betaalt men dus den prijs eener derde klasse, enz.)

Inhoud van nr 6. 1. Verblindende verlichting blz. 81. 2. Drie dagen per fiets door Limburg blz 85. 3. Losse blik over de kaart van Afrika blz. 87. 4. Studiereis Vlissingen-Middelburg blz. 89. 5. Belgische Spoorwegen blz 92. 6. Allerlei blz. 91 en 94. 7. Inhoud van Tijdschriften blz. 94. 8. Verminderingen blz 94. 9. Eereleden. Beschermende leden (vervolg) blz. 94. 10. Ledenlijst (vervolg) blz. 95.

Inhoud van Tijdschriften.

De Kampioen, orgaan A.N.W.B. Toeristenbond voor Nederland.

Nr 17 (28 April) : Onze jongeren naar de Bergen. — Onze fiets in oorlogstijd. — Reisherinneringen. — Gemengd Nieuws : Berichten ; Naar de bloembollenvelden ; Uit de vruchtboomenstreek ; Bruggeld te Arnhem ; Bosch en heidebranden ; De tram langs het Oude Delft ; Het landgoed „Vollenhove" ; Wandelweg Arnhem-Deventer-Winterswijk ; Wandelweg door Overijsel ; Amsterdam-Londen ; Pinkstertochten ; Holland-Basel ; De „Aspirator"-duozitting ; Strandhotel Schiermonnikoog ; Voor amateur-fotografen ; 50-jarig bestaan van den restauratiewagen ; U.M.O. ; Radio-nachtvorstberichten. — Officieel.

Nr 18 (5 Mei) : De Boschwet. — Onze fiets in oorlogstijd. — Belasting van plezierjachten. — In- en uitvoercijfers. — Berichten : Uit de Betuwe ; De bollenvelden ; Rijwielen naar Duitschland ; Verbetering van grintwegen ; Een algemeene wegen-wet ; Luchtvaart ; Een Tucht-Unie-Congres ; De groote weg Zeeland-Noord-Brabant ; Het lot der molens ; Jubileum R. C. F. ; De vrachtauto's ; Tollen ; Bondsverzekering ; Rijwielen per spoor na 1 Juni ; R. W. P. Ver. Gooi- en Eemland ; De zomerprijzen in eenige badplaatsen. — Officieel.

***

Bulletin Touring-Club de B. Nr 7. (1 April). — La Bataille de Merckem ; Le Scouting et la préparation au service militaire ; Malines ; Les grandes murailles fortes ; Le vallon de Linkebeek ; La compagnie des „Harkebusiers" de Visé ; A Rome ; La Mer ; Croniques documentaires ; Les Bornes de l'Invasion ; Variétés.

Nr 8. (15 April). — La Forge Roussel ; Couvin ; A Haelen, Diest et Aerschot ; La victoire de Haelen ; Excursion à Dinant et à la Grotte de Han ; La campine Anversoise ; Le problème pôtelier ; Excursions collective aux ateliers centraux de Malines ; Les Bornes de l'Invasion ; Douanes ; Le Dispatching-System en Belgique : Les automobilistes étrangers en France ; Automobilisme ; L'assemblée générale statuaire ; Service des routes ; Variétés.

Eereleden (vervolg).

15 Steenbrugge Veerle, Schoolstr. 52, Roesselare 250 fr.
16 Steenbrugge Marcel, „ „ 250 fr.
17 Mevr. Steenbrugge M., „ „ 250 fr.
18 Dieltjens Maurits, architekt, Kasteelpleinstr., 41, Antwerpen 250 fr.

Beschermende leden (vervolg).

31 Dr Jacquet K.-E., geneesheer, Wetstr. Antw. fr. 100
32 Goeyvaerts J., architekt, Rotterdamstr., „ 100
33 Van Reeth Fl. „ Kathelijnevest, 73, Antwerpen. 100
34 Fierens Gust., „ Provinciestraat, 252, Antwerpen. 100
35 Viérin Joz., „ Lange Reie, 14, Brugge 100
36 Dr Fœudur V., geneesh, St Denys-bij-Kortrijk 100
37 Kennes Arseen, provinciaal raadslid, Jan Van Rijswijcklaan, 51. Antwerpen 100
38 Delvaux Hendrik, architekt, Jan Van Rijswijcklaan, 40, Antwerpen 100
39 Mr Picard H, volksvertegenwoordiger, Kerkstraat, 90, Antwerpen 100
40 Dr Goossens Rudolf, geneesheer, Minderbroederstraat, 10, Brugge 100

Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert, Baesrode

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niette veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat: St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr: VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 5.

725 Mellaerts Louis, handelaar, Grasmarkt, 72, Brussel.
726 Mevr. Mellaerts, id. „
727 Trounichek R., beambte, id. „
728 Mev. Trounichek, id. „
729 Mevr. Marchant-Mellaerts, Tervueren
730 Blavier E., onderw., Vennestr. 15, Winterslag-Genck
731 Banyn H., id. Eikenlaan, 22, „
732 Banyn Fl., id. id. „
733 Van der Hoydonck, M., Berkenlaan, 22, „
734 Feyaerts J., tuinbouwk., Acacialaan, 42, „
735 Goffin H., beambte, id. „
736 Kumps H., id. Gasthof Balspel, „
737 Schuermans V., beambte, id. „
738 Holemans J.; onderw., Berkenlaan, 13, „
739 Blavier Paul, id. Vennestr. 15, „
740 De Bruyn E., Korte St-Annastr., 13, Antwerpen.
741 Viskens J., leeraar Muinkkaai, 64, Gent
742 Van Thielen, A., student, Muinkkaai, 64, „
743 Blanckaert E., Benaerstr., 38, „
744 Baur Frank, Nieuwpoortstr., 27, „
745 De Smet J., leeraar, Brusselsche steenw., 118, „
746 De Saeytijd M., leeraar, Patersstr., 2, Eecloo
747 Hooft Leo, id. Nieuwpoortstr., 27, Gent
748 De Snoeck R., id. Wollestr., 131, „
749 Cockx F., hoogstudent, Thienschestr. 162, Leuven
750 Calloens L., id. Naamsche Poort, 5, Heverlee
751 Verbist Cyriel, V. de Beckerstr, 20, Aerschot
752 Dr Van Haesendonck, geneesheer, Bautersem
753 Brieven F., hoogstud., Rossinistr, 10, Anderlecht
754 Peeters Lod., bediende, Naamschestr., 3, Thienen
755 Balthazar G., onderw., Minckelerstr. 156, Leuven
756 Van der Sype Odilon, Perkstr., 190, „
757 Mertens Luc., student, Van Beauduinstr., Thienen
758 Mej. Mertens Henriette, id. „
759 Putzeys Pol, hoogstud., Augusteynenstr., 8 „
760 Van Onkelen A., bouwk., Gilainstr., „
761 Van de Goor Jozef, Heilig Geeststr., 24, Leuven
762 De Beuckelaere, Brabançonnestr., 38, „
763 Kestens Jan, Brusselschestr., 148, „
764 Cox Fr., Balansstraat, 137, Antwerpen
765 Janssens A., bediende, De Wittestr. 20, Berchem
766 Booten K., Lge. Achteromstr., 21, Antwerpen
767 Booten G., „ „
768 Duys Fr., onderw., Broechem
769 Huysmans E., onderw., Aerschot
770 Huysmans V., id, Kerkstr., 19, Tervueren
771 Callens Neeffs, Dendermonde
772 Wijnen E. Kroonstr. 104, Borgerhout
773 Bleeckx R., meubelfabr., Wilsonlaan, 19, Mechelen
774 Sano Jules, Turnhoutschebaan, 72, Borgerhout
775 Lenoir Edw., bediende, Leop. II laan, 82, Molenbeek
776 Lenoir Rob., id. „
777 De Meyer Ch., opperwachtm. d. Rijksw., Dendermde
778 Mevr. De Meyer, „
779 Van Steenkiste R. schoolhoofd, Thourout
780 De Backer H., Pieter Coeckestr., 47, Aalst
781 Lams L., Maelesteenweg, 9, St-Kruis Brugge
782 Mej. Van Dorpe Helena, Lantscanter, Moortseele
783 Becquart Adelard, Rouen Boviestr. 29 St-J. t. Noode
784 Van Os H., papierhandel., Lentestr., 13, Antwerpen
785 Thomas Paul, Gasthuisst., 24, Poperinghe.
786 Rubens P., Kaplaan, Landen
787 Van d. Dooren J. Sweveghemstr. 58, Kortrijk
788 Van Quaquebeke E., Linthoutstr. 5, Schaarbeek
789 Lerno Jos. Luikstraat, 107, Lokeren
790 De Rees A. schoolbest., Veemarkt, 37, Mechelen
791 Mestdagh C., Molenlei, 26, Merxem
792 Van de Roye G., Lge Van Bloerstr., 69, Antwerpen
793 Mevr. V.d.Roye-Muldermans, id. „
794 Ringoir P., handelsreiz., Leemputstr., 69, Berchem
795 Clauw Ed. hotelhouder, Dixmuide
796 Qualy Jos. onderw., Dorpstr. 10, Breedene (Oost.)
797 Salomé H., leeraar, Kaaiplaats, 3, Veurne
798 E. H., Celis Gabriël, Heirnislaan, 5, Gent
799 Elli Jos. onderw., Willemsstr., 4, Leuven
800 Rabau Jos., schoolhoofd, Beveren-bij-Roeselaere
801 Borrey Ernest, Nieuwp. steenweg, 124, Oostende
802 Sutherland M. haarkapper, Bredabaan, 459, Merxem
803 Poté Leonard, Wijk Voorde, 59, Wetteren
804 Clerbaut Fl., Korte Penninckstraat, 8, Mechelen
805 Mej. Mommaert A., J. de Beckerstr., 42, Koekelberg
806 Peeters C. H., winkelier, S 47, Schaffen
807 Van Houte J. boterhandel, Kalverberg „
808 Meurs-Claessens J., verzekeraar, Maeseyck
809 Stouthuysen M. L., postklerk, Mansstr, „
810 Cornelis S., Van der Kinderestr., 72, Ukkel
811 Fonteyn, Elias Lambiottestr., 154 Schaarbeek
812 Fonteyn Fr. J., bediende, id. „
813 Van Eyck Aug., onderpastoor, Blaesvelt
814 Van Zype Hector, Leopold I str., 8 Brussel 2
815 Mev. Van Zype-Rombaut M., id., „
816 Mej. Rombaut Josephina, id., „
817 Van Beylen J., leeraar, St-Jan Berchm.gest., Moll
818 E.H. Spaey F., id. id „
819 De Neuter C., leeraar, St-Pieters college, Minderbroedersstraat, Leuven
820 Stockmans Fr., overste posterijen, Berthelotstraat, 181, Vorst-Brussel
821 Mej. De Ridder Irma, Nieuwstr., 20, Willebroeck
822 De Smet Theo, Lge Leemstr. 236, Antwerpen
823 Mev. De Smet-Engels, id. „
824 Leenknecht G., Roeselarestr., 154, Iseghem
825 Van Cutsem Antoon, Bousdael, St-Gen. Rhode
826 Dr Claes id. „
827 E.H. V. d. Bogaert, onderpastoor, „
828 Bresseleers G., Eglantierlaan, 83, Wilryck
829 Croes M., autovoerder, Markgravelei, 11, Antwerp.
830 Smet Leon, id. St-Laureysstr. 126, „
831 Van den Bosch Leo, leeraar middel. sch., Molenstr. 3, Turnhout
832 Goossens, id. Albertstr. 13, „
833 Peeraer L., id. Dorp Merxplas
834 V. d. Broeck K. id. Begynenstr. 63, Turnhout
835 Bosmans J., id. Oude Vaartstr. 104, „
836 Janssens Jos., id. Casterlé
837 Peeraer Em., id. Dorp, Merxplas
838 Vergauwen J., id. Arsenaalstr., 24, Mechelen
839 Gijsen J., college, Peer
840 François G., regent, Groote Markt, 3, Sottegem
841 Somers Denis, Van Benedenlei, 8, Mechelen
842 De Witte J. Fr. Hombeeksche steenw., 300, „
843 De Witte Jules, Landbouwstr., 39, „
844 Mev. De Witte-Verschueren, id. „
845 Dr Biltris, Statiestr., Eecloo

846 Mangelschots Maurits, Vlamingenstr., 92, Leuven
847 Goedertier G , Gen. Van Merlenstr., 22, Berchem
848 Van der Borght O , Pensionnat, 6, Houdeng-Aimer.
849 Van den Noordgate J., Boulonnerie, 30, La Louvière
850 Mej. Claesen An., Arth. Warocqué, 43, „
851 V. d. Borght J. B., rust. schoolh , Putte-bij-Mechel.
852 Dr Adriaen, Werchter
853 Van Langendonck, burgemeester, „
854 Mej. I. Sneyders, „
855 Tuerlinckx Ivo, hoogstudent, „
856 Drijvers, drukker, „
857 Ogiers, onderwijzer, Haecht
858 Godier A., student, Gratiekapelstr., 4, Antwerp
859 Stroobants J., onderwijzer, St-Pieters Leeuw.
860 Moreau Jan, student, Volsem „
861 Decort J., kunstschilder, Ruick „
862 Harnie Aug. electriekw., id. „
863 Bosmans Fr., Rukkelingen, 20, „
864 Gevers A., landbouwer, Brucom Kasseide, 9, „
865 D'Huyvetter K., aannemer, St-Lenaerts
866 Hofman Hend., handelaar, Nieuwdreef, 79, Merxem
867 Ceuppens Ben. diamantb., Bredabaan, 594, „
868 Meyer Jan, handelaar, id. 426, „
869 Van den Bulck Fl., aann., id. 481, „
870 Groenen Ach., handelaar, Oude Barreellei, 58 „
871 Van Tichel A., letterzetter, Wuitslei, 42 „
872 Martens C., houthandel., Bredabaan, 610, „
873 Gysbrechts Fl., handel., id. 499, „
874 Meyer Arthur, verzekeraar, id. 411. „
875 Peckstadt H., autovoerder, van Stralenlei, 27 „
876 Dr De Bom J., geneesheer, Osystr., 30, Antwerpen
877 Dr Laurey, id. Lovelingstr., „
878 Resseler V., drukker, Prinsstr., „
879 Junes Jos , schepen, Pelgrimsstr. 8 „
880 Meeus P. J., Groenveld, 11, Terbanck-Heverlée
881 Dollez J. W., handelaar, Turnh.baan, 20, Borgerhout
882 Goetstouwers Gebr. handel., Paardenm. 73, Antw.
883 Dr Schamelhout Gustaaf, geneesheer, Van Straelenstr., 22, Antwerpen
884 De Praeter Julius, apotheker, Lange Beeldekensstr. 235, Antwerpen
885 Claes J., onderw. St-Cath. str. 58, Brugge
886 Smits Karel, onderwijzer, St-Catharinastr. „
887 Van RiePr. id. Goesenputstr. „
888 Retsin S. id. Gouden handstr. „
889 Heulebroeck E., id. Gen. Lemanl. Assebrouck
890 Ducheyne I. id. Steenbr. Wandel 70, Brugge
891 Van Roose L., ondrw., Witte leertouwerstr. Brugge
892 Van Roose M. onderwijzeres, id. „
893 Van Roose M., id. id. „
894 Michiels Gr. bediende, Bleekerijstr., 3, Assebrouck
895 Mev. Michiels, id. id. „
896 Fonteyne, id. Waalschestr. Brugge
897 Mev. Fonteyne id. „
898 Alexandre id. Gentpoortstr. 47, „
899 Mev. Alexandre id. id. „
900 De Zutter A. id. Geldmuntstr. 37 „
901 Davelooze O. id. Annunciatenstr. 75. „
902 De Wasch L., id. Oude Gentweg, 178, „
903 Geerardyn M. drukker, St-Trudostr. 21, „
904 Mev. Geerardyn, id. „
905 Pyck J. pasteibakker, Steenstr., „
906 Bossier E., Zuidzandstraat, „
907 Houben Joost, hoogstudent, Kopstraat, „
908 De Wulf L. id. Hoornstr. 13, „
909 De Clerck M., Kameelstr. 5, „
910 Couvreur B., hoogstudent, Goudenhandstr. 2, „
911 Delplace E., id. Grauwwerkerstr., „
912 Van Domme T., bediende, Gentpoortvest, 97, „
913 De Witte, hoogstud., Oost Ghistelhof, 18, „
914 Clerckx, aannemer, West Ghistelhof, 29, „
915 Dewulf J., Noordzandstr., 45, „
916 Marchal, wijnhandelaar, Gulden Vlieslaan, Brugge
917 Mev. Marchal-V. d. Berghe, gem. raadslid, „
918 Hoste. bouwkundige, Veldstr. St-Michiels „
919 Sebrechts, geneesheer, Zilverstr., „ „
920 Devos, id. Pocteweynstr. „ „
921 De Cock L. kand. notaris, St-Amandusstr. 3, „
922 Chielens, apotheker, Ankerplaats, 43, „
923 Dupon A , St-Annarei, 11, „
924 De Blaere H., onderwijzer, Dorp, Hooglede
925 Sterker Chr. id. id. St-Jozefs-Hoole.
926 Dr Grauls, Melkerij Sanitas, Breedene (Oostende)
928 Delausnay J., leeraar middelb. school, Dendermonde
929 Bruninx J., id. id. „
920 Fallein A., schilder, Parkstr. 53, Blankenberghe
931 Foulon E., Hoogweg, 71, Wevelghem
932 van Hoonacker L., Plaats, „
933 Willems, mekanieker, garage, Knocke aan Zee
934 Dr Debeir, geneesheer, villa „Gudrun" Lippenslaan Knocke aan Zee.
935 Chielens, apotheker, id. id. id.
936 R. De Smedt, onderwijzer, Hendr. Consciencestr. Heyst aan Zee
937 Walgrave G., onderw , id. „
938 Delanghe O. uurwerkmaker, id. „
939 Cornelis, onderwijzer, Noordstr. Ramscappelle
930 David B., notaris, Coolscamp.
941 Depla Paul, handelaar, Kortrijk.
942 Nevejan A., burgemeester, Poelcappelle.
943 Sobry R., geneesheer, Kortrijk
944 Glorie A., ingenieur, Grauwwerkerstr. 12, Brugge
945 Dr Verduyn, geneesh , Emiel Jacqmainlaan, Brussel
946 Billiet Jozef, handelaar, Wijngene, (W. Vl.)
947 Rodenbach Joris, Albrechtstraat, Kortrijk
948 Dr Boucqué Jos., geneesheer, Wacken
949 Michielssen Rud., h student, Hortensiahof, Brasschaet
940 Op de Beeck Jan, „ Boschstr., O.L.V.Waver
951 Hendrickx Ward, „ Isabellalei 141, Antwerpen
952 Hendrickx Edw., „ Betoogingstr. 13 Borgerhout
953 Liekens Toon, „ Voortkapel, Norderwijk
954 Malfet Fernand, „ Zingende Molens, Leuven
955 Wellens Paul, „ Dietschevest, 24 „
956 Verwilt Victor, „ Vlamingenstr, 47 „
957 Van Mechelen Louis, „ Moorkenspl., 35 Borgerhout
958 Rijckeboer Lod., „ Parijsstr., 94 Leuven
959 van Tichelen Jos., „ Vaartstraat, 91 „
950 van Rompaey Dries, „ Dorpplaats, 37 Hoboken
961 Claesen Jozef, Dorpstr., 38 Hingene
962 Vertongen Maurits, kandidaat-notaris, Hekelgem
963 E. H. Ehrens, (Kan) bibliothekaris Abdij, Tongerloo
964 Bremans Marcel, student, Naamschestr. 89 Leuven
965 Aendenboom Reimond, stud. Schrijnstr., 11 „
966 Van Eyndhoven René, „ Schrijnmakerstr. 11 „
967 Verheyen Jos., student, Naamschestr. 91, „
968 Lambrechts J. student Naamschest., 227, Leuven
969 Vervloet Jan „ Sterst., 8, Antwerpen
970 Roelands Jozef „ Naamschestraat, 91, Leuven
971 Dieltiens Jozef „ Ridderstraat 42. „
972 Fransen Louis „ Naamschestraat, 89, „
973 Peeters Th. „ Frederik Lintstr., 43 „
974 Evers Louis „ Frederik Lintstr., 43 »
975 Bosschaerts V. „ Bogaardenstraat, 113, „
976 Van Thillo R. „ Handelslei Wuestwezel
977 De Strycker A. Galgenstr., 181, Brucon St-P.-Leeuw
978 Herremans V. „ 172, „ „
979 Stroobants Frans Rukkelingen
980 Bosmans Jozef, Rukkelingen St-Pieters-Leeuw
981 Wouters W., ambtenaar, Debroyerstr. 12 Ukkel
982 Mej. Ronsmans, Kasseide van Alsemberg 1134 Ukkel
983 Mej. Ronsmans, I. „ 1027 Ukkel
984 Truyens E. „ Ukkel
985 Wouters P. Zandbeekstraat 78 Ukkel
986 Vanderroost, drukker Stellestraat 44 Ukkel

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

UITGAVE VAN „LIBERTAS” KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.) | ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 7 — **15 Juni 1922**

Met de boot naar Vlissingen. (*)

De vorige toeristen-generatie heeft alleen genoten van vaartochten op stroomen met bergachtige oevers, waarlangs zich aan beide kanten een drukke film van wild bewogen natuurschoon ontrolde.... Die menschen waren nog te romantisch aangelegd om oog te hebben voor de zuivere grootschheid der breede waters van het vlakke land, wijde plassen met sober horizontaal afgeteekende oeverranden en daarboven de eeuwige variatie der lucht, blauw met grauwe gevaarten en het wondere spel van het tusschen de wolken spelende en er door priemende zonnelicht op het verre watervlak.

Dit alles geniet men in hooge mate bij een boottocht op de beneden Schelde.

We vertrekken uit Antwerpen.... Zoo zijn wij het mooi met boomen omgroeide noorderkanteel voorbij of we bevinden ons in het vlakke Polderlandschap. Holland begint aan de poorten der Scheldestad. Langs scherpe bochten wringt zich de steeds breeder wordende stroom uit Vlaanderen. Links het fort Sint Marie waarachter het weinig interessante dorp Calloo, aan de overzijde het fort Sint Philippe en dan verder links nog weer een fort de Parel. Erger u niet Vossen, de omgeving blijft erg militair. Aan de kruisschans waar men thans de schutsluizen van het kanaaldok aan 't bouwen is was vroeger ook een versterking en het vredige Lillo, dat aan denzelfden rechter oever zoo pittoresk vlak aan den stroom gelegen is, was eertijds een geduchte vesting met een flink Hollandsch garnizoen. Want Lillo is het eenige stuk Antwerpsch gebied, dat in 1583 de aanvallen van den prins van Parma weerstond. Het bleef sindsdien in Staatsche of Hollandsche macht, evenals de naburige forten Frederik Hendrik en Liefkenshoek. Dit tot in 1775. Jammer voor onze C.P.N.-mannen, dat hier geen Hollandsch-Belgische kwestie over te maken is. Dan had men zoover niet behoeven te varen om vlaggetjes uit te werpen!

Schuin tegenover Lillo ligt Doel, het laatste Vlaamsche dorp, waarvan de weinig mooie toren achter den Scheldedijk uitkomt. Hier heeft de Schelde al een respectabele breedte, maar straks als we België uit zijn bevinden we ons ineens in een eindeloos watervlak.

Bijna zonder overgang wordt de stroom tot een zeearm.

Deze bruuske gedaanteverandering van den stroom is evenwel niet oorspronkelijk. Vroeger was de Westerschelde, waarop wij ons nu begeven, niet de hoofdloop van den stroom. Het was veeleer een nevenarm, welke den naam van Schelde niet eens droeg, wel die van Hont en trouwens ook een andere gedaante had als die welke wij thans kennen.

(*) Het was onze bedoeling dit artikel met vele photo's te illustreeren. Helaas, *ondanks veel moeite en veel kosten*, zijn we er niet in mogen gelukken: zie het volgende stukje: *„Een week van ellende”*.

De eigenlijke beneden Schelde was eertijds de Oosterschelde, welke vroeger geleidelijk in breedte toenemend zich Noord-Westwaarts naar de zee richtte. Nu is de Ooster-Schelde zelfs geen Scheldearm meer, sinds men ze in 1867 met een spoorwegdam heeft afgesloten. Dezen spoorwegdam zien wij thans heel goed. Vaarden we verder de Oosterschelde in, dan zouden wij merken hoe hij aan beide zijden ingesloten is door uitgestrekte schorren met gras en zeekraal begroeid. Van deze zijn er nabij het land van Noord-Brabant reeds onderscheidene ingepolderd, vooral ten zuiden van den dam, zoodat binnen afzienbaren tijd Zuid-Beveland heelemaal geen eiland meer, hoogstens een schiereiland zal zijn. Over den spoorwegdam verschijnen in de verte een stompe witsteenen toren en een paar fabrieksschouwen : Bergen-op-Zoom. Rechts de schilderachtige hoogten welke de scheiding tusschen Polder en Kempen aangeven, daarop de kerk van Hoogerheide waarvan de flinke toren — een aardig werk van den Rotterdammer architekt Van Gilze — heel goed de omgeving beheerscht.

We varen verder... voorbij het uiterste punt van Zuid-Beveland, het dorpje Bath waarvan de scherpe ronde daken heel guitig boven den groenen dijk uitpiepen.

Het fort Bath werd in 1775 aangelegd in de plaats van het aan Oostenrijk afgestane Lillo. 't Is sindsdien altijd een strategisch belangrijk punt geweest ; tijdens den laatsten wereldoorlog werd de omgeving nog duchtig versterkt. Heel dit oostelijk gedeelte van Zuid-Beveland is nieuw of althans teruggewonnen land. Tot in de XVIe eeuw had dit eiland een anderen vorm als die wij thans kennen. De noordelijke oever langs de Oosterschelde liep nagenoeg parallel en op 1 à 2 kilometers afstand van de huidige Noord-Brabantsche en Tholensche grens. Ook naar het zuiden was Zuid-Beveland destijds veel breeder.

Maar toen kwam de vreeselijke overstrooming van 1530. De Novemberstorm van dat jaar joeg de wateren der zee op in de Zeeuwsche monden. Zuid-Beveland werd leelijk getroffen, heel het gedeelte van het eiland beoosten de lijn Waarde-Ierseke werd daar door de golven overrompeld. Een twaalftal dorpen werden meteen verzwolgen. Alleen de stad Reimerswaal, de hoofdplaats van deze zoo zwaar geteisterde streek, bleef gespaard en stond nu als een afzonderlijk eilandje midden in de Westerschelde. Totdat na een honderdjarigen tragischen strijd tegen water-, brand- en oorlogsrampen deze plaats op haar beurt voor altijd verdween.

Krabbendijke werd op het water heroverd in 1591, Rilland en Bath in 1773. De rest bleef verdronken land.

Verdronken land is ook de bodem van den wijden inham welke we rechts,in de Zeeuwsch-Vlaamsche kust bemerken. Hier was vroeger het land van Saaftingen, dat eveneens in 1530 de onstuimige Schelde ten prooi viel. Een gedeelte ervan is thans ook weer heringedijkt. Wat verder rechts wenkt ons een oude plompe toren, 't is Waarde, het eerste oude dorp van Zuid-Beveland. Achter den Zeeuwsch-Vlaamschen oever verschijnen even de torens van Ossenisse en Groenendijk; aan het strand zelve liggen enkele huizen plus een fabriek. 't Is Ossenisse, de aanlegplaats voor een veerstoomboot welke aan de overzijde te Hansweert aanlandt. Hansweert wordt ons gesignaleerd door de scherpe naald van zijn kerkje en de dichte drom masten van schepen,welke het tij afwachten voor het kanaal van Wemeldinge. Dit kanaal werd in 1867 gegraven, ten einde — krachtens de overeenkomst tusschen Nederland en België — in plaats van de afgedamde Oosterschelde, een nieuwe verkeersweg te scheppen tusschen Antwerpen en Rotterdam.

Wie goed kijkt merkt nu even voorbij Hansweert een tweede toren ; dit is Schore en wat verder een derde, een flinke met steenen naald en vier hoektorentjes. Het is die van de merkwaardige vroeg-XVe-eeuwsche kerk van Kapelle,een plaats welke in dien tijd door hare lakenweverijen een zekere beteekenis had.

Als het weer niet te nevelig is kunnen we naast den toren van Kapelle het rijzige gevaarte der Goessche Magdalenakerk zien opdagen. Dit ruime bouwwerk in 1423 ingewijd behoort tot de merkwaardigste laat-gothische kerken onzer Nederlandsche gewesten. Goes,de hoofdstad van Zuid-Beveland,is een niet onaardig stadje. Men vindt er nog, behalve enkele prettige oude gevels een flink raadhuis uit de XVe eeuw maar dat in 1771 in barokstijl bijna geheel werd omgebouwd. Nu nadert de boot de kust van Zuid-Beveland. We varen vlak voorbij Hoedekenskerke en genieten van het schilderachtige van het oude kerkje dezer plaats, hetwelk juist tegen den dijk ligt. Verder merken we de torenspitsen van Baarland en Oudeland en een eind verder, niet diep in het land, het aardige XVe eeuwsch kerkje van Ellewoutsdijk.

Intusschentijd heeft de boot zich weer van

Zuid-Beveland verwijderd en nadert Zeeuwsch Vlaanderen. Van verre wordt Terneuzen door twee fabriekschouwen gesignaleerd. Terneuzen of kortweg Neuzen komt wel aardig achter zijn met boomen begroeide wallen voor, maar mist voor 't overige ieder antiek karakter, wat een zeldzaamheid is in Zeeland. De bloei

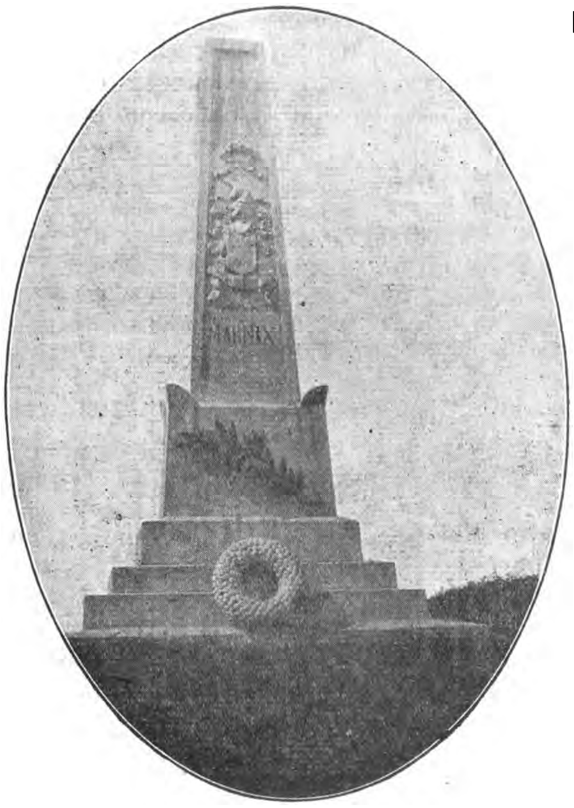

Monument van Marnix van St. Aldegonde te West-Souburg.

dezer plaats is trouwens van betrekkelijk jongen datum. Ze heeft dit hoofdzakelijk te danken aan het in 1826 gegraven kanaal van Gent, dat hier in de Schelde uitmondt; ook aan de spoorwegen Gent en Mechelen-Terneuzen, welke hier hun kopstation hebben. Even voorbij Terneuzen staren we op een breeden zeearm, welke aldaar in de Schelde uitmondt. Het is de Braakman, welke doorloopt tot vlak bij de Belgische grens en aldus Zeeuwsch-Vlaanderen in tweeën scheidt. Ook dit binnenwater vermindert door de toenemende inpoldering stilaan van omvang.

Nu richt zich de boot weer naar den rechteroever. Het witte huis, dat we aan dien kant voorbijvaren, is het veerhuis van Borselen, een belangrijke gemeente van Zuid-Beveland, vroeger zelfs een zelfstandig eiland. Want de Schelde heeft hier in den loop der tijden aanzienlijke veranderingen ondergaan. Vroeger — zoowat in de XIe en XIIe eeuw — was de Hont of Heidenzee een soort van betrekkelijk groot meer door niet al te breede stroomarmen, eenerzijds met de Noordzee, anderzijds met de Schelde verbonden. De tegenwoordige gemeenten Ellewoutsdijk, Baarland, Oudeland, Borselen enz. vormden midden in dien plas even zooveel zelfstandige eilandjes. Door successievelijke inpoldering vergroeidde in den loop der XIIIe eeuw deze archipel aaneen tot één groot eiland, het eiland Borselen, dat na een paar eeuwen één werd met Zuid-Beveland. Na Borselen hebben wij het Sloe, de zeearm welke laatstgenoemd eiland van Walcheren scheidt. Het Sloe is thans op zijn beurt door een spoorwegdam in tweeën gesplitst.

De boot richt zich nu vlak op Walcheren, boven wier vlakke bodem het „wahrzeichen" van het gewest, Middelburgs abdijtoren, de Lange Jan oprijst.

We naderen Vlissingen.

*
* *

De steiger waar we aanlanden bevindt zich in de buurt van het station, bij de nieuwe dokken. Hetgeen we van hieruit van Vlissingen te zien krijgen maakt ons den indruk van een moderne havenplaats. Het oude Vlissingen ligt een kwartier verder. In de middeneeuwen had deze stad al een zekere beteekenis, dank zij hoofdzakelijk het veer op Vlaanderen. In de XVIIe eeuw was Vlissingen, ofschoon van minder belang dan Middelburg toch nog een flinke koopstad. In oorlogstijd bloeide hier de koopvaart, die wel groote voordeelen gaf, wel kloeke mannen vormde, maar den eigenlijken handel ondermijnde. En in de laatste helft der XVIIIe eeuw ging hier de handel snel achteruit evenals in de meeste Hollandsche steden.

In de 19^e^ eeuw kwam de stad langzamerhand weer tot ontwikkeling, vooral na den aanleg van de nieuwe havens in 1867. En hoewel al de verwachtingen, welke men dies omtrent had gekoesterd, niet in vervulling kwamen — dit door de mededinging van Antwerpen en van Rotterdam — is de stad toch goed vooruit gekomen. Ze telt thans $\pm$ 25.000 inwoners en is de meestbevolkte plaats van geheel Zeeland.

Veel bezienswaardigs op gebied van oude bouwkunst moet men hier niet gaan zoeken. Het mooie raadhuis, op het einde der XVIe

eeuw naar het model van het Antwerpsche gebouwd, brandde af bij het bombardement van 1809. Hetzelfde lot viel de Sint Jacobskerk — een ruime laat-gothische hallenkerk — een 10-tal jaren geleden te beurt. Ze werd echter in haren oorspronkelijk toestand gereconstrueerd. Enkele barokke patriciërshuizen zijn alleen in betrekkelijk gaven toestand tot ons gekomen : een dezer dient thans tot raadhuis, een tweede uit 1648 tot Hollandsch loodwezen maar vooral merkwaardig is het huis met de beelden van 1730. Van de oude vestingwerken rest er nog een plompe ronde toren van 1563.

Op den Zeeboulevard bevindt zich het standbeeld van Vlissingen's beroemden zoon, de primus inter pares onder de Hollandsche zeehelden, Michiel Adriaanszoon de Ruyter, welke hier geboren werd en als jongen aan het wiel draaide op een lijnbaan....

Zoo wat een anderhalve kilometer ten westen van Vlissingen bevindt zich aan het zeestrand een tamelijk bezochte badplaats met ruim badhuis; de groote attractie voor de vele sinjoren welke in het zomerseizoen een boottochtje naar deze Zeeuwsche stad ondernemen.

Voor echte toeristen heeft een uitstapje naar Middelburg echter meer aantrekkelijkheid. Op twintig minuten brengt u de electrische tram naar Walcheren's hoofdstad. Men rijdt langs het zeekanaal, in 1873 gegraven, door het mooie Walcherensche landschap. Halfweg ligt het vriendelijke dorp West-Souburg. Het was op het kasteel van West-Souburg dat onze groote Antwerpsche burgemeester Marnix van St-Aldegonde, de heldhaftige verdediger der Scheldestad tegen den Spaanschen overweldiger, de laatste jaren zijns levens doorbracht. Hij stierf evenwel te Leiden in 1598, maar werd te Souburg begraven. Op het graf van dezen grooten Vlaming bevindt zich een gedenkzuil op initiatief van een groep Antwerpenaren geplaatst en dat in 1872 plechtig werd onthuld. Op 17 December 1898, bij den 300 jarigen gedenkdag van Marnix' dood, legde een deputatie Antwerpsche burgers, met den populairen burgemeester Jan Van Rijswyck aan het hoofd, een bronzen lauwertak aan den voet van het monument.

We zijn te Middelburg. Al dadelijk zien we dat we ons hier bevinden in een oud-aristocratische stad, welke voorheen bepaald deftig en rijk moet geweest zijn. Reeds in de middeleeuwen was deze plaats een welvarende koopstad. Maar vooral toen op het einde der XVIe eeuw talrijke Vlamingen vooral Antwerpenaars ter wille van hunne protestantsch

Kinderen in Zeeuwsche kleederdracht.

geloof uit eigen land gebannen er zich kwamen vestigen, nam hare economische beteekenis snel toe. In de vroege tochten der Nederlanders op Indië had Middelburg een niet onbelangrijk aandeel; ook later was de kamer van Zeeland van de Oost-Indische compagnie, alhier gevestigd, van niet geringe beteekenis. Getuige daarvan het aanzienlijk in 1670 gebouwde Oost-Indisch huis.

Doch 't ging den handel niet steeds voor den wind. Hij schommelde in de 17e en 18e eeuw op en neder. Daarbij kwam dat de verzanding der haven de geographische ligging van Middelburg deed achteruitgaan.

Thans is de oude hoofdstad van Zeeland niet veel meer dan een marktstad voor het eiland met eenigen buitenlandschen handel, doch dit laatste is onbeduidend.

Maar haar oud stedenschoon en hare merk-

waardige oude bouwwerken lokken ieder jaar een talrijke schaar vreemdelingen.

Vooreerst hebben we het stadhuis, een der meesterstukken onzer Brabantsche laat-gothiek. 't Werd gebouwd tusschen 1512 en 1513 volgens ontwerp van den beroemden Mechelschen architekt Anthoon Keldermans.

Even bezienswaardig is de oude Premonstratenzen abdij welke, ofschoon zij sedert 1559 de zonen van Norbertus niet meer binnen hare muren herbergt, toch hare gedaante van het begin der XVIe eeuw door alle wisselvalligheden heen heeft weten te bewaren en ons aldus best een idee vermag te geven hoe er een groot middeleeuwsch klooster eigenlijk uitzag. De kerk uit de XIVe eeuw met twee evenhooge beuken en een lang choor is bebewaard gebleven en dient thans voor den Hervormden eeredienst. Zijdelings bevindt zich de rijzige achtkankige toren de „Lange Jan" uit het einde der XVe eeuw.

Te Middelburg vinden we nog verschillende mooie specimens van renaissacearchitectuur, o. m. de woonhuizen de „Steenrots" (1590) en de „Zon", de Sint-Joris doelen van 1582 en de oude Kolveniersdoelen, thans militair hospitaal van 1607. De Oosterkerk is een flinke koepelbouw van 1655.

C. L.

Een week van ellende

Ten illustratie van het in dit nummer voorkomende artikel „Met de boot naar Vlissingen" hadden wij aan den A.N.W.B. (Toeristenbond voor Nederland) eenige clichés van Zeeland ter leen gevraagd. De reeds meermalen ondervonden groote bereidwilligheid gaf ons reeds spoedig een toestemmend antwoord : *„wij hebben onzen drukker opgedragen u de gevraagde clichés te zenden."* Dit was einde Mei. Wij konden dus gerust zijn en de kopij voor ons nr van 15 Juni kon naar de drukkerij gaan.

Een paar dagen later is alles gereed om af te drukken, maar de clichés zijn er nog niet ! Toen begon de week der ellende.....

Vrijdag 9 Juni. Wij telegrafeeren aan den A.N.W.B. in Nederland : *„zijn dringend verlegen om de clichés Zeeland. Blad van 15 Juni wacht er op."*

Zaterdag 10 Juni. Geen clichés. Wij wachten, wij *moeten* wachten, wetende dat men in Nederland op ons telegram den drukker aldaar wel zal gaan aanporren, indien de clichés nog niet verzonden mochten zijn.

Maandag 12 Juni. Nog geen clichés. Het gaat spannen om op tijd klaar te zijn. Wij zouden beslist vandaag moeten drukken.... Wat doen ? Wij besluiten om zelf naar Nederland te gaan en bij den Nederlandschen drukker (te Schiedam) te gaan navragen en desnoods de clichés zelf mee te nemen. Tevergeefsche reis : in Nederland vernamen we, dat de clichés den 6^{en} Juni verzonden waren geworden. Zij zouden dus nu wel onderwijl aangekomen zijn. Terug naar Brussel alzoo. Verloren dag.....

Dinsdag 13 Juni. Nog geen kennisgeving van de aankomst der bewuste pakketten ! 's Morgens vroeg reeds begonnen met al de (vier) in aanmerking komende stations af te zoeken. Gestuurd „van het kastje naar den muur." Tientallen van winketten bezocht en daar geklaagd na eerst bij elk winket opnieuw eindeloos wachten op onze beurt.

Met toestemming der beambten „hangars", loodsen, hokken, alles doorzocht. Honderden pakjes en pakken, daar opgestapeld, in de handen genomen, nagezien, weer terug gelegd. Niets. Dèze loods : niets ; een andere loods : niets ; bij de afdeeling „onbestelbare pakketten" : niets ; bij de afdeeling : „Waardepakketten", niets. Dan weer naar een andere groep, enz. enz. tot in het oneindige. Veel tegemoetkoming van allerlei hooge en lagere beambten, maar..... geen pakketten. Verloren dag........

Woensdag 14 Juni. 's Morgens weer de tocht door de stations voortgezet. Om 12 ure waren we eindelijk daarmede gereed, doodmoe, doch niet gevorderd. Om 2 ure telegrafeerden wij naar Schiedam (den afzender) : *„Nog geen clichés. Pakket hier in Brussel niet aangekomen. Afzender moet klacht indienen. Laat postbeheer telegrafisch onderzoek instellen en pakket per expresse maken. Blad van 15 Juni kan niet gedrukt worden."* Dienzelfden avond nog kregen wij antwoord : *„Pakketten 6 Juni aangeteekend spoor verzonden. Aan Beheer verzocht telegrafisch onderzoek in te stellen."* Verloren dag......

Donderdag 15 Juni. Gewapend met het gisteren ontvangen telegram gaan we opnieuw naar *„Tour et Taxis"*, de statie, waar de met inkomende rechten bezwaarde goederen uit het buitenland aankomen. Alle ambtenaren erkennen de groote moeite waarin wij verkeeren, maar ons aan de pakketten helpen, kunnen ze toch niet. Er is volgens hen maar één mogelijkheid : „de pakken moeten aan de grens liggen en waren waarschijnlijk nog te Esschen.

Het gevolg? Een spoorboek geraadpleegd en onmiddellijk met den trein naar Esschen. Het grenskantoor met behulp van een douanier doorsnuffeld en..... niets gevonden. „Misschien liggen ze nog in Roozendaal." Toen op den trein naar Roozendaal. Ook daar: niets! Terug naar Brussel. Verloren dag.

Vrijdag 16 Juni. Nog geen pakketten. Wat nu? Nog langer wachten? Gisteren had het blad reeds bij onze leden moeten zijn en wie zegt ons òf de pakken nog terecht komen en wanneer?

Tijd om clichés te laten maken is er ook niet meer.

't Is wel zeer jammerlijk....

Toch moet de knoop doorgehakt worden: in het artikel veranderd wat noodig is nu de illustraties er in ontbreken en order tot afdruk gegeven, *zonder* clichés.

'n Ellendig slot van een ellendige week. D.

Boottocht Vlissingen-Middelburg.

Na ons eerste bericht in het vorige nummer hadden wij al spoedig 300 deelnemers!

En onze boot — wij schreven het ook reeds — bood plaats voor slechts 200 personen......

Wat nu?

Ziehier het resultaat onzer bemoeiïngen:

1° **Wij hebben nu een prachtige boot** — men zegt dè mooiste — **gehuurd** namelijk „*De Schelde I*" (Deze boot heeft een groot bovendek, een tusschendek, een benedendek en prachtige salons).

2° De boot was slechts vrij op Zondag 23 Juli, a.s. **De reis wordt dus op dien datum vastgesteld.** Let wel: 23 Juli.

3° Op deze boot is er — met alle „comfort" — **plaats voor 750 reizigers**! Opdat iedere deelnemer zich met gemak zal kunnen bewegen aan boord, **worden niet meer personen aangenomen.** *Zoodra de 750e deelnemer zich op het Secretariaat V.T.B. heeft aangemeld wordt dus de inschrijving gesloten.*

4° **Om het onzen leden zoo voordeelig mogelijk te maken wordt de overtochtsprijs vastgesteld op slechts fr. 10 voor de leden!**

5° Alle deelnemers worden verzocht thans dit bedrag (fr. 10) **onverwijld** aan het Secretariaat te zenden. Men kan dit het eenvoudigst en goedkoopste doen door ten postkantore fr. 10 te storten op postcheckrekening Nr 83330 (M. Jos. Colinet, V.T.B. te Antwerpen).

6° **Gelijk met de betaling moet men ons melden: den naam, voornaam, adres, geboorteplaats en geboortedatum.** Niet verzuimen!!

(Dit is noodig met het oog op het verkrijgen van vrije overtocht over de grens).

Indien men betaalt door middel van storting op de postcheckrekening dan heeft men op het stortingsbulletijn een strook waarop men kosteloos deze mededeelingen schrijven kan.

7° De boot vertrekt des morgens om ong. 7 1/2 uren uit Antwerpen. Juiste uur en afvaart worden op de kaart medegedeeld.

Na aankomst en bezoek aan Vlissingen kunnen de deelnemers, voor zoover zij dat willen, met extra electrische trams de interessante tramrit naar Middelburg meemaken. In Middelburg zal onder deskundige leiding de stad bezichtigd worden.

Halfweg Vlissingen-Middelburg (te West-Souburg) verlaten wij even den tram en begeven ons naar het aldaar door Vlamingen opgerichte *Monument van Marnix van St-Aldegonde.* (in leven burgemeester van Antwerpen).

Aan den voet van dit monument zal eene eerbiedige hulde gebracht worden aan dezen grooten Nederlander, door het zingen te „*Wilhelmus van Nassaue*" en „*De Vlaamsche Leeuw*".

Om ongeveer 5 ure vereenigen we ons weer allen te Vlissingen en vertrekken om 5 1/2 ure van Vlissingen.

8° *Nu de boot dus zooveel meer plaatsen biedt, kunnen nog deelnemers aangenomen worden.* Ieder zorge in zijn omgeving voor propaganda. De V.T.B. hoopt nu op veler medewerking. Tot 5 Juli a.s. kunnen inschrijvingen voor deelname aangenomen worden (tenzij het aantal vroeger bereikt mocht zijn).

9° Mocht het blijken dat nog meerdere mededeelingen en inlichtingen gewenscht zijn, dan zullen die in het volgend nummer gegeven worden. De deelnemers lezen dat dan nog tijdig genoeg.

10° Op alle briefwisseling, geldzendingen, enz. voor dezen tocht schrijve men: *Boottocht Vlissingen-Middelburg.*

Het Secretariaat V.T.B.

In onze Badplaatsen

Het strand in het zomerseizoen.

Wij bezitten een prachtige zeekust van 67 km. lengte, die door haar natuurlijke schoonheid, de bewondering van vele vreemdelingen opwekt. Hooge en breede duinen strekken zich uit langs het strand en scheiden de mooie Vlaamsche landstreken van den grooten waterplas. Schilderachtige, druk bezochte badplaatsen lokken gedurende het groote seizoen duizenden landgenooten en vreemdelingen die er in een rustig familieleven en in de frissche zeelucht een herstelling zoeken. Mooie lusthuizen liggen overal verspreid en vormen van af De Panne, langs Ste-Ildebald, Coxyde, Oostduinkerke, Nieuwpoort,. Lombardzijde, Westende, Krokodile, Middelkerke, Mariakerke, Oostende, Het Zoute, Den Haan, Wenduyne, Blankenberghe, Heist tot Knokke dus van de Fransche grens tot de Nederlandsche een onafgebroken prachtige wandeling, die ook door tramverkeer verbonden is.

Leopold II stelde veel belang in onze kust en droomde van een breede zeelaan van Knokke tot de Panne, die slechts gedeeltelijk is voltrokken geworden.

Ook koning Albert wil, dat onze badplaatssen — en vooral Oostende, de parel der zeesteden — bloeien en zich uitbreiden.

En nochtans liggen nu nog, jaren na den wapenstilstand, vele van de weleer lachende badplaatsen in puin of werden er te weinig herstellingen gedaan te De Panne, Coxyde, Oostduinkerke, Nieuwpoort-kaden, Lombartzijde, Westende en Middelkerke, hetgeen bewijst hoe weinig de staatshulp zich hier doet gevoelen.

Slechts enkele millioenen werden aan den heropbouw besteed en voor de arme visschers waarvan velen alles verloren hebben, is er bijna niets gedaan. Wel worden in de begrooting uitgaven voorzien om de haven van Blankenberghe, Oostende en Nieuwpoort te herstellen en uit te breiden, maar het is hoogst noodig, wil men het belangrijke visschersbedrijf redden, deze werken aanstonds aan te vangen.

Vele kustbewoners die van het vreemdelingenverkeer moeten leven, klagen, dat op verschillende plaatsen het prikkeldraad en de onderkomens nog niet geheel weggenomen zijn. Het ware nochtans zoo eenvoudig, indien enkele honderden soldaten eens de zeekust afgingen, om er prikkeldraad en oorlogstuig op te ruimen.

Nog steeds worden aan de Fransche en Nederlandsche grens te veel formaliteiten van de reizigers en wandelaars gevergd, alhoewel het nochtans in dit jaargetijde is, dat tal van vreemdelingen onze kuststeden bezoeken en er verteer en leven moeten brengen.

Maar waartegen vooral dient ingegaan, is tegen de verfransching van de zeekust, die als een echte plaag woekert. Vele Beulemansen dringen er hun wil op en in sommige badsteden worden Vlaamsche menschen, die hun moedertaal spreken, wel eens aangezien als minderen of sommige gemeentebesturen hangen zelfs eentalige Fransche plakbrieven en feestprogramma's uit, net als de meeste koffiehuizen en badinrichtingen, zoo groot is er de invloed der Brusselsche en Waalsche badgasten.

Daarom is het de plicht der Vlamingen die in deze of geene badstad, verblijven, bijeen te komen om de noodige protesten uit te brengen en tegen die praktijken op doelmatige wijze te keer te gaan.

Hier dient de vraag gesteld, of de Vlamingen er op uit zijn, onze mooie kuststreek te laten verfranschen uit winstbejag !

Zeker moeten de aanplakbrieven en feestprogramma's tweetalig zijn in onze badplaatsen, maar is het duldbaar dat alles in het Fransch alleen geschied, zooals dit verleden jaar te De Panne het geval was ?

Neen, onze kust mag niet vervreemden en alle Vlaamsche badgasten moeten een oog in 't zeil houden, opdat onze taal overal geëerbiedigd worde.

Hopen wij, dat onze Vlaamsche Toeristenbond, ons de noodige aanduidingen daartoe zal geven, en het noodige zuiveringsproces zal vergemakkelijken. Aimé De Cort.

Knokke en Omstreken

(Vervolg)

Wat vooral het verblijf te Knokke aantrekkelijk maakt, zijn de heerlijke duinen die zich van het Zoute naar de Hollandsche grens uitstrekken en die, ofwel de boorden van het oude Zwin afbakenen of nieuw opgewaaide heuvels in diens toegeslijkte monding. Er vertoonen zich twee netafgeteekende reeksen door de Zoute Panne gescheiden. De Zuide-

lijke keten is hedendaags ingenomen door de „Golf-links" en hooger op begroeid met een overheerlijk sparrenbosch waarboven de hoogste toppen der Knocksche duinen uitsteken. Weelderig met boschjes begroeide valleien, steile hellingen en langzaam klimmende en slingerende duinpaadjes, die den reiziger tot op een hoogte van 25 m. brengen en vanwaar hij een der indrukwekkendste vergezichten heeft. Van hier ontwaart men de Zeelandsche polder met zijn draaiende molenwieken, de duinenlijn van Walcheren, de opvluchtende zee, de duinen van Kadzand en Knokke, oude oevers van een verdwenen zeearm waaraan zooveel geschiedkundige herinneringen verbonden zijn; de reusachtige hofsteden van het Hazegras te midden van een zee van golvend koren; de oude toren van Knokke; hotels en villas langs strand en laan; de in de verte opdagende torengestalten van Sluis, St. Anna-ter-Muiden, Oostkerke, Damme, Lisseweghe en Brugge, allen oude getuigen van een roemrijk verleden.

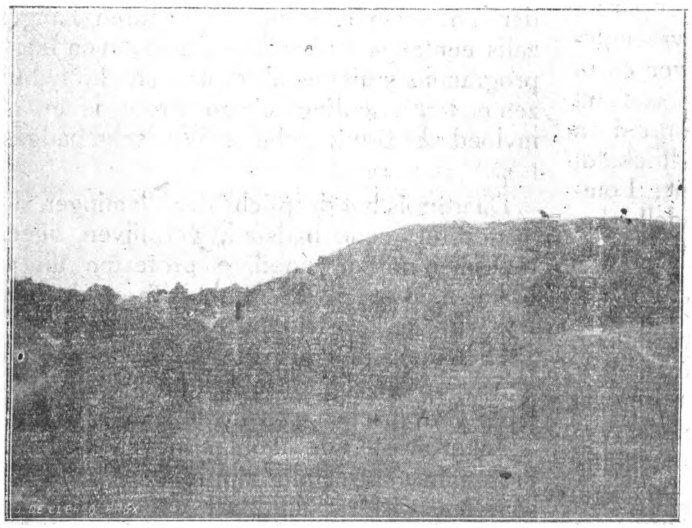
De Hooge Hil (25 meters).

Daar strekken zich groene vlakten uit waar duizenden bloemen tusschen zilverbladige kruipwilgjes en stekelige duindorens schitteren en blatende kudden en grazende runderen op het magere tijmgeurige gras weiden.

De wandelingen in de duinen van Knokke zijn bergtochten in 't klein, door smalle passen, diepe valleien, steile hellingen, woeste vlakten en blekkende als met sneeuw bedekte toppen. Er zijn openingen waar de wind immer door raast en het zand vooruitstuwt. Zoo ontstaan vlekkelooze zandvlakten, gelijkend aan glijdende gletschers die frisch over de oude zode neervloeien; zachte golvingen, rimpels en plooien als op een slapend watervlak waarin de wind zachtjes liefelijke randjes snijdt.

Verderop bieden de duinen een woeste hobbelige vlakte, op plaatsen zoo dicht met doornige heesters begroeid dat men zich nauwelijks een doorgang banen kan; daartusschen dwaalt het vee der zandboeren en woekert een krielende menigte konijnen die alle oogenblikken voor de voeten uitspringen. Klimt men een hil op dan aanschouwt men een woest en eenzaam strand, waar de watervogels in krijschende troepen hun bijeenkomsten houden op de platen door de zee ontbloot.

Midden in deze duinen lag voor een twintigtal jaren het aloude gehucht Het Zoute, een twintigtal kleine huisjes, waarvan de enkele overgeblevenen verdrongen worden door de moderne gebouwen eener nieuwe badplaats van denzelfden naam. Ik wil hier niet den roem van Knocke-Zoute door een meer uitgebreide beschrijving verhoogen, doch enkel er op wijzen dat de Maatschappij die het Zoute beheert, de natuurschoonheden zooveel mogelijk tracht te eerbiedigen door een welbegrepen bouwplan. De bouwtrant is zoo opgevat dat de Vlaamsche polderhoeve als „type" moet nagevolgd worden om aan de badplaats haar lokaal karakter te kunnen behouden.

Hier betreedt de voet een roemrijken bodem van zand en klei die de plaats der wateren hebben ingenomen. Hier bevond zich eeuwen geleden de monding van het Zwin, de levensader van Sluis, Damme, Brugge en het geheele Vlaanderen. Waar thans de rijke oogsten in de vette aarde gedijen en de tallooze runderen in de vruchtbare weiden grazen, droegen bij elken vloed een menigte schepen den rijkdom en de welvaart binnen Vlaanderens steden. Thans echter is de eenzaamheid alleen nog door de kreten der meeuwen en het geblaat der kudden gestoord.

Voor den Vlaming bieden de Knoksche duinen dus een ongehoorde aantrekkelijkheid wegens de historische waarde die er aan gehecht blijft. Zij laten bij den bewusten toerist een diep gevoel van eerbied en bewonde-

ring achter en behouden in hem een dringend verlangen om nogmaals zijn schreden te wenden in de streek van den alouden zeearm „Het Zwin", die in verre tijden rijkdom en leven bracht, en zijn schatten met zijn slijk in de vruchtbare poldergronden nederlegde.

R. D. L.

(Wordt vervolgd).

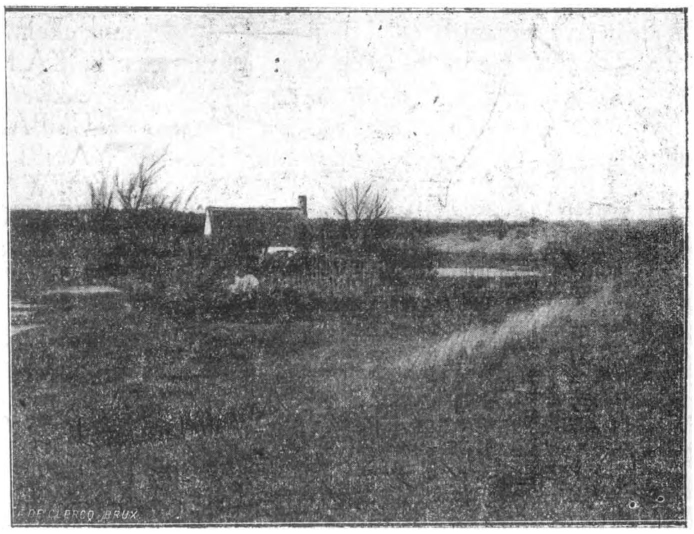

Hut in de Duinen.

Namen van Negers

ALIMASSI : Diamant (Arabisch woord).
ALIMASSI MBIRI : Alimassi de tweede.
BUNGABO : Van „Boenga" of „meel".
BLU-KWA of BLO-KWA : Is een Kilendu naam. „Blo" beteekent : „goed" en „kwa" : veel. Dus een goedaardig mensch.
BANGELE : Mangangele : Bel.
BONGA-MUDZI : „Bonga" : „meel" en „mudzi" dat hier wel „moczè" beduiden kan of „oud" met de beteekenis van : « zoo oud als de grond » (grond : Ndzi). Bonga-Moissi : Zwarte Bloem.
BAROETI : Schietpoeder (Arabisch woord)
BISÉ-NIAMA : Vleesch van Bisé.
BATOENDA : Mutunda : Bes.
BAKISJA : Drinkgeld ??? (Baksjisj ?)
BELI-NIAMA : Vleesch uit het woud. (Beli = Bosch in 't Kingbétoe).
BENDELA : Mendele ? Mijnheer.
ENGERI-KIANA : De jonge Engeri.
FATAKI : Naam die veel voorkomt. De juiste beteekenis ontsnapt mij. Vergis ik mij niet dan is het „Slaghoedje" (Capsule).
FUFWA-BULÉ : Waarschijnlijk van "Mfupi,, : "kort,, en "Boelé,, : "ledig,, ??? In dit geval "Korte-leegganger,,?? Merken wij nochtans aan dat "fwa,, ook het radikaal voor "dood,, kan zijn en "Fufwa,, iets gemeens kan hebben met "Ku-fwa,, of sterven.
GOMBÉ-NIAMA : Koe-vleesch.
GANGO : Misschien wel van Mganga of Moenganga : Tooveraar en ook geneesheer.
GELEZA : Gereza : Ngeleza : Ingereza : Engelschman of meestal : "Afkomstig uit de Engelsche kolonie,,.
KILIMANI : Van "Kilima,, of Berg. Beteekent "van den Berg,,.
KIMIA-KIMIA : Naam die voorkomt in Uganda. Beteekenis ?
KAPITA : Woord van Portugeesche afkomst. Heeft de beteekenis van "Meestergast of voorman,, ook gezegd : "Niampara,,.
KAWAYAWAY : Leegganger, Vagebond.
KAPALATA : Van "palata", medalje der door den staat erkende negerhoofden. "Kwapalata : afhankelijk van de "palata,, of "plaat,,.
KALI of MOEKALI : Vrouw.
KISANGANI : Hij die te Kisangani of Stanley-stad is geweest. (Kisangani : van Kisanga : eiland).
KWA-DINGA : Afkomstig van Dinga.
KANGAHULA : Van „Kanga", omzien door "nek omwringen,, (ku-kanga) en "hula,,?
KATSETSÉ : Naam voor wie naarstig en vlug is. "Kwikstaart,,. Heeft ook de beteekenis van "wezel,,.
KABANGI : "Uit de Bangi streek,, ? Afkomstig van Ubangi ?
KAPONDA : Kwa-Ponda : Uit het dal. Letterlijk : "Van Dale,,.
KASONGO-MOLEFOE : De zware, de sterke Kasongo (van Songo).
KABOKÉ : Rivierkoe.
LEDJANI : Lodjani..... van "Letsjoe,, : "hoofd,, en Mayani,, : "gras,,. Woord uit de Kilendoe-taal. Beteekent : "Krollenbol,,. (Hij

die haar op het hoofd heeft, zooveel als er gras in het veld staat !)

LISASSI : Moet zijn "Risassi,, van "Mesassi,, ; munitie, kogels, schietvoorraad.

LIDJUKWA : "Letsjoe,, : "hoofd,,en "kwa,,: veel of inhoudrijk. Kilendoe woord voor "Dikkop,,.

LUPANDÉ : Kipandé : tegenaan of dichtbij.

LUFUNGULA : Koefoengoela : Ufunguo : Sleutel.

MUPIKO : Hij die met de piek of houweel werkt (b.v. in de goudmijn).

MASIKO : Regenmaand ofwel als afstammend van "Musiko,, : "nacht,,.

MAKASSA : Makassi : Streng, stout, stroef.

MULINDU : Moelendoe : Man uit het Kilendoe volk.

MARABO : Malabo : Maraboe : Arabische kleinhandelaar. (Mtu Arabo = mensch van Arabië).

MAFOETALA : "Mafoeta ya tala,, : Vet of olie uit de lamp.

MAKELÈLÈ : Ruzie- of lawaaimaker.

MASIKINI : Arm mensch. (Masikio : oor).

MAKATI : Moekati : brood.

MALARI : Maladi : Ziekte (maladie). Bastaard woord.

MAFOETA-MINGI : "Veel-vet", Dikzak.

MASIKINI-MBIRI : Masikini n° 2.

MUDZI : Mtu ya Ndzi : Mensch van den grond of zoo oud als de grond : Oude. (Men zegt ook "moezè,,...)

M'BUTI : M'Butti : M'Boeti : Dwerg van het Mamboeti-ras. (Naam dien men ook geeft aan menschen met een slecht karakter).

MOEKANGA : Mkanga : De omziener.

MALEFOE : Molefoe : De zware, de sterke. (Malafoe : Palmwijn).

MUKÈ : Mukè-Muké : van "Moeké,, : "klein,, knaap, boy.

MATABISJI : Drinkgeld.

MASIMBA : van "Simba,, of Leeuw.

NGONA : NGOMA : Trommel.

NIOKA : Slang.

NGELE : Bel. (Mangangele).

NGONDA-NGONDA : Ngonga : Tam-Tam.

PANGA-PANGA : Kort zwaard.

PILI-PILI : Piri-Piri : Peper.

PANIA : Rat.

RUMVURA : Vreemde naam uit een streek in het Oosten, b.v. Urundi of Ruanda.

SOLINIAMA : Vleesch uit Soli of Solé.

SINGO : Nek.

SINDANI : Naald.

SABONI : Zeep... (van "Savon,,).

SAA-MOYA : Een uur.

SOKO : Markt. (Soka : bijl).

TSJOMA-TSJOMA : van "Ku-Tsjoma,, of aansteken. Beteekent : "Vuurmaker,,.

TOKA M'BALI : M'toka m'bali : "Die van verre kwam,,.

TUMBAKO : Toembako : Tabak.

YAORI : Ongeloovig, onverstandig.

YOEWA : Yzoeba : Zon.

ZOENGOELOEKWA : Zoengoeroekwa : Sungurukwa : van "Sunguru,, of "konijn,, en "kwa,, of "veel,,. Kilendoe woord dat beteekent : "Mensch uit de konijnenstreek,,. (In het grassige heuvelland der Walendu komen deze knaagdieren wel eens voor). (In de Semliki leven zelfs hazen !)

ZOENGOE : Bleek, vaal.

De hier aangehaalde namen zijn de namen van Kibantoe-werklieden uit de Kilo-Moto-goudmijnen.

In 't algemeen zijn deze namen Kingwana, maar soms ook Kilendoe en bij uitzondering Kiganda of dergelijk. Een goed deel dezer namen zijn van oorsprong Lingala. (Taal uit het bosch). Dit verandert overigens niets aan het beoogde doel. Het kwam er enkel op aan, op te sporen op welke wijze de negers namen smeden ! Waar zij dan ook als doopers optreden, bemerken wij dat zij meestal te werk gaan als volgt :

1° Namen volgens oorsprong of herkomst.
2° Namen volgens physisch uitzicht.
3° Namen volgens karakter-trek.
4° Namen aan het toeval overgelaten.
enz. enz....

De namen volgens oorsprong of herkomst mogen wij vertalen als : "van Uganda", "van Ubangi", "van den Berg", "van Dale", "van het Oosten", van het Westen,, enz....

Niets bijzonders dus en net zooals bij ons in onze straten !

De namen volgens physisch uitzicht zijn wat eigenaardiger. Zoo kennen wij : "Nepa-Nepa,, of "de magere,, ; "Mukè-Mukè,, of "de kleine,, ; "Kalonga-longa,, of "de lange,, (van "Kolongba,, of prauw en met de beteekenis van : zoo lang als een prauw). — Maar wij hebben ook: "veel-vet,, of "Mafuta-Mingi,, en "Bisu-Niama,, of "Ons Vleesch,, ; evenals "Beli-Niama,, of "Niama ya Poli,, : "vleesch uit het Woud,, ! — Ook nog "Solé-Niama,, en "Gombé-Niama,, of "Koe-vleesch,,.

Toch zijn deze benamingen niet altijd volgens vleeschhoedanigheid gegeven, want "Niama,, beteekent ook "wild,,. Zoo kan daarbij een inwoner van het dorp "Soli-Niama,,

in een vreemde streek aanlandende dáár naar zijn herkomst worden gedoopt "Soli-Niama„ met de beteekenis van "mensch uit Soli-Niama„.

Toch bestaat het doopen volgens vleeschhoedanigheid nog zoowat overal, namelijk als gewilde spotternij. De blanke verwijt zijn koksmaat wel eens dat hij maar "vleesch uit het bosch is„. En de sterke neger uit de vlakte vergeet nooit zijn bosch-gebuur op zijn "vleesch-zijn„ te wijzen !

De namen volgens karaktertrek zijn niet altijd vleiend ! Zoo kennen wij "Matsjafoe„ of "de vuilaard„ ; "Penda-koela„ of "de veelvraat„ (van "ku-penda„ : beminnen en "kulia„ : eten). "De........„ (hij die veel gebruik maakt van het W.C. toestel) of "Niamba-Niamba„ enz. enz. Maar wij kennen ook "De schoone Mijnheer„ of "Mandele Likpoemboe„ (of Likpwoemboe) evenals "Ndekke Likpoemboe„ of "de schoone vogel„ enz. enz.

Als karakter aangevend hebben wij ook de namen der dieren. Zoo b.v. "Leeuw„ of "Simba„ (doelend op moed of dapperheid). — "Tsjwie of Kopi„ of de "Luipaard", doelend op wreedheid. "Nioka„ of de "slang„ doelend op arglistigheid enz.

De namen volgens het ambacht verschillen niet van de onze.... Maar de namen volgens het toeval gegeven zijn soms zeer eigenaardig. Zoo b.v. „Tuma-Leo" of „Vandaag gezonden of gegeven", „Siku Mbiri" of „twee dagen (of de tweede dag)". „Saa-Moya" of „Een uur", „Khamis" of „Donderdag, „Juma" of „Vrijdag", enz. enz. Overigens zoeken de negers liever niet te lang naar een naam.

Wordt hen een erfgenaam geboren, dan geven zij hem als naam, de naam van het eerste verschijnsel dat hen na de geboorte treffen zal. Naderhand zal het groot geworden kind nog wel een bijnaam verwerven en treedt hij in dienst van den Staat of van de blanken, dan zal de neger nog wel slim genoeg zijn om een derde naam uit te denken die hem desnoods tegen rechterlijke vervolging beschutten zal, onbekend als die naam is, in zijn geboortestreek.

Namen van Zwarte Meisjes.

AMAMBA : Mamba : Mamboe : Gerucht : „Veel lawaai.

BOïTÊ : Bosch-Babira meisjesnaam.

DZODA : Kilendoe meisjesnaam.

EJOEGA ; Basankoessoe meisjesnaam.

MAMA-SOMBE : „Moeder-groensel" (Sombé : Soort groensel).

MONGO-NKBOETOE : „Slechte geest", (Lingala).

MONA : „Zon". (Lingala).

MALAMOE-NA-MESSOE : „Aangenaam voor de Oogen" (Lingala) !

(Die schoone naam zou naar het schijnt vooral door meisjes van lichte zeden gedragen worden).

NALIKOEMBA : Meisjesnaam uit Bolombo.

NEBELI : van „Beli" of „Bosch" (Kingbétoe).

NOEKATA : Eveneens meisjesnaam uit het Mangbétoe-ras.

SANZA : „Maan" (Lingala).

YOEWA : „Zon": „Licht": (Kingwana-taal).

Hier stoppen wij, want tot onzen grooten spijt en niet geringer verbazing, schieten er ons geen meisjesnamen meer te binnen ! De lezer moet daaruit nu niet besluiten dat wij in Afrika met minachting op de zwarte meisjes hebben neergezien ! Ver vandaan ! Maar zooals dit ginder sterk in zwang is, hebben wij hen, met een gebaar vol van „Solidariteit" allemaal „MAMA" genoemd !

(„Mama :" moeder)... ook „IMA, EDJA", enz., enz.

„Negernamen" van Blanken.

Zoo zagen wij dus hoe de Bantoe zich zelven doopen.... Maar zij gaan ook verder en

bezorgen hun blanken meester een bijnaam die hem overal in Afrika volgen zal.

Ziehier een staaltje van Neger-namen voor Blanken :

BWANA-MEZOERI : De goede baas.

BWANA-MOEBAYA : De slechte baas.

MAFOETA-MINGI : De Dikzak (Veel vet).

BWANA-MANDEFOE : Baas met den baard.

METSJOE-MAKALI : Bitter: Oog. Van „Messoe-Makali", „Bittere Oogen" en „Matsjo-Makali" : of „Bitter Oog". (Oog : Matsjo. Oogen : Messoe).

Deze benaming „Metsjoe-Makali" ligt dus half weg tusschen den enkelvoud en meervoudsvorm ! De Negers noemen „Bitter-oog" alwie blauwe oogen heeft. Blauwe oogen komen bij hen zelf naar mijn weten nooit voor en zij bezien dan ook dit verschijnsel als zijnde niet natuurlijk en nog minder schoon ! Toch is die Blauwoogenstelling geen wet en ondergeteekende die een uitzondering in dezen regel uitmaakt heeft alles behalve blauw-oogen!

MATALA-TALA : Tala-tala : De Glazen: De brilglazen.

MANDELLE-LIKPOEMBOE : De schoone Heer.

BOELA-MATARI : Al wie den minister vertegenwoordigt (beteekent : Steenbreker)

MAPENGO : „Zonder tanden."

Bij uitzondering kan ook de Europeesche naam invloed uitoefenen op den "Negernaam„. Vooral als de Europeesche benaming klankrijk is b.v. : Bwana-piki : Baas "piek„ (houweel), was ingenieur Van de Pitte.

Heer Frans Sano bleef : Bwana-Sano. Verder doopt men natuurlijk de blanken op dezelfde manier als de zwarte broeders ofte Bantoe.

Sommige blanken doopen zichzelve tot „Leeuw, Luipaard, Olifant" of andere ronkende namen, in tegenstelling met het geval van ondergeteekende die door zijn afdeelings-overste werd gedoopt tot : METSJOE-MAKALI.

Antwerpen, 2 Mei 1922.

Officiëel.

Ter gelegenheid der Vlaamsche Wetenschappelijke Congressen te Brugge zal de V.T.B. op Zaterdag nam. en Zondag 5 en 6 Aug. a.s. zijn 2e Toeristen-landdag houden. Het programma belooft zeer belangwekkend en prachtig te worden.

Voor logies van Zaterdag op Zondag (bij particulieren) zal gezorgd kunnen worden, mits men zich **ten spoedigste** aan het Secretariaat V.T.B. daarvoor aanmeldt. De prijs voor logies met ontbijt bedraagt van 5 — 8 fr. (Men geve dan tevens op welken prijs men ongeveer besteden wil). Verkiest men logies in hotels dan kunnen de deelnemers zich rechtstreeks tot de hotelhouders wenden. In de hotels vraagt men volgens ingewonnen inlichtingen van 10 — 40 fr.

Aan onze leden kunstphotografen.

Vergrootingen van photo's, zichten van landschappen, of gebouwen uit Vlaanderen of uit het buitenland voorstellend, worden met dankbaarheid door het bestuur aanvaard ter versiering van het Secretariaat. De Heer Vermijlen. kunstphotograaf te Bouchout bezorgde ons reeds een prachtige reproductie van het kasteel van Vorselaar. Wie volgt ?

Onze Zeeduinen.

Gedurende de Sinxendagen heeft de „Vereeniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon" zich begeven naar de duinenstreek van Coxyde, welke, zooals men zich herinneren zal, met verdwijning bedreigd is. Na een bezoek ter plaatse werd volgende dagorde door de aanwezigen gestemd :

DAGORDE :

De „Vereeniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon", met de afgevaardigden harer aangesloten kringen op den Hoogen Blikker (Coxyde) te zamen gekomen.

Vernomen hebbende het gevaar, dat de duinenstreek tusschen Oostduinkerke en Coxyde bedreigt,

Herinnert de pogingen sinds meer dan 10 jaar door haar aangewend om deze streek te bewaren,

Drukt hare verontwaardiging uit dat, niettegenstaande het veelzijdig belang der streek, deze laatste ongerept gebleven duinen zonder noodzaak worden platgelegd,

Teekent krachtdadig verzet aan en verzoekt dringend de betrokken besturen (Staat, Provincie en Gemeente) onverwijld de noodige maatregelen te treffen om het behoud der duinenstreek in kwestie te verzekeren."

Een echt toerist is een ridder op zoek naar schoonheid ; hij mint dus de schoonheid en lijdt wanneer het schoone vernietigd wordt. Een echt toerist duldt geen vandalenwerk.

't Was dus de plicht van den Vlaamschen Toeristenbond zich bij deze beweging aan te sluiten. Zij heeft zich voorgenomen, de „Vereeniging tot behoud van Natuur- en Stedenschoon" met alle hare krachten bij te staan, omdat het hier geldt het behoud van een uiterst schoone, zoo wel bewaarde streek uit het zoo heerlijke Vlaanderland. Zij roept al hare leden op, alles te doen wat hun mogelijk is, om elken schoonheidsminnaar bewust te maken van het gevaar, dat deze duinenstreek bedreigt, opdat we gezamenlijk kunnen oprukken tegen het gevaar, dat alle en ook deze schoonheid bedreigt, namelijk het utilitarisme.

V.T.B.'ers uw strijdkreet weze : „Redt onze duinen" !

Naar de Passiespelen te Ober-Ammergau

De V.T.B. stelt zijn leden in de gelegenheid op de volgende voorwaarden een reis naar Ober-Ammergau te ondernemen.

PROGRAMMA :

1e dag : Van Aken 's morgens over Keulen langs den

prachtigen Rijn tot Heidelberg, middagmaal onderweg, avondmaal, logies te Heidelberg.

2e dag : Ontbijt, bezoek aan de Oude Universiteitsstad, den Neckar, het kasteel en beklimming van den königsstoel per Drahtseilbahn, middagmaal, bezoek voortgezet, avondmaal, logies.

3e dag : Ontbijt, vertrek naar München langs het prachtige Neckarthal, middagmaal onderweg, avondmaal te Ober-Ammergau, logies.

4e dag : Ontbijt, bijwonen der Passiespelen voormiddags, middagmaal, voortzetten der spelen, avondmaal, logies. (de speeltijd is van 8 — 12 en 2 — 5).

5e dag : Ontbijt, vertrek per auto, bezoek der koningssloten, middagmaal onderweg, avondmaal, te München logies.

6e dag : Ontbijt, bezoek der stad per auto, rundfahrt, middagmaal, 's namiddags bezoek der muzeums, avondmaal, logies.

7e dag : Ontbijt, bezoek der Gewerbeschau, middagmaal, voorzetten der bezoeken, avondmaal, logies.

8e dag : Ontbijt, vertrek naar Neurenberg, middagmaal, bezoek der stad per Brack, avondmaal, logies.

9e dag : Ontbijt, vertrek naar Frankfort, middagmaal onderweg, bezoek der stad, avondmaal, logies.

10e dag : Ontbijt,bezoek aan Wiesbaden, middagmaal, terug naar Frankfort, avondmaal, logies.

11e dag : Ontbijt, vertrek naar Keulen, middagmaal, vertrek naar Aken.

N. B. De reizigers kunnen in Keulen naar believen hun reis verlengen, aangezien de spoorkaart veel langer geldig is. Veranderingen aan bovenvermeld programma zijn voorbehouden.

In bovenvermelde programmas is ingesloten trein 2de klasse van Aken tot Aken.

Logies in goede 2de klasse hotels, ontbijt bestaat uit koffie of thee, brood en boter en kaas. Middagmaal uit soep, 2 gerechten en dessert. Goed avondmaal met dessert. Drank aan tafel bij middag- of avondmaal is voor kosten der deelnemers.

Rijtuigen, die in 't program vermeld zijn, ook entrées voor plaatsen, die bezocht worden volgens programma zijn ingesloten.

De reizigers kunnen na afloop van het programma de spoorkaartjes nog benuttigen, aangezien zij nog langer geldig zijn. De deelnemers worden verzocht zich bij tijds aan te melden, wijl voor iedere reis maar een beperkt getal zal aangenomen worden.

De prijs voor bovenvermelde reis bedraagt elfduizend mark. Mk 11.000.

Aanmeldingen te richten aan het Secretariaat V.T.B. Sint-Jansplein, 29, Antwerpen.

Reizen vinden plaats op volgende datums :

JULI 2, 9, 16, 25.
AUGUSTUS 3, 10, 17, 27, 31.
SEPTEMBER 14.

Inschrijvingen moeten veertien dagen voor het vertrek plaats vinden. Het vertrek der treinen wordt bij iedere reis afzonderlijk bekend gemaakt.

Verdere inlichtingen worden desgewenscht door het Secretariaat verstrekt.

Reis aan 20,000 Mark.

PROGRAMMA ;

1e dag : vertrek Aken over Keulen naar Bonn, middagmaal onderweg, avondmaal en logies te Bonn.

2e dag : ontbijt, bezoek aan Bonn, vertrek per boot naar Biebrich, middagmaal onderweg, avondmaal en logies te Wiesbaden.

3e dag : ontbijt, bezoek der stad, middagmaal, vertrek naar München, avondmaal, logies.

4e dag : ontbijt, rijtoer te München, middagmaal, vertrek naar Oberammergau, avondmaal, logies.

5e dag : ontbijt, bezoek der Passiespelen, middagmaal, voortzetting der spelen, avondmaal, logies.

6e dag : vertrek per auto uit Oberammergau naar de koningssloten, middagmaal onderweg, avondmaal en logies te München.

7e dag : ontbijt, bezoek der Gewerbeschau en andere bezienswaardigheden, middagmaal, voortzetting van bezoek, avondmaal, logies.

8e dag : ontbijt, vertrek naar Hannover, middag- en avondmaal onderweg, logies te Hannover.

9e dag : ontbijt, bezoek der stad per auto,middagmaal, bezoeken, avondmaal, logies.

10 dag: ontbijt, per auto toeristenwagen naar Hildesheim. Van daar voortzetting der reis naar het
tot prachtige Harzgebergte, naar verschillende plaatsen (de geheele rijtoer in het Harzgebergte is omtrent 500 kilometers).

15e dag : vertrek naar Hannover en voorts naar Aken.

VERTREK 9 JULI.

In bovenvermelde prijs is alles inbegrepen, trein 2de klasse, 1e klasse hotels, ontbijt, middagmaal en avondmaal. Drank aan tafels voor de deelnemers, rijtuigen van het spoor naar de hotels zijn voor kosten der deelnemers Dit program is bijzonder geschikt voor eerwaarde heeren geestelijken. Elken dag gelegenheid de H. Mis te lezen.

Men verzoekt ons opname van het volgende :

De Vereeniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon te Antwerpen richt op 2 Juli a. s. een tocht in naar het Zoniënbosch bij Brussel, onder leiding van den tuinarchitect Van der Swalmen. De leden V.T.B. zijn daarbij welkom.

Voor deelnemers uit Antwerpen en omgeving : Vertrek uit Antwerpen (Middenstatie) 7.57 u.

Voor deelnemers uit Brussel e.o.: Vereenigingspunt op de Rouppeplaats ong. 9 u.

De stad New-York.

Er bestaat tusschen de Londenaars en de New-Yorkers een scherpe rivaliteit over de vraag welke van beide steden — die aan de Theems of die aan de Hudson — in zielental de grootste van de wereld is. Men moet die kwestie natuurlijk niet al te bekrompen stellen. Als tot de stad behoorende moeten de naburige voorsteden, buitenwijken en grensgemeenten worden gerekend die met de centrale kern één gemeenschappelijk economisch geheel uitmaken. Thans is zoowel voor New-York als voor Londen uitgerekend hoe groot het zielental der inwoner is binnen cirkels van 19 Eng. mijl straal, beschreven met het stadhuis van New-York (Manhattan) en Londen (de City) als middenpunt. Men komt dan voor New-York tot een zielental van 7.820.676, voor Londen tot een van 7.476.168. Hierbij valt op te merken, dat binnen den New-Yorkschen cirkel de steden Jersey City en Newark (beide in den staat New-Jersey) besloten zijn.

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niette veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat : St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr: VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 6.

987 Deplechin Aug., meubelm., Copernicstr.113,Ukkel
988 De Baerdemaker, Hamoirlaan, 3, „
989 Goffa Eg., student, Calevoetstr. 12, „
990 Erkelbout J., onderwijzer, St-Genesius Rhode
991 Demol H., Victor Gambierstr. 22, Ukkel
992 Demol Fr., id. „
993 Van Hoeck Aug., beambte, de Broyerstr. 22, „
994 De Groef Aug., 22Novemberstr. 58, „
995 Wouters Jos., schrijnw., Postiljonstr., 6, „
996 Poels Jos , 22Novemberstr. 60, „
997 Van de Perre Flor. Delecluzestr. 49 Berchem
998 Dr Roggen Domien, Schoolstr. 48, St-Amandsberg
999 Dr De Keyser, Nieuwbrugkaai, 30, Gent
1000 Vl. Leeraarsbond, Tak-Gent, „
1 Van Damme C., Everaartstr. 95, Antwerp.
2 Fonteyn Joz., Willebroeckkaai, 40, Brussel
3 Fonteyn Lod., id. „
4 Verbeke Georges, Noordzandstr. 61, Brugge
5 Galle Carlos, apotheker, Eeckhoudstr. „
6 D'hoore Joz., Buitensmedenpoort, 1, „
7 Dr Vandeweghe Michiel, Eeckhoudstr. 37 „
8 Houtmont J., drukker-uitg., Ph. de Goedel. 4 „
9 De Jonghe, Smedenstr. 51, „
10 Strubbe P., groothand., Langerei 30 „
1 Lesy, Scharestr., 34, „
2 Perqui, ingenieur, Kuiperstr. 31 „
3 Alexandre A., ingenieur, St-Annaplaats, 4 „
4 Van der Borght J. B., leeraar, Eyckerstr. Maaseyck
5 Thyskens, kapelaan, Kerkstr. „
6 Verschaeren P. A., Kluisstr. 14, Mechelen
7 Steenbrugge M., ingen., Schoolstr. 52, Roeselare
8 Mev. Steenbrugge, id. „
9 Mej. Steenbrugge, id. „
20 Dr Jacquet K. E. geneesheer, Wetstr. Antwerpen
1 Viérin Jozef, Lange Reie, 14, Brugge
2 Froedure Victor, Driesch, St-Denys (Kortrijk)
3 Delvaux H., Jan van Rijswycklaan, 40, Antwerpen
4 Goossens R., Minderbroedersst., 10, Brugge
5 Blancquaert J., Edm. Parm.laan, 101, St-Piet. Wol.
6 Castelein O., Ghistelsche steenw., St-Andries
7 Verduyn Gerard, Nieuwstraat, St-Andries (St-Baaf]
8 Geirnaert E., Ghistelsche steenweg, St-Andries
9 Ducheyne A., Steenbrugsche wandel., 70, Brugge
30 Boute Paul, onderw., vrijdagmarkt, 4, „
31 Thiel Louis, O. L. vr. straat, Heyst a/z.
32 Vermeyen, apoth., Steenstraat, Brugge
33 Van der Hasselt, beenhouwerstr., „
34 Cools, rentenier, Wolle str.. 9, „
35 Dr Jonckheere, Guldenvlieslaan, „
36 Peeters, apotheker, St-Jorisstr., 3, „
37 Dr L. Verstraete, Hoogstraat, „
38 De Keyser L , reiziger, vlamingstr., „
39 Linseele A,. Noordzandstraat, 26, „
40 Verbeke E., Simon Stevinplaats, „
1 De Wijnter A., Oudenzakstr., 3, „
2 Slabbinck C. bed., Kerkstr., 151, Blankenberghe
3 Mulaert Th., onderw., Kerkstr. 13, „
4 Van de Geluchte E., Sergeant de Bruynestr. „
5 Van Hecke Ch., Antwerpsche steenw., 341,Brussel
6 Hinckxt A., Winketkaai. 14, Mechelen
7 Buelens Jozef, Trooststraat. 9, Vilvoorde
8 Van Doren Frans, Valbeekstr. Wolverthem-Westr.
1049 De Raes Jaak, Heidestraat, Weerde
50 Kockaert E., Houthemsche steenw., 112, Vilvoorde
1 Vermeyen Luc, onderwijzer, Hauwaert
2 Heylen Em.. Bredestr., 58, Antwerpen
3 Pyls V., Genck
4 Brewaeys Prosper, Statiestraat, 17, Sottegem
5 Cornil L., onderw., Hoogstr., 8, „
6 Brewaeys Jozef, handelaar, Statiestr., „
7 Consy Lode, id Hoogstr. 18, „
8 Coessens A., id. Nieuwstr. „
9 De Vleeschhouwer J. B. drogist, Hoogstr. 9, „
60 De Sutter A., handelaar, Kasteelstr. 41, „
1 Van Damme Geo, Hospitaalstr. 50, „
2 De Smet K.. handelaar, Statiestr., 18, „
3 De Ridder A., hotelhouder, Statieplein, „
4 Van Melckebeke G., Van Aelbrouckl., 13, „
5 Coessens O.. Kasteelstr., 14, „
6 Maes E. student, St-Gooriks ,Oudenhove
7 Teirlinck Jozef, handelaar, Hoogstr. 31 Sottegem
8 Bovyn Lod. bankbediende, Markt, 12, „
9 Stevens G., student, „
70 Provè Paul. Kasteelstr. „
1 Heulens Fr., hoogst., Hertoginneplein, 39, Brussel
2 Eyskens J., id. Visscherstr. 7, Leuven
3 Corynen H. id. Minckelerstr. 146, „
4 Van Santvliet J., Minderbroedersstr., 19, „
5 Ongers C., Komiteitstraat, 53, Merxem
6 Laenen Ch. Herderstraat, 9, Antwerpen
7 Legrand V., beambte, Landbouwstr., 5, „
8 Martens L. notaris, Putte-bij-Mechelen
9 Mej. Wesemael Eugenie, Statiestr. 10, Lebbeke
80 Gruythuyzen J., Ophemstr. 57, Brussel
1 E. Dubois G , Thorn 1, St-Jans Molenbeek
2 De Coster, regenschermen, Schaarbeek
3 Vriamont M. Gasthof Balspel, Winterslag-Genck
4 Gielen, onderw., Berkenlaan, 22, id.
5 Schuermans G., aangestelde, Dorpstr., 55, Jesseren
6 Colmonts H., ordeklerk, statie, „
7 Billen J., student, Dorpstr. „
8 Peters A., hoogstudent, Dorpstr. „
9 Indestege J., kassier, Genck (Hostaert)
90 Van der Voort, kapelaan, Winterslag-Genck
1 Gensens J., bureeloverste, Berkenl., 4, „
2 Valvekens J., handelsa gent, Dorpstr., 67, Rillaer
3 Valvekens V. brouwer, „
4 Gemin J. kand. notaris, „
5 De Groof Em. Begijnenvest, 59, Antwerpen
6 Mevr. Thijs-Daems Maria, onderwijzeres, Koning Albertlaan, 68, Cappellen
7 Mej. Verheyden Maria, Vaartweg 34b, Hove
8 Demeersseman Leo, geneesheer, Ichteghem
9 Tyvaert R., onderwijzer, Ichtegem
1100 Bossuyt U., Steenstraat, 3, Brugge
1 Mej. Claus Laura, Steenstraat, 3, „
2 Mej. Claus Rachel, id. „
3 Gobart, gemeentesecretaris, Heyst a/zee
4 Priem A. Engelandsgat, 12 Gent
5 Van Rintel, gasfabriek, Van Kerckh.str. 88, Antw.
6 Van de Kerckhove J., Stropstraat, 29. Gent
7 Cnudde Oscar, Belle-vuestr. 34, Ledeberg
8 Van de Kerkhove R., Caliestr. 45, Gent
9 Capyo Jef, brievenbesteller, Zandstr. 183 „

1110 Mevr. Capyo Emma, Zandstr. 183 Gent
1 Capyo Jan, Zandstraat, „
2 Van der Haeghen A , Gazemeterstr. 46, „
3 Mevr. Van der Haeghen, id. „
4 Van Peteghem Karel, Yskelderstr. 118, „
5 Mev r. Van Peteghem-Van Parijs, id. „
6 Gijselinck Hector, Begijnhoflaan, 31, „
7 Mev. Gijselinckx-Nagels id. „
8 Van Haute Impe J., fabrikant, Thielt
9 Impe Frans, fabrikant, Tramstraat, 36, „
20 De Keyser Antoon, Mechelschestr., 27, Leuven
1 Habets H., handelsreiziger, Herenthals
2 Huybrechts F., St-Paulusstraat, 6, Antwerp.
3 De Guchtenaere G., Landen
4 Van Damme Lod. Annunciatenstr. 18. Merxem
5 Van Ostayen Lod , drukker, Van Roeiestr. „
6 Vercalsteren J., Tuinwijk, 34, Borgerhout.
7 Segers Felix, handelaar, Bredabaan, 140, Merxem
8 Noterman Floris, Victor Roosensplein, 5 „
9 De Prop L., bediende, Van Straelenlei, 15 „
30 De Waelheyns E., winkelier, Bredab., 434, „
1 Roosens Lod., handelaar, Bredabaan, 407 „
2 Verelst Aug., onderw., Komiteitstr., 45, „
3 Meyer René, apoth. Bredab., 548, „
4 D'Huyvetter H., aannemer, St-Lenaerts (pr. Antw.)
6 Van Steenkiste L., onderwijzer, Sweveghem.
7 Librecht, onderw., „
8 Ryckebosch Cam. hoofdonderwijzer, „
9 Vandermarcke C., onderwijzer, „
40 Huyghe Art. Koffiestr. 22, St-Denys
1 Coucquyt G., onderw., Avelgemstr , Swevegem
2 De Muynck A., schoenmaker, St-Denys
3 Thys Lod., secretaris, Varenlaan, 25, Antwerpen
4 Mierop Willem, boomgaardstr., 203, „
5 Abshoff Louis, Coetermanslei, 1, Mortsel
6 Jonsen Fr. ballaertstraat, 34, Antwerpen
7 Porta Leon, advokaat, Oostende
8 Schaltin-De Cock Hanswyckstr. 31, Mechelen
9 Herremans Suzanna, Yperstege, 2, Gent
50 De Cort H., H. de brouckèrel., 134 Auderghem
1 Caberghs Jozef, Groote Markt, 45 Tongeren
2 De Kock A., Moorsledestraat, 243, Brussel
3 Olbrechts Karel, Nassaustr. 10 Antwerpen
4 Verschoren A., bindstraat, 12 „
5 Wagemans Julius, Leop. de Waelstraat, 26, „
6 Wagemans Georges id. „
7 Wagemans Alfred id. „
8 Heeren Adriaan, st-Jacobsmarkt, 95 „
9 Van Dessel F., Koning Albertstr., 62, Wilryck
60 Pittoors Willy, Nationalestraat, 33, Antwerpen
1 Stryckers A., advokaat, Verdussenstr. 57, „
2 Seghers Willem, sleutelstraat, 3, „
3 Verbeelen Berten, Oud-strijdersstr., 15, Borgerhout
4 Verbist Richard, Helenalei, 38 Antwerpen
5 Wouters Mevr. Gust. brederodestr., 45 „
6 Huyghens, Toekomststr. 13, „
7 Van Enkelom, Herenthalscheb. 590, Deurne Z.
8 De Wolf Raf. sterrenborgstraat, 9, Borgerhout
9 Catteleer Jan, Diamantsteeg, 2 Antwerpen
70 Jacobin Johanna, Oude Kerkstraat 39, „
1 Kerremans Tony, Zettermansstr., 7 „
2 Lenders Mej, Duimstr. 63 „
3 Mertens Geert, boomstr. 7, „
4 Naess A., Tweelingstr., 26, „
5 Alberts, Torenstr., 34 Berchem
6 De Vreese N., architekt, Apostelstr. 18 Antwerpen
7 Dockx Matheeusen Mev. Dahliastr. 35 „
8 De Koning W. Gretrystr. 24 „
9 De Clerk Jan, Museumstr. 11, „
80 Depouthière Ward, Lge scholierstr. 104, „
1 De Muynck K. batkinstr. 26 „
2 Eyckmans J., sleeckxstr. 3 „
1183 Elen Karel, Amerikadok, 56, Antw.
4 Gyssels O. J. Arn. Verb. dok, Westk. 4, „
5 Sansen--Vamreste V. drukker, Poperinghe
6 Van Maroey Ed. Egmontstr , 51, Antwerpen
7 Lenaerts V., Abdijstraat, 65, „
8 Van Hemelrijck Fr., Leop. II laan, Dendermonde
9 Janssens J., brusselsche straat, 92, „
90 Alleman Edgard, apoth. Wondelghemstr, 58 Gent
1 Van Cauwenbergh M. hoogstudent, Worteghem
2 Van de Putte A., Haspelstr. 14, Gent
3 Lomares P. hotelhouder, Korte Kruisstr., 3 „
4 Sabbe Albert, bediende, Scheldestraat, 19 „
5 Lefevre Jules, briefdrager, Saliestr., 30 „
6 Lefevre mevr. id. „
7 Penson T. ambtenaar, Waarschootstr. 4, „
8 Van Damme P., Gustaaf Callierlaan, 33 „
9 De Vos H. J. leeraar, Bleekersreke, 22, „
1200 Hendrickx Juf. Vlinderstr. 19, Gentbrugge
1 Provė Jozef, hoogstudent, Kasteelstr. Sottegem
2 Van wambeke Cesar, Meirestr. Strijpen „
3 Coessens R.. hoogstudent, Kasteelstr. „
4 De Smet Theo, handelaar, statiestraat 18 „
5 De Smet Gulbert, id. „
6 Porian Gaston, id. „
7 Van der Haeghen J., onderw., Munck-Zwalm
8 De Schrijver Lod., id. Nederbrakel
9 Dedullen Joris, regent, Vinckem (Veurne)
10 Heylen Willem, Bredastraat, 58, Antwerpen
1 Van Hoof Frans, rue des Combattants, Nijvel
2 Pihay A., Lombaardstraat, 15, Tienen
3 Herbosch-Knaeps Fr., onderw., Merchtem (brab.)
4 Smits Fr., schrijver, Vincentiusstr. 22, Antwerpen
5 Van Cleemput L. J. Keizerlijkeplein, 9, Aalst
6 Meganck, bureeloverste, Wuytslei, Merxem
7 Olbrechts Mvr. Karel, Nassaustr. 10, Antwerpen
8 Samijn Julia Mej. de Ribeaucourtstr., St-J. Molenb.
9 Radoux Pieter, van Arteveldestr. 60, Antwerpen
20 Verhaegen H., villa „De Dag" Bouchout
1 Rasmussen L. gijzelaarstr. 35, Antwerpen
2 Schenkels H. Hoogeweg. 53 Borgerhout
3 Suls Herman, Lge van Bloerstr. 134 Antwerpen
4 Schoeters H., Juliaan Dillenstr., 21 „
5 Reynaert, bibliothecaris, St Jorisstr. 14 Brugge
6 Vervaecke J. Vanderborghtstr. 144, St-P. Jette
7 Coene Camiel, villa van Stuivenberg, Mechelen
8 Ceurremans K. leeraar, boomlaarstr. 20 Lier
9 Van Loy, ingenieur, hoek Prins Albertlei, Berchem
30 Claes Ernest, Korte Gasthuisstraat, Antwerpen
1 Van der Ven, Duifstr. 16, Zurenborg „
2 Dunucé Dr J. Steenhouwersvest „
3 Bauwens R. onderluitenant, Fortstraat, 28, Gent
4 De Muynck Paul, wijngaardstraat, 32, Audenaarde
5 Raes Jos. Steenweg van Waterloo, Buysingen
6 Van Vlasselaer Bern. onderwijzer, Begijnendijk
7 Raeymaekers-Brosens L. gemeenteontv. Desschel
8 Jaenen J., steendrukk. Kruishofstr. 95 Antwerpen
9 Mortier Robrecht E. H. rue Belfroy, 26, Rouen
40 Janssens Jul., rustend schoolhoofd, Veldeghem
1 Van Roey C. E.H. pastoor, Oevel-Oolen
3 Dekens F. rekenplichtige, vischmarkt, 2 Hasselt
4 Jans M. staatsveeteeltconsulent, Veurne
5 Van Roo L. E. H. pastoor, Overboulaere
6 Poot Alfred, gemeenteontvanger, Zele
7 Nelis Odilo, bureeloverste, Oudburgstraat, „
8 De Craene Rob., ontv. der registratie, Poperinghe
9 Hogerheide Laur. Lange van Peltstr. 64, Antwerp.
50 Michiels Juul E. H. St-Jozefsgesticht, Ternath
1 Greeve H, id. id. „
2 Govaerts K. id. id. „
3 Van der Velpen Mid. id. „
4 Cole Augusta Mej. Schuttershofstr. 41 Antwerpen
5 Cole Sylle Mej. id. „

1256 Cole Clara Mej. Schuttershofstr. 41, Antwerpen
7 Cole Anna Mej., id. „
8 Geens G., Onze Lieve Vrouwstraat, 68, Mechelen
9 Van Damme Jozef, student, Krugerstr. Hoboken
60 Leyen Jozef E.H. kapelaan, cour St-Gilles, 15, Luik
1 Carlier Pierre, hoogstudent, de bayostr. 31 Leuven
2 Meulemans Arthur. toondichter Tongeren
3 Verbrugge E. Edeghemstraat, 51, Oude God
4 Van Hoogebeurd Edw. Elzestr. 118 St-Kath.-Waver
6 Van Clé Hendrik, O. L. Vrouwstraat, 34, Leuven
7 Stas Carlo, vlaamschestraat, 33. Vilvoorde
8 Van Damme Gérard, Ravenstraat, 57, Leuven
9 Gerstemans Marcel, Muntstraat, 36, „
70 Scharpé L. hoogleeraar, Schapenstraat, 153, „
1 Dewale Jac., Fred. Lintstraat, 84, „
2 Van Cauwelaert Marcellus, Fred. Lintstr. 47 „
3 Pelemans Jan, Cautereelstraat, 72, „
4 D'Hondt Wilfried, Statiestraat, 9, Ghistelle O. vl.
5 Hens F. St-Andriesstraat, 6, Antwerpen
6 Seghers Joz., Vaartstraat, 18, Leuven
7 De Lantheer Joz., Diestsche Steenweg, 52, Blauwput, Leuven
9 Van Walleghem, Parijsstraat, 85, Leuven
80 Verhamme Michel, Schapenstraat, 169, „
1 Verschueren Emiel, Guyotlei, 8, Cappellen
2 Pinte Richard, de bayostraat, 6, Leuven
3 Beeckx Karel, St-Antoniusberg, 14, „
4 Dujardin John, Steenenbrug, 97, Deurne
5 Mistiaen J, hoogstudent, Coutereelstr. 72, Leuven
6 Stroobandt Marcel, brabançonnestraat, 38, „
7 Monbalin Filip, brabançonnestraat, 36, „
8 Van der Hasselt Egied, Schapenstraat, 119, „
9 Van den Abeele Juul, Brusselschestraat, 50, „
90 Hiers Frans, Thienschestr. 37, Leuven Vollezeele
1 Amery Karel, Eessen bij Dixmuide
2 Van Laere Leo, Kuisstr. 59, Leuven-Kieldrecht
3 Willemyns Th. Fred. Lintstraat, 77, Leuven
4 Tieleman Edm. Klein begijnhof, 7, „
5 Nolf Laurent, broekstraat, 47, „
6 De Belie Jos. Dr, kalkstraat, 11, St-Niklaas
7 Onghena Joris, Maria Theresiastraat, 88, Leuven
8 Maddens Remi, Parkstraat, 146, „
9 Croes Clement, Oude Markt, 57, „
1300 Wouters Georges, Brusselschestraat, 70, „
1 Jacobs Maurits, Brabançonnestraat, 30, „
4 Van den Broeck Ren. Turh. baan, 269, Borgerhout
5 Uytterhoeven Joz. Fred. Lintstraat, 174, Leuven
6 Brijs Joz. vaartstraat, 103, „
7 Van Ongevalle Just., Paus College, „
8 Van de velde, Thiensche straat, 222, „
9 Valgaeren J. student, Hasselt
10 Winderickx victor, Dworp langs Buysingen
1 Grommelinck Omer, van Evenstraat, 21, Leuven
2 Tubbax August, vlamingenstr. 32, „
3 Van der Hauwaert Alb., wagenweg, 11, „
4 Maenhaut A., Minckelerstraat, 158, „
5 Stuyck Eug. vaartstraat, 119, „
6 Smeulders Ferd. Parijsstraat, 81, „
7 Van den Berghe Paul, Brusselschestraat, 128 „
8 Soete Fideel, Paus College, „
9 Winderickx Fr. kartonfabriek, Dworp (Brabant)
20 Kermans René, vesaliusstraat, 12, Leuven
1 Ampe Antoon, Fred. Lintstraat, 156, „
2 Loosen Paul, vlamingenstr. 69 „
3 Somers L., Mechelschestraat, 44, „
4 Reyntjens Rafael, waaistraat, 3, „
5 Van Cayzeele Jul., Fred. Lintstr. 63, „
6 Duverger Jos., Groote Peperstraat, 59, „
7 Vanoorbeek Jos., Mechelschestraat, 30 „
8 Van Eyck F., St-Antoniusplaats, 2, „
9 Ghyssaert Joris, Erasin Ruelenvest, 157, Heverlee
30 Mattijs Eugeen, Ridderstr. 51 Leuven
1331 Verbauwhede M., Fred. Lintstr. 87, Leuven
2 Dewitte Maurits, Vital De Costerstr. 18 „
3 Van Canneyt Achiel, Fred. Lintstr. 11, „
4 Heymans Willem, Dietschestr., 183, „
5 Verwilghen René, Tienschestr. 142, „
6 Herbert Tony, Vlamingenstr. 89, „
7 Iserbyt Marcel, Naamschestr. 129, „
8 Thiers Norbert, Oude Markt 21, „
9 Heyntjens Alidor, Brabançonnestr. 235, „
40 Van Cutsem Jef, Bousdael 3, St Genesius Rhode
1 Puttemans Lod., Hoogeschoolplaats 3, Leuven
2 Vallaeys Alb., Naamschestr. 66, „
3 Wouters Karel, Ridderstr. 51, „
4 Coene Stefan, Parijsstr. 105, „
5 Van Cappellen Arm., St Jacobsplein 19, „
6 Aerts Frans, Lange Zavelstr. 109, Antwerpen
7 Van den Hoof G., Vondelstr. 30, St Kwintens Lennik
8 Dekeyser Alice, Mechelschestr. 27, Leuven
9 Samyn Mevr., Ribeaucourtstr. 152, St Jans Molenb.
50 Withaeghs Th., handelaar, Vlagstr. 56, Antwerpen
1 De Coster Ach. ontvanger der belastingen, Weelde
2 Stevens L. C., Bierbeek, Corbeek-Loo
3 Dr Runis, geneesheer, Bouchoute (O.Vl).
4 Dhanens, burgemeester, „
5 Lenbrugge L. geneesh. Ketterijstr. 278, Watervliet
6 Dr A. De Jonghe, geneesheer, Bassevelde
7 Dr G. Van Schoote, geneesheer, Assenede
8 Mariën Victor, Van Beesenlaan 14, Jette
9 Werdefroy Esther, Brusselschest. 49, St Gillis-Dend.
60 Van Vaerenbergh M, Wijk Leebeke, Denderhautem
1 Moens Armand, Opwijckstr., Lebbeke
2 Trooskens M. Van Engelgstr. 105 Burght Vilvoorde
3 Van de Calseyde Gerard, Kerkst, Wachtebeke
4 Wesemael Eug., Brusselschesteenweg 19, Lebbeke
5 Dr Prof. Frans Barion, „
6 Holbreeht Camiel, Statiestr., „
7 Wesemael Oscar, „ 10 „
8 Verheyen Ernest, Dorpsplaats 25, Hoboken
9 Gyssels Her. Prekelindelaan 26, Woluwe St Lambert
70 De Beuckelaere Leon, Bevrijdingsdreef 124, Gent
1 Millecam Oscar, Rijhovelaan 115, „
2 Mevr. Millecam Mathilde, Rijhovelaan, 115, „
3 Vernaeve Karel, Beerstege 30, „
4 Mevr. Vernaeve-Dhaenens Louise, Beerst. 30, „
5 D'Hondt Raymond, Godshuizenlaan 33, „
6 D'Hondt Germaine, id „
9 D'Hondt Arthur, Hortensiastr. 76, „
80 Kielemoes Hendrik, Rooigemstr. 119, „
1 De Zutter Jan, Zondernaamstr. 67 „
2 De Zutter-De Jonghe Jos. id. „
3 Van Gend Judokus, Lentestr. 81, „
4 Geiregat Isidoor, Rooigemstr. 183, „
5 Van der Loeff, Nettestr. 212, „
7 Alleman Irène, Wondelgemstr. 58, „
8 Vromant René, Kapellestr. 3, Brussel
9 De Bruyn A., Oude Kerkstr., Antwerpen

Verbetering:

448. R. Timmermans, moet zijn J. Emmermann.

Inhoudstafel:

1. Met de boot naar Vlissingen 97
2. Een week van ellende 101
3. In onze badplaatsen. — Knokke en Omstreken 103
4. Namen van Negers. 105
5. Officieel. — Naar de Passiespelen van Ober-Amergau. 108
6. De stad New-York. 109
7. Ledenlijst. 110

Drukkerij R. Bracke-Van Geert, Baesrode.

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

SECRETARIAAT V. T. B. ST. JANSPLEIN 29, ANTWERPEN, POSTCHECKREK. V. T. B. Nr 83330

UITGAVE VAN „LIBERTAS" KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)	ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 8 **1 Juli 1922**

Op de Schelde

—

Wij zullen dus op 23 Juli a.s. per boot naar Vlissingen varen, of beter gezegd ons laten varen. Immers de Schelde is een stroom vol geheimen, wien het slechts enkelen gegeven is grondig te kennen.

Als men den stroom over zijn gansche lengte en langs de dijken beschouwt, ziet men daar als zooveel rebussen, verscheidene teekens opgesteld. Er zijn er van allerhande vorm en kleur, het zijn wat men noemt de boeien en de bakens der Schelde. Oningewijden raken er niet wijs uit, en nochtans de zaak is wel eenvoudig. Ook wil ik de lezers van „de Toerist" wel een handje helpen in het oplossen dezer raadsels.

De boeien en bakens zijn als zoovele wegwijzers, die den varensman den weg moeten aanduiden tusschen de zandbanken en stroomingen. Zij zijn door de zorgen van het Loodswezen, welke regelmatig de diepten peilt, geplaatst en onderhouden. Men maakt onderscheid tusschen de vlottende seinen, welke men boeien noemt en de vaststaande, welke de benamingen van baken, seinhuis, lichtopstand, enz. dragen.

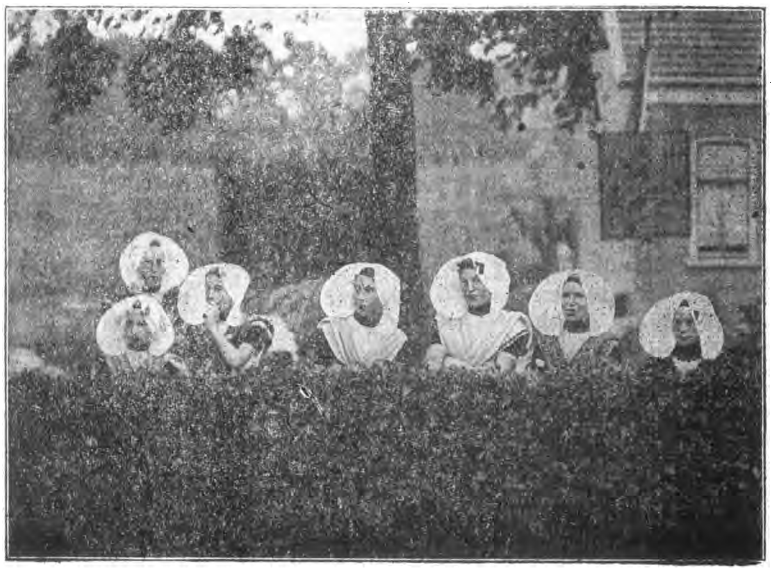

Zeeuwsche meisjes

Als eerste regel geldt dat al de boeien aan *stuurboordzijde*, (t.t.z. rechts van het schip, wanneer men met het aangezicht naar den voorsteven gekeerd staat) *rood* geschilderd zijn. De boeien aan den tegenovergestelden

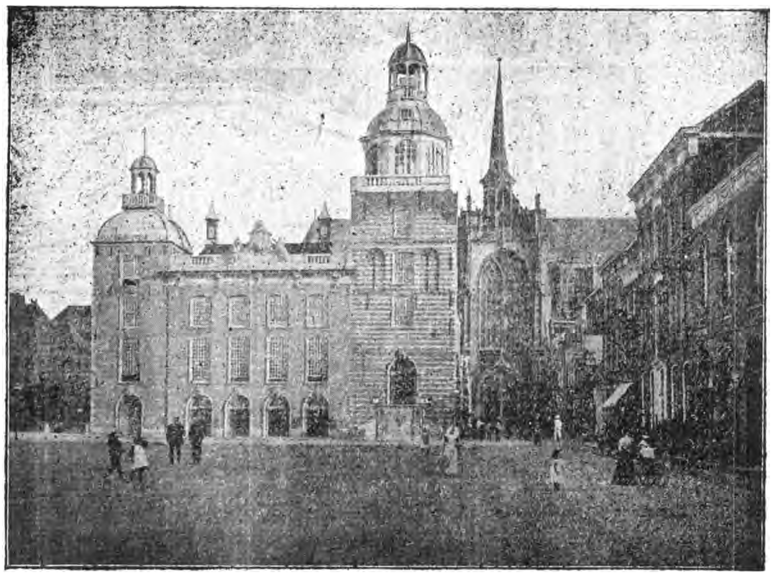

Goes. — Stadhuis en Groote Kerk.

kleur van licht. Een roode boei verspreidt een wit licht, terwijl de zwarte lichtboeien een rood licht doen schijnen. Om nu de juiste standplaats van het schip gemakkelijk telaten kennen, zijn de boeien allen genummerd,en de lichtboeien vertoonen elk een bepaald licht b.v. een boei heeft 3 sec. duister en 7 sec. licht. Een andere heeft alle seconden eene verduistering. De bevelvoerder van een schip weet dus volstrekt juist op welk punt van den stroom hij zich bevindt, en kan er de koers naar regelen. Nu gebeurt het, dat midden in den Thalweg nog andere boeien voorkomen ; een groene boei zal een wrak aanduiden of een verbod van te ankeren, uit hoofde van elektrische telefonische of telegrafische kabels,welke op den bodem liggen.

kant, of *bakboordzijde* zijn *zwart* van kleur. Toch gebeurt het dat zoowel de zwarte als de roode boeien, bijgevoegde kleuren dragen. Deze bijgevoegde kleuren, zooals we dadelijk zullen zien, dragen eene bijzondere beteekenis.

De roode en zwarte tint blijft steeds overheerschend, en duiden dus stuurboord- of bakboordzijde aan, wel te verstaan, in de veronderstelling, dat het schip van uit zee binnenloopt.

De waterruimte tusschen de roode en zwarte boeien duidt den *Thalweg* of vaarweg aan. Daar wij uit Antwerpen vertrekken zullen wij al de roode boeien links en de zwarte boeien rechts van ons voorbijvaren. Wanneer wij de terugreis maken, heeft dus het tegenovergestelde plaats.

Vlissingen. — Badhotel.

Alle boeien hebben niet denzelfden vorm. De lichtboeien vlotten op die plaatsen, waar bizondere aandacht noodig is, zoo b.v. op bochten waar het schip moet zwenken. De lichtboeien vertoonen ook niet eenzelfde

Boeien met staande of liggende kruis als topmerk, dienen als bizondere aanwijzing, zooals een uitstekende hoek of een ingang van een onbebakende slenk bezijden het vaarwater. Wanneer zich in den Thalweg

Gezicht op Domburg.

een zandbank bevindt welke den weg splitst dan wordt iedere bevaarbare pas beboeid, en aan de beide uiteinden der splitsing vlot eene bizondere ronde boei, met roode en witte horizontale strepen stroomopwaarts, en met zwarte en witte horizontale strepen langs zeezijde. Beiden dragen bovendien een topmerk hetwelk ruitvormig is langs zeezijde en driehoekig langs de binnenzijde.

Alle spitsvormige boeien worden *boei*, alle afgeknotte of rondvormige boeien worden *ton* genoemd.De kegelboeien bevinden zich ook aan stuurboordzijde (roode), terwijl de tonnen aan bakboordzijde (zwarte) vlotten. Ronde (bol-) boeien kunnen steeds langs alle zijden voorbijgevaren worden.

Boeien en bakens waarboven een bol (globe) staat bevinden zich aan stuurboord ; die waarboven een kooi of kevie (vierkant) staat bevinden zich aan bakboord. Beiden dienen om een bocht van het vaarwater aan te duiden.

Zooals u zult bemerken is er niet alleen gewaakt op de kleur der boei, maar ook op haren vorm, en haar topmerk, om stuur- uit bakboordzijde te waarborgen.

Wij herhalen :

Aan Bakboordzijde.
Zwarte kleur
stompe vorm
bolvormig topmerk

Aan Stuurboordzijde,
Roode kleur
spitse vorm
kooi als topmerk.

Verder zijn er Belboeien of Huilboeien,welke in zee door hun geluid de monding van den stroom aanduiden. Om de reede der havens bevinden zich verder Meertonnen, t.t.z. tonnen waaraan de schepen zich kunnen vastmeeren, om zonder te moeten ankeren uit het vaarwater te blijven. Die meertonnen zijn zwart van kleur en dragen bovenop een groote ring. Die tonnen hebben echter geene beteekenis bij de bebakening. — Dit over de Boeien.

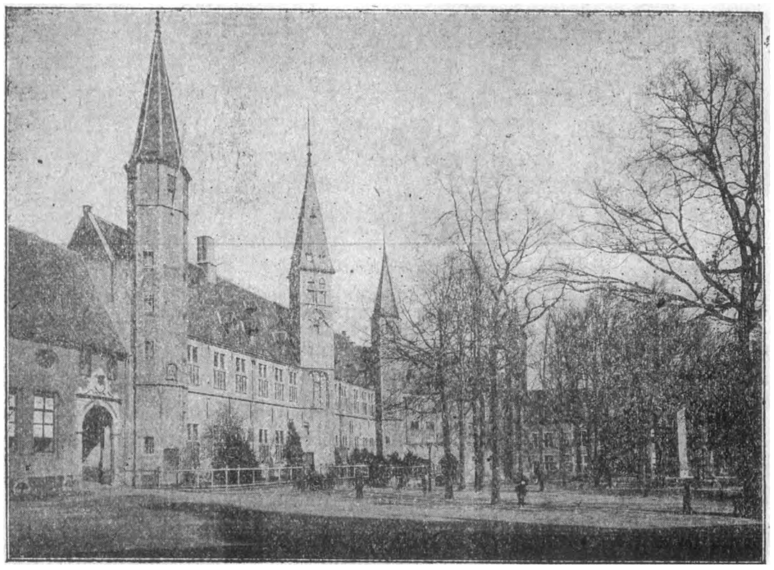

Middelburg. — Abdij

* * *

Nu over de Bakens : — Een baken is een opstand op een houten of metalen stelling, in het water of op den oever geplaatst. De meeste bakens zijn des nachts verlicht. Er zijn bakens die dienen om het begin of het

einde eener reede aan te duiden, en deze hebben dan ruitvormige of vierhoekige topmerken. Boltopmerken op de bakens duiden het diepste gedeelte van het vaarwater aan. Er zijn bakens, die slechts een opschrift dragen, met b.v. de naam der plaats „Boomke", of met de doorzichtletters „Peilschaal". Een peilschaal bestaat uit witte en roode latten van één dcm. breedte elk, welke onderling nog afwisselend op 10 cm. afstand aan het baken bevestigd zijn, en tot in het water afdalen. Van rood tot rood is er dus 40 cm. Ze dienen om de bevelvoerders toe te laten hunne berekening te maken van de diepte der „pas", in verhouding tot het *wassen* (klimmen) of *vallen* (afloopen) van het water, en in verhouding tot den diepgang van het schip.

Verder zijn er bakens, die een licht dragen om de zwenkplaatsen reeds van ver zichtbaar te maken.

Men treft ook op de dijken seinhuizen aan, meestal in roode kleur geschilderd, welke dienen tot het lichtend wegwijzen der vaartuigen. Zulke lichthuizen vertoonen meestendeels lichten van verschillende kleur, t.t.z. een gedeelte wit, een gedeelte groen en een gedeelte rood, met de daarbijkomende kleurplaatsing.

Immers het is niet alleen zaak te weten, dat men het vaarwater houdt, men moet ook weten hoe diep dit vaarwater is, waar het licht moet genaderd en waar moet afgeweken worden. Hunne lichtuitstraling is dus ook verschillend.

Aan de monding der rivieren bevinden zich bovendien lichttorens, welke hunne stralen tot 40 mijlen (1 mijl = 1852 m.) ver in zee kunnen werpen. In zee zelf bevinden zich buitengaats *uitertonnen*, welke de grens der landwateren (driemijl) aanduiden en ook de vuur- of wachtschepen, welke in den dag bepaalde herkenningskorven en des nachts bepaalde herkenningslichten aan den mast hijschen. Deze lichtschepen dragen bovendien hun naam in groote witte letters aan beide zijden en over de geheele lengte der romp.

Aan het strand te Vlissingen. — Eigen opname

De lichten der seinhuizen, boeien, bakens, vuurtorens en wachtschepen worden ofwel door electriciteit, acetyleen, zuur- en koolstof of petroleum gevoed. Het onderhoud van deze lichten vergt groote uitgaven. De glazen moeten goed gereinigd worden, zooniet is de draagkracht van het licht beperkt en loopt men daarenboven gevaar de regenboogkleuren te verkrijgen, iets wat onheilvolle gevolgen na zich zou kunnen slepen. Verder moeten de lichten des nachts nagezien worden, of zij regelmatig werken, niet verdooven en de glazen noch met rook of damp, noch met sneeuw bezwaren. (Iets wat met vochtig weder gemakkelijk geschied).

Het mecanisme dat de draailichten, de

schitterlichten, de groepschitterlichten, de vaste lichten met verduisteringen of wissellichten regelt, moet juist op de seconde af werken ! De post van dijklichtwachter is bijgevolg een zware verantwoordelijke bediening. Doch daartoe worden dan ook ijver- en gewetensvolle personen uitgekozen, zoodoende dat de scheepvaart gerust op hen kan rekenen.

Als we eene haven moeten aandoen, worden we ook gewaarschuwd over den stand van het water, hetwelk het in- of uitloopen der schepen regelt.

Bij dag geschiedt dit door middel van vlaggen aan den seinmast geheschen. Des nachts worden de vlaggen door lichten vervangen.

Deze havenlichten verschillen van haven tot haven. Voor Antwerpen zijn ze : wit, wanneer er noch in, noch uitgeloopen mag worden dus bij laag water ; groen, bij wassend water, wanneer de schepen mogen uitvaren ; rood bij vallend water, wanneer de schepen mogen binnenloopen.

We kennen dus nu onzen weg ; doch, we gaan ons niet alléén op den stroom bevinden. Er valt op te letten dat de andere vaartuigen ons niet den pas afsnijden, zooniet loopen we in elkaars vaarwater, en... dan is de aanvaring wel nabij. Doch ook hiervoor is gezorgd. De groote regel op den waterweg is ook: „RECHTS HOUDEN".

Nu, het gebeurt dat zulks niet mogelijk is, door de zandplaten, bochten of stroomen. Doch voor elk geval is er een regel voorzien, en onze kapitein kent ze allen op zijn duimke.

Daarenboven zal hij wel van zich laten hooren en de stoomfluit laten werken om aan te kondigen wat hij zinnens is te doen : *een* stoot van een sec. beduidt : Ik richt mijn koers naar stuurboord ; *twee* stooten van een sec. elk : Ik richt het schip naar bakboordzijde ; *drie* stooten van een sec. elk : maken bekend, dat de machinen met volle kracht achteruitwerken.

Des nachts dragen de schepen lichten (welke bij zonsondergang moeten branden) om hunne aanwezigheid, hun koers, en hun omvang aan te duiden. Elk schip draagt aan stuurboord een *groen* licht, en aan bakboord een *rood* licht, beiden zichtbaar over 2 mijl. Stoomschepen dragen bovendien aan den voor- of fokkemast een *wit* licht, dat minstens 20 voet (6.10 m. of zoo de breedte van het schip grooter is, dat minstens die breedte en hoogstens 12,19 m. boven den romp uitschijnt. Dit licht moet 5 mijlen zichtbaar zijn. Bovendien moet een op weg zijnde steamer een tweede licht ophijschen dat minstens 15 voet hooger staat dan dit van den eerste mast en in de kielrichting (dus op één lijn). Hierdoor kan men bijgevolg den koers van het schip volgen. Sleepbooten wanneer ze een sleep hebben aangemaakt, dragen twee witte lichten aan den voormast, plus een wit licht, indien ze meer dan één sleeptrein voeren. Een schip op anker heeft een wit ankerlicht aan den voorsteven, en een wit licht aan den achtersteven.

Schepen welke buiten stuur zijn, dragen daarenboven twee roode lichten aan den mast.

Onze boot kan dus zijn weg vinden, en ook andere schepen vermijden, indien hem de noodige middelen ter hand staan :

1° Een schroef, door drukkingmachine voor of achterwaarts naar te regelen snelheid, stuwende. De snelheid wordt door den kapitein op de kommandobrug, met een machinekamertelegraaf aan den machinist geseind.

2° Het roer, hetwelk het schip een bepaalde richting doet inslaan volgens den wil van den stuurman, aan het stuurwiel.

3° Een kompas, om bij nacht of mistweder, als gids te dienen, aan den roerganger.

Voeg dan daarbij nog een volledig stel seinvlaggen, door den bootsman te bedienen, een roephoorn, een misthoorn, en het schip is reisvaardig !

Aan boord ! en goede reis...

Een Vlaamsche Leeuw. Gezang... Geroep en gewuif !....

Zoo zal de SCHELDE I op 23 Juni a.s. te HALF ACHT aan de Ponton der Suikerrui afvaren.

G. KUYLAERTS.

Aandacht :

Schrijver dezes zal gedurende den watertocht op het bovenste wandeldek een praatje houden over het merkwaardige der Schelde en der oevergemeenten, en alle uitleggingen nopens de vaart verstrekken.

Redactie.

STUDIEREIS VLISSINGEN-MIDDELBURG
Belangrijke Mededeeling

Van verschillende zijden wordt ons door leden gevraagd of kennissen en vrienden, welke nog geen lid zijn van den V.T.B., de reis naar Middelburg ook mogen meemaken; dit mag, met dien verstande nochtans dat de inschrijving, alsook het storten van de 10 fr., door een lid van onzen bond wordt gedaan.

Wij vertrekken rond half acht uit Antwerpen, aan het Steen.

Onze leden, welke de reis wenschen mede te maken, kunnen denzelfden morgen nog vertrekken uit:

Brussel	om 4,27 u.	Lier	om 5,24u.
Schaerbeek	» 4,34 u.	Gent-Zuid	» 4,27u.
Vilvoorde	» 4,49 u.	» Dampoort	4,41u.
Mechelen	» 5,37 u.	Lokeren	» 5.29u.
Turnhout	» 4,12 u.	St Niklaas	» 6,4 u.
Herenthals	» 4.49u.	Beveren Waas	» 6,26u.

Bij vergissing werd in het nummer van 15 Juni als einddatum van inschrijving 5 Juli vermeld; dit moet zijn **15** Juli. De toetredingen, vergezeld van het bedrag (10 fr.) (postcheckrekening nr 83330) worden dus ontvangen uiterlijk tot 15 Juli,tenzij het aantal deelnemers vóór dien datum de 750 heeft bereikt.

Na ontvangst van toetreding en bedrag wordt aan belanghebbende dadelijk een reiskaart gestuurd, welke hij bij het zich aan boord begeven, zal moeten vertoonen.

Er zij hier nogmaals herhaald dat iedere deelnemer zonder fout dient op te geven: naam, voornamen, adres, geboortedatum en geboorteplaats.

Er zijn reeds inschrijvers die hun bedrag zonden en deze opgaven niet verstrekten !.... Waarom toch niet voldaan aan wat **noodig** *is ? Men zij nu voor het laatst gewaarschuwd : de moeilijkheden uit hun verzuim voortkomende zijn voor hun eigen rekening !*

N.B. — Prachtige landkaarten in de Nederl. taal van Zeeland en Zeeuwsch-Vlaanderen met een groot stuk van onze provincies O. Vl. en Antwerpen worden aan onze leden ter beschikking gesteld tegen den geringen prijs van fr. 3,75 ; ook Noord-Brabant en Limburg, ieder afzonderlijk, zijn te bekomen tegen denzelfden prijs franco aan huis.

Een mooie zakatlas van Nederland wordt te koop gesteld tegen 4 fr. franco aan huis.

Bestellingen (met inzending van het bedrag) aan het Secretariaat V.T.B. Voor de leden V.T.B. is de prijs der kaarten fr. 3.75 en van den atlas fr. 4.— franco, voor niet leden resp. fr. 5.— en fr. 6.—

Met de Fiets
Antwerpen-Mechelen

Men verlaat de Scheldestad langs de Mechelsche poort. De weg Antwerpen-Oude God is niet van de onplezierigste, een tamelijk goed maar drukbereden fietspad en langs beide kanten van den weg de lommer en de aangename boomfrischte van een viertal flinke buitengoederen. Deze bieden echter noch wat gebouwen noch wat tuinaanleg betreft iets speciaals merkwaardigs,met uitzondering evenwel van het laatste op de linkerhand, hetwelk thans tot Karmelietenklooster dient. In het leuke moderne kerkje dat er bijhoort hing weleer de beruchte kruisweg van Servaes, thans wordt die allerinteressante prestatie van moderne kerkelijke schilderkunst in het klooster bewaard. Enkele stappen verder begint de agglomeratie Oude God-Luthagen, een alles behalve interessant samenraapsel van leelijke speculatiewoningen en pretentieuse villa's. Op het punt waar de weg zich in twee richtingen splitst, de eene naar Lier en de andere naar Mechelen, troont het weinig mooie pseudo-renaissance gemeentehuis.

Tusschen Oude God en Contich maakt de rijksweg een tamelijk uitgesproken kromming; men kan eventueel die doorsnijden over Edegem (van Oude God tot Edegem is de weg goed, van Edegem naar Contich heeft hij heel weinig te beteekenen).

Edegem moet vroeger geen onaardig dorp geweest, zijn maar in de laatste jaren is er tamelijk veel gebouwd geworden en dit in alles behalve dorpschen trant.Zulks kan zeker van het weinig mooie gemeentehuis worden gezegd.De oude kerk,een laat gothisch bouwwerk van 1570 met toren uit de XVe eeuw bleef — gelukkig — tot nog toe bewaard. Van binnen vinden we er een niet oninteressante barokke meubileering waartusschen een preekstoel (1692),een Antonius- en een Luciabeeld, allen werken van den bekenden Antwerpschen beeldhouwer Willemsens.

Het mooiste bouwwerk van Edegem is evenwel het kasteel Terlinden (even terzij van den weg naar den Ouden God), een monumentaal opgevat Louis XVI heerenwoonst, welke door een prachtige laan aan de kerk verbonden is.

Contich, dat men van uit Edegem door een weinig plezierige gekasseide weg bereikt, is een der aanzienlijkste plattelands gemeenten der provincie. 't Is tevens ook een heel oude

plaats, de benaming zelve : Contich, afgeleid van Condacum, klinkt keltisch en beteekent zooveel als samenvloeïng. Tot voor de XIIe eeuw omvatte het gebied der parochie Contich de huidige gemeenten Waarloos, Niel, Hemixem, Aartselaar, Hove, Reeth en Linth. Het is dan ook niet te verwonderen dat de toren het oudste gebouw van de heele omgeving is, het is n.l. een overblijfsel van een Romaansche kerk uit de tweede helft der XII[e] eeuw. Het bedehuis zelve werd in 1502 in laat gothischen stijl heropgebouwd.

De kerk van Contich is ook niet arm aan oude schilderijen, waarvan enkele aan Frans Francken en aan Herreyns toegeschreven worden.

Na Contich is het rijwielpad betrekkelijk goed, de streek echter weinig interessant.Men beklimt langs een weg met zeer scherpe helling de heuvelrug welke zich ten Noorden van den Rupel uitstrekt. We laten links liggen: Waarloos,een weinig belangrijk dorp met onbeduidende XIX[e] eeuwsche kerk wier mooie oude toren tijdens de krijgsverrichtingen van 1914 werd afgeschoten.Even buiten Waarloos

Kerk te Edegem

In 1828 werden de zijbeuken uitgezet en kreeg tevens het inwendige der kerk een geheel klassicistisch karakter. De stoffeering bevat enkele interessante stukken ; o.m. het hoogaltaar is het werk van den Antwerpschen beeldhouwer Willem Kerrickx, het mooie koorgestoelte met keurig snijwerk in Rubenniaansche barokstijl werd vervaardigd in 1660 door den Antwerpschen beeldhouwer Jan Eyckens. Deze laatste is ook de maker van den kansel. Een keurig brok barokke beeldhouwkunst is een heilige familiegroep geteekend Walter Pompe en gedagteekend 1730.

links van den weg een niet onaardig oud buiten verblijf in barokstijl.

Nu bevinden we ons op den top van den Vossenberg — zoo noemt men in de buurt het westelijk gedeelte van 'hooger bedoelde heuvelrug. Een nog al aardig panorama. Links Duffel met zijn fabriekschouwen en zijn uitgebranden rijzigen toren en geheel in de verte Lier. In de Zuid-Oostelijke richting bemerken wij O. L. Vrouw Waver, wier kerk en het pensionaat zich heel duidelijk tegen den horizont afteekenen ; vlak voor ons het eenig mooie Mechelen met zijn forsche Sint Rom-

boutstoren.

Wij dalen.... Links „de Lazernij" waar zich een kapelletje bevindt met er tegen een oud pesthuis. Op deze hoogte vervoegt de stoomtramlijn Antwerpen-Mechelen de rijksbaan. Wij naderen de Nethe even voor de brug, aan onze linkerzijde het pompstation van de Antwerpsche Waterleiding. Wij trappen over de Waalhembrug, welke nog steeds een houten noodconstructie is. In 1914 werd zij opgeblazen, nadat het Belgische leger het onmogelijke had gedaan om den doortocht der Duitschers hier te verhinderen. Gelukkiger waren de voorzaten van 1830, welke hier het Hollandsche leger met succes terugdreven. Van de jongste oorlogsgebeurtenissen heeft het dorp Waalhem — waarvan de bebouwde kom zich tot aan de Nethe uitstrekt — geweldig te lijden gehad.

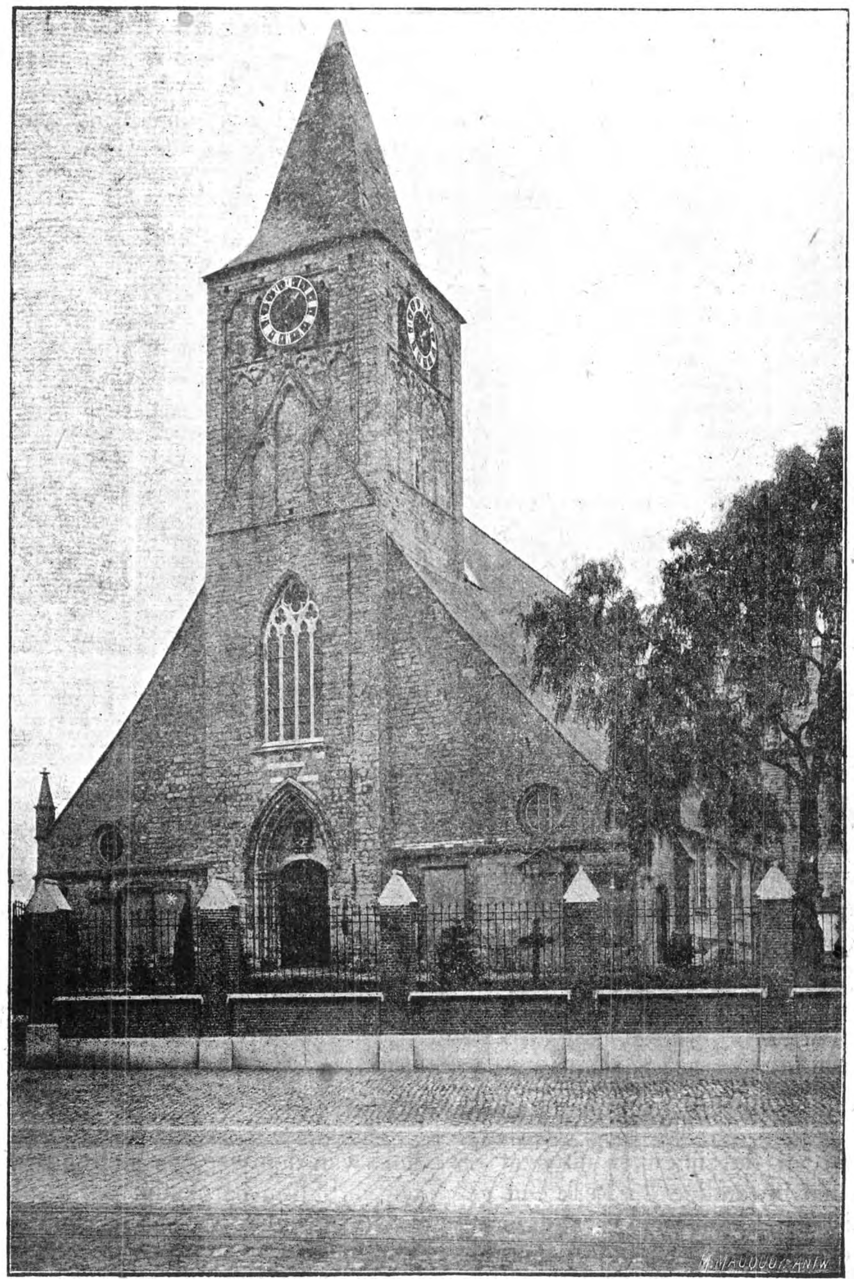

Kerk van Waelhem

Het werd door de Duitschers flink onder vuur genomen, zoodat geen enkel pand er onbeschadigd bleef en vele huizen er totaal uit-

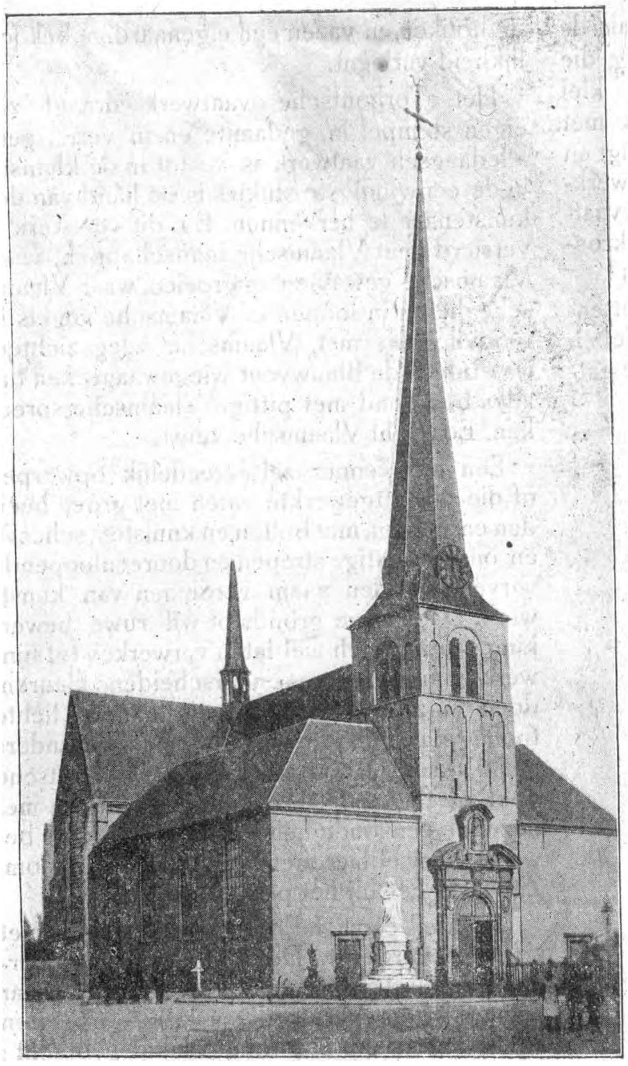

Kerk van Contich

grandden. Ook de kerk werd zwaar behavend. Deze — weleer een erg pittoreske dorpskerk — werd enkele jaren voor den oorlog op een weinig gelukkige manier verbouwd. Alleen de toren, een interessant bouwwerk van ±1300, bleef betrekkelijk goed bewaard.

De kerk bevindt zich aan het Zuidelijk uiteinde der dorpskom. Even daarbuiten ligt het bekende fort van Waalhem, waarom de weg een halve cirkelvormige kronkel beschrijft. Die versterking was een der eerste om den stoot op te vangen van het aanrukkende Duitsche leger.

Vanaf het fort richt zich de baan rechtstreeksch op den Mechelschen Sint Romboutstoren. Rechts van den weg een oude poort, toegang gevende tot een laan welke naar den kruidtoren — een oude voorgeschoven versterking uit de XVI[e] eeuw — leidt. Wat verder de Galgenberg, de oude richtplaats van Mechelen. Eindelijk links vlak naast den weg het oefenplein. Daarachter begint de Mechelsche agglomeratie. De weg kronkelt zich nog even door een weinig interessant voorgeborgte, om langs een brug over de Dyle-afleiding,de oude vestinggracht, het oude gedeelte der aartsbisschoppelijke stad te bereiken.

C. L.

Torhout. -- Pottenbakken

Torhout. — 11.000 zielen, paardenhandel, pottebakkerijen, basculenfabrieken, schoennijverheid.

Zóó, de leerboeken van aardrijkskunde !

Torhout is een klein landbouwstadje met klein center, doch zooveel te grooter landelijk deel. De kom telt nauwelijks 3.500 inwoners, wijl de buitenbevolking tot ruim 7.500 stijgt. Het stadje zelf met zijn enge, wentelende straatjes, met zijn kleine huisjes biedt niets aantrekkelijks. De eenige getuige van zijn vroegere grootheid in het tijdperk der middeleeuwen is tijdens den terugtocht der Duitschers vernield : namenlijk de kerktoren in veldsteen, dagteekenende uit de elfde eeuw.

Noord-West de stad ligt het slot van Wijnendaele, waarvan Conscience gewaagt op verscheidene bladzijden in de «Leeuw van Vlaanderen.»

En toch is Torhout een bezoek waard, niet zoozeer een opzettelijk bezoek, dan wel een ter gelegenheid eener omreis in de frontstreek — Dixmude. Het is gemakkelijk te bereiken. Het ligt op het kruispunt der spoorbanen Oostende-Yper en Brugge-Kortrijk, ook der steenwegen Brugge-Rousselaere en Oostende-Thielt.

Daar leeft in Torhout nog een oude Vlaamsche nijverheid sedert 300 jaren in een en dezelfde familie voort : het pottenbakkersambt. De deuren van het werkhuis staan immer wagewijd open voor ieder weetgierigen bezoeker, dien er met de meeste welwillendheid allen uitleg verstrekt wordt.

Het pottenbakkersambt is zoo oud als de straat. Doch te Torhout vindt men nog die Vlaamsche kunst, welke uit ruwe klei allerlei grillige potjes, teilen en vaatjes met hun glimmende vettige kleuren vervaardigt en bakt, immer nog volgens de aloude werkwijzen: met de hand. Vlaamsch kunstvaatwerk : potten en pannekens, kannen en kroezen, pullen en pateelen, vaten en ventjes !

Eeuwen lang werd in Vlaanderen de pottenbakkerskunst beoefend, doch ze verviel en ging te loor. Vijftig jaar geleden nam ze de pot-

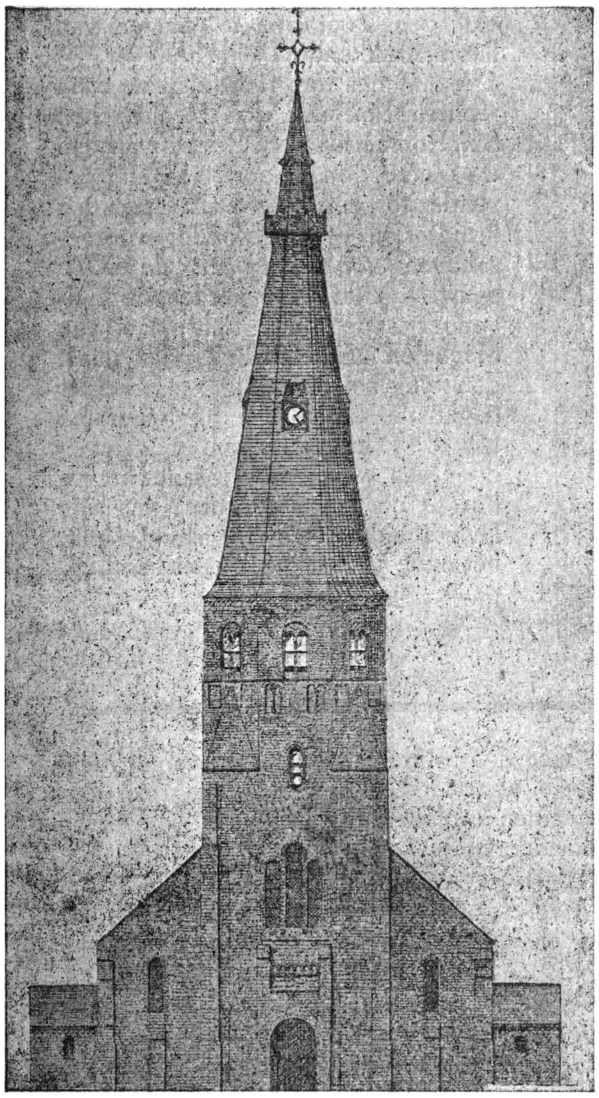

Kerk van Torhout

tenbakker Leo Maes van Torhout herop en verjongde en verfraaide de oude kunst. Bij de oude geel- groen- en bruinverven is er een keurig en bescheiden blauw gekomen, dat aan de kruiken en vazen een eigenaardige bekoorlijkheid verleent.

Het Torhoutsche vaatwerk draagt zijn eigen stempel in gedaante en in verf... geen alledaagsch vaatwerk is 't : tot in de kleinste, in de eenvoudigste stukjes is de hand van den kunstenaar te herkennen. En dit vaatwerk is versierd met Vlaamsche landschappen, waar Vlaamsche gewassen in groeien, waar Vlaamsche dieren in loopen of Vlaamsche vogels in rondvliegen ; met Vlaamsche zeegezichten, waarboven de Blauwvoet wiegewaagt... en dat alles bekroond met pittige Vlaamsche spreuken. Een echt Vlaamsche kunst.

Een niet-kenner zal gereedelijk opwerpen of die ruw uitgewerkte vaten met grove beelden en zichten, met bulten en knuisten, scheeve en onregelmatige strepen en dooreenloopende verven, wel den naam verdienen van kunstwerk. Doch ruwe grondstof wil ruwe bewerking : ze kan zich wel laten verwerken tot fijnwerk en opsieren met onderscheidene kleuren, doch in zulk werk ligt een leugen : lichte tooiing past geen ruwe stof. Het ware anders geen Vlaamsch vaatwerk, geen Torhoutsche «poterie flamande...» dezelfde grondstof met dezelfde eenvoudigheid als de voorouders bewerkt, hoewel met meer kunst en verfrijkdom. Zôô gaat het bij het pottenbakken :

De klei eerst fel doorkneed wordt met kleurstof verwerkt. Den bekomen deeg verdeelt men in groote en kleine klompen, naar gelang het te vervaardigen voorwerp. Een klomp wordt op een ronde schijf gebracht ; een leerjongen stelt die schijf aan 't draaien en terwijl de klomp aan 't schijveren gaat, vormt de pottenbakker door het tooverspel van zijn kunstige vingers het gewenschte vaatwerk.

De bezoeker heeft slechts te spreken en naar zijn begeerte komt van de schijf een bierkan, een tabakspot of zoo meer.

Zooals de pot u wordt voorgezet... is hij een doodgewoon gedraaid stuk klei. Doch dan gaat hij voor dagen indroogen. Daarna kerft de pottenbakker met meesterlijken greep bij middel van drijfstokjes in de nog vochtige aarde allerlei lijnen en groeven. In die geulen zet of legt hij kleine klompjes of tot draad gerolden klei. Allerhande uitspringende landschappen, vogels, vee, visschen, bloemen en bladeren, spreuken en opschriften komen van onder 's meesters hand. Nu gaat het vaatwerk naar de droogzalen voor weken, totdat het bekwaam is het vuur te doorstaan. Vooraleer den oven in te gaan wordt het overgoten met een vochtig glimsel, dat onder het branden zal insmelten, de versiersels vast doen bakken en

aan het geheel een blinkend vertinsel geven. In den oven schieten de vaten hun kleuren. Als de brandtijd voorbij is, laat men den oven langzaam afkoelen acht dagen lang en dan komt er het vaatwerk uit in al zijn bekoorlijke sierlijkheid.

In den laatsten tijd werd vaatwerk zonder glimsel gebakken : eene nieuwigheid zeer gezocht door de liefhebbers. Het heeft den vettigen glans niet en de kleuren zijn doffer, doch het geheel is van eigenaardige bevalligheid.

De toerist kan in de werkhuizen Maes te Torhout een aangenaam «intermezzo» vinden, en een potje met de spreuk : Oost-West, Thuis best.

R. Vansteenkiste.

Op onze Spoorwegen

Het is een algemeen bekend feit dat het verkeer per staatsspoorweg, in onze Kempen en zelfs van de stad Antwerpen uit, zeer erbarmelijk is ingericht en geregeld.

Er wordt wel eens door sommige openbare besturen beweerd dat de bevolking dezer streek weinig reist en het treinverkeer dus voldoende is ; maar dit zal geen wonder baren als men even de kaart en het treinboek wil raadplegen : heel de streek ten noorden der lijn Antwerpen-Aarschot-Hasselt is begiftigd met **5** Spoorbanen en dan nog, welk gebrekkig verkeer op die lijnen !

Iemand vertrekt uit Exel, in Limburg, naar Brussel of Antwerpen ; wil hij denzelfden dag nog ter bestemming aanlanden, dan moet hij aldaar uiterlijk om 14,31 ure vertrekken !

De plaatsen gelegen tusschen Diest en Leopoldsburg zijn, van Antwerpen of Brussel uit niet te bereiken vóór half twaalf 's middags, terwijl die toestand zou kunnen verbeterd worden door trein 759 tot Diest te laten doorloopen.

De spoorbaan, welke onze twee belangrijkste Vlaamsche steden : Gent en Antwerpen rechtstreeks verbindt en door het dicht bevolkte Land van Waas loopt heeft niet eens een dubbel spoor en sneltreinen zijn er onbekend.

Wie zou er dan niet tegen opzien in het Vlaamsche land te reizen !

Verbeteringen waren tot nog toe moeilijk te bekomen ; immers van hoogerhand werd er weinig of niets voor gedaan en sommige betrokken diensten, die houden van gemakzucht en getuigen van weinig doorzicht, weten steeds bezwaren aan te brengen tegen het inleggen van nieuwe treinen.

Een bemoedigend vooruitzicht, en, laat ons hopen, een gunstige uitkomst, bracht ons de mededeeling dezer dagen in de Antwerpsche dagbladen verschenen, waarbij wij vernemen dat, door toedoen van den heer Gouverneur der Provincie Antwerpen, een kommissie is samengesteld om na te gaan welke verbeteringen dienen gebracht aan de spoorwegverbindingen van Antwerpen met binnen- en buitenland.

Wij, Vlaamsche Toeristen, juichen dit pogen van harte toe en zullen het steunen zooveel het in onze macht is.

Het inrichten van sommige nieuwe treinen is dringend noodzakelijk en wij zouden de genoemde kommissie dankbaar zijn zoo zij al vooreerst kon bekomen :

a) een rechtstreeksche trein naar Brussel met vertrek uit Antwerpen b.v. om 5u48.

Mechelen : aankomst 6.10 u. rijdt voorbij 222, 10' vervroegd, — Vertrek 6,13 u. geeft aansluiting Leuven 6,37 u.

Brussel : aankomst 6,33 u. geeft aansluiting : Luik 6,48 a. en Namen 7u.2.

b)een aansluiting op de lijn Hamont-Herenthals met trein 524, desnoods tusschen Moll en Herenthals, door trein 3961, van Diest-Moll, te laten doorloopen tot Herenthals.

Ook de andere door de commissie vooropgezette verbeteringen zijn dringend en hoogst noodig voor de ontwikkeling van onzen handel en onze nijverheid en wij wenschen dan ook ten zeerste dat haar pogen met succes worde bekroond.

L. C.

Leerlingen op schooluitstap

—

Ter aanvulling van de in ons orgaan van 31 Mei verschenen inlichtingen omtrent het inrichten van uitstappen in groep, tegen verminderden prijs, op de Belgische Staatsspoorwegen zij hier medegedeeld dat de leerlingen van onderwijsgestichten die op schooluitstap gaan en de leeraars die hen vergezellen een vermindering bekomen van 25 t. h. op de biljetten 2e en 3e klasse tegen de volgende voorwaarden :

1° ten minste *10* biljetten dienen genomen ;

2° de afslag wordt verleend voor *alle* afstanden.

De maatregel is van toepassing in binnenverkeer en gemengd verkeer per spoorweg, alsmede aan boord van de Staatspakketbooten tusschen Oostende en Dover.

Eenige wenken ten behoeve der automobilisten welke zich naar Duitschland (ook naar het bezette gebied) **begeven.**

Voor een rijtuig van 20 H. P. met luxe-carosserie eischt het Duitsche tolwezen een borgstorting van 100.000 Mk ; voor minder kostelijke auto's wordt natuurlijk een minder aanzienlijke som vereischt.

Het eenvoudigste middel om dezen borg te storten is zich te richten tot een Belgische bank, welke dan aan een harer correspondenten in Duitschland opdracht geeft aan het Duitsche tolwezen bekend te maken dat ze zich garant stellen voor de borgsom, welke voor de auto wordt vereischt. Het is dan noodig dat men de eigenschappen van het rijtuig opgeeft, zooals ze voorkomen op het recepisse van den Belgischen fiscus, na betaling der jaarlijksche taks afgeleverd.

Ten einde niet verplicht te zijn den vertrekdatum te moeten uitstellen, ten gevolge van vertraging in de ontvangst van documenten door het Duitsche tolwezen verstrekt, is het wenschelijk de plaats aan te duiden langs welke men Duitschland binnenkomt, alsmede den datum waarop dit gebeurt, tevens verzoekende de tol-bescheiden ter beschikking van den belanghebbende te stellen op hooger bedoeld douanekantoor. Het Duitsche tolwezen verleent een voor een jaar geldige „steuerkarte" en recht gevende op 90 achtereenvolgende of niet achtereenvolgende dagen verblijf in Duitschland. Zoo'n kaart kost 50 Mk. De formaliteiten tot het verkrijgen ervan zijn dezelfde als deze vereischt om de storting der borgsom te regelen.

Bovengenoemde wijze levert talrijke voordeelen op :

Men hoeft zich niet noodeloos met bankbriefjes te belasten.

De gestorte som brengt intrest op gedurende heel den duur van het deposito.

Bij het overschrijden der grens wordt elke vertraging vermeden.

Het is niet noodig zich bezorgd te maken over de opening- of sluitingsuren der kantoren tot het ontvangen van tolrechten.

De formaliteiten worden herleid tot het stempelen der steuerkarte.

Een Wegenwet

Een door de (Nederlandsche) Tucht-Unie ingestelde „Verkeers-Commissie" heeft een onderzoek ingesteld naar de wenschelijkheid van een algemeene wegenwet ; wij zouden het liever noemen : verkeerswet.

Het rapport bevat de volgende punten, die ook voor ons in België niet zonder belang zijn. Wellicht vinden wij binnenkort de gelegenheid om de toestanden hier te tande in dit opzicht te bespreken en de gewenschte wettelijke voorschriften in het licht te stellen.

Bedoeld rapport luidt :

1. Eenstemmigheid heerschte ten aanzien van de wenschelijkheid de Motor- en Rijwielwet te vervangen door een Algemeene Wegenwet voor het geheele rijk, waarbij ook het verkeer met andere voertuigen dan motorrijtuigen en rijwielen, in verband met het voetgangersverkeer geregeld wordt.

Voorts behoort zulk een algemeene rijksregeling te omvatten bepalingen betreffende gewicht en snelheid van vrachtauto's.

Bij elke weggeld-regeling worde uniformiteit betracht.

2. Als grondslag van een reglement op het wegenverkeer in Nederland worde genomen de Code de la route, het nieuwe Fransche decreet, opdat de nieuw in te voeren maatregelen zich, zooveel mogelijk aanpassen bij internationaal vast te stellen normen.

3. De volgende wijzigingen in de thans geldende reglementeering worden bijzonderlijk aanbevolen :

a. Als bestuurder is niet te beschouwen hij die het voertuig onder zijn onmiddellijk toezicht doet besturen.

b. Het moet verboden worden een ander rijtuig voorbij te rijden, zoolang de veiligheid van het verkeer daardoor in gevaar wordt gebracht.

c. Alle vrachtrijtuigen (ook vrachtauto's) behooren voorzien te zijn van een spiegel, zóó geplaatst, dat de bestuurder kan waarnemen, wat achter hem voorvalt, of van een apparaat tot geluidsoverbrenging, zoodat de bestuurder in staat is de nadering van een hem inhalend voertuig te constateeren.

d. Rijwielen met zijspan en driewielige motorrijtuigen moeten van twee lantaarns voorzien zijn.

e. Een roode lantaarn, of reflector moet aan de achterzijde van alle voertuigen aangebracht zijn.

f. Het rijden met open knalpot is verboden, ook buiten de bebouwde kom.

4a. De regels voor het uitwijken moeten ook toepasselijk worden gemaakt op andere vervoermiddelen dan motorrijtuigen en rijwielen en ook op andere weggebruikers.

4b. Aan het verbod tot het veroorzaken van rook of damp door motorrijtuigen en aan het verbod tot het houden van wedstrijden met motorrijtigen op den openbaren weg worde de hand gehouden.

5. De maximum-snelheid van het verkeer worde in het algemeen bij rijks-voorschrift geregeld.

Aan de gemeentebesturen worde — behoudens goedkeuring door den betrokken minister — de bevoegdheid gelaten, bijzondere bepalingen betreffende de snelheid van het rijverkeer binnen hun gebied vast te stellen. De maximum-snelheid zal door hen echter niet op een geringer bedrag dan 12 K.M. per uur bepaald mogen worden.

6. In afwachting van een betere aanpassing van het wegen- en stratennet aan de eischen van het moderne verkeer, zal binnen het sterkst bebouwde gedeelte eener gemeente en voorts op bepaalde wegen door een gemeentebestuur aangewezen met geen grootere snelheid gereden mogen worden dan 25 K.M. per uur. (Een der leden wenschte deze maximum-snelheid tot 20 K.M. zien teruggebracht).

7. Verordeningen betreffende het verkeer moeten op duidelijk zichtbare en voor alle gemeenten uniforme wijze — wat vorm der borden, kleur en lettersoort der opschriften betreft — aangeduid worden.

De bestaande modellen van borden door de Motor- en Rijwielwet vastgesteld blijven bestaan. Alleen behoort de kleur van het maximum-snelheidsbord niet groen, maar geel te zijn.

8. De mogelijkheid van inbeslagneming van het voertuig, bij constateering van ernstige inbreuk op het verkeersreglement, dient onder zekere yoorwaarden beter geregeld te worden.

9. De commissie beveelt instelling aan van vliegende politiecolonnes, ten einde overtredingen te weren of te constateeren.

10. De commissie acht alle geschikte maatregelen tot opvoeding van het publiek in verkeerszaken een eisch des tijds. Daartoe worde een beroep gedaan op de onderwijzers en de pers.

11. De commissie uit den ernstigen wensch, dat justitie en politie krachtig samenwerken om tot een beteren toestand van het verkeerswezen en tot betere naleving van de voorschriften te geraken. De invoering van snellere berechting zou daartoe naar haar overtuiging veel bijdragen.

Boekbespreking

Het wapenteeken en de kleuren der Belgische Provinciën. Tekst van Emiel Gevaert, prenten in kleurendruk naar de teekeningen van den E. B. Fidèle-G.

Een boekdeel in 8°, inhoudende de wapens der Provinciën en van 51 Belgische steden. Vromant, uitgever Brussel. Prijs 15 frank.

Heraldiek schijnt wel op het eerste gezicht met toerisme niet veel te maken te hebben. Toch lijkt het wel interessant eens te weten wat het heraldisch figuur, dat prijkt op het plaatje van onzen fiets,evenalsop den stempel van onze buitenlandsche pas eigenlijk wel te beteekenen heeft. Daaromtrent vinden we in het boekje van Gevaert heel wat belangrijken uitleg. Wij vernemen er dat eigenlijk de wapens der Vlaamsche provincies Oost-Vlaanderen, Brabant en Limburg en die der Waalsche provincies Luxemburg, Namen en Henegouwen geschiedkundige beteekenis bezitten, als zijnde die van de oude vorstendommen van denzelfden naam ; daarentegen zijn die van de provincies Antwerpen, Luik en West-Vlaanderen kunstmatige gewrochten van het jaar 1816. Al onze oude

provinciewapens dragen de leeuwenfiguur. Deze ontstond waarschijnlijk in den loop der XIIe eeuw, als symbool der onafhankelijkheid bij de Lotharingsche Vorsten en werd ook als zoodanig door de Graven van Vlaanderen overgenomen.

De wapens der steden worden geklasseerd in louter meetkundige wapens,welke de oudste zijn (zulke zijn die van Leuven, Dendermonde, Diksmuide). Verder wapens waarvan het veld bezet is met figuren van verschillenden aard, zooals er voorkomen te Oostende, Herenthals en Thielt. Wapens waarop het afbeeldsel van den beschermheilige prijkt vinden we te Brussel en te Sint-Niklaas ; wapens met het beeld van een vesting of poort — symbool der gemeentelijke zelfstandigheid — bezitten Antwerpen en Borgworm. Oudenaarde, Brugge, Nieuwpoort, Gent en Ronse voeren in hun wapen het figuur van het vorstendom of van het rijk waartoe zij behooren. Samengevoegde wapens hebben ten slotte Hasselt, Mechelen en Aalst.

Eindigen wij met te zeggen dat de uitgave van dit boekje tot in de puntjes verzorgd is en dat de teekeningen van Fr. Gabriël, hoewel erg romantisch getint — toch flink afsteken tegen hetgeen wij op het gebied van wapenkunde tot nog toe hier te lande te zien kregen.

C. L.

* * *

Over de Landelijke Woning aan de Vlaamsche Kust. Kenteekens der bouwwijze van de streek, door J. Viérin, Eere-Bouwmeester der Prov. West-Vlaanderen. Vromant en Cie, Drukkers - Uitgevers, Brussel. Prijs 25 frs.

Aardige photo's en leuke ensemble- en detail-teekeningen betrekking hebbende op de interessante hoeven van bachten de kuppe geeft ons dat werk in tamelijk groote hoeveelheid. Maar we hadden er wat meer plattegronden bij willen zien en tevens ook had de tekst wel eenigzins een meer wetenschappelijk karakter mogen dragen.

Toch bevelen we dit werk aan de liefhebbers van oude bouwkunst op het platteland ten warmste aan !

Officieel

De V.T.B. wil tot de Regeering een protest richten tegen de voorgenomen vernietiging der schoone duinenstreek tusschen Oost-Duinkerke en Coxyde.

De leden vinden in dit Nr een bijlage welke zij-zelf gelieven te teekenen. Doch dit niet alléén : **opdat onze stem krachtig zij en wij namens zeer velen kunnen spreken** wekken onze leden ook anderen op mede te teekenen !

Haast U, willen onze duinen nog gered kunnen worden !

Een echt toerist is een ridder op zoek naar schoonheid ; hij mint dus de schoonheid en lijdt wanneer het schoone vernietigd wordt. Een echt toerist duldt geen vandalenwerk.

't Is dus de plicht van de leden van den Vlaamschen Toeristenbond zich bij deze beweging aan te sluiten. De V.T.B. moet al hare krachten inspannen, omdat het hier geldt het behoud van een uiterst schoone, zoo wel bewaarde streek uit het zoo heerlijke Vlaanderland. Hij roept al hare leden op, alles te doen wat hun mogelijk is, om elken schoonheidsminnaar bewust te maken van het gevaar, waarin deze duinenstreek verkeert, opdat we gezamenlijk kunnen oprukken tegen het gevaar, dat alle en ook deze schoonheid bedreigt, namelijk het utilitarisme.

V.T.B.'ers uw strijdkreet weze : „Redt onze Duinen"!

* * *

Onze boot [boottocht Vlissingen-Middelburg op 23 Juli] zal, zonder onvoorziene omstandigheden,des avonds ong. half negen te Antwerpen terugkeeren.

* * *

Bij verandering van adres gelieve men dit zoowel aan het postkantoor van zijn woonplaats als aan het Secretariaat V.T.B. te melden.

* * *

N° 1 van „De Toerist" is uitgeput.

Verminderingen :

Marcel Paepe, **passagierslijn Brugge-Zeebrugge,** Ship Hotel, Brugge. Prijs enkel 1,50 fr. V.T.Bers 1,25 fr. Heen en weer 2,50 fr. V.T.Bers 2,00 fr.

M. Everaert-De Wilde, **Hotel de Londres** Ste Mariaburg. 15 °/° afslag V.T.B.ers.

Hubert Nyssen, **Hotel du Commerce** Mechelen a/ Maas, geeft 5 °/° afslag voor V.T.B.

Van Tilburg, **Hotel de Kroon,** Heide Calmpthout geeft 10 °/° aan V.T.B.

Ch. Vandenmosselaer, **Hotel Albert I** Av. Peyramale, Lourdes, geeft 5 °/° aan V.T.B.

Lijst Eereleden (Vervolg)

19 De Windt, meester-kleermaker, Comedieplaats, Antwerpen 250 fr.
20 De Busschere Honoré, aannemer, Weg op Gent, Thielt 250 fr.

Beschermende Leden (Vervolg)

41 Lenoir Edward, Leopold II laan 82, St Jans-Molenbeek 100 fr.
42 Lenoir Robert, Toekomststraat 6, St. Jans-Molenbeek 100 fr.
43 Blanquaert Jules, Edmond Parmentierlaan 101, St. Pieters-Woluwe 100 fr.
44 Dr Daels Frans, Hoogleeraar, St. Pietersnieuwstraat 99, Gent 100 fr.
45 Peeters Renaat, Jan Van Ryswijcklaan 33, Antwerpen 100 fr.
46 Peeters Gustaaf, Kardinaal Mercierlaan 28, Berchem 100 fr.
47 De Groof, Begijnevest 59, Antwerpen 100 fr.
48 Dr Willems Frans, geneesheer, Pamel 100 fr.
49 Huygh J., architekt, Kasteelpleinstraat 41, Antwerpen 100 fr.
50 Van Steenberghen Ed., architekt, Kasteelpleinstr., 41 Antwerpen 100 fr.

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niet te veel plaatsruimte in éêns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat: St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr: VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 6.

LID Nr	Naam en adres	Plaats
1390	Ontrop Lod., Arth. Goemaerlei, 23,	Antwerpen
3	van Son A., Amerikalei, 106,	„
4	Henrichs Ant., Ballaerstr., 56,	„
5	Verbert J. Van Luppenstraat, 44,	„
6	Anthonissen Em., Sleeckxstraat, 4,	„
7	Mortelmans Lod., Provinciestraat, 112.	„
8	Melis John, Noordstraat, 29,	„
9	Cloof Adolf, Lange Pothoekstraat, 64,	„
1400	Simons Lod., Nationalestr., 47,	„
1	Kussé David, Nijverheidstr., 18	„
2	Baert Alb., Noordstr., 13	Poperinghe
3	Van Holle Frans, Snoekstr., 18	Gentbrugge
4	Geens Leo, Van Kerckhovestr., 22	Antwerpen
5	Cortvriendt. bediende, Van Luppenstr. 26	„
6	Jolie M., Lange Beeldekensstr., 162	„
7	Malfait Joris, Ooteghemstr. 219	Sweveghem
8	Demets Godfr. „ 167	„
9	Casiers Maurits „ 138	„
10	Rigole Edmond, Blokstr.. 5	„
1	Ghistelinck L., Ommegangstr.	„
2	Callebaut J., Steenw. v. Aalst 15,	Dendermonde
3	Mvr. Callebaut, „	„
4	Callebaut F., „	„
5	De Boeck, Dokter en Schepene	Baesrode
6	Mvr. De Boeck-Buyk, Elvire	„
7	Stevens Lambert, drukker	„
8	Vangerven Jan, wachtmeester-Rijksw.	Wetteren
9	Bombey Jozef, Dijkstr., 16	Dendermonde
20	Cuyvers O., Ridderstr., 2-4	„
2	Feusels Hendrik	„
3	Wachaerts Gustaaf	„
4	Coppens J. C., statieoverste	Audeghem
5	Van Hemelryk L., notaris Leopoldl.	Dendermonde
6	Van Hemelryk Ach., advocaat „	„
7	Willems Alfons, Weldadigheidstr. 23	„
8	Seghers Pol, adv. Brusselschestr., 94	„
9	De Ruyter Remi, Scheldestr., 24-26	Antwerpen
30	Mvr. De Ruyter, „	„
1	Janssens Eliza, Brusselschestr., 91	Dendermonde
3	Neels Gerard, Rijselstr., 123,	St-Michiels-bij-Brugge
4	Dieltjens M., Kasteelpleinstr., 41	Antwerpen
5	De Mudt, meest.-kleerm., Comedieplein	„
6	De Meulemeeester G., Kipdorpvest, 24	„
7	Pauwels Arm., Tolpoortstr., 41	Deinze
8	Goetshouwers Em., Paardenmarkt, 73	Antwerpen
9	Van Steenberghen Ed., Kasteelpleinstr. 41	»
1	Lambo Alois E. H., best. klooster	Berlaer
2	Van Schevensteen E. H., Meirpl., 36	Antwerpen
3	Denys Albert	Poperinghe
4	Denys Louis	„
5	Quatemans, Brusselschestraat, 14	Oostende
6	Smeets Eug., Cauwenbergsstr., 7	Leopoldsburg
7	Van Ormelingen Ren., Boomschestw.	Antwerpen
8	Van Ormelingen Eliza „	„
9	Janssens Morean C., Van Arteveldestr.	„
50	Symkens Fred., Begijnenvest, 92	„
1	Claes E., Klappeistr., 60	„
2	Van den Reeck Joz., Goedendagstr., 77	Borgerhout
3	Fooy E. L., Kasteelpleinstr., 58	Antwerpen
4	Broddin Const., Kerkstr., 21	„
5	Paradis Jef, Villa Kleinveld	Reckheim
6	**Prodanovitch Karel, Oude Steenweg, 79**	**Antwerpen**
1457	Weber Jozef, bakker, Suikerrui, 10	Antwerpen
8	Noppe Louis, paswerker, Kopstr., 4	„
9	Crabbé Frans, Drukkerijstr., 7	„
60	Keyser Isidoor, Korte Ruysbroekstr., 25	„
1	Van Marcke Frits, Vlaamsche Kaai, 84	„
2	Rose A., bediende, Walenstraat, 21	„
4	Hanninck H. J., hotel Carnot, Statieplein	„
5	Wauters August, de Keyserlei, 21	„
6	Coosemans John, Nieuwstad, 1	„
7	Mvr. Schoeters, onderw., Juliaan Dillenstr. 21	„
8	Symkens Aug , boekdruk., Begijnenvest, 92	„
9	Callewaert André, handelsreiz.. Wiegstr. 9	„
70	Holemans H., Bruul, 121	Mechelen
1	Frensen Leo, Jodenstr., 36	Antwerpen
2	Diels Richard, handel., Nationaalstr. 131	„
3	Cools Robert, handelsag., Kleine Hondstr. 5	„
4	Van Overloop Gisleen,Pompstr. 7	„
5	Jans Chr., Mechelschestr., 85	Leuven
6	De Man Emiel. Statiestr.	Baesrode
7	Decuyper Firmin, Caquillastr. 6	Antwerpen
8	Moreau Vinck Jos. C., Pyckestr. 60	„
9	Dr Gybels	Aerschot
80	De Roy, Lange Pothoekst. 20	Antwerpen
1	Mvr. De Roy „	„
2	Mathyssens, De Pretstr. 42	„
3	Dubois Herman, Dr leeraar, Madridstr. 6	Oostende
4	Winnens J., drogist, Hopland 7	Antwerpen
5	Van Parijs G. Leon Tertzweillaan, 37	Gentbrugge
6	Demoor Emile, Merxemschesteenw. 169	Merxem
7	Dockx George, Battelschesteenweg, 35	Mechelen
8	Hendrickx Emiel, Hoogpoort, 49	Gent
9	De Maegt Leopold, de Fleronlaan, 7,	Vorst-Brussel
90	Janssens B., Bredastr. 58	Antwerpen
1	De Haese Arthur, Van Pelstr. 22	„
2	Teugels, Grootesteenweg, 27	Berchem
3	Verbruggen Em. Bredabaan, 191	Brasschaet
4	Bogaert J. Henri Van Neromstr. 33	Evere-Brussel
5	Van Thurenhout B., Huidevetterstr. 58	Mechelen
6	Mahy Ch., De Smetstr. 110	Gent
7	Van Roost Maurice, Stuivenberggasth.	Antwerpen
8	Van de Wiele Alf. Van Schoorstr. 99	Schaarbeek
9	Scherperul Alois, gemeentesecretaris	Steendorp
1500	Colaes Amedeus, schoolhoofd	„
1	Vercraeye Amaat, onderwijzer	„
2	Van Hoyweghen H. Leopoldlaan,35	Dendermonde
3	Van Steen Henri, bediende	„
4	Van Hoyweghen, rekenplichtige	„
5	Mvr. de Does van Mantgem, Koningin Maria [Hendrikalaan, 108,	Vorst-Brussel
6	Smeulders R., onderwijzer	Hoogstraeten
7	Sempels, M. V. Vl-Fr. Molenstr. 143	Dieghem
9	Van der Auwera H. „ 77	Mechelen
8	Van der Meulen Lod., Arsenaalstr. 7	„
10	Van Hoofstad, Van Sterbeekstr. 32	Antwerpen
1	Van Gelder, graveur, Lge. Nieuwstr.	„
2	Van Brackel Jul, Lge. Koepoortstr. 32	»
3	Corremans Jan, Haantjeslei, 149	„
4	Vandenbroeck Ch., Kathelijnevest	„
5	Vandenbroeck Ern. Hertoginnestr. 30	„
6	Meses Benedikt, Doornikwijk, 99	Kortrijk
7	Coupþé A.	Thourout
8	**Van Driessche C.**	**Remersdaal**

1519 De Smedt Edm., handelsagent Sweveghem
20 Dr Sobry C., Brugmannlaan, 60 Brussel
1 Vermeulen Walter, Lge. Leemstr. 82 Antwerpen
2 Vermeulen Marc. Territoriaalagent Belg. Congo
3 Dewint Ernest, Kte. Bist, 6 St. Mariaburg
4 Coveliers-Heylen Gheel
5 Van Riel L,, Eug. Joorsstr. 106 Borgerhout
6 Van Damme-Dedeken, Denderm. stw. Aalst
7 Nagels Jozef, Viktor Bauduinstr. 1 Tienen
8 Steenstra A., Rue St. Georges, 94, Elsene-Brussel
9 Van Lieshout Leon, Vikt. Jacobslei, 62 Berchem
30 Peeters Louis, St. Hubertusstr. 77 „
1 Engelen Emiel, prov. raadslid Bauwel
2 Strauven Arthur, Postklerk Tessenderloo
3 De Frangh Fr., Brederodestr. 60 Antwerpen
4 Vereecken A. Vracene «Waes» O. Vl.
5 Verstappen Hend., Kanaaldok 77 Antwerpen
6 E. H. Vossen, Edinghemstr. 22 St. Jans Molenb.
7 Thiels A. rector, Waverschestwg, 1199 Auderghem
8 Lambrechts Em. Wilsonplein, 22 Lier
9 De Belder Frans, Kluizestr. 73 „
40 Bourlet Jan, Wolfstr. 9 Antwerpen
1 Cabooter-Lenaerts A.L.. Yperstr. 50 Oostende
2 Loyen Frans, accijnsbed. Jeuck-Limburg
3 Vincke L., Arenbergstr. 12 Brussel
4 Lossy J., Dendermondschestw., St. Amandsberg
5 De Graeve, Maria Theresiastr. 5 Gent
6 Abbeloos Kamiel, Langestr. Denderleeuw
7 Vankels Wil. Alfons Decockstr 29 „
8 Van de Meersche J., Scherreveldstr 29 Aalst
9 Hendrickx Emiel, Veldstr. 39 Denderleeuw
50 Couck Lod., Statiestr. „
1 Coomans J., Brusselschestr. 23 Pamel (Brabant)
2 Deleeuw Achiel, Dries Steenhuyze (O. Vl.
3 Vanden Hauve Alex., Langestr. 10 Denderleeuw
4 Sonck Frans, Paepestr. „
5 Mertens Gust., Kerkstr. Welle
6 Moens Hendr. de Morauvillestr. 48 St. Pieter-Jette
7 Moens Emiel, Fr. Delcoignestr. 23 Koekelbergh
8 Blondeel Kam., Auweghemvaart 12 Mechelen
9 E. H. Verwimp, onderpastoor Lichtaert
60 Pauwels Fernand, Tolpoortstr. 41 Deynze
1 Hambrouck K., Mechelschestr. 128 Leuven
2 Coussée-Bostoen, Ordoyestwg. 43-45 Roesselaere
3 Ramael Antoon, onderwijzer Sauvegarde
4 Van Dooren, K. de Raedemaekerstr. 66 Wemmel
5 Rubbens Tony, hoogstud., Hoornstr. 3 Gent
6 Schimmel J. Kerkstr. 182 Antwerpen
7 Schimmel J. Villa "Elisabeth" Heide-Calmphout
8 De Vaster Paul, Vesaliusstr. 79 Leuven
9 Liessens Henri, St. Pieterstwg. 331 Etterbeek
70 E. H. Weyens, pastoor Meldert (Limburg
1 Peeters Elise, Tulpstr. 80 Elsene (Brussel
2 E. H., Boeckx, onderpast., Kappellstr. 11, Brussel
3 Vertongen P. Vlaanderenstr. 15 Vilvoorde
4 Deuil Jozef, leeraar Gemeentecollege Beeringen
5 Brans Jan, gemeentebeamb. Zegestr. 135 Brussel
6 Scheer Toon, Tazieauxstr. 7 St. Jans-Molenbeek
7 Vandeaande Rhaphael, Statiestr. Haacht
8 Vermeylen Jozef, bediende „
9 Vermeylen Leo „ „
80 Bauweleers Edw., Statiestr. „
1 Vercaeren, Kamiel, bediende „
2 De Backer Maurits, Gemeenteplaats „
3 Van Stappen Leo, bediende Thildonck
4 Cokx Constant, onderwijzer Rotselaer
5 Jacobs Domien, Groote Markt, 14 Vilvoorde
6 Van Damme Alf., Binnenstr. 137 Aalst
7 Van Damme Malvina „ „
8 Van Damme Leonie „ „
9 Baetens Gustaaf, Kerkstr, 12 Schooten
90 Quistwater Willem, Rotterdamstr. 24 Antwerpen

1591 Tanghe Firm., Emile Banningstr. 66 Elsene (Brus.
2 Antheunis Lod., leeraar, Ranghenpl. 9 Mechelen
3 Mej. Saveniers, Schoenstr. 9 Borgerhout
4 Mej. Van Raemdonck, Em. Langestr. Cruybeke
5 Uyttebroeck M. Vaartstr. 85 Leuven
6 Simons H., Hamont
7 Stas-Verschueren W., Vlaamschestr. 33 Vilvoorde
8 Ketels Jules, Kasteelstr. 5 Dendermonde
9 Bultereys Gaston, Breestr. 1 St. Gillis-Dendermonde
1600 De Waele O., Rue de Longlier Neufchateau
1 Dorsfeld Jos. Broechem (Lier
2 Van de Walle Maur. Elisabethplein,22 Gent
3 Froidmont Joz., griffier, Hesbayestr. 240 Luik
4 Schietze Robert Moortzeele
5 Goyens Toon, Rue entre deux Portes, 84 Hoei
6 E. H. Ruppol, leeraar St. Martenscollege Seraing
7 De Preter St, Brusselsche 123 Leuven
8 Coddefroy Jos., Leopoldlaan Knocke a/Zee
9 Duyver Pierre, Calmphoutstr. 31 Berchem
10 E. H. de Groote, St. Lievensgesticht Gent
1 Neeckx E., Ant. Breartstr. 107, St. Gillis (Brussel
2 Van Winckel, notaris Lokeren
3 Nelis Leo, Pierstr. 65 St. Jans Molenbeek
4 Van Landuyt Ghislain, Oostendestr. 101 „
5 Van Landuyt Rich. „ „
6 E. H. Ceusters, onderpast. Vier Windenstr. 63 „
7 de Barse P. M., Ninoofschestwg. 136 „
8 Mvr. de Barse „ „
9 Beurms Jos. onderw., Lessenstr. 10 „
20 De Mees Louis, bed,, de Ribaucourstr. 43 „
1 Soetewey Eugeen, St. Jacobstr. 17 Antwerpen
2 Stuyk Jules, onderwijzer, Leopoldstr. 15 Boom
3 Van Uytsel Lod., Antwerpsche Stwg., 76 „
4 Vander Meulen H. Diesterschestwg., 24 Tienen
5 Lauwens Florent, onderw , Hoogstr. 33 Boom
6 Gillé Constant, leeraar, Kerkstr. 2Terhaegen (Boom
7 Andries Gérard, Hendriklei 29 St. Mariaburg(Eeke
8 De Maeyer John, Leopoldslei, 60 „
9 Everaert Maurice, Cappellenstwg. „
30 Moulckers Leo, Cappellestr 50 Cappellen
1 Mej. Moulckers „ „
2 Deleye Hendrik, Brusselschestr. Dendermonde
3 E. H. Van der Beken, leeraar St Leo's gest. Brugge
4 Hermans Jozef, Knockestr. Heyst a/Zee
5 Crombrugge Gerard, bakker, Kerkstr. „
6 Vermeersch Richard, St Anthoniusstr. „
7 Vandierendonck Jozef. Markt „
9 E. H. Vandenbrouck, onderp., St. Theresia Gent
40 Franssens Jozef Montzen
1 Cuvillier Robert, Brantstr. 27 Antwerpen
2 Desek Victor, Lisperstr. 12 Lier
3 Suykervuyk Const. bouwm., Wuytslei 5 Merxem
4 Mev. Crommar Bertha, Boomstr. 50 Gent
5 De Bruyne Lod., Hanswijckstr. 43 Mechelen
6 Van Damme W., Willem Tellstr. 46 Gent
7 Van Nieuwenhove Jan, Graanmarkt, 31 Mechelen
8 Vandenbergh Th. Bruul, 105 „
9 Somers J. aannemer, Balansstr. 125 Antwerpen

Inhoud van dit nummer :

1. Op de Schelde blz. 113
2. Mededeeling studiereis 118
3. Met de fiets van Antwerpen naar Mechelen 118
4. Torhout. Pottenbakken 121
5. Op onze spoorwegen 123
6. Leerlingen op uitstap. — Eenige wenken ten behoeve der automobilisten, die zich naar Duitschland begeven. — Een wegenwet 124
7. Boekbespreking 125
8. Ledenlijst (vervolg) 126

Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert, Baesrode

BRUGGE-NUMMER

DE TOERIST

VTB

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

SECRETARIAAT V. T. B. ST. JANSPLEIN 29, ANTWERPEN, POSTCHECKREK. V. T. B. Nr 83330

UITGAVE VAN „LIBERTAS" KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)	ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 9 **15 Juli 1922**

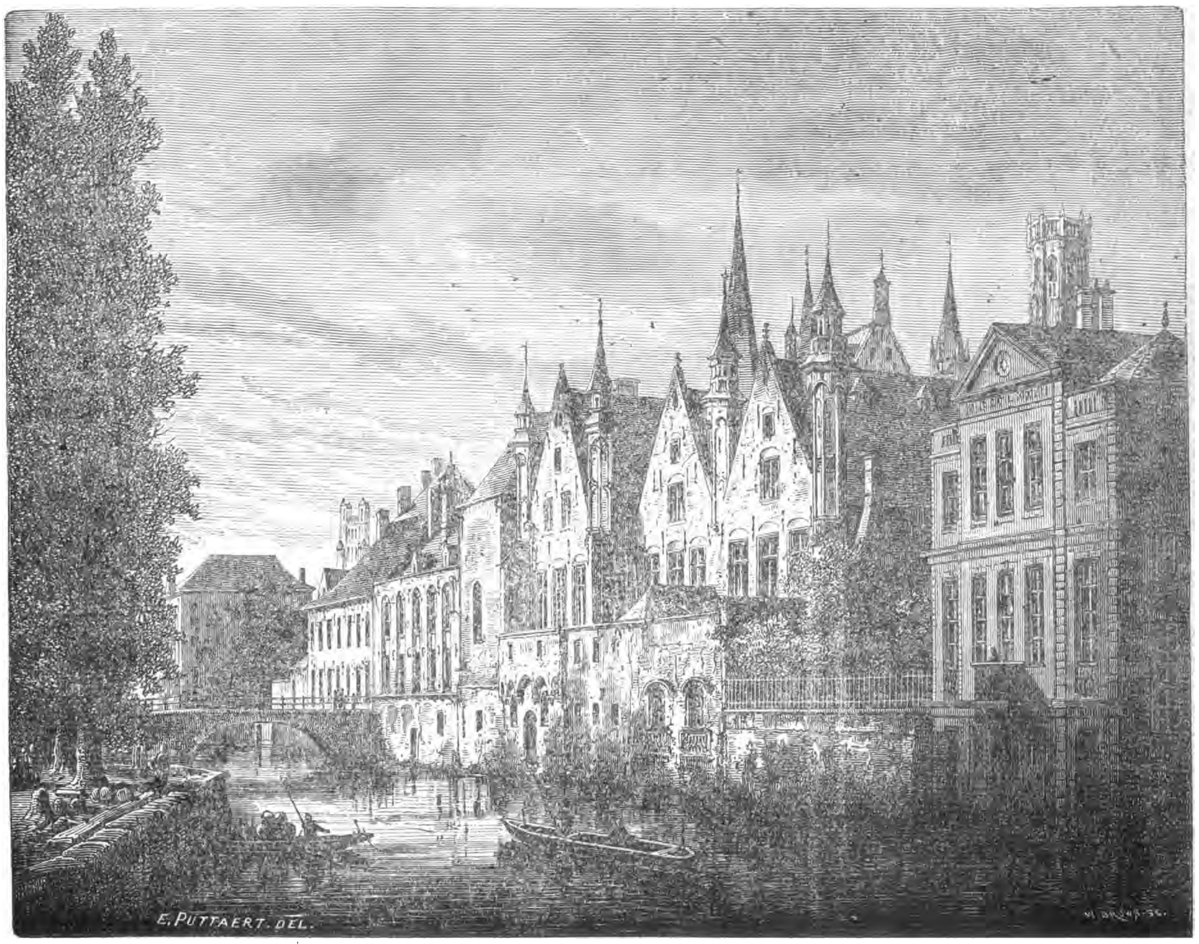

BRUGGE: Het Vrije.

TWEEDE LANDDAG OP 6 OOGST TE BRUGGE

PROGRAMMA

(verkorte opgave)

ZATERDAG 5 Oogst

1 uur : Afvaart van de boot te Antwerpen met de V.T.B. deelnemers.

6 uur : Aankomst te Zeebrugge. Bezichtiging der haven-inrichtingen.

7 uur : Aankomst van de boot te Brugge.

ZONDAG 6 Oogst

8 uur : Boottochtjes op de Reien, enz.

9 1/2 : Huishoudelijke Vergadering.

12 uur : Middagmaal.

2 uur : Bezichtiging der stad onder deskundige leiding.

5 uur : Sluitzitting van de Vl. Wetenschappelijke congressen.

EVENTUEELE VERANDERINGEN IN UREN OF WIJZIGINGEN DER VOLGORDE OF AANVULLINGEN ZULLEN NOG TIJDIG BEKEND GEMAAKT WORDEN.

DE ALGEM. VERGADERING VAN 29 JANUARI J. L. TE ANTWERPEN BRACHT ONS TIENTALLEN NIEUWE LEDEN ; DE EERSTE LANDDAG VAN MECHELEN OP 23 APRIL BRACHT EEN OOGST VAN 250 LEDEN. LAAT DE BRUGSCHE LANDDAG NIET ACHTERBLIJVEN. INTEGENDEEL : EXCELSIOR !

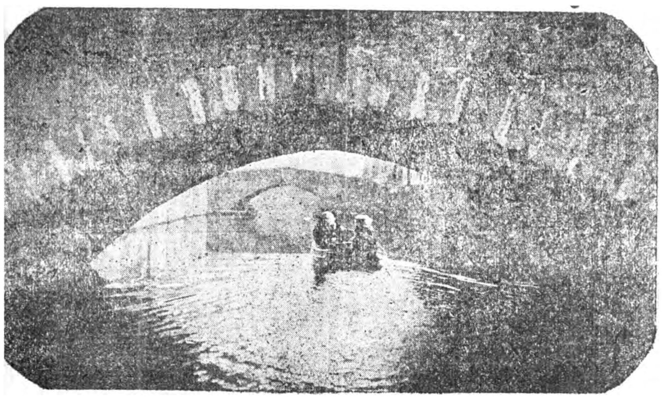

LEDEN VAN DEN V.T.B.

HET IS THANS VOOR DE TWEEDE MAAL DAT ONZE BOND EEN LANDDAG INRICHT. WIJ REKENEN OP UW KOMST ! DAT DE BRUGSCHE LANDDAG, DIE EEN PROGRAMMA BELOOFT TE ZULLEN HEBBEN, NOG BELANGRIJKER EN FEESTELIJKER DAN DIE VAN MECHELEN, OOK NOG GROOTER SUKSES HEBBE.

. Wandelingen in Brugge .

Brugge, eens het Venetië van het Noorden, en vóór jaren, vooral sinds het romantische boek van Georges Rodenbach, het doode Brugge geheeten, is met Rothenburg o/T. en wellicht nog een paar andere plaatsen,een van de weinige werkelijk goed bewaarde Middeleeuwsche steden, en daaraan heeft het zijn blijvende aantrekkingskracht voor alle toeristen te danken.

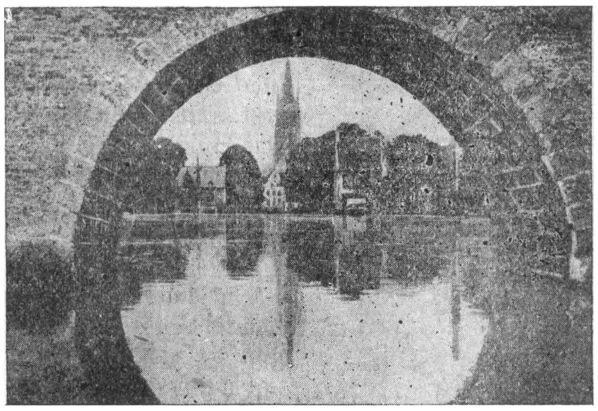

Minnewater

Wandelgidsen en toeristen volledigen elkaar, en van de eerste soort bestaan er dan ook over Brugge van verschillenden aard en in allerlei talen... behalve in het Nederlandsch. Waarom dat zoo is, kan de goede Vlaming Karel De Flou, schrijver van het uitstekend werk „Promenades dans Bruges" wel vertellen, die er niet in gelukken kon een Nederlandsche uitgave door Willems- of Davidsfonds te doen uitgeven, zelfs niet vóór de Fransche verschenen was. Hopenlijk worden zulke toestanden nu wel anders en kan de V.T.B. er het zijne toe bijdragen om dit ernstig tekort aan te vullen.

Het streven van onzen tijd is „haast en spoed" en het bezoek aan steden staat dan ook al meest in dit teeken. En zoo verschijnen er wandelgidsen onder de veelbelovende titels : „Paris en un jour" en ook „Bruges en un jour", ja zelfs wordt beloofd in enkele uren het belangwekkendste van Brugge te toonen. Dat zulks uitgesloten is begrijpt eenieder die slechts een vaag vermoeden heeft van wat eene oude stad, speciaal Brugge, aan schatten bergt. Het volgende kan dan ook de bedoeling niet hebben een goeden wandelgids te vervangen, hoogstens wordt ermede beproefd een tocht aan te geven, die toelaat het een en ander te zien. Want om Brugge eenigszins te leeren kennen in al zijn verscholen hoekjes en kantjes en op ontdekking uit te gaan naar zoovele niet in reisgidsen te vinden schoonheden behoeft men minstens een verblijf van een achttal dagen. We wenschen bij de volgende nota's meer als wegwijzer dan als inlichter, en als historieker dan als esthetieker aanduidingen te verschaffen. Nochtans achten wij het opgeven van jaartallen steeds gewenscht. Bovengemeld boek van Karel De Flou was ons bij onze taak een vertrouwd geleider, en we houden er aan hier aan den ouden grijzen Vlaming dank te zeggen voor de bereidwilligheid, waarmede hij ons toestond van zijn werk gebruik te maken.

Brugge is geen groote stad, toch raden we allerminst aan den volgenden tocht in éénmaal te doen, trouwens wanneer men ernstig een en ander zien wil, is het van zelf onmogelijk. Brugge heeft niet alleen zijn voorname groote gebouwen, maar ook zijn vele belangwekkende eeuwenoude woningen, die waard zijn de aandacht te vestigen en dan spreken we nog niet eens van de merkwaardige plattegrond der stad, met de speelsche en de aantrekkelijke lijnrichtingen der straten. We moeten niet gelooven dat zulk gebouw, niettegenstaande zijn groote bouwkundige of esthetische waarde,denzelfden indruk zou verwekken wanneer daaromheen niet die reeks gemoedelijk-ernstige woningen stonden, vergroeid tot een bijna onafscheidelijk geheel, of dat zulk mooi oud huis in een rij van banale-geestelooze produkten der vorige eeuw, diezelfde aantrekkingskracht zou uitoefenen. Ook het schoone kan onder het leelijke eener omgeving ernstig lijden. In Brugge is dit in 't algemeen niet het geval : werkelijk leelijke dingen zijn er niet zoo talrijk, en al werden de oude woningen niet steeds volkomen in den geest van den tijd hersteld, en al werd bij de nieuwe woningen die in ouden stijl gebouwd werden, nog vaker den bal mis geslagen, één ding staat vast, dat de Brugsche physionomie in haar geheel er weinig of niet onder geleden heeft.

Het Brugsche station werd van 1879-86 in

een would-be Brugschen stijl gebouwd door arch. J. Schadde van Antwerpen. (Hier zij even gezegd dat het Antwerpsche Centraalstation gebouwd werd door L. Delacencerie,

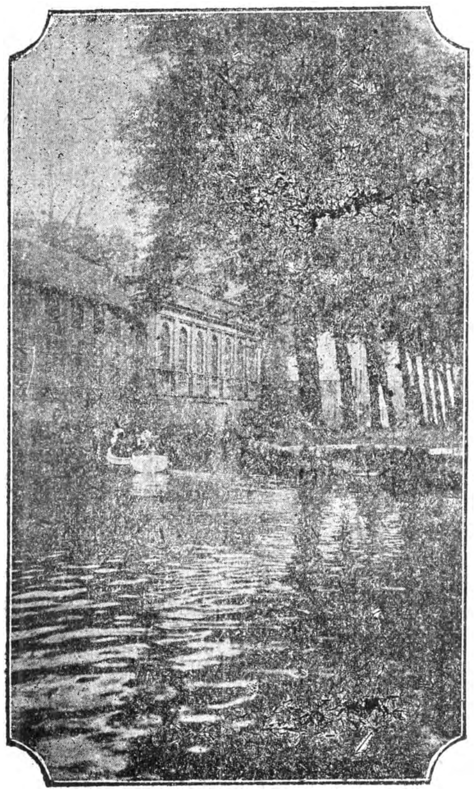

architekt te Brugge). Zonder bepaald slecht te zijn is er toch niets aan te loven. Het gebruik : toen ten tijde spoorwegstations in middeleeuwsche stijlen te bouwen, wordt thans gelukkig, vrijwel overal redeloos geacht.

Gaan we nu over 't station de Zuidzandstraat in, die voorbij de Kathedraal Steenstraat heet, en in mooie bochten naar de Groote Markt voert, moeten de huizen Nr 41, De Naalde Gebouw ± 1570 en Nr 18, De Schave Gebouw ± 1703, onze aandacht vestigen.

De straat wordt beheerscht door de kerk en den toren van St-Salvator, waarover evenals over andere historische gebouwen onze lezers elders in dit nummer meer zullen vernemen.

Aan de linkerzijde dus over de kerk zien we in de Zilverstraat een der belangwekkendste, volgens velen het mooiste oude geveltje van Brugge. Gebouwd in 1468 voor den secretaris van de Hertogin van Burgondië. De verhoudingen en het lijnenspel van dit bescheiden juweeltje zijn van een ongeëvenaarde zuiverheid.

Nr 37 derzelfde straat dagteekent van de XVIe eeuw en was eertijds de Refugie van de Gentsche St-Pieters Abdij. De kapel van St. Lodewijks College die er over staat werd in 1883-84 naar de plannen van archit. M. Helleputte gebouwd.

Keeren we nu terug, dan zien we juist achter de kathedraal een paar eenvoudige moderne baksteenenhuizen, waarvan de nuchterheid en degelijkheid van samenstelling verrast... en tevens verheugt — architekt ervan was Huib. Hoste. De Steenstraat wordt beheerscht door den Halletoren, en de kronkelende straat, die hem afwisselend op andere gezichtspunten toont, volledigt het aantrekkelijke van dezen tocht.

Het hoekhuis, ingenomen door een kunsthandel dagteekent van 1673. De boogvullingen stellen de dagen der week voor.

Nr 86 werd gebouwd in 1570.

Terzijde van de Steenstraat ligt de aangename Simon Stevinplaats, omzoomd door een driedubbele reeks linden en met in 't midden het standbeeld van den bekenden mathematieker, waarnaar de plaats genoemd werd.

Het huis Nr 40 dagteekent van 1527. Aan het onderdeel is, hier zooals trouwens bij

Groene Reie.

vele oude woningen, die zich aan nieuwe behoeften hebben moeten aanpassen, van het oude karakter niets meer te merken. Heel het bovendeel is daarentegen eenig-mooi van

samenstelling. Het was voorheen het Gildenhuis der schoenmakers.

Er nevens bevindt zich een heerenhuis uit de XIII[e] eeuw, dat echter aanmerkelijke wijzigingen heeft ondergaan.

Nr 29 is het oude gildenhuis der metselaars dat in 1629 gebouwd werd. Het is een zeer mooi wedergeboorte-type, het mag nevens het beste staan, dat Brussel en Antwerpen nog in het genre bezitten.

Drie mooie gevels zijn nog de Nrs 32, 30 en 28.

De Brugsche Groote Markt maakt den indruk van een grooten rechthoek alhoewel ze zeer onregelmatige insprongen heeft. En al zijn alle zijden lang niet even belangrijk, toch is er ruimschoots voldoende. Behalve, natuurlijk, de Halle die een reusachtigen indruk maakt, zijn er vele huizen o.a. het Bouchoute huis, op den hoek der St. Amandstraat, (die eenige schoone huizen telt) uit de XV[e] eeuw, Nr 22 en verschillende huizen van een deel van den Noordkant die het bekijken waard zijn.

In het midden der Markt staat het standbeeld van Breidel en De Coninck, dat op 11 Juli 1887 onthuld werd. Beeldhouwer ervan was de groote meester Paul de Vigne, die er een der machtigste beeldwerken, die in ons land bestaan, van wist te maken.

De zijde van de Markt, waarvan we nog niet repten, wordt ingenomen door het Posthotel en door het Provinciaal gebouw. Zeer bijzonder onder architektonisch oogpunt is het eerste, dat door arch. R. Buyck. noch het middeldeel van het tweede, dat door L. Dela Cencerie gebouwd werd, niet ; bepaald slecht is het deel dat tegen de Philipstockstraat uitkomt.

De andere hoek dezer straat is gevormd door een paar oude woningen.

In de Cordorastraat die in de Philipstockstraat uitkomt is het huis Coudebrouc van 1518, alsook het zeer schoone huis „De Steur" genaamd, in hetzelfde jaar gebouwd.

Aan het einde van de Philipstockstraat, waar we in terugkeeren, gaan we de Maalbergplaats over, de Garenstraat in. Het huis, De Drie Koningen, Nr 7 dezer straat, is een der mooiste Brugsche wedergeboorte-gevels.

Nog enkele stappen en we zijn op de Burchtplaats : de oorsprong van Brugge. Over de verzameling eenig-mooie gebouwen van allerlei tijdvakken, die rond deze plaats opgericht werden wordt elders gehandeld. Even willen willen wij er slechts op wijzen dat deze plaats, die nochtans schijnt open te zijn, door de kruising gevormd door Breidel- en Hoogstraten, toch zulk streng, volgehouden gesloten plein-karakter bezit.

Door het eigenaardige Blinde Ezelstraatje geraken we op de Vischmarkt. De achtergevel van de oude greffie is prachtig en het kleine huisje nevens de brug is stemmig en gemoedelijk. Aan de andere zijde van de Vischmarkt bevindt zich het breede huis „De Braamberg". De achtergevels van het Vrije laten zich van hier in al hun schoonheid bewonderen.

Langs de Rozenhoedkaai zetten wij onze wandeling voort. Het eerste huis rechts is van 1716, het tweede „Het Dreveken" van 1630.

Vooraleer den Dijver te vervolgen, stappen we even over de Eeckhoutbrug waar het beeld van St. Jan Nepomuceen staat, de Wol-

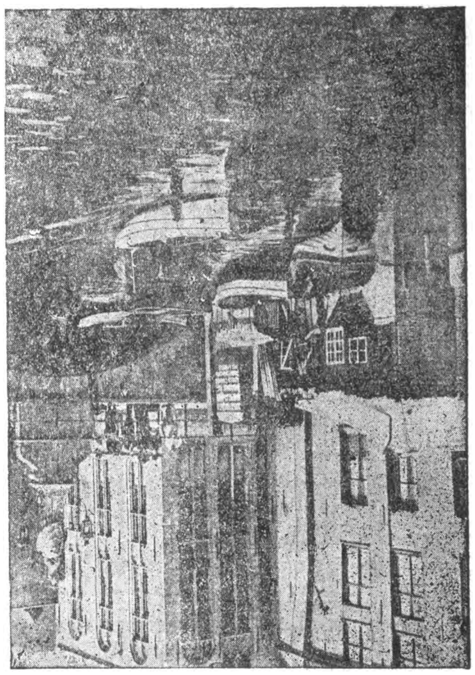

Nepomuceenbrug.

straat in. De woning op den hoek dagteekent van rond 1480. Aan de overzijde op den hoek van de Karthuizerstraat bevindt zich het huis „De Groote Mortier" van 1634. In de Karthuizerstraat is het oudheidkundig museum der Burgerlijke Godshuizen te zien.

Keeren we terug om langs den Dijver de heerlijke uitzichten te bewonderen die deze plaats biedt. O. L. Vr. toren toont zich van hier in al zijn schoonheid en de stemmigheid van het water en de gebouwen is eenig. Hier bevindt zich het oude huis der heeren van Gruuthuus. Gaan we even de Nieuwstraat in dan zien we er een mooie Brugsche gevel van

1530 en een meer fantastische gevel in Nr 16, gedagteekend 1565.

Over Gruuthuus zelf noch over O.L.Vrouwekerk zullen we hier uitweiden. Insgelijks niet over het Sint Janshopitaal dat zich juist over de O.L. Vrouwekerk bevindt in de Sint Catharinastraat.

Groene reie

In deze straat zijn te bezichtigen de huizen 9-19 (godshuis) ; nr 60 „De Boodschap" geheeten ; nrs 78 en 80 van 1647. Verder nog de akademie met museum van oude meesters. Langs de Wijngaardstraat gaat de wandeling naar het Begijnhof. Het is bezwaarlijk te zeggen : Brugge heeft het schoonste Begijnhof ; elk Begijnhof heeft zijn eigenaardige persoonlijkheid en gemoedelijke stemmigheid die overal verschilt en toch overeenkomt. Toch is Brugge iets eenigs, en de gevoelens, die iemand bij een bezoek aldaar opdoet, zijn overrijk.

Aan het Minnewater zien we het kleine, aardige sashuis. Van de brug is het gezicht op de stad prachtig.

Nu volgen we de oude vestingen — we zien den ouden Hongersnoodmolen (1481) (geheel gewijzigd,gerestaureerd en verbouwd) en de Gentsche Poort (1361-63) welke in den loop der eeuwen ernstig gewijzigd werd.

Langs de Gentpoortstraat komen we aan het park. De Magdalenakerk, die hier staat is gebouwd in de jaren 1851-53 door P. Buyck en Thomas Harper King.Door het Park komen we in de Minderbroedersstraat. De woning nr 10 is uit oude deelen samengesteld, doch nieuw. Slaan we de Dominikanenstraat in, en slaan we vóór de brug links af langs de Groene Kaai dan is een der mooiste zichten van Brugge van hier te bewonderen.

Langs de Paard- en Riddersstraten bereiken we de St Martinusplaats met de St Walburgiskerk (1619-41) in zgn. Jezuitenstijl.

In de Boomgaardstraat kijken we even naar de poort der middelbare school voor jongens, dagteekenend van 1550, en zetten onzen weg voort langs de Hoornstraat en de Verversrei ; waar in nr 16 het museum van moderne schilderkunst gevestigd is.

Over de brug gaande komen we op de St. Annarei, met eenige mooie huizen, Nr 23 uit XVIIIe eeuw, n^r^ 18 uit 1675 en n^rs^ 14 en 13.

We zien in de diepte der straat over de brug de St. Annakerk in 1607-12 in Barokstijl gebouwd, en achter deze kerk is de Jerusalemstraat waarvan de Nrs 56-58-60, gebouwd in 1535, een prachtigen Brugschen baksteengevel uitmaken. Nr 34 is een mooie renaissancegevel.

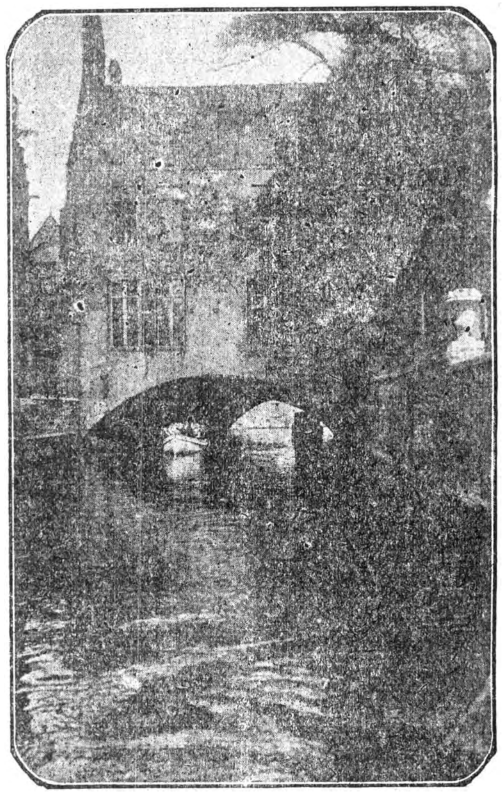

Op de Jerusalemplaats bevindt zich de Jerusalemkerk of van het H. Graf in 1428 gebouwd. Zeer eigenaardig zoo van buiten als van binnen.

Langs de Rolleweg, waar we bijna ten einde, aan onze rechterzijde, het geboortehuis van Guido Gezelle aantreffen, komen we aan de vestingen. Rechts zien we de St-Kruispoort.

Door de Carmelietenstraat, waar het eeuwenoud lokaal der St Sebastiaansgilde ge-

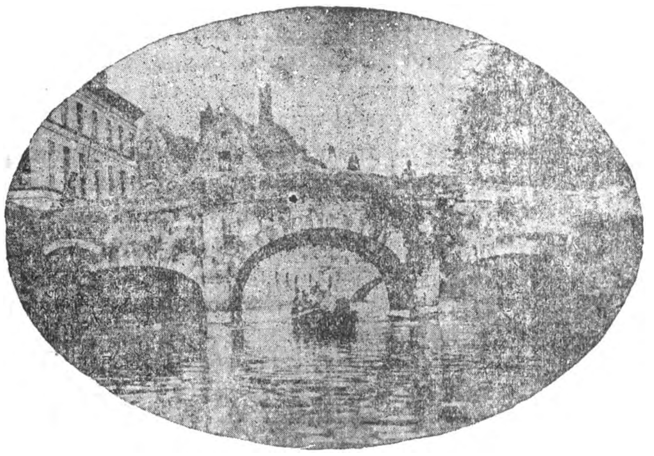

Oude brug

vestigd is, dat alreeds om zijn groote zaal van 1662 een bezoek overwaard is, keeren we terug de stad in. De woningen nr 28 „De Katte" en nr 36 „De drie Zwaantjes" dienen gezien te worden.

Hier bevindt zich ook het voorname Engelsch klooster, met zijn rijke kerk van 1736-39 door Henri Pulinx gebouwd.

Nu gaan we langs de Snaggaertsstraat met het oude Spermaliekloostér, naar de Potterierei. Overal moet men gedurig de oogen open houden: elk hoekje, elk kantje, elk zichtje is waard er even de aandacht aan te schenken.

Nr 51 is het huis „De Vierpot" genaamd. Wat verder is de Abdij der Duinen van 1623, de kerk echter in 1775 gebouwd.

Het gebouw dat thans als seminarie dienst doet is rijk aan allerhande oudheden en kunstschatten.

Naast de Barokkerk van het seminarie bevinden zich de Pesthuizekens en daarnaast de oude Potteriekerk die van 1354 dagteekent. Vele merkwaardigheden zijn in de kerk en vooral in het oude museum, dat er naast gelegen is, te zien.

We laten de dokken van Brugge, die verderop liggen, ter zijde en keeren terug op onze stappen. Over de brug bereiken wij de Lange Reie, en door de eerste straat links komen we in de Barreelstraat. Door de Annunciadenstraat en Priorstraat bereiken wij de St Jorisstraat.

Hier bevindt zich de Meisjesnormaalschool gebouwd van 1880-83 door L. Dela Cencerie, doch waar nog een toren van 1510 met een belangwekkenden trap in baksteen bestaat.

Nr 33 derzelfde straat is het Gonchof, vroeger lokaal van de St. Jorisgilde, in zuivere wedergeboorte opgetrokken.

De Vlamingbrug dagteekent van 1331. Een schilderachtig panorama ontrolt zich van hier met de St. Jacobstoren als achtergrond. Een zeer mooie kleine loggia gebouwd in 1514 vestigt hier de aandacht.

De Augustijnenrei bezit in den muur der brouwerij „De Gouden Leeuw" een gedenkteeken aan Josse van der Vlamincpoorte.

Over de Vlamingbrug zien we even de weinig belangrijke Jezuïtenkerk en nemen aan onze rechterzijde de Pourbusstraat waarin vele woningen van belang zijn; onder andere de nrs 3-5-7.

Door de Pelsenmakersstraat gaan we naar de Naaldenstraat, waar het torentje van de woning Nr 7, dagteekenend uit de XVe eeuw

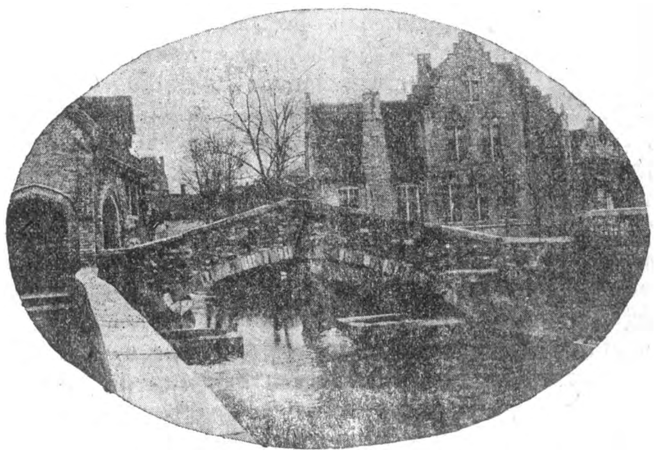

belangwekkend en schoon is.

Boven een poort derzelfde straat bevindt zich een Gothische nis met gedenkteeken aan Pieter Bladelin.

Door het eigenaardige Boterhuis komen we in de St. Jacobsstraat, waar een der rijkste reeks huizen van Brugge bijeenstaat. Heel deze groep, waarbij de pomp door arch. De

Wulf opgericht, een ouderwetsche noot bij geeft, vraagt onze aandacht.

De St Jacobskerk is ook zeer rijk aan kunstwerken van verschillende tijdperken. De kerk dagteekent van het midden der XIIIe eeuw, werd vergroot in 1457 en gëeindigd in 1518. Binnen werden tijdens het wedergeboortetijdperk groote wijzigingen aangebracht.

Langs de Moerstraat bereiken we de Leeuwenbrug van waar eenig-mooie zichten te genieten zijn, welke we overgaan, dan volgen we de Oude Zakstraat, welke ons naar de Ezelstraat brengt. Hier ten einde zien we de oude Ezelspoort. In deze straat bevinden zich het St Josse Godshuis en de kerk en het klooster der ongeschoeide Karmelieten, in 1690 gebouwd. De kerk bezit een prachtig XVIII[e] eeuwsch mobilier. Keeren we terug langs de St Jacobsstraat. De woningen nrs 3-5-18-25 bezitten mooie puntgevels.

Op de Eiermarkt, waar een pomp welke het wapen van Brugge voorstelt, in 1761 door Peter Pepers gebeeldhouwd, opgericht staat, slaan we de Kuipersstraat in.

Het eerste, dat ons hier treft, is het gebouw bekend onder den naam van „Het Zwarte Huis". Het dagteekent uit het begin der XV[e] eeuw en heeft oogenschijnlijk slechts luttele wijzigingen ondergaan. Iets verder is de schoone herstelde stadsapotheek van 1530.

Nevens den zijgevel van het Theater, in 1868 opgericht, gaan we naar de Vlamingstraat, (Noordzijde) die in nr 70 en 51 nog twee woningen uit de 16[e] eeuw bezit.

Op de Beursplaats staat nr 33 het oude huis der Genueesche kooplieden, oorspronkelijk uit 1399, maar waarvan de bekroning van 1720 dagteekent.

Door de Akademiestraat, waar de woningen nr 15, nr 14 (17[e] eeuw), nr 16 uit 1675 herbouwd in 1908 en nr 23 (17[e] eeuw) onze aandacht vragen, bereiken we de St Jansplaats, waar het standbeeld van den beroemden meester staat. We zien hier ook de Poorterslogie, oorspronkelijk uit de XIII[e] eeuw, brandde af in 1755 en werd later geheel in oorspronkelijken stijl herbouwd. Alleen het torentje is nog oud.

Hier ziet men in een nis den oudsten burger van Brugge : het Beertje van de Logie.

Ten noorden der Van Eyckplaats bevindt zich weder een mooie reeks oude gebouwen. Eerstens de Tol van 1477, dan het huis der lastdragers van 1470. Thans is de Boekerij in deze twee gebouwen gevestigd. Nr 3-5-7, zijn goed herstelde gevels.

Op den hoek der Genthofstraat en Spiegelrei staat het Roode Steen uit de XVI[e] eeuw.

Ten zuiden der Van Eyckplaats is de Biskaaierplaats, waar het huis „De Struis" van 1510 een degelijk Brugsch type geeft.

Na een blik over de Spiegelreie geworpen te hebben wenden we ons naar de Genthofstraat (Nr 7 een houten gevel uit de 16[e] eeuw) waar we de Memlingplaats, een heel kalm en gemoedelijk hoekje vinden.

Te midden der plaats met den rug naar het klooster der Zwartzusters (1561) staat het standbeeld van den schilder van het St. Ursulaschrijn. Evenals het beeld van Van Eyck is het door Henri Pickery gebeeldhouwd. In de kapel der Zwartzusters bevinden zich verschillende oude kunstwerken.

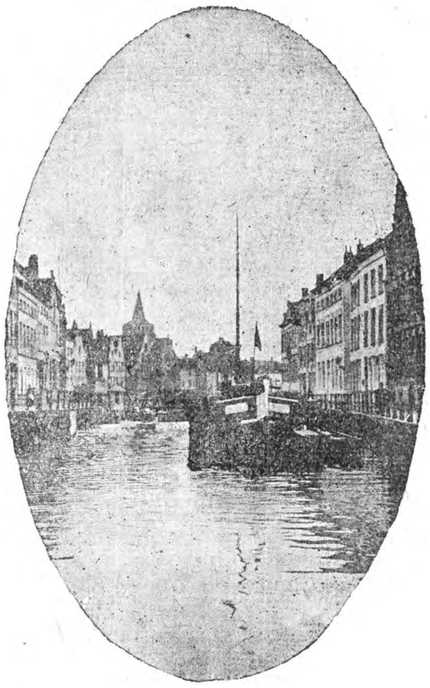

Lange reie

Ten oosten dezer plaats is het oud hotel der kooplieden van Smyrna. De woning n[r] 10 (1677) is belangrijk.

Over de Torenbrug bereiken we de St. Gilliskerk waarvan de beuk van 1240 dagteekent. In den loop der tijden werden vele wijzigingen aangebracht. Enkele merkwaardige kunstwerken zijn in de kerk te zien.

Door de Collard Moysesstraat, bereiken we langs de Annunciadenstraat, de Lange Reie, welke we volgen. Van aan deze zijde van de Spiegelreie krijgen we een bijzonder aardig zicht op de Van Eyckplaats met de Poorterslogie. De woningen 17 en 18 zijn belangrijk.

We vervolgen de St. Annarei, gaan de brug over en stappen de straat in die er schuin

over ligt, bereiken de Hoogstraat, waar een paar mooie huizen zijn. Vooral echter is het laatste overblijfsel van het middeleeuwsche steen „De Zeven Torens" hier van eenig belang

Langs de Maalbergstraat komen we op de St. Jansplaats waar we de Kraanplaats opgaan, waar vroeger een kanaal met losplaats was, en het Theater van naderbij beschouwen. Veel belangrijks is het nochtans niet.

Poortierslogie

Langs de Van Ooststraat, naast den schouwburg komen we terug in de Kuiperstraat, die we echter weer onmiddellijk verlaten om de Geldstraat in te slaan. Van daar bereiken we de Noordzandstraat, waar nog eenige oude gevels van belang zijn, n.l. n[rs] 13-15-21-53 & 87.

Teruggekeerd aan het station hebben we wel een groote tocht door Brugge gedaan, en zonder nog een bijkomende wandeling in het kwartier van Westbrugge mogen we toch niet eindigen.

In de Zuidzandstraat nemen we de eerste straat links die we volgen tot de Eendenputstr. waarin we de Westmoerstraat inslaan. Hier zijn we in volle arbeiderskwartier. Zoo bereiken we de vestingen en gaan het kleine ijzerenwegbruggetje over, vanwaar men een aardig zicht over de stad genieten kan.

Verder langs de vestingen op den hoek der Bouveriestraat bevindt zich het St. Julianusgasthuis voor zinneloozen, waarvan vooral het deel langs deze laatste straat mooi is. De kapel is door W.C. Brangwyn in 1870 gebouwd.

Daarnaast is een bouw van architekt Verschelde in 1875 opgericht.

In deze straat zijn slechts enkele woonhuizen : al de rest kloosters en godshuizen. De St. Godelieve abdij dagteekent van 1623 ; het klooster der Paters Capucienen van 1868 ; merkwaardig in hooge mate zijn vooral de kleine huisjes der Godshuizen.

Langs de Van Voldenstraat keeren we terug naar de vestingen, waar we het oud Waterhuis zien, en wat verder de Smedenpoort van 1368, die in den loop der tijden gewijzigd werd.

Door de Hoefsmedenstraat, komen we weer aan het station.

De korte schets van een tocht door Brugge, die wij ons voorstelden te geven is hiermede geeindigd. En wij houden er aan te herhalen, zooals reeds bij het begin gezegd, dat hiermede lang niet al het schoone, al het eigenaardige, al het stemmige van het oude Brugge uitgeput is. Trouwens, zooals in het eerste nummer van „De Toerist" te lezen stond, een voornaam genot van den ernstigen toerist bestaat in het doen van kleine ontdekkingen. En daarvan hebben we de bezoekers aan Brugge niet geheel willen berooven. B. M.

Bootvaart door Brugge

Langs de vaarten van Brugge, die de oude vestingen der stad van de jaren 800 tot 1200 uitmaakten, zijn het grootste getal der geschiedkundige gebouwen gelegen ; men heeft er bovendien telkens verrukkende en schilderachtige gezichten.

Ter beschikking der V.T.B.ers zullen motorbooten gesteld worden gansch geschikt om dit belangrijk uitstapje te doen, dat een uur duurt.

De geleiders geven uitleg over al de oude gebouwen die op de vaart ontmoet worden.

Vermindering voor den V.T.B.

De firma G. De Meulemeester, Huidevettersplaats 6 te Brugge, vermindert de prijs van een boottocht door Brugge voor de leden van den V.T.B. van fr. 3 op fr. 2 taks inbegrepen.

Plattegrond van Brugge

Gaarne hadden wij in dit nummer een plattegrond van de stad opgenomen. Ondanks veel zoeken zijn wij er niet in gelukt een Vlaamsche te vinden. Natuurlijk wel Fransche ; dat is trouwens geen wonder, als men bedenkt dat Brugge toch ook midden in Frankrijk ligt. En de tijd om er zelf een te teekenen ontbrak ons.

Middagmalen te Brugge. — *Het zal onmogelijk zijn op den a.s. landdag te Brugge* gemeerschappelijk *te middagmalen. Men vindt in dit nr een lijst van hotels enz. Waar dit aangegeven staat kan men ook eten. Aanbeveling zal het waarschijnlijk verdienen — vooral als men in een groep bijeen wil blijven — tevoren aan het betreffende huis bericht te geven. Of zich opgeven — per post — aan Mej. Dupon. (Zie elders in dit nummer.)*

De Monumenten van 't Oude Brugge

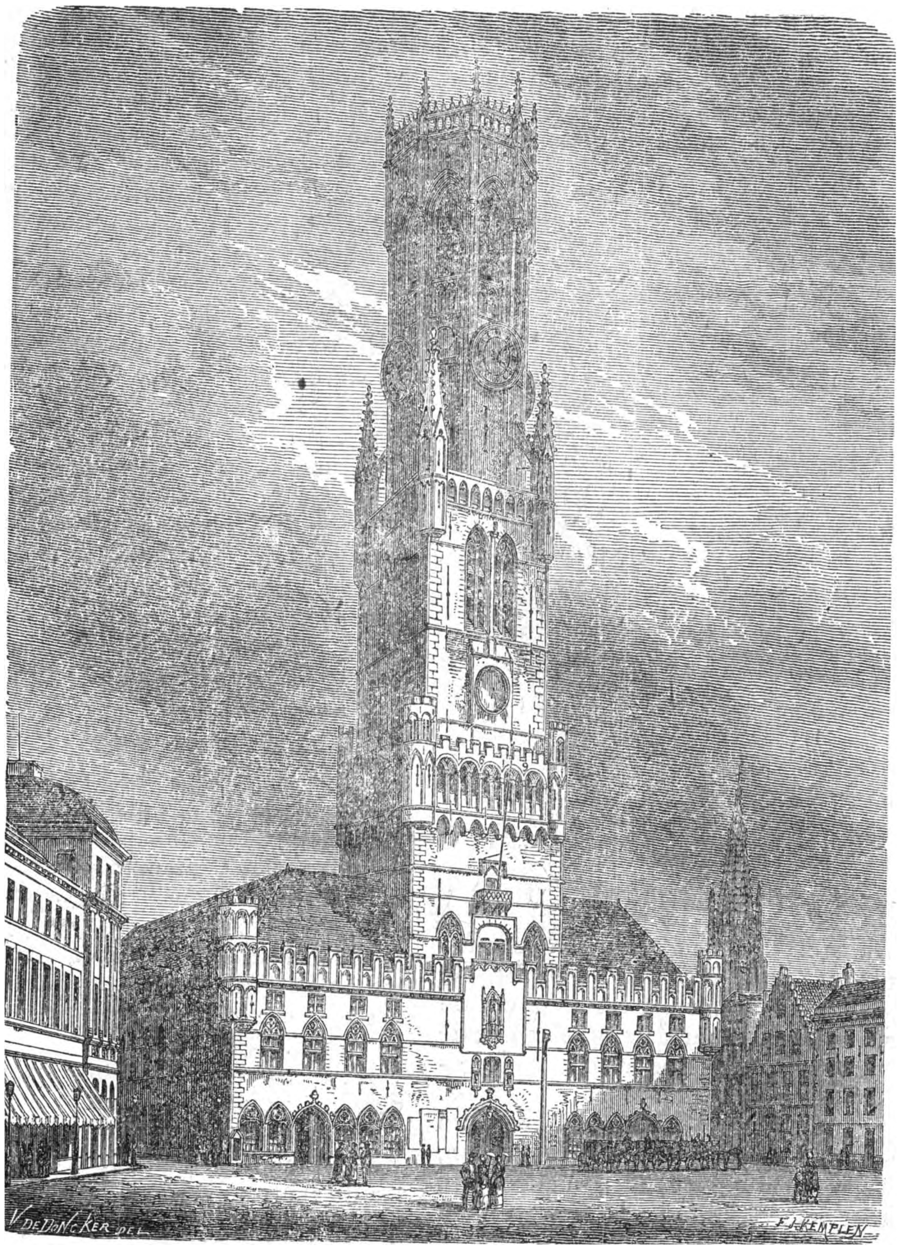

Brugge — Halle

Sinds Ledeganck zijn Byroneske verzen uit zijn pen liet vloeien is Brugge voor de Romantiekers in Vlaanderen geworden en gebleven de stad waar hunne oppervlakkige gevoeligheid steeds meerdere schatten van toevallige schoonheid in ontwaardde. Tot die aanbidders van de „doode maghed" welke zich op 't oude Brugge blind staren als op een brok versteende middeleeuwsche mystiek vind ik het eerst en vooral gepast een waarschuwend woord te richten. Namelijk dat het verkeerd is Brugge te willen doen doorgaan als een soort oerbeeld van een middeleeuwsche stad waar een sterk religieus enthousiasme een schitterende krans van monumentale bouwwerken tot stand bracht. Wel integendeel. Want van al onze middeleeuwsche centra van economische bedrijvigheid getuigt Brugge

het meest althans naar zijn gebouwen te oordeelen van een geest,welke niet heel verschilt van de moderne nuchtere zakenmensch-menaliteit.Het Brugge der XIII[e] en XIV[e] eeuw de groote bloeitijd der havenplaats—was een periode waarin blijkbaar het drukke zakenleven geheel het wezen van den Brugschen burger in beslag nam en hem nauwelijks tijd of gelegenheid liet, te denken aan ondernemingen van meer hoogstaanden aard dan die welke hem in een betrekkelijke korten tijd het zoete winstje verzekerde. Zuinig moet dat actieve volk van handelslui en fabrikanten in zijn levenstrant geweest zijn, diezelfde zuinigheid spreidde het ook ten toon in zijn bouwwerken en niet het minst in zijn kerken. Deze werden niet opgevat als monumentale uitingen van een overweldigend religieus enthousiasme zooals dat met de Fransche cathedralen het geval is, noch als grootsche opgevatte concretisaties van een fieren en zelfbewusten burgergeest, zooals de baksteenkerken der Oostlandsche Hanzesteden zijn, maar ze werden gewoon gebouwd als zullende zonder meer voldoen aan de eischen van den eeredienst zooals deze waren op het oogenblik waarop men ze oprichtte.

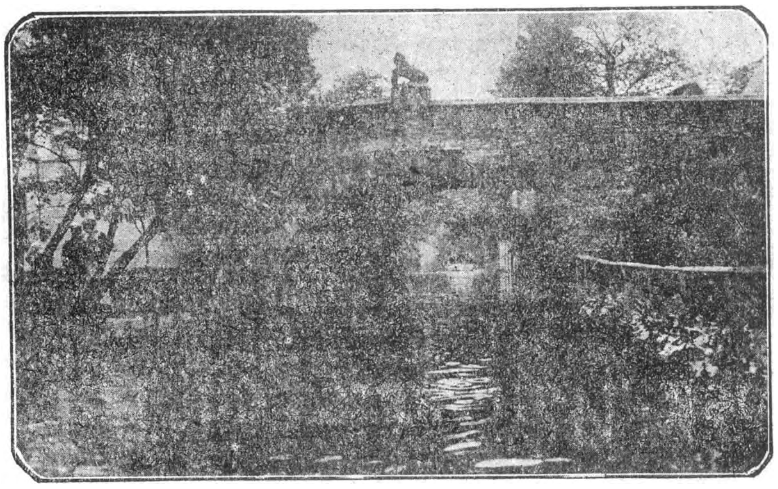

Oude brug

Zou later in verband met de stijgende welvaart der stad het bevolkingscijfer aangroeien of de vrome stichtingen vermeerderen dan konden de volgende geslachten maar een plan tot vergrooting opmaken... Voorloopig zou ieder geslacht maar naar gelang de noodwendigheden van den oogenblik bouwen.

Zoo krijgen we in het welvarende Brugge kerken van betrekkelijk bescheiden afmetingen, welke echter van hun oorspronkelijk karakter wel hebben ingeboet door de successievelijke uitbreidingen en verbouwingen waarvan zij het voorwerp zijn geweest. De nuchtere Bruggelingen hebben het steeds bij zulkdanig lapwerk gelaten en sinds de XIII[e] eeuw schijnen ze er nooit iets voor te hebben gevoeld om op gebied van kerkelijke architectuur een heel nieuw bouwwerk aan te pakken waardig aan den tijd van groote bloei, welke de stad toen meemaakte.En zoodoende hebben we te Brugge kerken welke een min of meer gelukkig complex zijn van deelen uit de verschillende perioden der gothiek. Een schilderachtig uitzicht hebben deze heterogene bedehuizen over 't algemeen wel,maar wat architectonisch schoon betreft is hunne waarde niet zoo heel hoog aan te slaan....

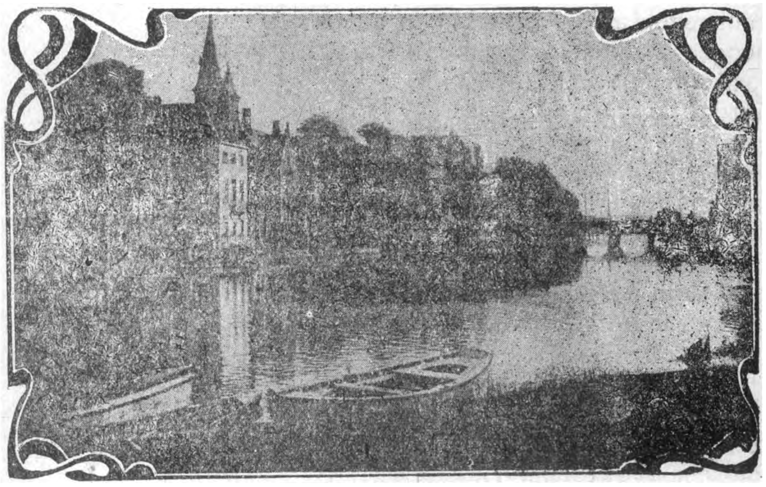

Minnewater

***

Het echte type van zoo'n Brugsche kerk is die van O. L. Vrouw. Haar erg bewogen bouwgeschiedenis loopt over een heele reeks van veranderingen en vergrootingen waarvan

het eindresultaat op slot van rekening een der meest ingewikkelde gebouwen van dien aard is welke wij hier in 't land kennen. Omstreeks het midden der XIIIe eeuw kan men met den bouw der oudste gedeelten begonnen zijn d.i. met het schip, de zijbeuken en de kruisbeuk. In haar oorspronkelijke gedaante was de kerk van hout gedekt en de scheidsboogen kwamen er op rondzuilen terecht. In 1270 werden de grondslagen van den 122 m. hoogen toren gelegd. Deze verheft zich op den rechter arm der kruisbeuk; het vierkant gedeelte kwam maar eerst rond 1340 klaar, de spil maar eerst pas een eeuw later.

De Brugsche Lieve Vrouwetoren hoort onder de mooiste onzer Nederlandsche gewesten. Hij treft door zijn soberen eenvoud en door zijn gelukkige verhoudingen. Spaarnissen in zijn wanden brengen samen met de contreforten een bescheiden spel van licht en schaduw teweeg terwijl diezelfde frijten samen met de lange lisenen in de muurvlakken en de rijzige naald met hare vier trektorentjes de opgaande lijn het leitmotief van heel de architectonische samenstelling. En als er sommige Brugsche stadszichten werkelijk mystisch aandoen, is de aanwezigheid van de Lieve Vrouwetoren daar gewoonlijk niet vreemd aan.

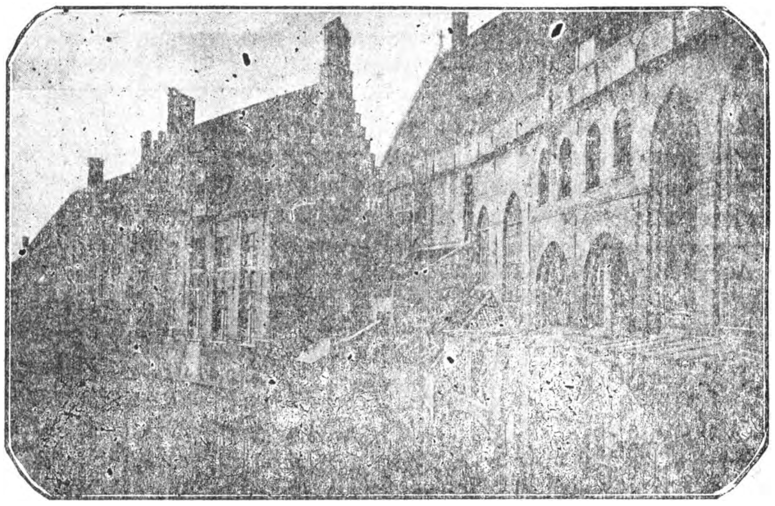

Sint Janshospitaal

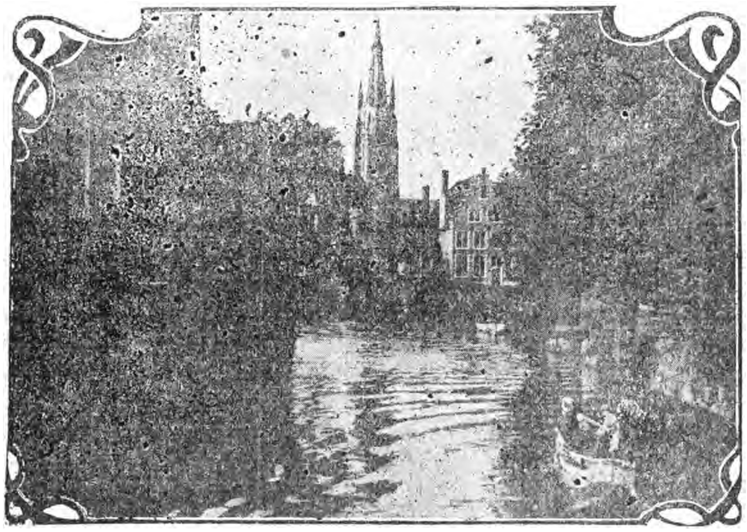

Begijnhof

Aan het choor, reeds in een eenigszins verschillenden geest dan de beneden kerk opgevat werd tijdens de laatste decenniën der XIIIe eeuw en tot in 1335 gewerkt. In 1425 werden de pijlers van het schip onderwerks vernieuwd, vermoedelijk met de bedoeling dit gedeelte der kerk met een kruisgewelf te overspannen. Een kruisgewelf werd inderdaad over beuk en choor geslagen maar 't was een houten. In 1763 werd het eindelijk in steen vernieuwd. Men was nog niet geheel klaar met den eigenlijken bouw of men dacht er al aan deze zijdelings uit te breiden. Zoo ontstond in 1317 de kruiskapel ten Oosten van den toren en in 1344 werd zonder het minste verband te houden met de aanpalende deelen van het oorspronkelijk werk een vierde zijbeuk ten Noorden daarvan aangebracht; een vijfde kwam aan de zuidzijde in 1456 tot stand. Het portaal (thans doopkapel) tegen de zuidzijde van den toren opgetrokken en waarvan de rijke architectuur sterk constrasteert met deze van het sobere brikken gevaarte is van omstreeks 1465.

Veel meer grootscheeps opgevat, veel homogener en ook vooral binnenwaarts veel gelukkiger van verhoudingen en harmonischer

van lijn is de sinds 1834 kathedrale kerk van Sint Salvators. Toch is deze laatste evenmin als de vorig beschrevene „aus einem Gusz"opgetrokken, alleen is hare bouwgeschiedenis wat minder ingewikkeld dan deze der Ons Lieve Vrouwekerk. De toren — op de moderne bekrooning na — een stoere haast sierlooze massa moet omstreeks 1200 zijn opgetrokken. Tegen dezen toren werd er in de tweede helft der XIIIe eeuw een kerk gebouwd welke in 1292 werd gewijd maar waarvan slechts enkele fragmenten meer resten. De tegenwoordige kerk dagteekent in hoofdzaak uit de XIVe eeuw; in 1374 greep er een tweede wijding plaats. Tusschen 1480 en 1556 kwam de chooromgang en de transkapellen tot stand. In 1635 werd het schip, in 1739 werd maar eerst het koor overkluisd.

Van buiten vertoont zich Sint Salvators evenals de Ons Lieve Vrouwe kerk als een massale baksteenbouw, van binnen komt de kathedraal dank zij de bundel pijlers betrekkelijk rijzig voor.

De kleinere parochiekerken St Jacobs, St

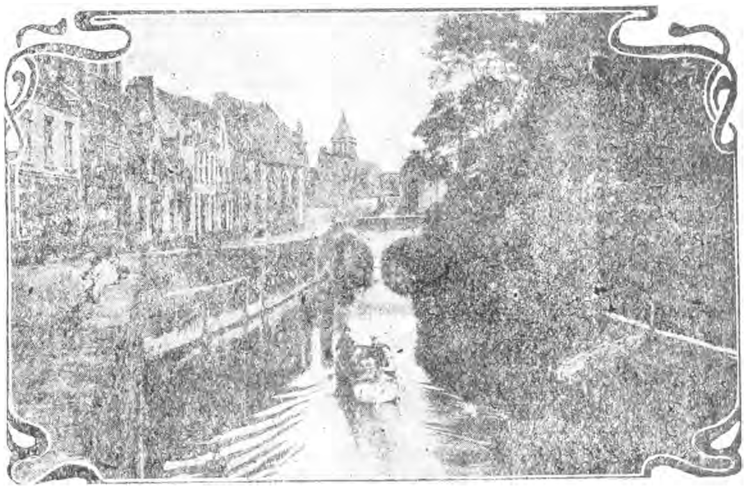

Ezelsbrug

Gillis en Sint Anna zijn ook niet veel meer dan min of meer heterogene bouwcomplexen. In de erg pittoreske Sint Jacobskerk vormt een eenbeukige kerk van ± 1300 het Noordelijk gedeelte van een grootere driebeukige met wier bouw omstreeks 1470 werd aangevangen en welke in ±1518 klaar kwam. De kern der Sint Gilliskerk is een heel aardig gebouw van 1275 hetwelk tusschen 1462 en 1479 in eene plompe hallenkerk ingebouwd werd. De eenbeukig laatgothisch St Annakerk werd in het begin der XVIIe nogal sterk ver-

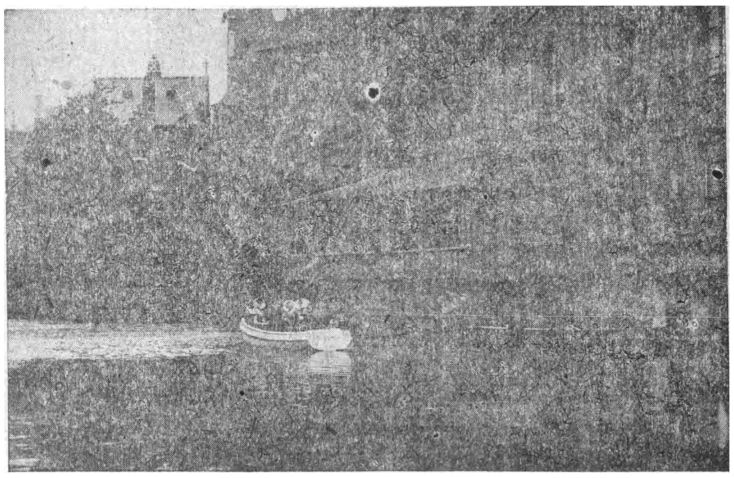

Rozenkransrei

bouwd. Tusschen de minder aanzienlijke middeneeuwsche bidplaatsen van Brugge vermelden wij naast het erg pittoreske begijnhofkerkje (in de XIIIe eeuw gebouwd, in de XVIIIe eeuw gewijzigd) de Jerusalem en de bloedkapel. De eerste is een niet onaardig gebouwtje uit de XIVe eeuw, waaraan op het einde der volgende eeuw een heel eigenaardige toren werd aangebouwd.

Merkwaardiger is de bloedkapel, een in Vlaanderen eenig voorbeeld van Romaansche dobbelkerk en sinds onder de Fransche overheersching de Sint Donatuskerk werd gesloopt het eenige nog bestaande produkt uit die stijlperiode te Brugge.

Dit bedehuis werd kort voor 1150 opgetrokken. De onderkerk toegewijd aan den heiligen Basilius heeft hare oorspronkelijke gedaante tamelijk goed weten te bewaren. Daarentegen heeft men de bovenste bidplaats de eigenlijk heilige bloedkapel in den loop der XVe eeuw in een gothisch pak gestoken.

Tusschen de halve kerkelijke bouwwerken

verdient het Sint Janshospitaal uit de XIIIe eeuw in 't bijzonder onze aandacht. Het is evenals de Brugsche parochiekerken op verschillende tijdstippen uitgebreid zoo op het einde der XIIIe en in de XVe eeuw. Erg schilderachtig maar architectonisch niet zoozeer belangrijk is het godshuis der Puttereye (1359).

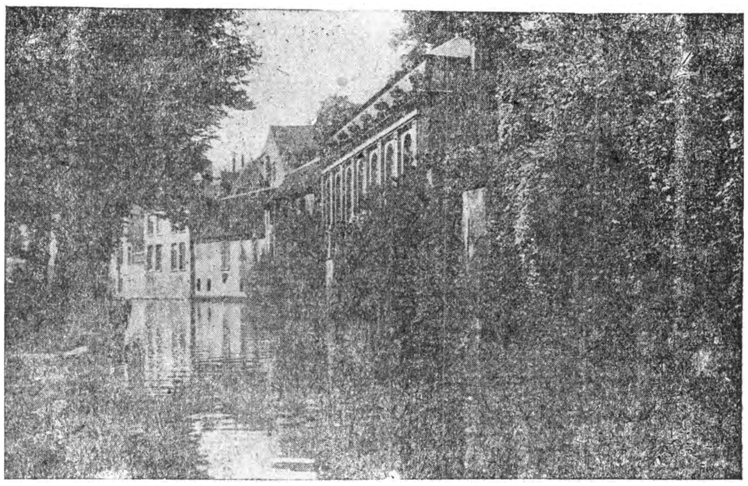

Het groote burgerlijk monument van het XIIIe eeuwsche Brugge kon moeilijk anders zijn dan de Lakenhalle. Deze, hoe grootsch zij sommigen ook moge voorkomen haalt het wat monumentaal karakter betreft niet bij de Halle van Ieperen. Ook in dit geval heeft Brugge zich spaarzaam aangesteld. Daarenboven is de Halle zoo als wij ze thans zien niet in eene bouwcampagne tot stand gekomen. De eigenlijke halle werd stuksgewijze opgericht in de tijdspanne tusschen 1239 en 1304. In 1524-27 werd de open gaanderij langs den kant der markt aangebracht. Het belfort, hetwelk de halle bijna tot een soort sou-bassement terneerdrukt, was oorspronkelijk

van bescheiden hoogte. Naar gelang een meer pronterige geest der ouder zuinigheid verdrong wilde men een hoogere halletoren ; en zoo kwam het bovengedeelte van het vierkantig gedeelte omstreeks 1300 tot stand en de achtkant in 1487, zoo dat de verhoudingen tusschen belfort en halle heel anders zijn geworden dan ze oorspronkelijk waren bedoeld.

De nuchtere geest van het XIIIe eeuwsche Brugge zal wel niet in erg voordeeliger zin hebben ingewerkt op de ontwikkeling van de monumentale beeldhouwkunst in deze stad. Een belangrijk werk is ons op dat gebied van uit dien tijd bewaard gebleven ; n.l. het boogveld van den hoofdingang van Sint Jans hospitaal. Dit werk is geïnspireerd van gelijktijdige fransche gewrochten maar de uitvoering is heel wat plomper.

In de XVe eeuw heeft Brugge zijn periode van noesten arbeid en zuinige levensopvatting achter den rug. Men is er heel rijk geworden en gaat nu, onbekommerd over het dreigende verval, van dien rijkdom genieten. Trouwens de Burgondische hertogen verblijven hier graag en hunne weelderige hofhouding is niet zonder invloed uit te oefenen op den levenstrant der inwoners. Toch blijft de geest hier kleinburgerlijk. Op groote monumentale gebouwen is men evenmin als tijdens de vorige periode bedacht ; trouwens in zake architectuur heeft het Brugge uit dien tijd geenszins diezelfde beteekenis voor onze Nederlandsche

kunstgeschiedenis als die welke wij haar op het terrein der schilderkunst toekennen. Het zwaartepunt der bouwkunst-beweging was toen in Brabant te zoeken ; Brugge bleef op dat gebied evenals heel de kuststreek erg provinciaal.

Het stadhuis van Brugge,dat tusschen 1376 en 1420 tot stand kwam, moet voor de latere Brabantsche meesterwerken van Leuven, Brussel en Oudenaarde onderdoen. De architectonische samenstelling van het geheel lijkt nogal gelukkig ; alleen kan men betreuren dat de ontwerper de middenras van den voorgevel in het geheel niet heeft geaccentueerd. De vensters der twee verdiepingen zijn elke travee door een gemeenschappelijke blindnis omlijst, de ruimte tusschen de twee openingen wordt door spaarvelden verlevendigd. Deze gevelordonnantie een combinatie van passieve wandversiering in romaanschen geest en van oplossing der massa's volgens gothisch recept komt ook voor aan andere openbare gebouwen tijdens de late middeneeuwen te Brugge opgetrokken zoo b.v. de poortersloge (1441-1449) en het Tolhuis (midden XVe eeuw).

Deze beide bouwwerken evenals het stadhuis uit natuursteen opgetrokken versterkt komen nogal droog voor. Veel beter past deze brugsche gevel ordonnantie in den baksteenbouw vooral wanneer in den loop der XVe eeuw er verschillende varianten van tot stand kwamen zoo b.v. werden twee traveen, door eenen doorloopenden muurdam gescheiden onder een enkele blindnis samengevat welke door hielbogen aan de beide uiterste opgaande zijde werd verbonden.

Brugge is ongemeen rijk aan zulke laat gothische baksteengevels uit de XVe en de XVIe eeuw welke de meest verscheiden interpretaties van den terecht genaamden Brugschen stijl vertoonen, van af de strengst doctrinaire, zooals het hof van Bouchoute (1480) op de markt en het «Zwarte Huis» in de Kuiperstraat, tot de meest barokke ; zoo een huis in de Pourbusstraat en een gevel van eene aanhoorigheid van het stadhuis.

Een heel pittoresk bouwwerk in dien stijl opgetrokken is het St Sebastiaanshof een voormalig Heerenhuis van rond 1500. Andere voorname patriciershoven zijn het Gruuthuize hof tusschen 1465 en 1470 ontstaan en het hof van Bladelin dat reeds vóór 1440 werd gebouwd. Een heel goed werk is de gevel welke het paleis van het vrije in 1520 langs den kant der reie verkreeg. Een heel leuke effekt wist de bouwmeester Jan van de Poele te verkrijgen met de scherp opgaande topgevels door sierlijke slanke torens te flankeeren. Vermelden wij ten slotte meer om hare historische dan om hare kunsthistorische beteekenis de Saaihalle dat een tijdlang tot consulair huis der Gemeenten diende.

Van de omheining welke de stad sinds 1300 omsluit zijn nog behalve een toren aan het minnewater vier poorten aanwezig. De belangrijkste de Kruispoort en de Gentschepoort zijn tamelijk goed bewaard tot ons gekomen alleen mag men betreuren dat de torens ervan zoo deerlijk werden verminkt ; een meer ingrijpende verbouwing ondergingen in den loop der XVIIe eeuw de Smeedepoort en de Ezelspoort welke ons nochtans door hun pittoresk uiterlijk blijven bekoren.

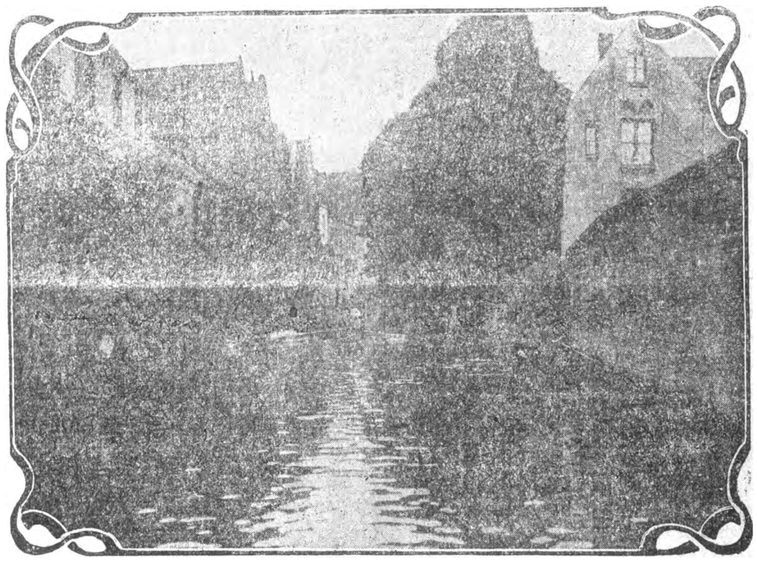

Reiezicht

Ofschoon de XVIe eeuw noch op economisch noch op politiek gebied iets bijzonders te beteekenen had, bleef deze stad op kunstterrein nog een zekeren voorrang houden. Brugge wordt een der voornaamste centra's waar zich de vroege renaissancekunst ten onzent ontwikkelde.

Wel bouwt men er heel de XVIe eeuw door in laat gothiek, vooral in de huizenbouw maar

in de klein-architectuur ook in enkele bouwwerken wint het de nieuwe stijl. Renaissance-invloeden dagen reeds hoe bescheiden ook op in de trapzaal der Heilige Bloedkapel een merkwaardig voorbeeld van barokke gothiek tusschen 1529 en 1530 gebouwd. Een viertal jaren later verrees op dezelfde burgplein een renaissance gebouw de Greffie door Jan Wallot ontworpen. De geheele opzet ademt nog wel een gothische geest maar in het gebruikte vormenalfabet en vooral in de sierlijke arabesken versiering komt de nieuwe stijl flink aan het woord. Een meesterlijke prestatie dierzelfde arabesken richting is de schoorsteen van het vrije, welke ontworpen door den schilder Lancelot Blondeel tusschen 1529 en 1533 werd gebeiteld. Hier is lang niet zonder succes beproefd om de phantastische architectuur, waarmede sinds veertig jaar de Vlaamsche schilders hunne achtergronden stoffeerden, in eenen de werkelijkheid meer nabije vorm om te zetten.

De graftombe van Maria van Burgondië in de Ons Lieve Vrouwekerk ontstaan tusschen 1495 en 1502 is nog zuiver gothisch ; dat van Karel de Stoute, als tegenhanger van het vorige bedoeld, kwam maar eerst tusschen 1553 en 1562 tot stand en vertoont renaissance versiering.

Met de XVIIe eeuw verschijnt te Brugge een nieuwe geveltype waarin ieder venster afzonderlijk staat en bekroont wordt door een hoogvormige lakei. Behalve de proosdij van Sint Donatus een mooie prestatie van de Rubeniaansche barok in zake burgerlijke bouwkunst (1665-1660), het hof van Pitthem (1648) en de Sint Walburgiskerk (1619-1641) architekt P. Huissens een der meest karakteristieke Vlaamsche Jezuitenkerken van uit den baroktijd, heeft de XVIIe eeuw in Brugge niet veel vooraanstaands op architectonisch gebied nagelaten. Evenmin de XVIIIe.We vernoemen naar deze laatste enkel de kerken van het Seminarie (1775) en deze der Engelsche nonnen (1736-39) door Puliux, alsook de nieuwe bouw van het vrije (1722-27). C. L.

Prachtige Reis
van 8 tot 28 Augustus 1922,
door Duitschland naar Tcheco-Slowakije, Oostenrijk, Italië, Zwitserland, Frankrijk en het Groot-Hertogdom-Luzemburg.

— —

De Turnmaatschappij „Ganda" neemt deel aan het wereldkampioenschap voor lichamelijke opvoeding te Brno, hoofdstad van Moravië, in Tcheco-Slowakije, met eene vrouwenafdeeling van 25 turneressen en eene mannenafdeeling van 35 turners, welke van nu af mogen verzekeren, dat zij door een honderdtal „supporters" en en eereleden zullen vergezeld zijn.

Na te Brno gedurende vijf dagen gekampt te hebben en Moravië doorloopen, zet het gezelschap de reis voort naar Rome.

Om iedereen in de gelegenheid te stellen deze prachtige reis te kunnen medemaken is de prijs gesteld op 835.00 fr. in 3^{e} klas en 1150.00 fr. in 2^{e} klas.

Daarvoor zal men gedurende drie weken eten, drinken, slapen, hoteldienst, treinen, rijtuigen, booten, taksen, visa's, paspoorten, fooien (drinkgeld) enz. enz.

Men kan oordeelen dat het eene eenige gelegenheid is om Praag, hoofdstad van Tcheco Slowakije ; Brno ; Weenen, hoofdstad van Oostenrijk ; Venetië, de schoone stad aan de Adriatische zee ; Florentië, de wonderste kunststad ; Rome, de eeuwige stad, zetel der Pauzen, hoofdstad van Italië ; Napels, met den vuurspuwenden berg Vesuvius ; het wonderbare eiland Capri ; Genua, aan de Middelandsche zee ; Milaan, de groote stad van Noord-Italië ; Fluelen, aan den voet van den Gothard ; Lucern, aan het Vierwoudstedenmeer in Zwitserland, enz. enz. te bezoeken en te bewonderen.

Wien begeert mede te gaan, vrage het boekje met de beschrijving der reis en al de voorwaarden (prijs 2.40 fr.) en sture zijne toetreding onmiddellijk aan Dr M. Verdonck, Warnefordstraat, 32, St-Amandsberg, Gent of ten **lokale van Ganda, Rozierstraat, 85, Gent.**

Officieel.

Belangrijke Mededeeling.

Dank zij den onverpoosden ijver en de buitengewone en bewonderenswaardige toewijding van verscheidene onzer medeleden, die zich offervaardig ten dienste stelden en nog stellen van onzen V.T.B. is het Secretariaat er eindelijk in gelukt de talrijke moeilijkheden, veroorzaakt door het toestroomen van circa 3000 nieuwe leden en dit in het korte tijdbestek van 3 maanden, te boven te komen.

Aan al de leden welke inschreven vóór 1 Juli, dit aantal bedroeg 4204, werd een kwijting aangeboden ; tientallen kwamen er ons onbetaald terug, meest uit oorzaak van afwezigheid of adresverandering. De leden desbetreffend worden verzocht het bedrag der bijdrage te storten op het secretariaat, 't zij rechtstreeks, 't zij met postcheck of anders.

Al onze leden welke hunne bijdragen hebben betaald moeten op dit oogenblik in het bezit zijn van hun lidkaart.

De betaalde bijdragen van 7.50 fr. tot 1 Juni, zijn allen op het postabonnement overgeschreven en het orgaan moet hun dus regelmatig door de post worden besteld. Gebeurt dit niet, dan dient door het lid onverwijld uitleg gevraagd aan het hem bedienend postkantoor.

De adresveranderingen moeten dadelijk aan het Secretariaat en aan het betrokken postkantoor worden overgemaakt.

En nu beginnen wij de inrichting van onzen bond over geheel Vlaanderen.

Tijdens de maand Augustus nog zullen in de verschillende provinciën vergaderingen belegd worden tot het aanstellen van afgevaardigden ; deze bijeenkomsten zullen tevens gelegenheid bieden tot het inrichten van plaatselijke uitstappen, waaraan al de leden kunnen deelnemen.

Op onzen landdag te Brugge zal daarover nog een woordje gerept worden. **Secretariaat.**

ZEEBRUGGE

De reusachtige ontwikkeling van nijverheid en handel in de XIXe eeuw, bracht natuurlijk mede, dat getracht werd de verzendingsmogelijkheden te vergemakkelijken eenerzijds door bestaande haveninstellingen aan de eischen van den tijd aan te passen, anderzijds door, waar noodig en waar mogelijk, nieuwe inschepings- en verschepingsgelegenheden bij te maken. België bezat in zijn wereldhaven Antwerpen, en in de kleine havens van Oostende en Gent organismen, die op het eerste zicht volkomen volstonden voor de behoeften van het land en van het machtige „hinterland", dat zijn nijverheidsprodukten met volle treinladingen elken dag verschepen kwam. Maar, met de ontwikkeling van den handel ging gepaard de aangroei van het schepen-aantal, de gedurige toename hunner tonnenmaat, en vooral de noodwendigheid vlugge verschepingsgelegenheden in leven te roepen.

Zeebrugge — Haveninrichtingen

Daarmede rekening houdend kon Oostende, dat oogenschijnlijk de voorbestemde plaats was om de kusthaven van België te worden, om reden van zijn tekort aan diepte, niet in aanmerking komen.

Dit feit, te samen met het streven, niet heelemaal van een zeker romantisme ontbloot, dat in vele ontwikkelde Bruggelingen levendig was, n.l. eens het „doode Brugge" weer tot het leven te wekken, bracht de gedachte Brugge-zeehaven tot werkelijkheid. In de vroege middeleeuwen was Brugge door het Zwyn rechtstreeks met de zee verbonden, en kende het een ongehoorden luister. De Bruggelingen stonden aan het hoofd van den wereldhandel en alle landen hadden hun vertegenwoordigers in de oude Vlaamsche stede. In 1456, vertellen de Kronijken, kwamen op één dag 150 schepen de haven binnenloopen. Nochtans reeds in 1410 was de vaart tot Sluys moeilijk; in 1470 konden de groote schepen niet meer tot Damme geraken. Brugge ving reeds in 't begin van de XVe eeuw zijn strijd aan tegen de verzanding van het Zwijn, strijd die twee eeuwen duurde en met den ondergang der stad als handels- en nijverheidscentrum eindigde. Behalve de verzanding van het Zwijn waren er nog verschillende ernstige oorzaken die Brugge ten doode wijden: de opstanden tegen Maximiliaan, de scheuring in de Duitsche Hansa, het gebrek aan initiatief van de Bruggelingen om zich aan nieuwe omstandigheden aan te passen, en eindelijk het vertrek van vele voorname kooplieden tijdens de godsdienstberoerten. In 1544 waren er te Brugge 7696 ondersteunde armen, in 1856 waren er 22321 op een bevolking van 47000 zielen. Een vreeselijker beeld van het verval eener stad kan wel niet opgehangen worden. Nochtans is er sindsdien merkelijk verbetering gekomen, zoodat Brugge thans proportioneel geen veel grooter aantal armen te ondersteunen heeft dan andere steden.

Het is geen wonder, dat in een stad met zulk verleden een levendige neiging bestaat tot heropwekking van sluimerende levensgeesten. In 1876 verscheen van de hand van Ingenieur Baron de Maere-de Limnander een ontwerp om Brugge door middel van een kanaal, dat in de nabijheid van Heyst aan de kust moest uitmonden, met de zee te verbinden. En merkwaardig is het wel, dat dit kanaal punten van buitengewone gelijkenis bezit met een ontwerp in de XVIe eeuw door Lanceloot Blondeel gemaakt, om Brugge van den ondergang te redden. In 1878 benoemde de regeering een Commissie, welke het ontwerp gedurende vier jaar onderzocht. De lijnrichting van het kanaal en de plaats waar het zou uitmonden, vereenigden alle stemmen, en de uitvoering die heden er aan gegeven is, is die door Baron de Maere voorgestaan. Bezwaren werden ook geopperd, bezwaren van allerlei aard, zoodanig dat de kwestie nog jaren ter studie bleef, en slechts in 1890 opnieuw ter sprake kwam. En, zooals Graaf Amédée Visart, burgemeester van Brugge, in 1905 schreef: „De werken en studies van die afwachtingsjaren en de ontwikkeling van den handel, hadden meer en meer doen uitkomen en in 't licht gesteld de waarheid die M. de Smet-de Naeyer het eerste klaar heeft omschreven: de nieuwe kusthaven moest voor alles zijn een *aanleg- en snelheidshaven.* Aan de havens van het binnenland, Gent, Antwerpen, Brussel, komt het vervoer der zware goederen bij groote ladingen, in snel- en gewoon vervoer toe, daar zij zonder bezwaar de vertraging kunnen lijden, voortkomende van de vaart op stroomen en vaarten, den doorgang van sluizen, en de verplaatsingen in overvolle dokken; aan de aanleghavens echter moeten de paketbooten snelle passagiers- en postbooten, voornamelijk ook kostbare goederen en alles wat zonder vertraging ter bestemming moet komen, overgelaten worden.

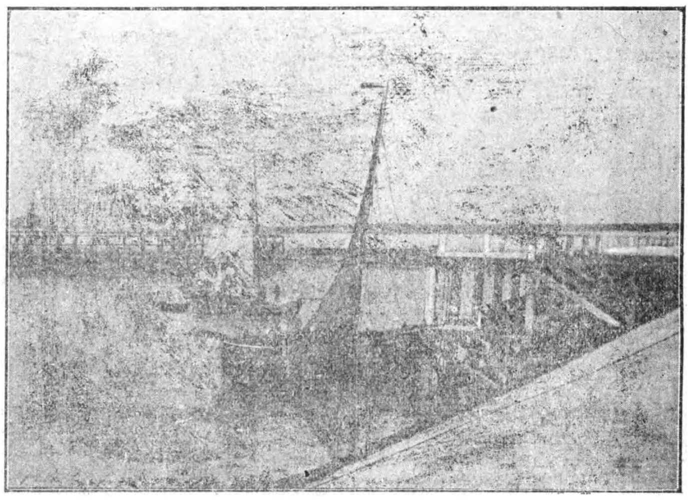

Zeebrugge — Visschershaven

Daar ligt de toekomst van de nieuwe haven,de voornaamste reden van haar nuttigheid ten aanzien van het heele land en niet slechts van Brugge : zeer goed voorzien van binnenhavens, ontbrak ons een instelling, zonder dewelke een heel deel van het verkeer ons immer ontsnappen moest. De scheepvaartlijnen van snelle paketbooten tusschen Noord-Duitschland en Amerika, Afrika, Australië en het Oosten, kunnen geen 24 uren en meer verliezen, door naar Antwerpen te stoomen. Een groot aantal scheepvaartlijnen mogen hun weg niet verlaten, aangezien de zaken die zij hier hebben te doen niet loonend genoeg zijn om een bijkomend te doorloopen afstand te wettigen. Om op dit trafiek de hand te kunnen leggen, was het noodzakelijk aan de scheepvaartlijnen op hun weg zelf gelegenheid te bieden ten allen tijde rechtstreeks aan te leggen en in een paar uren enkele reizigers gelegenheid te geven het schip te verlaten of aan boord te komen en tevens enkele honderden of tientallen tonnen goederen te lossen of op te nemen.

Zóó omschreven was het natuurlijk dat de beweging Brugge-Zeehaven een ander uitzicht kreeg en van meer nationaal belang werd. Een nieuwe commissie werd benoemd, met bijzondere bevoegdheid een oproep tot concurrentie te doen, de inkomende ontwerpen na te gaan, en voorstellen te doen omtrent de verdeeling der kosten onder Staats-, Provincie- en Stadsbestuur. Het ontwerp der Heeren Coiseau en Cousin werd aangenomen.

In 1895 werd door de Kamers het princiep gestemd en op 23 Juli 1907 kon in aanwezigheid van den koning de inhuldiging van Zeebrugge plaats grijpen.

De haven van Zeebrugge is samengesteld uit een reede van 150 Ha. beschermd door een havenhoofd van 2487 m. ontwikkeling. De uiterste buitenmuur ervan vormt zeedijk. Het havenhoofd nevens den dijk is 74 m. breed en bezit aan de binnenzijde van de reede een kaaimuur, waarlangs bij lage tij aanlegplaatsen van 8 - 9 en 10 m. diepte bestaan. Een ijzerenwegennet loopt er langs en afdaken voor goederen bevinden er zich, alsook de noodige electrische kranen.

In de reede is een vaarwater van 200 met. breedte dat naar de sluis leidt. Deze heeft 282 met. lengte (waaronder 156 m. voor het sas), 20 met. breedte en eene diepte van 6 m. bij lage en 10.50 m. bij hooge tij. Voorbij de sluis bevindt zich een gezondheidsdok en een dars van 7 Ha. oppervlakte met aanlegplaatsen van 8 m. diepte. Het kanaal dat Zeebrugge met Brugge verbindt heeft 10 km. lengte, 70 m. breedte aan den waterspiegel en eene diepte van 8 m. Omtrent in het midden van zijn lengte, ter hoogte van Dudzeele bestaat een ijzeren brug met opening van 22 m.

De dokken der haven van Brugge hebben in 't algemeen een diepte van 8 met. aan de kaaien, 1400 met. kaai zijn van ijzerenwegen en afdaken voorzien.

Het merkwaardigste deel der haven van Zeebrugge is ongetwijfeld het havenhoofd,dat op prachtige wijze en met groote technische vaardigheid gebouwd werd. Het bestaat uit 3 deelen : het eerste deel, 232 m., begint van de kust en gaat tot aan de aangeslibte grond

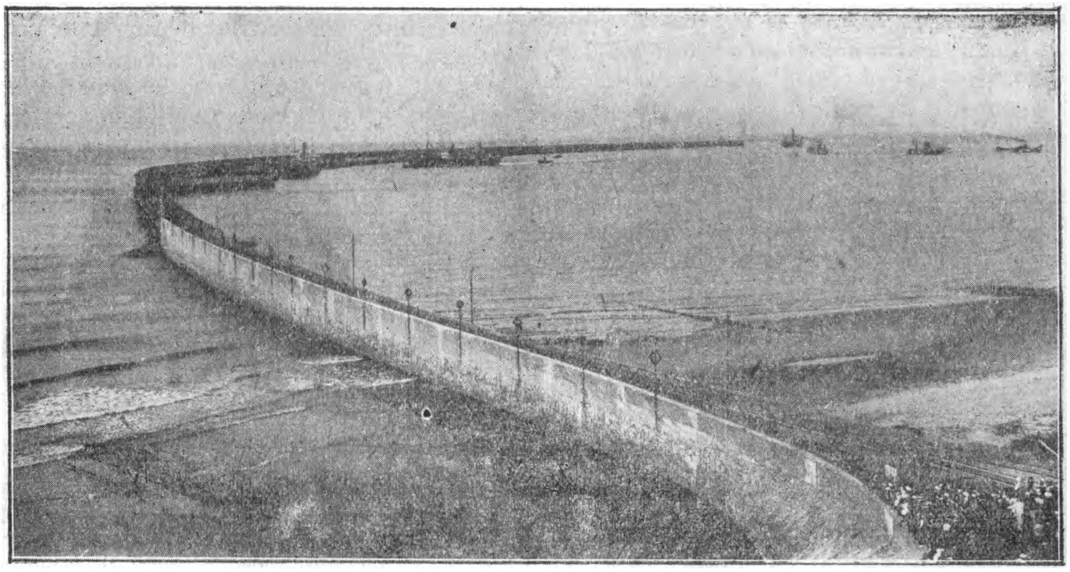

Zeebrugge

van het laag water. Hij is samengesteld uit vol metselwerk van 3 m. breedte op grondvesten van 10 m. breedte en 1 m. dikte in beton. Daarnaast is een soort platform van 10.50 met. waarlangs de spoorwegen loopen. Het tweede deel heeft een lengte van 300 m. en is gebouwd op pijlers die op afstanden van 5 tot 5 met. staan. Dit systeem van openbouw was bedoeld om de tijbewegingen op de reede te bewaren en daardoor verzanding te beletten.

Eindelijk het laatste en belangrijkste deel met den kaaimuur van 1715 meter. De bouw ervan is een reuzenwerk geweest waarvan feitelijk slechts de uitvoeringskosten, zijnde 55 millioen voor de heele haven, toelaten eenige gedachte te vormen.

Zeebrugge heeft geen onverdeelde sympathie in België gevonden. Vele scheepvaartfirma's zagen er in een concurrentie tegen Antwerpen, anderen vonden het een gewaagde onderneming die veel geld zou vergen zonder iets op te brengen, enz. In feite hebben de eerste ongelijk : de hiervoor uiteengezette redenen, die Zeebrugge levensrecht toekennen, zijn klaar genoeg, maar tot heden hebben zij die meenen, dat Zeebrugge geene levensmogelijkheid bezit nog alle troeven in handen. Zeker, het valt niet te ontkennen, dat de haven een zekeren vooruitgang mocht boeken ; van 1907 tot 1914, was de vooruitgang echter niet zóó, dat er reden tot jubelen bestond. De oorlog ontbrandde juist toen het door de eerste scheepvaartlijnen als regelmatige aanlegplaats zou erkend worden. Mr Ballin, het hoofd van de Hamburg-Amerikalijn had Zeebrugge tot aanlegplaats gekozen, en met het oog daarop was in Juli 1914 het „Zeebrugge-Palace" ingehuldigd.Dit feit had Zeebrugge's fortuin kunnen worden, maar de oorlog heeft niet alleen alle vooruitzichten voor onbepaalden tijd vernietigd, maar ook Zeebrugge tot doeleinden doen gebruiken, die thans in zekere kringen bestaansmogelijkheden doen zoeken,waaraan allerminst bij den bouw gedacht werd : Zeebrugge-Oorlogshaven. Dat wij daarmede niet akkoord gaan hoeft wel niet gezegd. Ons inziens ligt er wel een schoone toekomst voor Zeebrugge-handelshaven weggelegd. Eenmaal — en hopenlijk duurt dat niet meer zoolang — dat het verkeer tusschen midden-Europa en de andere werelddeelen opnieuw de intensieve ontwikkeling van voor den oorlog heeft herkregen, zal zich de noodwendigheid van een haven, Zeebrugge, weder sterker doen gevoelen, en zullen ongetwijfeld meerdere scheepvaartlijnen er een aanlegplaats kiezen. Kunnen daarbij Zeebrugge - Vrijhaven en Zeebrugge - Visschershaven verwezenlijkt worden, zooals in het artikel van Mr G. Lhoest in de „Revue Economique Internationale" uiteengezet, dan gaat Zeebrugge onvermijdelijk een schitterende toekomst te gemoet. En die zal niet ten nadeele van eenige andere Belgische haven zijn.

M. FANED.

Nachtverblijf in Brugge

De leden, die reeds des Zaterdags vóór den landdag naar Brugge gaan, kunnen in Brugge, *mits omgaande opgave,* nachtverhlijf bekomen, op de hieronder aangegeven adressen en tegen de voor de leden van den V.T.B. verminderde prijzen.

Zij moeten zich opgeven — *onverwijld* — aan Mejuffr. G. Dupon, Genthofstraat, 25, te Brugge, met opgave wáár ze willen gelogeerd zijn en tegen welken prijs.

Ziehier de lijst der in aanmerking komende gelegenheden :

Lijst van de Hotels en Pensions

De prijzen zijn opgegeven om getweeën te slapen.
De prijzen worden verhoogd indien men een kamer voor één persoon wil hebben.

1) Pension Xavier, Oudenburgstr., 1, 6 fr. kamer met ontbijt.
2) Petit Café, Groote Markt, 7 fr. kamer met ontbijt.
3) Pension De Brabander, Korte Veelderstr., 33, 4 fr. voor kamer 2,5 fr, ontbijt.
4) St-Lutgordishuis, Steenstr., 19, 7 fr. kamer met ontbijt. Ontbijt aan fr. 2.
5) Sint-Hubert Zuidzandstr., 15 fr, per pers., alles inbegrepen, 5 fr. voor diner 4 fr. voor 't souper.
6) Pension Verriest, Langestr., 20 fr. alles inbegrepen.
7) Gouden Hoorn, Simon Stevinpl., 6 fr. diner 2 plats
8) Pension De Beir 18 fr. daags.
9) Nieuwe Gentweg, 78, Pension St-Christoph 16 fr.
10) Pension La Providence Vlamingstr., 66, 18 fr. alles inbegrepen, slapen en ontbijt 8 fr.
11) De Tijger, Ezelstr., 42, slapen met ontbijt 5 fr. algemeen middagmaal 6 fr. 2 plats. volledig pension (alles inbegrepen) 18 fr.
12) Belgisch Hof, Zuidzandstr., 12 fr, per kamer met ontbijt.
13) Café Belge, noenmaal 6 fr., ontbijt 1.50, slapen 4 fr.
14) Pension Fourier, 18 fr. alles inbegrepen.
15) Pension O'Brien West-Ghistelhof, 20 fr.
16) Pension N. D. Mariastr., 14 fr.
17) Memling 27 fr.
18) Hotel du Nord, Schouwburgpl, noenmalen van af 3 fr , plat du jours 6 fr., ook broodjes met hesp, sl. 5 fr,
19) Hotel du Sablon, Noordzandstr , 21, 6 fr., 2 beste plats, (bijzonder aanbevolen.)

Daar waar vermeld is pension en alles inbegrepen, geven zij geen logies zonder diner.

De Brugsche schilders.

Het rijke en nijvere Brugge is in de 15e eeuw het kruispunt geweest waar de beste krachten van den Nederlandschen stam zijn samengevloeid om die grootsche kunstschool te stichten die eeuwen lang toonaangevend was in de Noordelijke landen. De handelsbloei en rijkdom van Brugge en mede zijne kunstbedrijvigheid klimt veel hooger op ; maar de blootgelegde muurschilderingen in graven en op kerkmuren toonen dat deze vlaamsche meesters der 14e eeuw nog niet een eigen, vlaamsche kunsttaal spreken : zooals bij onze vroegste gothieke bouwmeesters is een overwegende invloed van het Zuiden merkbaar. Met het einde der 14e eeuw komen we in aanraking met de kunst van Maas- en Rijnland. De meer klassieke richting van het Zuiden en het romantieke van het Oosten zijn de elementen waaruit de nieuwe, frisch-jonge Vlaamsche kunst moet geboren worden; maar Vlaanderen wacht nog op het genie dat machtig genoeg is om deze vreemde elementen niet enkel zich eigen te maken, maar nog te beheerschen. De groote levenswekkers zijn de Van Eyck's.

Met deze kunstenaars wordt de vlaamsche kunst van premitief, d. i., onbeholpen en gebrekkig, met een slag tot de hoogte opgevoerd. Jan V. Eyck is door zijn realisme eene uitzonderingsfiguur.

De Brugsche schilders, zooals Petrus Christus († 1472), zoeken aanleuning bij den meer zachtzinnigen Hub. V. Eyck. Nog eene heffing van realisme vinden we bij Hugo V. D. Goes († 1482), maar met Memling gaan we bepaald de kalmere richting op. Memling is een geestverwant van Rogier V. D. Weyden en van Stephan Lochner. Volgelingen van Memling zijn Geerard David († 1523) en Adriaan Isenbrant († 1551), maar hier hebben we reeds het uitleven der middeleeuwsche kunst. Antwerpen neemt Brugge's plaats in als handelsstad en kunstmidden. Antwerpen huldigt van stonden aan de nieuwe kunstrichting der Renaissance en dit met eene virtuositeit die bij de Brugsche schilders ontbreekt. Leerrijk is in dit opzicht de vergelijking van Geerard David met Quinten Metsys.

Verdienstelijke tweede-rang schilders blijven nochtans werkzaam in het stil-wordende Brugge : Albert Cornelis, Jan Provoost, Jaak Van Den Coorhuse, Lanceloot Blondeel, Pieter Pourbus en zijn zoon Frans, de Claeissins bij wie de schilderkunst een familieovererving schijnt te worden (Pieter de Oude, Antoon, Pieter de Jonge, Gillis). Het zijn Renaissanceschilders die nog niet ten volle met de middeleeuwsche traditie schijnen af te breken en een specifiek Brugsch karakter behouden. Met Jakob Van Oost de Oude († 1671) begint een nieuwe periode : de schilders, Romanisten geheeten, staan werkelijk onder Italiaanschen invloed en vertoonen de eigenschappen der levenslustige Vlaamsche Barok.

Van Oost is een groot en ongemeen vruchtbaar talent. Dat hij zoo weinig gekend is en niet genoeg gewaardeerd is zeker wel te wijten aan den ongemeenen bloei der Antwerpsche school dier dagen. Maar Van Oost moet tot zijn recht komen en nergens kan men beter zijn talent leeren schatten dan te Brugge waar zijne werken « legio » zijn. Van mindere beteekenis zijn J. V. Oost de jonge, Jan Maes, Vroilynck, Paul Ryckx. In die dagen doet Brugge beroep op de Antwerpsche meesters. Het Brugsch Augustijner klooster bevatte de rijkste verzameling schilderijen van Quellijn vader en zoon. De Antwerpsche Marineschilder Hendrik Van Minderhout komt zich vestigen te Brugge. Verdienstelijke landschapschilders zijn Nollet († 1736), de Cistercienzer monniken V. d. Bogaerde en Balthazar d'Hooghe en vooral Ant. Coxcie. De talentvolle De Deyster († 1711) vormt de overgang naar de 18e eeuw, wanneer een overwegende Fransche invloed merkbaar wordt : V. d. Kerkhove, de Visch, J. B.Henegouds en vooral Garemyn († 1799) zijn de beste 18d eeuwsche meesters ; Garemyn heeft een groot aantal werken voortgebracht die niet zonder verdienste zijn ; in den vreemde worden zijne schilderijen soms toegeschreven aan den franschen meester Boucher.

Brugge met zijn talrijke kerken en kloosters was een echt kunstmuseum toen de fransche inval die rijke verzamelingen kwam verstrooien. Wel is waar had de geringschatting voor de middeleeuwsche kunstprodukten, zoo algemeen in de 18de eeuw, enkele stukken van waarde naar den vreemde laten gaan, en was de afschaffing van zekere vrouwenkloosters onder Jozef II in dit opzicht ook noodlottig geweest ; maar dit alles was niet vergeleken bij het vandalenwerk der omwentelaars. Daarmee begrijpt men des te beter het monument der nationale dankbaarheid te Jemappe.

Voor den toevalligen bezoeker is het onmogelijk alle Brugsche schilders van naderbij te leeren kennen : hij zal zich bepalen bij de beste meesters, bij werken van allereerste gehalte of nog bij tweede-rangschilders die op den vreemde onvoldoende vertegenwoordigd

zijn. De volgende opsomming kan als handleiding dienen.

I. — 1°) Het primetieve tijdvak : de schilderij der Huidevetters +1400. Mus. S[t] Salvatorskerk.

2°) V. Eyck Jan. — Altaartafel van Kanunnik van de Paele 1436. Stedelijk Mus. — Een meesterwerk ; het realisme in het portret van den begiftiger is treffend. — Portret van des schilders vrouw — uit de schilderskapel thans Sted. Mus. 1439 ; in de oorspronkelijke omraming.

Een volgeling van Hubert V. Eyck. — Christus aan het kruis ; O. L. V. en de begiftiger, Mus. S. Salv.

3°) Dirk Bouts. — Tryptiek der kalkdragers ; Marteldood van S. Hippolytus : middenstuk en rechter zijvleugel (binnenkant).

Een volgeling van Bouts : tryptiek : het laatste Avondmaal ; Groot Seminarie.

4°) Van der Goes. — Portretten der begiftigers op het triptiek der Kalkdragers ; linker zijvleugel (binnenkant). - Dood van O. L. V. uit de voormalige abdij Ter Duinen, thans in het Stedelijk Mus. (repliek Mus. S.Salv.)

5°) Memling. — Nergens kan deze schilder beter bestudeerd worden dan te Brugge. De kapittelzaal van het stemmige S. Janshospitaal bevat eene verzameling zonder weerga. 1479. Het retabel voor het hoogaltaar van het hospitaal : Mystiek huwelijk der H. Katharina ; 1479 : triptiek : aanbidding der Wijzen ; 1480 : triptiek : afdoening van het kruis en de pseudo-Sibylle Sambeth. Een werk van 1484 het groot retabel van S. Christoffel in het Stedelijk Mus. Latere werken : diptiek van Marten van Nieuwenhove met de overheerlijke Madonna (1487) en het wereldberoemde S. Ursulaschrijn (voleind in 1489) in het Hospitaal.

6° Geerard David is vertegenwoordigd in het Sted. Mus. door de twee groote paneelen (geschiedenis van den rechter Sisamnes (1498) de prachtige drieluik van Jan des Trompes (doop van Christus — 1502) en een paar verluchtingschilderingen. De O. L. V. Kerk bezit een paneel van zijne hand : de Gedaanteverandering op den Thabor.

7°) Ongetwijfeld is G.David in zijne tweede periode en de andere Brugsche meesters van dien tijd onder den invloed van Metsys gekomen ; hiervandaan het bizonder karakter dat we terugvinden in eene reeks schilderijen van schilders die nog niet ten volle zijn geïndentifieerd : de Deipara in de St Jakobskerk ; de afdoening van het kruis (Meester van het h. Bloed ?) in het Museum der Bloedkapel ; de Mater Dolorosa in het Mus. S. Salvatorkerk (Jan van Eeckele ?), de zoo indrukwekkende Mater dolorosa, toegeschreven aan Adriaan Isenbrant in O. L. V. kerk, zeker eene der heerlijkste voortbrengselen der oude School.

II. — Onder de vroege Renaissanceschilders zijn meldenswaardig :

1°) Jan Provoost met zijn Laatste Oordeel, de Dood en de Grijsaard in het Sted. Mus. ; de kruisdragende Christus in het Mus. der Burgerlijke Godshuizen.

2°) Lanceloot Blondeel met zijne fantastische Goudarchitectuur en decoratieve kleinkunst : S. Lucas in het Sted. Mus. ; O. L. V. met heiligen in het Mus. S. Salv. en S. Cosmas en Damiaan in S. Jacobs.

3°) Pieter Pourbus de Oude met zijne talrijke portretten, schilderijen in het Sted. Mus. (Laatste Oordeel), S. Salv. (Laatste Avondmaal) O. L. V. (Avondmaal. Aanbidding der Herders, enz.) en vooral zijn Addolorata in St. Jacobs.

4° Van de Claeissins zijn aan vele zijden werken te vinden, de rijkste groep in S. Salv. maar het eenige werk dat als meeeterwerk mag doorgaan is het portret van den Cistercienzer abt Holman (groot Seminarie).

III. = Romanisten.

1°) Jaak V. Oost de Oude. Haast alle kerken en Musea hebben een of meer zijner werken, de hoofdkerk alleen bezit er niet min dan twaalf. Als beste werken dienen vermeld : Petrus en Joannes (hoogaltaar S. Salv.), marteldood van S. Godelieve (S. Salv.), de roeping van S. Mattheus, de Madonna met heiligen (O. L. V.), O. L. V. Presentatie (S. Jacobs).

2°) De Deyster : talrijke werken, de beste in S. Anna en de begijnhofkerk. Groote schilderijen in de S. Jacobskerk waar we tegelijk landschappen vinden van Nollet.

3°) Gaeremijn : prachtig portret van Rapsaet (Sted. Mus.), schilderijen o. m. in S. Anna en S. Gillis.

De groote schilderijen dezer latere schilders komen niet tot hunne waarde. Vele waren bedoeld als altaarstuk in hel verlichte kerken van den Renaissancetijd. In de laatste jaren werden die hooge retabelbouwen ongenadig neergehaald om de plaats in te ruimen voor onbeduidende produkten die zoogezegd in den « Stijl » van het gebouw zijn opgevat ; met de groote schilderijen weet men waarlijk niet meer wat aan te vangen. Voeg daarbij dat de belichting onzer kerkintérieurs gewel-

dig gewijzigd werd door het aanbrengen van kleurglas — eene wijziging die geen aanleiding tot kritiek zou bieden moest ze niet zoo ellendig en smaakloos zijn uitgevoerd als het wel het geval is te Brugge. Zeker onder de Brugsche schilders zijn de middeleeuwers de grootste ; maar de rechtmatige bewondering voor deze geniën mag niet leiden tot geringschatting van hunne mindere maar nog verdienstelijke nakomelingen. M. E.

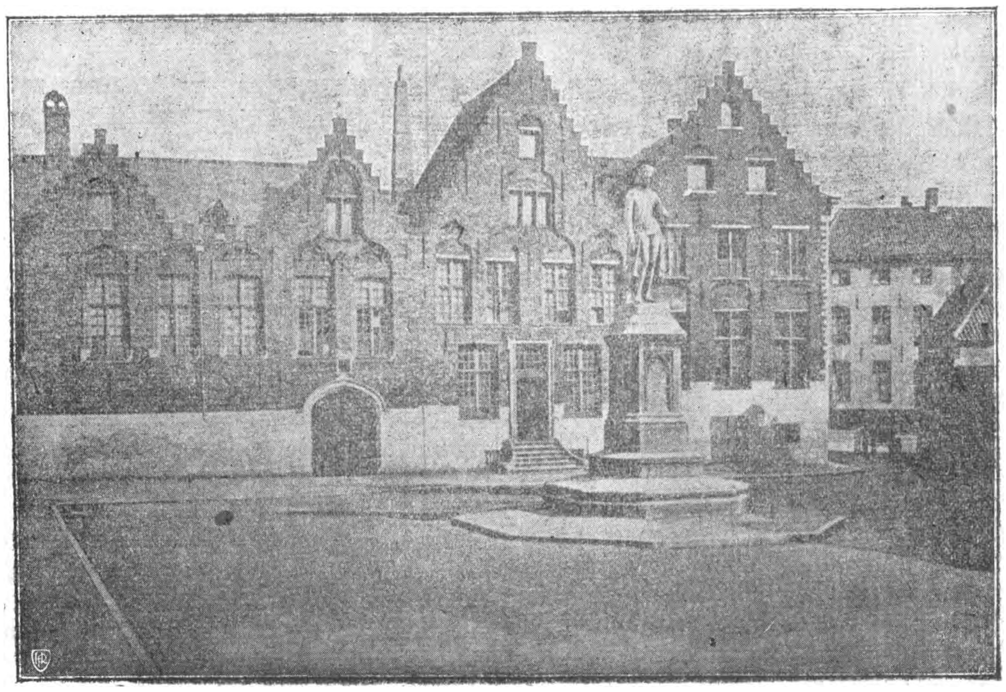

Memling plaats

2e Landdag van den V.T.B.

In aansluiting met de genomen beslissing te Mechelen op den heuglijken 23n April 1922, zal de tweede landdag in het aloude Vlaamsche Brugge gehouden worden den 6n Oogst eerstkomende.

Bij genoegzame belangstelling zal, van uit Antwerpen, den *Zaterdag* 5 Oogst, een vertrek per boot plaats hebben over onzen prachtigen Scheldestroom, naar Zeebrugge, alwaar ons gelegenheid zal geboden worden om de haven te bezichtigen. Langs het prachtige zeekanaal gaat de reis dan verder tot Brugge.

Het vertrek te Antwerpen zal plaats hebben rond 1 u.; aankomst te Zeebrugge rond 6 u.

De reis zal ongeveer 10 fr. per persoon kosten.

Voor de andere leden van den V.T.B. die des Zondags naar Brugge gaan om de V.T.B. landdag bij te wonen, zal gelegenheid bestaan tegen verminderd tarief per spoor te reizen.

Bij genoegzame deelneming zal van uit Antwerpen des Zondags een extra-trein naar en van Brugge voor den V.T.B. rijden.

De inschrijvingen (zoowel van hen die des *Zaterdags* per boot gaan, als van hen, die des Zondags met den specialen trein willen meegaan) moeten met duidelijke opgave of bedoeld is de *bootreis* of de *trein* — vóór 1 Oogst op het Secretariaat ingeleverd worden.

Ditzelfde geldt voor hen, die van uit andere plaatsen, des Zondags per trein naar Brugge wenschen te gaan. Om van den verminderden prijs te kunnen genieten (groepreizen per spoor) is noodig dat vóór 1 Oogst de inschrijvingen inkomen uit Mechelen en omgeving bij M. K. Peeters, Lange Schipstraat, Mechelen. — Gent, bij M. Gyselinck, Begijnhoflaan, 31.

In andere plaatsen kunnen de leden zich onderling verstaan om als groep te reizen. (Zie de daarvoor noodige onderrichtingen aangaande het inrichten van uitstappen in ons Nr 6 van 31 Mei j.l.)

Brugge en de modernisten

Te Brugge, zoo zegde mij onlangs een pseudo-modernist, hebben wij, menschen van de 20ᵉ eeuw, niets te leeren.

Zoo! Niets te leeren!

Ik weet het wel dat onder voorwendsel van restauratie, heel wat verknoeid werd in de mooie stad; dat bijgevolg veel archeologen hier niet meer komen studeeren omdat het niet zoo gemakkelik uit te maken is wat echt is en wat niet; dat vele schilders zich niet meer aangetrokken voelen door het „oud-nieuw". Bruges, c'est du chiqué, zegde onlangs een Fransche schilder, en hij raadde al zijn collega's af naar Brugge te gaan.

Maar toch!

Gaat eens elders kijken, b.v. naar het nieuwe Schaarbeek. Daar is de overheid ervan bewust dat schoonheid ten allen kante de wandelaars moet omringen; er worden dan ook jaarliks „Concours de Façades" ingericht, en de uitslagen rondgebazuind. Gaat die huizen zien, of liever neen, kijkt niet wat er achter die straatgevels staat, bekijkt de tuingevels bizonder niet; ziet alleen maar naar de straatgevels, let er eens op hoe ze malkaar opvolgen, hoe goed ze onderling overeenkomen, en gij zult er van walgen van de „Concours de façade"; gij zult walgen van die eigenaars en die architecten, die maar één ding schijnen gezocht te hebben in hun bouwwerk, en wel: meer in 't oog springen dan de naburige gevels.

Komt dan naar Brugge, en gij zult uw maag die lijdt door overlading, zich voelen herstellen. In vele straten nog kunt gij er leeren wat een straatwand is; hoe men met weinig elementen verscheidenheid kan bekomen; hoe een aantrekkelik geheel kan verwezentlikt worden zonder zijn toevlucht te nemen tot verschillende historische stijlen. Gij zult er verder leeren hoe, toen in den loop der tijden, de vormgeving zich wijzigde, het nieuwe telkens naast het oude toegepast werd, in een geest van verzoening, zou ik zeggen. Daarmêe bedoel ik dat, hoezeer ook het nieuwe van het oude mocht verschillen, de opbouw geschiedde met tact, met eerbied voor het bestaande; en zoo komt het dat, niettegenstaande een groote verscheidenheid, wij het oude Brugge als een esthetische eenheid gaan beschouwen.

Wij hebben allen in boeken gelezen dat er te Brugge verschillende soorten van huisgevels bestaan: type A, type B, enz. Maar daarmee is het niet uit. Wie kijken kan bemerkt bij zijn wandelingen door Brugge, tal van oude gevels, die niet gecatalogeerd zijn en die meestal ook niet gerestaureerd werden. Het zijn immers dooreen zeer eenvoudige gevels waarvan de dakkant in de richting van de straat loopt.

Zij, die de waarde dier gevels niet snappen, moeten maar een oogenblik denken dat in hun plaats, heel Brugge door, gevels van type A, van type B enz. gebouwd staan, en zij zullen misschien vermoeden hoe druk, hoe vervelend eentonig Brugge zou zijn.

De stedenbouwkunstenaar heeft dus heel wat te leeren in Brugge; de moderne architect niet minder.

Om maar een voorbeeld aan te halen: de moderne architect wil de materialen van zijn tijd gebruiken; o.m. wat de afdekking van zijn gebouwen betreft. Zoo kan hij vierkante kamers bouwen in plaats van schuin-toeloopende zolders. Maar.... hij laat zich soms afschrikken door het geroep van de anti-modernen die tegenwerpen: „de horizontale lijnen van uw platdaken behooren in onze streken niet thuis; zij zijn op hun plaats in zuidelijke landen waar het bijna nooit regent."

Kijkt eens rond te Brugge en telt de oude gebouwen die horizontaal afgedekt zijn! Om in 't hartje der oude stad te beginnen hebt gij op den Burg den Steiger der H. Bloedkapel; op de Groote Markt ziet gij het hoekhuis der St. Amandstraat, en een dubbel huis tegenover de Halle; achter den schouwburg ligt het Zwart Huis; aan de Jan Van Eyckplaats ligt er een. Ik laat u het genoegen de andere zelf op te zoeken.

Bekijkt dan zorgvuldig de 16ᵉ eeuwsche kaart van Ware Gheeraerts, en gij zult kunnen opmerken hoe tal van niet meer bestaande heerenhuizen het uitzicht hadden van plat afgedekte gebouwen.

Zoo zou ik kunnen doorgaan; maar de pseudo-modernist zal mij reeds verstaan hebben: wanneer hij eens zal echt modernist geworden zijn, dan is er voor hem te Brugge veel te leeren.

HUIB HOSTE.

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

SECRETARIAAT V. T. B. ST. JANSPLEIN 29, ANTWERPEN, POSTCHECKREK. V. T. B. Nr 83330

UITGAVE VAN „LIBERTAS" KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)	ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 10 **31 Juli 1922**

Seravezza en zijne Marmergroeven

Van Genua uit gaat de spoorlijn door ontelbare tunnels langs de boorden der Middellandsche Zee, de heerlijke Riviera di Levante. Voorbij Nervi, Santa Margherita, het thans historisch geworden Rapàllo, Sestri-Levánte, uitverkoren plaatsen, waarvan de namen alléén reeds beelden van licht, kleur en warmte opwekken, gaat het tot we Seravezza-Quercéta bereiken, doel dezer reis.

Rechts in de verte vermoedt men de oneindige deining der zee ; links van ons ligt het gebergte, dat in zijn schoot de marmerrotsen geborgen houdt.

Seravezza ligt in deze richting tamelijk ver van 't spoor verwijderd. Een klein karretje met lichte wieltjes, dat in de gegeven omstandigheden het summum van confort vertegenwoordigt, zal ons ter bestemming brengen.

Nadat we bij het station de opslagplaatsen van marmer, dat daar ter verzending klaar staat, even hebben bekeken, gaan we op weg.

Al dadelijk zien we op ons afkomen de bekende met ossen bespannen wagens, die de blokken marmer naar het station voeren. Deze ossen,waarvan er naar gelang de last zwaar is, soms zes en zelfs tien koppel voor den wagen zijn gespannen, zijn doorgaans prachtexemplaren met enorme horens en groot van bouw, haast allen van dezelfde licht-„beige" kleur.

Ze zijn twee aan twee aan den kop vastgemaakt door middel van een stok, die dan tevens tot zitplaats dient van den drijver, die hier, merkwaardig genoeg, dwars is gezeten.

Zoo gaat het onafgebroken voort : het eene gespan na het andere.

Links en rechts van de baan zijn overal gaarden van olijven, sierlijk gekromde en verwrongen boomstammen met wuivende kruinen, afwisselend met wijnstokken. Daartusschenin vlekken de rustieke echt italiaansche huisjes met het platte dak en de roos-gekalkte muren.

Deze streek heeft weer haar heel speciaal eigen karakter. Van achter de schilderachtige armoedige dorpjes, waar de bergstroom doorheen bruischt, rijst het ruwe rotsgebergte der Appenijnenketting dat we stilaan genaken.

Zonder dat we 't zelf merkten zijn we Seravezza genaderd. Seravezza zelf biedt weinig belangwekkends. Een aardig kerktorentje en een paar oude bruggetjes met de schamele huisjes daar omheen geschaard. Wij zetten onzen weg dan ook voort zonder lang oponthoud.

Even buiten Seravezza krijgen we reeds de marmerzagerijtjes. Grootere en kleinere inrichtingen, die hunne drijfkracht ontleenen aan den bergstroom, waarnaast zij zijn opgebouwd.Hier zijn op hunne reis naar het station opgehouden een deel der blokken marmer,die eerst in dunne platen worden doorgezaagd.

Naarmate wij de groeven naderen wordt het

langs den weg bedrijviger. Daar hebt ge groepjes ossen, die wachten om ingespannen te worden. Drijvers en werklieden loopen er doorheen, draaien wagens om, komen met kettingen aangesleurd, terwijl het gebergte de echo hunner zangerige stem weerkaatst.

Aan den kant der baan liggen reeds afgewerkte blokken klaar. We komen aan den voet der marmergroeven.

Op den achtergrond rijst in de hoogte de „Monte Altissimo".

Indien Seravezza nu de wereld door bekend is, is het omdat op dezen berg het beroemde „Statuaire" marmer gevonden wordt, dat om zijne ongerepte doorschijnende blanke kleur door de beeldhouwers zoozeer wordt gewaardeerd. Dat de uitbating op zulke hoogte niet zonder bezwaren gaat is licht te begrijpen. Het is dan ook een zeer duur marmer.

Vlak bij ons zijn er echter andere groeven, aan den eenen kant van den weg het witte marmer „Bianco Chiaro", aan den anderen kant „Bardiglio Capella" het bekende Turquin-blauw (van de „Kapel" groeve).

Niets zou doen vermoeden dat die rotsen ginds in de bergen, die er uitzien als alle andere rotsen, nu eigenlijk wit marmer zijn, indien niet de witte slijp — net een reusachtige waterval — aanduidde dat ginds in de hoogte menschen den rotswand afvreten.

Die witte sneeuwval, die van boven uit de groeve tot onder aan den weg daalt, is eene tamelijk vlakke helling gevormd uit afval van marmer, waar langs de blokken naar beneden gelaten worden.

Door middel van stevige kabels, die van boven in de groeve rond zware palen worden heengeslagen en die op regelmatige afstanden in het hellend vlak zitten, laat men de blokken naar beneden glijden.

De kleine blokjes laat men omlaag in een klein bakje, dat met een wieltje is opgehangen aan een stalen kabel en daarlangs naar beneden rolt.

Dit bakje zullen we gebruiken wanneer we op dezelfde manier naar boven worden getrokken, daar het voetpad te lang en te vermoeiend is.

Op weg dan maar. Na een paar signalen door den roephoorn komt het ding in beweging. Het was echter geen prettige gewaarwording toen we in dat wiegende bakje boven het bruischende water in de hoogte werden getrokken, doch we waren nu eenmaal zoo ver. We werden echter beloond door de prachtige, steeds wisselende panorama's, die zich onderweg voor ons oog ontrolden.

We komen veilig boven.

't Is als of we hier belanden in een gansch afgescheiden wereldje, geheel onwetend van wat er daar beneden omgaat. Menschen komen van achter de rotsen over den breeden weg aangesjouwd met blokken, die bij het hellend vlak moeten gebracht worden.

Langs dezen effen weg is het één opslagplaats van blokken, die allen reeds gerocteerd zijn, d. i. met ruw-gepuntte regelmatige vlakken ter aflevering klaargemaakt. Al het voorbereidend werk geschiedt hierboven in de groeven, en naarmate wij daar verder indringen zien we langs verschillende zijden kleine werven, links in de diepte — en rechts in de hoogte. Van alle kanten galmen de hamerslagen u tegen. Kijk, daaronder hangen menschen tegen den rotswand — net een schipper die zijn boot kalefatert. Ze zitten op een plankje, dat met kabels in de hoogte is vastgemaakt, en hangen zoo boven de diepte, terwijl ze bezig zijn met gaten te kappen in den rotswand; straks worden deze gevuld met springstoffen, die de massa moeten uiteen rukken.

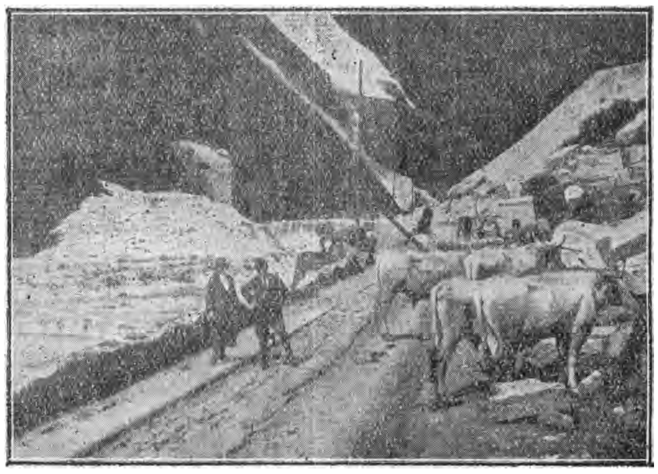

Hoogerop zijn andere menschen bezig de rots te bestoken met eene lange ijzeren staaf Onder het zingen van een klaaglied, waarin er een vóórzingt en al de anderen telkens invallen, poken ze steeds op maat van het eeuwig herhaalde zelfde zaagdeuntje met hun stang in den grond. Wat een ellendig be-

staan ! Het is als een beeld uit het verleden.

Op diezelfde manier moeten ook gezwoegd hebben de slaven, die in vroegere tijden gedwongen werden deze groeven te ontginnen.

De gaten, die aldus geslagen zijn, worden dan, ofwel gevuld met poeder, ofwel dicht gemaakt met zware houten spieën. Deze laatste worden voortdurend nat gegoten en door het uitzettingsvermogen van het hout moet het marmer wijken en stort de massa neer.

Deze enorme massa's kunnen natuurlijk zoo maar niet vervoerd en bewerkt worden. Ze moeten dus in blokken verdeeld.

't Is in 't belang van den groevenmeester de blokken zoo groot mogelijk te houden om hunne meerdere waarde,doch er moet bij het „debiteeren" der massa's rekening worden gehouden met de natuur-gebreken die er in liggen.

De hierboven beschreven werkwijze is nog eene zeer primitieve. In de meeste groeven, — ook hier — worden voor al deze bewerkingen draadzagen gebruikt. Deze inrichting bebestaat uit een gekeperden draad (fil helicoïdal) ongeveer 5 m/m dik, mechanisch aangedreven. Deze draad zonder einde, die om steeds behoorlijk afgekoeld te zijn verschillende honderden meters lengte heeft, is gemakkelijk verplaatsbaar, en wordt dáár opgesteld waar men de rots wenscht uit te zagen.

Op deze wijze bekomt men mooie regelmatige marmermassa's en gaat er weinig aan afval verloren.

Na een tocht door de hooger en lager gelegen ontginningswerven, op welken wij onderweg het machienengebouw bezoeken, keeren we terug naar onze landingsplaats, waar het bewuste bakje aan den draad gereed hangt om ons weer naar beneden te laten. R. P.

Naar Duitschland

Van verschillende zijden ontving het Secretariaat van den V.T.B. het verzoek om eenige inlichtingen te geven omtrent de ongunstige berichten, die in den laatsten tijd in de dagbladen verschenen waren over het verblijf in de hotels in Duitschland en in het algemeen over de toestanden op toeristisch gebied in dat land.

Men zou, zoo werd er in de pers gemeld, bij aankomst een hoog bedrag aan «taxe» te betalen hebben, vaak onwillekeurig door de eene autoriteit veel hooger bepaald dan door een ander, de hotels verhoogden, onder allerlei voorwendsels, de prijzen na een of twee dagen verblijf, in één woord men werd «uitgebuit». Om deze zaak te weten te komen en te kunnen zien of wij onze leden onvoorwaardelijk een bezoek aan Duitschland in deze omstandigheden moeten ontraden hebben wij ons gewend tot de Direktie van een der voornaamste, Zuid Duitsche Hotels : Hotel Feldbergerhof, op de Feldberg in het Zwarte Woud. Toen onze brief om inlichtingen te vragen daar aankwam bleek daar juist ook een lid van den V.T.B. de Heer W.L. van Antw. verblijf te houden en de Direktie van voornoemd hotel had het goede inzicht onzen brief genoemden heer ter lezing te geven en hem ook te laten beantwoorden. Dit is heel

goed ingezien en wij zijn daardoor in staat het oordeel van een onzer mede-leden, en onpartijdige, weer te geven.

Uit het schrijven van de Hotel-Direktie het volgende : (vertaald)

»In verband met Uw geëerd schrijven van 24 dezer, heeft een gast van ons Huis, Mijnh. L. van Antwerpen, de vriendelijkheid de nadere beantwoording daarvan op zich te nemen.

Wat de vreemdelingenbelasting(Fremdensteuer) en verblijfsduur (Aufenthaltsdauer) betreft, moet men per persoon, bij een verblijf van 7 dagen M. 300.—, tot 4 weken M. 600.—, en langer dan 4 weken M. 1000.— betalen. Bovendien wordt (hier) nog een plaatselijke belasting (lokale Steuer) van M. 5.— per dag en per persoon geheven.

De pensionsprijs is van M. 300.— per dag en per persoon af.»

Ook uit het schrijven van ons lid,M. W. L., zullen wij hier een gedeelte overnemen : onze lezers kunnen dan zelf het best hun oordeel vormen. Vanzelf — het is onnoodig zeker dit nog te zeggen — heeft ons lid het slechts over het hotel, dat hij bewoont en de streek waar hij thans verblijf houdt. Dat neemt niet weg dat zijn ondervinding toch ook wel eenige algemeene waarde heeft. Toch raden wij onze leden onbeperkt aan — men ziet ook dat de Heer L. zulks aanbeveelt — vóór men op reis gaat een afdoend akkoord met een hotel te treffen en niet op prijzen «onder voorbehoud of «vrijblijvend» in te gaan. De heer L. schrijft o. a. :

.... ik meen, dat het U en ook de leden van onzen Bond aangenaam zijn zou een en ander over de toestanden hier te vernemen. Ter hoofdzake eerst : U moogt er volkomen over gerust zijn dat de pensioensprijzen,die U worden genaamd, *over den geheelen duur* van Uw verblijf zullen geldig blijven.

Bij den overeengekomen prijs komt slechts een verhooging van 10 °/₀ de zoogenaamde »Bedienungsablösung», die de plaats vervangt van de talrijke fooitjes en voordeeltjes, die anders aan een onbegrensd getal bedienden van het hotel moeten uitgedeeld worden, niemand tevreden stelden, en den reiziger ten slotte veel meer dan 10 °/₀ der rekening kosten. Dit stelsel is uiterst aangenaam aan den toerist en is nu reeds in vele Duitsche steden en zomerverblijven ingevoerd.

In de laatste dagen is nu ook een besluit der regeering in kracht getreden, dat zekere taksen aan alle «Kurgäste» oplegt, zoowel Duitschers als vreemdelingen. Deze taks kan zoowat vergeleken worden met onze «taxe de luxe» ; haar bedrag kan, voor een langer verblijf, op eenige honderden marken beloopen.

De verzorging in den «Feldbergerhof» laat niets te wenschen : kamers, bedden, badkamers en toebehoorten, tafelgerief, linnen, alles is er ten uiterste zuiver en in besten staat van onderhoud. De behandeling wordt op vriendelijke wijze gevoerd. Het eten is rijkelijk voldoende en goed. De wenschen van zwakke personen of van kinderen worden ook — natuurlijk als ze niet te onredelijk zijn — steeds vriendelijk in acht genomen.

Wat nu de feiten betreft, die in de bladen werden vermeld, geloof ik, dat deze niet te betwisten zijn. In Beieren moet het echter erger zijn dan in Baden. Zekere Duitsche bladen hebben echter reeds de zaak opgenomen en zoowel de overheid als de hoteleigenaren gemaand dat zij op verkeerden weg waren. Wat de «polizei» aangaat is het natuurlijk steeds aan te raden zich in het voorgeschreven tijdstip (gewoonlijk 24 uren) aan te melden en, om zekerheid te hebben nopens hotelprijzen, op voorhand schriftelijke bevestiging te verlangen. (Niet nalaten een zegel voor het antwoord bij te voegen, of wel op een «antwoord-postkaart» te schrijven).........».

De V.T.B. naar Brugge

In de eerste plaats het teleurstellende bericht dat van de bootreis van Antwerpen naar Brugge niets komen kan.

Het bleekt ons dat de maatschappij, waarmede wij in onderhandeling waren voor een boot, van plan was een sleepboot daarvoor ter onzer beschikking te stellen.

Wij hebben dit onvoorwaardelijk afgezegd, omdat het naar onze meening beter is **geen** *bootreis te maken dan een met een zoodanige, die zonder eenige veraangenaming of „comfort" is. Daar mochten wij onze leden niet aan wagen.*

Een andere, meer passende, boot was voor dien datum niet te vinden.

* * *

Wij vertrekken dus nu per trein op Zondag 6 Augustus. Bootreis of spoorreis : om het even, we gaan toch naar Brugge en 't zal er niet minder gezellig om zijn ! Elk V. T. B.-lid, dat maar eenigszins kan, kom toch?

Alleén, of beter nog met familie en (of) vrienden. Mechelen stond op 23 April in het **V.T.B.**-*teeken, Brugge moet niet minder daarvan gewagen. Men vertrekt uit :*

Antwerpen-Zuid	*om*	*6.00*	*uur.*
Brussel	»	*5.56*	»
Dendermonde	»	*7.00*	»
Gent	»	*7.16*	»
Kortrijk	»	*6.31*	»
Mechelen	»	*6.29*	»
Roeselaere	»	*7.25*	»

Antwerpenaren rijden in groep tegen verminderden prijs. De plaatskaarten voor den trein moeten afgehaald worden Zaterdag 5 Augustus tusschen 9 en 12 uur op het Secretariaat St Jansplein 29.

V.T.B-ers uit andere plaatsen verstaan zich onderling. Bij aankomst te Brugge zullen de leden aan de statie commissarissen vinden om de noodige inlichtingen te verschaffen en hen te geleiden naar de plaats van afvaart voor den „gondeltocht" door Brugge.

V.T.B-ers op! Van alle zijden, uit geheel Vlaanderenland op! Naar het Venetië van het Noorden : naar Brugge!

ONZE KLOKKENSPELEN

Vereeniging „Onze Beiaarden"

Voor enkele maanden werd er te Brussel een Vereeniging gesticht met het volgende doel :

I. — **Uitvoeringen op de beiaarden.** — De leden op de hoogte houden van al de beiaardconcerten welke in het land gegeven worden : het aantal dezer vermeerderen en het gezamenlijk reizen, of althans het reizen tegen verminderden prijs bevorderen ; den toehoorders de bestgeschikte plaatsen aanduiden ; beletten dat de stilte zou verbroken worden, gedurende de uitvoeringen, door straatlawaai, gerij, enz. door een zich beroepen op de stadsoverheden, de opwekking der beiaardkunst in het buitenland gadeslaan ; plaatselijke afdeelingen vormen welke in verband zouden blijven met de centrale.

II. — **Beiaardiers.** — Een innige vriendschapsband vormen tusschen de beiaardiers en het publiek ; den arbeid hunner voorgangers doen kennen ; eveneens hunne krachtinspanningen, hunne scholen ; hen eeren naar verdienste ; hen in 't buitenland bekend maken ; hunne medekunstenaars van andere landen oproepen ; prijskampen instellen en beschermen ; de bijzondere studiën bevorderen, indien noodig, deze geldelijk ondersteunen ; desvoorkomend reisbeurzen stichten voor de verdienstelijke leerlingen.

III. — **De beiaarden.** — De geschiedenis der beiaarden, van hunne klokken en dezer gieters doen kennen ; eveneens het saamstellen der klokkenspelen ; arbeiden, 't zij door het beïnvloeden der Openbare Machten, 't zij rechtstreeks, om de klokkenspelen te herstellen, te voltooien, en, zoo noodig, er nieuwe op te richten.

IV. — **De muziek.** — Het opzoeken en het aanpassen van oude liederen, uit onzen ouden schat van Vlaamsche en Waalsche Folklore, tevens uit Buitenlandsche Folklore, onze toonkunstenaars doen kennen door hunne aan de klokkenspelen passende bewerkingen ; hunne werken bekronen.

V. — **Beelden- en boekenkennis.** — De werken van onze kunstschilders, teekenaars, boekverluchters en plaatsnijders, van onze schrijvers en dichters doen kennen, wanneer zij er zich op toeleggen onze torens en liederen te verheerlijken.

VI. — Een **Tijdschrift** te laten verschijnen tot handhaving en verdediging van bovengemelde punten ; verder, bijzondere beschrijvingen; kaarten ; gedurende het winterseizoen, voordrachten en muziekuitvoeringen doen plaats grijpen ten voordeele der kas van het verbond. — Over 't algemeen : alles in 't werk stellen tot verheerlijking van het schoone en den mensch verhevene vreugde te verschaffen.

Bijdrage. — De jaarlijksche bijdrage der leden is minstens 2 fr. ; eereleden betalen 10 fr. 's jaars en beschermende leden 50 fr.

De toetredingen kunnen gezonden worden aan den secretaris der Vlaamsche Afdeeling : Aimé De Cort, 3 Wapenstilstandstraat, Brussel.

Reeds ontstonden er afdeelingen te Bergen, Brugge, Mechelen, Roeselare, enz. terwijl in vele steden onderhandelingen gaande zijn.

Het **Centraal Bestuur** is als volgt samengesteld :

Voorzitter : Emiel Hullebroeck, toondichter, Brussel.

Ondervoorzitters : Em. De Veen, Brussel. Raoul Rettiens, advokaat, Brussel.

Secretarissen : A De Cort, Wapenstilstandstraat, 3, Koekelberg-Brussel. E. Schwartz, 44, rue du Pacifique, Ukkel.

Leden : Th. Borgerhoff ; A. De Bie ; H. De Coster ; A. De Winne ; J. Stadeler ; R. Stevens ; F. Tousaint van Boelare ; H. Van der Seypen ; G. Vriamont.

Een Eere-Komiteit, bestaande uit een groot getal letterkundigen en artisten, werd ook gevormd.

Mochten weldra door toedoen van deze vereeniging en in samenwerking met alle organismen, maar vooral met den Vlaamschen Toeristenbond, onze aloude klokkenspelen overal zingen en jubelen in onze trotsche Vlaamsche torens.

Aimé De Cort.

Onze Vlaamsche Molens

De Kampioen schrijft over het lot der molens :

„ In een versneld tempo verdwijnen onze molens, ondanks de moeite, die verschillende vereenigingen, zooals de A.N.W.B., Heemschut, enz., zich geven om ze voor onze typisch-Nederlandsche landschappen te behouden.

We hebben lotgenooten.

'n Schrale troost voorwaar, of eigenlijk is het heelemaal geen troost, want moet het des te droever stemmen, dat overal om ons heen teekenen zijn waar te nemen, dat de schilderachtige molens moeten worden opgeofferd aan de veranderde eischen van den tijd ?

Ook het Vlaamsche natuurschoon wordt ernstig bedreigd door het verdwijnen der molens. Een briefschrijver in Het Laatste Nieuws zag te Schonisse de laatste van de acht molens afbreken, die er gestaan hebben. „De windmolens kunnen tegen den stoom niet meer op", verklaarde de molenaar. En zooals te Schonisse gaat het overal : de vroolijk draaiende molens, die als uitkijktorens zijn voor de schoonheid van het omliggende landschap en waarvan vele de waarde van historische monumenten hebben, worden, evenals bij ons, stuk voor stuk afgebroken.

„De verdwijning zal dit land schenden" aldus het Vlaamsche blad. „Er wordt nu veel gesproken over esthetische opvoeding en over behoud van natuurschoon Er is een kapverbod voor de bosschen. Met weinig kosten kan de regeering, 't zij van staat of provincie, een aantal molens behouden, en ze inrichten als uitkijktoren. Betere „Belvédères" kan men niet wenschen. In ons land ook wel, maar meer nog in andere, bouwt men op punten van natuurschoon uitkijktorens.

In Vlaanderen kan men ze dus op goedkooper wijze hebben.

Een Waalsch volksvertegenwoordiger heeft de wet tot bescherming der bosschen ingediend en doorgedreven. Welke Vlaming zorgt voor het behoud onzer schoonste molens, namelijk die op hooge punten ? "

Het is bedroevend te zien, hoe eenerzijds schilderachtige terreinvoorwerpen bij uitnemendheid gelijk onze molens verdwijnen, en anderzijds gedrochtelijke en wanstaltige huizen en andere gebouwen en leelijke transformatiehuisjes verrijzen, zónder karakter, die het landschap grondig bederven."

12.588.949 Automobielen

Op 1 Januari 1922 waren er over de geheele wereld 12.588.949 personen- en vrachtauto's in gebruik,en wel in: Amerika 10,505,660, Engeland 497,580, Canada 463,448, Frankrijk 236,146, Duitschland 91,384, Argentinië 75,000, Australië 73,900, Italië 53,000, Indië 45,983, Holl. Antillen 45,000. N.-Zeeland 37,500, Spanje 37,450, Rusland 35,000, België 32,200, Zuid-Afrika 26-468, Brazilië 25,000, Mexico 25,000, Denemarken 22,260, Cuba 20,000, Zwitserland, 18,011, Oostenrijk 16,350, Noorwegen 14,340, Zweden 14,250, Nederland 13,500, Philippijnen 12,381, Japan 12,260, Algiers 12,000, Polen 10,700, Chili 10,000, Uruquay 10,000, Roemenië 8500, China 8150, Porto-Rico 6500, Turkije 5500, Ceylon 5350, Egypte 5084, Portugal 5000, Tsjecho-Slowakije 4133, Peru 3343, Venezuela 2500, Marokko 2500, Indo-China 2300, Siam 2187, Columbia 2000, Tunis 1990, Panama 1950, Jamaïca 1350, Terre-Neuve 600, Guatemala 500, Guadeloupe 500, Paraguay 500, San-Salvador 400, Nicaragua 370, Costa-Rica 200, Honduras 200, Madagascar 159, Monrovië 3.

Een bekend type.

De O. S.-redactrice van het „Handelsblad van Amsterdam" vertelt :

Een ehrentfest burger uit een Nederlandsch provinciestadje is met een reisvereeniging naar de Fransche hoofdstad getogen en flaneert op een vrijen middag langs de boulevards.

Als herinnering aan den glorieuzen tocht zal hij voor zijn dochtertje een horloge meebrengen. Dus stapt hij een goudsmidswinkel binnen en vraagt, op een uurwerk wijzend, met benepen stem :

„Combien est-ce que cela coûte ?"

„Soixante dix", antwoordt de winkelier.

Onze brave landgenoot, wiens kennis van de Fransche taal beneden het middelmatige blijft, doet moeite, de waarde van het genoemde bedrag te realiseeren en bladert ietwat nerveus in het gidsje met de meest voorkomende uitdrukkingen, dat zijn trouwe reismakker is.

De winkelier, Parijzenaar van het hoofd tot de voeten, krijgt medelijden met den adspirant-klant en hem het gidsje uit de hand nemend, slaat hij een bladzijde op wijst een bepaalden zin aan en zegt met een beleefde buiging : „S'il vous plaît, monsieur." Waarop de ander hakkelend en stotterend voorleest : „ Monsieur, c'est trop cher. Laissez le à moins."

Naschrift :

Zóó treft men ze ook bij ons aan. Nederlanders, die een mondje vol fransch hakkelen en hun eigen taal vergeten te gebruiken. Want dat is het verschil met dien Parijs-bezoekenden-Nederlander en de onze : daar *moest* hij zich wel van het fransch bedienen, hier bij ons kunnen ze echter met hun eigen taal terecht.

De nutteloosheid van den voetganger

„De Kampioen" haalt uit zijn vergeeld, stoffig archief een stuk op dat 25 jaren geleden verscheen en dat nu nog aktueel is !

De voetganger is een gewerveld dier van de klasse der zoogdieren, dat zich, gelijk zijn naam reeds aanduidt, bij voorkeur van zijn beide beenen bedient, om zich van de eene plaats naar de andere te begeven.

Deze neiging, om zich te blijven bedienen van zulke onvolkomen verplaatsingsmiddelen, wijst erop, dat de voetganger een zeer achterlijk dier is. Want hij, die tegenwoordig gaat, weet niet met zijn tijd mee te gaan.

Begiftigd met zeer zwakke en hoogst primitieve voortbewegingswerktuigen als hij is, gevoelt de voetganger zijn inferioriteit volkomen. Hij weet, hoe weinig vertrouwen hij kan stellen in zijn onderdanen, die hem met veel inspanning in tien minuten slechts duizend meter ver brengen. Vandaar, dat hij altijd schuw blijft, dat hij zich onrustig voortbeweegt en dikwijls zijsprongen maakt, waardoor hij dan wel wat op een haas gelijkt, natuurlijk met eliminatie van alle snelheid, die aan dit dier wordt toegeschreven.

De voetganger is een dier, dat zich het meest op zijn gemak zou voelen, wanneer het zich uitsluitend bewoog op de opzettelijk voor hem aangelegde trottoirs of verhoogde voetstraten. Wanneer het dit deed, zou het ook geen schadelijk dier zijn. Maar onder de impulsie van een zekeren wellust om te tarten, door een onbezonnen vermetelheid, of wel door een natuurlijke domheid, waagt het zich dikwijls midden in de drukte der zijwegen.

De waarneming van het oog is niet vlug genoeg om de gevaren, waaraan het dier zich dan blootstelt, ook maar voor een tiende part te overzien.

De voetganger beweegt zich daar dan ook nog aarzelender, staat dikwijls wanhopig stil, niet wetend of hij links of rechts moet vluchten of hard vooruit hollen zal, heeft geen flauwe notie van tijdsberekening of het schatten van afstanden, kortom, hij doet alles door gemis aan beslistheid en tegenwoordigheid van geest zoodanig, dat het precies anders uitkomt dan hij zich had voorgesteld.

Men ziet dikwijls heele troepjes voetgangers verschrikt van het midden van de zijstraat, waarheen zij zich schoorvoetend hadden gewaagd, op de meest naïeve wijze naar hun trottoir terugsnellen, zonder dat zij schijnen te b denken, dat de twee helften van een straat even groot zijn, zoo dat zij met dezelfde moeite de geheele straat hadden kunnen oversteken !

Meermalen ziet men ook voetgangers twee aan twee met doodsangst op het gelaat vlak voor een vreedzamen wielrijder van eene been op het andere staan balanceeren, zonder dat zij schijnen te voelen, dat de eenige manier om den fietser te ontkomen, één besliste zijwaartsche beweging is !

Soms is de voetganger nog gevaarlijker, vooral wanneer hij tot de „verstrooide" orde dezer zoogdieren behoort. Of zijn verstrooidheid het gevolg is van diepzinnige overpeinzingen, van de aantrekkingskracht, die een vrouwelijk wezen op hem uitoefent, of van hersenloosheid, de verstrooide voetganger is het schadelijkste wezen, dat er bestaat. Sommigen drijven de verstrooidheid zoo ver, om op gevaarlijke verkeerspunten een brief of een krant te gaan loopen lezen. Dit nu is niets meer of minder dan den dood trotseeren. Het is zelfs het aanroepen van den dood met het onmiskenbare doel om respectabele wielrijders en andere menschen, die niet van gebrekkige voortbewegingsmiddelen afhankelijk willen zijn, te bezoedelen met een lasterlijke moordenaarsreputatie. Mijn conclusie is, dat er geen andere zoogdieren gevonden worden, die zóó geraffineerd boosaardige en gevaarlijke neigingen hebben als voetgangers."

De „geleerde" schrijver voorspelde, dat de voetganger zal verdwijnen.

„De automobielen van alle soort", zegt hij, „zullen zóó in aantal toenemen, ze zullen in zulk een verschrikkelijke vaart gaan rijden en zoo behendig in vollen ren tusschen alle mogelijke verkeerscoïncidenties doorschieten, dat de voetgangers, niet meer wetend waar zij blijven moeten, doodeenvoudig verdwijnen. Zij zullen dan ook voorhistorische wezens gaan worden.

En nog later, wanneer zelfs de soort der wielrijders is verdwenen, om plaats te maken voor een nieuw ras — wij bedoelen het ras der automobilisten, menschen met rudimentaire beenen, daar deze ledematen door volkomen buiten-dienst-stelling tot den atrophischen toestand zijn overgegaan —, dan zal men in het anthropologisch museum vol verbazing het geraamte aanstaren van den laatsten voetganger, prijkend tusschen de skeletten van den laatsten Roodhuid en den laatsten anthropomorphen Aap".

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niet te veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat : St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr: VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 7.

1650 Mej. Joste J., Ambiorix Square, 45 Brussel
1 Geersens Nand, Gen, Capiaumontstr. 26 Berchem
2 Talboom R., handel., Molenstr. 85 Mechelen
3 Willems L., adv., Reigerstr. 13 Gent
4 Van den Bergen Cesar, Kliniekstr. 110 Anderlecht
5 Hereng J., beambte, Eug. Smitstr. 74 Schaarbeek
6 E. H. Vandermeulen Paul, leeraar, Ferrières(Luik)
7 Vandermeulen Louis, nijveraar, Hoogstr. Bree
8 Vandermeulen Gérar, hoogstud., „ „
9 Torrele Desideer, rekenplichtige Evergem(Gent)
60 Gubbels A., Huybrechtstr. 30 Antwerpen
1 Rubens Alfons, Leopold 2 laan, 244 Koekelberg
2 Van de Plas Frans, apotheker Poperinghe
3 Delbaere Albert, Duinkerkstraat, „
4 Claessens P. J. schoolhoofd, Vucht
5 Soete Jos., orgelist, Aertrycke (W.|Vl.)
6 Libbrecht A., Opoeteren (Limburg)
7 Janssens Jos., Vaartlaan, 55 Lier
8 Melaerts Jan, Kte. Hairgracht, 20 Mechelen
9 Bouvier Alphonse, Kaselstr., 4 Tervueren
70 Vanherreweghe O., Statiestr,, 99 Lichtervelde
1 Haesaers V., juwelier, Nationalestr , 79 Antwerpen
2 Haesaers Mevr , „ „
3 Haesaers Justine „ „
4 Haesaers Maria „ „
5 Haesaers J., St. Jorisvest, 69 „
6 Haesaers-De Backer Mevr., St Jorisvest, 69 „
7 Haesaers V., St. Jorisvest, 69 „
8 Adriaensen Ed , Paterstr., 12 Turnhout
9 Geerts J., geneesh., Gentschesteenw., 69 Brussel
80 Geerts Mevr., „ „
1 Geerts Mevr. Wwe , „ „
2 Van Doorsselaer Oscar, Krijgslaan, 203 Elsene
3 Goudsmidt Emiel, Steenbokstr , 14 Antwerpen
4 Pols A. bibliotheekbeambte Regentstr , 10 „
5 Fermon F., Kaaiagent, Politeshofstr., 16 „
6 Fermon D., diamantbewerker, „ „
7 Wuyts F., bediende, Schrijnwerkersstr., 20 „
8 Cools F., werkmeester, Lepelstr., 46 „
9 Michielschen Germ. Mej., Kathelijnevest „
91 Batiaenssens L., aann., Antwerpschest. Capellen
2 Couterle Floris, Sanderusstr., 30 Antwerpen
3 Borrenbergen Em., Milisstr. 74 Borgerhout
4 Derpen M. Jan Van Rijswijcklei, 2 Antwerpen
5 De Staepelaere Alfons, Minderbroederstr., 164 „
6 Kennes Mevr. Jan Van Rijswijcklaan, 51 „
7 Peeters Mevr., „ 33 „
8 Peeters Mevr., Kard. Mercierlei, 28 Berchem
9 Tysen Th. E. H. onderp., De Deckerst., Mechelen
1700 Bladt J., Campionlaan, 16 Vilvoorde
1 Jacobs E., Jacobshotel, Zoute
2 Verheyde, Hotel des Nations, »
3 Jacobs Edmond, Zomerlust, „
4 E. H. Verstaete, onderpastoor Knocke a/Zee
5 E. H. De Puydt, „ „
6 De Langhe B., onderwijzer, „
7 Reinquin K., van Bergenstr , 25 Koekelberg
8 Tyskens Engelbert, regent, Molen-Beersel
9 De Coninck L., Hoogeschoolplaats, 3 Leuven
10 Horenbeek Emiel, Volpestr., 2 Halle (Br.)
1 Leys-De Geest Fr., Vlamingenstr. 15 Leuven
2 Vyncke Amaat, Zedelghem (W. Vl.)

1713 Verschaffel Alouis, onderw., Evergem (Belzeel)
4 Bier G., bloemist, Brusselschesteenw., 111 Melle
5 Geuns G. E. H., onderpastoor, Cumptich (Tienen)
6 Van Raemdonck Lod. Schipperstr., 30 Antwerpen
7 Duysburgh Arthur, Appelstr , 53 Borgerhout
8 Voussure F , Broodstr., 77 Antwerpen (Kiel)
20 Stockmans Jozef, onderwijzer, Beverloo
1 Walschots G., van Spangenstr., 14 Antwerpen
2 Schrey Maurits, Arth. Goemarelei, 99 „
3 Deckers Rosa, Van Trierstr., 56 „
4 Peeters Albrecht, Lombaardevest, 70 „
5 Lenaers G., 7de Reg, 3e. Batalj. 12e Komp Aken
Belg. Bez. l.
6 Mej. Geens J., Kte Hairgracht, 36 Mechelen
7 Mej. Geens M., „ »
8 Mej. De Wet J., regentes, Keldermansvest, 13 „
9 Mej. De Wet O., onderwijzeres, „ „
30 Van der Perren Fr., substituut, Wilsonlaan 160 „
1 Mej. Van der Perren M., Regentes, „ „
2 Claes L.. onderwijzer, Neckerspoel, 90 „
3 Mevr. Claes, regentes, „ „
4 Mej. Dits J., onderwijzeres, Neckerspoel „
5 Mej. Dits Mad., „ „
6 Mej. Dits Marg , „ „
7 De Weerdt L., onderwijzer, „ 393 „
8 Mej. De Weerdt Anna, „ „ „
9 Mej. De Weerdt Const., „ „ „
40 Mej. De Prins Madeleine, Kathelijnestr , „
1 Mej. De Prins Maria, „ „
2 Mej. Pauwels A , regentes, Wilsonlaan, 216
3 Herremans G., leeraar, Brandstraat, B[illegible]
4 Mej. Herremans C., leerares „
5 Borms J., beambte, Wipstr., 5
6 Mej. Spillemaeckers E. beambte, Wipstr., 5
7 Guluentops Jan, geneesheer, Assch[illegible]
8 Lindemans J., geneesheer, Spietsvest, 44 Meche[illegible]
9 Mej. Sleebus, beambte, Schoolstr., Klein-Wille[illegible]
50 Mej. Claes Gab., St-Hubertuspastorij, Neckersp[illegible]
Meche[illegible]
1 Mej. Van Dyck Ang., Neckerspoel, 151 „
2 De Wapenaert Prosper, burgemeester, Gremberg[illegible]
4 De Schepper Jozef, nijveraar, Pam[illegible]
5 D'hoe Pieter, Liedekerk
6 Lindemans L., provinciaal raadslid, Opwijc
7 Mej. De Vos, regentes, Bist, 30 Wilryc
8 Lindemans Paul, landbouwingenieur, Opwijc
9 Aerts, Schuttersvest, 53 Mechele
60 Rubbens, Smetled
1 De Doncker, geneesheer, Assche
2 Willems L., handelaar, Cuperusstr., 21 Antwerpen
3 De Raeve Leo, bediende, Bloemenlei, Cappellen
4 Heene Cam., accijnsbediende, Heppen
5 Van Blaere-Vandooren J., Wouwenstr. Dixmuide
6 Vandermeulen J., Guffenslaan, Hasselt
7 Gruytens J., advokaat, Stadhuisplein, Hasselt
8 Mevr. Luyten-Calon M., Oude Steenweg, 13 Antw.
9 Mevr. De Gryse J., Loosstr., 59 „
70 Hanssens J., Egide Van Ophemstr., 14, Ukkel-
Calevoet
1 Gorissen-Roumans Mathijs, handelaar, Reckheim
2 Kluikers G., fabrikant velos, Mechelen a/Maas
3 Maas Herman, electriekbewerker, „

1774 Senden Fr., schrijnwerker, Reckheim
5 Kuster Jean, herbergier, „
6 Peuders Eug., gemeenteraadslid, Uyckhoven
7 Wynand Opsteyn, winkelier, Reckheim
8 Bollen Frans, herbergier, „
9 Calscius Henri, herbergier, „
80 Mussen J , secretaris-invalieden, Overpelt (kadijk)
1 Vanderhoven H., werkman, Reckheim
2 Janssens Willem, velomaker, „
3 De Kock, tandarts, Anselmostr., 21 Antwerpen
4 Kunnen L., student i/de rechten, St-Jorisvest, 20 „
5 Mej. Kunnen Jean, St-Jorisvest, 20 „
6 E.H. Veltmans, pastoor, St-Martens-Voe-ren (Luik)
7 Borremans Achille, ingenieur, Rillaer
8 Mosmans J., Kerkstr., 's Hertogenbosch
9 Meganck Modest, de Bayostr, 20 Leuven
91 Liekens Ern.. staatsbed., Dorpst , 42 Campenhout
2 De Palmenaer L , handel., Gasstr., Lokeren
3 Vandersypt L., autovoerder, Zelestr., 110 „
4 De Palmenaere J., Dijkstr., 46 Dendermonde
5 Maarschalk R., staatsbed., Dam, 153 Lokeren
6 Kelem Fr., handelaar, Statieplein, 25 „
7 Wickers Eduard, Schipperstr., 24 Antwerpen
8 De Faster Edw., Ant. North. motorcl. Rijnkaai, 32 „
9 De Faster J., „ „ „
1800 Oostermeyer J., „ Cath. Beermansstr. 37 „
1 Van Cutsem Corn. „ Guldensporenst., 93 Borgerh.
2 Delvaux Willem „ Keistr., 84 Antwerpen
3 Cools J., „ Schipperstr., 29 „
4 Geert Frederik „ De Pretstr., 6 „
5 Broek Karel, „ Driesch, 29 „
6 Frans August, St-Jacobsmarkt, 44 „
7 Vietté Arth., bediende, Stropstr., 17 Gent
9 Maas D., rekenplichtige, Makelaarstr., 7 „
10 Verbeke Romain, aannemer, „ „
1 Mevr. Verbeke, „ „
2 Cnops Lod. Nieuwe Beggaardenstr., 13, Mechelen
3 Leën Eug , Nieuwstr., 7 Hasselt
4 Tristmans A., klerk, Roodestr., 24 Antwerpen
5 Van Acker H., Kasinoplein, 4 Gent
6 Van Acker P., drukker, Colliestr., Eekloo
7 Bakker L., ijzerhandelaar, Roeselare (Eekloo)
8 Verstraete J., Pretoriastr., 76 Berchem
9 Mej. Crabbé M., bediende, Schelleke, 19 Antw.
20 Mej. Schenck J.. bediende, Van Urselstr., 13 „
1 Blaten G., Kindermansstr., 15 Elsene (Brussel
2 Blomme E., wijnh., Claessenstr., 23 Laeken
3 Ackx L , Geefsstr., 21 Schaarbeek
4 Silverans J., Engelandstr., 28 St-Gillis (Brussel)
5 Houtman Ed., Quinauxstr., 52 Schaarbeek
6 Rieder G., Herfststr., 26 Gent
7 Strubbe Fr.. Adv. Edm. de Praeterstr., 4 Kortrijk
8 Tyck Jos., Ploegstr., 2 Antwerpen
9 E. H. Stas J., onderpastoor, Dekenijstr., 110 Ukkel
30 Mertens Alfons, Lge Nieuwstr., 110 Antwerpen
1 Manqoui Const., Kerkstr., 66 Kesselloo (Leuven)
2 Strauven Domien, onderwijzer, Tessenderloo
3 Gnoos Gerard, Onderwijzer, Generdijk „
4 Van Deurzen J., onderwijzer, Heusden (Limburg)
5 Grieten Herman, St-Joosstr., 75 Antwerpen
6 Van den Bergh, Oostendschestr., 45 Hoboken
7 Mej. Rosci, provinciaal raadslid, „
9 De Clercq J., De Beckerstr., 28 Koekelberg
40 De Clercq E., klooster, Hey-Kruis (Brab.)
1 Bodart J., Napelstr., 106 Antwerpen
2 Van de Velde Jozef, geneesheer, Calcken
3 Van Troy H., Warandestr. 57 Turnhout
4 Stroobandt Gust., leeraar Blankenberghe
5 Beke Jules, onderwijzer, Melle
6 Coucke O., onderw., St-Jozefsgest., Iseghem
7 E. H. Vervaert, onderpastoor, St-Coleta, Gent
8 Joosten Gerard, Stadstr., Hamont
1849 De Muynck Jules, Schaarbeeklei, 110 Vilvoorde
51 Van Hoeck B., Kipdorp, 49 Antwerpen
2 Soetaert Jeroom, Statie, Ledeberg
3 Brand B. H., commissiehandel, Selsaete
4 De Groote André, Wondelgem
5 Boyens Karel, Offerandestr., 96 Antwerpen
6 Liebaert Theofiel, Onderwijsstr., 20 Aalst
7 Van Hoeck Jozef, treinwachter, Baesrode
8 Gaul Emile, Coebergerstr., 15 Antwerpen
9 Verdeyen Raymond, Cortenberg
60 Serckx V., Hoogeschoolplein, 2 Leuven
1 Simons-Musters P., Café Oud Antw., St Mariaburg
2 Goldewey J., Alsembergschesteenw., 624 Ukkel
3 De Meyst Juul, Opdorp
4 Vrebos Lod., Mechelschesteenw., Erp-Kortenberg
5 Van Elst Ernest, Waterfortstr., 22 Berchem
6 Van Volsem Karel, Walvischstr., 14 Antwerpen
7 Fischer Willem, Tweelingstr., 17 „
8 Tits Antoine, leeraar. Kapelle o/d Bosch
9 Van Uytsel J., Leuvenschestr., Aarschot
70 Colin Louis, Statiestr., „
1 Laureys L., best. der gemeentesch., St-Lambrechts
2 Blondeel Jules, Beverlaai, 7 Kortrijk
3 Van Nueten L., leeraar, Dekenijstr., 68 Ukkel
4 Wellens E., „ „ „
5 De Leeuw M., „ „ „
6 Cossey Karel, Emile Zolalaan, 75 Schaarbeek
7 Peeters Mevr., Gen. Drubbelstr., 12 Antwerpen
8 Mej. Peeters A., „ „
9 Onghena Karel, onderwijzer, Melsele
80 Afdeeling Reizigersclub Antwerpsche Metaalbewerkersbond, Jerusalemstr., 5 Antwerpen
1 Simons Jozef, koffiebranderij, Hamont
2 Verlinden Jos., Veerle
3 Vervloet Eug , Vincottestr., 86 Borgerhout
4 Beckers W., Bergenschestr., 29 Anderlecht (Brus.)
5 Roose H. G., onderwijzer, St-Baafs-Vijve
6 Gheeraart R., leeraar, Iseghem
7 De Schampelaere Oswald, Parklaan, 17 Gent
8 Rijziard Raoul, Lindenlei, 14 Oude God
91 E. H. Bruneel W., aalmoezenier B. B. L. Erkelenz
2 Van de Veire R., Lovendeghem
3 Debaedts K., Ing. Willingtonstr., 19 Oostende
4 Dekkers Frans, Stoofstr., 9 Antwerpen
5 Van Massenhove M., onderwijzer Couckelaere
6 Bouwens Achille, Klein Doklaan, 204 Gent
7 Ghoos Th., Rue du Parc, 35 Charleroi
8 Touwen M., Rue Lebeau, 16 „
9 Leenen Jos., Reu Neuve, 119 Montignies S/S
1900 Verreth Jos., Rue Remoncheval, 43 Lodelinsart
1 Olieslagers Arm., Eglantierlaan, 89 Antwerpen
2 De Lei Maur., „ „
3 Reintjes Achiel, Jul. Dillenstr., 25 „
4 Laureys Achiel, Boisotstr., 34 „
5 Coeckx Eug., Antwerpschesteenw., 28 Hoboken
6 Bronders Jan, St-Jacobstr., 29 Brugge
7 Wolfs H., V. de Costerstr., 40 Leuven
8 Van den Bogaert Is., Dorp, Malderen
9 Van den Wijngaerden, Vincent Bavaisst., 25 Hove
10 De Baecke Ch., Rooigemlaan, 65 Gent
1 Ghijs Hendrik, Lisperstr., 196 Lier
2 Leemans Jozef, Jourdanstr., 65 St-Gilles-Brussel
3 Steverlynck J., fabr. geweefsels Vichte
4 Clarysse Albert, Beenhouwer, Harelbeke (Vl.)
5 Blockeel R., beenhouwer, Caster (West-Vl.)
6 Willemsfonds, Emile Jacqmainlaan, 109 Brussel
7 Wijckmans J., Vier Septemberl., 18 St-Joos-ten-N.
8 Wouterschug Aug., Loxumstr., 7 Brussel
9 Van Mulders R., beambte, Boersstr., 74 Etterbeek
20 Van Mulders B., De Brouckerel., 67 Auderghem

Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert, Baesrode.

DE TOERIST

V T B

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

SECRETARIAAT V. T. B. ST. JANSPLEIN 29, ANTWERPEN, POSTCHECKREK. V. T. B. Nr 83330

UITGAVE VAN „LIBERTAS” KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)	ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 11 — **15 Augustus 1922**

Verslag over onzen Landdag te Brugge.

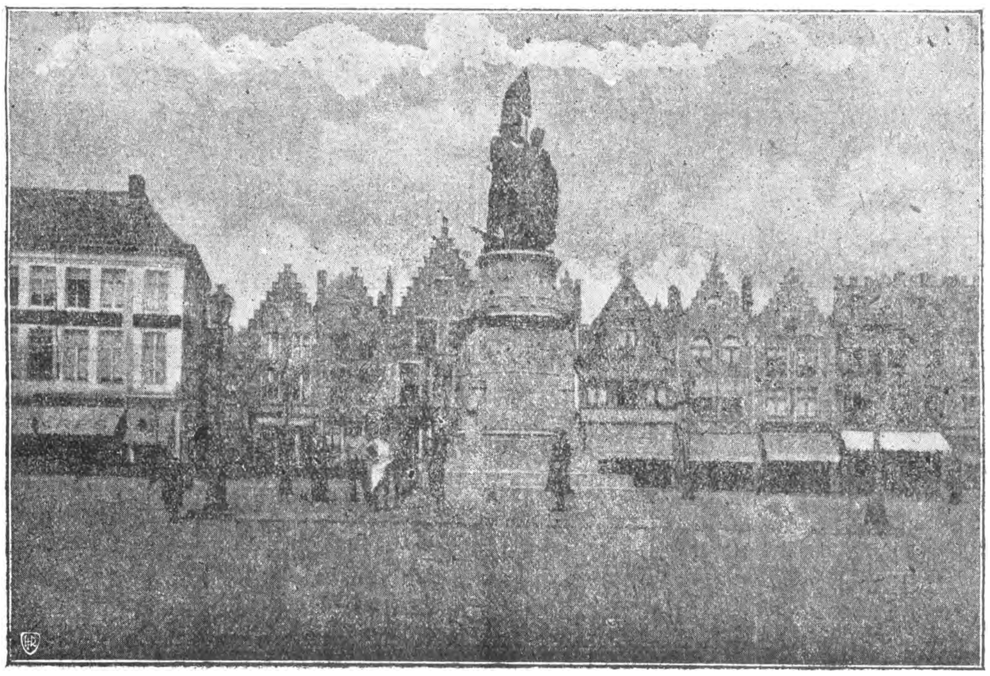

Standbeeld van Jan Breydel en Pieter De Coninck.

De toeristendag te Brugge is buiten alle verwachting prachtig geslaagd en zij die aanwezig waren zullen steeds met genoegen terugdenken aan dien heerlijken 6 Oogst.

Er was een puike opkomst niettegenstaande er op dien dag zoowat overal feestelijkheden plaats grepen en in Brugge niet het minst.

Reeds van den Zaterdag in den laten namiddag, was een groepje Antwerpenaren toegekomen en maakte al dadelijk kennis met

de aanwezige Brugsche leden. Deze verstokte toeristen wilden maar dadelijk van de schoonheden der stad genieten en maakten denzelfden avond nog een aangename wandeling langsheen de kalme straten en stille pleinen en een heerlijk boottochtje op de reien. En zij hadden leute !

ZONDAG 6 OOGST

Kwart voor achten zijn allen op post vlak vóór het station.

Het weder zet prachtig in !

heerlijk zicht op de Poorterslogie, die wij genieten !

En overheerlijk is het, als een tiental zwanen majestueus vlak vóór ons heendrijven, als werd ons bootje door hen voortgetrokken !

Verrukkelijk !

Als wij terug aanleggen vinden wij het slechts jammer dat dit uurtje zoo snel voorbijvloog.

Wij begeven ons naar de Oudenburgstr. 2. waar, in de bovenzaal van het Vlaamsch Huis de

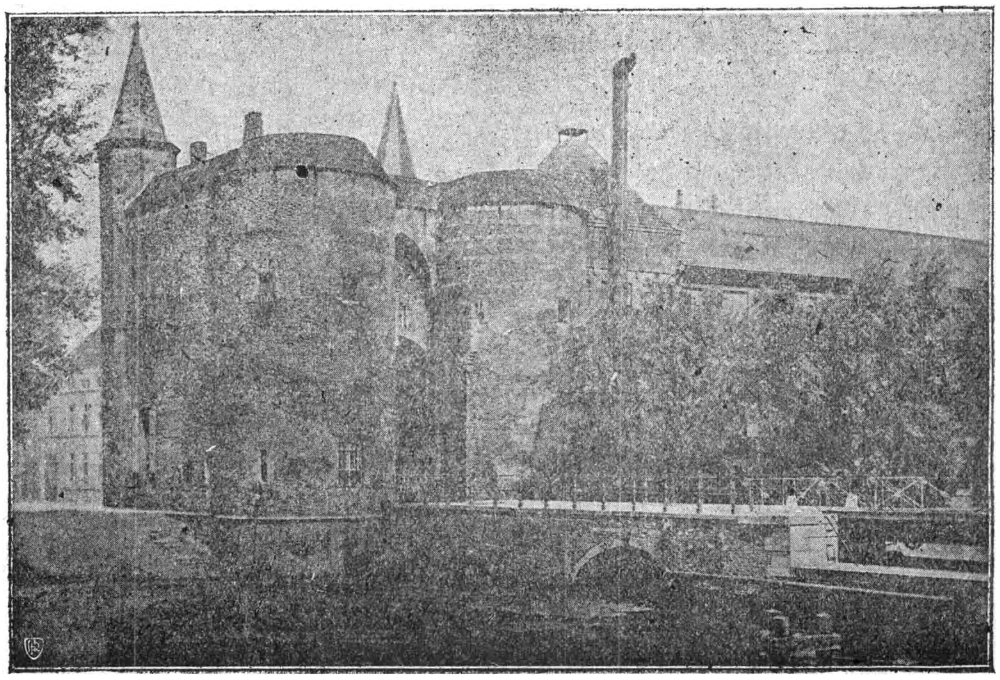

De Gentsche Poort.

Er heerschte al heel wat drukte ; maar de treinen komen met merkelijke vertraging aan en eerst om 9 1/4, als een sterke groep leden uit Antwerpen, Mechelen, Dendermonde enz. ons heeft vervoegd, stappen wij naar de Huidevettersplaats, waar door de zorgen van de firma De Meulemeester ons

BOOTTOCHTJE OP DE REIEN

een aanvang neemt. Zachtjes glijden wij vooruit over het donkere water, langs de oude huizenrijen en de rustige, boomrijke pleintjes.

Verrukkende zichtjes en schilderachtige hoekjes streelen ophoudelijk ons oog ; hier zijn wij aan Gruuthuze met een mooi kijkje op O.L. Vrouwekerk ; daar ligt het beroemde St. Janshospitaal ; welk prachtig tafereeltje ginds aan den ingang van het Begijnhof ; een

HUISHOUDELIJKE VERGADERING

plaats heeft.

De zaal loopt zachtjes aan vol en geen plaatsje blijft onbezet, als om 10 1/2 u., Mej. J. Dupon, onze flinke ondervoorzitster voor West-Vlaanderen, de zitting met een hartelijke welkomsgroet, geopend verklaard. De Hr Leonard, voorzitter van den V.T.B., drukt zijn tevredenheid uit over het welslagen van den landdag en is gelukkig te kunnen vaststellen dat de vergadering zoo druk wordt bijgewoond ; hij dankt Mej. Dupon voor haar buitengewonen ijver en de groote toewijding aan de V.T.B. bij de regeling van dezen landdag.

Heer Luyten, secretaris, brengt verslag uit over de werking van den V.T.B. sinds 23

April ll. Hij deelt mede dat niettegenstaande het secretariaat wegens te drukke werkzaamheden niet in staat was eenige propaganda te voeren, het ledencijfer aanhoudend stijgt en dit op 5 Oogst 4634 bedroeg.

Het innen der bijdragen als postabonnement heeft veel moeilijkheden on onaangenaamheden medegebracht. Meerdere kwijtingen komen steeds onbetaald terug met de aanduiding : verhuisd of onbekend, daar de leden veronachtzamen hun adresverandering op te geven. Gezien de drukke werkzaamheden werd een bestendige bediende aangesteld ; het secretariaat is nu toegankelijk voor de leden van 2 1/2 tot 6 ure namiddag.

De kommissie voor toerisme verstrekt aanhoudend inlichtingen over reisaangelegenheden ; zij hoopt binnen kort onze eerste reiskaarten te kunnen uitgeven. Wij bezitten reeds een voorraad kaarten over Holland en wel de gunstig gekende Sleeswijk-kaarten.

Wij hebben nu ook onze V.T.B. knop eenvoudig maar duidelijk en al onze leden zullen er aan houden, overal waar zij zich begeven, hun herkenningsteeken te dragen als lid en als propagandist van de V.T.B.

De uitstap naar Vlissingen slaagde buitengewoon ; de leden-deelnemers — wijzen wij nochtans hierop dat het onze eerste uitstap gold en dat zoo de reis niet volmaakt naar ieders zin verliep, wij veel hebben geleerd ; de ondervinding is immers de beste leermeester.

Al had de Electrische trammaatschappij te Vlissingen ons reisplan bij aankomst deerlijk in de war gestuurd, toch was de plechtigheid te Souburg indrukwekkend en schreven de Vlaamsche en Hollandsche bladen met veel sympathie over onzen uitstap.

Bekwamen we reeds tot hiertoe, hier en daar eenige verminderingen, toch moeten wij bekennen dat op dit terrein alles nog te doen valt en wij hopen dan ook van nu af daarmede een ernstig begin te maken.

Met het oog op de propaganda, heeft het bestuur van den V.T.B. besloten, nu de innerlijke werking van den bond eenigszins is geregeld, nu de statuten sedert eenigen tijd klaar zijn en nog alleen gewacht word op rechtskundig advies om de inrichting van den bond over geheel het land ernstig aan te vatten. Te dien einde zullen in de verschillende provinciën zoohaast mogelijk algemeene vergaderingen belegd worden ; de leden zullen in de gelegenheid zijn onderling met elkaar kennis te maken en zoo mogelijk de afgevaardigden voor te stellen. Ieder dezer bijeenkomsten kan aanleiding geven tot een mooien uitstap ; in den voormiddag een paar uur vergaderen en de overige beschikbare tijd besteden aan een aangename en nuttige wandeling en een bezoek aan merkwaardige gebouwen en belangwekkende plaatsjes. Eenmaal de afgevaardigden aangesteld kan deze in verstandhouding met de leden zijner omschrijving plaatselijke aktie voeren ; voor uitstappen naar een andere plaats, zich in betrekking stellen met den afgevaardigden van die plaats ten einde alle nuttige en noodige inlichtingen en medewerking te bekomen.

Standbeeld van Jan Van Eyck.

Het secretariaat zal zoodra de afgevaardigden zijn aangesteld aan dezen aanplakbrieven, oproepen en inschrijvingsbulletijns zenden om een werkzame propaganda te voeren ; door den afgevaardigde zou heel zeker beroep om medewerking kunnen gedaan worden op de plaatselijke Vlaamsche pers, daar deze steeds toonde zeer dienstvaardig te zijn ten onzen opzichte.

Het bekomen van verminderingen in schouwburgen, kinema's en andere instellingen is noodzakelijk en in dien zin dient ook bizonder gewerkt ; ook de hotels moeten bezocht worden en bewerkt 't zij om vermindering toe te staan, 't zij om opgaaf van vaste en billijke prijzen voor onze leden en opneming in onze lijst van hotels, waarmede wij

reeds een begin hebben gemaakt en welke in ons jaarboek, dat wij in Maart hopen uit te geven zal verschijnen.

Het bestuur van de V. T. B. besloot ook mede te werken tot het uitgeven van de Vlaamsche Monographien van steden en landschappen; het eerste nummer De Kempen verschijnt heel binnen 't kort. Het geldt hier een geheel nieuwe onderneming en het is vooral aan de Vlaamsche toeristen te toonen dat dit werk den bijval geniet dien het verdient. Het uitgeven van een gids over Brugge werd insgelijks in vooruitzicht gesteld en wij rekenen op de hulp van onze Brugsche leden om dit tot een goed einde te brengen.

De V.T.B. neemt insgelijks deel aan de beweging tot behoud onzer duinen tusschen Coxyde en Oost-Duinkerke, het eenig ongeschonden overblijfsel onzer vroeger 67 Km. lange prachtige duinenreeks.

Aan hen die zulks nog nalieten, vragen wij onverwijld de inteekeningslijst tot protest gevoegd in ons nummer van 1 Juli, geheel ingevuld met handteekeningen aan het secretariaat te sturen.

De V.T.B. zal ook trachten te doen wat mogelijk is om het gewoon verkeer en het verkeer per spoor te bevoordeeligen en voorstellen doen tot verbetering.

Maar tot dat alles is medewerking noodig van al de leden, geen enkel uitgezonderd.

En zoo elk lid zijn plicht vervult, zoo ieder slechts één nieuw lid aanbrengt, zich aan het werk zet om prijsvermindering in schouwburgen, kinema's, hotels, enz., dan verwezenlijken wij wat de Hr Peeters, afgevaardigde voor Mechelen ons zei op onzen eersten prachtigen landdag daar en wat ons aldan een droom leek : op 31 December eerstkomende tellen wij 10000 leden, op onzen landdag in Mei 20000.

De Hr voorzitter dankt de Hr secretaris voor zijn bondig doch zakenrijk verslag.

Hij vindt het noodzakelijk er nogmaals op te drukken, dat het wel dient begrepen dat de V.T.B. een Vlaamsch maatschappelijk organism is hetwelk staat buiten en boven alle politieke stroomingen en het is dan ook de plicht van ieder V.T.B.er zich te onthouden bij gezamenlijke bijeenkomsten en reistochtjes, van elke politieke manifestatie; ieders overtuiging moet geëerbiedigd worden.

De Hr voorzitter wijst op het feit dat het Bruggenummer niet was hetgeen wij ervan verhoopt hadden; van verschillende zijden werd ons flinke en degelijke medewerking beloofd; maar, helaas deze laat nog steeds op zich wachten en zoo stond onzen geachten redactiesecretaris nog voor een reuzenwerk, kort voor het verschijnen van bedoeld nummer.

Het uitgeven van een Vlaamsche gids voor Brugge is een noodzakelijkheid. Ook is degelijke kopij over reistochtjes, opgeluisterd met mooie zichtjes, steeds welkom.

De Hr voorzitter eindigt met een beroep op de aanwezigen om de propaganda flink aan te vatten.

De Hr Gyselinck zou willen dat de Vlaamsche pers zich nog meer met den V.T.B. zou inlaten en zelfs op haar eigen hand artikelen zou publiceeren omtrent onze werking. Hij dringt aan op het dadelijk beleggen van vergaderingen in iedere provincie en organisatie van den bond van het gansche land.

De Hr secretaris doet opmerken dat verscheidene onzer groote Vlaamsche dagbladen reeds uit eigen initiatief zeer waardeerende artikelen omtrent ons organism lieten verschijnen; doch wij zouden meer op den steun van de plaatselijke pers willen rekenen.

Mej. Samyn, hulpsecretaresse, wenscht een degelijke plaatselijke werking te Brugge te zien ontstaan; daar de geschikte werkkrachten daartoe hier aanwezig zijn.

Hr Neyes, hulpschatbewaarder, verzoekt de leden welke hun bijdrage nog niet voldeden, zich zoo mogelijk hier in regel te stellen, met opgave der nummers van het blad welke hun ontbreken. De bijdrage over 1923 zullen in November eerstkomende ontvangen worden.

Na nog een korte bespreking over het innen der bijdragen en een paar vragen om inlichtingen eindigt deze welgeslaagde vergadering; om half twaalf.

DE WANDELING.

Om 2 1/2 ure zijn onze leden een 400-tal opnieuw op post voor het Provinciaal gebouw.

Onder de kundige leiding van Hr Ing. Dr. Leurs bezoeken wij achtereenvolgens O. L. Vrouwkerk, St. Janshospitaal met het Memlingmuseum, Gruuthuuse, het Gerechtshof met de schouw van het Brugsche Vrije.

Het was een heerlijke en leerzame wandeling.

Om 5 ure begaven wij ons in groep naar de slotvergadering van de Wetenschappelijke Congressen.

Er dient opgemerkt dat onze leden overal vrijen toegang hadden en wij houden er dan ook aan hier een woord van dank te sturen

aan de HH. inrichters van de Wetenschappelijke Congressen en vooral aan Dr Goossenaerts.

Ook onze hartelijkste erkentelijkheid aan E.H. Dr Van Herck om zijn puike voordracht in de Memlingzaal van het St Janshospitaal.

Het was een prachtige dag. F. L. C.

Wandeling door de stad.

Om half drie staan de V.T.Bers ten getalle van zoowat een 250 op de stoep voor het goevernementshotel naar de lucht en naar de markt te kijken wachtende tot de leidsman Dr Stan Leurs het sein tot het vertrek zal geven. Dit laat zich niet wachten, en door de pittoreske Steenstraat, de stemmige Stevensplaats begeeft men zich naar de Ons Lieve Vrouwekerk, een erg disparaat bouwwerk over wier ingewikkelde geschiedenis Dr Leurs vooreerst enkele inlichtingen verschaft. Het schip werd begonnen tijdens het tweede kwartaal der XIIIe eeuw maar in het begin der XVe eeuw werden de rondzuilen in pijlerbundels verandert, dit met het oog op een steenen overkluizing welke maar eerst in 1762 tot stand kwam. In 1270 begon men de kruisbeuk op te trekken, tegelijkertijd legde men de grondvesten van den monumentalen toren welke zich op de Noorderkruisarm verheft. In 1335 was het koor voltooid. De vierde (Noordelijke) en de vijfde (Zuidelijke) zijbeuk ontstonden beurtelings in 1344 en in 1456. De rijke portaalhalle tegen den Noordelijken torenwand (thans tot doopskapel verbouwd) dagteekend van 1465.

Nadat de bezoekers even attent werden gemaakt op het verschil tusschen de strenge maar zuivere vroeg-gothieke bouwstijl van het schip en rijkere maar minder zuivere hoog-gothiek van het choor nam het gezelschap de voornaamste kunstgewrochten welke dit bedehuis bevat in oogenschouw. Vooreerst de graftombes van Karel de Stoute en diens dochter Maria van Burgondië beide heel interessante produkten van oude Vlaamsche geelgieterij. De graftombe van Maria is de oudste. Ze werd bijna nog geheel in laat-gothischen geest uitgevoerd tusschen 1495 en 1505 door den Brusselschen edelsmid Pieter De Becker. Van jongeren datum is de graftombe van Karel de Stoute, wier lijk maar eerst in 1553 van Nancy naar Brugge werd overgebracht. Zijn cenotaaf geraakte echter maar pas in 1562 voltooid. Als model diende het vorige monument maar de renaissance geest komt hier weer tot haar recht ten minste in de versiering. De maker was de Antwerpsche geelgieter Jaak Jongelinx.

In de kapel waarin zich thans deze graftomben bevinden treffen we verder nog het laat-gothische wandgraf van ridder Pieter Lanchals, benevens een laatste avondmaal van Pieter Pourbus, een XVIe eeuwsch schilder welke tamelijk vasthield aan de tradities der oude Brugsche schaal en heel wat minder Italianisant was dan zijn Brabantsche collega's uit denzelfden tijd. Van denzelfden meester bezit de Ons Lieve Vrouwekerk nog een drieluik waarvan het hoofdpaneel de aanbidding der herders voorstelt. Het merkwaardigste kunststuk dat zich in de Ons Lieve Vrouwekerk bevindt is wel het Lieve Vr.beeld in het altaar van het Zuider transept een madonna,wier maker niemand minder is dan Michel Angelo. Ten slotte bekijken wij nog even de tribune van Gruuthuze een mooi produkt van laat-gothische schrijnwerkerij.

Om nu het Sint Janshospitaal te bereiken hoeven wij niet ver te loopen. 't Ligt vlak over de Ons Lieve Vrouwekerk en evenals deze laatste is het een heel complex bouwwerk. Aan de ziekenzaal welke korts na de stichting (1188) tot stand kwam werden in 1290 langs iedere zijde nieuwe zalen aangebouwd. Van omstreeks dien tijd dagteekent ook het interessante beeldhouwwerk : de hemelvaart en de dood van Maria boven het hoofdportaal. Wat evenwel ons vooral naar Sint Jans-gasthuis lokte zijn de heerlijke reeks Memlinc's welke in het hospitaal museum worden bewaard in een betrekkelijk enge kamer ; veel te eng om de talrijke deelnemers aan deze wandeling te bevatten. Gelukkiglijk vindt de leider van den uitstap een dienstvaardigen en kundigen helper in den Eerw. Heer Jozef Van Herck, welke met de beste bereidwilligheid het op zich neemt voor de eene helft der V.T.Bers als gids te dienen. Beide groepen bezoeken beurtelings het stemmige vertrek waar deze eerste rangsproducten onzer Vlaamsche schilderschool worden bewaard. Wij bewonderen er het monumentaal opgevatte en meesterlijk uitgewerkte „Mystisch huwelijk van Sint Catharina," de aangrijpende kruisafdoening, de lieftallige madonna, de kleurige „aanbidding der herders" en de zoo sprekende portretten van Maarten van Nieuwenhove en Maria Moreels benevens de Ursula kast waarvan de te zeer afgewerkte paneeltjes bijna onder de miniatuurschildering thuis hooren.

Bij het uitgaan wordt nog eventjes gepiept in de ouderwetsch ingerichte apotheek en in de aanpalende vertrekken welke eveneens nog heel wat van hun XVIIe eeuwsche stoffeering hebben bewaard.

Nu naar Gruuthuze, het weelderig hotel dat Lodewijk van Brugge Heer van Gruuthuze tusschen 1465 en 1470 voor zich liet bouwen. Het dient thans tot museum : beneden oude gebruiksvoorwerpen o m. een interessant stel wapens, boven een eenige verzameling oude kanten uit verschillende plaatsen maar vooral uit Brugge afkomstig.

De weg welke ons van hier naar den burg brengt leid ons langsheen de meest reiezichten van 't mooie Brugge : den Dijver, de Rozenhoedskaai, de Groene Reie.

Door de erg typische blinde Ezelssteeg bereiken we den burg. Die plaats word omsloten door een reeks heel bijzondere gebouwen welke haar tot een echte staalkaart maken van historische stijlen. Aan den Oostkant het paleis van het Vrije, een sobere barokbouw van 1722, welke erg constrasteert met de greffie en haaksch tegenaan gebouwd in 1533, volgens ontwerp van Jean Wallot, en in een rijken vroeg-renaissance stijl. Naast de greffie het hoog-gothische stadhuis van 1376 en verder nog de romaansche maar langs buiten in gothiek verbouwde bloedkapel wier traphalle (hetwelk deel uitmaakt van den westelijken pleinwand) in 1529 gebouwd een typisch voorbeeld van barokke gothiek is. Aan de Noordzijde welke sinds den afbraak der Brugsche cathedraal onder de Fransche overheersching een betreurenswaardige gaping vertoont, rest nog de proostdij van Sint-Donatus in Rubenniaanschen barok opgetrokken in 1665 en naar de plannen van architekt Cornelis Verbouwe.

De tijd liet ons niet toe bij elk dezer monumenten lang stil te staan. Ten hoogste was ons nog een kwartiertje gegund om even het paleis van het Vrije binnen te loopen om daar de eenig rijke schoorsteen, werk van Lancelot Blondeel en een der meest schitterende prestaties der jonge renaissance in de Nederlanden te gaan bewonderen.

Onze boottocht naar Vlissingen en Middelburg op 23 Juli 1922.

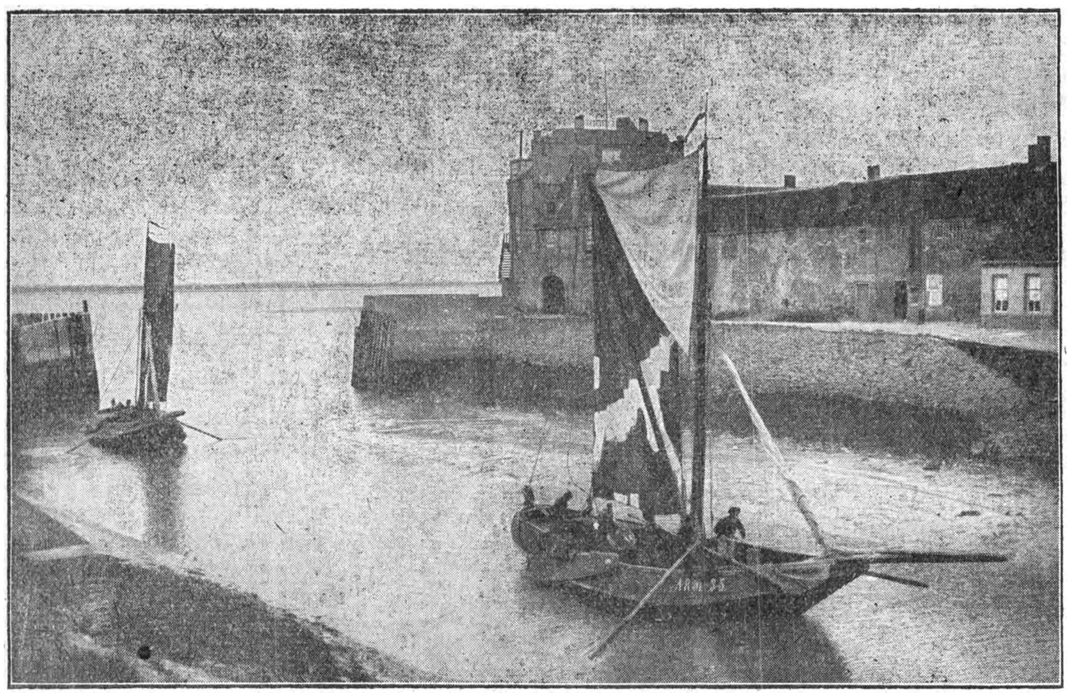

Haven te Veere.

Mocht het bezoek aan Mechelen op 23 April l.l. een sukses zijn, de boottocht Vlissingen-Middelburg mag op niet minder bijval beoogen.

Reeds een achttal dagen voor de reis,waren alle kaarten uitverkocht en, op het secretariaat, waren wij dan ook verplicht, tot onze spijt, tientallen van menschen de illusie te moeten ontnemen deel te kunnen nemen aan onzen uitstap.

Al was het weder in den vroegen morgen onaangenaam en regenachtig, toch klaarde het eenigszins op als, om 7 ure, de eerste deelnemers reeds afkwamen.

Aan den mast werd de Vlaamsche vlag geheschen en, als om 8 ure, de prachtige salonboot «De Schelde» van wal stak, klonk een forsche «Vlaamsche Leeuw» uit 750 kelen. Het was één geestdrift.

Een orkest had op het achterdek plaats genomen en speelde er van tijd tot tijd Vlaamsche strijdliederen of lustige deuntjes; tusschen door gaf de Hr. Kuylaerts, de schrijver van het belangwekkend artikel « Op de Schelde » in ons nummer van 1 Juli, een leerrijke en buitengewoon interessante voordracht over de afbakening van de Schelde en een en ander over hetgeen wij te zien krijgen aan beide oevers van den stroom.

Wij richten hier een hartelijk woord van dank aan den Hr. Kuylaerts, die zoo gewetensvol zijn taak heeft vervuld.

De afvaart was buitengewoon prachtig en als de zon nu en dan door de wolken brak was het waarlijk een weelde.

Wij vaarden Hansweert voorbij, weldra Terneuzen en korten tijd nadien kwam Vlissingen in 't zicht en rechts «Lange Jan» van Middelburg.

Om 1 uur legden wij aan onder het zingen van een krachtige Vlaamsche Leeuw, en het Nederlandsch volkslied.

Was de reis tot nu toe buitengewoon geslaagd hier wachtte ons een diepe teleurstelling.

Met de Electrische Trammaatschappij alhier waren wij in onderhandeling getreden om onze leden met de noodige vervoermiddelen naar Souburg te brengen en van daar naar Middelburg en terug.

Volgend schrijven kwam ons Donderdag 20 Juli toe :

Mijne Heeren,

Naar aanleiding van Uw schrijven d. d. 15 dezer hebben wij de eer U te berichten, dat wij voor voldoende plaatsruimte zullen zorg dragen.

Tot onzen spijt moeten wij echter berichten dat wij op de tarieven geen reductie kunnen toestaan.

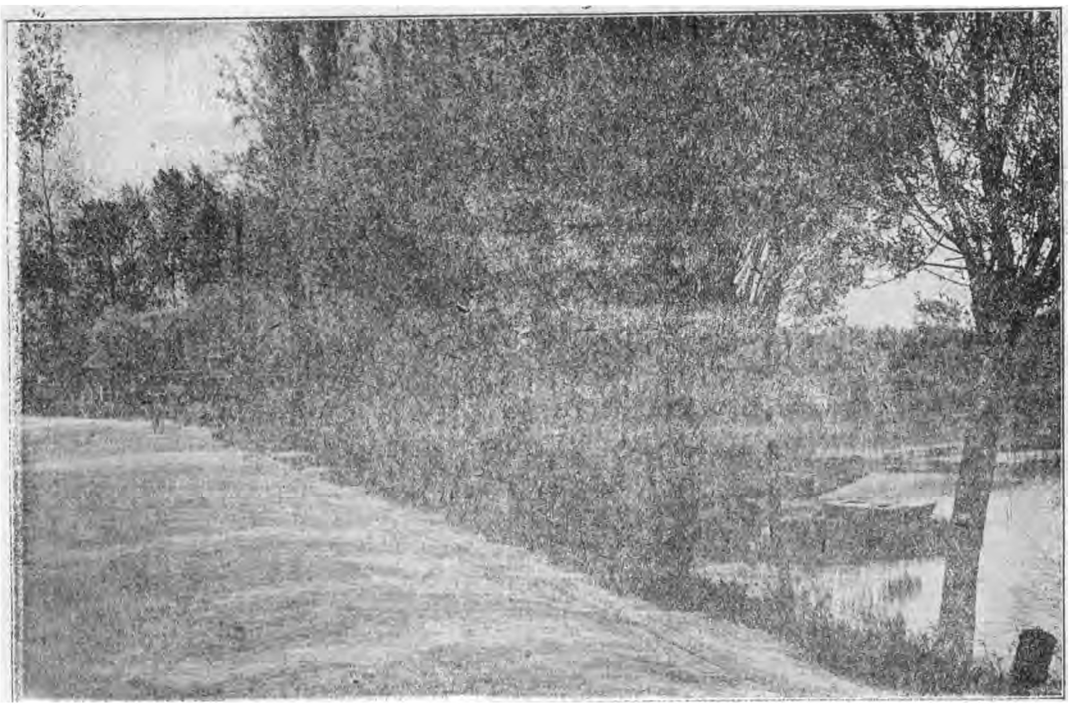

Bij Terneuzen.

Tevens hebben wij de eer U te berichten, dat wij er mede rekening zullen houden, dat U te Souburg een half uur wenscht te vertoeven.

Hoogachtend.

De Directeur.

Welke was dan ook onze ontgoocheling als wij bij onze aankomst geen enkel tramrijtuig bespeurden.

De heeren Leurs en Luyten begaven zich dadelijk naar de remise en daar vernamen zij dat het personeel in dienst hoegenaamd niets afwist van de zaak.

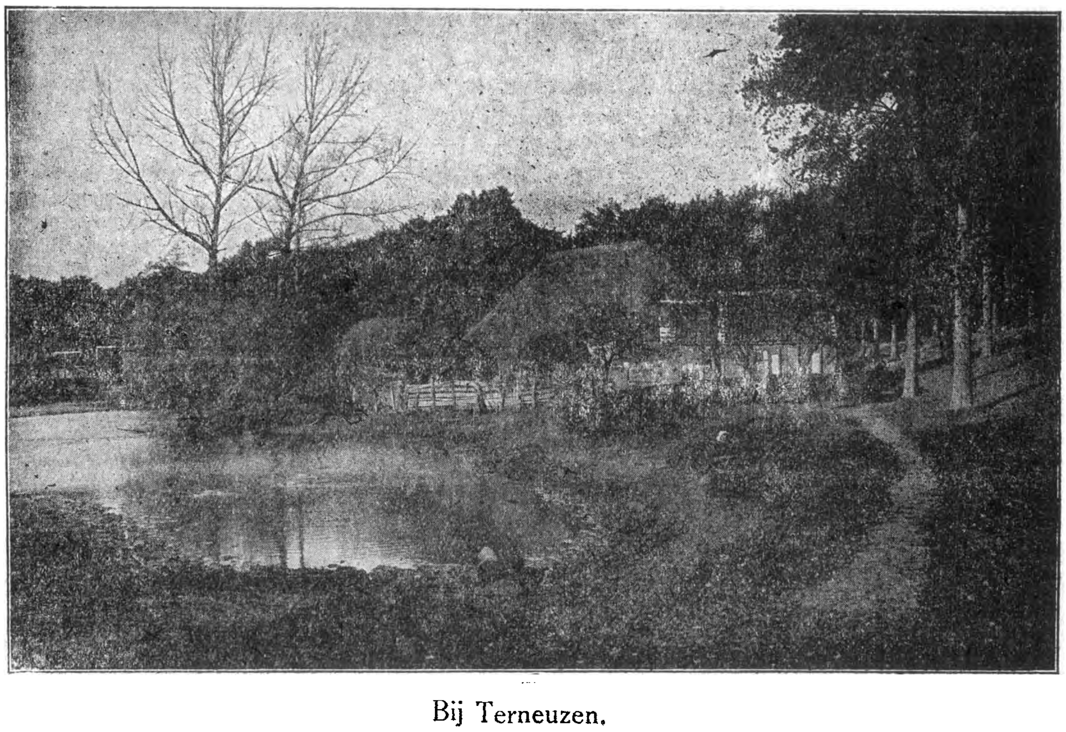

Bij Terneuzen.

Na wat over en 't weer geparlementeer, gelukten wij er in een drietal rijtuigen aan den motorwagen te doen voegen.

Toch was de regelmatige gang van ons reisplan niet alleen in de war gestuurd, maar ook geldelijke nadeelen werden ons berokkend.

Na al deze wederwaardigheden kwamen wij eindelijk kwart voor 2 ure te Souburg toe.

De burgemeester van West- en Oost Souburg, de heer P. S. Buteux, die aanvankelijk koesteren; spreker hoopte dat wij den besten indruk zouden medenemen van 't Zeeuwsche volk en van Walcheren.

De heer Stan Leurs dankte voor deze hartelijke welkomstwoorden en bracht in herinnering dat Vlamingen en Zeeuwen uit denzelfden stam waren gesproten.

Nadat allen zich op het kerkhof hadden begeven en aan den voet van het monument vereenigd stonden, voerde de heer Leurs opnieuw het woord en zeide dat wij, Vlaamsche Toeristen, bij den boottocht van heden,

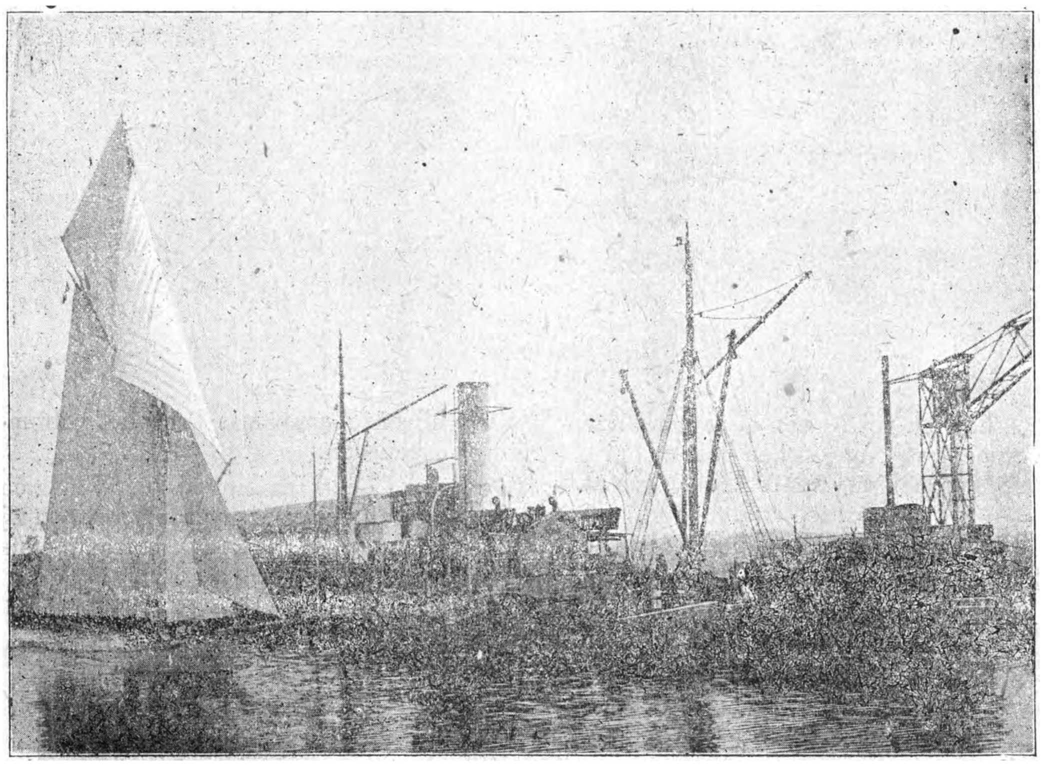

Terneuzen.

het plan had gekoesterd ons te verwelkomen en daarom ons tot half twee had opgewacht, kon onmogelijk langer blijven, en zoo werden de V. T. B. ers aan den ingang van 't kerkhof toegesproken door den wethouder den heer W. N. Jobse.

Deze heette ons van harte welkom, wees op het prijzenswaardige dat een volk zijn groote mannen weet te eeren.

Hij herinnerde even aan de gebeurtenissen van 1944 toen de Souburgers onze vluchtende landgenooten met open armen ontvingen, en is gelukkig te mogen verklaren dat het Nederlandsch volk zich één voelt met de Vlamingen, welke geen aanhechtingsplannen een plicht van pieteit wilden vervullen door den grooten man uit het voorgeslacht te huldigen, Marnix heer van St. Aldegonde en heer van Souburg, die burgemeester was van Antwerpen in benarde tijden, toen de stad als laatste Vlaamsche vesting van Nederland door de Spanjaarden werd belegerd en na heldhaftige verdediging werd genomen, heeft ons geleerd hoe men voor Vlaanderen moet strijden.

Nadat spreker nog had herinnerd aan de oprichters van dit monument en aan het bezoek van den Antwerpschen gemeenteraad met Jan Van Rijswyck aan het hoofd, legde hij een gesmede lauwertak waarop de woor-

den: «Hulde aan Marnix-De Vlaamsche Toeristenbond» bij het gedenkteeken neder.

De heer Jobse gaf, namens het gemeentebestuur, de verzekering dat het graf steeds met de meeste zorg zal worden onderhouden en huldigde in Marnix vooral als de groote vriend van Willem van Oranje.

Door de omstaanders werd dan uit volle borst, de eerste strophe aangehaald van «De Vlaamsche Leeuw» en van «Het Wilhelmus».

Het was een eenvoudige maar plechtige hulde.

wij een buitengewoon zware tij tegen en eerst om 10 uur kwamen wij te Antwerpen toe.

Het was een prachtige uitstap!

N.B. Wij ontvangen volgend schrijven van de Electriciteits-bedrijf en Tramweg Vlissingen-Middelburg:

Vlissingen, 31 Juli 1922.

Aan het Bestuur der Vlaamsche Toeristenbond, St. Jansplein, 29, Antwerpen.

Mijne Heeren,

Wij kwamen in het bezit van Uw schrijven van 27 dezer, waaruit ondergeteekende met

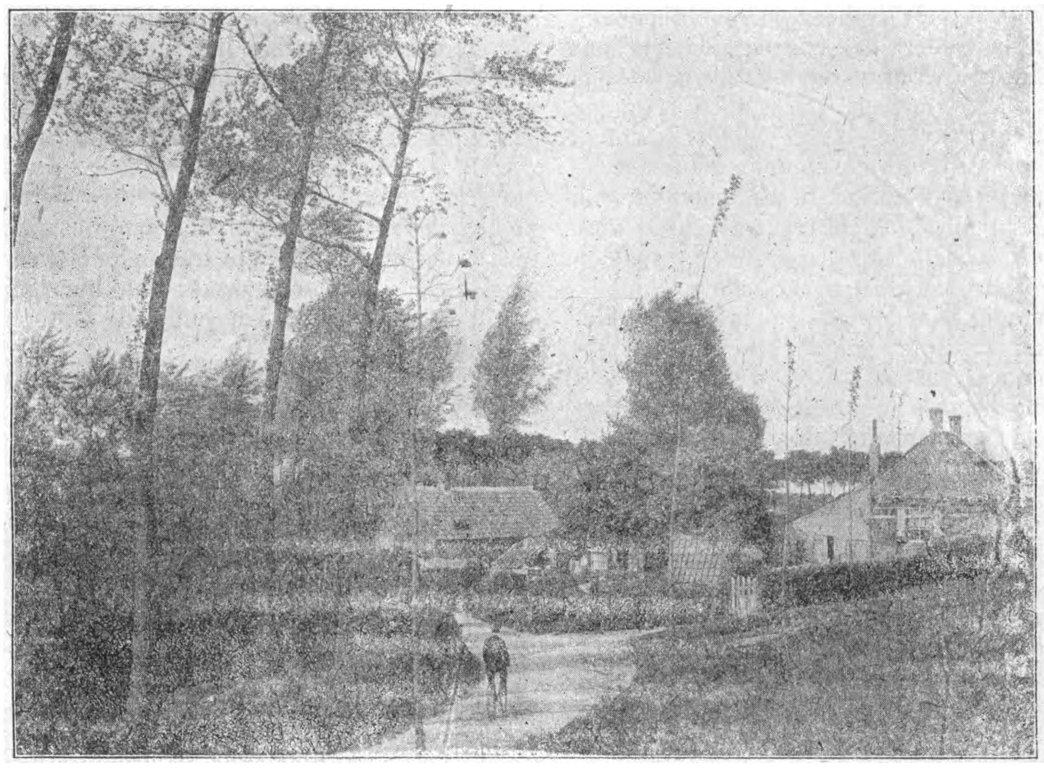

In Zeeuwsch-Vlaanderen.

Dadelijk werd de tocht voortgezet naar Middelburg. Daar ontmoetten wij een groep Bruggelingen welke de reis per fiets tot Breskens maakten en verder met de boot naar Vlissingen overzetten.

Wij beschikten nog over een veertigtal minuten, juist den tijd, om onder leiding van Ing. Leurs het mooie gothische stadhuis te bewonderen, en vervolgens, langs de nette schilderachtige straatjes, de belangwekkende abdijgebouwen.

Om half vier vertrokken wij uit Middelburg en kwamen om 4 uur juist terug aan boord.

Velen vonden het jammer reeds te moeten vertrekken, maar, bij het terugkeeren hadden

verwondering kennis nam, dat de U toegezegde extra-treinen niet beschikbaar waren.

Daar ondergeteekende zich eenige dagen moest absenteeren, heeft hij voordien uitdrukkelijk last gegeven te handelen als aan U gemeld.

Door de betreffende ambtenaren is zulks door nalatigheid niet geschied, waarvoor wij wel onze excuses aanbieden.

Mocht het nogmaals voorkomen dat U ten onzent komt, dan garandeeren wij U dat geen tweede maal een dergelijke nalatigheid zal voorkomen.

Inmiddels verblijven wij met de meeste hoogachting.

De Katakomben te Valkenburg.

In de rijke Zuider landstrook van Nederland, onder zijn groenende heuvelen en spiegelende beken, onder zijn Romeinsche villa's en legendarische kasteelen schuilen de schatten van Neêrland's geologie, groeflagers van natuursteen en steenkool, den zwarten diamant voor handel en nijverheid.

In de ondergrondsche wereld, voorheen onbekend en sedert de annexatieplannen ons allen des te eigener en dierbaarder geworden, in die ondergrondsche gangen en krochten en schachten strijden menschelijke krachten, door den beeldhouwer, Meunier en den schilder Toorop vereeuwigd, in die steengroeven, méér bepaald te Valkenburg, trad na de woeling en 't geweld der excavatie de lieflijke kunstvorstin, aan Dr. Cuypers arm geleid, blijde en vredig haar nieuw paleis binnen. Het eene kunstcomplex volgde, ordende en schikte zich nu na het andere, en in den loop van vele, moeizame jaren, breidden de onderaardsche kunstkamers zich uit tot een „doodenstad", bestaande in een zéér groote keurverzameling, een bloemlezing, mag ik zeggen, vergaard uit de vèr-verspreid-liggende katakomben te Rome, tot een oud-chrisielijk museum, dat in zijn samenhang vooral kon evenaren, zoo niet overzichtelijker werd dan de necropool van Rome, en die zich zeker als deze verheugen mocht in de belanstelling van geleerden en ter zake deskundigen in binnen- en buitenland, met wie men te Valkenburg voortdurend de nauwste betrekkingen heeft onderhouden. Ik noem hier slechts de bekende, laat zeggen „de wereldberoemde" Wilpert en Professor Marrucchi te Rome, Dr. Holwerda en Prof. Pijper, ten onzent. Reeds tien jaren geleden — en hoeveel kwam er sedert bij — sprak laatstgenoemde — toen Rector-Magnificus der Rijksuniversiteit te Leiden : „Waarlijk, ik zeg niet te veel, wanneer ik beweer, dat hier een groot werk tot stand is gebracht ! Wij mogen er trotsch op zijn, dat deze getrouwe nabootsing der Romeinsche katakomben een Nederlandsch werk is."

Zoo moest dit ernstig-uitgevoerde werk, het „prachtwerk der Katakombenreproductie" ook 'n internationalen klank krijgen.

Daartoe bracht de eenparige lofprijzing van alle ooggetuigen, van buitenlandsche Oudheid- en Kunstcritici het hare bij, daartoe was de smalle landstrook, tusschen de Germaansche en Franco-Belgische grensstaten geschoven, als 't ware geographisch aangewezen, daartoe is degelijke, ernstige kunst met haar volken-beschavend karakter geroepen, daartoe ook 't Christendom bestemd, welks wiegtijd hier véél treffender is weergegeven dan vele namaaksels van kunststijlen in de „Palais" der internationale tentoonstellingen.

Zeker, te Valkenburg ontbreekt 't eerbiedwaardige van Rome, maar 't artistieke der Katakomben is er even groot, Valkenburg heeft 'n voor „De Toerist" nabije necropool terwijl Rome vèr buiten onze landspalen ligt, Valkenburg eindelijk opent zijn schatkamers van kunst voor ieder studeerende en belangstellende, terwijl Rome ook haast-ontoegankelijke grochten heeft.

Een bezoek aan den Valkenburger Romeinsche Katakomben is belangrijk en ontwikkelend ; belangrijk ook voor hen, die Rome bezochten ; ontwikkelend ook, zooals reeds vele onzer bloeiende volksuniversiteiten getuigen.

Dr. XAVIER SMITS.
Secret. N.B. Monumenten-Commissie.

Lincoln Imp

...Er is avonddienst in de kerk geweest. In de groote mooie kerk, die staat boven op den berg, van waar zij de eenvoudige huizen bewaakt in het dal. Zij staat daar, de kathedraal in dag en avond, in licht en schaduw, als een gebed van levenden steen ; en rond haar, als kleine nestjes in klimop verscho'en, liggen de „Homes" waar godvruchtige menschen hun stil geluk bewaren.

Er heerschte van avond een zachte stemming in de biddende deemstering. Ik voelde, hoe uit ieder harte een gebed steeg in de mysterie stille-kerk, en hoe uit de kostbare vaten de wierook walmde. De gregoriaansche zangen zweefden als droomgedachten over de trouwe, geloovige zielen, en ze baden in hoop en vrede.

Binst het prevelen der litaniën is er eene vrouw van haar zelve gevallen,... ze hebben haar als dood weggedragen,... en dan ging weer alles als voorheen onder de hooge gothische vouten ; het melodieus geprevel,

en de gedempte antwoordende stemmen. Buiten vielen enkele kloktonen in den najaar's wind. Het orgel speelde een oude kerkwijze, en een zuiver klare tenorstem zong op het okzaal :

„*The Lord is a man of war.*"

De koorknapen gaven het antwoord met hunne buigzame kinderstemmen. Ik kon de woorden niet meer volgen, zij smolten weg in het wonder muziek-weefsel, solo en kooren van den ouden Ierschen kerkzang.

Het ging als een vreemde streeling over mijn ziel,... Ik hoor het nog.

„*The Lord is a man of war.*"

Als de processie rond de kerk was geweest ; en den dienst ten einde was, heb ik nog eens het hoofd gewend om de hooge schoonheid van Gods woonst in mijn oogen te bewaren. Ik wende mijn hoofd om en,... neen... het was een afschuwelijk zicht dat ik kreeg. Boven de „pew" waar ik gezeten was, juist achter mij, stond : een klein gehoornd zwart duivelken, Een duivelken dat achter mij op een been te grijnslachen stond... Op dat oogenblik heb ik zoo geschrikt, dat ik, zonder het bijna te weten, met mijn duim een kruizeken op mijn hart maakte zooals ik het deed toen ik een klein meisken was dat vrees had voor de heksen.

Wij zijn langs de oude kloostergangen naar buiten gegaan langs de donkere kloostergangen waar een flauwe geheime geur hangt.

Buiten,... waar in den laten zomeravond de gele rozen staan uit te bloeien, en waar, zoet geurend, hunne blaren, vallen op de lauwe moederaarde.

Er straalt een gemoedelike stemming uit de stil gesloten huizen waar, achter dicht geschoven gordijnen de lampen ontstoken zijn.

De rankklimmende planten tegen de huisgevels, heeft de stervende zomer met zijn bloed betint, de blaren zien bloedrood...

We dalen huiswaarts langs eigenaardige trapstraten, onder sprookjesachtige steenen bogen, met zwart glimmende klimop begroeid, waaronder, 's nachts, witte geesten wandelen.

Opeens... staat mij die satan van straks weer voor de oogen.

Heb ik mis gezien, denk ik nu, was het een hallucinatie ; heb ik mis gezien, was het misschien een heilige ; satan staat toch niet in de kerk. Ik heb toch nooit iets gehoord van een duivel die heilig geworden was.

Ik zeg niets, ik vraag niets, maar dat zijn allemaal zoo'n vreemde dingen.

We gaan door den avond naar ons stille huis in het dal, en zonder te weten hoe het komt, zing ik luid :

„*The Lord is a man of war.*"

. . . .

...Wij zitten in de donkerte bij den open haard. De oude meid heeft de lamp nog niet ontstoken, of misschien heeft zij het van avond wel vergeten. En, ik geloof, dat wij er allen heel tevreden over zijn.

Er schieten groote wilde vlammen uit de blokken dennenhout, zij verlichten ons vreemd... en groote lange schaduwen dansen de kamer rond, dansen op de zoldering, springen uit de hoeken en spelen over het open klavier.

We zitten allen daar, en denken. We tronen ieder te midden onze gedachten, en zij worden ons als eene familie, die schepselkens van onzen geest. In de groote stilte komen zij zachte getreden en scharen zich zwijgend rondom ons. Dan staren wij ze aan en wij zien ze.

Sommige hebben zoete wijde oogen, een kinderlach, of wonder stille tranen ; en dat worden later, wanneer wij ze ter wereld brengen, bijna altijd sprookjes.

Ik lig op de purper fluweelen kussens voor het krakend houtvuur, dat een zerpe geur in de kamer verspreidt.

Op zij van het vuur, zit Alma ; heur mooie blanke handen rusten op elkaar, en hare diepe blauw-grijze oogen zien naar iets dat ik niet zien en kan.

De zachte lichtschijnselen streelen heur zwart glanzend haar en heur mat bleek aangezicht. Van avond bemerk ik, hoe heur kleed de zelfde kleur heeft van hare oogen. Alma is heel mooi ; iets heel teer straalt uit haar wezen. Zij voelt dat ik haar aankijk, en zij glimlacht, dat doet zij altijd wanneer ik haar bezie. Zou zij een verdriet liefkozen in haar hart ; is zij droef omdat het herfst worden gaat ? Ik weet het niet !... en misschien weet zij het zelf ook niet.

Ik geniet van dezen stond als van een zoet-lavenden wijn, ik voel alles, en ook mij, zoo goed dat tranen van vreugde en weemoed mij uit de oogen wellen. Het is zoo stil en rein in mijn ziel. Mijn oogen zijn vol tranen, ik schuif nog dichter bij den haard. Alma speelt met de tang in de vlammen, ze kijkt ; en altijd starend zegt zij : „I see a stranger coming to the house,"

Ik weet niet wat ze zeggen wil. Ik zie niets in het vuur... maar dat vreemde ontwekt weer in mij :

„The Lord is a man of war.“

En dat vreemde wekt weer in mij, het beeld van den duivel.

Na lang aarzelen waag ik eindelijk te vragen :

— Maar,... zeg mij eens, wat dat beteekenen moet ; dat duivelsbeeld in uwe kerk. Of het er werkelik staat, of ik dat gedroomd heb, want ik begin al aan mijn oogen te twijfelen in een land waar men ieder avond rond het vuur, van verkeersels en witte geesten vertelt.

Ja, ja zegt Alma... The little Imp. En zij vertelt.

— Het gebeurde voor lange lange jaren, op een mooie Aprilmorgen. Op aarde stonden de boomgaarden in bloesempraal, en rond de kleine dorpskerken stonden de blank bloeiende appel-boomen als witte Lentebruiden in het jonge zonlicht. Het schijnt het begin te zijn van een heerlike dag ; maar we zijn in de grillige Aprilmaand, en in de hel, houdt vader satan groote kermis, en hij geeft zijne duivels-kinderen verlof met de toelating voor één dag, héél de wereld 't onderstenboven te smijten. Natuurlijk haasten zij zich, de losgelaten helkapoenen. Eén springt op den regenboog en rijdt er de hemel mee door. Een ander speelt met regen, slijk en bliksemstralen. Een derde rijdt op den woesten wind, en voert er mee naar Lincoln, waar een menigte leutige duiveltjes de bloesems van de boomen aan 't schudden zijn ; en al tuimelend door de stormlucht, zwarte kletsregen op de vluchtende menschenkinderen spuwen.

Het kleine duivelken, dat rijdt op den woesten wind heeft een paar malen rond de kerk gejaagd, en staat nu boven op den berg voor het groote middenportaal.

— „Ik ga hier niet vandaan, zegt het, vooraleer er, in de plaats van die kerk, een hoop puinen en gruizelingen ligt.

Ik zal die groote glasramen stuk slaan, en met een lach zijn al de kaarslichten dood. Met den wind blazen wij den priester, den orgelist, de zangers en de koorknapen op, zoodat zij als luchtballen de vensters uitvliegen.

Met de „canons“ die ze in de kerk gebruiken, schieten wij de outers om ; en als dan alles afgeloopen is, dan wasch ik in het wijwatervat, mijn voeten...

— Kom, zegde hij. Maar de wind weigerde.

De wind heeft veel gebreken, dat is waar ; maar de muzikanten weten allen, dat, wanneer hij in de kerk komt, het alleen maar is om den balg te blazen, opdat de groote orgels zouden kunnen spelen, en den Heer God loven met gewijde muziek. En daarom is het, dat de wind, die een vrome ziel heeft, weigerde de kerk binnen te treden op dien grilligen Lente-morgen.

Dus, ging de duivel maar alleen, murmelend en grummend. — „Ja, zoo'n half gedienstig volk is nog beter buiten. Dat hij daar maar blijft wachten aan de deur tot ik weer keer.“

En nu gaat de duivel binnen.

. . . .

Wat er omgaat, weten de menschen in de „Minster“ niet, maar zij kunnen de mis niet volgen. Daar zijn er die zoodanig verstrooid zijn, dat zij voor den zevenden keer hun gebed opnieuw beginnen, zonder tot het einde te kunnen geraken. In de sakristij, drinken de knapen den wijn uit. Wat is er dan toch aan 't gebeuren...

Er vaart een slechte kilte onder de hooge vouten ; een kilte waarvan men eene vreemde verkoudheid opdoet, waarbij men, na eene langdurige kwijnziekte, eindelijk sterven moet.

Het Satanskind, is in de kerk getreden ; en het is zijn duivelsadem die onder de hooge vouten vaart.

Het is hij, die de knapen in de sakristij in verzoening heeft gebracht ; 't is hij die de verstrooidheid in het hart der geloovigen heeft gelegd.

Op het oksaal, gaat de muziek te snel ; de bladzijden van het heilige boek draaien om op het altaar. De kazuivel en het koorkleed van den priester waaien hevig van links naar rechts.

En toch ziet hij niets de priester. Zonder de stoornis te voelen, gaat hij voort, hij alleen heeft niets gemerkt, want hij is dicht bij zijn God. Achter hem zit de Booze, die blaast in den geheven kelk op den heiligen wijn ; met zijn stikkenden helleadem tracht hij hem droog te blazen.

In den kelk is de roode wijn, tot Jezus dierbaar bloed geworden. In den geheven kelk, is het kostbaar bloed Jezu, dat ons heeft van den dood verlost, dat ons nu van den duivel verlossen zal.

Hij ziet den Boozen niet, de priester ; hij is in nauwe liefde vereenigd met den Heer.

Verslagen en onmachtig is de duivel geweest. Valsch en nijdig wandelt hij nu door de kerk. Hij is gram, zijn zwart bloed kookt onder zijn dikke huid. Hij is gram ; en op de stille beelden der goede heiligen, werpt hij oneerbiedige, hoonende blikken. Uit dolle gramschap spuwt hij in een wijwatervat ! Het zwarte gift springt hem terug in 't gezicht,

Hij is gram, hij wordt helsch onbeschoft en met spottende woorden en pinkend oog spreekt hij nu lieve engelen aan.

— Hé !... gevleugelde dingenskens, kom eens hier, maagdelike hemelkiekens, mag ik uwe pluimkens eens betasten. Met twee van uwe vleugelen uit te plukken heb ik al genoeg voor een pluimen beddeken.

Het berouwde hem op het oogenblik zelf, maar ach het berouw komt toch altijd telaat.

Met een wenk en een woord, zei het kleinste der engelkens.

— „Wordt" steen... En hij was het.

En zoo staat hij nog, en zoo komt het dat ge van avond onder het lof, den duivel hebt gezien.

Naderhand, als alles lang voorbij was, hebben de menschen eerst geweten wat er toen in de kerk gebeurd was. Maar hoe zij het geweten hebben ; dat herinnert zich niemand meer.

Lincoln. MAGDA PEETERS.

Op onze Spoorwegen.

In aansluiting met ons artikel verschenen in « De Toerist » nr 8 van 1 Juli en waarbij wij aandringen op het inleggen van een rechtstreeksche trein naar Brussel in den vroegen morgen b.v. om 5 u. 48, hebben wij het genoegen aan onze leden te berichten dat sedert 1 Oogst gedeeltelijk aan onzen wensch is voldaan : trein 206 is namelijk eenige minuten vervroegd ; vertrekt om 5 u. 58 en stopt alleen nog te Mechelen ; aankomst te Brussel 6 u. 44. Jammer dat de aansluiting voor Luik (6 u. 48) zoo op 't nippertje af is, en erger, dat het een ZN trein is, dus die Zondags niet bolt, wanneer onze leden er het best gebruik konden van maken.

Terloops stippen wij hier aan, voor onze leden die het aanbelangen :

Trein 224 voor Brussel is 10 minuten vervroegd en vertrekt om 6 u. 35.

Trein 726 voor Lier vertrekt om 6 u. 17 in plaats van om 7 u. 21.

Trein 335 van Leuven naar Mechelen rijdt door tot Brussel-Groendaal, vertrekt uit Mechelen om 6 u.41 stopt in de tusschenplaatsen.

Verder werden een paar nieuwe treinen ingelegd tusschen Antwerpen en Brussel-Zuid (voor Charleroi).

Vertrek Antwerpen-Zuid 6 u. 54 en 19 u.15 : aankomst Brussel-Zuid 7 u. 55 en 17 u. 41.

Vertrek Brussel-Zuid 9 u. 21 en 19 u. 15 : aankomst Antwerpen-Zuid 10 u. 23 en 20 u. 14.

Nog meerdere wijzigingen werden aangebracht, maar, zooals gewoonlijk, blijft de Kempen verwaarloosd en werd aan den treurigen toestand, in ons nummer van 1 Juli aangehaald, geen de minste verandering gebracht.

Ook op de rechtstreeksche lijn Antwerpen-Gent hooren wij van geen verbetering.

Wanneer denkt het beheer daar te beginnen met een dubbel spoor ?

En wanneer wordt de uitbating van de rechtstreeksche lijn Brussel-Oostende en van den ringspoorweg te Gent begonnen ?

Zoo wij ons toelaten deze vragen te stellen, is dit enkel met het oog op verbetering der verkeermiddelen.

Een hoofdpunt van ons programma en tot wier verwezenlijking wij de hulp inroepen van al onze leden.

Nog over onze Zeeduinen

A. — *De toestand.*

De Naamlooze Maatschappij « Saint André sur Mer » een consortium van Engelsche kapitalisten heeft van voorname eigenaars 153 hectaren duinen aangekocht tusschen Oostduinkerke en Coxyde en nu is deze begonnen met den aanleg van golflinks. Ze heeft aan den Staat medewerking gevraagd door het aanleggen en het verbeteren van een weg en het aanleggen van een zeedijk. De Staat weigerde. Waarschijnlijk zal de Maatschappij thans zich wenden tot het Provinciebestuur dier streek en de betrokken gemeenten. 't Is te hopen, dat deze ook met evenveel doorzicht als de Staat zullen handelen.

Dit zal haar nochtans niet beletten haar plan uit te voeren. Zoo de Regeering het haar niet belet worden de 3 à 4 laatste kilometer ongeschonden zeeduinen van onze kust, voor eeuwig verloren.

Laat ons verhopen, dat het niet zoo weze en..... voortwerken om het te beletten.

B. — *De inschrijvingslijsten.*

Vele leden zonden reeds hunne lijsten in, goed voorzien met handteekeningen. Vele blijven nog ten achter. Ze worden verzocht deze *zoohaast mogelijk* en met *zooveel handteekeningen mogelijk* te laten geworden aan het Secretariaat.

Gelegenheden tot Uitstappen.

a) *Uitstap naar de Kempen.*

Op Zondag 27 Oogst richt de «Vereeniging tot Behoud van Natuur- en Stedeschoon» een uitstap in naar Thielen, Casterlé, Lichtaert en Herenthals.

Een merkwaardige uitstap voor de liefhebbers van natuurschoon, voor de minnaars der Kempen.

Van Thielen uit gaat de tocht over de Hooge Rielen, boschstreek aangenaam afwisselend met bouwland, naar Casterlé. Van daar uit naar de Hooge Bergen, met hun eenige panorama over ons heele Kempenland, een horizont van ongeveer 10 uren doormeter. Verder de laagte in naar het « Goor», gehucht onschatbaar mooi voor liefhebbers van specifek Kempische boerenwoningen en schuren. Terug omhoog langs schilderachtig schoone holle wegen naar Lichtaert.

Middagrust.

'S Namiddags het Nethedal, — een afwisseling van heide en moeras, — het prachtigst dat onze Antwerpsche Kempen den wandelaar bieden kan. Om te eindigen de boschbergen van Herenthals en de stad zelve. Bezoek aan Groote Markt, Zandpoort, kerk. begijnhot. Af te leggen weg : ongeveer 20 km. Voor voldoende rust wordt gezorgd.

Ieder V.T.B.-er mag aan dezen uitstap deel nemen. Bijeenkomst aan de statie van Thielen te 8 uur 's morgens. Er wordt niet gezorgd voor reisbiljetten aan verminderden prijs, opdat ieder 's avonds zou kunnen vertrekken met den trein die hij verkiest.

Mondvoorraad medebrengen.

*
* *

c) *Openlucht vertooning St. Mariaburg-Eeckeren.*

De tooneelgroep «Liefdadigheid» geeft op Zondag 27 Oogst, om 4 uur, een openluchtvertooning op het kasteel van M. H. Van de Wijngaert te St. Mariaburg (bij Eeckeren) ten voordeele van de noodlijdende Russische kinderen.

Wordt opgevoerd : *De dochter van Roland,* drama in vier bedrijven.

De vertooning heeft plaats op het terras van het kasteel dat gelegen is in een der mooiste oordjes van St Mariaburg.

Voor nadere inlichtingen raadplege men de dagbladen.

Wij zetten onze leden aan deze vertooning bij te wonen, daar deze terzelfdertijd gelegenheid biedt tot een aangenamen en mooien uitstap.

Secretariaat.

3de Algemeene Bedevaart naar de Graven van den Yzer.

—

Hulde aan Renaat De Rudder.

Op Zondag 27 Oogst a.s. doet het levende Vlaanderen zijn 3den beetocht naar de graven van het doode Vlaanderen. Te West-Vleteren, op het militair kerkhof, ligt het gebeente van 't Vlaamsch prachtkind, Renaat De Rudder, gesneuveld aan 20 jaren, in December 1917. Hij viel in 't akelige noman's land binst den ijzigen vriesnacht. Door een kogel uit Belgische lijn geschoten werd hem een slagader afgesneden, en de tengere jongen bloedde dood. Zijn opperste snik, met het reeuwschuim op de vage lippen was: „'k Wist niet dat een mensch zoo lijden kon... maar alles voor Vlaanderen en Vlaanderen voor Kristus..."

Een zonnekind met apostelziel was gevallen! Het kleine studentje uit het kollege van Eekloo, op 16 jarigen ouderdom van moeder weggetrokken, om België te dienen — ten bate van Vlaanderen, dacht hij — was de heerlijkste idealist die de 4de Legerafdeeling tellen mocht. Wat hij dacht en droomde, tobde en verwezenlijkte voor zijn schamele broeders-in-'t-lijden, wat hij zich voor nam uit te werken, dat zal de Vlaamsche gemeente lezen in 't boek „GRACHTBLOMMEKES", dat op den dag der Beëvaart de Vlaamsche menschen verrassen zal.

5 September 1920 te Steenkerke bij de asch van Joe English — 18 September 1921 te Steenstraete aan het terpje waar de gebroeders Edward en Frans Van Raemdonck vielen — waren voor 't rouwende Vlaanderen twee data van belang! 27 Oogst te West-Vleteren, zal weerom bewijzen dat het heerlijke thema van Prof. Dr Daels: „Onze piëteit voor de Vlaamsche dooden van den Yzer", 't harte van Vlaanderen heeft doen jagen!

Vlamingen! gedenkt op dien dag vooral uwe dooden van den Yzer en stroomt dien dag ter Beevaart.

Programma en schikkingen zullen kortelings bekend gemaakt worden.—Bijdragen, inlichtingen, wenken, enz. alles bij de schrijvers :

Cl. De Landtsheer, Oeverstraat 17, TEMSCHE.
Dr J. Leuridan, OOST-VLETEREN.
Adv. M. Bulchaert, Nieuwpoortstraat, 1, VEURNE.

In de Provincieraad van Antwerpen.

—

Op voorstel van ons beschermend lid, tevens provinciaal raadslid, de heer Kennes werd de voorgestelde verhooging der rijwieltaks afgestemd. Ziehier ter inlichting de inhoud van de rede door hem gehouden in zitting van 5 Juli 1922.

De heer Kennis. — Mevrouwen, Mijne Heeren, „ in 1893 zien wij voor het eerst een taks op de rijwielen ingevoerd ; dit gebeurde op aanvraag van een groep wielrijders die aan de Provincieraad voorstelden een taks op de rijwielen te heffen en met de opbrengst ervan rijpaden aan te leggen.

De wielrijders werden dus belast, dat moesten ze geen tweemaal vragen, maar de vroegere reactionnaire Raad en de Bestendige Deputatie . . . . .

De heer Van Nyen. — . . . . „Nu" zijn die toch niet meer „reactionnair" ! (Gelach).

De heer Kennes . . . . . verwaarloosden het tweede gedeelte van de vraag, namelijk de opbrengst van den taks te besteden aan het leggen en onderhouden van velowegen !

En nu zou men allicht denken dat onze tegenwoordige zoogezegd Vlaamsch-Demokratische !? Bestendige Afvaardiging die zaak ter harte zou nemen en wel aan de zedelijke verbintenis tegenover de wielrijders zou voldoen !

Maar, wat zien we onder haar beheer gebeuren ? Verleden jaar heeft die taks rond het miljoen opgebracht. Geheel de onderhoud van alle provinciebanen en kunstwerken vermeld onder art. 17 der begrooting van verleden jaar koste 800,000 fr.

Voor toelagen aan de gemeenten voor het leggen van buurtsteenwegen, wandelwegen, landbouwwegen, wielrijderpaden en werken van algemeen nut voor die verschillende wegen en de rioleering werd 600,000 frank ingeschreven onder art. 18 van de begrooting van verleden jaar. In de buitengewoone uitgaven onder art. 22 voor verbeteringswerken aan de provinciebanen en maken van wielrijdersstoepen en wandelwegen.

Vorige jaren en dienstjaar 1922 werd er 2000,000 fr. voorzien.

Hoeveel van die 800,000 fr., die 600,000 fr. en die 2,000,000 fr. werd er besteed aan de velowegen ?

Het zal wel een heel klein gedeelte zijn, en hebben de wielrijders hun geld zien besteed worden aan allerlei andere werken waar dat ik het nut van betwist, maar ik bestatig dat het geld wordt besteên aan werken waar het niet voor gegeven werd.

Nochtans is onze zoogezegd Demokratische Bestendige Afvaardiging nog niet tevreden.

Werd er verleden jaar aan de verschillende opgesomde werken 3,400,000 fr. besteed, waarvan een gedeelte voor velowegen gebruikt werd en bracht de taks op de rijwielen sngeveer één miljoen op, dit jaar stelt de Best. Afv. voor die posten te verminderen en den taks te verhoogen. Namelijk zien wij ingeschreven onder

art. 20	900,000 fr.
„ 21	620,000 fr.
„ 26a	500,000 fr.
of te samen	2,020,000 fr.

voor dezelfde posten waar verleden jaar 3,400,000 fr. was voorzien. Ik besluit daaruit dar er dit jaar nog minder aan de rijwielpaden zal besteed worden dan verleden jaar en nochtans stelt de Best. Afv. voor de taks te verhoogen, zoodat hij minstens 2,000,000 fr. zou opbrengen. Het geld voortkomende van de wielrijders zal, in plaats van besteed te worden aan velowegen, gebruikt worden om alle provincie bruggen en wegen te onderhouden, om de kosten te dekken voor verbeteringen en voor de nieuwe aan te leggen provinciale wegen !

Ziedaar de weg die onze demokrotische !? Deputatie inslaat.

Ik stel derhalve voor :

a) Dat in het vervolg afzonderlijk opgegeven worde hoeveel er aan de rijwielpaden wordt besteed.

b) En als wij het hoofdstuk der inkomsten zullen behandelen, de verhooging van den taks op de rijwielen te verwerpen, omdat hij ondemokratisch is.

Ik heb bewezen dat de bruggen en wegen bekostigd worden door de opbrengst van den taks op de rijwielen, en dat de Best. Afv. deze belasting nog wilt verhoogen, die nochtans, bijna uitsluitend door de werklieden moet opgebracht worden, en ik voorstel de verhooging te verwerpen.

Ziedaar wat ik bedoel !

Mededeelingen.

Vergaderingen en Uitstappen.

Officieel.

3 September : provinciale vergadering te Antwerpen voor de provincie Antwerpen. — 's Namiddags bezoek aan de haven per boot.

10 September : provinciale vergadering te Gent voor de provincie Oost-Vlaanderen. — 's Namiddags wandeling door de stad. Aanvullende bijzonderheden verschijnen in ons orgaan van 1 September.

De provinciale vergaderingen worden gehouden, in aansluiting met de vergadering van 6 Oogst te Brugge, tot voorstelling der afgevaardigden en regeling van plaatselijke werking.

In vooruitzicht : Uitstap naar het Zoniënbosch in het najaar. Secretariaat.

Belangrijk (aandacht a.u.b.)

Wij verzoeken dringend al onze leden goed na te gaan of ons orgaan „De Toerist" hun regelmatig wordt besteld en of zij in bezit zijn van de lidkaart.

Wij verzoeken hen tevens bij vrienden en kennissen, die zij denken aangegeven als lid van de V.T.B., te bevragen of deze insgelijks het blad ontvangen en in bezit zijn van de lidkaart.

Bij gebeurlijke onregelmatigheden zouden wij wenschen dadelijk te worden verwittigd.

De kwijtingen over de maand Juli zullen in de week van 14-20 Oogst worden aangeboden ; men zorge dus dat deze bij de eerste aanbieding worden voldaan om alle onkosten te vermijden.

De leden, voor 1 Juli ingeschreven, en welke hun bijdrage nog niet gestort hebben, worden verzocht onverwijld deze te regelen langs onze postcheckrekening nr 83330, ons tevens opgevend de nummers van „De Toerist" welke hun niet zouden besteld zijn geweest.

Secretariaat.

Eereleden :

21 Mej. S. Herremans, Iepersteeg 2, Gent fr. 250
22. Nagels J., Victor Bauduinstr. 1, Thienen 250
23 Claes Fl., Kerkstr. 13, St Genesius Rhode 250

Beschermende leden :

51 Borrey E., rekenplichtige, Nieuwpoortsche steenweg 124, Oostende fr. 100
52 De Bruyn Edw., Ste Annastr. 13, Antwerpen 100
53 E.H. Van Eyck Aug. onderpastoor, Blaesvelt 100
54 De Ley L., Ferd Coosemansstr. 46, Berchem 100
55 Veremans R., Justiciestr. 51, Antwerpen 100
56 E.H. Lambo Alois, Kloosterbest., Berlaer 100
57 Denys Albert, Poperinghe 100
58 Denys Louis, „ 100
59 Quatemens, Brusselschestr. 14., Oostende 100
60 Rombout Luc., leeraar, Leopoldstr. 106, Mechelen 100
61 De Rees Aug., schoolbest., Veemarkt 37, Mechelen 100
62 Schaltin Joz.. spoorwegbeambte, Hanswijckstraat 31, Mechelen 100
63 De Schampelaere O., Parklaan 17, Gent 100
64 Polfliet N., beambte, Lembeke-bij-Eekloo 100
65 Saen Frans, teekenaar, Fortuinstr. 1, St Mariaburg (Eeckeren) 100

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niet te veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat : St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr: VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 8.

1921 Van Mulders M., Vierwindenstr. 104, St. J. Molenb.
2 Temmers-Verhoeven, Azalealaan, 44, Schaerbeek.
3 Gooris H., leeraar, Frans Musstr., 55, Brussel
4 Haeck D., leeraar, Ad. Boekstael, 173, „
5 Van der Speeten, Casilla, 36, Terr. Santa-Cruz. Rep. Argentina (Z. A.)
6 Kinget Helena, Dambruggestr 335, Antwerpen
7 Royers, Abdijstr., 183, „
8 Leys, Beirendrechtstr. 66, „
9 Verstraeten Frans, Santvlietstr., 14, „
30 Peeters, id. 53, „
1 Couture P., id. 40, „
2 Brocorens A., onderp., Smisstr., 66, Gent
3 Meire Oscar, onderwijzer, St. Kruis
4 Goedertier G., Bredabaan, 828, Merxem
5 Mortelmans A., Klapdorp, 111, Antwerpen
6 De Beule Triphon, schoenfab., Zele
7 Van Essche Jozef, Gentschestr. 96 Aalst
8 Verhulst J., Groote Steenweg, 170, Berchem
9 Spaan A., Balaerstr., 37, Antwerpen
40 Van de Moortseele, best. pens. Mannekens Hospitaalstraat, Boom
1 De Mondt, onderwijzer, Schomme, 27, „
2 Gillé Aug., Blauwstr., 63, „
3 Calluy Felix, Schoolstr., 2, Niel
4 De Laet Lod. muziekleeraar, Tuyaertstr. Boom
6 Boons Eug., Van Beersstr., 50, Antwerpen
8 Torfs Ant., briefdr., Hertsdeinsstr, 23, „
9 Cassetto Filip, Oude Kerkstraat, 7, „
50 Mevr. Cassetto, id „
1 Moors Gust., bediende, Van Aerdstr. 1, „
2 Mev. Moors, id. „
3 Balemans Jan, handelsreiz., Muzeumstr, 30 „
4 Mev. Balemans, id. „
5 Balemans Edmond, klerk, Lge Elzenstr, 69 „
6 Van Marcke Hendrik, Montignystr., 112, „
7 Peeters Lod., nijveraar, Vleminkxstr., 3, „
8 Semer Karel, Haantjeslei, 145, „
60 Francq Karel, rue de Chatelet, 12, Stavelot.
1 Lecocq J, gemeentesecretaris, Sinaai (Waas)
2 Gijsermans, St-Annakerkstr., 57, Koekelberg
3 Rammeloo A., Capucienerssenstr., 41, Antwerpen
5 Coens Felix, Cath. Beersmansstr., 41, „
6 Judo Marcel, Deliusstr. 13, „
7 Hornick A., Klappelstr, 72, „
9 Hillaert J., Karel Oomstr., 37, „
70 Meuzen, klerk, Nationalestr, 88, „
1 Mej. Bouez, Hoogstr., 11, „
2 Van Landeghem, Schoutestr., 15, „
3 Lauwers René, Lange Elzenstr., 25, „
4 Claes Jozef, Groote Nieuwendijk, 56, Mechelen
6 Claes Felix, onderwijzer, Begijnenstr. 15, Diest
7 Servaas Willem, groothandelaar, St. Amands
8 Van Damme Jules, v. d. Lindenstr., 58, Schaarb.
9 De Brouwer G., Alb. Grisardstr. 9, Antwerpen
80 Schiffers J., Aug. Sniedersstr., 4, „
1 Van Beeck Lod., onderwijzer, Weelde
2 Huiskens Antoine, Statiestraat, 23, Ukkel
3 Geeroms B., Brusselschestr. 48, Meerbeek-Ninove
4 Zeger A., student, Timmermansstr. 15, Brugge
5 Dubois Eug., Zwartehoekstr. 8, Adinkerke

1986 Sanders Sus, Congresstr., 19, Antwerpen
7 Wiele Jef, Ruggeveld., 110, Deurne (Antw.)
8 Peeters Hendrik, student, Vorst-Kempen
9 Van Broeckhoven Fr., Laer, 7, Gheel
90 Van Beveren A., Maïsstr. 13, Gent
1 Vermeersch Jules, Station, 34, Oostcamp (Brugge)
2 Jennart Gaspare, Van Roosenplein, 45, Merxem
3 Dujardin Alb., Hoogweg, 12, Wevelghem (W. Vl.)
4 Vercruyse Albr., Weldadigheidschool, Beernem
5 Fonteyne Herman, Dorp, Oedelhem (W. Vl.)
6 Langendries Jef, student, Cagg-Assent (Diest)
7 Rogne Arth., Westrem, Wetteren
8 Van Huffel J. student, Lebbeke
9 Deman Paul, student, Dorp, Audegem
2000 Vermeere E., Van Lokerenstraat, 18, Gent
1 De Stickere J., Prins Alb.str., 46, St-Kruis (Brugge)
2 Dobbeleere B., Langermuntstr. 27, Gent
3 Van de Velde Armand, Spiegelhofstr. 17, „
4 Bosschaert G., Zonnestr. 23, Aalst
5 Van de Vondel Fr., Lange Zoutstr. 36, „
6 Singelijn Leo, Geeraardsbergschestr. 40, „
7 De Cock E., student, Leopoldstr. 58, „
8 Moens Kamiel, student, Wieze (O. Vl.)
9 De Coene Leo, id. Heuvelstr. 73, Gent
10 Prevenier Aimé, Statieplaats, 11, Lokeren
1 Van Iseghem Leo, student, Ezelstr, 20, Brugge
2 Mej Bonnewyn, Stockel-Woluwe
3 Bonnewyn H., id.
4 Smeding, Best. Nederl. Boekhandel, 50, St. Jacobsmarkt, Antwerpen
5 Neven P., Graanmarkt 5, Brussel
6 Feringa K., Ernest Allardstr. 11, „
7 Van Deth G., S. Pancras (N. H.) Nederland
8 Mandoux Alb., onderwijzer, Baelen (Nethe)
9 Peeters, id.
20 Raedemaecker Cl, hoogstudent, id.
1 Vaes Flor., Schuttershofstr., 27, Antwerpen
2 Van Huffelen, geneesheer, Lozanastr, „
3 Verbruggen Eug., Edegemschestr., Mortsel
4 Bursens Vaast, Bonheyden (Mechelen)
5 Van den Branden Fons, Schoolstr., 7, Mechelen
6 Peeters Lod. Frans Halsvest, 95, „
7 Louis Jan, Lge Nieuwstr. 32, Antwerpen
30 Herman Jacob, student, Van Daelestr., „
1 Lindemans Jan, Domein-Nosseghem, Laeken
2 E Van Olmen, landbouwingenieur, Leuven
3 Loos-Hazen Jos., Brederodestr. 44, Antwerpen
4 Van Koekenbeek G., Nin. Steenw., 82, St J. Molenb.
5 Crabbé Leopold, Frankenstr., 15, Antwerpen
6 Aerts A., Geuzenstr., 17, „
7 Fidts Jules, Van Lintstr. 71, Brussel
8 Segers Jos., Touwstr. 27, Antwerpen
9 Mev. Thelen, Wijnantsstr., 31, Brussel
40 E. H. Valkaart, Vrije Kath. Normaalsch. Mechelen
1 Treus, leeraar, Neckerspoelstr. 244, „
2 Van Hooywegen, ar.onddissementscomm. „
3 Olbrechts, student, Neckerspoel, 40, „
4 Mej. Morissens, Wilsonlaan, 118, „
5 Van Horenbeeck, Botermarkt, 8, „
6 Mej. Van de Poel, Frekerodestr., 95, „
7 Mej. De Vos P., Pieter Rypenslei, Oude-God

Boekdrukkerij Robert Bracke-Van Geert, Baesrode

DE TOERIST

V.T.B.

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

SECRETARIAAT V. T. B. ST. JANSPLEIN 29, ANTWERPEN, POSTCHECKREK. V. T. B. Nr 83330

UITGAVE VAN „LIBERTAS" KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.) | ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 12 **1 September 1922**

De Mechelsche Beiaard.

Vòòr 1798 bezat Mechelen twee beiaarden: een in Sint-Romboutstoren en een andere in de lantaarntoren der O.L.V.-kerk. Deze laatste dagteekende van 1599 en bestond slechts uit elf klokjes, en daar dit getal natuurlijk te gering was, werden de meeste klokken der hoofdkerk er bijgevoegd in 1680. Dit mooie klokkenspel mocht nauwelijks eene eeuw leven, want in 1798 werd de beiaard van O. L. Vr. toren in kanonnen veranderd. Toen het stadsbestuur de eerste beiaard der hoofdkerk aan O. L. V. kerk had verkocht, liet het voor de hoofdkerk twee en dertig klokken gieten bij de beroemde Amsterdammers Hemony; deze klokken werden gevoegd bij de drie van Waghevens en later werden nog klokken geleverd door Van den Gheyn, De Haeze, Dumerij, Steylaert, Michiels en Van Aerschodt. Deze beiaard bestaat nu uit vijf en veertig klokken. De grootste, die als de zwaarste beiaardklok mag doorgaan, heeft een gewicht van bijna 9000 kgr. Voorheen werd ze door talrijke menschenkrachten in beweging gebracht, doch nu heeft de elektriciteit hunne plaats ingenomen. Eene klok die nog niet hergoten werd en dagteekent van 1498 is de derde Maria genaamd. Ze draagt het karakteristieke opschrift:

„Maria es minen soeten name,
Myn gheluyt sy Gode bequame;
Meester Symon Waghevens gaf myn [accoert,
MCCCCXCVIII screef men voort."

Echte kunstwerken zijn al deze klokken! Niet alleen munten zij uit door hun zuiveren klank, maar ook door de fraaie beeldwerken hunner versiering.

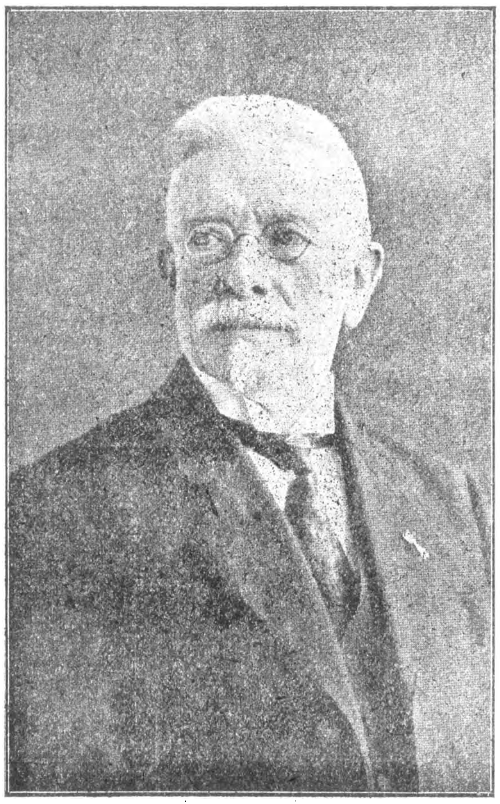

Portret JEF DENYN.

De Meester bij een zijner klokken.

Niettegenstaande de « Trouwe Reus » door de beschieting erg gewond werd, bleef de beiaard ongedeerd op een paar klokjes na die gekwetst werden.

Als men den St.Romboutstoren beklimt – en dit mag geen enkele toerist vergeten — ziet men eerst de zes groote klokken, die ook voor de kerkdiensten luiden.

Deze klokkenkamer is geheel omgeven door galmgaten; alzoo wordt de klank gedempt en overstemmen de bassen de kleinere klokken niet, zooals het elders dikwijls het geval is.

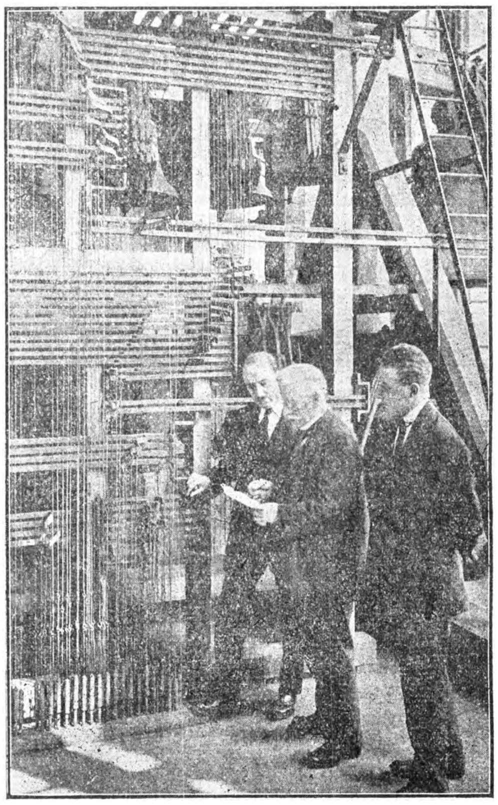

Practisch onderricht in het klokkenspel.

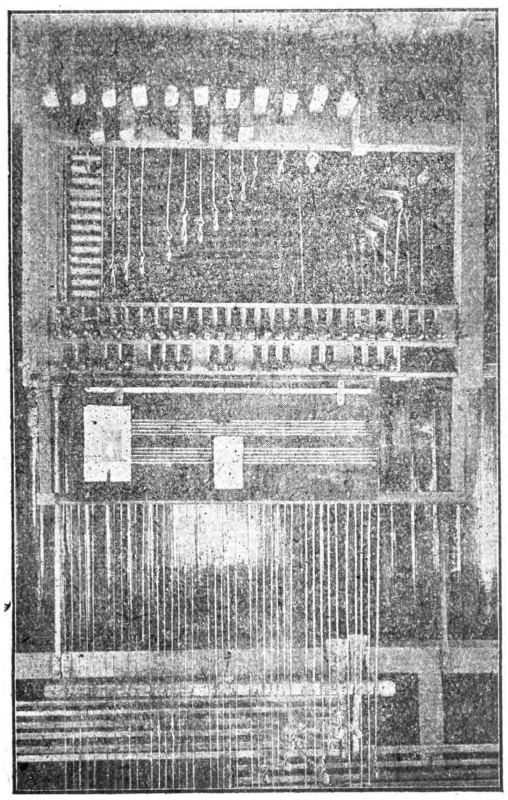

Het klavier van den Beiaard.

Hooger klimmende treft men 't uurwerk aan en 't raderwerk met de trommel van den « rammel » ; zij werd gegoten op 3 September 1733 en is doorboord met 16,200 gaatjes, gemaakt met de hand. In deze gaatjes bevinden zich tappen; wanneer de trommel zich nu in beweging stelt stooten zij tegen kleine hefboomen, die door draden met de hamers der klokken verbonden zijn en deze dus oplichten.

De klepels staan in verbinding met het klavier.

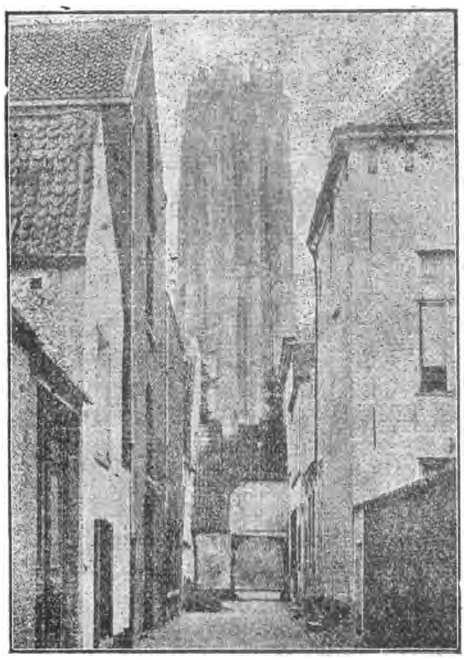

De Sint-Rombouts-toren te Mechelen, met het vermaarde „straatje zonder einde."

Hierboven is de klokkenkamer, die den eigenlijken beiaard en de kabien van den beiaardier bevat.

Midden in 't ruime vertrek bevindt zich het klokkenspel, voorzien van tuimelaars en draden die het geheel wel op eene reusachtige machine doen gelijken. Hier zijn geene galmgaten meer en de ruimte rond de klokken vormt eene echte klokkenkast.

En de beiaardier? Is het noodig onzen grooten Jef Denyn voor te stellen?

Dichters hebben hem verheerlijkt, bladen en tijdschriften en redenaars hebben hem met fierheid welverdienden lof toegezwaaid. Iedereen kent hem, die ook «een reus van 'nen Vlaming» is!

Een bezoek aan den Mechelschen beiaard loont dus wel de moeite; voeg daarbij nog 't onvergetelijke panorama, dat men van op den toren geniet en niemand zal aarzelen St. Rombout te beklimmen!

L. D. B.

De clichés dezer bijdrage werden welwillend afgestaan door de redactie van het maandschrift «Voor Iedereen».

Mededeeling

— —

Officieel

Vergaderingen — Uitstappen

3 September : Provinciale Vergadering te Antwerpen

Programma :

Om 10 uur : Algemeene Vergadering in de Groote Zaal van het Secretariaat St Jansplaats 29, Antwerpen. Voorstelling der kandidaten-afgevaardigden voor de provincie Antwerpen.

Om 12 uur : Middagmaal.

Om 14 uur : Bezoek aan de Haven. — Bijeenkomst op de Groote Markt, aan het beeld van Brabo. (Wandelterras, Steen, Loodswezen, Droge Dokken, Royerssluis, tocht in het kanaaldok, bezoek aan graanzuigers en Noorderwaterpershuis).

N.-B. Gelegenheid tot middagmalen : Burgersspijszaal (St Jansplaats 29) : 2.50 en 5 fr. per persoon.

10 September : Provinciale Vergadering te Gent.

Programma :

Om 10 uur : Algemeene Vergadering in de zaal „Parnassus", Oude Houtlei (nabij de Koornmarkt). Voorstelling der kandidaten-afgevaardigden voor de provincie Oost-Vlaanderen.

Om 11 1/4 uur : Bezoek aan het Gravenkasteel onder leiding van Heer Van Werveke, conservator.

Om 13 uur : Middagmaal.

Om 15 uur : Wandeling door de stad; bijeenkomst op de Koornmarkt.

Om 16 1/2 uur : Bezoek aan St Baafs onder leiding van E. H. Celis.

N.-B. — Gelegenheid tot middagmalen : Hôtel de Venise (Koornmarkt) : 4 of 5 fr. per maaltijd ; Uilenspiegel (Korte Kruisstraat) : 4 fr. per maaltijd ; Roode Hoed (Klein Turkije) : 5 fr. per maaltijd.

24 September : Provinciale Vergadering te Brussel.

Op een, nog niet vastgestelden datum, volgt een Provinciale Vergadering te Roeselare.

Nadere bijzonderheden hieromtrent verschijnen in het orgaan van 15 September.

—

In vooruitzicht : Uitstap naar het Zoniënbosch (in het najaar).

Al de leden van den V.T.B. hebben toegang tot deze vergaderingen en kunnen deel nemen aan de uitstappen.

ANTWERPEN

Ik had u wel eens willen zien en genieten in die XVIe eeuw, toen evenals nu elke vloed der Schelde hoopen waren op uw werf en hoopen geld bij uw poorters bracht, toen zware galjoenen preutsch hun gebeeldhouwden steven vooruitstuwend uwe haven binnenvaarden, toen boven uw romantische werfomheining lustig uitpiepten de scherpe pannendaken uwer huizen, de slanke spillekens uwer kloosters waarboven heerschend troonde wat pas geleden uw fiere burgers als een beteekenis vol monument van stedelijke trots hadden opgericht : de toren uwer hoofdkerk. Op de kaaien torschen kraankinderen en buildragers de zware vrachten op logge hessewagens ; statig stappen in hun kleurrijk pak de kooplieden ter beurze door de enge slijkerige straatjes, waarlangs de houten tuingevels gemoedelijk overhellen. De rijke stede viert met al de pracht welke die verfijnde genieters van menschen uit den renaissancetijd zoo kwistig en kunstig wisten rond te strooien, ze houdt haar landjuweelen en begroet haar prinsen bij hun blijde inkomste.

De toren van Antwerpen

Ik had u nog willen zien en willen genieten van de diep-melancholische stemming,die den wandelaar door uw met gras begroeide straten moet hebben te gemoet getreden, wanneer gij geworden waart de stille stad treurend aan de gesloten Schelde... toen grootsche bouwwerken uit de betere jaren een scherp contrast vormden met hun weinig drukke omgeving.

Thans zijt gij geworden een groote wereldstad, welke het pittoreske Antwerpen der XVIIIe eeuw geheel gaat opslorpen, welke den pretentieusen koepel van zijn centraal station naast de O. Lieve Vrouwetoren heeft durven bouwen en waar pralerige bankgebouwen de plaats innemen van deftige patriciërshuizen.

Veel moois en typisch is hier in den loop der tijden verdwenen. Het voornaamste kunstgebouw, de O. L. Vrouwekerk bleef echter bewaard. Meer imponeert echter dit bedehuis door zijne afmetingen dan dat het behaagt door harmonieuse verhoudingen. Maar de toren is werkelijk mooi ; daar de reuzengevaarten van Mechelen en van Zierikzee onafgewerkt bleven, is hij thans het merkwaardigste type van Brabantsche laat-gothischen torenbouw. Wij kennen zijn bouwmeesters : Appelmans, Tack, De Waghemaeker en Keldermans.

Het interieur der cathedraal is niet meer zooals het voorkomt op oude prenten of schilderijen. Gestoelten, koepelafsluitingen, altaren het werd al door de sansculotten weggeruimd : en dit niet geheel ten nadeele van het zuivere architectonische schoon van het gebouw.

Te betreuren valt het echter dat men in het vervangen van het verdwenene niet heel gelukkig is geweest, want hoe pretentievol stellen zich niet tegenover de oude bouwtrant het neo-gothiek gestoelte, een item doxaal en altaarbladen in denzelfden geest. Maar het mobilair der cathedraal bevat ook interessanter stukken. Rubens prijkt hier met drie hoofdpagina's van zijn werk : zijn kruisafneming, zijn kruisverheffing, zijn Maria-Hemelvaart.

Hoe er Onze Lieve-Vrouwekerk moet hebben uitgezien in de XVIII[e] eeuw, daarvan kan men zich best rekenschap geven bij een bezoek aan de Sint Jacobskerk, een mooi type der Antwerpsche varieteit van de Brabantsche laat-gothiek. Deze heeft hare stoffeering uit den baroktijd ongeschonden bewaard. Marmeren afsluitingen, pronkerige altaarportieken, zware koperen kandelaars, schilderijen, beelden, snijwerk 't woelt al dooreen tot een bont ensemble waaruit ons een over-feestelijken indruk tegemoet komt.

De Sint Pauluskerk, eveneens uit de XVI[e] eeuw hoorde vroeger toe aan een Dominikanerklooster. Aan de vroegere bestemming herinnert het hooge en diepe koor met smal

le lange ramen en rijke barokke gestoelten en sacristijportalen. Hier voelt men nog iets van de macht en van het ontzag van het middeneeuwsch kloosterwezen. Men droome even de alledaagsche kerkmeesters-tronies uit het gestoelte en de spelende kinderen uit de kloosterpanden weg en vervange ze door vesperzingende of mediteerende monnikken : een heel brok oud regiems leven zal weer voor ons verrijzen.

Op het stemmig Conscienceplein ontplooit zich in weelderigen baroktooi de rijke voorgevel der oude Jezuitenkerk (thans Caroluskerk), wier toren in echt Rubenniaanschen geest opgevat in het stadsbeeld een ietwat exotische noot werpt.

Het interieur in de XVIII[e] eeuw na een brand hernieuwd, komt wel eenigzins nuchter voor ; maar in de gespaard gebleven gedeelten, de choornis en de twee zijkapellen uit zich in een braspartij van kleuren en vormen de feestelijkheid van het katholicisme der contrareformatie.

De groote markt was steeds het centrum van het dan meer, dan minder bewogen leven der Scheldestad. Prinsen met rijk gevolg zwoeren er de keure der vrije stede trouw, van uit de torenhooge landjuweelenwagens groetten er de rederijkers de magisstraat, pektonnen werden er in brand gestoken bij het vieren van den vrede of der overwinningen van den regeerenden vorst.

Van de beteekenis der gilden in de vroegere stedelijke regeering getuigt de trotsche groep hunner huizen aan de Noordzijde van welke groep het vier verdiepingen hooge boogschuttershuis een passend middenpunt geeft.

Het stadhuis hoort tot het beste wat de renaissance in de Nederlanden voortbracht. Op een tamelijk gelukkige wijze past zich hier het vormalphabet van den nieuwen stijl bij het traditioneele schema van het Nederlandsche raadhuis aan. Het scherp ingebogen vooruitspringend dak met aan zijn voet een open gaanderij brengt zelf een pittoreske noot in den monumentalen voorgevel.

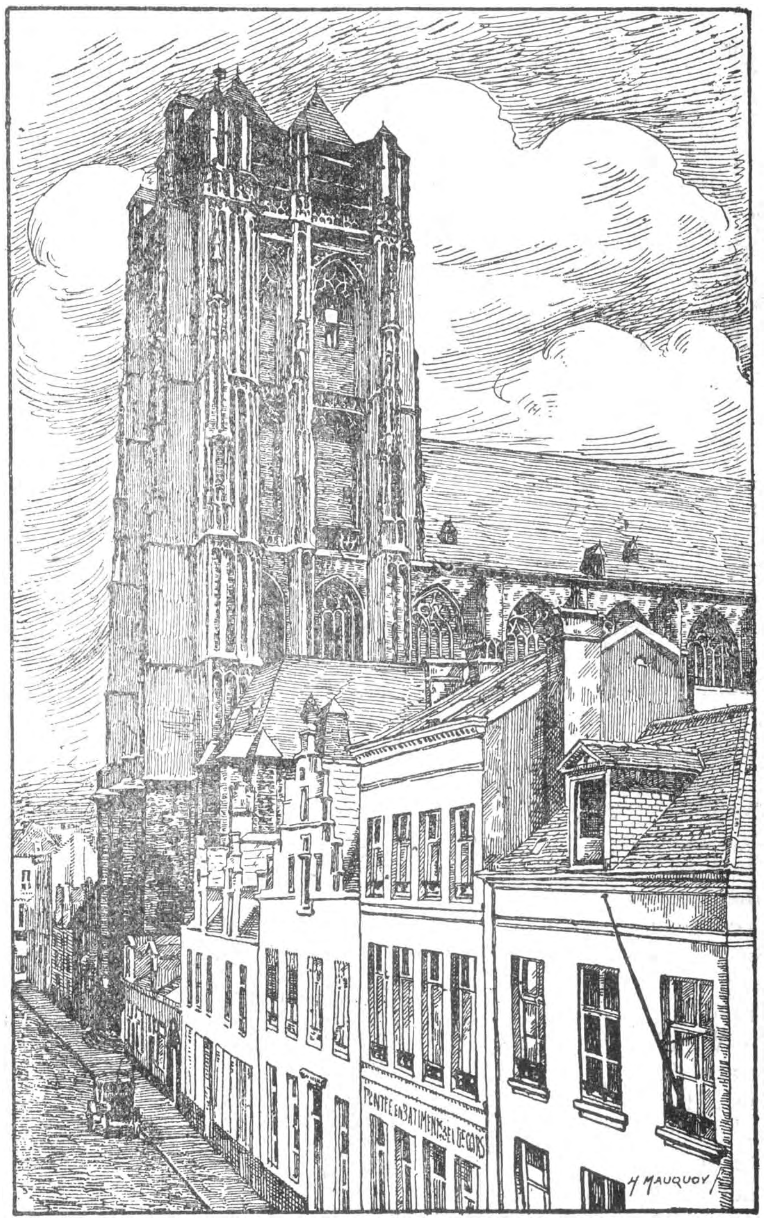

Antwerpen — Sint Jacobskerk

Het oude Steen treurt thans afgezonderd temidden van spoorbanen en loodsen in het onplezierig gezelschap van een would-be gothisch bijgebouw. Een beter kader had het vroeger aan zijn eenig schilderachtige omgeving van kronkelende en elkaar overbruggende

straatjes. Maar dit alles heeft voor de eischen van een immer zich uitbreidend havenverkeer moeten wijken en het oude Steen is onthust alleen blijven staan. Eenig

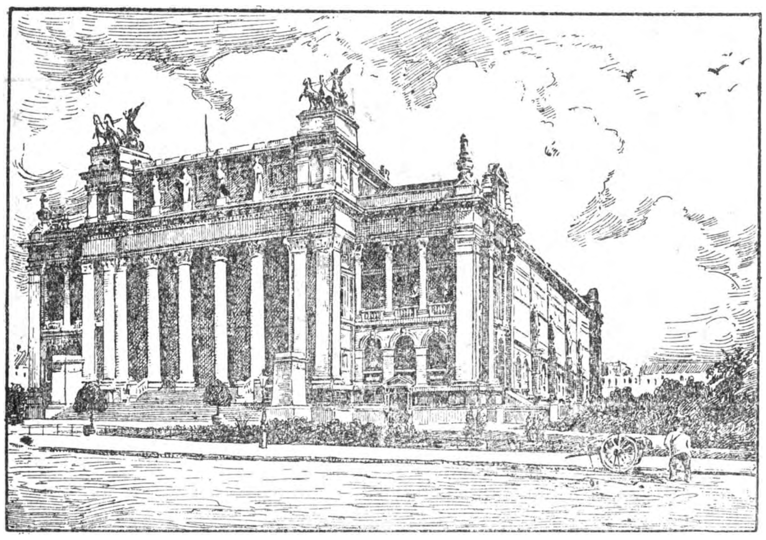
Museum te Antwerpen (Van Dyck & Winders, arch.)

overblijfsel der oude Burcht, de bakermat der Antwerpsche stede, wekt dit bouwwerk tal van historische herinneringen op ; in het begin der XVIe eeuw werd het heropgebouwd door Herman De Waghemaeker en Rombout Keldermans.

In zijn oud kader bevindt zich nog het oude vleeschhuis. 't Is wel het leukste bouwwerk der heele stad met de rijzige veelhoekige torentjes, welke ten getale van vijf het gebouw afbakenen.

Weinig rest ons van de patriciërshuizenwelke hier in het zestiend-eeuwsche bloeitijdperk talrijk oprezen. Tijd en menschen hebben hun best gedaan om het oude Hof van den burgemeester van Lier, dat Durer in zijn reisverhaal het schoonste van Europa noemde, heel wat van zijn oorspronkelijke schoonheid te ontnemen. Het Hof van de bekende drukkersfamilie Plantijn is in oneindig beteren toestand tot ons gekomen,

Stemmig is de binnenkoer, nog stemmiger zijn de oude zalen waar de groene glasruiten der hooge vensters een gedempt licht toelaten, dat in de ruime vertrekken met zware renaissance meubels en muren met goudleeren behangsel een genoegelijke atmosfeer maakt, waarin op donkeren achtergrond schijnen te herleven de portretten van deftige matrones welke onder de plooien hunner witte muts goedhartig-deftig toezien, van genadige Heeren wier langwerpig gezicht met spitsen baard uit den plooikraag opduikt, van hoogeerwaarden bisschoppen en kanunniken met degelijken kop en rondborstig voorkomen.

De overigens stille, maar op gebied van bouw- en beeldhouwkunst toch betrekkelijk actieve achttiende-eeuw stoffeerde niet alleen Antwerpen's kerken met pronkerige meubels maar sierde ook zijn straten met enkele monumentale patriciërshuizen, waartusschen

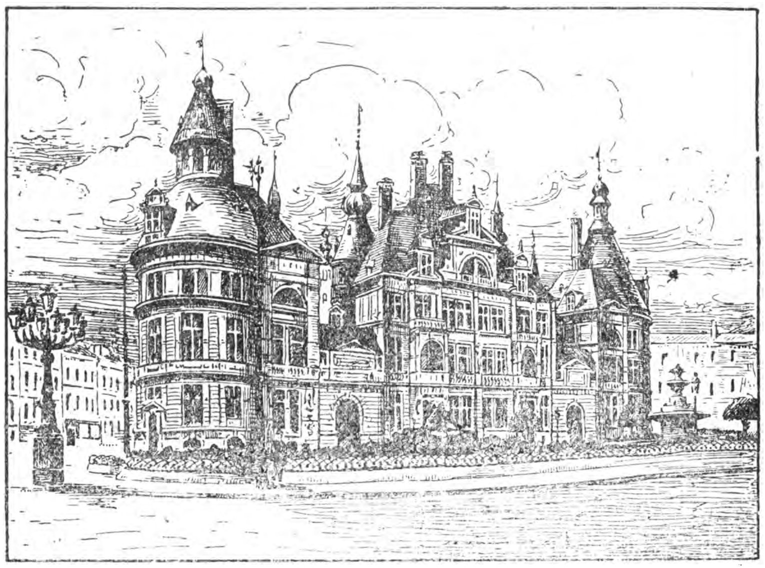
Nationale Bank te Antwerpen (H. Beyaert, arch.)

die door Bauerscheidt ontworpen tot het beste behooren wat de barokstijl hier te lande voortbracht.

In niet al te rustigen bouwtrant vatte deze kunstenaar het paleis van den koning en het

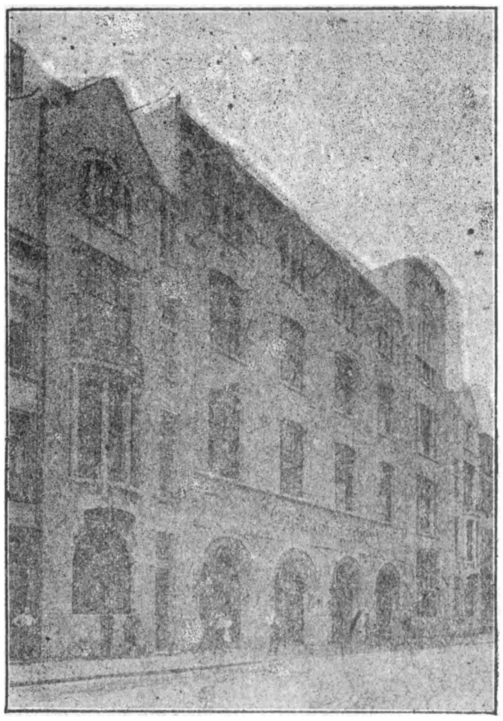

Antwerpen — De Nieuwe Brandweerkazerne

huis Osterrieth op ; soberder en voornamer zijn zijne twee patriciërshuizen in de Lange Nieuwstraat : de huidige school der „Dames de l'Instruction chrétienne" en het gebouw van den Lloyd.

*
* *

Het XIXe eeuwsch Antwerpen is een leelijke stad. Straten met een nuchter-eentonige of opdringerig heterogene bebouwing. Kerken in vervelende neo-gothiek, openbare gebouwen in pronkerige neo-renaissance of in verbeulemanschten Louis XVI. Ver te zoeken zijn de enkele goede huizen en.... pompierskazernen. Quousque tandem ?

C. L.

Voordeelen voor de leden van den V.T.B.

Het bestuur van den V. T. B. houdt zich ten zeerste aanbevolen bij al zijn leden voor adressen van hotels, badhuizen, kinemas, schouwburgen, museums, enz. die bereid zijn vermindering van prijs toe te staan aan onze aangeslotenen.

Al deze inrichtingen worden kenbaar gemaakt in ons blad en aanbevolen bij onze leden.

De volgende voordeelen heeft het bestuur reeds voor de leden van en V.T.B. verworven.

Schouwburg-Volksgebouw, Meir, 64, Antwerpen.

De leden hebben toegang, tegen vertoon der lidkaart, (Zon- en Feestdagen uitgesloten) op alle plaatsen en tegen de volgende prijzen :

Orkestzetel — Benedenloge — Balkon 1 R., Loge 1 R., Voortooneel 1 R. allen 3 fr. per plaats.

Parket 2 fr., Parterre, Balcon 2. R., Loge 2. R., Voortooneel 2. R. — 1.50 fr. Balcon 3. R. — 0.75 fr.

Kinema-Schouwburg „Eden", Quellinstr., Antwerpen, staat de volgende vermindering toe :

Namiddagvertooning 1 fr. in plaats van 1.50 fr. per persoon.

Avondvertooning 1.50 fr. in plaats van 2 fr. per persoon

Verbruik niet verplichtend.

Zon- en Feestdagen uitgezonderd.

Firma J. B. Van den Oever, Manufacturen, Steenhouwersvest, 16, Antwerpen. 3 o/o korting op alle inkoopen door leden van V.T.B.

Huis Alf. Campo, electriciteit, Van Urselstr. 1, Antw. 5 o/o vermindering voor leden van V.T.B.

Firma De Roeck en Allegaert, Porcelein en Glaswerk, St-Pietersplein, 8, Doornik. Vermindering van 5 o/o op al de aankoopen, door leden van V.T.B.

Voordeelen reeds vroeger vermeld.

De Volksschouwburg „Folies Bergères", te Brussel. Alle dagen (Zondag uitgezonderd). — Logie 3.45 fr. in plaats van 5 75 fr. Stalle 2.20 fr. in plaats van 4.05 fr. Orkest 2.90 fr. in plaats van 4.60 fr. Parket 1.75 fr. in plaats van 3.45 fr.

De kinema „Majestic", Adolf Maxlaan te Brussel: (op de werkdagen tot 6 uur). Eerste rang of Balkon 1.25 fr. in plaats van 1.75 fr. Besproken 1,75 fr. (2.50 fr.) Logie 2.50 fr. in plaats van 3 fr.

De kinema Bristol, Waterlooschen Steenweg, 71, te Brussel (St. Gilles) geeft aan de leden van V. T. B. recht op een plaats één klas hooger dan zij betalen. (Voor een tweede klas plaats betaalt men dus den prijs eener derde).

Kinema Liberty, Statiestraat, 179, Berchem (Antwerp.) 0,25 fr. vermindering op de plaatsen van 1,25 fr. 1.45 fr. en 1.75 fr. op Zaterdag, Maandag en Dinsdag.

Kinema Moderne Palace, Trapstraat, *Sottegem*. Gedurende de weekdagen: Plaatsen van 2 fr. en 1.50 fr. Voor de leden van V.T.B. 1.50 fr. en 1 fr.

Paepe Marcel, *Passagierlijn Brugge-Zeebrugge*, Ship Hotel, Brugge. — Prijs enkel 1.50 fr. Voor V.T.B.ers 1.25 fr. Heen en weer 2.50 fr. Voor V.T.B.ers 2 fr.

Rijwielfabriek V.O.S. Werkhuizen G. C. Klinkers te Mechelen aan Maas (Limburg) 5 o/o korting voor al hare artikelen : Rijwielen, banden en bijbenoodigdheden.

Het huis Wwe Withaegs, Vlagstr., 56, Antwerpen, geeft 5 o/o korting aan de leden V.T.B. voor alle aankoopen van rijwielen, enz.

S. V. De Vlaamsche Boekenhalle, Naamschestraat, 87, Leuven. — 10 o/o korting op in het Nederlandsch geschreven werken, welke betrekking hebben op toerisme en reizen.

De St Janskerk te 's Hertogenbosch

In veel standaardwerken over den Gothischen bouwstijl vindt men, ook zelfs in de *onderafdeelingen :* «Belgiën und die Niederlände» of «l'Art Gothique dans les Pays-Bas», de aan St Jan gewijde hoofdkerk van *'s Hertogenbosch* in Noordelijk Brabant *niet* vermeld.

Maar is de Bossche Kathedraal niet evengoed als hare Belgische en Fransche en Duitsche Zusterbouwen, een in steenvormen omgetooverd boekdeel cultuurgeschiedenis van stad en ommelanden, óverwaard om nauwkeurig bekend te zijn, èn in eigen kring en óók, in meer algemeene lijnen, binnen een *wijdere* omgeving ?

Dan, dat in boekwerken met heele reeksen schitterende kathedralen, onze St Jan dof vergeten wordt en niet vermeld staat, kan ik, hoewel niet aangenaam, toch zeer begrijpelijk vinden. Maar minder vergeeflijk komt het mij voor, als Nederlanders en Belgen, die de stad 's Hertogenbosch bezoeken, van haar *grootsch* bestaan niet genoegzaam doordrongen zijn. Ik heb vreemdelingen, die voor het monument gebracht werden vaak, min of meer onthutst en bedremmeld hooren uitbrengen : « Maar... U hebt hier een... *pracht*-bouwwerk ! » En ik toomde mij in, om niet, wat geraakt, te zeggen : «Wist U dan dit niet, dat 's Hertogenbosch de mooiste Gothische Kerk van Noord-Nederland bezit ?? »

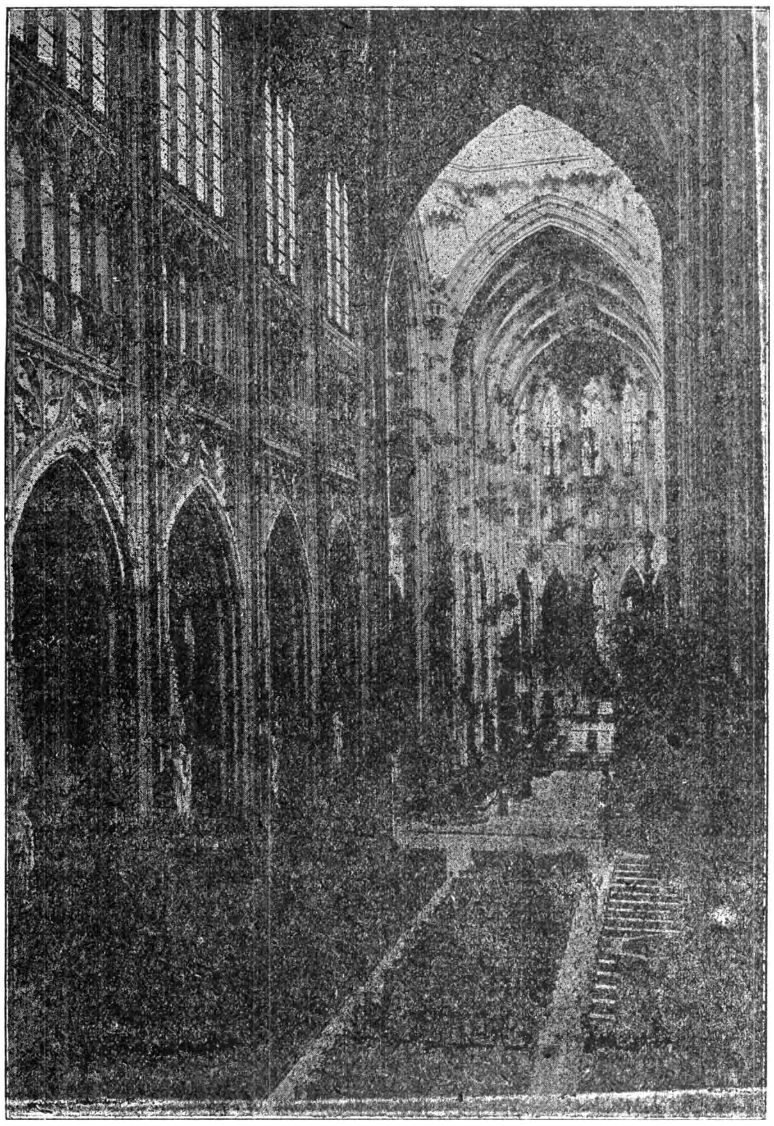

Foto 1. — Inwendige der St Janskerk.

Er zijn over St Jan's prachtige bekapte steenmassa's respectabele beschrijvingen verschenen. Jammer genoeg is niet alles daarin bouwkundig en historisch juist. Bij de bestudeering van het grondplan (dit is mijne lang gevestigde overtuiging) en vooral bij een nauwkeurig onderzoek der blanke steenstapelingen, bij analyseering van pijlers en bogen, van binnen- en buitenbouwpartijen kan en moet eene andere bouwgeschiedenis van St Jan te schrijven zijn dan tot dusver geleverd is. En die betere bouwgeschiedenis zal niet slechts de kennis kunnen verrijken van de locale en gewestelijke bouwkunde, maar

zal vermoedelijk ook nog leerzame gegevens verschaffen voor de meer algemeene Kathedraalbouwgeschiedenis van Westelijk Europa.

Ten geleide van eenige foto's der tegenwoordige St Janskerk mogen de volgende regelen dienen.

Foto Nr 1 brengt het inwendige in beeld, gefotografeerd van de orgeltribune af. Hoe uitermate weldoend weiden de oogen door het zich 75 Mr ver uitstrekkende langschip! (waaraan op de foto nog drie travéeën ontbreken). Hoe verheffend is van het gewijde gebouw de licht- en ruimtewerking! Aestetisch ontvankelijke naturen mogen in sommige omstandigheden, ofwel bij *ieder* Kerkbezoek, liever den indruk ondergaan der zware lichtloosheid van vroeg Gothische Kathedralen, als de rondzuilige Notre Dame van Parijs, vele andere kunstzinnigen zullen zeker de lichtblijheid op hooge waarde weten te schatten die *hier* rond wiekt en door de hupsch gegroefde pijlers met zachten greep wordt bijeengehouden.

Wij schrijden in den geest het langschip door tot onder de viering. We staan stil. Nu valt van boven over ons heen een zee van licht. Het daalt uit den rijzigen koepelluchter, die de onderste verdieping uitmaakt van den, thans jammer genoeg verdwenen, middentoren. Wien 't gegeven is langs de steenen wenteltrappen naar boven te stijgen en de binnenbalustrade van den koepel langs te wandelen (ze is op de foto nog even te zien) zal niet licht den heerlijken indruk daar opgedaan vergeten.

Een 12×12 Mr wijde ruimte is daar boven de spitsbogen uitgeheven en wordt er door 15 venster-openingen verlicht. Er hangt een zalige stilte en er zweeft een gulden lichtstof. Er wademen in 't vroege morgenuur, meer nog op den laten dag, van den namiddagdienst, heilige roken op. En men heeft er een éénigen kijk naar beneden in het schip, in de transepten; en als men zich aan de balustrade naar het Oosten wendt, ook in het *priesterkoor*, dat door den grooten vieringboog nu als met een gothische lijst ingeraamd *schijnt*.

We dalen en staan weer beneden om het priesterkoor in te blikken, dat met zijn triforia en daaronder aangebrachte boogveldversieringen een *rustig rijthme* zingt van geometrische figuren, rustiger dan Breda, Leuven en Diest, rustiger ook dan in het *schip* der Bossche Kathedraal-zelve, waar meer de flamboyantstijl aan het woord is. Met meer dan gewone rust en statigheid voltrekt het choor met zijn halven twaalfhoek zijn semicirculaire sluiting...

Foto Nr 2 geeft een troonhemel van gehouwen steen te zien, welke zich bevindt aan den N.O. hoofdpijler van het choor. Deze mag door fijnheid van bewerking en door het kunstvolle zijner samenstelling bewonderenswaardig genoemd worden (1). Het geheel, zoowel als de onderdeelen zijn volgens een vijfhoekig plan ontworpen, waarvan de basis zich trapsgewijs verplaatst. Dit geeft aan dien heerlijk uitgevoerden toren een zachten spiraalvorm. De fraaiste sieraden, luchtig en los bewerkt strengelen zich om zijn fialen. De kern staat te lood, zoodat de kruisbloem, die hem bekroont met het middelpunt der basis perpendiculair overeenkomt. In 1894 hersteld, vond men ingegrift het jaartal 1482 en de letters O. W. D. Wij hebben deze inscriptie niet gezien, maar Dr Xav. Smits meent, dat jaartal en letters van een modernen falsaris afkomstig zijn! (2) Intusschen is het een voortbrengsel der latere gothiek van het hoogste vernuft en den allerfijnsten smaak.

Foto 2. — De scheluwe troonhemel.

Foto Nr 3 is genomen uit het Zuid-Oosten en dateert van eenige jaren her. Het grootste gedeelte dient zich nog als ruïneus aan, bronskleurig, verbrokkeld, afgeslagen, kwalijk opgelapt; en ware het zomer, men zou hier en daar op de foto trosjes mager onkruid met geele bloempjes uit de vergruizelde zandsteenpartijen zien groeien!... Dat was vroeger wel buitengewoon schilderachtig!... Over het Choor genomen is de kerk zeven schepen breed. Men overziet er hier op het cliché *vier* van. De minst hooge verdieping is de kapittelzaal met aanbouwen. De zware contreforten op den uitersten linkerkant van het plaatje zijn van het XVe eeuwsche Zuidertransept, dat met een keur van oud (en vernieuwd) beeldwerk is beladen en met een prachtige open voorhal is afgebouwd. Men restaureert nu druk aan het Zuider-choor, dat

(1) Hezenmans, Plaatwerk De St Janskerk. Inleiding.
(2) Dr Smits, De Kathedraal van 's Hertogenbosch, blz. 128.

overal even merkwaardige als zeldzaam voorkomende beeldgroepen in de wimbergen bezit, (zooals er een heel enkel voorkomt aan de St Sulpitiuskerk (choor) van Diest. De restauratie onderscheidt zich hierdoor van die van *vorige jaren*, dat men nu de vernieuwde gedeelten met een *groveren* fijnslag bedekt, waardoor zij zich beter aan het oude werk aanpassen.

Foto Nr 4. — Wanneer men de 700 Mr lange Hinthammerstraat, een der Bossche hoofdstraten, van het Oosten af dóórwandelt, dan ontwaart men, tot haar midden genaderd, aan de linkerhand de St Janskerk, in voorkomen, zooals foto Nr 4 ze weergeeft, maar in een reeds *verder* stadium van bouwherstelling. De massa-indruk is in werkelijkheid nog fraaier dan op het cliché. De klokketoren die uit een Romaansch onderdeel en een minderwaardig gothisch bovendeel bestaat, vraagt ter aangeduide plaatse minder aandacht, terwijl de prachtige partijen choor, straalkapellen, H. Sacramentskapel en Noordertransept, in dezelfde mate méér opmerkzaamheid en terecht van de wandelaars vragen. In stralend zonlicht ligt er de trotsche kathedraal, aan alle zijden vrij en gemakkelijk te naderen. En als 's avonds boven het einde der lange Hinthammerstraat een dieppaarse wolkbank streepen trekt in de laatste resten avondrood, dan gaan de steenmassa's van St Jan langzaam in een geheimzinnig duister schuil, want de kerk is door een 50 Mr diep kerkhof van de drukke straat gescheiden, en vangen de ruiten nog nauwelijks iets op van het spaarzame licht der late avonduren.

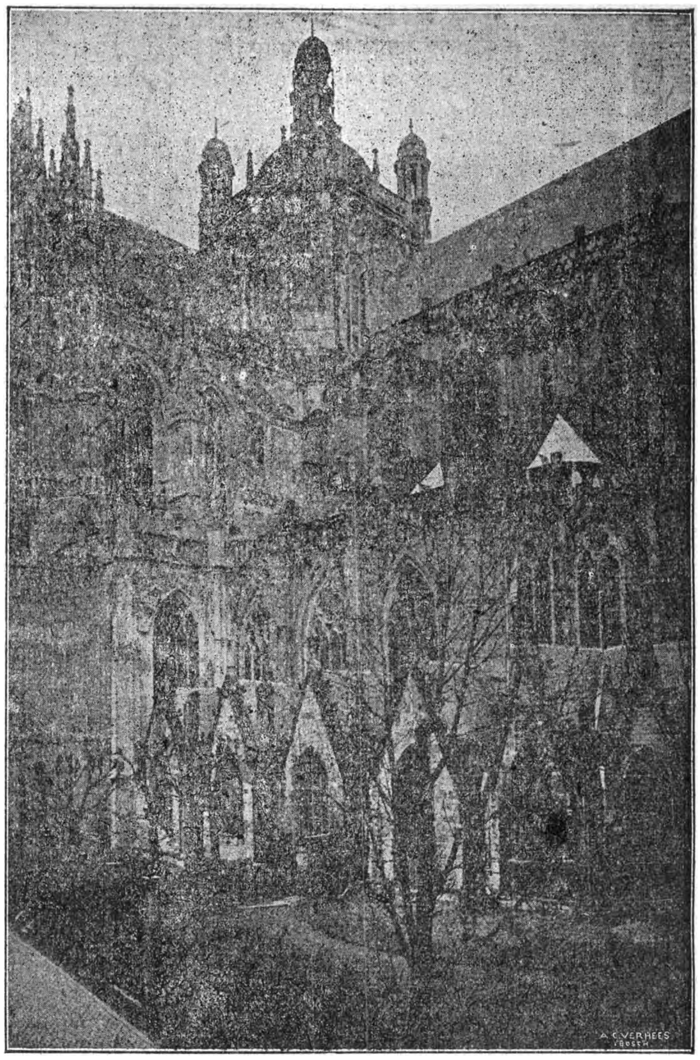

Foto 3. — Zicht uit het Zuid-Oosten.

De predikstoel ziet men op foto Nr 5 nagenoeg *geheel*, met een groot détail van de kuip. Het is de prachtigste kansel der 16de eeuw zegt Galland, die daarbij echter de architectonische bouw veel origineeler vindt dan de decoratie. «Hij boeide terecht tijdgenooten en nakomelingen.» (Hezenmans). «Het oudste gedeelte, de kuip, behoort tot den besten François I stijl, de kap tot de vroege Vlaamsche renaissance.» (Dr C. F. X. Smits).

«Corn Bloemaert oder van Bergeijk und Anthonij van Helmont sind aktenmäszig daran beschäftigt» zegt Rob.Hedieke, aangehaald door Dr R. Ligtenberg O. F. M. in zijne «Materialen voor eene studie over de Beeldhouwers De Nole» in Oud-Holland, jaargang 1918. — «Es musz künftige Forschung überlassen bleiben, ob Bloemaert der grosse führende Meister dieser Kanzel ist, wie Galland will... Ist er der *zelfständige* Meister der Kanzel so zeigt er sich darin als Schüler Termeus und Colijns.»

De vijf groote tafereelen rondom de kuip stellen Christus en de wettig gezonden geloofsverdedigers voor. De bergpredicatie vult het frontpaneel, die van St Andreas met zijn attribuut voorzien sluit de reeks ten Westen af. De marteling van St Jan in de olie in het rugstuk van den kansel is op grootere schaal en minder voortreffelijk gesneden dan de overige reliefs.

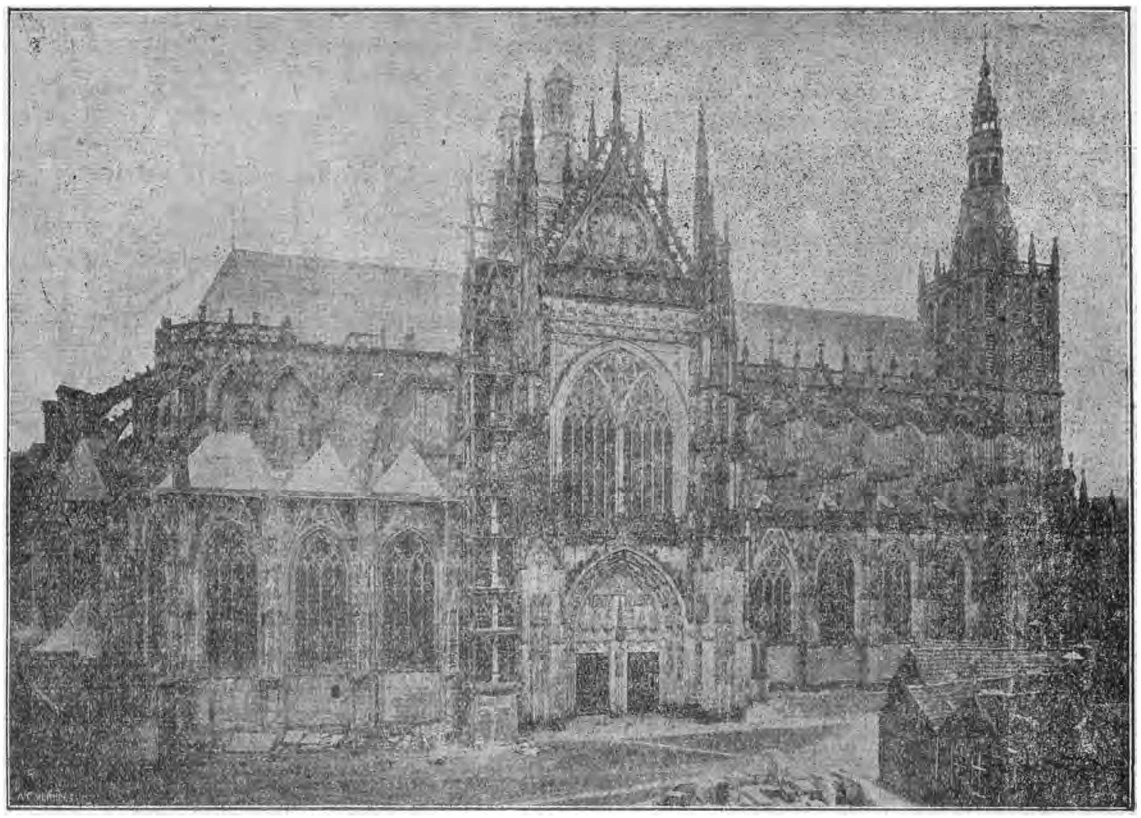

Foto 4. — Zicht uit het Noorden

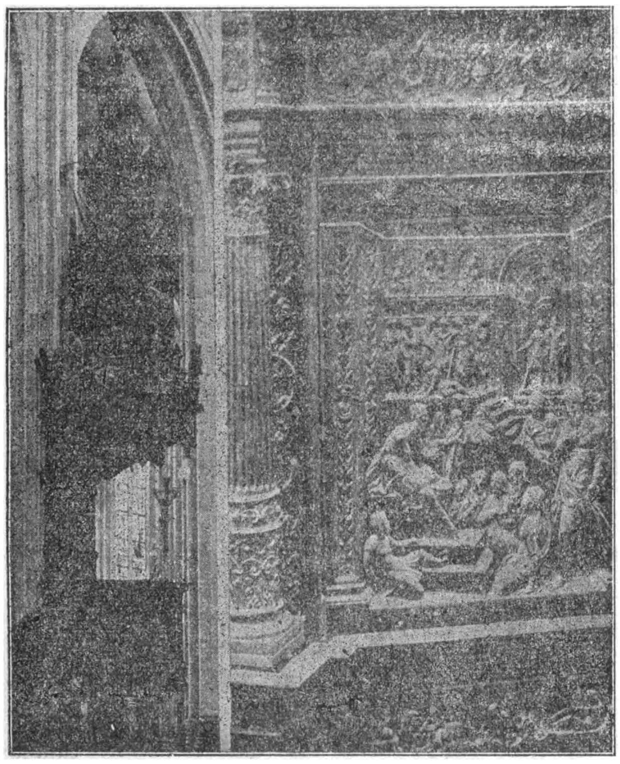

Foto 5. — Predikstoel

Een welig gesnor- en gebakkebaarde beul jaagt met een blaasbalg het vuur aan onder den olieketel, waarboven St Jans, door kookhitte opgezwollen lichaam uitsteekt. Keizer en hofstoet te paard slaan de marteling gade, ook burgers in leuke kijk-positie op klassieke achtergrond-gebouwen.....

Veel meer dan het hier aangestipte is binnen en buiten de St Janskerk de aandacht van bouwkundigen en kunstvrienden waard. Men kome zien.

Laat ik ten slotte, ook zeker wel mede namens de Redactie, dank zeggen aan de firma A. C. Verhees, Hinthammerstraat 's Hertogenbosch, die zoo welwillend was voor De Toerist deze vijf cliché's in bruikleen af te staan. Welke Vlaamsche toerist de Hertogstad bezoeke, geen verzuime bij die firma aan te loopen en er tegen matigen prijs een wegwijzer der St Jan of één of meer van de talrijke kunstzinnige fotografische opnamen der oude en beroemde kathedraal en haar meubelen mee te nemen, die de firma Verhees te kust en te keur in haar winkel in de drukke Hinthammerstraat heeft uitgestald.

's Hertogenbosch Jan Mosmans.

Reisplannen.

Van alle zijden wordt het secretariaat overstelpt met vragen om inlichtingen omtrent reizen in de Ardennen, de frontstreek, het Rijnland, enz....

Wij verzoeken onze leden in zulke gevallen niet te vergeten de noodige postzegels voor het antwoord in hun brief te voegen.

Ten einde de drukke briefwisseling over aanvragen in dezen zin eenigszins te verminderen besloot de kommissie voor toerisme in dit nummer drie schetsen van reizen mede te deelen.

Veel kan naar eigen keuze gewijzigd worden naarmate men over meer of minder tijd beschikt.

Drie dagen aan het front.

1e dag uit KORTRIJK: vertrek met den trein om 6.23 ure tot Meenen.

MEENEN : bezoek aan de stad. Vertrek om 8.24 ure met trein naar Wervick ; aansluiting om 8.33 naar Komen (aankomst 8.39), Wandeling in de stad. Om 10 uur vertrek naar

WAASTEN (aankomst 10.07 uur). — Uitstap en middagmaal. Van buurtspoorweg om 13.58 ure langs Meessen en Wytschaete naar

KEMMEL (aankomst 15.10 ure). — Tocht op den Kemmelberg. Uit Kemmel vertrek om 17.03 ure naar

IEPEREN (aankomst 17.40).
Indien geen logement in Ieperen, dan met trein van 19.12 of 20.41 naar Poperinghe.

2e dag uit IEPEREN (of uit Poperinghe om 6.06 ure naar Ieperen). Om 7.45 ure met buurtspoorweg naar Elverdinghe (aankomst 8.16 ure). Uitstapje en om 9.35 ure met buurtspoorweg (Ieperen-Diksmuiden) naar Merckem (aankomst 10.05 ure).

Van MERCKEM te voet wandeling door het Houthulsterbosch naar Staden.

STADEN : Om 17.36 ure langs Clercken, Woumen met buurtspoorweg naar Diksmuide (aankomst 18.59).

3e dag uit DIKSMUIDE. Trein om 10.09 naar Veurne ; bezoek der stad ; dan per tram naar de Panne. Wandeling langs het strand naar Coxyde.

COXYDE. — Buurtspoorweg om 14.49 naar Nieuwpoort. Wandeling door de stad. Verder met tram naar Oostende.

N.B. — Deze tocht kan per fiets gedaan worden. Wie met den trein of tram reist kan tusschen de vertrekuren uitstappen doen of naar volgende gemeenten doorwandelen.

Zeven dagen in de Ardennen.

1e dag naar NAMEN. — Wandeling : hoofdkerk, O. L. Vrouwekerk en de kerk St Loup ; de citadel ; langs de Maas.
In den namiddag uitstap met den trein naar Huy (prachtige vergezichten en valleien, merkwaardige bouwvallen : Beaufort en Moha) en terug langs de Maas ; nijverheidscentrum ; heerlijke landschappen.

2e dag vertrek uit NAMEN, over Marloie naar Melreux, met de tram naar Laroche (oud kasteel) terug naar Melreux en met trein naar Marche (prachtige wandelingen) ofwel naar Houffalize.

3e dag van MARCHE (of van Houffalize) over Libramont en Bertrix naar Florenville Wandeling naar Chiny en Lacuisine.

4e dag CHINY-BOUILLON langs de Semois.

5e dag. Bezoek aan Bouillon. Wandelingen in den omtrek.

6e dag van Bouillon naar Paliseul ; met trein over Houyet naar Rochefort. Bezoek aan de grot van Han. Vermindering voor leden V.T.B. (tram van Rochefort naar Han en terug)

7e dag trein ROCHEFORT-DINANT. Bezoek Dinant. Met boot of rijwiel langs de Maas van Dinant naar Namen.

N. B. De geheele tocht kan met rijwiel gedaan worden.

Acht dagen aan de boorden van den Rijn.

1. BRUSSEL-AKEN.

Aken : Te bezoeken : de hoofdkerk (Das Münster) ; het Raadhuis. Wandeling naar den Loesberg ; mooie uitzichten. Hotels : Kaiserhof ; Union ; König von Spaniën ; Berliner hof.

2. KEULEN-BONN.

Keulen (Cöln). Te bezoeken : De Dom ; de Rijnbrug ; Raadhuis (Vlaamsch werk). Kerken : Ste Maria in Kapital, St Maarten, enz. Met autobus (halte aan den Dom) heeft men een regelmatige rondvaart door de stad met gids, de prijs is ongeveer 50 Mark per persoon. Hotels : Bahnhof en Prinz Alexander. — Met stoomboot (Dampfer der Niederländ.

Gesellsch.) bij den Frankenwerft inschepen naar Bonn ofwel met de elektrische tram, want de Rijn is er nog weinig belangrijk.

Bonn. Te bezoeken : Das Münster ; Geboortehuis van Beethoven. Hoogeschool ; Stadsmuseum. Hotel : Bergischer Hof. Denzelfden dag : wandeling of tram naar

Godesberg. Villastad tegenover het Zevengebergte (Siebengebirge). Tamelijk duur overal in Godesberg. Hotel : Kaiserhof.

3. BONN (of Godesberg) tot REMAGEN. Met stoomboot (Dampfer der Niederl. Gesellsch.) naar

Königswinter. Aan den voet van het Zevengebergte en de ruine Drachenfels (te bezoeken !) Hotels : Dusseldorfer Hof ; Burghof (aan den Drachenfelsburgt).
Verder met trein naar *Erpel* en aldaar overzetten naar

Remagen. Te bezichtigen : Römertor. 's Namiddags uitstap in het prachtige Ahrdal Men neme de Ahrthalbahn langs de Ahr tot Neuenahr en te voet terug naar Remagen. Beter nog verder te rijden tot

Adenau. Hotel Eifeler Hof. Terug tot Remagen. Hotels te Remagen : Hof von Holland. Appolinarisberg.

4. REMAGEN-KOBLENZ.
Van Remagen met stoomboot (Dampfer) tot

Andernach. Hotels : Krahnenburg ; Schaefer ; Anker. Uitstap : met trein (richting Gerolstein) tot Niedermendig en dan te voet (50 minuten) tot

Laacher-See. Meer, vulkanische lavabreuk. abdij met mooie kerk. Hotel Maria Laach. Terug naar Andernach, waar men de stoomboot neemt naar

Koblenz. Te zien : Deutscher Eck, samenvloeien van Rijn en Moezel met reusachtig standbeeld van Willem I (in het voetstuk mooi uitzicht !) Het Rijnmuseum te bezoeken in de Rheinzollstrasse 2, nabij de aanlegplaats der schepen. Hotels : Goldner Anker. Traube. Privathaus Preuss, Rheinzollstr. 12. Wildschwein. Deutsches Haus.

5. KOBLENZ-BINGEN.
Te Koblenz met stoomboot of trein tot Oberlahnstein, waar men met trein of ook met boot een uitstap doet in het Lahndal, hetzij tot Ems. Hotels Rhenania ; Schutzenhof of tot Limburg, met **prachtig gelegen hoofdkerk. Hotels :** Bayerischer Hof ; Stadt Wiesbaden. Van Oberlahnstein liefst met boot verder tot

St Goar. Rustig stadje. Bezoek aan de prachtige puinen van den burgt Rheinfels. Hotels : Rheinfels ; Zur schönen Aussicht ; Zur Rose. Dan met boot verder langs het schoonste deel van den Rijn de Lorelei (links) voorbij, Caub (Pfalzburgt) ; Bacharach enz. tot Bingen.

6. BINGEN.
Hotels : Goebel ; Hilsdorf ; Zum alten Rathaus ; Goethe-Haus (vroeger Weisses-Haus) met muzeum. 's Voormiddags naar Schloss Rheinstein ; 's namiddags naar Rüdesheim (te voet een half uur). Dan door het hooggelegen Niederwald naar het Germania-beeld (Nat.Denkmal).

7. BINGEN-WIESBADEN.
Met boot of trein naar Biebrich, waar men de trein (of tram) neemt tot

Wiesbaden. Beroemde badstad. Te zien Neroberg (toren). Koninklijk slot. Kurhaus. Waterloo-Gedenkteeken. Hotels : Grüner Wald. Krug. Fürstenhof. Bellevue, Wilhelmstrasse 32.

8. Langs den Rijn. Met trein of stoomboot de geheele reis terug tot Keulen. Terug van Keulen naar Brussel.

N.B. Om te raadplegen : DIE RHEINLANDE, uitgegeven door Rheinischen Verkehrsverein, Coblenz. V. (Geïllustreerd, zeer aan te bevelen).

Prachtige zichtkaarten uitgegeven door V.T.B-ers.

De eerste reeks zichtkaarten, uitgegeven door V. T. B. zooeven verschenen, zijn prachtig geslaagd en gaan over onze bedreigde Duinen, tusschen Coxyde en Duinkerken ; de gansche reeks wordt aan onze leden beschikbaar gesteld tegen den geringen prijs van 1 fr. (port niet inbegrepen). Ieder V.T.B-er zal er aan houden ze zich dadelijk aan te schaffen.

Belangrijk

De kwijtingen over de maand Oogst zullen den leden aongeboden worden in de week van 3 tot September.

Tevens willen wij de aandacht onzer leden nogmaals vestigen op onze vorige mededeelingen, namelijk, dat alle leden vóór 1 Juli ingeschreven, en die hunne bijdrage betaald hebben, in 't bezit hunner lidkaart moeten zijn. Zij die niet betaald hebben, worden verzocht, onverwijld deze te voldoen, langs onze postcheckrekening nº 83330 en tevens op te geven de nummers van „De Toerist" die zijn nog niet ontvingen.

—

De Knoop (kenteeken) V.T.B. waarvan wij den bijval op onze uitstappen naar Vlissingen en Brugge hebben kunnen vaststellen, is verkrijgbaar *afgehaald* op het Sekretariaat voor 2 fr., *toezending* geschiedt na betaling van 2,25 fr.

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niet te veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat: St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr: VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 9.

2048 Mej. Raeymaekers, regentes, Elewyt-Eppeghem
9 Mej. Schoncken, meubelm., Schipstr., Mechelen
50 Mej. Van den Eynde El., Fr. Merodestr, 83, „
1 E. H. Dubois, leeraar, Fr. Merodestr.. „
2 Mev. Casteels K., regentes, Tinellaan, „
3 Mej Goovaerts R., Paardenkerkhofstr, „
4 Mej Goovaerts J., id „
5 Mej Spillemaekers, Steenbakkerij 't Noorde, Roevels-Turnhout
6 Brand B. H., Agentuur Comm. Handel, Selsaete
7 Van Hauwe Maria, leerares, Leop. str. 69, Aalst
8 De Raeve Josephina, Esplanadestr 30, „
9 Boulonne Irma, Pieter Couckestr. 43, „
60 De Wilde P., schoolhoofd, Loth bij Brussel
1 Fotografischen Kring „Iris", Turnhoutschebaan, 283, Borgerhout
2 Proost E., Warnefordstr. 64, St-Amandsberg-Gent
3 Baarendse-Martens, Carnotstr. 4, Antwerpen
4 Gilis-Zoon, Eglantierlaan, 125, „
5 Muyssen J., onderw., Langestr. 70, Blankenberghe
6 Daeseleire Fr., Van de Nestlei, 23, Antwerpen
7 Alg. Ned. Verbond, Dordrecht (Ned.)
8 Talboom M., student, Nonnestr. 44, Mechelen
9 Dartsch-Gijssels, Vleugelstr. 114, Schaerbeek
70 Hiel Herman, Vondelstr. 15, „
1 Mev. Van Thurenhout-Cluytens, Huidevetterstr. 58, Mechelen
2 Geerts, Italiëlei, 10, Antwerpen
3 Bruers Hilda, St-Willebrordusstr. 84, „
4 E. H. Huibens A., Landen
5 E. H. Spitz, St-Truiden
6 Biljaars Bernard, Zegepraalstr., 24, Borgerhout
7 Verhaegen Jan, Dodoensstr. 86, Mechelen
8 Sabien F., St-Martensstr. 2, Antwerpen
9 Ooghe R., tolbeambte, St-Jobstr. 33, „
80 Somers E., klerk, Reuzenstr. 35, Borgerhout
1 Mortier Georges, Montignystr., 46, Antwerp.
2 Janssens Alf., Lambermontplaats, „
3 Overdulve Herm., St-Pauwelplaats, 21, „
4 Overdulve Livien, id. „
5 Meesters Leo, Everaertstr. 116, „
6 Christiaens Em., Biekorfstr. 45, „
7 Cluckers B. Mev., Lange Congostr. 20, „
8 Vincke Lode Mev., Arenbergstr, 12, Brussel
9 Buckinx R., leeraar, Schaalstr. 10, Poperinghe
90 Van Waas Omer, Th. de Beckstr. Aerschot
1 Van Beeck K., Breydelstr. 12, Antwerpen
2 Opdebeeck Lode, St-Willebrordusstr. 47, „
3 Dr P. Buschman, Arth. Goemarelei, 60, „
4 Coessens G., Zwartegracht, 4, Sottegem
5 Verwijvel Jos., Van Spangenstr., 8, Antwerpen
6 E. H. Bril Lod., leeraar, Collegestr., Herenthals
7 E.H. Verheyen J., leeraar, id. „
8 E.H. Smets Jozef, leeraar, id. „
9 Lampaert W., Keizer Karelstr., 87, Gent
2100 Prae A., brievenb., Galgenbergstr. 34, „
1 Verdeghem G., Kortrijksche Steenweg, 232, „
2 Verdeghem G., id. id. „
3 E. H. Gits, onderpastoor, Herzeeuw (W. Vl.)
4 Blancke Walter, Mechelschestr., 24, Leuven
5 Schiltz Wil., Schoenmarkt, 18, Antwerp.
6 Mej. Claeys Marguerite, Bijlokevest, 8, Gent
2107 Lens Victor, boomkweeker, O.L.V. Waver (Mech.)
8 Van Dessel C., Korte Scholierstr., 24, Antwerpen
9 Vervaeke Alois, onderwijzer, Gheluwe
10 Vervaeke Jozef, id. „
1 Vervaeke Oswald, id. „
2 Ducatelle Victor, id. „
3 Verbeke Jan, id. „
4 Hellebuyck H. id. „
5 Driessens E., gemeente-ontvanger, „
6 Goemore H., gemeentebediende, „
2117 Michielsens J. B., Kloosterstr. 52, Antwerp.
8 Van de Venne Ch. Van Helmontstr. 38, „
20 Dr De Somer, Statiestraat, 8, Gent
1 Mottie Th., Breughelstr. 47, Antwerpen
2 Mev. Nagels-Duchamps, Hoek Veemarkt en Langestraat, 1, Thienen
3 Mej. Moulckers Irma, regentes, Hoek Veemarkt en Langestraat, Thienen
4 Dereze Frans, Spoorwegstr. 22, „
5 Buttiens A., onderw., Dorpstr., Kersbeek-Miscom
6 Tittevils Rich., Leopoldvesten, 1, Thienen
7 Neetesone A., Provinciestr. 57, Antwerpen
8 E.H. Bervoets L., Betoogingstr., 9, Borgerhout
9 E.H. Prof. Dr Lemaire, Thienschestr. Leuven
30 Schwartz Frans, Werbrouckstr. 46, Antwerpen
1 Helleputte Joris, staatsminister, St. Antoniusplaats, Leuven
2 Van Hauwaert J., Schoolstr. 66, St. Amandsberg
3 Vereecken Jan, Martelaarslaan, 178, Gent
4 Van Rijnvenant A., Gen. Lemanstr. 42, Berchem
5 Priem Jan, Ottogracht, 46, Gent
6 De Bruycker P., Metdepenningenstr. 28, „
7 Thielmans Joris, Ridderstr. 18, Leuven
8 De Meulemeester C., Terplatenkaai, 49, Gent
9 De Waele G., Fabriekstr. 14, Erembodegem
40 Tenzen J., Oude Kleerkoopersstr., 12, Brussel
1 Smilde H., Hertstraat, 387, Brussel
2 Robijns G., student, Attenhoven (Landen)
3 Peeters F., Brouwerijstr., Oostburg (N. Ned.)
4 Everaert D., leeraar, Kappellen o/d Bosch
6 Symons Pl., rue Bas de la Place, 30, Namen
7 Dr James Burnet, Glengyle Terrace, Edinburg (Scotland).
8 Nuyens Aug., Boomsche Steenw., 274, Antwerpen
9 Campo J., klerk, Victor Driessenstr, 7, „
50 Campo J. A. Mev., id. „
1 Goris G., Oedenkovenstr., 52, „
2 Mej. Elen Maria, Amerikadok, 56, Westkaai „
3 Mev. Elen-Van Rompaey, id. „
4 Mev. Rose-V. d. Linten, Walenstr. 21, „
5 Mev. Lasters Josephine, Daliastr. 37, „
6 Theunis Antoon, Montenstraat, 22, Borgerhout
7 Waterschoot Berno, id. „
8 Keyser Louis, Kte Ruysbroeckstr. 25, Antwerpen
9 Keyser Rachel, id. „
60 Moeremans Karel, leeraar, Willebroeck
1 Colinet A., Keizerstraat, 78, Antwerpen
3 Bonnarens K., Statiestraat, 31, Hamme
4 Maes Lod., onderw., Kappellestr., 68, „
5 Heymans René, Aartstr., 35, „
6 Smet Domien, Grensstr. 161, „
7 Buysse Karel, Langestr. Grembergen (Denderm.)

2168 Van Puyenbroeck K., Nieuwstr., 9, Hamme
9 Snels Alfons, Noordschippersdok, 59, Antwerpen
70 Onghena Rich., Meibloemstr. 4, Berchem
1 Mev. Onghena, id. „
2 Van Ravebsteyn Jan, Florastr., 18, Borgerhout
3 Hulsemans K., Van Putlei, 31, Antwerpen
4 Duvelz F., Kammenstr. 12, „
5 Van Geldere H. Lge Looybroeckstr. 356, „
6 Mev. Van Geldere, id. „
7 Vandenhoute Em, Bayostr. 32, Leuven
8 Vanbeveren Joris, Diestschevest, 119, „
9 Amter Eduard, Vlamingenstr., 51, „
80 Dierik Mathieu, De Bayostraat, 5, „
1 Eugelen Leop., Blijde Inkomststr., 178, „
2 Schaerlaekens J., Brugstraat, 59, „
3 Torfs Alfons, Molenstraat, 16, Herenthout
4 Eugels Octave, De Lignestr., 23; Heverlée
5 Diels Emiel, Naamschestraat, 189, „
6 Stes Jozef Fred. Lintstr., 168 Leuven
7 Spaye Arth. Wilselschestweg, 18 Herent
8 Meeus Leon Fred. Lintstr., 16 Leuven
9 Crombez Jan Thiensches.weg, 30 „
2190 Smeyers A. Kortrijkstr., 16 Blauwput
1 De Smed, Diestschestweg, 40 Leuven
2 Van Langendonck M., „ 103 Blauwput (Leuven)
3 Verberkt Judith, opzienster, Boerinnenb. Leuven
4 Colpaert G., beambte, Boerenbond „
5 Rosseels Jos. „ Schapenstr., 157 „
6 Meulemans A. „ St-Michielstr., 21 „
7 Demoen H., „ Dorp Eesen (W. Vl.)
8 Symons C. „ Gemeentestr., 186 Kessel-Loo
99 De Preter Mej., Neckerspoel, 242 Mechelen
2200 Verdegem Eduard, Kortrijkschestweg, 232 Gent
1 Gijselinck Juliaan, Sanderusstr., 18 „
2 Gijselinck Mev., „ „
3 Landwacht Anna, Schaarsstr., 78 Brugge
4 Bronders H., handelaar, St-Jacobstr., 29 „
5 Compernille Lodew., loodg., Beenhouwerst, „
6 Vl. Padvinders Groep, St-Jacobstr, 29 „
7 Bijttebier H., onderw., Gauwelstr., 121 Heestert
8 Bijttebier M., aannemer, „ „
9 Cudders Arthur, Stad, Hamont (L.
2210 Thijssens Jos. bed., Kweekerijstr., 81 Borgerhout
1 Cornelis R., „ Bexstr., 19 Antwerpen
3 Coopman Jules, Statiestr., 443 Waereghem
4 Vandamme Helena, Sluisplein (Waterm) Brugge
5 Flameigh, onderwijzer, Langestr. 66 „
6 De Clercq, Kortrijkst., 5 Ardoye-Roeselaer
7 Doubbels, statieoverste, Zeebrugge-Midden
8 Gerris M. onderw., Opperst., Moerbeke-Waes
9 Guens M., studiem., Kolvenierschevest, 26 Lier
2220 Berlon Jozef, onderwijzer, Spoorweglei, 60 „
1 Van Loven Louis, Ossenmarkt, 14 Antwerpen
2 Tubax Louise, bediende, Lge Ridderstr., 16 „
3 Daems Julia, O. L. Vrouwstr., 43 Berchem
4 Daems Joanna, „ „
5 Schenk Maria, Tuinwijk, 69 Borgerhout
6 Van Deyck C., Kon, Elisabethstr., 8 Wilryck
7 Tielemans K., IJzerenwaag, 9-11 Antwerpen
8 Van Huffelen Jos., Lozanastr, 98 „
9 Van Huffelen E., apotheker, Amerikalei, 80 „
2230 Meeus Lucie, Juul Moretuslei, Wilryck
1 Cuyckens Leo, orgelist, Heistr., 17 „
2 Verschueren René, klerk, St-Bavostr., „
3 De Vos Maria, Heistr., 28 „
5 Van Herck Jos., Coppenolstr., 12 Antwerpen
6 Smits-Parein, bouwmeester, Wapperstr., 16 „
7 Joos G., hoogstudent, Yperstr, 76 Gent
8 Guetens Jeanne, Vincottestr., 16, Borgerhout
9 Bocklandt N. Bureelbed., St-Camillusst. 27 Wilryck
2240 Van Rossum Jos., hoogstudent, Bist, 54, „
1 Van Reeth Jeanne, „ 45, „
2243 Babilon Etienne, postbediende, Heist, 52 Wilryck
4 De Cort Maria, Bist, 11 „
5 Staes Jos. aannemer, Lge V. Bloerstr., 110 Antw.
6 Janssens Louis, bankbed., Falconplein, 19 „
7 Overmeire Jef, Nationalestr., 109 „
8 Van Genegen A., Abdijstr., 199 Antwerpen (Kiel)
9 Mattijssen Eug., briefdr, Moonsstr., 3 Antwerpen
2250 Hesbain Lus., bediende, Broederminstr.. 48 „
1 Mev. Vervloet Emma, Isabellalei, 106 „
3 Van de Zande J., Kl. Wolvenstr., 66 Veew.-Anderl.
4 Fannes C. onderw., Leuvenschest., 182 Muysen
5 Verbeelen Lode., „ Oud-strijderst., 15 Borgerhout
6 Verbeelen Jan, bediende, „ „
7 Van Driesche Alb., Vooruitgangstr., St-Niklaas
8 Verbeeck G. beambte, Lakenmakerst., 41 Mechelen
9 Foets Emiel, onderwijzer, Dorp, Hombeek
2260 Govaerts Eug, „ Torekens „
1 Dierickx Louis, E. H. onderpastoor, „
2 Van den Bosch P., staatsbeambte, Dorp „
3 Teugels Karel, boekhouder, Markt, 59 Moll
4 Pont Fr., onderwijzer, Lge Dijkstr., 36 Antwerpen
5 Maes René, „ St-Lambertusst., 101 „
6 Meeuws, St-Laureysstr.. 144 „
7 Mev. Vandewalle, Zuidkaai, 2-3 Iseghem
8 Vandewalle Sylv, handelaar, Zuidkaai, 2-3 „
9 VandeWalle Gerard, „ „ „
2270 Vandewalle Martha, studente, „ „
1 Vandewalle M., handelaar, Vredestr., „
2 Paret Rik, nijveraar, Dweersstr., Brugge
3 Denecker Aug., notaris, Gazstr., Roeselare
4 Behaeghe G., onderw., Roeselarestr., 334 Iseghem
5 Behaeghe Joz., „ „ „
6 Bosmans E. H., leeraar Mechelen a/Maas
7 Coninx E. H., „
8 Thoné Frans, Stweg van Thourout, 80 Oostende
9 Van Grootven Jef, Dagobertstr., 11 Leuven
2280 Mahy L., ketelmaker, De Smetstr., 110 Gent
1 Mahy G., „ Nijverheidslaan, 24 „
2 Mahy Adrienne. „ „
3 Mev. Mahy, „ „
4 Mahy Suzanne, De Smetstr., 110 „
5 Mahy Mev., „ „
6 Mahy Urbain, Eekloosche Stweg, 42 Mariak.-Gent
7 Lacroix Edw., Leuvenschestweg. 63 Vilvoorde
8 Leyhers Jozef, Harmoniestr, 58 „
9 Verbelen Ferd., Statiestr., 144 Machelen (Bij Vilv)
2290 T'Sjoen, Harmoniestr., 7 Vilvoorde
1 Buyssens Ad., leeraar, staatstuinbouwschool, „
2 De Vos Julius, hoofdhovenier, „ „
3 Haeven, André V. Hasseltstr. 44 St-Joost-ten-N.
4 Stappaerts Em., Staatstuinbouwschool, Vilvoorde
5 Verbruggen Jan, „ „
7 Jacobs Jos., Tuyaertstr.. 11 Boom
8 Lasters Jozef, Dahliastr., 37 Antwerpen
9 Clijmans Hendrik, Boterhamstr., 2 „
2300 Blij Emile, Diepestr., 31 „
1 Blij-de Langhe Mev., „ „
2 Soetewey, onderwijzer, Hoogstraeten
3 Memmens Eug., nijveraar, Herenthout
4 Thomas T., stud., Ferrerstr., 109, Ledeberg-Gent
5 De Buck Edm., Van Daelstr., 75 Borgerhout
6 Van den Bergh Arth., Schoytestr., 67 Antwerpen
7 Van den Bergh Mev., „ „
8 Everaerts A., tolbeambte, Kloosterstr., 47 „
9 Rijcken G. bureelbed., Nationalestr., 152 „
2310 Roos Armand zeeman, Cockerillkaai, 37 „
1 Peeters W., metaalbew., Nationalestr., 120 „
2 Cré Frans, Nationalestr., 138 „
3 Detrez Th. dd. accijnsbed. bij Desiré Paul, Jeuck-Statie
4 Toch Else, Verdussenstr., 54 Antwerpen
5 Van Nieuwenburch, Diestschenst., 53 Blauwput

2316 E, H, Van Buynder R., Klein Seminarie, St-Niklaas
7 Postma J., Oude Kleerkooperstr., 12 Brussel
8 Hendrickx Charlotte, onderwijzeres, Brusselsche Stweg, 354 Vorst-Brussel
9 Mertens Frans, Zonnebloemstr., Berchem
21 Cousy R., hoogstud., Hoogstr., 18 Sotteghem
2 Devleeschouwer J., „ „ 9 „
3 Lievens Paul, Scheldestr., 43 St-Amandsberg (Gent
4 Diericx Maur., Hoogstr. 588, Bleyberg-Plombieres
5 Dens E., Verdussenstr., 56, Antwerpen
6 Christiaensen, Huidevetterstr. 12, „
7 Boschman A., onderw., Lebbeke bij Denderm.
8 Pelemans M., Em. Bockstaellaan, 35, Brussel 2
9 De Kesel Edward, Kraanlei. 81, Gent
30 Cluytmans Karel, Klappeistr., 43, Antwerp.
1 Van Voorde Adolf, Kalenderberg, 1, Gent
2 E. M. Geeraert, Ondernemerstr. St-Amandsberg
3 Kimpe Gustaaf, Gentschelaan, 54, Dendermonde
4 Mevr. Kimpe, id. „
5 De Clercq Alex, Klinkhouterstr. St-Amandsberg
6 Vermaes Rich., Weidestr. Gent
7 Vermost. bediende, Frans Halsvest, 78, Mechelen
8 Janssens Frans, Statiestr. 53, Lindebeek
9 De Waerhert A., Nieuwstr., 59, Terhaegen-Boom
40 Van Cauwenbergh Jan, Kerkstr., 39, Ganshoren
1 Claessens Frans, Lange Veldstr., 78, Antwerpen
2 Peeters Louis, Zirkstr. 33, „
3 De Smet Leo, Everdystr., 26, »
5 Hagedoren Ed., Marnixstr., 10, „
6 Floes Frans, Montignystr., 107, „
7 Mulkens Oscar, St-Laureystr., 48, „
8 Mulkens Mevr., id. »
9 Genie Albrecht, Pastorijstr., 113, Tienen
50 Keuleers Maurits, Haekendover, „
1 Donvil Xavier, Diesterschevest, „
2 Michiels Firmin, Voorstad Namen, 40. „
3 Uyttebroeck T., Aendoren, 18, „
4 Smet Frans, Potgieterstr., 20, Antwerpen
5 Smet Arthur, id. „
6 Goris Frans, De Wittestr., 20, Berchem
7 Verlinde Albert, Edeghemsche steenw., Contich
8 Verlinde G., id. „
9 Lemmens Cesar, Depretstr., 2, Antwerpen
60 Stynen Jan, Falconplein, 41, „
1 De Ridder Karel, Steenstr., 91, Eeckeren
2 Van Steenbergen M., Verzoeningstr. 33, Borgerh.
3 Luypaers J., Osystr. 43, Antwerp.
4 Claessen G., Wiegstr., 26, „
5 Goossens M., Van Sterbeekstr., 32, „
6 Van Hoofstadt Paul, Dambruggestr. 100 „
7 Van Hoofstadt Ernest, Comiteitstr. 21, Merxem
8 Van Hoofstadt Leon, De Marbaixstr., 4, Antwerp.
9 Claessens Emma, Wiegstr. 26, „
70 Claessens Maria, id. „
1 Hermans August, Louisalei, 10, Hoboken
2 Van Boven Willem, Terlitzstr. 35, Antwerp.
3 Persyn A., Herenthalsstr., 2, „
4 Persyn J., handelaar, Wachtebeke
5 Van de Poel Edw., Lge Scholierstr., 82, Antwerp.
6 Bekkers E. Duifstr., 29, „
7 Van Hemelryck Max, Van der Borghtstraat, 156, Sint Pieters-Jette.
8 Faes E., teekenaar, Duboisstr., 69, Antwerpen
9 Van Hemelryck Maurits, Van der Borghtstr., 156, Sint Pieters-Jette
80 Boljan Hendrik, Provinciestr., 40, Antwerp.
1 Vandeplassche C., Chaumotelstr., 40, Schaerbeek
2 Sterck Fred., onderw., Kerkstr., 70 Ganshoren
3 Sterck-De Grave Mev. id. „
4 Vanderstappen Cl. Gasthuisstraat, 191, Opwyck

2385 Dujardin R., Wulfhulle-Watou
6 Voet C., klerk, Herstdeinstr. 18, Antwerpen
7 Zwaenepoel E., Kluyskenst. 21, Gent
8 Nevejan Gustaaf, Paardenmarkt, 36, Antwerpen
9 Van de Velde Joris, Ankerrui, 15, „
90 De Roeck Fr. Dambruggestr. 86, „
1 Dirickx Renaat, Korte Dijkstr. 15, „
2 De Coster, ontvanger der belastingen, Weelde
3 Eggermont Th. Konijnenperken, 133, Boschvoorde
4 Dupouillon L., Vrijdagmarkt, 23, Antwerp.
5 Coenen Mathilda, Ranststr. 23, Borgerhout
6 Brand Franciska, Lge Nieuwstr. 131, Antwerpen
7 Bockmans J. Antwerpsche steenw. 64, Westmalle
8 Monteyne Mev. Regentst. 13, Antwerpen
9 Roels Gustaaf, Brusselschesteenw., 35, Aalst
2400 Singelijn Leo, Dendermondschesteenw. 3, „
1 Duivepart Julien, Ommeganckstr. 72, Antwerpen
2 Van Staey Maria, Gasstr., 118, „
3 Noël Bernard, id. „
4 Draeck Jozef, Gobdenstr. 20, „
5 Draeck Elza, id. „
6 Buston Mev. Anselmostraat, 96, „
7 Van der Spiegel, Gen. Lemanstr. 56, Berchem
8 Van der Spiegel Mev., id. „
10 Onghena R., onderwijzer, Melsele
1 Van der Voort, Victor Jacobslei, 13, Berchem
2 De Coo Firm. Gen. Drubbelstr. 79, „
3 Boutmans F. Terlinckstr. 50, „
4 Ritzky John, Italielei 41, Antwerpen
5 Haeck Achiel, Victor Rauterstr. 27, Anderlecht
6 Berchmans Marg., Blijdschapsstr. 83, „
7 Kuypers H., Steenw. van Bergen, 1035, „
8 Puttaert Karel, Molenstr. 112, „
9 Van Eeckhoven G. Kloosterstr. 42, Antwerp.
20 Van Eeckhoven E. id. „
1 Van Eeckhoven V. id. „
2 Van Eeckhoven Mev. id. „
3 De Bie F., Brilstr. 10 „
5 Dartsch Mev. Vleugelstr. 114, Schaerbeek
7 Peeters Th. Schapenstr. 177, Leuven
8 De Clercq J. Capucienenvest, 99, „
9 Hoonacker V. Frederik Lintstr. 26, „
30 Van Looy R. Mechelschestraat, 104, „
1 Van Inthonedt, Kte Maagdenstr. 2, Mechelen
2 Laurens K., Keizerstr. 8, „
3 Hemelryck Fr. Burchtdam, 27, Ninove
4 Reynaert K., Dietschelaan, 171, Leuven
5 Lindemans E. H. Const. Minderbr.str. 15 „
7 De Wit Alfons, Rattemanspoort, 2 „
8 Van Olmen L., Tervuerschestr. 68 „
9 Beirnaert A., Willem Tellstr. 1, Antwerpen
40 Peeters Maria, Lge Lozanastr. 206, „
1 De Foor C., Perenstr. 40, „
2 Schiltz Jozef, Helenalei, 29, „

INHOUDSTAFEL :

1. De Mechelshe Beiaard 177
2. Voordeelen 179
3. Antwerpen 180
4. Officieel. 183
5. De St Janskerk te 's Hertogenbosch 184
6. Reisplannen 188
7. Ledenlijst (vervolg) 190

Boekdrukkerij Robert Bracke-Van Geert, Baesrode.

DE TOERIST

V.T.B.

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

SECRETARIAAT V.T.B. ST. JANSPLEIN 29, ANTWERPEN POSTCHECKREK. Nr 83330

UITGAVE VAN „LIBERTAS" KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)	ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 13 **15 September 1922**

De V.T.B. in Brabant!

De provinciale vergaderingen van Antwerpen en Oost-Vlaanderen zijn achter den rug, die van West-Vlaanderen en Limburg volgen straks, thans is het de beurt aan onze Brabantsche mede-leden om door eene getrouwe opkomst op de a.s. Provinciale Vergadering van Brabant, op Zondag 24 September a.s. te Brussel te toonen, dat onze provincie geen doode tak is, maar *wil meegerekend worden*, in de V.T.B. organisatie. Wij willen deze vergadering niet gaan houden, zonder tevoren onze Brabantsche mede-leden, van elken stand, uit iedere gemeente ernstig op te roepen aanwezig te zijn. Alle leden kunnen door hun daadwerkelijke steun, maar ook door hun blijk van sympathie, door hun raadgevingen, door hun aanwijzingen, door hun voorstellen, door hun aanduidingen van mogelijk bestaande leemten en gebreken medewerken op deze vergadering aan den bloei van den V.T.B.

Onze V.T.B. moet op deze wijze geholpen worden ; hij is te jong nog, dat hij geen wijze raad en geen helpers meer behoeft.

Bovendien : Brabant moet als een flink georganiseerde afdeeling een sterke, invloedrijke plaats innemen in het V.T.B.-geheel.

Reeds het aantal ter vergadering komende leden zal meehelpen om het aantal en den invloed van Brabant in en buiten den bond te verhoogen.

In Brabant — in Brussel — vinden we op allerlei, en ook op ons gebied, de groote, verfranschende burgten. *In diezelfde stad* — in Brussel — moet staan, krachtig en onbeschroomd, vòòraan, kon het zijn als de sterkste, machtigste afdeeling, zij het al niet in ledenaantal dan toch in krachtsontplooiïng, in tegenweer, de Brabantsche provinciale organisatie van den **Vlaamschen** toeristenbond!

De Oost-Vlaamsche provinciale vergadering kwam met nog veel grooter aantal bezoekers uit dan de Antwerpsche. Het is thans aan de Brabanders te laten zien wat onze provincie in de V.T.B. verlangt te zijn : van geen beteekenis of krachtig ? D.

Provinciale Vergadering van Brabant te Brussel, op Zondag 24 September, des voormiddags om 10 ure, in de groote bovenzaal van het koffiehuis : Hof van Tilmont, Hoek Antwerpsche Laan en Lakenstraat, bij de Noordstatie.

Agenda.

10 ure : Vergadering.

Dagorde :

1. Opening.
2. Aanwijzing van kandidaat-afgevaardigden.
3. Organisatie.
4. Vragen en voorstellen van de leden.

12 ure : Middagmalen.

(Voor de leden van buiten de stad zullen eenige adressen van billijke eethui-

zen ter vergadering bekend gemaakt worden.)

2 ure : Samenkomst der leden bij de groote trappen der Ste Goedele-kerk, en dan met extra trams naar Tervueren. Bezoek aan het Koloniaal Museum onder leiding van den Conservator.

(Leden die aan het verblijf in het park de voorkeur geven kunnen zulks doen).

3 1/2 ure : Wandeling onder leiding van Mr J. Hereng, van Tervueren door het Bosch naar Jezus-Eik, 1/2 uur oponthoud aldaar (gelegenheid tot koffiedrinken).

Vandaar wandeling naar Auderghem waar de trams ons wachten om ons naar Brussel terug te brengen.

RIJSSEL.

De oude hoofdstad van het Waalsch gedeelte van het oude Vlaanderen, de huidige hoofdplaats van het Fransche Noorderdepartement houdt althans in haar verleden nauw verband met dit van ons eigen land. Rijsel (Fransch Lille, vroeger Lisle di eiland) zou immers een stichting zijn geweest van een onzer Vlaamsche graven Baldwin IV, ook Baldwin van Rijssel genoemd, welke op een eilandje door den loop der Deule gevormd, het „castrum" (de burcht) bouwde waaromheen zich in lateren tijd de stad zou vormen. Deze verkreeg hare keure in 1235 en stond naar het schijnt in het begin der XIVe eeuw aan onze zijde in den strijd tegen Frankrijk. Dit belette niet dat in 1312 door het tractaat van Athus Rijssel tegelijkertijd met Domaai en Orchies aan laatstgenoemd land werd afgestaan. 65 jaar later werd de stad evenwel aan Vlaanderen teruggeschonken en wel door koning Karel V. Onder de Burgondische heerschappij beleefde Rijssel voorspoedige dagen ; het was immers hier dat Philips de Goede bij voorkeur vertoefde en dat hij de eerste kapittels van het Gulden Vlies samenriep. Tot in 1667 bleef Rijssel Nederlandsch. In dat jaar kwam de landhongerige Lodewijk XIV de plaats in persoon belegeren ; deze, slecht verdedigd, hield het niet lang uit en na negen dagen werd het den zonnekoning gegund hier zijn triomphantelijken intocht te houden. Sindsdien is Rijssel een Fransche stad.

Wel moest ze in 1708 hare poorten openen voor Prins Eugeen van Savooie, maar het tractaat van Atrecht schonk ze terug aan Lodewijk XIV. In 1792 zag Rijssel andermaal den vijand voor hare muren verschijnen. Het waren ditmaal de Oostenrijksche troepen van den hertog van Saksen Teschen, dezelfde welke toen ons vaderland van de Fransche dwingelandij poogden te bevrijden, welke de veste trachtten te bemeesteren. Dank zij evenwel de heldhaftige verdediging, waaraan haar eigen inwoners geen gering aandeel hadden, gelukte men er in de aanvallen te weerstaan.

In 1914 werd er op 4 October tusschen Fransche koloniaaltroepen en Duitschers om het bezit van Rijssel gevochten. Van 10 tot 12 Oct. werd de stad gebombardeerd en ten slotte door de Beierschen bezet. Op 17 Octob. 1918 werd zij door de Duitschers ontruimd ; de bevolking was in laatstgenoemd jaar tot 125.000 inwoners geslonken, thans bereikt zij nagenoeg het vooroorlogsche cijfer van 218,000 ; ook de door de bezetting leelijk geknakte industrie is voor een goed gedeelte heropgebeurd. Deze omvat hoofdzakelijk spinnerijen en ook lijnwaad- en katoenweverijen, verder brouwerijen en constructiewerkplaatsen.

Rijssel is wat men gewoon is te noemen een „moderne stad". Inderdaad, middeleeuwsche bouwwerken zijn er niet talrijk. De aanzienlijke gothische collegiaalkerk van St. Pieter, mogelijk wel het mooiste bouwwerk uit de stijlperiode van heel het graafschap, werd in 1793 door de Jacobijnsche municipaliteit tegen den grond gesmeten. Op het einde der XVIIIe eeuw verdwenen eveneens de gothische parochiekerken van St-Andries en St-Stevens ; eindelijk in 1896 verbrandde de XIVe eeuwsche St. Salvatorkerk. Als oud-gothische kerken resten ons nu nog enkel St. Maurits en Sinte-Catharina. Laatstgenoemde, terzijde van het drukke verkeer op een stil woonpleintje gelegen, heeft nog heel wat van haar oorspronkelijk karakter weten te bewaren. In 1538 gebouwd komt dit bedehuis voor als een hallekerk met drie parallelle daken en met forschen plat-afgedekten westertoren, een model van kerk zooals er in het westelijk gedeelte van het aloude graafschap Vlaanderen nog meerdere uit dien tijd te vinden zijn. Tot hetzelfde type behoorde oorspronkelijk de St. Mauritskerk, welke vermoedelijk een eeuw ouder is ; twee nieuwe zijbeuken werden er in 1625 aan toegevoegd, zoodat van dat oogenblik het gebouw het zeldzaam voorkomen verkreeg van een bedehuis met vijf evenhooge beuken. Het uitwendige, zooals het thans voorkomt, is nagenoeg geheel modern, immers in 1672 werd deze kerk, oorspronkelijk in sobere Nederlandsche gothiek opgevat, in een pronkerig flamboyant pak gestoken ; bij dezelfde gelegenheid kwam het thans bestaande en erg onrustige torengevaarte met slanke, opengewerkte spil tot stand.

Met de burgerlijke gebouwen van vóór 1600 is het hier even pover gesteld. Reeds in 1664 was de oude halle door de magistraat verlaten en zou korten tijd daarna verdwijnen, Het oude Vleeschhuis van 1550 werd in 1717 gesloopt. Wat het mooiste laat-gothisch bouwwerk van Rijssel betreft: het oud paleis der hertogen van Burgondië of palais Ribour, dit werd in 1664 als stadhuis gebezigd. Ongelukkig viel dit alleszins merkwaardig bouwwerk in 1840 onder den moker om door een nuchter classicistisch nieuw raadhuis te worden vervangen. Dit laatste werd op zijn beurt in 1916 door brand vernield. Gelukkig dat bij laatstgenoemde ramp de enkele vleugel bewaard bleef, welke aan de sloopers van 1840 was ontsnapt. Daarin bevindt zich o.m. de voormalige hofkapel, welke in den loop der XVIIIe tot raadzaal werd verbouwd.

Betrekkelijk talrijk zijn te Rijssel de oude gasthuizen ; enkele dezer hebben nog oud-gothische gedeelten bewaard, zoo o. m. het „hôpital St. Sauveur, het hôpital Gantois en vooral het hôpital Comtesse, waarvan de binnenkoer een der meest stemmige plekjes van het oude Rijssel vormt.

Onder de Spaansche overheersching kwam het typische beursgebouw tot stand. Dit werd in 1652 opgetrokken volgens plannen van den Rijsselschen bouwmeester Julien Destrée. Deze vatte zijn ontwerp op, heelemaal in den geest van den toen in de Zuidelijke Nederlanden heerschenden Rubeniaanschen barok. Vooral aan de linkerzijde wordt onze aandacht geboeid door de druk bewogen architectonische versiering, waartusschen een weelderige naturalistische decoratie van fruitguirlandes en cariatiden kost wat kost een plaats zoekt te bemachtigen.

*
* *

Een periode, welke op Rijssel een karakteristieken en nog lang niet uitgewischten stempel heeft gedrukt, is wel de XVIII^{de} eeuw.

De oude stad — dit is het Noordelijk gedeelte der huidige aglomeratie ; want wat ten Zuiden van den Boulevard de la Liberté ligt werd maar meest met de verruiming van den vestinggordel in 1875 er aan toegevoegd — heeft nog heel wat van haren aanleg en hare bebouwing uit dat tijdperk weten te behouden en is daarom, zoowel van architektonisch als van stedebouwkundig standpunt uit beschouwd, heel merkwaardig. Dit is vooral het geval met het noordelijk uiteinde, o.m. de omgeving der huidige kerken van St Andrée en La Madeleine en vooral de echt koninklijke « rue Royale » de ruime slagader van dit stadsgedeelte, waarvan de stratenaanleg door niemand minder dan den grooten vestingbouwkundige Vauhan werd ontworpen. Tusschen de deftige « hotels», welke langs beide kanten de rustige stratenwand vormen, noemen we als bijzonder bezienswaardig het hôtel de la Chermaie, de oude Intendance en het « hôtel de Perenchies. »

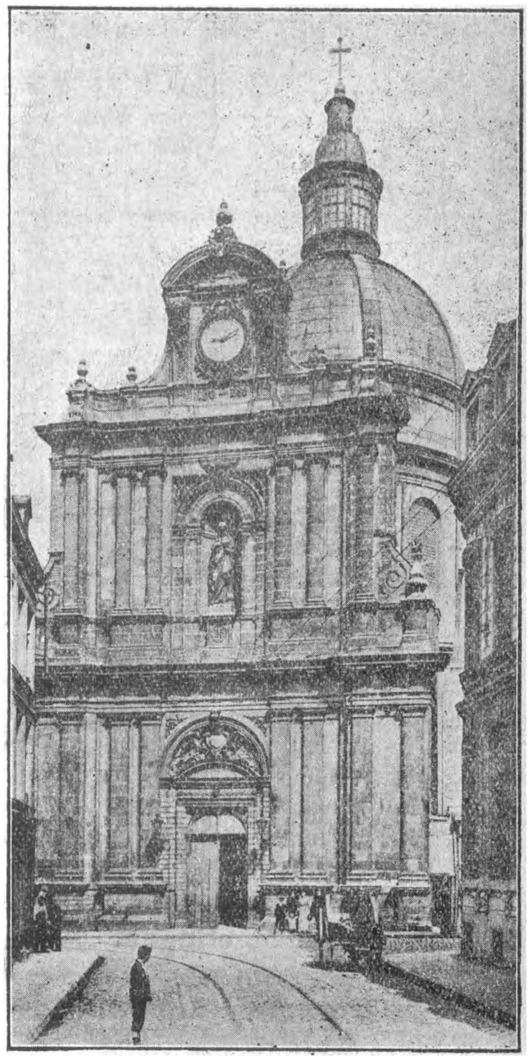

RIJSSEL. — De Madeleine kerk.

Het imposantste burgerlijke bouwwerk van het barokke Rijsel is evenwel het groote ziekenhuis van 1739, waarvan de sobere maar echt monumentale gevel zich heel voornaam in het troebele Deulewater spiegelt. In de onmiddellijke nabijheid verrijst de koepel der Madeleine-kerk, waarvan de eerste steen in 1675 werd gelegd. De Madeleine is, evenals **de twee andere barokke kerken van Rijssel : de**

oude Carmelietenkerk thans St. André van 1702 en de voormalige Jezuitenkerk van 1759, opgevat in de sombere, ingetoomde fransche architectuur der XVIII[de] eeuw, welke scherp contrasteert met het bewogen lijnenspel en de overvloedige versiering van onzen Vlaamschen barok. Nochtans zijn al deze Rijsselsche barokkerken niet bepaald gelukkige scheppingen te noemen en zeker niet de Madeleine kerk, welke er heel wat zou bij gewonnen hebben indien koepelruimte, omgang en koor op een meer organische manier in elkaar zouden zijn verwerkt.

Ofschoon deze kerken hun oorspronkelijke meubeleering nagenoeg ongerept schijnen te hebben bewaard, ontwaren we hier toch niet de overweldigende rijkdom, welke aan een Vlaamsch ensemble uit dien tijd eigen is. Op ons, Zuid-Nederlanders, maakt zoo een fransche barokkerk een wel wat poveren indruk. Maar verraadt op slot van rekening deze bescheidenheid in bouwtrant en in meubeleering geen hooger esthetisch inzicht dan de vaak al te drukke interieurs van onze bedehuizen uit dezelfde periode.

(Wordt vervolgd.) D[r] C. L.

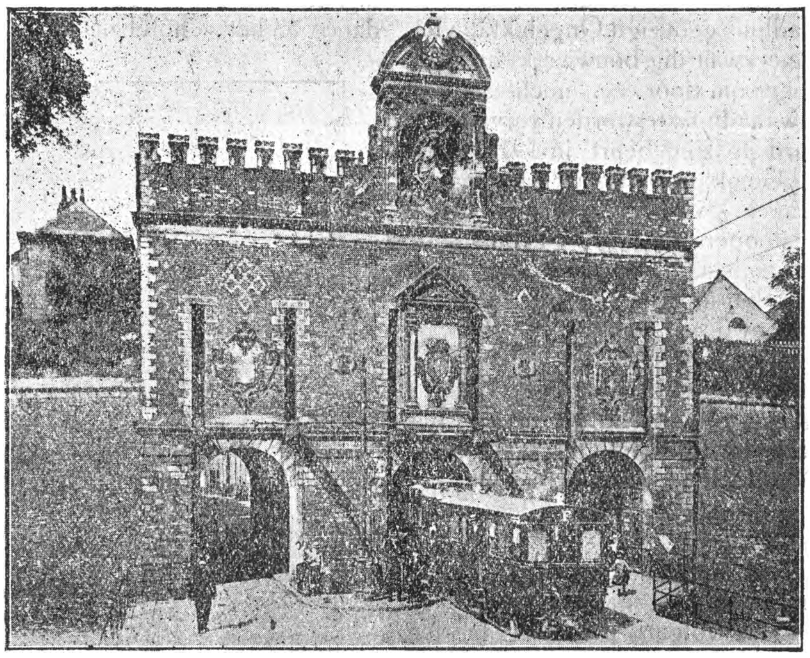

RIJSSEL. — De Poort St-Maurice.

Mededeelingen.

Officieel

Vergaderingen — Uitstappen,

24 September : Provinciale Vergadering te Brussel. Programma : zie blz. 196 in dit nummer.

De Provinciale vergadering te Kortrijk heeft plaats op 8 October, die te Hasselt op 8 of 15 October.

Op 15 October : uitstap naar het Zoniënbosch [nadere inlichtingen verschijnen in ons orgaan van 1 October].

Prachtige zichtkaarten van de duinen.

Deze eerste reeks zichtkaarten, gaande over onze Duinen, tusschen Coyde en Duinkerken, zijn prachtig geslaagd ; de gansche reeks wordt aan onze leden beschikbaar gesteld tegen den geringen prijs van 1 fr. [1,10 fr. verzendingkosten inbegrepen ; in den handel 1,50 fr.].

Iedere V.T.B.er schaffe ze zich dadelijk aan.

Wij houden er aan mede te deelen dat de clichés voor het drukken dezer postkaarten ons bereidwillig door de Vereeniging tot behoud van Natuur- en Stedenschoon werden afgestaan, waarvoor wij haar hartelijk dank zeggen.

Landkaarten,

Wij bezitten ook een voorraad prachtige Sleeswijkkaarten van Zeeland, Noord-brabant en Limburg, ieder afzonderlijk, alsook mooie, praktische en degelijke zakatlassen van Nederland. De kaarten kosten 3,75 fr. [niet leden 4,75 fr.] ; de kleine zakatlassen 4 fr. [niet leden 5 fr.], de groote 6 fr. [niet leden 8 fr.]

Bestellingen [met inzending van bedrag en onkosten] aan het Secretariaat St-Jansplaats, 29, Antwerpen.

Belangrijk.

De kwijtingen over de eerste helft der maand September zullen den leden aangeboden worden in de week van 17 tot 24 September.

Aandacht a. u. b.

Wij herinneren onze leden er nogmaals aan dat bij adresverandering zij deze zoowel op het *postkantoor* als aan het *secretariaat* moeten overmaken.

Bij gebeurlijke briefwisseling met het secretariaat verzoeken wij onze leden zoo mogelijk *het lidmaatschapsnummer* te vermelden. Secretariaat.

Daun en de Eifel-Meren.

Men bereikt Daun langs het oosten, over Keulen, Bonn, Andernach, Mayen ; langs het Zuiden over Luxemburg, Trier, Gerolstein.

Hier bevindt men zich in de schilderachtige Eifelstreek of beter gezegd in het vulcanische Eifelgebergte.

Daun is een kleine stad van circa 1.200 inwoners, eenig om zijne eigenaardige ligging, om de verscheidenheid zijner vergezichten en de merkwaardigheden zijner natuuromgeving.

De prijzen zijn hier gering vergeleken met die der groote steden. Zoo hebben wij, voor twee personen ongeveer 700 Mark betaald per dag voor 3 maaltijden en een ruime, goed gelegen kraak-zindelijke kamer, met uitzicht op de bergen.

Rondom Daun ontspringen een 500-tal bronnen. In het dorp zelf ontdekt men er verschillende, rijk aan kolenzuur en ijzer.

Inwoners van Daun, werklieden, kuurgasten, reizigers komen er overigens regelmatig hunne flesschen en kruiken vullen. Neen, zulk frisch, prikkelend en aangenaam gashoudend water hadden wij nog nooit gedronken. — « Das ist gesund », zei me een werkman, die na zijnen arbeid en alvorens naar huis te keeren zijn kruik vullen kwam aan de « *Dauner Becher* », gelegen in het midden van het dorp.

« J'ai visité Daun avec le plus grand intérêt ; la situation de Daun, son altitude, son climat tonique et calmant à la fois, ses eaux minérales naturelles ferrugineuses et gazeuses, comparables à celles de Spa et de Swulbach feraient de Daun la plus belle et *la meilleure station* pour anémiques, neurasténiques, les convalescents et les surmenés de travail cérébral. (Prof. Félix, de l'Université Nouvelle de Bruxelles).

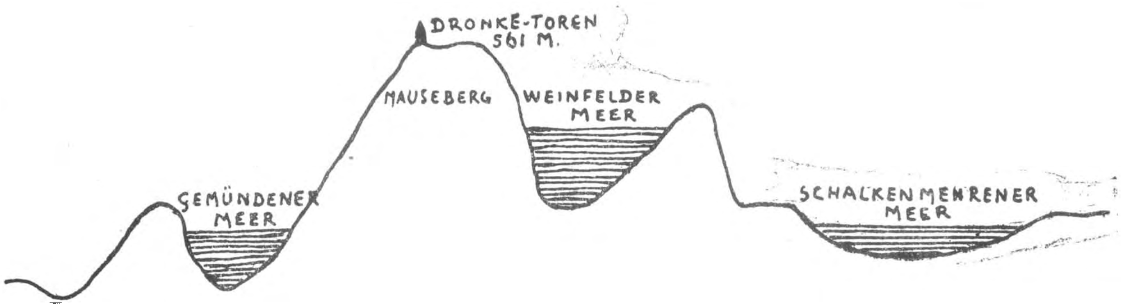

	Gemündener Meer	Weinfelder Meer	Schalkenmehrener Meer
Hoogte	404 M.	478 M.	422 M.
Diepte	62 M.	102 M.	31 M.
Diameter	410 M.	530 M.	565 M.
Oppervlakte	8 H.A.	16 H.A.	22 H.A.

Daun is een verblijfplaats die bezocht wordt door duizenden gasten. Er werd door bekwame geneesheeren uitgemaakt dat van heel de Rheinprovincie de tuberculose het minste slachtoffers maakt te Daun en omstreken : 34 per 10.000 inwoners (Malmédy 35 ; Montjoie 48 ; Rheinbach 53).

Het gemiddelde hoogtepunt boven den zeespiegel is 400 met. Voor Daun staan 89 regendagen per jaar aangeschreven. (Brussel 160 per jaar).

Het stadje is gebouwd langs een steilen weg en bezit eenige bezienswaardigheden die de reiziger in zijne vrije uren graag zal bezoeken : de katholieke kerk (uit de XIde eeuw), de oude burcht, de evangelische kerk, het romeinsche bacchusbeeld.

Hetgeen de reizigers het meest naar Daun lokt, zijn de drie wonderschoone Meren van Daun *(DaunerMaare)*. Het bezoek dezer Meren vraagt ongeveer 3 uren.

Men verlaat Daun langs den weg op Manderscheid. Links ontmoet men het buitenhuis der firma Tietz, waar de zieke bedienden herstel van gezondheid komen zoeken. Na twintig minuten gaans bemerkt men het schilderachtige dorpje *Gemünden*. Aan den wegwijzer gekomen, links, verlaat men de

groote baan en bereikt men na eenige minuten het *Gemündener Meer.* Het is gelegen — evenals de 2 overige meren — in den krater van een uitgedoofden vuurberg, 407 m. boven den zeespiegel. Wat prachtig uitzicht !

Onbeweeglijk ligt het meer, het water donkerblauw geverfd, het zwaargroene geboomte en het struikgewas bedekken den krater tot op de randen. Ginds in de verte verheft zich de *Mauseberg* (561 m. hoog), met mooie echo.

Op den bergrand bemerkt men het *Moltke-Denkmal* in 1894 opgericht ter eere van den veldheer. Langs den voetweg, die vrij steil naar omhoog loopt, bereikt men, na 3/4 uur, den hoogen Mauseberg. De afwisselende vergezichten en panoramas doen u alle vermoeidheid vergeten.

Op den Mauseberg werd, ter eere van *Dr. Dronke,* eersten voorzitter van de Eifelverein, een eenvoudig gedenkteeken opgericht.

Op den 8 meter hoogen toren ziet men aan alle kanten de mooiste en schilderachtigste bergen, heuvels en dalen van den Eifel, alsook de bergen die den loop van den Mosel aanwijzen.

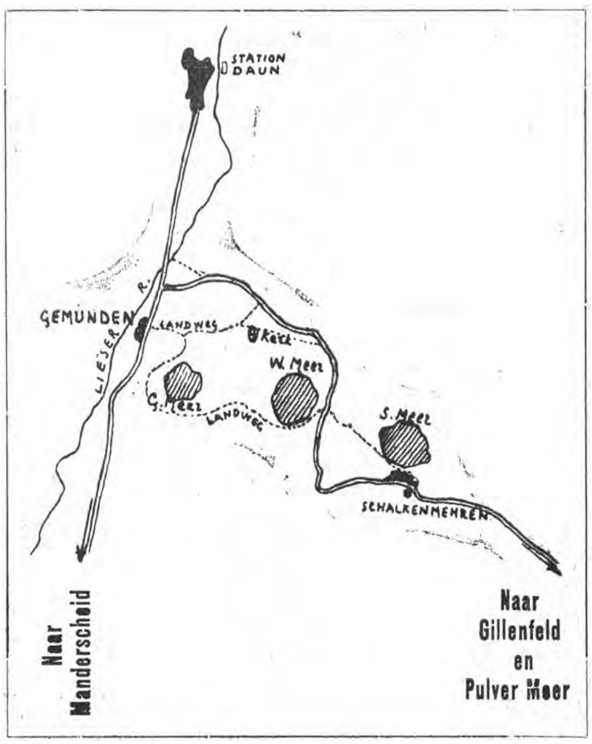

Aan den voet van den toren ligt het *Weinfelder-Meer,* het eigenaardigste der drie Meren. In al zijne droevige verlatenheid lijkt het een beeld des doods.

Zoo helder is het water dat men op sommige plaatsen den 10 meter diepen ondergrond bemerkt.

Op den oever, ginds, staat de Weinfelder kerk als eenig overblijfsel van het verdwenen dorp Weinfelder.

* * *

De legende zegt dat *Pontius Pilatus* door zelfmoord in dit meer zijn leven eindigde toen hij door den Romeinschen Keizer in de « bergwildernis ten Noorden van Trier » werd verbannen. De vooruitspringende rots aan den voet van den Mauseberg wordt overigens « Pilatussteen » genaamd.

Men volge nu Zuidwaarts den «Vulkanweg» om plotseling het *Schalkenmehrener Meer* te ontdekken. Het ligt 53 meter dieper dan het Weinfelder Meer. Aan gindschen oever verbergt zich, tusschen ontelbare fruitboomen, het lachend dorpje *Schalkenmehren.*

Dit derde Meer is het eenige dat een afloop heeft en wel in de Alf-beek (bijrivier van den Mozel).

Het is wonderrijk aan alle vischsoorten en de hengelaars zijn dan ook talrijk.

Men keert naar Daun terug langs de groote baan Schalkenmehren-Daun.

Men begrijpt allicht dat men in de omstreken van Daun vele interessante uitstappen kan doen; waar men de oogen wende, overal is er grootschheid in de landschappen en uitzichten, overal heerscht er bedarende stilte.

Ten slotte duiden wij hier de voornaamste wandelingen aan die door de aldaar verblijvende vreemdelingen met graagte gedaan worden.

Der Wehrbüsch : berg van vulkaanasch, 492 m. hoog. Met smaakvolle lanen uit de jaren 1874-79 en talrijke rustplaatsen.

Die Schlief : berg van 490 m. hoog.

Der Firmerich : 492 met. met loodrechte lavarotsen.

Der Hunert : 490 m. hoog.

Der Lehwald : Prachtvol bergwoud.

Die Warth : 521 m. kegelvormige basaltberg.

Grootere uitstappen :

Manderscheid (17 km.)

Gillenfeld met Pulver Meer 14 km. (36 Ha. 74 m. diep). Der Nerotherkopf (647 m.) (6 km.)

TERVURENSIS.

De Provinciale Vergadering te Antwerpen.

De vergadering wordt, om half elf, door dhr. Leonard, voorzitter, geopend. Hij verontschuldigt den hr. K. Peeters uit Mechelen, provinciaal afgevaardigde, welke jammer genoeg, onmogelijk aanwezig kon zijn, en verzoekt de vergadering maar dadelijk over te gaan tot de voorstelling van kandidaten-afgevaardigden, voor de provincie Antwerpen.

Kanton na kanton wordt nagegaan en besproken en meerdere namen worden voorgesteld ; voor de belangrijke plaatsen worden insgelijks kandidaten aangeduid.

Een bespreking ontstaat verder over het opsporen van geschikte personen als afgevaardigden.

De hr Goedemé acht het praktischer in elke geemente een vergadering te beleggen. Hr. Leurs zegt dat deze werking veel last en geld zou kosten ; de leden van het bestuur zijn reeds overstelpt, en dan nog tallooze plaatselijke vergaderingen gaan inrichten en bijwonen is een haast onmogelijke taak.

Volgens hr. Van Marcke zou het bestuur zich kunnen wenden tot de gemeentebesturen om de noodzakelijke inlichtingen te bekomen, wat volgens het algemeen gevoelen, niet altijd mogelijk is.

De secretaris dringt aan opdat enkele van de aanwezige leden zich zouden aanbieden om het algemeen bestuur in zijn zware taak bij te staan : de kommissie voor propaganda, evenals die van financiën en van toerisme,zouden met een paar ijverige medewerkers moeten aangevuld worden ; een viertal leden beantwoorden den oproep. Verdere hulpkrachten zijn steeds welkom.

Hr. Nyes geeft eenige toelichting omtrent de werkzaamheden der financieele kommissie en dringt aan op het aanwerven van eere- en beschermende leden.

Hr. Leurs vraagt medewerking van de leden voor het blad, in hoofdzaak mededeelingen van praktischen aard, klachten over wegen en verkeer, korte berichten op toeristisch gebied en andere, doch degelijke bijdragen.

De Monografiën over de Kempen zullen eerstdaags verschijnen. Na nog eenige kleine mededeelingen van bestuurlijken aard en een woord van dank door den hr. Voorzttrer, eindigt de vergadering om kwart over twaalf.

Het Bezoek aan de Haven.

Om half drie verlaat de groep opgekomen V.T.B.ers de Groote Markt. Wij wandelen langs het Noorderterras voorbij het Steen en dan verderop naar het Loodswezen. Vandaar langs Bonapartedok-in 't voorbijgaan een blik op het Willemdok — langs Kattendijk,naar de oude droge dokken. Voor velen onzer leden was het bezichtigen dezer droge dokken een werkelijke verrassing ; immers, dan eerst krijgt men een juist begrip van een schip wanneer men niet alleen het dek, maar geheel het gevaarte in oogenschouw kan nemen. Wij kuieren rond een paar dezer droge dokken, om daarna even langs den Scheldeoever te wandelen en van een prachtig Scheldezicht een der mooiste te genieten : links de lange Scheldekaden, met hun afdaken en daarachter de stad ; vòòr ons de deinende Schelde naar Liloo toe, rechts de Royersluis en de nieuwe Noorderdokken.

Wij houden even halt aan de Royersluis en stappen dan verder naar n° 62 waar wij een mooi overzicht hebben op het Lefebvre- en het Amerikadok.

Nu zal eerst het voornaamste van de tocht aanvangen : hier ligt immers een bootje op ons te wachten.

Vlug loopt de inscheping van stapel. Het Lefebvredok wordt overgestoken, en dan het 1000 m. lange kanaaldok door, doch eerst het tweede Havendok — 170 m.lang — en daarna het derde Havendok — 960 m.lang — geheel doorgevaren. Prachtige, afwisselende zichten ! Iets eenigs zoo te dobberen te midden dier breede dokken, tusschen gansche rijen van zeeschepen, waartusschen echte reuzengevaarten.

Aan het einde van het derde Havendok wordt eventjes uitgestapt, om een vluchtigen blik te werpen op de oude loodsen van het Belgische leger, en op het landschap : de Antwerpsche „Pampas", velden en weiden waar honderden stieren, uit Zuid-Amerika afkomstig, hun laatste dagen onrustig slijten.

Na de herinscheping, even origineel als de ontscheping (een ladder wordt hierbij gebezigd),gaat de tocht langs het derde Havendok,het Kanaaldok,(in 't voorbijvaren een blik op de nieuwe reusachtige vlottende kraan met een hefvermogen van 150 ton) naar het Kattendijkdok. Hier een buitenkansje : wij varen voorbij een boot, daareven uit Engeland gekomen, uiterlijk een oorlogsschip, be-

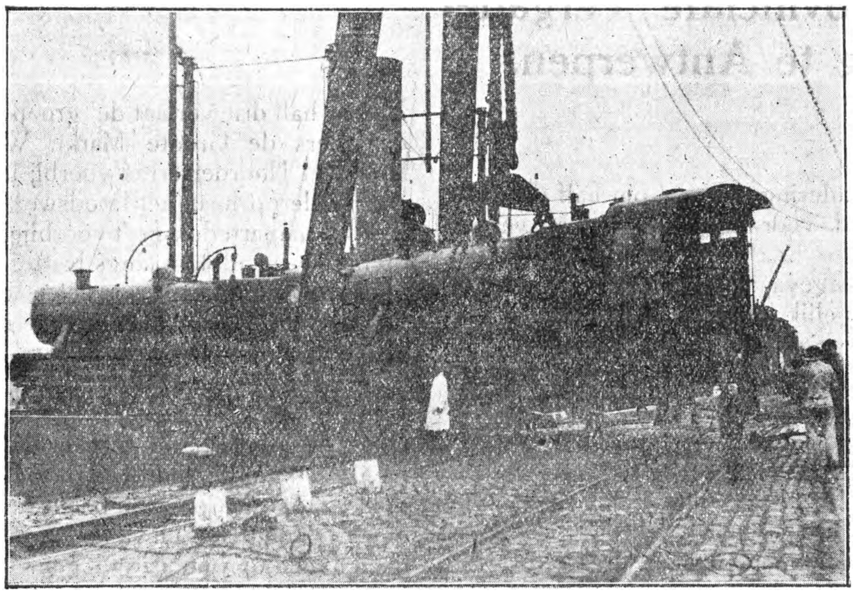

Het bezoek aan de haven van Antwerpen. — Het lossen der locomotieven

aden op dek met 10 prachtige spoorweglocomotieven ; elk dezer, naar men ons verzekert, weegt 80.000 kilogr. (zie de foto)

Aan nr 20 ontscheping en... algemeene uitdrukking van spijt, dat de boottocht ten einde is !

Nadien wordt een bezoek gebracht aan het Noorder-Waterpershuis (Kattendijkdok), waar groote, keurig onderhouden machienen de noodige drukking leveren voor het in beweging brengen van 162 kranen, 12 bruggen en talrijke kaapstanders ; wij zien verder den grooten bik, aan 't Kattendijkdok : een toestel met een hefvermogen van 130 ton en ten slotte den kolentip (Kempische dok), een ijzeren gevaarte, waarmede in eenmaal de gansche lading kolen van een wagon in het luik van het schip wordt overgestort.

Tijdens de wandeling werden door verscheidene leden, o.a. de hr. Heylen, de noodige verklaringen verstrekt.

Het was een nuttige en leerrijke, en ook buitengewoon aangename tocht.

Over de afgevaardigden

Uit het Reglement :

Art. 39. De taak van den afgevaardigde bestaat o.a. in het aanwerven van leden, het bevorderen van toeristische bedrijvigheid onder de leden uit zijn omschrijving, het verstrekken van inlichtingen over zijn streek aan toeristen, het verzamelen van gegevens voor het hoofdbestuur over den toestand van de wegen in zijn omschrijving, over de bezienswaardigheden,over verberingen op toeristisch gebied in de streek verwezentlijkt of te verwezenlijken enz. Hij mag openbare wandelingen organiseeren.

Art. 40. Als afgevaardigde komen in aanmerking zulke leden van wie men om hun gezag, hun kundigheden of hun ijver, kan aannemen dat hun aanstelling het aanzien of den bloei van den Bond zal verhoogen.

Art. 41. Waar mogelijk, worden in den vreemde in de voornaamste steden afgevaardigden aangeduid.

Art. 41. Het Dagelijksch Bestuur benoemt de afgevaardigden, daarbij zooveel mogelijk rekening houdend met de wenschen van de leden uit de betreffende omschrijving.

Ingekomen uitgaven, enz.

Wij ontvingen, mede als blijk van sympathie, de volledige uitgaven van den A. N. W. B. (Algemeene Nederlandsche Wielrijdersbond) Toeristenbond voor Nederland.
Secretariaat: Parkstraat, 18, 's Gravenhage.
Hoofdconsulaat: Keizersgracht, 590, Amsterdam.

Wandelboekjes:

Per auto en te voet.
Te voet van Amsterdam naar Arnhem.
Te voet van Zwolle naar Oldenzaal.
Te voet van Arnhem via Ruurlo naar Zutphen en Deventer en via Doetingem naar Winterswijk.
Te voet door Zuid-Nederland.
Rijwieltochtjes langs rustige wegen (in 3 deeltjes).
61 tochtjes per rijwiel of motorrijwiel van Amsterdam uit.
56 tochtjes per rijwiel of motorrijwiel van uit 's Gravenhage en Rotterdam.
Te voet door Noord-Brabant.
Te voet door Limburg.

Jubileum-Uitgaven:

Ons Eigen Land. (in drie deelen)

Andere Uitgaven:

Atlas van Nederland. Schaal 1/200.000. In 36 bladen + Bladwijzer.
Vijftig Plattegronden (van steden). In mappe.
Schetskaart van rijwielpaden door de Veluwe.
Handboekjes van 1918, 1920 en 1921.
Reiswijzer door Nederland. (in 3 hoofdstukken).
De regels voor den Weg.

Bij gelegenheid zal in „De Toerist" eene uitvoerige behandeling van verscheidene der bovenvermelde uitgaven gegeven worden. Ook werd door de A. N. W. B. het beschikbaarstellen dezer uitgaven voor onze V. T. B-ers in vooruitzicht gesteld.

Sleeswijk-Kaarten.

Wij ontvingen vanwege den bekenden Uitgever J. A. Sleeswijk, Bussum, een exemplaar van al zijn uitgaven:

Kaart van Zuid-Nederland.
„ van Noord-Holland.
„ van Utrecht.
„ van Friesland.
„ van Groningen.
„ van Drente.
„ van Gelderland.
„ van Overijsel.
„ van Zeeland.
„ van Noord-Brabant.
„ van Limburg.
„ van Zuid-Limburg.
„ van Gooi- en Eemland.
„ van Nederland langs de Noordzee, Noorderlijk gedeelte (van Schoorl tot Noordwijk a/ Zee.)
Kaart van Nederland langs de Noordzee, Zuidelijk gedeelte (van Noorwijk a/ Zee tot Oostvoorne).
Kaart van de Zuidelijke Veluwezoom, Westelijk gedeelte (van Wageningen tot Arnhem).
Kaart van de Zuidel. Veluwezoom, Oostelijk gedeelte (van Oosterbeek tot Dieren).
Kaart van Amsterdam en Omstreken.
Kaart van 's Gravenhage en Omstreken.
Kaart van Rotterdam en Omstreken.
Wandkaart van Nederland (met register) Formaat 108 bij 81 cM. Schaal 1 : 400000.
Sleeswijk's Atlas van Nederland (met register) Formaat 23 bij 12 cM.
Sleeswijk's Zakatlas van Nederl. Formaat 13 bij 11 cM.

Al deze kaarten zijn verkrijgbaar op het Secretariaat van den V.T.B. die den alleenverkoop daarvan voor het geheele land bezit.

In depot hebben wij steeds voorhanden: de kaarten van Noord-Brabant, Limburg en Zeeland, welke een belangrijk gedeelte der aangrenzende Vlaamsche provincies omvatten.

De prijzen zijn als volgt: 5 frank voor niet-leden van den V.T.B. — 3.75 frank voor leden van den V.T.B. beiden plus de verzendingskosten.

Tevens houden wij in depot: *Atlas voor Nederland,* aan 8 frank voor niet-leden en 6 frank voor leden. — *Zakatlas voor Nederland,* 5.50 fr. voor niet-leden en 4.50 fr. voor leden.

Alle andere uitgaven zijn eveneens op speciale aanvraag verkrijgbaar, tegen den prijs van 4 fr. voor leden van den V.T.B., de Wandkaart voor Nederland uitgezonderd welke 6 frank kost.

Worden verkrijgbaar gesteld op 't Secretariaat van den V.T.B. enkele zeer fraaie en bizonder verzorgde brochuren, uitgegeven door de Nederlandsche Vereeniging ter bevordering van vreemdelingenverkeer, tegen inzending van 20 centiem, (verzendingskosten).

Alle aanvragen zijn te richten aan: Secretariaat V.T.B. (Kommissie voor Toerisme) St. Jansplein, 29, Antwerpen

De lijst dezer werkjes laten wij hier volgen:

How to see Holland.
La Hollande.
Holland (Engelsche tekst).
Motoring in Holland.
Het Land ontwoekert aan de zee door M. J. Brusse.
Como hay que visatar a Holanda ?
Yachting en Hollande.
Arnhem (Fransch en Engelsch).

Eereleden:

Verbetering.

21. Mej. Herremans Suz. Nieuwstraat, 27, Aalst 300 fr.

Vervolg:

24. Mr Beuckeleers J. K. Em., Bredabaan, 563, Merxem 250 fr.
25. Mej. De Vos Helena, Van Eyklei, 5, Antwerpen 250 fr.

Beschermende leden:

66. Mr Van der Haeghen, Cuylitsstraat, 94, Antwerpen 100 fr.
67. Mr Huysmans Em., Bondgenootenlaan, 61, Aarschot 100 fr.
68. Mr De Meyer M., Dendermonde 100 fr.
69. Laureys Lod., onderwijzer, Boisotstraat, 34, Antwerpen 100 fr.
70. De Preter J. Mej., regentes, Neckerspoel, 242, Mechelen 100 fr.

NIEUWE LEDEN.

Het Bestuur heeft besloten dat de nieuwe leden V.T.B. die zich van af heden aanmelden slechts fr. 5.— bijdrage voor 1922 te betalen zullen hebben.

Propagandisten wij rekenen op U!

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niet te veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat: St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr: VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 10.

Verbeteringen :
1984 Andries Z., Timmermansstr., 15 Brugge
2166 Smet Domien, Geemstr., 161 Hamme
—
2443 Coeckelbergs Filo. Herenthalscheb.121, Deurne-Z.
4 Leenaerts Alf., Walenstr. 44, Antwerpen
5 Van Meylen A., Julius De Geyterstr. 14, Hoboken
6 Aghten Hendrik, Sterlingerstr. 136, Borgerhout
7 Van den Bosch Jeanne, Biekorfstr. 41, Antwerpen
8 Doevenspeck J. St. Jansstr. 7, Borgerhout
9 Schram Leo, Laar, 16, „
50 Celis Karel, Wetenschapstr. 20, Merxem
1 Van Extergem Cl. id. 36, „
2 Meulenbergs C., Barnkrachtstr., 51, „
3 Willemsens J. B. Helmstr,, 102, Borgerhout
4 Nezer Leon, regent, rue Haut, 8, Stavelot
5 Van der Horst, Helmstr. 177, Borgerhout
7 Smulders L., onderwijzer, Deerlijk (W. Vl.)
8 Van de Venne Fr. Touwstr. 29, Antwerpen
9 de Hennin Maria, Hofstr., 16 Antwerpen
60 Haeses Angelina, Augustijnenstr., 15 „
2 Smesman, ondwres, De Bomstr., 1 „
3 Verheyden E. H. Pastoor Huyssingen
4 Verstappen G. uitgever, Antw. stweg, 1 Contich
5 Salomé Honoré, Meenenstr., 25 Yper
6 Wijmeersch L., ordeklerk St. Niklaas-Waas
7 Mertens Henri, onderwijzer Wijgmael-Leuven
8 Mark Martin, Belegstr., 39 Antwerpen
9 De Smet Alfons, Delescluzestr. 82, Berchem
70 Van Loon Simon, onderw., Viktoor Driessenstr., 12 Antwerpen
1 Gallemaert Willy, Cappellenstr., 42 Cappellen
2 Cornelissen, Hoofdonderw. Groote-Brogel
3 Coveliers E. H., Pastoor Deurne-Zuid
4 Thys Emile, Gemeentestr., 26 Tervueren
5 Decoster Herman, dokter Eyzer-Overijssche
6 Ceupens Jozef, aannemer, Nieuwstr., Tervueren
7 Van Obberghen Willem, Reypensl., 8 Oude-God
8 Van Obberghen Mev. „ „
9 Bouvier Liza, Kasteelstr. 4 Tervueren
80 Mellaerts Jan, Geerdeghemstr., 68 Mechelen
1 Deraymaeker Jules, Peperstr., 78 Tervueren
2 Van den Berghe Frans, Veste, 24 „
3 Bouvier Leon, Kasteelstr. 4 „
4 Opdebeek Hector, Mode Vlieberghstr., 20 Laken
5 Meertens G., d'Artoisstr., 10 Brussel
6 Van Hauwermeiren Jos., Bredabaan 898 Merxem
8 Geurickx Lodewijk, koster „
90 Wouters Leo, handel., Carnotstr., 10 Antwerpen
1 Huybrechts E. H. onderp. Groenstr., 80 „
2 De Borger, leeraar, Lge Van Bloerstr. 25 „
3 De Mey Willem, Pastorijstr., 23 „
4 Buys Jozef, Klappeistr., 62 „
5 Verboven Bavo, bouwm., Lge Van Bloerstr., 26 „
6 Bollaert Leonard, Terlindenhofstr., 175 Merxem
7 Theré F., Statiestr., 16 Aarschot
8 Persy J., spoorwegb., Amerstr., 107 „
9 Verrijdt A., Statiestr., 16 „
2500 De Roeck Anna, Raapstr. 2 „
1 Installé Joris, student, Zandpoortvest 11 Mechelen
2 De Maesscalk Virgiel, Groote plaats, Phillippeville
3 Vanderheeren Aug., Leopold 2 Laan, 33 Antwerpen

2504 Strubben Dina, Rotterdamstr., 33 Antwerpen
5 Cnudde Maurits, Scheldestr., 37 St. Amandsberg
6 Noppe Henri, Kopstr., 6 Antwerpen
7 D'Hondt H., Van Praetlei, 49 Merxem
8 Albrecht Ad., Edward Pécherstr., 8 Antwerpen
9 Rycken Alfons, Markt Hamont
10 Oyen Frans, leeraar, Turckstr., 27 Antwerpen
1 Van Lommel Frans, Kem. Dok Westkaai, 16 „
2 Van Lommel Jozef, „ „
3 Brillouet Adriaan, Kapelstr. Hasselt
4 Van Briel Lodewijk, Kasteel-Mombeek „
5 Inghels Arthur, Noordstr., 11 Ledeberg
6 Bittenieux Maurice, Wayezstr., 129 Anderlecht
7 Geens August, Van Hoegaerdepl., 2 Koekelberg
8 Van Haekendover M., Edward Pecherstr, 96b Evere
9 De Ridder André, Gentsche stweg, 219 Koekelberg
20 Ravvet Ernest, Oudenmanstr., 17 Antwerpen
1 Butzler Felix, Felix Van de Zandestr. 44 Koekelb.
2 Haek Ernest, Van Bergenstr., 30 „
3 Van Minsel Frans, Stephaniestr., 95 Laken
4 E. H. Prims Lod., onderpastoor Koekelberg
5 Willems Juliaan, Jef Lambeauxstr., 22 „
6 Reinquin Leander, Felix Van de Sandestr., 42 „
7 Herbots Juliaan, beambte, Deneckstr., 7 „
8 Balck A., Frans Delcoignestr., 15 „
9 E. H. Van Kerckhoven, onderpastoor „
30 Peeters-Wallaert Aug., L. Delhovestr. 66 Ganshoren
1 Van der Borght Dr. Arendonck
2 Claessens Henri, pasw., Wijerstr., 40 Hasselt
3 Verellen Mariette, Nationalestr., 11 Antwerpen
4 Verellen Jeanne, „ „
5 Bonte V., postbediende Aerseele
6 Lievevrouw, onderwijzeres „
7 Klein Emiel, Louizastr., 36 Antwerpen
8 Mev. Klein-Salens. „ „
9 Ysebaert Rachel, Vredestr., 13 Gent
40 Batiaensen Jan, handel., Gasthuisstr., 39 Turnhout
1 Van Slambrouck L., Kte Achteromstr. 12 Antwerp.
2 Buys Jeanne, St. Marcusstr., 18 „
3 Van Obberghem Willem, Stweg van Cortenberg 53, Humelghem
4 Soly Joseph, Klapdorp, 31 Antwerpen
5 De Schaepmeester A. Nieuwe Laan, 5 St-Gillis-bij Dendermonde
6 Van Caeneghem Kamiel Aeltre
7 Gernaey Cyril, v. d. Peerenboomlaan, 82 Kortrijk.
8 Goetgebuer Julien, Alf. Pieterslaan, 102 Oostende
9 Van den dooren Urbain, Cairostr., 51 „
50 Vandenberghe G., Antwerpschestr., 12 „
1 De Hovre Henri, koster Nederbrakel
2 De Wildzang, Vl. Kampeerclub, Kte Schipperskapelstr., Antwerpen
3 Declercq Frans, Museumstr., 12 „
4 Van Hoof Karel, Oudestr., 69 Hoboken
5 Davreux-Hiel, Emile Banningstr., 33 Elsene
6 Van den Bosch Fr., Sint Martens-Bodeghem
7 Van de Walle Valeer, Schouwburgstr., 26 Brussel
8 Van Haecke Gust., Hoopstr., 20 St. Jans-Molenb.
9 Van Cappel Karel, Antwerpschestw., 357 Brussel
60 Verstraete Karel, Vanderstichelenstr. 104, St-Jans-Molenbeek
1 Manneback Jef., Gilebertusstr. 41 St. Pieters-Jette

2563 Ingelbrecht René, Charbolaan, 4 Schaarbeek
4 Bijlsma Frederik, Mexicostr., 13 St. Jans-Molenb.
5 Moens Fientje, Baljuwstr., 35 Brussel
6 De Jaeger A., Voorstadstr., 21 „
7 Dielman Arnold, Antwerpschelaan, 40 „
8 Vandenberghen W., Stw. op Haecht, 392 Schaarbeek
9 Lauwers W., Emile Verhaerenlaan, 27 „
70 Vanderperre A., X. Vanhammestr. 42 Evere
1 Vits Ch., Mechelsche Stweg. Vilvoorde
2 Bontinck Arth., Stw. van Vorst, 150 St. Gillis
3 Martin Jozef, Margaretha Square, 8 Brussel
4 De Schampelaere M., Boendaelsche Stw. 502 Elsene
5 Keppens Frans, Portaelstr., 41 Schaarbeek
6 De Haeck, Lombaardstr., 26 Brussel
7 Lehouck Fr., Meyers Hemontstr., 28 Laken
8 Kerckx Ch., Genl. Capionstr., 10 Berchem
9 Mev. Kerckx „ „
80 Van Beurden John., St. Jozefstr., 26 Antwerpen
1 Mev. Van Beurden „ „
2 Van der Aa, Mechelen
3 Longin R., Leopoldstr., 19 Vilvoorde
4 Mev. Longin „ „
5 Mev. Vertongen, Vlaamschestr., 15 „
6 Meeus Jules, Juul Moretuslei, 268 Wilryck
7 De Preter Maria, Mutsaertstr., 14 Antwerpen
8 Bogaerts Antonia, Osystr., 42 „
9 Meeus Raymond. Juul Moretuslei, 268 Wilryck
90 Van Noyen Paula, Kasteelstr., Nederbrakel
1 Morreels Marcel, Begijnhof, Dendermonde
2 Pée Frans, Kerkstr., 53 „
3 Pée Mathilda „ „
4 Pée Gustaaf „ „
5 Huys Mev., Baogaerdstr. „
6 Pierruccini Lod., Meerschstr., 135 Gent
7 Cooreman Philemon, Dorp, Audegem (Denderm.
8 Cooreman Viktoor, „ „
9 Cooreman Leonie „ „
2600 Cooreman Hortensia „
1 De Ridder Alouis, koster „
2 Staelens Frans, Nijverheidstr., 12 Dendermonde
3 Boeykens Aug. Zwijbeekstr., 11 „
5 Beeckman Arsène, schepene, Dorp Denderbelle
6 Debie Julia, Sterstr., 40 Antwerpen
7 Vergels Herman, volksvert. Damstr. Ukkel-St. Job.
8 Van Mieghem A., advok. Ninoofschepl., 2 Brussel
9 Laporta Godelieve, Eikelstr., 13 Lier
10 Laporta Martha „ „
1 Aernouds Otto, Lge Nieuwstr., 24 Antwerpen
2 Andriesse Rudolf, Kapelaanlei Mortsel
3 Mertens Adrienne, Washingtonstr. 64 Brussel
4 Van Raemdonck, Bordioustr., 81 „
5 Verhamme Simonne, Marktstr., 12 Iseghem
6 Depoorter Felicie, Zegeplaats, 3 „
7 Van Sprundel, O. L. Vrouwestr., 47 Berchem
8 Tanghe, onderw., Roeselaerestr., 77 Iseghem
9 Van de Walle, Loskaai „
20 Borremans Frans, Harmoniestr., 7 Vilvoorde
2 Geboers Gustaaf, bankbed., De Heidestr., Lier
3 Van Mulders, schoolh., Gemeentplein Wemmel
4 Wermoes H., onderw., Rasselstr. „
5 Stuyk L., smid, Stw. van Brussel „
6 Lemaigre Paul, leeraar, V. de Costerstr., 5 Leuven
7 Blyon Albert, Leuvenschelaan, 82 Tienen
8 De Ronde Theod., V. De Costerstr., 5 Leuven
9 Laurent Emma, regentes, Reizigerstr., 54 Tienen
30 Vanderborgt Julius, Leuvenschestr., 94 „
1 Servaes Emiel, hoogstud., Diestschevest, 40 „
2 Servaes-Schuermans, drukker, Gilainstr., 81 „
3 Delport Hendrik, Lievevrouwbroederstr., 18 „
4 Vadegaer Maurits, Leuvenschestr., 81 „
5 Vanonkelen Marie, Gilainstr. 54 „

2637 Vanderlinden Em., Stw. v. Waterloo, 1026 Ukkel
8 Vandenbosch Ch., Posilonstr., 4 „
9 Jacques René, geneesheer Cortemarck
40 Van de Paer K., Vlagstr. 25 Antwerpen
1 Vercammen Emiel, Duifstr., 8 „
2 Moors Willem, Arendstr., 12 „
3 Moors Mev. „ „
4 Moors Maria „ „
5 Moors A. „ „
6 Moors Frits „ „
7 Dierickx Victor, teeken., Clementinastr., 72 „
8 Van de Put Jan, Leermarkt, 25 Mechelen
9 Vandewijer, leeraar, Peperstr., 14 Tienen
50 Staelens Jozef, dokter, Statiestr., 21 Evergem
1 De Brabandere Raph., Koningstr., Gent
2 Herdies Georges, fabrik., Lozanastr., 11 Antwerpen
3 Herdies Mev. „ „
4 Fagneray Renaat, Muzeumstr., 41 „
5 Fagneray Mev. „ „
6 Meesters Frans, Everaertstr., 116 „
7 Meesters Mev. „ „
9 Van Herpe Ern., Cuernestr. Harelbeke
60 Van de Walle Alfred, Kortrijkstw. „
1 Buysschaer Leon, Westwijk „
2 De Man Robert, redacteur Buggenhout
3 Bosman Emiel, bediende Baesrode
4 Gils, R., handelreiz., Vleugelstr., 53 Brussel
5 Van Geert Mev. Baesrode
6 Exelmans, onderw., Politeshofstr., 25 Antwerpen
7 De Roover Jan, Jozef Liesstr. 28 „
8 Spaas Jozef, landbouwingenieur, St. Huibrecht-Lille
9 Spaas Gerard, wasbleekerij Hamont
70 Mersmans Leo, Ballaertstr., 40 Antwerpen
1 Mersmans Mev. „ „
2 Williame Eug., Lge Nieuwstr., 150 „
3 Van Rooy M., Lge Voorhoutstr., 50 's Gravenhage
4 Lens Joris. student, Fred. Linstr., 168 Leuven
5 Van Haeren Henriette, bediende, Stuivenbergplein, 62 Antwerpen
7 E. H. Smits Georges, leeraar, Meir, 36 „
80 Heylen Jos., Bredastr., 58 „
1 Hombroeckx Fritz, Mechelschestr., 128 Leuven
2 Brughmans Alfons, Fred. Lintstr., 168 „
3 Neeffs Theodoor, Raghenoplaats, 33 Mechelen
4 Koecks Emiel, Hanswijckstr. 31 „
5 Doms Ernest, Wilsonlaan, 102 „
6 Baetens Mev., Hanswijckstr. 2 „
7 Van Hoeck Mej., „ „
8 Baetens Maria „ „
9 Schaltin Mev. „ 31 „
90 Suetens Emiel, hoofdtreinw., Tichelrij, 13 „
1 Suetens-Couttenor Marguerіet, „ „
2 Raes Frans, onderstatieov., Veluwestr., 58 „
3 Smets Oscar, treinw., Tenderstr., 74 „
4 Van de Ven Gabriel, onderstatieov., Dijkstr., „
5 Moortgat-Meeus, fabrikant, Hanswijkstr., 33 „
6 Moortgat-Meeus Mev. „ „
7 Moortgat kinderen „ „
8 Moortgat kinderen „ „
9 Moortgat kinderen „ „
2700 Moortgat kinderen „ „
1 Moortgat kinderen „ „
2 Moortgat kinderen „ „
3 Al Rollende Bollende, Veloclub, Afd. Vl. Front, Veemarkt, 5 Mechelen
4 Coessens-Hellemans, Yzeren Leen „
5 De Schutter Jeanne, St. Laurysstr., 43 Antwerpen
6 Van Volsem Gustaaf, „ „
7 Vekens Therese, Vleminckxstr., 20 „
8 Roseels Edward, onderw., Ketsstr. 72 Borgerhout
9 Van den Nieuwenhuizen, Helmstr., 175 „
10 Cluydts Gustaaf, onderw., St. Lucasstr., 5 „

2711 Sentjens Alfons, Markgravelei, 11 Antwerpen
2 Croes-Kivits Mev. „ „
3 Croes Gerardine „ „
4 Laroche Gustaaf, Ommeganckstr., 49 „
5 Riekens Leopold, Turnhoutscheb., 133 Wijneghem
6 Riekens Mev. „ „
7 Lamot Flip, onderw. „ „
8 Lamot Mev. onderwres „ „
9 Borrenbergen Willem, Schildstr., 20 Borgerhout
20 Meersmans Willem, hoogstudent Bilsen
1 Lowis Jan, onderwijzer, Eysden St. Barbara
2 Janssen Hendrik, gemeentesecretaris „
3 Leynen Jef, Vereenigde Statenlaan, 30 Hasselt
4 Heyrman Jozef, Ing. Brusselschestw., 184 Leuven
5 De Roo Antoon, Bogaerdenstr., 39 „
6 Van de Walle Ferd. Vesaliusstr. 81 „
7 Van Damme A., Geefstr., 23 Brussel
8 Clauwaert Cesar, Van Hoorebekestr. 37 Ledeberg
9 De Vriese Leon, aannemer Lichtervelde
31 Fannes Leon, Leuvenschestw., 182 Muizen
2 Wouters Antoon, Veemarkt, 5 Mechelen
4 Huysmans Ernest, Brusselschestw, 38 „
5 Huysmans Mev. „ „
6 Focan Marie L. bediende, Zakstr., 20 „
7 Buellens Jan, Battelschestw., 107 „
8 Beullens Mev. „ „
9 Van Damme Emmanuel, Leermarkt, 32 „
40 Van Damme Laurent, „ „
1 De Wachter Armand, Aanbeeldstr., 26 „
2 Maes Edmond, bediende, Bruul, 24 Mechelen
3 Van der Veken Pieter, St. Andreas Fauchillestr. St. Pieters-Woluwe
4 Moors Gilbert, Kerkstr., Maeseyck
5 Dupré Clem., onderwijzer Veerle
6 Mortelmans August, onderwijzer Wezemael
7 Dens Frans, postbediende Veerle
8 Philips Alfons „
9 Vanoosten Lucie, Bredastr., 188 Antwerpen
50 Vanoosten Emma, „ „
1 Francois Gustaaf, Graanmarkt, 10 Mechelen
2 Cottinie Maurits, Benardstr., 11 Gent
3 Bottcher Joris, Mertens en Torfstr. 15 Antwerpen
4 Luyten P., beambte, Leopoldstr., 11 Gent
5 De Vleeschouwer Leon, Bassijnplaats., 6 „
6 Kopp Leopold, beambte, Rijhovelaan, 55 „
7 Petitjean Achiel, beambte, Saliestr., 42 „
8 Paelinck Alfred, beambte, Romestr., Lokeren
9 Luyckx Hubert, Tessenderlooschestw. Schaffen
60 Boelens Henri, landb., Lembeke-bij-Eekloo
1 Obreen Mev., Schoonzichtstr., 15 Brussel
2 Van Berckelaer David, Brusselschestr. 117 Leuven
3 Breyne Hector, Guldenvlieslaan, 37 Brugge
6 Janssens H., goudsm. Brederodestr., 81 Antwerpen
7 De Kelper Maurice, drukk. De Wantstr. 75, Laken
70 Van de Velde Hyp., beambte, Statie, 30 Eekloo
1 Defrenne Arthur, klerk, Cocuytstr., 35 „
2 De Saeijtijd Marcel, Statiestr., 13 „
3 Stolle Hendrik, Kollegestr., „
4 Van Hijfte Gustaaf Sleydinge
5 Joossens Frans, Miekschebeekstr. Brasschaet
6 Vanosta Jaak, nijveraar, Molenbaan „
7 Michielsen Marg., Donckstweg, 29 „
8 Michielsen Louis „ „
9 De Block, hoogstudent Mechelen
80 Cleen Eug., hoogstudent, Justus Lipsiusstr., Leuven
1 De Cleene, veearts Assche
2 Bogaerts Cyriel, beambte „
3 Borré Louis, schepene „
4 Vertommen Ern., koster „
5 Cleirens, werkgever „

2786 De Wit Art., ingenieur Assche
7 Verhaegen G., handel., Gentschestweg. „
8 De Lattin, Vondelst., 22 Antwerpen
9 E. H. Marcq, kannonik, Minderbroederstr. Leuven
90 Van Dieren, advokaat, Lei, 13 „
1 Meeus Frans, Jozef Braetstr., 71 Oudenaarde
2 Dr. Xavier Smits, Rector Goorlee (Holland
3 Van Herzeele Alfons, De Pretstr., 29 Antwerpen
4 Eggerick, Willem, Ongerijstr. 36 Gentbrugge
5 Eggerick Mev. „ „
6 Maes Baudewijn, bediende, Makelaarstr., 40 Gent
7 Maes Mev., schoolbestuurster „ „
8 Maes Hilda „ „
9 Noppe E. B., Beeldhouwerstr., 50 St. Amandsberg
2800 Grooten, C., postbest., Koornmarkt, Gent
1 Seymans Lode., Minderbroedersrui, 6 Antwerpen
2 Van Rijswijck H., St. Hubertusstr., 111 Berchem
3 Beernaert Vital, Willem Tellstr., 1 Antwerpen
4 Van den Broeck Karel, Zamanstr. 64 St. Niklaas
5 De Wulf, Borluutstr., 23 Gent
6 Van de Putte Ed., sluism., Zeesluis Zeebrugge
7 Sels Alex, opperwachtm. b/d Rijksw. „
8 Herrebrandt Alfons, Heyststr. Lisseweghe
9 Serie Jan, Café du Port „ Zeebrugge
10 Minne, gendarm „ 255 „
1 Willems Aimé, hotel King Georges „
2 De Bal C., hotelhouder „
3 De Keukeleere André, Hooystr., 10 Sottegem
4 Verbeke Hil. griffier, Meenensteenweg, 83 Ieper
5 Soete Marcel, meubelfabr., Statiestr. 41 „
6 De Busschere Marcel, aannem. Zuidstr. Roeselare
7 Deckmijn Willem, Noordstr., 32 „
8 Debruyne Jules, Mandellaan, 82 „
9 De Preitere Hect., handel., Rysselstr., 12 Kortrijk
20 Van den Broucke Arth., Doornijkschestw. 2 „
1 Malfait Maurice, Sulferenbergstr., 6 Brugge
2 Goddeeris Gaston, Aelbeekstr., 78 Kortrijk
3 Goddeeris, Maurice, „ „
4 Dennes H., Turnhoutschebaan, 376 Borgerhout
5 De Witte Frans, drukk., Van de Poelstr. 7 „
6 Huysmans J., smid, Vicottestr., 14 „
7 Brandts Lod., boekh., De Groofstr. 6 „
8 Gruloos Em., koopm., St. Jansstr., 17 „
9 Nauwelaarts L., leeraar, Verzoeningstr. 31 „
30 Van Rossem Jozef, Fort Lapin, 13 Brugge
1 Lauwers Jan, bouwkundige, Kemmel-bij-Yper
2 De Maegt Ernest, Houzeaustr. 41 St. Jans-Molenb.
3 De Maegt-De Vylder „ „
4 De Maegt-Lavers Mev., Heyvaertstr., 20 „
5 De Visser Edmond, Yzerenweglaan Eeckeren
6 Jansen Jozef, Stationstr. Cappellen
7 Paelmans Leon, mecanicien, Streepstr., „
8 Van Gyzeghem Jules, Zandstr., 32 Gent
9 De Vleeschouwer Leon, Basijnpl., 6 Gentbrugge
40 Minnaert, Emiel, eerehoofdondw. Bilrystr., 19 Gent
1 Leonard Jozef, Noordstr., 179 Roeselare
2 Leonard Karel, Huis De Witte Vaas Mortsel

Inhoud :

1. De V.T.B. in Brabant, blz. 193.
2. Provinciale vergadering te Brussel, „ „
3. Rijssel, „ 194.
4. Daun en de Eifel-Meren „ 197.
5. Belangrijke toeristische gegevens, „ 199.
6. De provinciale vergadering te Antwerpen „ 203.
7. Berichten, enz. „ 205.
8. Ledenlijst. „ 206.

Boekdrukkerij Robert Bracke-Van Geert, Baesrode

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

SECRETARIAAT V.T.B. ST. JANSPLAATS 29, ANTWERPEN POSTCHECKREK. Nr 83330

UITGAVE VAN „LIBERTAS" KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)	ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 14 **1 October 1922**

De Grotten van Han en van Rochefort

(Vermindering van fr, 6.— op den toegangsprijs, voor de leden V. T. B. op vertoon van hun lidkaart, voorzien van portret.)

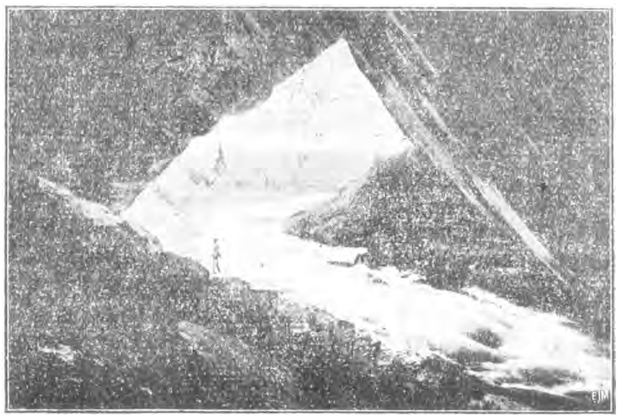

Grot van Han. — De afgrond van Belvaux

De grot van Han! welke geheimzinnige tafereelen, en welke betoovering, roept deze naam in ons op! Voor onzen geest verschijnt dadelijk het visioen van onderaardsche paleizen, donker en tooverachtig, die door de natuur als door een dichterlijken bouwmeester gebouwd zijn om ons te verbazen; alsook het andere visioen, van eene als het ware van gene zijde des grafs verrezene kathedraal die ieder jaar door ontelbare pelgrims bezocht wordt! De reisgidsen zijn eenstemmig van meening dat de grot van Han, de meest grootsche der wereld is! Haar chaos, hare veelvuldige samenstellingen zijn veel witter dan albast; de afgronden, de rivieren in hun wonderbaren uitgang op een onmetelijke binnenzee, vormen een fantastischen onvergetelijken indruk. De grot bestaat uit een reeks zeer verschillende zalen, en bereikt eene uitgestrektheid van drie kilometer. Het laatste gedeelte van den tocht maakt men per boot en het is aldus dat de reiziger geniet van het wonderbaarste schouwspel dat men zich kan voorstellen. De beschrijving van dit wonder heeft vele beroemde schrijvers bekoord, waaronder George Sand, die in haar roman *Malgré tout* (Niettegenstaande alles) aldus de Koepelzaal beschrijft. « Stel u een ravijn voor met snelvlietende stroomen in zijn diepte, enorme steenblokken, geworpen op den rug

der heuvelen met steile hellingen — omlijst dit kollossale schilderij op uitgestrekte grondslagen, met bergen, wier kruinen zich in den nacht verliezen, en wier hemel de ondoordringbare schaduw is, van een gewelf een kilometer lang en 300 meters hoog ! Het is een bergachtige chaos die daar ligt, in een chaos ! Het is een schouwspel van een gebroken berg, in het binnenste van een ongeschondene ! »

Camille Lemonnier heeft in *La Belgique* over de grot van Han bladzijden geschreven die bij den lezer eene huivering verwekken. « Dante, zoo zegt hij, zou de kring van zijn hel verplaatst hebben naar deze afbeelding van origineele overstelpingen. De ziel, van niet te bedwingen schrik overmand, onder het gewelf van dit Babylon der duisternissen, dat sedert het begin der wereld verzwolgen was in den smeltkroes van vulkanen, en als dwars bleef hangen in het binnenste van den afgrond, meent er den druk, zwaarder dan dien van een last van bergen te voelen, van de opeenstapeling der eeuwen. Het is als eene onbewegelijke eeuwigheid, gedoken in die houding van van den alouden sphinx ; die aan den verblinden bleeken mensch, — die het waagt aan dit geduchte oord, vol fantastische spoken, het hoofd te bieden, — vraagstukken stelt !

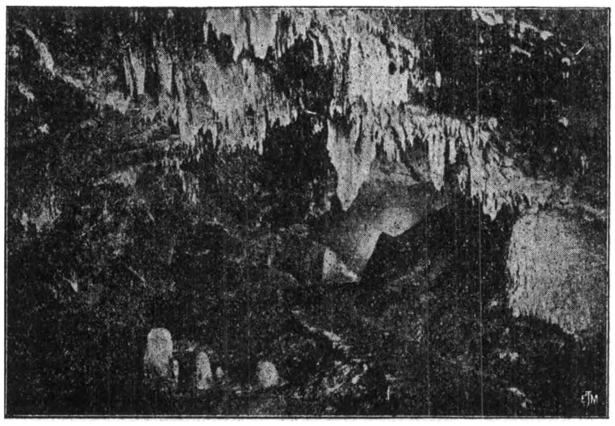

Grot van Han — De Zaal der Mamelons

Men begeeft zich naar de grot langs de prachtige lijn die van het Rochefort-station naar den ingang der grot leidt. Terwijl hij deze onverschrokken klim over de rotsen van Taule maakt, geniet de reiziger van de heerlijkste vergezichten, zoo zeer verscheiden, op de bergen en de wouden der Ardennen. De grot van Rochefort, die zich in de nabijheid van die van Han bevindt, heeft ook hare bekoorlijkheden, en zij verdient zeker ook een bezoek, tenminste hare meest belangrijke gedeelten.

DE GROT VAN HAN

Alvorens binnen te dringen in het rijk der schaduwen, bezoekt men den afgrond van Belvaux, die zeer dicht bij den ingang der grot van Han gelegen is. De Lesse verdwijnt daar in de ingewanden van den berg, de rotsen met vreeselijk geraas geeselend.

Een uur later vindt haar de verwonderde reiziger, midden in zijn pelgrimstocht terug, springend van rots tot rots. De grot van Han aan de Lesse is een onmetelijk doolhof, gevormd uit grootsche zalen, en waarvan de gewelven zich in de nevelen verliezen. Het zijn o.a. de *Zalen der Vossen, der Kikvorschen, der Mamelons, der Zegeteekens, der Geheimzinnigheden*, de groepen van vier kleine zalen, die een waar wonder te aanschouwen geven, door de witheid, den overvloed en den rijkdom om haar versteeningen.

Maar wat de grot van Han in het bijzonder kenschetst, is de rivier die door de bergen loopt en waarvan de reiziger telkens de helsche golven weder ontmoet. In een gedeelte der grot, onlangs ontdekt, welt de onstuimige vloed van den Styx telkens meer onder de smalle bruggetjes op. Iets verder is de *Salle d'armes* (Zaal der wapenen), 30 meters hoog, waar de rivier onder de rotsen verdwijnt om zich dadelijk weer in een diepen trechter te werpen. De reiziger overschrijdt haar, over een brug gaande ; niet ver vandaar vindt hij banken om uit te rusten, en om van het buitengewone schouwspel waarvan hij getuige is, te genieten. Vandaar komt men in de groote *Salle du Dôme*, zij alléén zoude reeds volstaan om aan de grot van Han hare wereldberoemdheid te verzekeren ; zij heeft een afmeting van 129 meters hoogte en 140 meters breedte. Onder deze reusachtige uitholling verheft zich een heuvel 51 meters hoog, of beter gezegd, een berg in het binnenste van een anderen berg.

Zelfs de verbeelding staat verbaasd wanneer men bedenkt dat dit kolossale gewelf een woud draagt en dat een rivier ononderbroken knaagt aan zijn voetstuk. Om een flauw begrip van de reusachtige verhoudingen te geven, stijgt een gids, een groote fakkel in de hand, met duizelingwekkende behendig-

Grot van Han — De zaal der Zegeteekens

heid naar boven. Van de *Salle du Dôme* gaat men langs een verschrikkelijke chaos naar beneden, naar de *Salle des Draperies* (Zaal der Gordijnen), waarin het electrische licht in stralenbundels geworpen wordt, en waar ontelbare druipsteenen zich in het heldere water weerspiegelen. De verbaasde reiziger betreurt het nu reeds aan de *lac d'Embarquement* gekomen te zijn (zee waar men zich inscheept) en neemt plaats in een ruim schuitje; de gids, nu schipper geworden, beweegt de roeispaan slechts langzaam, om den bezoeker volop te laten genieten van de aandoeningen, die zijne ziel vervullen. Een zacht en regenboogkleurig licht in de tonen van den onyxsteen en opalen, schijnt plotseling en wordt grooter. Het lijkt op de geboorte van den dag, op den eersten glimlach van de natuur, die ontwaakt uit de loomheid van den nacht: het is de uitgang. Er is geen prachtiger schouwspel ter aarde, en ook geen aandoenlijker, zooals er geen grootscher tooverachtiger tafereel bestaat, dan dit der Lesse bij het verlaten van den berg.

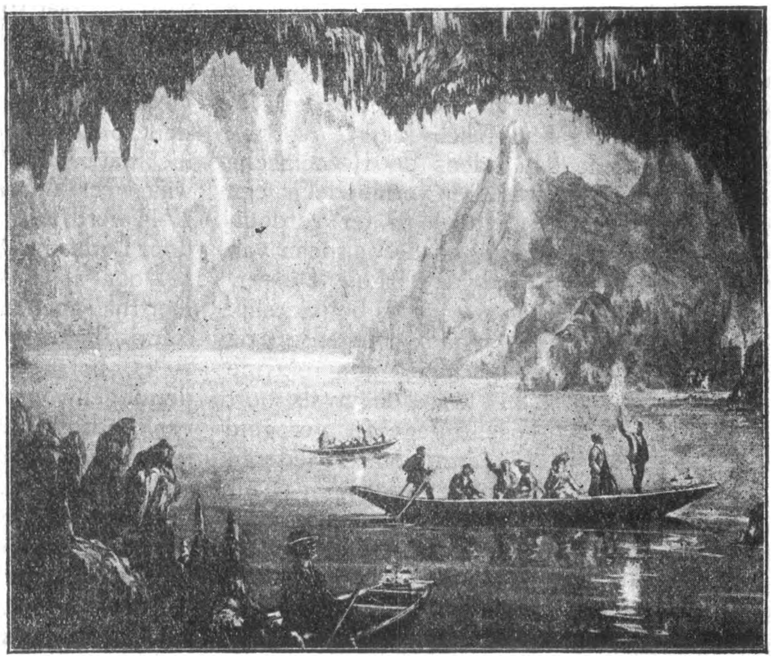

Grot van Han — Het Meer van de Inscheping

Alvorens den voet weer aan land te zetten, hoort de reiziger den knal van een kanon, waarvan de weergalm zich onder den berg gedurende 30 minuten herhaalt. De grot van Han a. d. Lesse wordt jaarlijks door meer dan 100,000 toeristen bezocht. Zonder ook maar iets van hare oorspronkelijkheid te hebben verloren, is zij uitstekend beheerd. De temperatuur is onveranderlijk, zoowel in den zomer als in den winter. Men schat haar tusschen 12 tot 14 graad Celcius boven nul.

DE GROT VAN ROCHEFORT

Vooral in de wonderbare *Salle du Sabbat* en in de *Cataclysmus*, bestaat het groot belang van de grot van Rochefort.

De ingang tot de grot bevindt zich juist boven den heuvel, die de stad beheerscht. Men komt er langs een verrukkelijken weg, omzoomd door eeuwenoude lindeboomen, vanwaar men het panorama van Rochefort ontdekt, hare oude kasteelen en in de verten de sombere dennenwouden die haar omringen. Men dringt de grot binnen, door een reusachtige spleet, en weldra bevindt men zich in de diepten van den berg, in eene onmetelijke uitholling, waar een bijna onzichtbare rivier bruist in de scheuren van den grond.

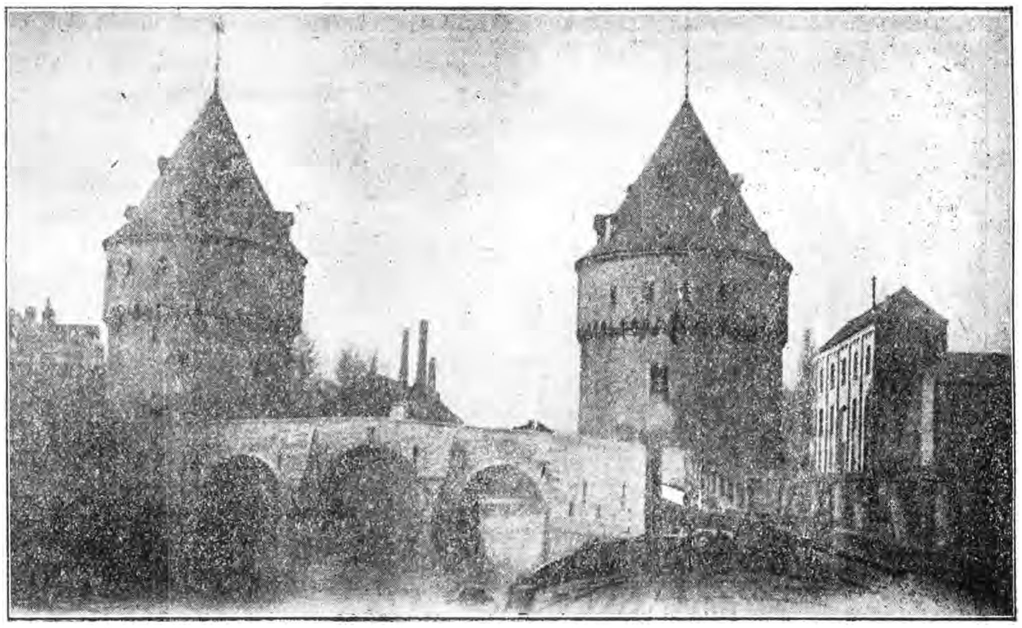

Kortrijk. — De Broeltorens.

KORTRIJK

Kortrijk is, niet zooals de meeste West-Vlaamsche steden een doode stad, maar wel een nijverige plaats, waar de torens van historische monumenten door rijzige fabriekschoorsteenen worden vergezeld. Dit belet echter niet, dat Kortrijk ook met een verleden kan uitpakken, zelfs met een voorgeschiedenis, welke betrekkelijk hoog opklimt. Het is dan ook een der weinige plaatsen der streek waarvan de benaming, afgeleid van het oude Cortoriacum Kelto-Romeinsch klinkt. Kortrijk bestond dus reeds tijdens de Romeinsche overheersching en was toen vermoedelijk een versterkte legerpost, aangelegd ter verdediging van den overgang van de heirbaan van Doornik naar het Zwin over de Leie. De verdere geschiedenis van Kortrijk is betrekkelijk beroerd. Immers deze plaats, gelegen op de uiterste grens van het Dietsch-sprekende Vlaanderen, was als het ware de invalspoort langs welke de Fransche legers geregeld onze gewesten binnenrukten. Iederen Vlaming weet dat het onder de muren dezer stad is, op den Groeninger kouter, dat tusschen onze gemeentenaren en de ridderscharen van Philips de Schoone de Guldensporenslag werd geleverd, welker zegepraal onzer stedelijke democratie de opslorping onzer gewesten door Frankrijk verhinderde. Dit belette nochtans niet dat de landhongerige zuiderbuur Kortrijk in het vervolg nog verscheidene malen zou bezetten. Zoo werd in 1382 na de nederlaag, welke de Vlaamsche gemeentenaren geschaard onder het commando van Philips van Artevelde te West-Roozebeeke hadden geleden, de stad door den Franschen koning Karel VI totaal uitgebrand en geplunderd. Van de oorlogen van Lodewijk XIV had zij geweldig te lijden, niet minder dan viermaal werd de veste door de legers van den zonnekoning heroverd. Dit belette echter niet dat zij in 1697, met het traktaat van Rijswijk weer opnieuw Spaansch bezit werd; in 1744 werd Kortrijk evenwel nog een tijdlang door Lodewijk XV bezet.

Door al die wisselvalligheden heen heeft Kortrijk nochtans zijn economischen toestand flink op peil weten te houden, zulks het best in de middeneeuwen en in den tegenwoordigen tijd. De voornaamste tak van bedrijvigheid is hier steeds de textielindustrie geweest, in 't bijzonder de linnenweverij. Dat deze laatste nijverheid te Kortrijk floreert, vindt zijn oorzaak in het feit dat het water der Leie bijzonder geschikt is voor het rooten d. i. voor het ontbinden van het vlas.

Kortrijk heeft zich niet, zooals onze meeste Nederlandsche steden, concentrischuit gebreid, maar is veeleer ontstaan door het beurtelings opnemen van verschillende wijken in de om-

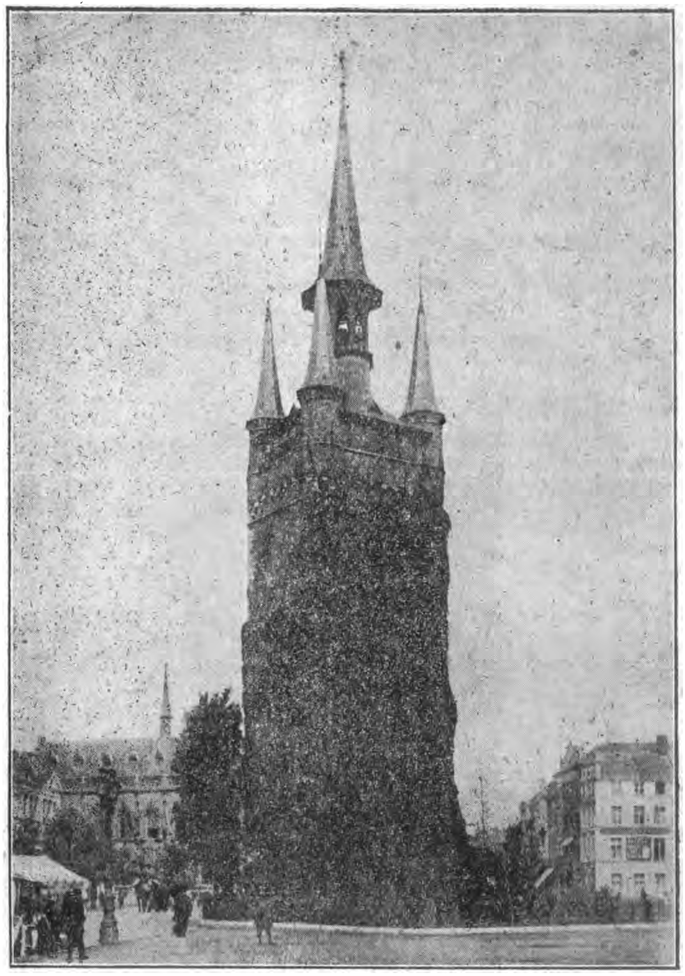

Kortrijk. — Het Belfort.

heining. Vanaf het einde der XIIIe tot het begin der XVe eeuw besloeg de stad slechts den linkeroever der Leie en wel de oppervlakte begrensd tusschen de Broeltorens ten oosten, de huidige wapenplaats ten Westen en het einde der Doornikstraat aan de Zuidzijde. In 't begin der XVe eeuw breidde zich de stad uit op den rechteroever der rivier; een nieuwe gracht de «kleine Leie» werd gedolven. Deze duidt nu nog den omvang aan van deze eerste vergrooting der stadskom. Omstreeks 1543 werd het oude stadsgedeelte van den rechteroever op zijn beurt uitgezet tot even over de huidige Esplanade. Eindelijk, bij Koninklijk octrooi in 1577 door Koning Philips II aan de schepenen vergund, werd de wijk Overleie bij de stad gevoegd. Op het einde der XVIIIe eeuw en in het begin der XIXe eeuw verdween stuk voor stuk de oude vestinggordel; alleen de Broeltorens bleven bewaard. De stad is dan ook in de laatste honderd jaar aanmerkelijk in omvang toegenomen, vooral het gedeelte gelegen op den linkeroever der Leie.

De Broeltorens — twee ronde torens door een brug over de rivier onderling verbonden — zijn dus nog het eenige overblijfsel van Kortrijk's voormalige omwallingen. Ofschoon deze beide torens sterk op elkander gelijken werden ze niet gelijktijdig gebouwd. De toren op den noordelijken hoek der rivier werd opgericht omstreeks 1385, deze aan den tegenovergestelden kant, kwam tot stand krachtens octrooi van Jan Zonder Vrees; hij werd met zijnen tegenhanger door middel eener brug verbonden. Deze eerste brug werd door de sapeurs van Lodewijk XIV vernield maar korten tijd daarna weer hersteld. In den laatsten wereldoorlog werd ze door de Duitschers bij hun terugtocht opgeblazen.

Merkwaardiger dan dit overblijfsel van middeneeuwsche militaire architectuur, zijn de kerkelijke gebouwen van Kortrijk. In de eerste plaats de collegiale kerk van O.-L. Vrouw. Deze was aanvankelijk de kapel van het kasteel der graven van Vlaanderen, welk slot in de onmiddellijke nabijheid der kerk

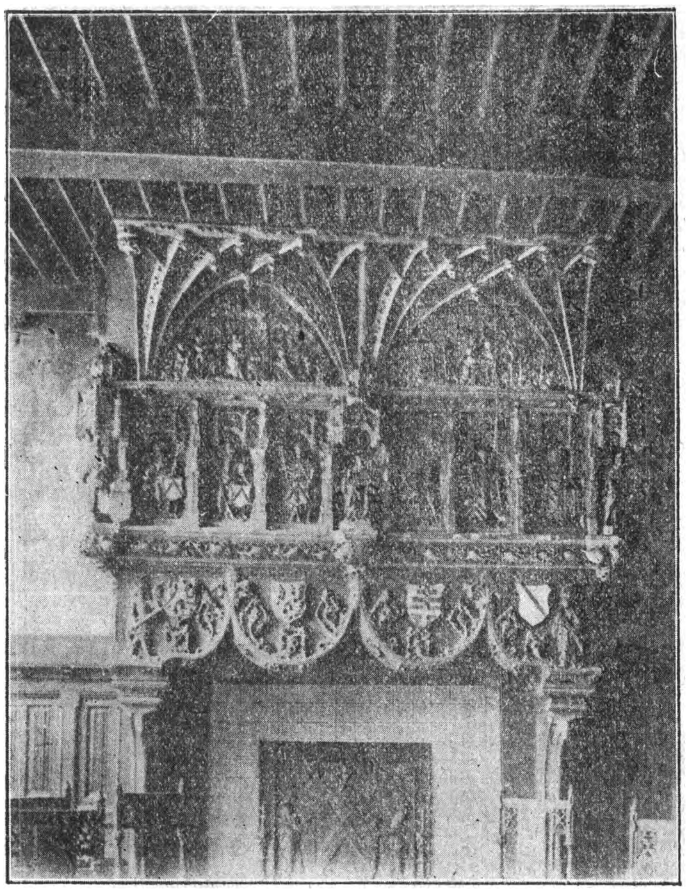

Kortrijk. — Schoorsteen in het Raadhuis.

langs de Leie stond. Op het einde der XIIe eeuw werd ze door toedoen van graaf Baldwin tot de waardigheid van collegiale kerk verheven. Het kerkgebouw dat we ten huidige dage bewonderen, kwam maar eerst een honderdtal jaren later tot stand. Het is een interessant voorbeeld van vroege gothiek, zooals deze in Vlaanderen werd opgevat, welke bouwschool men wel eens Schelde- of Doorniksche gothiek noemt. De laatste benaming houdt verband met het feit, dat het gebezigde materiaal in de meeste gevallen grijsblauwen arduinsteen was uit de groeven van het Doorniksche afkomstig. Zulks is trouwens ook het geval bij de Ons Lieve Vrouwekerk. Een verdere eigenaardigheid dezer kerk is dat het koor betrekkelijk diep is, terwijl de beuk maar uit één enkele travee bestaat. Zulks laat zich gemakkelijk verklaren, wanneer we even bedenken dat deze kerk niet voor den parochialen dienst was ingericht, maar bijna uitsluitend voor den koordienst van het kapittel; kapittel beteekent immers een vereeniging van seculiere geestelijken, welke op geregelde uren van den dag in hunne collegiaalkerk komen zingen.

Wat den bezoeker, die de O.-L.-Vrouwkerk binnentreedt o. m. opvalt is dat de koorsluiting gedeeltelijk in een anderen stijl is opgevat dan het overige der kerk. Dit komt doordat in de XVIIIe eeuw het geheele koor een marmeren barokko-bekleeding ontving, volgens ontwerp van den Doornikschen goudsmid Marc Lefèvre, welke eveneens de maker is van het elegante hoogaltaar. Een gedeelte der bekleeding werd in het begin dezer eeuw weggenomen. In deze kerk prijkt een der meesterstukken van Van Dyck nml. zijne «Oprichting van het Kruis» door sommigen beschouwd als de beste præstatie van den meester op gebied van kerkelijke kunst!

Tegen de zuidzijde der collegiaalkerk is aangebouwd een der sierlijkste producten der hooggothiek in Vlaanderen, namelijk de kapel der graven van Vlaanderen aan de Heilige Catharina toegewijd en welke een stichting is van graaf Lodewijk van Male. Deze bidplaats was voltooid ten jare 1374 en werd

met buitengewonen luister gestoffeerd. Van al dien rijkdom is, behalve het keurig decoratieve beeldhouwwerk, slechts het mooie Sint Catherinabeeld bewaard gebleven, hetwelk door sommige kunsthistorici wordt toegeschreven aan André Beauneveu, de meest vooraanstaande Nederlandsche beeldhouwer uit dien tijd, te Valenciennes in Henegouwen woonachtig. Welke, ook haar maker moge wezen, de Sint Catherina der Gravenkapel is door het monumentale van hare houding, door de edele voornaamheid van hare gelaatsuitdrukking, meer nog dan door den sierlijken maar ietwat gekunstelden plooienval van haar gewaad een der meesterwerken der opkomende Vlaamsche plastiek.

Het is aan de gewelven der Ons Lieve Vrouwekerk dat na den slag van Groeninge de Gulden Sporen werden opgehangen. Deze trofeën werden echter in 1382 door de toen zegevierende Franschen meegenomen.

De parochiale kerk van Kortrijk, de stadskerk dus, was sinds aloude tijden aan Sint Martinus toegewijd. Met de verwoesting der stad in 1382 werd dit gebouw grootendeels vernietigd. In 1389 werd het geteisterd bedehuis in zijn geheel heropgebouwd. Het duurde echter 75 jaar eer het werk tot voltooiing geraakte.

De kerk, gebouwd uit baksteen, heeft den voor de West-Vlaamsche kerken uit dien tijd karakteristieken vorm eener hallekerk, d. w. z. een kerk met drie evenhooge beuken. De flinke toren kwam tegelijkertijd als de kerk tot stand. Zijn bekroning kreeg hij maar echter pas in 1601. Deze peervormige naald brandde echter in 1862 af, samen met het dak der kerk. Deze ramp gaf aanleiding, behalve tot het herstel der spil in haren vroegeren vorm, ook tot den heropbouw van het koor in pseudo Fransche vroeg-gothiek. Van de oude stoffeering der kerk bleef een en ander bewaard, o. m. het merkwaardige tabernakeltorentje dat, ofschoon maar eerst in 1585 vervaardigd, toch nog in laat-gothischen stijl is opgevat.

Een derde oude kerk is de Sint-Michielskerk, de voormalige Jezuitenkerk, waarvan de eerste steen werd gelegd in 1607 en welke in 1611 werd gewijd. In deze kerk, in bastaardgothiek gebouwd, bevindt zich het mirakuleus beeld van Onze Lieve Vrouw van Groeninge.

Het oudste burgerlijk gebouw der stad is het Belfort, uit de eerste helft der XIV eeuw, waar vroeger de kleine halle tegen aangebouwd was. Daar prijkten eertijds Manten en Kalle, twee poppetjes welke op de beiaardklokken sloegen. In 1382 werden ze door de Franschen meegenomen en trommelen ze thans op den gevel van Onze Lieve Vrouwekerk te Dijon.

Naast de kleine halle werd er in de eerste helft der XVIe eeuw een grootere gebouwd. Deze bestaat nog en dient thans tot Museum.

Het stadhuis dagteekent uit de XVe, ook voor een gedeelte uit de XVIe en XVIIe eeuw. Rond het midden dezer eeuw werd heel het gebouw onder een weinig sierlijken neogothischen gevel herkapt. Uitwendig heeft het dan ook alle karakter ingeboed, maar het inwendige met zijn twee oude schoorsteenen is een bezoek overwaard. Op den mantel der oudste, welke zuiver laat-gothisch is, prijken de wapens der vier leden van Dietsch Vlaanderen (Gent, Brugge en Ieper alsmede 't Brugsche vrije) benevens deze der steden van de Kastelnije van Kortrijk met hunne heilige patronen als schildhouders.

De jongere schoorsteen, waar reeds de renaissance haren invloed doet gelden, vertoont de hoofddeugden en hoofdzonden en verder tafereelen uit de H. Schrift.

Kortrijk bezit verder nog een gedeeltelijk middeneeuwsch gasthuis, een eenig pittoresk begijnhof en enkele heel mooie heerenhuizen uit den baroktijd o. m. het gebouw waarin het weldadigsheidbureel is ondergebracht. Ook vindt men er enkele niet onverdienstelijke moderne gebouwen, o. m. het Vlaamsch huis.

C. L.

Provinciale Vergadering V. T. B. van West-Vlaanderen te Kortrijk op Zondag 15 October a.s. om 11 u. in het Vlaamsch Huis, Groeninghestr. 's Namiddags: Bezoek aan de stad (Begijnhof — Belfort — Broeltorens — Stadhuis). West-Vlaamsche V.T.B-ers! naar Kortrijk!

Bergsport.

In den Karwendel.

Een particuliere correspondent schrijft van uit München aan de Nieuwe Rott. Ct. een zeer belangwekkend artikel, dat wij ten behoeve onzer lezers geheel weergeveven.

Mijn vriend, redacteur aan het Bibliografische Instituut, komt ieder jaar, om in de bergen al klimmend, glijdend, vallend, hongerend, dorstend en zweetend de bezwaren van het bureauleven te boven te komen. Hij brengt dan enorme landkaarten mee (van het Bibliogr. Instituut, de eenige betrouwbare !), een enormen rugzak en een enorm plan de campagne, dat echter, tegelijk met den rugzak, onderweg aan omvang verliest. En ieder jaar onderzoeken we angstvallig, of onze « Knochen » al ouder zijn geworden en stellen we bij den ander symptomen van onherroepelijk verval vast. Dat werkt natuurlijk als de beste stimulatie bij onze verrichtingen in de bergen.

Daar mijn vriend een afkeer heeft van passen en pasformaliteiten, plegen wij zonder « entréebiljet » de grens over te trekken. Hij beweert, dat dit tijd- en geldverlies bespaart. Het gevolg is, dat wij, om het beoogde doel te bereiken, doorgaans beginnen met een dag te verliezen door den omweg, dien wij gedwongen zijn te maken. Dit keer was ons plan, de drie Karwendelketens van Noord naar Zuid over te klimmen naar het Inndal en zoo trokken wij naar Mittenwald naar de heerlijk gelegen Vereinsalpe, waar wij op matrassen overnachtten.

Matrassen hebben een voordeel : voor een lid van den Alpenverein kosten zij vier mark, dus nog geen cent en bovendien zijn ze te hard voor de « Hüttenwanzen », dat zijn de niet-toeristen, die zich in de nabijgelegen hutten huisvesten en onder het verdelgen van een varkenskarbonade de omliggende bergtoppen in koene verbeelding bestijgen. Men kan deze klasse van toeristen onmiddelijk van de echte onderscheiden door hun grooter lichaamsgewicht en opzienbarender kleedij. Er zijn echter ook nadeelen met zoo'n matrasssenrustplaats verbonden : men kan er met zestien andere echte toeristen van beiderlei kunne overnachten waarvan dan meestal een bijzonder getuige zijn strijd met de werkelijk aanwezige of gefingeerde vlooien luide commenteert. Telkens als men denkt in te kunnen slapen, knarst de deur en komt er een nieuwe gast en in 't holst van den nacht staan er steeds een paar van de echtste toeristen op, om ergens de zon te zien opgaan. Voeg daarbij het steeds weer opflikkerend licht van zaklantaarns, het gesnurk der matrasgenooten, het gerinkinkel van metalen waschgerei, den regen op het zinken dak vlak boven Uw hoofd en de atmosfeer die aan een massagraf doet denken, dan begrijpt ge dat er in zoo'n eersten nacht van slapen niet veel komt. Naderhand went dat echter en hooger in de bergen zijn de hutten ook niet zoo vol.

Het eerst kwam de Bärenalpscharte aan de beurt, vanwaar wij de Vogelkar wildeu bestijgen, om dan in het dal van de Karwendelbeek, tusschen de eerste en tweede keten, af te dalen. Deze Bärenalpscharte is wel is waar de laagste inzinking van de eerste keten, maar hier, gelijk overal in den Karwendel, zijn de noordhellingen zoo steil, ja bijna loodrecht, dat de beklimming alle vier ledematen en eenig geluk vereischt. Vooral het begin, de „Einstieg", zag er zoo onwaarschijnlijk uit, dat wij met niet heel snuggere gezichten afwisselend elkaar en den wand daar voor ons stonden aan te kijken. Maar wat te doen ? Voor tien jaar waren wij er op gekomen en toen vonden wij het geval niet zoo bezwaarlijk. Nu omkeeren ? Zeggen, dat wij dit gedeelte reeds voldoende kenden ? Het ging niet. Wij hadden slechts te kiezen : óf op dat grijze, grijnzende gedrocht komen, óf volmonding erkennen, dat wij op leeftijd waren gekomen. Enfin 't is gegaan. Een van ons is zonder rugzak vooruit geklauterd tot hij van een veiligstandpunt eerst de rugzakken en dan den kameraad aan een touw naar boven kon werken. Vervolgens kwam een minder verticaal gedeelte maar met brokkeligen kalksteen, die juist dan loslaat, als ge er met laatste krachtinspanning een steun aan denkt te vinden. Daarbij ging eerst mijn bergstok, die bij dergelijke gelegenheden enkel maar in den weg is, er van door en bij mijn pogingingen, 't ding nog te redden, verdween mijn hoed, waar 'k zeer aan gehecht was, in den afgrond. Een pas zou misschien toch goedkooper zijn geweest.

Boven op het alpenweitje hebben wij elkaar met bekommerde gezichten aangekeken. Wij waren er, maar 't was niet te ontkennen, dat wij datzelfde zaakje voor tien jaar heel wat luchtiger hadden opgevat en fikscher opgeknapt. Met een diep geschokt prestige trokken wij over de grens, die over den kam van de eerste Karwendelketen loopt, en leden dien dien dag onder een slecht humeur. 's Avonds vernamen wij, dat men een paar jaar geleden aan den voet van de Bärenalpscharte

een groot stuk van de rotsen in de lucht had doen vliegen om den overgang door smokkelaars te verhinderen!

Een bezoek aan het Karwendelhuis aan het eind van de Karwendelbeek kan ik U voor het volgend reisseizoen ten sterkste aanbevelen. Een gewoon sterveling, met pas, komt er van uit Scharnitz, vindt er uitstekend onderkomen en zal het uitzicht in het tusschen de eerste en tweede keten besloten dal niet licht vergeten. Is U met dames of houdt U niet van te veel geklim, dan gaat U in oostelijke richting verder over de kostelijke Ladizer Alm, het Spielistjoch en naar de Eng, waar U kunt overnachten ; dan over Gramai naar de Achensee, waaraan U een toer door het heerlijke Rofangebergte kunt aansluiten, om over Steinberg, door de Kaiserklamm, de Valepp, Schliersee naar Duitschland terug te keeren. Een buitengewoon loonende, niet bezwaarlijke tocht met steeds goede gelegenheid om te overnachten! Ligt er niet veel sneeuw en is U een vrij goed klimmer, dan bestijgt U van het Karwendelhuis uit den Birkkar, den hoogsten top van den Karwendel, daalt de zuidelijke helling af naar de bronnen van de Isar en gaat dan verder over het Hallerangerhuis en 't Lafatscher Joch naar het oude Innstadje Hall. Vandaar óf westelijk over Innsbruck, Zirl, naar het idyllische Solsteinhuis en door de Epzirler Scharte naar Scharnitz terug ; óf oostelijk van Brixleg uit door het romantische dal van de Brandenburger Ache steeds noordelijk naar de Kaiserklamm, de Valepp. Is mevrouw goed ter been dan kan zij deze tochten meemaken, maar de Brikkar moet sneeuwvrij zijn. Veel minder bezocht dan het Wettersteingebergte, dat van Garmisch-Partenkirchen uit wordt bevolkt, heeft de Karwendel bovendien iets bijzonder vriendelijks, dat ik elders in de Beiersche en Oostenrijksche alpen zoo niet heb aangetroffen.

Een zonderlinge verrassing voor ons, die met marken op zak liepen, waren de Oostenrijksche prijzen. Een jaar geleden was de Duitscher in Oostenrijk nog goed uit en ik zie nog, hoe mijn vriend uit het barre Leipzig zich in Hallstatt, gelijk wijlen de praehistorische ingezetenen van dat oord, aan dubbele vleeschgerechten te goed deed. Nu is dat voorbij.

Al naar het toeval wilde, rekende men voor één mark 40 of 50 kronen, maar de prijzen waren gemiddeld 100 maal zoo hoog als in Duitschland, zoodat wij 2 1/2 maal zoo duur uit waren. Op een afgelegen Alm bemachtigen wij een pot melk : duizend kronen. Een wit broodje in Hall kostte 500 kronen, d.i. tien mark, of viermaal zoo duur als in Duitschland in begin September. Een vleeschgerecht 8000 kr. 160 mark ; in München kan men nog voor honderd mark dineeren met wijn. In het wijnland Tirol kost 1/4 liter wijn 400 kr. 80 mark, in München daarentegen 25 tot 30. Om werkelijk thee te drinken, neem ik deze steeds zelf mee en bestel in de hutten kokend water : 400 kr. voor een potje warm water. Hoe zijn die belachelijke prijsverschillen te verklaren? Ik weet het niet en verdiep me principieel niet in zulke prijsvragen, reeds lang er van overtuigd, dat dat eeuwig gecijfer met duizenden, tienduizenden, miljoenen, tot niets anders dient, dan om onze moderne levensbeschouwing, die immers op het rekenend en berekenend verstand is gebaseerd ad absurdum te voeren. Maar dat neemt niet weg, dat wij op een verhaaste terugtocht uit dit Oostenrijk met zijn irriteerende prijzen bedacht moesten zijn en meer dan tevoren op onze eigen kookkunst moesten vertrouwen.

De bergen zijn er in de laatste jaren op vooruit gegaan. Tijdens en na de revolutie scheen het, alsof ook de « majesteit » der bergen onttroond moest worden. Tal van bedenkelijke elementen, die er vroeger niet aan dachten, de bergen in te gaan, hadden plotseling te veel geld en gingen er met hun « Gespusi » op uit, om de vrije natuur te leeren, wat vrijheid is ; de bergen werden bevlekt, baldadigheden waren aan de orde van den dag. Uit de leden van de Duitsch-Oostenrijksche Alpenvereeniging werd een « Bergwacht » opgericht, die spoedig een 700 pootige mannetjes omvatte en zoowel door autoriteiten als door de boeren krachtig werd ondersteund. Nu is alles veel beter geworden en vooral dit laatste jaar hebben we veel minder over inbraak in de hutten van de Alpenvereeniging, vernieling van eigendom, naaktcultuur aan den openbaren weg enz. vernomen. Ook het wild, dat 't tijdens de revolutie zoo zwaar te verduren heeft gehad, komt weer op zijn verhaal.

In den Karwendel, die steeds rijk was aan gemzen, kan men er weer heele scharen van aantreffen. Men verwaare ze echter niet met schapen, waarvan de teelt eveneens enorm is toegenomen, wat weer het weerverschijnen van den adelaar tot gevolg heeft gehad. Wanneer de beesten die ge ziet, blaten en een half uur lang achter U aanloopen, zijn het schapen. Gemzen doen zulks geenszins ; bij Uw komst geeft de wachter een snerpend gefluit, waarop de heele familie verdwijnt.

Op den top van den Birkkar een eigenaardig schouwspel : op de zuidhelling scheen

om 7 uur reeds een flink zonnetje, de noordwand was echter nog koel en grauw en door dit sterke temperatuurverschil vormden zich precies aan den bergkam wolkjes, die als uit het gesteente opborrelden om zich dan tot een dichte wolk boven het dal te verdichten. Het uitzicht van den Birkkar is overweldigend: naar het Noorden ziet men de Beiersche meeren, bij zeer helder weer zelfs München, naar het zuiden die barre, stille wereld van grijzen steen en sneeuw tot de centrale Alpenketen waar Grossglockner regeert.

's Avonds in de Bettelwurfhütte, aan gene zijde van het Lafatscher Joch tegen den steilen bergwand aangeplakt, 1700 meter boven het dal van den Inn. In dat rotsnestje heerscht een vroolijke, zorgelooze geest. Een blonde Salzburger bespeelt meesterlijk de citer, een toerist uit München zingt goede, oude Duitsche liederen bij den gitaar. Het dochtertje van den waard en hea « Kocherl » (keukenmeisje) dansen,draaien om elkaar, naderen en ontwijken elkaar, stampen met hun voet op den grond. Vol licht zijn de gele houten wanden van de hut, die met dennegroen is versierd ; op de tafel, waaraan wij als oude bekenden tezamen zitten en bedachtzaam onzen rooden Tiroler drinken, gloeien de laatste alpenrozen. Hier, ver boven de wormstekige samenleving, is alles goed en alles schoon.

Maar het is als een afscheidsfeest. Buiten rukt de wind aan het dak, de waard voorspelt nieuwe sneeuw. Over een paar dagen wordt de hut gesloten en of er het volgende jaar nog spel, dans en wijn zal zijn ?

NIEUWE LEDEN.

Het Bestuur heeft besloten dat de nieuwe leden V.T.B. die zich van af heden aanmelden slechts fr. 5.— bijdrage voor 1922 te betalen zullen hebben.

Propagandisten, wij rekenen op U!

Nieuwe Voordeelen.

Het bestuur van den V.T.B. houdt zich ten zeerste aanbevolen bij al zijn leden voor adressen van hotels, badhuizen, kinemas, schouwburgen, museums, enz. die bereid zijn vermindering van prijs toe te staan aan onze aangeslotenen.

Al deze inrichtingen worden kenbaar gemaakt in ons blad en aanbevolen bij onze leden.

De volgende voordeelen heeft het bestuur reeds voor de leden van den V.T.B. verworven.

Koninklijke Vlaamsche Schouwburg, Lakenstraat, Brussel. — Prijzen *uitsluitend voor de leden V. T. B.*: Parterre 1,50 fr.; 1e Balkon (midden) 1.75 fr.; Parket 2 fr.; Orkestzetel 2,25 fr.; Loge 3,00 fr. Verhuring 0,25 fr. opleg per plaats.

Om van deze voordeelen te kunnen genieten, moeten onze leden voorzien zijn van een altijddurende gunstkaart, welke zij gratis kunnen verkrijgen, op vertoon van hun lidkaart V.T.B., bij ons medelid den heer Gustaaf Van den Berghe, Delaunoystraat, 147-149, Sint-Jans-Molenbeek, die zich welwillend daarmede heeft willen belasten. Met deze gunstkaart kunnen de leden voortdurend bij elk bezoek aan dezen Schouwburg tegen de bovenvermelde, verminderde prijzen toegang bekomen.

Machiels, Sportartikelen, Steenstraat, 38, Brugge. 5 o/o afslag op alles behalve op de schoenen.

Voordeelen reeds vroeger vermeld.

Schouwburg-Volksgebouw, Meir, 64, Antwerpen,

De leden hebben toegang, tegen vertoon der lidkaart, (Zon- en Feestdagen uitgesloten) op alle plaatsen en tegen de volgende prijzen :

Orkestzetel — Benedenloge — Balkon 1 R , Loge 1 R., Voortooneel 1 R., allen 3 fr per plaats. Parket 2 fr., Parterre, Balkon 2. R., Loge 2. R., Voortooneel 2. R. — 1,50 fr. Balcon 3. R. — 0,75 fr.

Kinema-Schouwburg „Eden", Quellinstr , Antwerpen staat de volgende vermindering toe :

Namiddagvertooning 1 fr. in plaats van 1,50 fr. per persoon. — Avondvertooning 1,50 fr. in plaats van 2 fr. per persoon. — Verbruik niet verplichtend. — Zon- en Feestdagen uitgezonderd.

Firma J. B. Van den Oever, Manufacturen, Steenhouwersvest, 16, Antwerpen. 3 o/o korting op alle inkoopen door leden van den V.T.B.

Huis Alf. Campo, electriciteit, Van Urselstr. 1, Antw. 5 o/o vermindering voor de leden van V.T.B.

Firma De Roeck en Allegaert, Porcelein en Glaswerk, St-Pietersplein 8, Doornik. Vermindering van 5 o/o op al de aankoopen, door leden van V.T.B.

De Volksschouwburg „Folies Bergères", te Brussel: Alle dagen (Zondag uitgezonderd). — Logie 3,45 fr. in plaats van 5,75 fr. Stalle 2,20 fr. in plaats van 4,05 fr. Orkest 2,90 fr. in plaats van 4,60 fr. Parket 1,75 fr, in plaats van 3,45 fr.

De Kinema „Majestic", Adolf Maxlaan te Brussel: (op de werkdagen tot 6 uur). Eerste rang of balkon 1,25 fr., in plaats van 1,76 fr.; besproken 1,75 fr. (2,50 fr.) Loge 2,50 fr. in plaats van 3 fr.

De Kinema Bristol, Waterlooschen Steenweg, 71, te Brussel (St. Gilles) geeft aan de leden van V.T.B. recht op een plaats één klas hooger dan zij betalen. (Voor een tweede klasplaats betaalt men dus den prijs eener derde).

Kinema Liberty, Statiestraat, 179, Berchem (Antw.) 0,25 fr. vermindering op de plaatsen van 1,25 fr., 1,45 fr. en 1,75 fr. op Zaterdag, Maandag en Dinsdag.

Kinema Moderne Palace, Trapstraat, *Sottegem*. Gedurende de weekdagen: Plaatsen van 2 fr. en 1,50 fr. Voor de leden van V.T.B. 1,50 en 1 fr.

Paepe Marcel, *Passagierlijn Brugge-Zeebrugge*, Ship Hotel, Brugge. — Prijs enkel 1,50 fr. Voor V.T.B.ers 1,25 fr. Heen en weer 2,50 fr. Voor V.T.B.ers 2 fr.

Rijwielfabriek V.O.S. Werkhuizen G. C. Klinkers te Mechelen aan Maas (Limburg) 5 o/o korting voor al hare artikelen: rijwielen, banden en benoodigdheden.

Het Huis Wwe Withaegs, Vlagstraat 56, Antwerpen, geeft 5 o/o korting aan de leden V.T.B. voor alle aankoopen van rijwielen, enz.

S. V. De Vlaamsche Boekenhalle, Naamschestraat 87, Leuven. 10 o/o korting op in het Nederlandsch geschreven werken, welke betrekking hebben op toerisme en reizen.

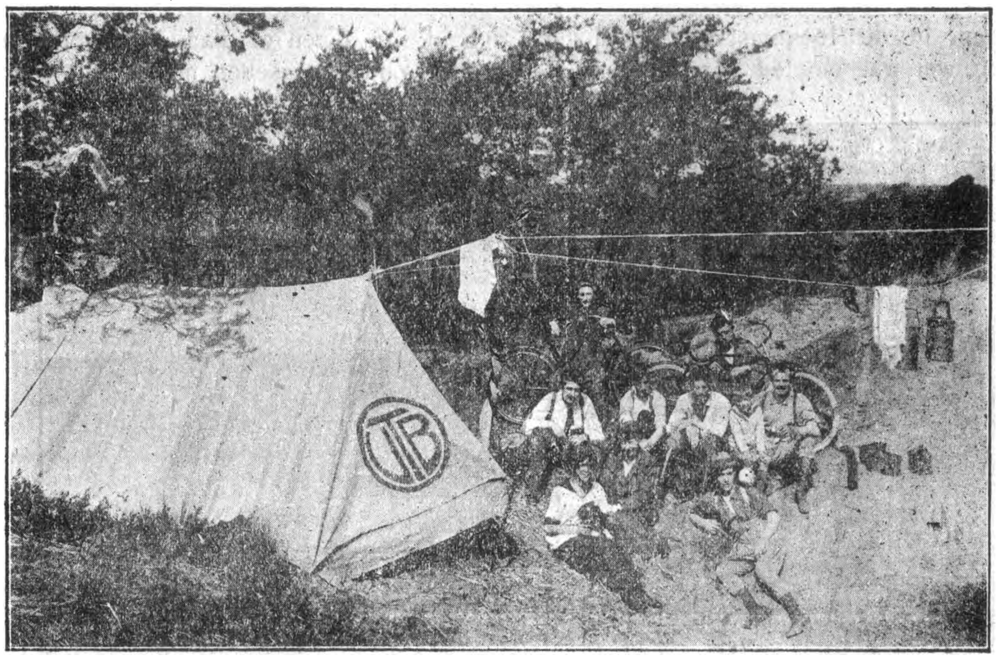

Tent, Fietsers en „Zonnekloppers".

Kampeersport in Vlaanderen.

Technische Beschouwingen.

—

Wat? Hoe? Waarom?

«Wat» kampeersport is zagen wij in vroegere artikels. — «Hoe» men kampeert zullen wij nu zien en tevens «Waarom» men aldus kampeert.

De legerplaats.

Het criterium der legerplaats ligt in de spreuk: «water-vuur-lucht». — Daardoor bedoelen wij eigenlijk: drinkwater, waschwater, brandhout en immer versche, frissche lucht. Hieruit mogen wij nu weer besluiten:

1° Dat men geen water putten mag op de plaats waar men afwascht;

2° Dat men om brandhout te kunnen vinden in de buurt van bosschen moet zijn;

3° Dat de legerplaatsen op de toppen der heuvels de beste luchtverversching vindt. — Het komt er dus op aan een heuveltje te zoeken in de nabijheid van water en tevens van bosch. Water en bosch zijn meestal goede geburen, maar water en heuvels treft men men minder saam; wat ten gevolge heeft dat men wel eens het eene voor het andere opofferen moet. Het voornaamste punt is de tent zoodanig te plaatsen dat men, zoo mogelijk, van de legerplaats uit een panorama van het landschap heeft; dus op een hoogte of althans op een helling en zoo gelegen dat water en hout in de nabijheid zijn.

Sommige kampeerders, b. v. de jongste elementen onder de Vlaamsche padvinders, verkiezen verborgen plaatsjes aan den zoom van het bosch. Deze bevinden zich echter meestal zeer ver van water en de kampeerders verspillen een deel van hun tijd voor het halen van water. Dit is volgens mij verkeerd, omdat de tijd, besteed aan voeding, verzorging, enz., een minimum zijn moet.

Een kampement is vooral dan belangwekkend als het de tentgezellen toelaat de omgeving van het kamp uren in het rond te kunnen verkennen... of — voor de liefhebbers —, een deel van hun tijd te kunnen besteden aan zwemsport, schilderkunst, muziek, plantenverzameling, enz.

In de praktijk vallen de meeste kampementen uit op eten en slapen, vooral slapen! Dit is natuurlijk verkeerd; meestal is dat het gevolg van gebrek aan tucht!

—

Tucht: Waar menschen saam wonen moet tucht heerschen. Zóó de tucht is, zóó natuurlijk het kamp. Hoe onaangenaam 't ook is zagen wij ons toch verplicht meermalen op tucht aan te dringen ten einde slordigheid te

voorkomen. In de toekomst zullen wij die tucht nog wel wat moeten aanscherpen, al zullen onze leden Oud-Strijders daar instinktmatig nog zoo tegen brommen!

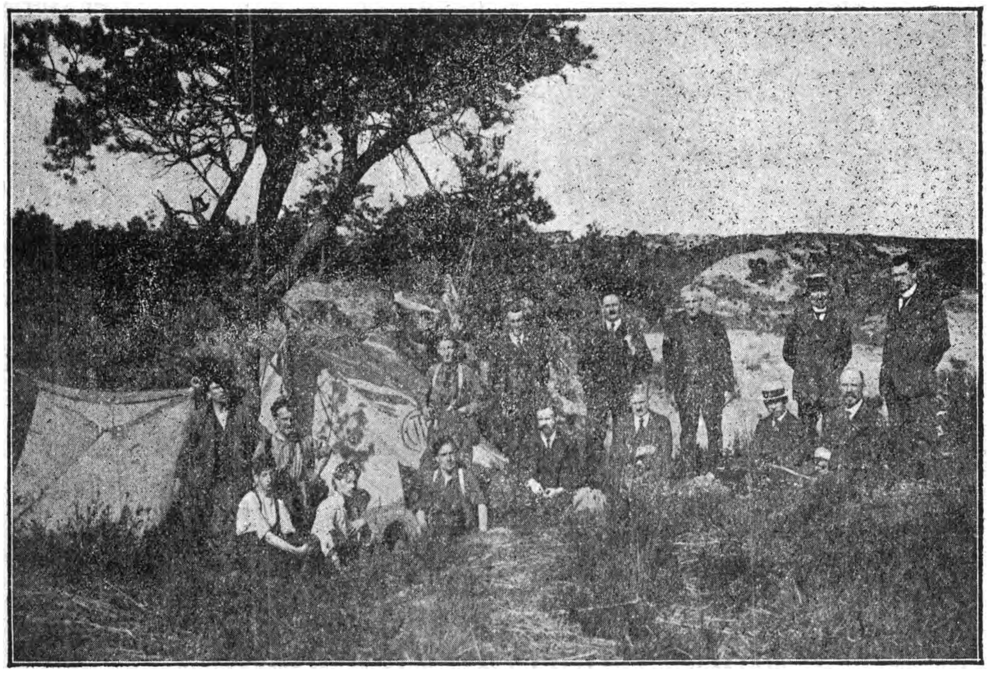

Bezoek van het Gemeentebestuur van Calmpthout in het kamp.

Het is bij uitzondering wel eens gebeurd, dat ons kamp vereerd werd door de aanwezigheid van d'een of d'ander onverbeterlijken fat. Zulke menschen met scheef-staande handen en hongerige magen zijn in «Wildzang» bij voorbaat gedoopt met den zangerigen naam van «bitscummer» (beetjes-schuimer.... van «bit» = beetje en «scummer» =

De keuken.

schuimspaan, dus afschuimer.)

De rol, die zij in den Vlaamschen kampeerclub spelen is steeds zeer kort. Meer dan twee maal eten zij aan onzen pappot niet.

Het reglement voorziet inderdaad dat zulke verwijfde kerels met oor en poot en zonder complimenten het kamp worden uitgebold « met schande ».

De jonge kunstenaars moeten dit nu weer niet te dramatisch opnemen..... Wie zich bij het houtklieven de vingers wil beschermen kan, zoo het hem belieft, met handschoenen werken.

Doet hij liever wat anders dan kan hij zich nuttig maken met « patatten jassen » of boodschappen doen.

Niets doen kunnen wij in geen geval dulden. Ook zal eenieder in de toekomst de door hem te vervullen taak kennen. In ons laatste kamp hadden wij reeds een prachtigen eersten kok, bijgestaan door een koksmaat en een assistent-koksmaat!

In de toekomst zullen wij aldus de overige bezigheden verdeelen.

Om te sluiten een woordje over de tent zelf. Deze moet met zorg worden gespannen en goed opgevuld met een dikke laag hooi, stroo of heidekruid. Men vergete vooral nooit een gracht rond de tent te graven. Waar een regelmatig rondloopende gracht door de aanwezigheid van dikke wortels practisch onmogelijk wordt, mag men zich voorloopig vergenoegen met een paar diepe wateropnemende putten naast of achter de tent. Met dit werkje belaste men overigens de V.O.S.sen, die hun modderstiel van den Yzer nog lang niet vergeten zijn.

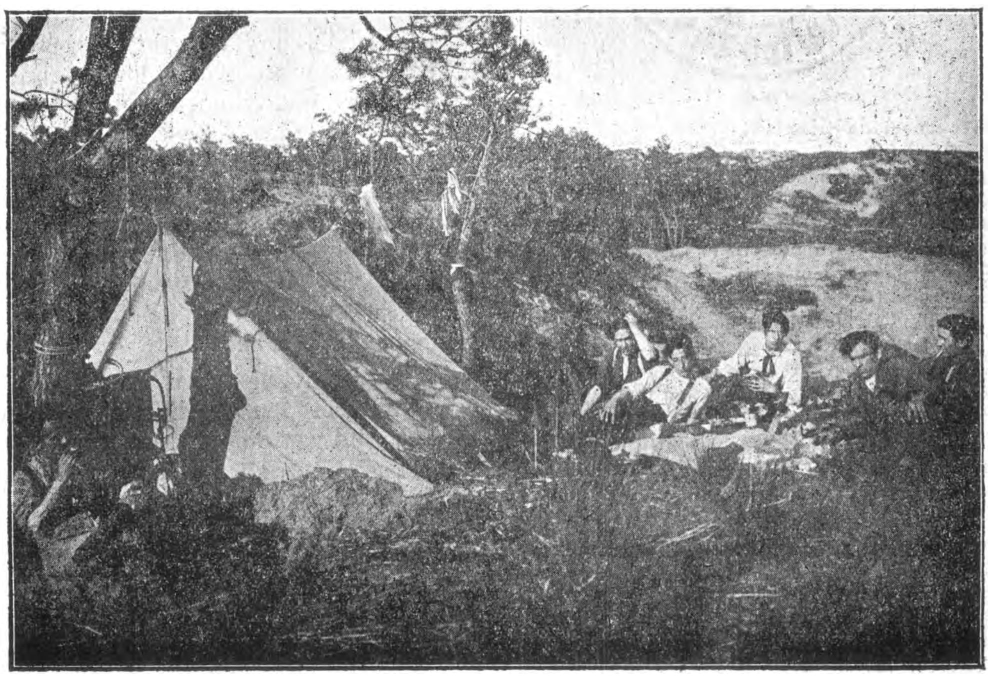

Na het Middagmaal. *Dólce far niénte.*

Om te besluiten de door mij geboekte volgende opmerkingen:

De meest gewillige kampeerders zijn de Oud-padvinders.

De best « hun plan trekkende » kampeerders zijn de Oud-strijders.

De minst presteerende zijn zij die uitsluitend « zoogezegd intellectueel » zijn aangelegd. Overigens gaat bij het kampeeren niets boven een rabauw!

Daarop sluiten wij voor goed en beloven u allen een prachtig winterkampement als er ten minste genoeg sneeuw komt!

En nu tot later.

L. VAN MARCKE.

DE Vlaamsche Kampeerclub „WILDZANG"

Bovengenoemde Kring stelt zich ten doel de meerderjarige jonge mannen de gelegenheid te geven zich te verlustigen in een gezonde en karaktervormende openlucht-sport.

De „Wildzang" staat buiten en boven alle politiek en houdt zich enkel onledig met de lichamelijke en zedelijke opvoeding zijner leden. Op deze voorwaarden was het de Vlaamsche kampeerclub mogelijk zich aan te sluiten bij den V.T.B. De samenstelling onzer leden is ongeveer als volgt:

1° Menschen die door hun bedrijf gebrek aan gezonde lucht hebben; klerken, kunstenaars, technici, fabriekarbeiders, enz.

2° Menschen die vrijwillig of noodgedwonnen reeds vroeger kampeerden; Oud-strijders, Oud-padvinders, Oud-kolonialen.

3° Jonge lieden die zich toeleggen op de koloniale loopbaan.

De kampeersport brengt tamelijk veel onkosten mede; daarom besloten wij een beroep te doen op vereenigingen en menschen die als „supporters" van „Wildzang" optreden kunnen. Ons achtbaar lid, de Heer John Schepers [V.O S.] zal denkelijk de leiding opnemen van de „Wildzang Supporting Club".

Onder de beschermers van onzen kring tellen wij nog:
De Vlaamsche Toeristenbond,
De Vlaamsche Oud-Strijdersbond,
Het gemeentebestuur van Calmpthout,
De Burgemeester van Stabroek,
De Burgemeester van Tessenderloo.

Hetleven van „Wildzang" is Vlaamsch en zal Vlaamsch blijven.

Toch kan eenieder bij ons aansluiten zonder onderscheid van taal of afkomst.

Om lid te zijn van „Wildzang" moet men toetreden tot den V.T.B.

Niet leden van den V.T.B. zijn slechts bijlid en kunnen geen aanspraak maken op stemrecht.

Wij verzoeken tevens onze propagandisten liever geen minderjarige leden aan te brengen en verwittigen onze aanstaande leden dat zij, individueel verantwoordelijk zijnde voor hun daden en hun gedrag, zich toch zullen moeten neerleggen bij de in „Wildzang" bestaande vrijwillige tucht!

Wij eindigen met een beroep op toetreding en even sterk op „supporting"!

LODE VAN MARCKE
leider van „Wildzang"

De Schatbewaarder-geheimschrijver,
COOLS
Kleine Hondstraat nr 5, Antwerpen.

Uitstap naar 't Zoniënbosch

— —

De V.T.B. richt op Zondag 22 October een uitstap in naar het merkwaardige Zoniënbosch.

Dit bosch — laatste overblijfsel van 't vroegere uitgestrekte Kolenwoud — is wel een der mooiste en der oudste van ons land. Zijn ongeëvenaarde dreven — lijkend op beuken onzer gothieke kathedralen —; zijn hooge, prachtige beuk-, eik- en mastenboomen; zijn vijver der Verdronken kinderen en de Vuylbeekvallei: zijn versterkt kamp uit vroegere eeuwen: zijn neolistische statie: zijn prachtige lanen; zijn ouderdomsdeken: de beuk «Visart de Bocarmé» en de eik «De Bruyn» — elk meer dan honderd jaar oud —; zijn ongerepte deelen, waar Natuur, gekleed met maagdelijken mantel, in reine handen den schepter zwaait en den bezoeker dwingt tot stilte en edele gevoelens, dat alles maakt van dit uitgestrekte en zoo verscheiden bosch een der mooiste en der heerlijkste om te bezoeken.

De wandeling staat onder de kundige leiding van den Heer Van der Swaelmen, bestuurlid van de «Vrienden van het Zoniënbosch». Bevoegder man is wel moeilijk te vinden.

Bijeenkomst der leden te Brussel op de Rouppeplaats te 9 1/2 uur stipt. Vertrek aldaar met extra-trams naar de «Kleine Hut» (Petite Espinette). Terugkeer te Brussel rond 6 uur.

De leden uit Antwerpen vertrekken te 8,01 uur (Zuidstation.) 's Avonds vertrek uit Brussel (Noord) te 19,10 uur. Deze uuraanwijzing is voorloopig; het juiste uur verschijnt in 't volgende nummer.

Er wordt hun de gelegenheid aangeboden tegen verminderden prijs te reizen. Inschrijving te nemen vóór Donderdag 19 October. Geld op voorhand te storten. Duidelijk op te geven: naam, voornamen, woonplaats en stamnummer. De reisbiljetten af te halen op Secretariaat, St. Jansplaats, 29, Zaterdag 21 October, tusschen 9 en 12 uur. Zij die de reisbiljetten *per post* wenschen te ontvangen, betalen bij hunne inschrijving 0.20 fr. meer. De verzending geschiedt op hun risico.

De leden uit Mechelen vertrekken te 8,28 uur. (Reisweg te kort om biljetten tegen verminderden prijs te bekomen).

Nota. — Te verkrijgen tijdens de wandeling: Kaart van het Zoniënbosch (fransche tekst), uitgegeven door de «Vrienden van het Zoniënbosch». Voor de leden: 1.50 fr.

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niet te veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat : St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr: VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 11.

2843 Van Breedam Jan, Septeweg 138, Mortsel
44 Van den Bulck A., nijv., Zamanstr., 64 St-Niklaas-W.
45 Van Trier E., Van Ruisbroeckstr. 19 Antwerpen-Zd
46 Vermeulen Johannes, Broederminstr. 14 »
47 Knops A., diamantbew., Volkstr., 37 »
48 Panier Frans, » 30 »
49 Peeters Alf., makelaar, Huybrechtstr. 54, Borgerht.
50 Peeters Mevr., » »
51 Peeters Karel, bediende, » »
52 Peeters Gabriëlle, » »
54 Picard Mej., Kerkst., 90 Antwerpen
55 Picard Madeleine, » »
56 Van Hulle E. Mej., Vijve-St-Elooi
57 Martens Anna, Dendermondestr. 45 Antwerpen
58 Pittoors Des., schrijnw., De Pretstr., 57 »
59 Gilson Jozef, St Bernardschstweg 204 »
60 Ruys Karel, Olijftakstr., 32 »
61 Salien Marg. Mej., St. Martenstr., 2 »
62 Salien-Hessels Mevr., » »
63 Mermans Laura, Zonstr., 91 Borgerhout
64 Buelens Renaat E. H., leeraar, Veemarkt, Mechelen
65 Caeymax E. H., leeraar, » »
66 Joosen Jan, Groote Markt, 6 »
67 De Herdt Jan, Oude Brusselstr., 18 »
68 Van Isacker Philip., volksv. Leopold.str., 71 »
69 Hellemans Jeanne, De Stasartstr., 24 »
70 De Troyen Prosper, Brusselschestw. 83 »
71 Verschoren, Boniverlei Edegem
72 Verschoren Mev., regentes, » »
73 Verschoren, » »
74 Mej. Verschoren, » »
75 Brabants Mej., regentes, Berlary Lier
76 Michiels, leeraar, Vekestr., Mechelen
77 Wijckaert, leeraar, Gildestr., »
78 Diedens, onderwijzer, Lierschesteenw., 137 »
79 Mevr. Diedens, » »
81 Van Elst Marg.. Billiardstr., 120 Brussel
82 Vanherstraeten E.H. Br. Kostschool, 's Gravenwezel
83 Mevr. De Craene, Laurent Debausstr. Gent-St-Ps.
84 Cornil Ach., St. Machariusstraat, 44 Gent
85 De Buil Marie-Louise, boekh., Londenstr. 92 »
86 Van de Kerckhove Joris, Begoniastr., 52 »
87 Verhaeghe Floris, onderw., Koolstraat, 76 Aalst
88 Verhaeghe-Kerremans Mevr. » »
89 Bayens Albert, onderw., Kerkst., 12 »
90 Vandevoort Alb., « Leopoldstraat, 37 »
91 De Geest Hector, » Dendermondschestw. 71 »
92 Franck Stevens, kunstfotogr., Gentschestr., 17 »
93 Van Lierde Emiel, autov., Dirk-Martenstr., 42 »
94 Ariën Jef, leeraar-kunstzanger, Steenstr., 20 »
95 Verachtert Evarist, Graanmarkt, 12 »
96 Arijs Jef, Vischh., Leopoldstr., 14 »
97 Schneider W., onderw., Nachtegaalstr., 22 Antw.
98 Van Cotthem Alf., » Willem Ogierplaats, 5 »
99 Cloots Jozef, rekenpl., Greinstraat, 60 »
2900 Dockx Felix, sportartikelen, Huybrechtstr., 13 »
1 Beeus Stephan, onderw., Rue du Mail, 68 Elsene
2 Smolders H., » Ledeganckstr., 54 Laken
3 Vyverman Cyriel, bediende Denderleeuw
4 De Paepe Vincent, » Sas, »
5 Van der Weenen Fr., » »
6 Verleyssen Robert, » Teysden Erembodegem
7 Van Eckelspoel Mej., ondw., Beeckmanstr. 22 Ukkel
2908 De Riemacker Mej., ondw., Beeckmanstr. 22 Ukkel
9 Leflo L., E. H. Huart Hamoirlaan, 177 Schaarbeek
10 Meeus E. H, onderp., Leeuwstr., 156 »
11 Vervueren J., bediende, Steenstr. 8 N.O.Heembeek
12 De Wolf Remi, bediende, Broekstr., 40 Leuven
13 Van Campenhoudt A., Navezstr., 25 Schaarbeek
14 Vellemans Jan, Kleineboschstr., 9 N.O.Heembeek
15 Lefebure Edm., bed., Aubremetstr. 40 Vilvoorde
16 Craey Robert, » Nieuwe laan, 110 »
17 Porain Jan, bediende, Marius Duchéstr. 102 »
18 Carlier Aimé, magazijnier, Wilsonstr. 17 »
19 Dom Alf., bediende, Kerkring 20A, Saventhem
20 Schets Lambert, werkm., Blok Rey, 47 Ruysbroek
21 De Laat Jan, Kweekerijstr., 134 »
22 Demaerschalk J., Harperstr., 62 St.-Jans-Molenb.
23 Morian Pierre, Luthuizenstr., 28 Berchem-St-Ag.
24 Kuger Karl-Lode, bediende, Marcqstr., 2 Brussel
25 De Wolf Guill., Nieuwe laan, 181 Vilvoorde
26 Vliebergh R., adv., Nestor de Tièrestr., 23 Schaarb.
28 De Vreese Louis, Vilvoorde laan, 102 Brussel
29 De Decker Ph., » 100 »
30 De Moor Henri, » 101 »
31 Mybouw T., Opzichterstr., 154 St. Jans-Molenbeek
32 Vandenberghe Pierre, Brouwerstr. 3 Anderlecht
33 Vandensteene P.H., Huart Hamoirl., 191 Schaarb.
34 Vermeyle Th., geneesh., Ed. Stuckenstr., 11 Evere
35 De Brabandere, Helmetschestweg, 249 Schaarbeek
36 Dejaegher J., handelsbed., » 283 »
37 Waelkens G., nijv., Huart Hamoirlaan, 131 »
38 Peeters Jean, Leuvenschesteenw. 123 Vilvoorde
39 Caudeville Kamiel, Vilvoordelaan, 101 Brussel
40 Sleebus J., geneesh., H. Van Hammestr., 94 Evere
41 Dierckx Fl., Dambruggestr., 28 Antwerpen
42 Van Looy Jos., Lange Koepoortstr., 53 »
43 Van Durme Fern., Begijnestr., 105 »
44 Van de Steen Geert, L. Koepoortstr., 53 »
45 Lefebure H., kaaiagent, Snijderstr., 5 »
46 Janssens Jos., Kard. Mercierlei, 8 Berchem
47 Van Cakenberghe A., Preekerstr., 46 Antwerpen
48 Geerts Constant, Statielei, 72 Oude God
49 Boen Th., rekenpl., Veerstr., 45 Rumpst
50 Simon C., ambtenaar, Boterstr., 7 Aertselaer
51 Hendrickx F., beambte, Wetstr., 10 Aertselaer
52 Kennis A., wisselagent, Boterstr., 9 »
53 Rombouts J., schoolbestuurder Rumpst
54 Lauwers Fr., handelaar Reeth
55 Wuyts Ern,, bediende, Eikenstr., »
56 Firma J. Van Overloop en Zoon, Autoberg-plaats, Statieplein, Sint Niklaas
57 Lotry Fr., schilder-aannemer, Reeth
58 Eycken Edw., beambte, Molenstr., »
59 Nys René, Albertijnlaan, 39 Woluwe-Brussel
60 Bellens Henri, De Beukerstr., 29 Antwerpen
61 Van Compenolle J., onderw., Eessen (W. Vl.)
62 Swaels August, »
63 De Rezel Jozef, leeraar Alf.-Pietersl, 10 Oostende
64 Van den Broeck K., Potterstr., 21 Poperinghe
66 Vergaelen Desirée, student Dendermonde
67 Bracke Odilon, drukker Zele
68 Tomboy Ch., Cesar-Meeusstraat, »
69 Rodenbach Geo, stud., Albrechtstraat, 25 Kortrijk
70 Callens Geo, vlash., Noordstr., 47 »
71 Janssens Fl., handelaar, Groeningenstr., 39 »

2972 Mattelaer M., apoth. Voorstr., Kortrijk
73 Steverlynk Jan, nijveraar Vichte
74 Steverlynck Pol, »
75 Delesie Alb., bediende, »
76 Delesie Jos., » »
77 Quatennens Medard, onderwijzer »
78 Bekant Alouis, nijveraar »
79 Viaene Octave, onderwijzer »
80 De Meeter Raph., Rosendaalstr. 196 Vorst-Brussel
81 Sweys J., Koffiehuis Bavaro, Gr. Markt, Mechelen
82 Tréfois Clemens, Toekomststr., 35 Gent
83 Van Werveke A., Ekkergemlaan, 44 »
84 Borré (Kinderen), Pasteibakkers, Hoek Nieuwstraat en Gentschesteenweg, 412, Assche
85 Van Cauwenberghe Leon, houthandelaar, Kerkhofstraat, Sottegem
86 Van Winckel Adolf, Gravinstr., 8 Borgerbout
87 Van Mol Emiel, St. Jansstr., 15 »
88 De Meulder Jozef, Kroonstraat, 47 »
89 De Meulder Armand » »
90 Willemen Rik, Leysstraat, 52 Brussel
91 Mayens Emiel, Gratiekapelstraat, 32 Antwerpen
92 Goyens Leopold, Dodoenstraat, 3 »
93 Goyens-Harms Mev. » »
94 Dieltjens Lode, Erwtenstraat, 69 »
95 Van Berendock M., Kattenbergstr., 10 Borgerhout
96 Mortelmans Alb., Groot Hondstr., 53 Antwerpen
97 De Pauw Ed. bed., Beeldekenstraat, 298 »
98 Boeren Karel, bediende, Oudaan, 35 »
99 Volksboekerij, Blindenstraat, 19 »
3000 Bertels Jozef, Stadsbed., Geuzenstraat, 35 »
1 Van den Berghe Kam., Lge Elzenstr., 86 »
2 Van den Berghe Mev. » »
3 de Ravet Jozef, meesterschild. » »
4 de Ravet Mev., winkelierst. » »
5 Paesbrugghe Leo, Politeshofstraat, 1 »
6 Pee Jeanne, Kerkstraat, 53 Dendermonde
7 Danckaert Arthur, stadsbed., Kluisstr , 10 Merxem
8 Lambrechts Alf., bankbed., Veerstr. Dendermonde
9 De Meulemeester Hilda, Kipdorpvest, 24 Antwerp.
10 Audenaert Anna, Vingerlingstraat, 1 »
11 Billen Geeraard, St. Midd. Sch. Jongens. Mechelen
12 Van den Heuvel Ferd., Colomastr. 19 »
13 De Vroede Hendr. leeraar, Auweghemv. 13 »
14 Van den Berghen Fr. » de Merodestr. 80 »
15 Andries Hendrik » Herreynstraat, 44 »
17 Van Cleemput Gust. » Keldermansvest 64 »
18 Steenmans Jozef » Olivetenvest, 44 »
19 Daem Raymond » Graanmarkt, 43 »
20 Dubois Desirée » Augustijnenstr. 11 »
21 Digneffe Camille, Chemin-rue, 465 Malmedy
22 Willems Bernard Dr., leeraar, Markt, 17 »
23 Delsupehe Jozef, handelaar Veerle
24 Pelper Arth., Lge Looibroeckstr., 32 Antwerpen
25 Ansoms Frans, Van Roeistraat, 11 Merxem
26 Leclerq Hubert, Bredabaan, 230 »
27 De Muyser, Kerkstraat, 142 Antwerpen
28 VanopenBosch, Leop., Dendermondschestw. Aalst
29 Martens Karel, St Elisabethgracht, 16 Gent
30 Martens-Weyts Mev. » »
31 De Clercq Mev. Alex., Klinkkouterstr. 53 »
32 De Wilde A. Meerschstraat, 91 St Amandsberg
33 Wijckmans André, Walstraat, 23 Gentbrugge
34 Grootaert Pol, handelaar, Heirnislaan Gent
35 Van de Voorde G., Mechelschestr. Dendermonde
36 Brackman Serinus, Lge Steenstr., 10 Gent
37 Baert Clovis, beambte, Brabantdam, 78 «
38 Talloen Juliaan, Eendrachtstraat, 136 »
39 Baert Pia, Mej. Brabantdam, 78 »
40 Storm Ferd., kassier, Savaenstraat, 62 »
41 Storm Mev. » »
42 De Wael C., Oude Vest, 26 »
3043 Overfeld Rod., Ed. Blaesstraat, 7 Ledeberg
44 Mirande Edward, Engelstraat, 26 St Amandsberg
45 Deheyder Ap. beambte, Groenstr., 45 Mechelen
46 Beernaerts H. L., Willem Tellstr. 1 Antwerpen
47 Peeraar, Em., klerk, Lge Pothoekstr. 94 »
48 Peeraer Dom. Mev. » »
49 Spoorenberg J. C. Kloosterstraat, 12 Laken
50 Van Geert Clara Mev., Dorp Baesrode
51 Bosman Emiel, bediende »
54 Opdebeeck Alp., Gener. Van Merlénstr. Antwerp.
55 Standaert A., Gendebienstr. 19 Schaarbeek
56 Vanderpoorten Lod., Morreelstr. 14 Denderleeuw
57 De Roo A., Leopold 2 laan, St Jans-Molenbeek
58 Siroux E., Rotterdamstraat, 35 »
59 Kerremans Ida Mej. Zettermanstr. 7 Antwerpen
60 Cornelissens Maria, Erwtstraat, 55 »
61 Dierickx Gabriella, Korte Dijkstr. 15 »
62 Janssens Mariette, Paardenmarkt, 21 »
63 De Beuckelaer E., Hofstraat, 7 Eeckeren
64 Duhoux E., Jozef Cogelslei, 54 Merxem
65 De Vlieger, schoolbestuurder, Heyst a/Zee
66 Van Dael Lode, Solvijstraat, 89 Antwerpen
67 Peeters Phil., Louis Delhovestr. 66 Ganshoren
68 Cuypers Jaak, Bredabaan, 172 Brasschaat
69 Deroeck Ach. handelaar Loth
70 Possemiers Aug. Bistplaats, Wilryck
71 Stael Jozef, St Gummarusstr. 1 Antwerpen
72 Lenaerts Emiel, Marnixstraat, 26 «
73 Van Sichem Renaat, Antwerpschenstw 85 Hoboken
74 Van Puymbroeck Joz., Callensstr. 17 Berchem
75 De Keuster Marc., Abdijstraat, 110 Antwerpen
76 Baeten Hendrik, Lge Slachterijstr. 155 »
77 Bijl Hendrik, Dorpstraat, 155 Burght
78 Hansen Edler, leeraar, Bredabaau, 191 Merxem
79 Van Doorslaer Ferd., Jan Blockxstr. 23, Antwerpen
80 Rassaerts Ernest, Kerkstraat 11 Terhagen-Boom
81 Schramme Lucien, rijksontvanger, Brugge
82 Claeys Willy, Noordstraat, 27Poperinghe

Belangrijk Bericht.

Aan onze propagandisten en leden wordt gevraagd bij het aanwerven van leden in de toekomst zooveel mogelijk het bedrag bij te voegen, ten einde vele onkosten en moeilijkheden te voorkomen.

Tevens maken wij van de gelegenheid gebruik om insgelijks ter kennis te brengen, dat er geen enkele bestelling van boeken, kaarten, knoopen enz. uitgevoerd kan worden dan na ontvangst der gelden.

De lidkaarten der leden ingeschreven in de 2e helft der maand September, zullen aangeboden worden in den loop der week van 4 op 8 Oktober.

Inhoud van Nr 14.

1. Grotten van Han en van Rochefort. blz. 209
2. Kortrijk 212
3. Bergsport 216
4. Kampeersport in Vlaanderen 219
5. De Vlaamsche Kampeerclub « Wildzang » 222
6. Uitstap naar 't Zoniënbosch 222
7. Ledenlijst. 223

Druk. R. Bracke-Van Geert, Baesrode.

DE TOERIST

V.T.B.

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND

INSCHRIJVINGSPRIJS:
BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50
BUITENLAND, „ „ 12,50
LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER

DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

SECRETARIAAT V.T.B. ST. JANSPLAATS 29, ANTWERPEN POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN „LIBERTAS" KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)

ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 15 **15 October 1922**

RIJSSEL

—

Vervolg en slot v. bldz. 196

—

Wat Rijssel nog gedeeltelijk het karakter geeft van een stad uit de dagen van Louis XIV zijn de oudere wallen, welke om het oude Noorder-stadsgedeelte nog onverminkt bewaard zijn gebleven, zooals Vauban, de groote Fransche vestingbouwmeester uit dien tijd, ze had ontworpen.

Behalve voor den «Boulevard Carnot», de nieuwe laan naar Roodebeeke en Toerkonje, zijn er nog geen doorsteken gemaakt en om Rijssel binnen te geraken kan men nog een vijf minuten kronkelen tusschen lunetten, contrescarpen en grachten, dan nog even oponthoud bij het octrooihuisje, om vervolgens door de smalle lage poortopening, waartoe nog steeds de, wellicht thans vastgeroeste, valbrug toegang verstrekt, in de stad te komen.

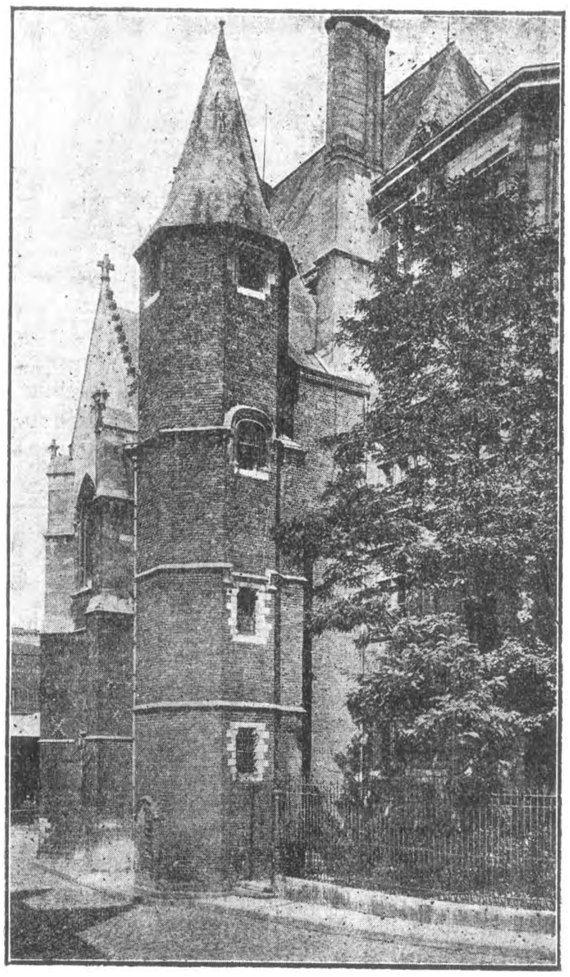

Rijssel. Het Paleis Ribour (XVe eeuw)

Het Fransche laisser-aller heeft hier een heel typisch beeld uit vroeger dagen in stand weten te houden; de draden en riggels van den electrischen tram zijn hier werkelijk noodig om den toerist te herinneren dat we schrijven 19- niet 1722!

Enkele dezer Rijsselsche stadspoorten hebben kunsthistorische waarde. Ouder dan de Vauban-omwalling, waarin ze zich bevinden, zijn de Roodebeeksche en Gentsche poorten, welke beide in 1620 door Michiel Wattrelos en Jean Lesur werden opgetrokken.

Deze poortgebouwen zijn van baksteen gebouwd, welk materiaal langs de stadszijde op een heel leuke manier met geglazuurden steen wordt doorspekt. De andere oude poorten dagteekenen uit den tijd van Lodewijk XIV. Tusschen deze is vooral bezienswaardig de Parijzer poort, welke als triomfboog was bedoeld ter herinnering aan de verovering van Vlaanderen door laatstgenoemden koning. In 1682 werd de bouw ervan begonnen volgens ontwerp van 's konings bouwmeester Simon Volant. Ten gevolge van de uitbreiding der stad langs den Zuid-Wester kant staat deze poort geheel afgezonderd.

Een zeer gewichtig monument van militaire bouwkunde uit vroeger dagen is de citadel, een der meesterwerken van den grooten genist Vauban. De kern ervan omvat een echte militaire wijk : naast een reuzenkazerne en een arsenaal vindt men er het oude hotel van de militaire gouverneurs der plaats en zelfs een garnizoenskerk.

Rijssel bezit een ruim aantal openbare gebouwen uit de laatste eeuw, waarvan enkele architectonisch niet oninteresant zijn. Zoo zijn de kerken van Sint Michiel (1865, architekt Croisel) en van Sint Salvators (1876, architekt Delener) beide niet onverdienstelijke bouwwerken, in een op een tamelijk origineele manier verwerkten neo-romaanschen stijl opgevat. Een van de misselijkste voortbrengselen der neo-gothieke richting is daarentegen de in opbouw zijnde cathedraal van Notre Dame de la Treîlle. In 1855 ontwierp een plaatselijke architekt Leroy deze dorre pastiche eener vroeg-gothische cathedraal en waarvan slechts de chooromgang met de transkapellen tot stand kwam. Nu echter sinds een tiental jaren Rijssel de zetel van een bisdom geworden is, denkt men er aan het bedehuis te voltooien, ten einde aan de jonge bisschopstad een waardige (?) domkerk te bezorgen.

Merkelijk beter dan deze elucubratie van een archeoloog would be kunstenaar zijn de werken van den Rijsselschen bouwmeester Cordonnier, zoo o. m. het «Institut Pasteur», de raadhuizen der voorsteden Loos en La Madeleine, de nieuwe beurs en de stedelijke schouwburg. Cordonnier heeft zijn wereldberoemdheid te danken aan het feit dat hij den palm thuishaalde in den wedstrijd voor het oprichten van het Vredespaleis in den Haag (niettegenstaande er verschillende ontwerpen waren ingeleverd, welke zoowel wat oorspronkelijkheid als wat architectonische schoonheid betreft, heel wat meer te beteekenen hadden dan het zijne). Maar de jury was reactionnair gestemd en belust in de sterk romantische architectuur van Cordonnier : een neo-Vlaamsche renaissance, zooals ze ten onzent door Blomme en van Yzendijk werd beoefend, met ietwat inspiratie van de Fransche Lodewijkstijlen en daarbij niet te miskennen persoonlijke trekken. — Alleen de stedelijke schouwburg is in Louis XVI, een Louis XVI die heel wat soberder en fijner is dan die van onze Vlaamsche opera. Maar waarom heeft Cordonnier hier klassiek gebouwd en aan de nieuwe Beurs, welke vlak naast de

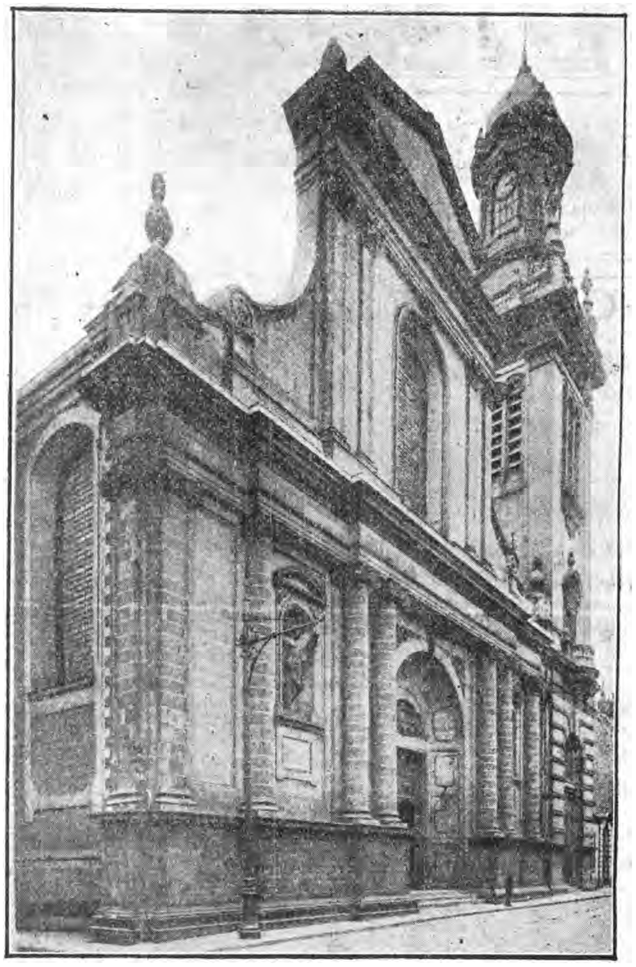

Rijssel. De Kerk St-André.

schouwburg en terzelfdertijd als deze werd ontworpen en opgetrokken, zijn neo-renaissance toegepast? Zulke onverantwoordelijke eklektiekerstreken stellen op slot van rekening den gevierden Noord-Franschen architekt in een heel minderwaardig daglicht.

Een der best ombouwde pleinen van het nieuwe Rijssel is de Place de la Republique. De Noord-Westzijde is ingenomen door de prefektuur, een flink gebouw van 1869, maar waarvan de ontwerper te veel naar de Parijzer Louvre is gaan kijken; aan de overzijde hebben wij het «Palais des Beaux Arts» of Museum, een keurig bouwwerk in franschen vroeg-barok, tusschen de jaren 1886 en 1891 opgetrokken volgens plannen van Berard en Delmas. Dit Museum is na de Louvre het rijkste schilderijen-museum van heel Frankrijk, men vindt er o. m. werken van Ghirlandajo, Lorenzo Costa, Dirk Bouts, Rubens, Van Dijk, Jordaens, Frans Hals, Ruysdael, Cuyp, De Hoogh, Van Goyen, Carat, Daubigny enz.

Maar sedert den oorlog is en blijft het Museum gesloten... nog voor twee jaar naar men mij verzekerde. Een typisch staaltje van echt-Fransche slordighefd!

De kunstlievende toerist kan zich dan maar voorloopig schadeloos stellen met het bekijken van de zeer interessante werken onzer Vlaamsche meesters, welke in de oude kerken van Rijssel te vinden zijn: van Rubens heeft de St. Catharinakerk een voorstelling van den marteldood van den patroonheilige en de «Madeleine» een aanbidding der herders. Laatstgenoemde kerk bezit ook een «Christus aan het Kruis» van Van Dyck benevens vier doeken van Van Oost, tafereelen uit Maria Magdalena's leven voorstellend. Van Van Oost vinden we ook nog schilderijen in St. Mauritz en Sint Andries en in de laatste kerk ook een «aanbidding der wijzen» van Otto Venius hangen. C. L.

Dank.

Wij ontvingen reeds talrijke en degelijk ingevulde vragenlijsten (zie ons nummer van 15 Sept. ll.) Sommige zijn vergezeld van mooie schema's; aan de inzenders onzen besten dank.

Toch is er nog veel te doen; talrijke gemeenten moeten nog aan de beurt komen en wij verwachten dan ook van onze leden dat zij zonder verwijl een vragenlijst aan het secretariaat aanvragen om in te vullen; er is nog voorraad!

ROTHENBURG.

Op den Tauber.

—

Rothenburg, bij den Tauber op enkele uren trein-afstand van de belangrijke stad Nürnberg in Beieren, geeft een volledig beeld van wat een stad uit de middeneeuwen en uit de renaissance in Duitschland moet zijn geweest.

De Rothenburgsche stedebouwers hebben hun stad strategisch aangelegd; voor de 9/10 bevindt deze zich op een steile hoogte.

Rothenburg leeft als een oude stad voort, wordt steeds onderhouden zonder dat er ooit iets nieuws bij gebouwd wordt. Men eerbiedigt dit werk zijner voorgangers en zoekt dit nooit te verbeteren, evenals een kunstschilder het nooit in het hoofd zal krijgen op een schilderij van Rembrandt personen bij te schilderen. Ten onzent zien we bouwmeesters die het aandurven oude gebouwen te herstellen, bij te bouwen en te herbouwen, op zoo'n wijze dat het nieuwe gebouw vloekt met het oude. De Rothenburgers waken ten allen tijde over hun heiligdom en weren alle moderne vandalen, die met de eeuwige zieke gedachten rondloopen om te kunnen restaureeren en herbouwen.

De stad Rothenburg geeft bij het naderen den bezoeker een vroolijken indruk. Reeds van uit de middeleeuwen werd Rothenburg als een prachtstad geprezen.

De oude pelgrims bewonderden die stad in Franken, en menig dichter bezong haar schoonheid. Zoo vinden wij het vers van Dr H. Lilienfein, opgeteekend in een Rothenburgisch vreemdenboek :.....

« Hier roept een Toren, gindsch zingt een klok.
Daar verheft zich een Gevel in prachtig kantwerk.
Welk ons lieflijk tegen lacht.
Hier hebben we, wat men noemt Karakter. »

De straten te Rothenburg loopen, zooals bij de meeste oude-steden, straalsgewijze in verschillende richtingen van de marktplaats uit. De schuine straten rond de marktplaats geven die den vorm van een halve maan. Zij loopen verder door naar de oude torens en muren der stad.

De straten zijn onregelmatig aangelegd. Vele huizen staan met den achtergevel gedeeltelijk gekeerd naar den vestinggordel.

Te Rothenburg werd geen enkele bron op een ongeschikte of leelijke plaats aangebracht,

weinig of niets is er dat stuit tegen de wetten der stedenbouwkunst.

Die oude meesters hebben dat alles met zulke fijne hand en vindingrijkheid ineengezet, dat men zich afvraagt of het wel altijd toevallige schoonheid is, en of vele schikkingen niet zoo gewild zijn. Vergeten wij niet dat toen de kunst met het praktische leven hand in hand ging.

Het meest schilderachtige hoekje is het Plönlein, met in het midden een mooie bron. Aan het einde van 't straatje de Koboldzellertoren, met zijn mansard-dakbedekking. Links de voet van den Siebertoren. Rechts het huisje van de koperslagers, met het vooruitspringend verdiep.

architectuurkunst, *de kunstenaar* nooit slaafs een stijl mag naäpen, want zoo krijgt men ziellooze scheppingen zonder karakter.

De ontwerper van het eerste gebouw is steeds voor de geschiedenis onbekend gebleven. Zoo ook de maker van het tweede. Men veronderstelt evenwel dat het de Nurnbergsche stadsbouwmeester L. Wolf-Löscher is.

Thans denkt men dat het de Rothenburgsche Bouwmeester Leonhard Weidmann zou kunnen wezen, die deze geniale schepping uitvoerde. Deze beide groote meesters der Duitsche renaissance teekenden hun werk met hun naamletters, welke voor beiden de zelfde zijn.

Het oudste gedeelte van het gebouw is in de XIII^{de} eeuw opgetrokken, nadat het vroegere Raadhuis door brand was vernietigd. Het is een monumentaal Gotisch gebouw met een scherpen met kogels bekroonden geveltop, waaruit een slanken toren opgroeit. Op de spits stond in den renaissance tijd het model van een hoed naar de toen in zwang zijnde mode. Later kwam het brandsignaal in de plaats. Onder deze bekroning bevinden zich op de hoogte der achtkantige bovenverdieping, vier ridderfiguren onder baldakijnen, welke figuren waarschijnlijk de Rothenburgsche hertogen verbeelden.

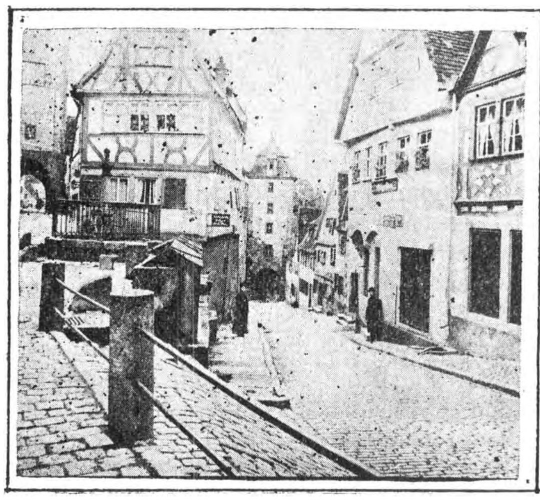
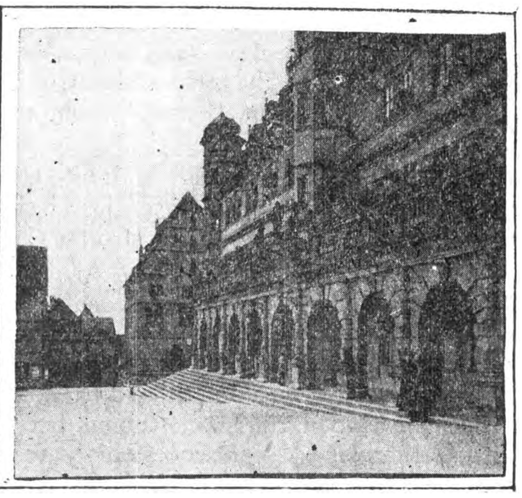

Plönlein Rothenburg Raadhuis

De muren der huizen zijn grauw groen van kleur, de ramen met keurige bloemen opgesmukt, zoodat het geheel een heerlijken aanblik oplevert.

Als het schoonste gebouw wordt, benevens het bouwmeesters-huis, het oude en nieuwe Raadhuis beschouwd. Bij het gotisch gedeelte met den slanken Raadhuistoren past de renaissance-bouw goed aan.

Gothiek en wedergeboorte zijn trouwens de stijlperioden in welke de meeste Rothenburgsche monumenten, kerkelijke en burgerlijke, zijn opgericht. De kerken zijn allen gotisch. Bij uitzondering, hier en daar, treffen wij kleine overblijfsels van Romaanschen stijl. Het raadhuis bestaat uit twee bouwwerken, het eene een paar honderd jaar ouder dan het andere. Dat belet niet dat het geheel goed voorkomt en het een klaar voorbeeld geeft, dat om goed werk te verrichten in zake

Lager in den gevel zijn nog drie schoon geschilderde wapenschilden in halfverheven beeldwerk aangebracht.

Hoe trotsch Duitschland op dit gebouw is, bewijst het feit dat op de wereldtentoonstelling van Chicago de mooie gevel van de Duit-

sche afdeeling de reproductie was van het oude raadhuis.

Voor den gevel van het renaissance-gedeelte bevinden zich rustieke arkaden.

Een heerlijke trappentoren is niet in het midden van den gevel geplaatst maar wel in de as der bogenreeks der arkaden.

De prachtige erker op den hoek zal wel niet van de hand van den ontwerper Weidmann zijn.

Zijn maker is mogelijk diegene, wiens beeld als draagfiguur onder den toren te zien is.

Nog vele schoone gebouwen treffen wij aan, o.a. het Gymnasium, waar zeer beroemde handschriften bewaard worden, en een oude bibliotheek is ondergebracht, voorts het Hospitaal met zijn pittoreske omgeving, enz. Geschiedkundige oorkonden zeggen dat in de 14[de] eeuw het Hospitaal een klein stadje op zich zelf vormde. De Rothenburgers zouden het gaarne aangehecht hebben, maar keizer Albrecht weigerde steeds. Toen men bleef aandringen riep de keizer eindelijk uit : wel, aangezien het stadje zoo nabij de uwe ligt, als 't ware een slaapkap, zoo mag en zal dit pand er aangehecht worden. Van toen af heet het pand Kappenpand. Veel zou over de mooie kerken te zeggen vallen, maar het valt buiten het raam van dit opstel. Wetenswaard is, dat de Duitsche kunstschilder Adolf Menzel er zijn gansche leven heeft geschilderd en menig doek van hem een wereldberoemdheid heeft verkregen. In de St Jacobskerk, de Franziskanerkerk treffen wij tegen de muren vele kostbare grafplaten. Onder de talrijke grafdenkmalen vinden wij dit van de Kreglingers, stamouders eener Antwerpsche koopliedenfamilie.

Verder hebben wij nog de prachtige gezichten op de burgtorens met om hen heen de heerlijkste hovingen en gebouwtjes ; de gezichten op de oude verweergangen om de stad en de verschillende torens, dan de stadspoorten, o.a. de Storttoren, de Scherprechterstoren, de Würtzburgtoren, de Vrouwen- en Thomastorens.....

Een Amerikaansch schrijver beproefde de vijf schilderachtigste steden van Europa op te geven en noemde :

Mont St. Michel in Bretagne,
Le Puy in midden Frankrijk,
Carcasonne bij de Spaansche grens,
San Gimignano in Italië en
Rothenburg op den Tauber in Beïeren.

De Mont St. Michel, vervolgt hij, is de merkwaardigste, Carcasonne de indrukwekkendste en Rothenburg zekerlijk de lieflijkste

Dat Rothenburg er vroolijk uitziet, hebben allen kunnen waarnemen die het bezochten. Op een reisplan door Duitschland mag een wandeling door die mooie stad niet vergeten worden. Arch. H. Delvaux.

DE KEMPEN (*)

Het is ons zelden gegund geweest met zooveel genoegen een nieuwe uitgave aan te kondigen als zulks thans met dit eerste deel van een uitgebreide reeks «Steden en Landschappen het geval is. Er is, inderdaad, te zeer gebrek in ons land aan niet al te uitgebreide, niet te uitsluitend wetenschappelijke maar toch degelijke handboeken, welke over streken en steden handelen, om niet blijde te begroeten het initiatief van Dr Ir. Stan Leurs, die bij de essentieel-Vlaamsche uitgeverij «De Sikkel» genoeg belangstelling vond om de zaak te verwezenlijken. Eens zoover kon de V.T.B. niet anders dan de onderneming haar vollen steun toezeggen — en nu het eerste deel, dat de Kempen behandelt, voor ons ligt, zijn we gelukkig, dat onze Bond in de mate van het mogelijke heeft bijgedragen om het plan tot werkelijkheid om te zetten.

Het boek behandelt op 48 quarto bladzijden en 50 buitentekst afbeeldingen alles wat voor de kennis van De Kempen van eenig belang is : de aardkunde, physische en ekonomische aardrijkskunde, politieke ekonomische- en kunstgeschiedenis, alsook die der abdijen, welke in het leven der Kempen door de eeuwen heen zulk een voorname rol hebben gespeeld. Dat geschiedt natuurlijk niet met de uitgebreidheid waarmede zulk een werk vóór den oorlog zou behandeld geworden zijn, maar 't geschiedt met de flinke degelijkheid en ernst waarvoor de namen der medewerkers borg staan.

In handen van Ir. A. Van Olmen lag de behandeling der aardrijkskunde van de Kempen. Dit deel is van een aantrekkelijkheid, die zulk onderwerp meestal mist voor den gewonen lezer. Zulks is natuurlijk wel eenigszins het

(*) *Steden en Landschappen* onder leiding van Dr Ir. Stan Leurs. Deel I, *De Kempen* met de medew. van Kan. Erens, Dr J. Grientens, Dr J. Leenen, Jan Mosmans, Ir. A. Van Olmen en Floris Prims. In samenwerking met den »Vlaamschen Toeristenbond» uitgegeven door de «De Sikkel» te Antwerpen en C. A. Mees te Santpoort.

geval omdat men in Vlaanderen gewoonlijk zoo weinig van die dingen afweet, en een zekere belangstelling zich dan ook gemakkelijker vormt. Als juiste grenzen worden gegeven :

ten Noorden : bezuiden de Maas een lijn die loopt ongeveer ten zuiden der volgende plaatsen : Steenbergen, Oud-Gastel, Lage-Zwaluwe, Geertruidenberg, 's Hertogenbosch, Grave.

latende even Oostwaarts liggen de volgende plaatsen : Schooten, Brasschaat, Capellen, Stabroeck, Beirendrecht, Ossendrecht, Bergen-op-Zoom, om dan te Halsteren meer in Westelijke richting om te buigen.

Over de aardkunde der Kempen, die eerst door de ontdekking van het Kempisch kolenbekken in 1901 meer bekend is geworden, worden belangwekkende bijzonderheden medegedeeld. Primair, secundair, tertiair en

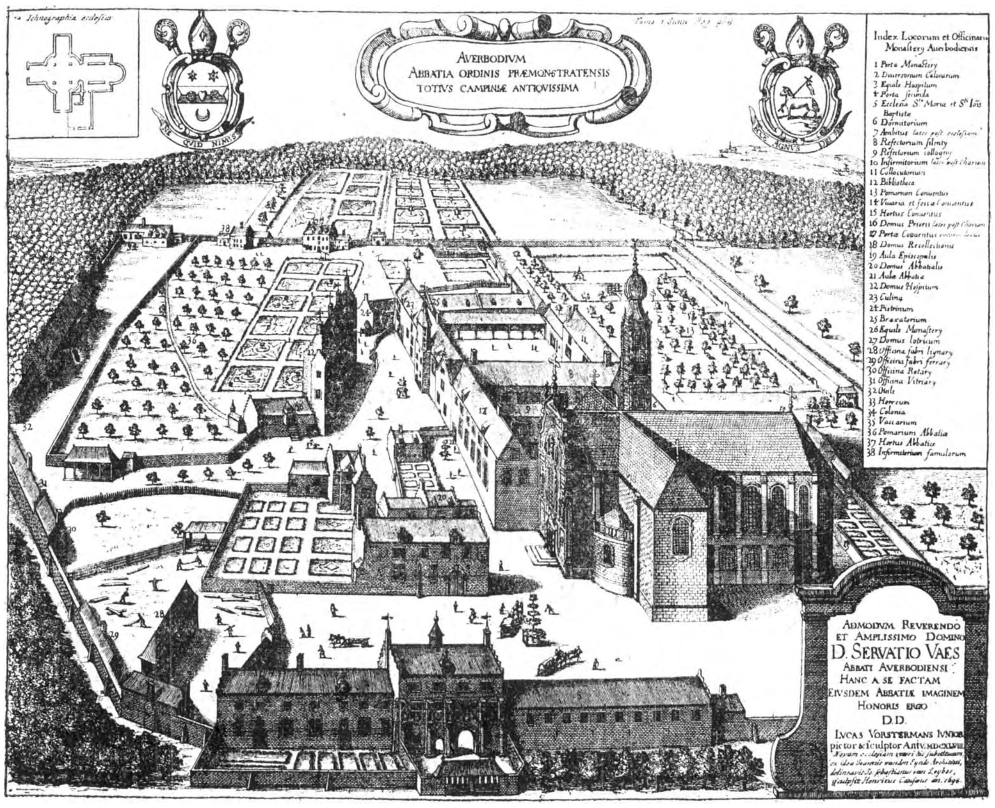

De Abdij van Averbode. (Proeve van illustratie van het werk : STEDEN EN LANDSCHAPPEN ; deel I, De Kempen).

ten Oosten : een lijn getrokken ten W. van Grave, verder langs den Peelschen hoogterug, dan ten W. van Weert, Kessenick, Maesyck, Rothem, Lanklaer, Mechelen a/M., Reckheim, Lanaeken.

ten Zuiden loopt de scheiding ten Noorden van Lanaeken en van Sutendael, voorts parallel met en op een afstand Noordwaarts van de Demervallei tot in de buurt van Aarschot.

ten Westen bevindt zich de grens ten Oosten van Itegem en Heist-op-den-Berg, ten Westen van Herenthout «de poort der Kempen» en van Bouwel, loopt dan nagenoeg gelijk met de Kempische vaart tot tegen Schooten en richt zich dan naar het Noorden

quartair worden beschouwd in hun vorming en hun beteekenis voor de gronden der Kempen.

De physische aardrijkskunde is doel van het volgend deel der studie. Klimaat, warmtegraad, atmospherische neerslagen, de samenstelling van den grond, het waterregiem, de fauna, de flora en de bewoners worden vluchtig besproken, waarna de economische aardrijkskunde haar deel bekomt. Hierin wordt, zoo goed zulks in een beperkt bestek mogelijk is, van landbouw, nijverheid en handel een vlug overzicht gegeven, waarbij enkele vergelijkingen tusschen de Belgische en Hollandsche Kempen van belang zijn.

Een hoofdstuk dat voor velen heel wat inte-

ressants brengt is van Dr J. Leenen en dat handelt over de Kempische dialecten. Hierin wordt aangetoond hoe de dialecten steeds wordende en verwordende complexen van, uit allerlei richtingen in elkaar grijpende, strominngen vormen, en besloten als volgt :

«Gelegen in het midden van ons taalgebied zonder eigen uitbreidingskracht zijn de Kempen het verzamelbekken geworden van de stroomingen die van verschillende punten van de peripherie gekomen, aldaar in elkander verloopen zijn. De grenzen die haar rondom afsluiten, zijn maar vertakkingen van die waar door zij verdeeld wordt. Ten koste van haar innerlijke eenheid vertoont ze als het ware een spiegelbeeld van de bewogen taal- en cultuurgeschiedenis van al de Nederlandsche gouwen. »

Dan komt de beurt aan de economische en politieke geschiedenis, waar samenwerkten de Heeren Dr Ir. Stan Leurs, E. H. Floris Prims, Dr J. Grietens en Jan Mosmans. Hier ook dient gewezen op de voortreffelijke samenvatting van de uitgebreide stof. Beginnend met schetsmatige aanteekeningen over de oudste bewoners der Kempen, die van keltischen oorsprong waren, over de Urnevelden, de invallen der Franken na de bezetting door de Romeinen. Over de benuttiging en bezit van den grond alsook over de bestuurlijke inrichting, wordt allerlei wetenswaardigs verteld. Daarna komt de meer historisch-juist bekende periode van na 't jaar 1000, en verhaald wordt de opkomst der gemeenten, der adellijke huizen, der abdijen. Daarmede gaat gepaard de opkomst van handel en nijverheid, en met deze de aanleg van wegen en waterwegen, en er komen marktplaatsen tot stand. De beteekenis van de lakennijverheid in de Kempen wordt in haar juist daglicht gesteld. De droevige dagen welke met den Luiker opstand (1465) en tot c.a. 1507 duren, worden gevolgd door weer betere jaren. C.a. een halve eeuw later valt Marten van Rossem met zijn benden in de Kempen, en luidt daarmede een haast onafgebroken periode in van oorlogen, tegenslagen en ongelukken, die eerst na de Fransche Republiek als ten einde kan beschouwd worden.

In de Kempen hebben de abdijen immer een voorname rol gespeeld. Niet ten onrechte wordt in dit boek dan ook een bijzonder overzicht gegeven van de geschiedenis der drie voornaamste Kempische abdijen : Tongerloo, Averbode en Postel. Een kleine vergissing die moet hersteld, is dat Arnold III als stichter van Averbode wordt vermeld, terwijl hier wel Arnold II zal bedoeld zijn.

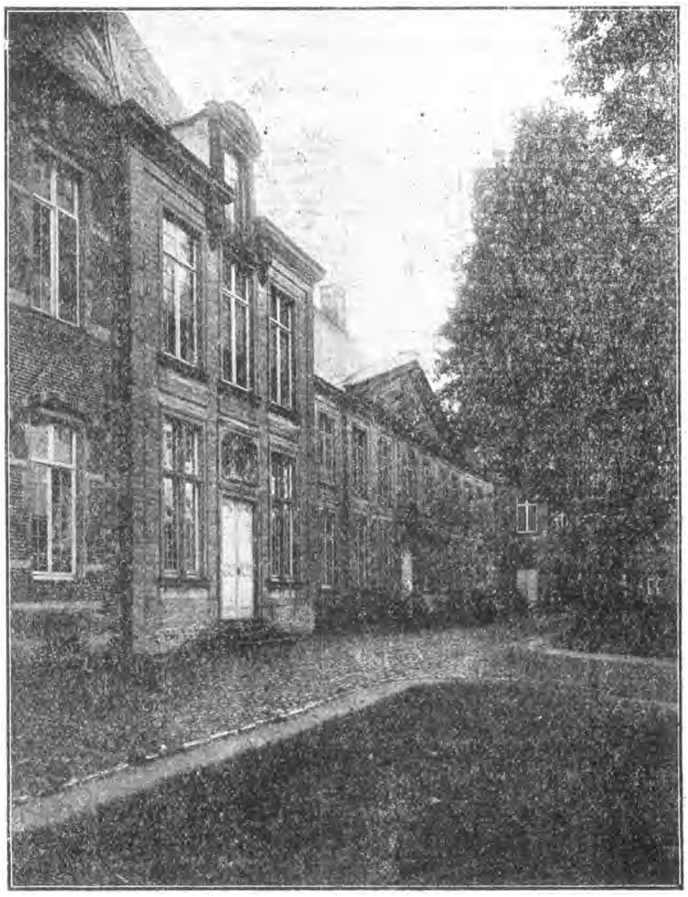

Abdij van Tongerloo. (Proeve van illustratie van het werk : STEDEN EN LANDSCHAPPEN ; deel I, De Kempen).

Nadat aardrijkskunde en geschiedenis hun deel kregen, bekomt de kunst, als natuurlijk kultuurverschijnsel insgelijks een hoofdstuk, dat, in waarheid niet het minst belangwekkende is. Wel integendeel. Hier is Dr Ir. Stan Leurs op een terrein waar hij, als niemand, thuis is. Hij begint met de vaststelling, dat de bouwkunst vooral in de laat-gothische periode, de beeldhouwkunst in het Renaissance tijdperk van belang zijn geweest in de Kempen, dat daarentegen voor het verleden onzer schilderkunst de Kempen van weinig belang zijn. Derhalve is het begrijpelijk, dat in het

hoofdstuk «Oude Kunst in de Kempen» de schilderkunst niet behandeld wordt als de andere beeldende kunsten, maar er niet eens over reppen, vinden wij wel wat al te weinig. Het overzicht zoo van burgerlijke als van kerkelijke bouwkunst is vlot en aangenaam opgesteld, ook voor niet-vakkundigen, en dat is in een boek als het voorliggende, dat voor iedereen bestemd is, van veel belang. Ook wat over de beeldhouwkunst in de Kempen verteld wordt is belangwekkend, al blijft het alles, noodgedwongen, we geven het gaarne toe, wat te beperkt en daardoor wel eens te veel bloote opsomming.

We kunnen dit eerste boek van de reeks Steden en Landschappen niet genoeg lof toezwaaien ; zooals het vóór ons ligt voldoet het alleszins zoo naar inhoud, als naar vorm, en we hopen, dat deze bespreking er zal toe bijdragen den verkoop van het werk te bevorderen. Want daarvan zal afhangen of de reeks in sneller of langzamer tempo voortgezet zal kunnen worden. Al zijn we ook vol lof, voor enkele gebreken, waarvan de voornaamste het ontbreken van verwijzingen van den tekst naar de platen en van de platen naar den tekst, zijn we niet blind. Gaarne zouden we bij volgende deelen deze verbetering willen ingevoerd zien. Iets wat zich ook opdringt is onzes inziens een meer evenwichtige verdeeling van het rijke illustratie-materiaal. In dit deel over De Kempen is bijvoorbeeld aan de Kerken een te groot getal illustraties toegewezen in verhouding tot karakteristieke dorpsgezichten, waarvan slechts èèn voorkomt (Moll), en tot landschappen die de streek typisch vertegenwoordigen.

Wellicht wordt zulks bij een nieuwe uitgave, en zeker bij de uitgave der volgende deelen in 't oog gehouden, en zoo zal Vlaanderen een reeks boeken rijk worden, die — en ditmaal zij de uitspraak geen bloote banaliteit — in een bestaande behoefte zal voorzien.

De korte inhoud en het overzicht hier gegeven mogen doen zien, dat voornamelijk voor toeristen en wandelaars, voor hen die met open oogen rond zich willen zien, voor onderwijzers en onderwijzeressen, die vaak niet in de gelegenheid zijn vele en zwaarlijvige boeken te raadplegen en toch behoefte hebben aan degelijke dokumentatie, er hier een macht stof wordt geboden, waarmede allen ruimschoots hun voordeel kunnen doen. En daarom durven we verwachten, dat de uitgevers aan hun onderneming het genoegen zullen beleven, dat zij het recht hebben ervan te hopen. En we rekenen op de leden van V.T.B. om deze hoop tot werkelijkheid te maken. E.L.

ALLERLEI

Antwerpen's „Poesje". — Een echt Toerist wil kennen. Hij wil kennen zijn volk, zijn streek, zijn land.

Hij wil kennen zijn volk, in alle zijn uitingen van leven, zijn eigenaardigheden, zijn zeden, zijn gewoonten, zoowel die van het heden als uit het verleden.

* * *

Antwerpen bezit — en nog wel de eenigste van gansch het land — een marionettenspel of poesjenellenkelder, in den volksmond genaamd de «Poesje».

Gelijk de naam het aanduidt, heeft het spel plaats in een kelder.

Antwerpen's Poesje woont in het hartje van d'oude stad, nevens het oude Vleeschhuis, een mooi gebouw uit de XVI[e] eeuw. Stemmiger woon, meer in den geest van het spel zelf, is dus onmogelijk.

Antwerpen's poesje is bedreigd. Het moderne belastingssysteem en de moderne levenswijze strooken niet met het leven van den Poesje.

En toch moet de Poesje blijven leven. Dit stuk folklore, die brok geschiedenis moet blijven getuigen, daar, in de aloude stad, van de zeden onzer vaderen.

V.T.B. wil helpen. Hij wil tevens zijn leden laten kennis maken met de «Poesje». Hij richt binnen kort een reeks vertooningen in. Datum van opvoering en andere inlichtingen verschijnen in volgend nummer.

Enkele regels over het Zoniënwoud. — In de 14[e] eeuw bestond het bosch vooral uit hoogstammige beuken en diende als jachtwoud voor de Hertogen van Bourgondië en van Brabant.

Onder de regeering van Karel de Vijfde verarmde het woud door de toenemende zorgeloosheid.

In 1567 wierd het grazen der dieren beperkt. De Spanjaarden deden wederbeplantingen en baatten er ijzererts uit.

De Franschen hebben er gedurende hunne bezetting de meeste eiken neergeveld.

In 1825 kocht de «Société Générale» 11718 H[a]. In 1843 werd door de Staat het overige aangekocht zijnde 4386 H[a] voor 8 millioen 100.000 florijnen.

De grond is van Tertiaire formatie en bedekt met Haspengouwsche leem.

3516 H[a] zijn ingenomen door hoogstammige beuken ; eiken zijn hier totaal verdwenen.

Daarbij hoeven we nog 322 H[a] te voegen

waar de hoogstammigen de laagstammigen overheerschen. In deze beplanting vinden we meest (volgens belangrijkheid gerangschikt): eiken, beuken, esschen, olmen, witte populieren en berken.

Als bijzondere boomen weze genoemd: Visart-beuk en De Bruyn-eik.

Visart-beuk (20 m3), aldus genaamd ter gedachtenis van den Heer Visart de Bocarmé, heeft een omtrek van 4 m. een hoogte van 22 m. Men schat zijne waarde op 25000 fr.

De Bruyn-eik (15 m3 500), naar den oud-minister van Landbouw, heeft een omtrek van 3,50 m. en 22 m. hoogte.

Cand. sc. agr. K. Hambrouck.
Lid V.T.B. nr 1561.

GEMENGD

—

Nieuwe maatregelen van de Duitsche regeering met betrekking tot de Visa. — De rijksregeering heeft strenge maatregelen genomen, met betrekking tot de visa voor Duitschland. Anderzijds hebben de consulaten in den vreemde last gekregen zeer voorzichtig te zijn met het toestaan der visa.

Ieder vreemdeling, die er een verlangt zal nauwkeurig bestemming en doel zijner reis moeten bepalen. Wanneer kan verondersteld worden, dat de vreemdeling slechts naar Duitschland wenscht te reizen om er begunstigd door den hoogen wisselkoers van zijn land, tegen verminderden prijs te verblijven, zal het paspoort hem geweigerd worden.

De toelatingen om in Duitschland te verblijven zullen ten andere aan een veel strenger onderzoek worden onderworpen, dan tot nu toe het geval was.

* * *

De Waesstatie. — Voor de reizigers die het *Waesland* moeten bereiken of viceversa, is de huidige ligging van de Waesstatie te Antwerpen ellendig en vooral tijdroovend.

Thans heeft het spoorwegbestuur het plan opgevat om die statie voortaan op den linkeroever op te richten op het grondgebied van St Anneke, het huidige Vlaamsch hoofd.

Met ijver wordt aan de plannen gewerkt, zoodat dit belangrijk vraagstuk weldra zijn gewenschte oplossing zal bekomen. De nieuwe statie zal in hout worden opgetrokken en dit werk staat in nauw verband met den aanleg van het nieuwe kanaal Burght-Sint Gillis Waes, waarvan de plannen eveneens met den vereischten spoed worden opgemaakt.

Van de andere zijde staat de hervorming van de Waesstatie ook in verband met den verbindingsdienst der beide Scheldeoevers, iets wat voor onze haven en onze stad van kapitaal belang is.

* * *

Kunstfeesten. — Volgende vooraanstaande Noord-Nederlanders zijn voornemens een kunstreis door Vlaanderen te ondernemen.

Van Riemsdijk, de Veluwsche boerenzanger, die verleden jaar te Oostende en te Kortrijk veel bijval inoogstte met zijn kluchtige zangen en voordrachten;

M. Advokaat Kamp, vooral bekend om zijn humoristische voordrachten, maar die ook het klassieke naar behooren weet te vertolken;

Mej. M. van Royen, leerares aan het Kon. Conservatorium van Muziek te 's Gravenhage, zang- of declamatieavonden.

Vlaamsche vereenigingen die op een optreden van bedoelde kunstenaars zouden gesteld zijn, kunnen zich wenden voor datum en voorwaarden tot Dr H. Dubois, 6, Madridstraat, Oostende.

* * *

Een nieuwigheid te Brussel. — Met blijdschap stellen wij vast dat het eerste Vlaamsch Artistiek Cabaret in Vlaanderen tot stand komt.

Wij hadden het genoegen de prachtige inrichting van de N. V. «Oud Brussel» in al zijn bijzonderheden te bezichtigen, en kunnen de Vlamingen met volle vertrouwen aanraden een bezoek aan deze inrichting, (Schouwburg Artistiek Cabaret en Herberg) Mechelsche straat 25A te Brussel te brengen, waar zij een genoegelijken en gezelligen avond kunnen doorbrengen.

* * *

Rijkstuinbouwschool te Vilvoorde. — Er wordt medegedeeld:

De 39e zittijd van de Curcus van Koloniale Teelten is begonnen op Donderdag 10 October om 14 u.

De lessen mogen kosteloos gevolgd worden. Zij worden in het Vlaamsch en in Fransch gegeven, alle Donderdagen van 14 tot 18 u.

De cursus zal eindigen in Maart en mag gevolgd worden door de personen die eene aanvraag richten tot den heer Bestuurder der school.

* * *

Padvinders die in groep reizen. — Door het algemeen secretariaat van het Ministerie van Spoorwegen wordt meegedeeld dat de padvinders die in groep reizen gelijk-

gesteld worden met de leerlingen van onderwijsgestichten op schooluitstap en vervoerd tegen dezelfde voorwaarden.

* * *

Het aantal auto's over de wereld. — De ontwikkeling van de betrekkelijk nog jonge automobiel nijverheid, schrijft «Wirtschaft und Statistik», heeft den laatsten tijd zulk een snelle vlucht genomen, dat volgens Fransche en Amerikaansche opgave het aantal personen- en vrachtauto's over de geheele wereld op 1 Januari 1922 12.598.000 bedroeg. Daarvan komen er niet minder dan 11.162.000 op Noord- en Zuid-Amerika, 1.111.000 op Europa, 144.000 op Azië, 125.000 op Australië en 56.000 op Afrika. Alleen de Vereenigde Staten beschikken over 10.465.996 automobielen, 't geen wil zeggen dat de automobielvoorraad der Noord-Amerikaansche Republiek 7 1/2 maal zoo groot is als die van alle andere landen te samen, ofschoon de Vereenigde Staten slechts 6 t. h. van de bevolking der wereld herbergen.

De automobielvoorraden in de belangrijkste landen bedragen :

	1914	1922
Vereenigde Staten	1.300.000	10.465 996
Groot Brittannië	245.900	497.580
Canada	46.600	463.450
Frankrijk	100.000	236.150
Duitschland	57.300	91 380
Argentinië	10.000	75.000
Italië	12.000	53.000
Indië	7.000	45.970
Spanje	8.000	37.560
Nieuw Zeeland	8.000	37.500
België	10.000	33.200
Brazilië	5.000	25.000
Mexico	4.000	25.000
Denemarken	8.000	22.260
Zwitserland	5.000	18.000
Noorwegen	—	14.340
Zweden	5.000	14.250
Nederland	3.000	13.500
Japan	—	12.260
Chili	—	10.000
Roemenië	1.600	8.500
Siam	—	2.190

* * *

Kostelooze Visa's voor Italië. — Het Italiaansch Gouvernement heeft bepaald, dat, voorloopig gedurende een jaar aan de Belgische onderdanen die naar Italië reizen, kosteloos het visum op hun pas zal worden verleend.

De Zeehaveninrichting te Brussel wordt ingehuldigd. — Grootsche feesten worden ingericht ter gelegenheid van het voleindigen der werken van het zeekanaal van Brussel tot aan de Rupel. Zij zullen plaats hebben op 12 en 13 November a. s.

* * *

Het herstel van Dendermonde. — De Koninklijke Kommissie van Monumenten heeft veel klachten ontvangen over de wijze, waarop Dendermonde herbouwd wordt. Zij zelf heeft een protest uitgebracht, omdat zij niet gehoord werd inzake den wederopbouw. Dit protest geschiedt bij monde van kanunnik Van den Gheyn, senator Vinck en ridder Schellekens en loopt vooral over het sloopen der vestingen die een hooge oudheidkundige waarde bezaten.

Te Lier, Yper, Brugge en elders heeft men van den vestingwal gebruik gemaakt, om de stad een prachtigen kring van singels te schenken, en ze door een krans van groen te omringen.

«Te Dendermonde», klaagt men, «heeft men buiten elk plan hektaren grond in de grachten gevoerd, deze grachten gedempt, boomen gerooid, enz.»

Mededeelingen van het Secretariaat V.T.B.

—

Vergaderingen en uitstappen.

15 Oktober : Provinciale vergadering te Kortrijk. Om 11 uur, vergadering, Vlaamsch Huis, Groeninghestr., Kortrijk. Om 1 uur, gezamenlijk middagmaal. Om 14 uur, wandeling door de stad (Begijnhof, Belfort, Broeltorens, Stadhuis.)

22 Oktober : Uitstap naar het Zoniënbosch. onder leiding o. a. van den Heer Van der Swaelmen. Bijeenkomst om 9 1/2 u. Rouppeplaats Brussel, terugkeer langs Auderghem. Zij die vermoeid mochten zijn kunnen in de omstreken van Groenendael blijven en van daar met den trein naar Brussel terugkeeren. (Zie ook ons nummer van 1 Oktober).

De leden-deelnemers vertrekken uit Antwerpen om 8 u. 1. Uit Mechelen om 8 u. 27, uit Gent om 8 u. 6, uit Aalst om 8 u. 41, uit Leuven om 7 u. 32.

De leden uit Antwerpen welke in groep wenschen te reizen, kunnen zich laten inschrijven op het secretariaat, den 17 en 18 dezer, tusschen 3 en 6 ure namiddag.

Er kan niet gezorgd worden voor middagmaal, ieder neme dus zijn voorzorgen.

In Vooruitzicht: Op 7 November voorstelstelling in de Poesje te Antwerpen.

Aandacht.

Onze postcheckrekening is gebracht op naam Hr. Frans Neyes, nr 93627. Het innen der bijdragen van de leden, ingeschreven in de eerste helft van Oktober, zal gebeuren in de week van 15 tot 22 Oktober. Het is gewenscht ten einde moeilijkheden en onkosten te sparen, dat de personen welke tot den V.T.B. toetreden het bedrag hunner bijdrage bij de inschrijving bij voegen.

Boeken, Kaarten, Knoopen enz. worden enkel verzonden na ontvangst der gelden.

Onregelmatig bestellen van «De Toerist».

Klachten komen aanhoudend van leden welke soms hun nummer niet ontvangen; wij herhalen nogmaals dat alleen het postbeheer hiervoor verantwoordelijk kan gesteld worden; onze leden moeten zich dus desgevallend tot hun postkantoor wenden.

Onze leden dienen wel in acht te nemen dat het niet voldoende is, bij adresverandering, alleen het secretariaat te verwittigen; ook het postkantoor hunner omschrijving moet daarvan op de hoogte gesteld worden.

* * *

Wij drukken het onze leden nogmaals op het hart, gezien de weinige geldmiddelen waarover wij beschikken, niet te vergeten bij gebeurlijke vragen om inlichting, de noodige postzegels voor het antwoord bij hun schrijven te voegen.

Stel U in regel a. u. b.

Er zijn nog steeds leden welke hun bijdrage niet betaald hebben. De eenen waren afwezig bij het aanbieden van het kwijtschrift; de anderen vergaten hun huisgenooten te verwittigen, nog anderen waren verhuisd. Ten einde verdere onkosten te vermijden, verzoeken wij bedoelde leden het bedrag der bijdrage op onze postcheckrekening nr 93627 te storten.

Wij hopen dat zij zich zoo spoedig mogelijk in regel zullen stellen, opdat het toezenden van het orgaan niet geschorst worde.

De lidkaart zal hun dadelijk na vereffening worden toegezonden.

Prachtige Onderscheiding.

Het Bestuur van den Vlaamschen Toeristenbond denkt de tolk van al de leden van V.T.B. te zijn, met zijn gelukwenschen aan te bieden aan onzen redaktiesecretaris Dr Ing. Stan Leurs voor de mooie onderscheiding: Nr 1 geklasseerd in den inter universitairen wedstrijd, faculteit van Letteren, Wijsbegeerte en Godgeleerdheid met zijn werk «De Romaansche Bouwkunst in het Hertogdom Brabant», ingestuurd met 4 nevenstellingen.

Nummers 1-2-3 De Toerist zijn uitgeput.

Voordrachten.

De Vlaamsche Toeristenbond zal, in de plaatsen, waar het eenigszins mogelijk is, tijdens de wintermaanden, voordrachten inrichten, welke ongetwijfeld buitengewonen bijval zullen genieten daar gunstig bekende Vlaamsche voormannen reeds hun medewerking als sprekers hebben beloofd. Natuurlijk zullen deze voordrachten hoofdzakelijk handelen over reizen en opgeluisterd worden met prachtige lichtbeelden.

Wij verzoeken onze afgevaardigden dringend het Bestuur van den V.T.B. op de hoogte te stellen van hun werkzaamheden.

Voor steun en medewerking kunnen onze leden zich steeds aanbieden te Antwerpen, Secretariaat, St. Jansplaats, 29.

Brugge, Mej. Dupon, Genthofstraat 25.

Brussel, Hr. Chr. de Does, Kon. Maria-Hendrikalaan, 108.

Gent, Hr. Gyselinck, Begijnhoflaan, 31.

Hasselt, Hr. Gruytens, advokaat, Stadhuisplein.

Mechelen, Hr. Peeters, Lange Schipstr. 48.

Onze geldelijke hulpmiddelen zijn, jammer genoeg, zeer beperkt, en wij rekenen dus op den steun en de bereidwillige offervaardigheid onzer leden om deze voordrachten prachtig te doen slagen.

Bezoekers van O. L. Vr. toren te Antwerpen worden niet bij 't Klokkenspel toegelaten. Aan dien toestand kan op heel eenvoudige wijze verandering gebracht worden. Men hoeft slechts de klokkenliefhebbers onder geleide toe te laten zooals dit b.v. te Mechelen het geval is.

VERSLAGEN.

Provinciale vergadering van O. Vl. op 10 September.

Onze eerste provinciale vergadering voor Oost-Vlaanderen, gehouden te Gent op 10 September l.l., mag als opperbest gelukt aanzien worden.

Om 10 uur opent de Hr. Gyselinck, ondervoorzitter voor Oost-Vlaanderen de vergadering.

Hij dankt de aanwezigen voor hunne flinke opkomst

Spreker zet het doel der bijeenkomst uiteen ; de Oost-Vlaandersche leden moesten elkander onderling leeren kennen, om beter te kunnen ijveren voor den vooruitgang van V.T.B.

Daarom zijn wij hier vereenigd ; veel dient er nog gedaan om zoohaast mogelijk het ledental op 10.000 te brengen.

Juffrouw Samijn geeft eenigen uitleg over de werking der afgevaardigden. Verscheidene leden zijn bereid de taak van den h. Gyselinck te vergemakkelijken en hem bij te staan.

H. Neys dringt bij de aanwezigen aan, om zooveel mogelijk eere- en beschermende leden aan te werven en te zorgen dat door de advertenties de bond finantieel gesteund wordt.

Het is 11 1/4 uur ; er is flink gewerkt. We begeven ons naar het Gravenkasteel waar de Heer Van Werveke ons wacht.

WANDELING DOOR GENT.

Onder de bevoegde leiding van den Heer Van Werveke, conservator der stedelijke Muzea van oudheden en der historische monumenten werd een bezoek gebracht aan het Gravenkasteel, thans grootendeels gerestaureerd onder de kundige leiding van Architekt Jozef de Waele.

Bedoeld slot werd in 1180 opgetrokken door Graaf Philips van den Elzas op de grondvesten van een andere burcht, welke vermoedelijk tot de IXe eeuw opklimt. Door de graven van Vlaanderen is het nochtans weinig betrokken geweest. Deze hielden er wel is waar ontvangsten en feesten, maar vernachten deden ze bij voorkeur in een der Gentsche abdijen. Van 1407 tot 1779 diende het kasteel als lokaal voor den «raad van Vlaanderen», de opperste rechtbank van het graafschap. Ten jare 1807 kwam het in privaat bezit en diende tot katoenfabriek. In 1887 werd het door de stad Gent aangekocht en van dan af nam de restauratie een aanvang.

Achtereenvolgens bezochten wij het poortgebouw, het voorhof, de kelders van den meestentoren (waarin nog overblijfsels van het IXe eeuwsch bouwwerk) en kuierden even op den walgang. Dan ging het bezoek voort langs de keuken, de architectonisch mooie ontvangstzaal, de vertrekken der gravin. Vervolgens klommen wij tot boven op het platform en genoten even van het prachtige gezicht op Vlaanderens hoofdstad, dat we daar te zien kregen. Wij wierpen dan nog een blik in de groote ontvangstzaal, waar het VII kapittel van het Gulden Vlies plaats greep om te eindigen met de ondergrondsche paardenstallen.

De namiddag werd gewijd aan een bezoek aan het lokaal van het rijksarchief, met zijn merkwaardige krocht en voorts de Sint Baafskerk waarvan de oudste deelen tot de XIIe eeuw opklimmen, maar welke voor het grootste gedeelte tijdens de XIIIe en XIVe eeuw werd opgetrokken. Vooral werd bewonderd de prachtige barokke graftombe van bisschop Triest van Jeroom Duquesnoy, de grootsche compositie van Rubens : de bekeering van Sint Bavo en ten slotte het sublieme werk der gebroeders van Eyck : de aanbidding van het Lam. Ten slotte overschouwden wij nog eens de stad en de Vlaamsche vlakte van af den toren.

—:—

Provinciale vergadering v. Brabant op Zondag 24 Sept. l.l.

Om 10 1/2 uur wordt de vergadering onder voorzitterschap van den Heer Chr. de Does in het «Hof van Tilmont» geopend.

De voorzitter heet de aanwezige leden welkom en dankt ze voor hun — gelet op de zeer ongunstige weersgesteldheid — talrijke opkomst. Hij geeft vervolgens eenigen uitleg over de werking van den Bond en over de tot dusver bekomen uitslagen. Te Brussel moet de V.T.B. bloeien ; overal in geheel het land is er Vlaamsche actie, opleving vast te stellen en dat is een reden tot verheuging, doch z. i. vergeten de Vlamingen te veel dat Brussel er ook is en wordt de hoofdstad te veel aan zichzelf overgelaten ; ook op ons gebied blijft Brussel ten achter! Wij, V.T.B.-ers, moeten door onze werking uiting geven van Vlaamsche kracht en onze bond doen worden tot een groot en stevig gebouw.

Vervolgens handelt de Voorz. over de te vervullen rol der Afgevaardigden en hij drukt de wensch uit, dat er hier, zooals dat reeds elders, o. a. te Gent, gebeurde, flinke werkers zouden gevonden worden die door hun ijver het Hoofdbestuur zouden ter zijde staan.

Mej. Leek, de Heeren Tanghe, Maucqoi, Van der Plassche, Van de Berghe, Verbouwe en Vervaecke zullen zich bijzonder belasten met de werking te Brussel en omstreken.

De Heer Leonard spreekt over het verschijnen van het boek : De Monografiën der Kempen onder leiding van Dr Ing. Stan Leurs, Redactie-Secretaris van ons orgaan.

Deze uitgave, welke het licht ziet met medewerking en steun van den V.T.B. is tot een prachtig geslaagd en keurig uitgevoerd boekwerk geworden, hetgeen de V.T.B. voor zeer geringen prijs (fr. 6.75) voor zijn leden verkrijgbaar stelt.

Voorts wenscht de Heer Leonard de volgende *dagorde* voor te stellen ;

DAGORDE

De Vlaamsche Toeristenbond, provincie Brabant, vergaderd te Brussel op 24 September 1922, in het «Hof van Tilmont» :

Vernomen hebbende, dat een vreemde Maatschappij gansch de duinenstreek tusschen Coxyde en Oostduinkerke heeft aangekocht en dat deze zinnens is deze zoo merkwaardige duinen — eenig overblijfsel van gansch onze eenmaal zoo bewonderde zeekust te schenden en te vernietigen ;

Eischen van de Openbare Besturen — zoowel Staat als Provincie — dat ze tusschen komen, opdat onze ongeëvenaarde duinen — een der heerlijkste toeristische punten van de Vlaanderenstreek — in hunnen ongerepten en oorspronkelijken toestand zouden behouden blijven ;

Wenschen de Vereeniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon geluk om haar initiatief en om hare onverpoosde en krachtdadige werking ;

Keuren volmondig de aansluiting en de verleende medewerking van het Bestuur van den V.T.B. bij gezegde vereeniging goed, en dringen bij het Bestuur er op aan, om alle mogelijke middelen toe te passen en allen steun te verleenen tot het beletten van dit echt vandalenwerk ;

Besluiten dezen beslisten wensch mede te deelen aan de Regeering en aan de pers.

Deze motie wordt door de vergadering met handgeklap algemeen aanvaard.

De Voorz. zet iedereen aan om zooveel mogelijk inlichtingen te verschaffen over alles wat op Toerisme betrekking heeft, Ook over de vergaderingen spreekt hij even. De Vl. Toeristen moeten zich door vergaderingen niet laten afschrikken. Willen wijelk ander leeren kennen dan zijn deze noodig ; zij versterken den band *aan* de Bond, en zij bevorderen de werklust en de werkkracht der leden *voor* den Bond.

Alleen op bijeenkomsten hoort men wat gedaan is, wat nog gedaan moet worden en.... wat men zelf doen kan. Na ten slotte een hartelijk woord van dank aan de aanwezigen en een «tot straks bij de wandeling» wordt de vergadering te 12 uur gesloten.

DE WANDELING.

Rond 2 1/2 uur vertrokken de opgekomen leden, trots een plassenden regen langs het Jubelpark, naar Tervueren. Een eenig mooie rit. Heerlijk moet het zijn op een zomerdag ! Geheel door het bosch voert de tramlijn. Mooie dreven, prachtige lanen, kleurenpracht van den naderenden herfst.

Omringd door een prachtig park, staat het Koloniaal Museum (1) gift van Z.M. Leopold II. Het uitgestrekte en sierlijke gebouw is opgetrokken volgens de plannen van den Heer Guirailt, architekt aan het Fransche Instituut. Het werd ingehuldigd door Z. M. Albert I, op 30 April 1910.

We werden verwelkomd door den Heer Oppertoezichter, die dadelijk de wandelvoordracht begon. We laten hier een schematisch plan volgen, van wat er zooal te zien is ; moge het de leden aanzetten ook eens dit merkwaardig museum te bezoeken, opdat ze weten zouden wat Congo is en wat het voortbrengt.

Producten : Kopal, palmolie, maïs, rijst, maniok, zoete aardappel, caoutchouc in zijn verschillende bewerkingen, ivoor.

Delfstoffen : Goud, tin, lood, koper, ijzer.

Verschillende *houtsoorten* waaronder een prachtig «stukje» acajou van 4500 kg.

't *Leven* der negers wordt aanschouwelijk gemaakt door prachtige beeldengroepen : hun tenten, 't bereiden van den chikwanguc, hun muziekuitvoeringen, hun dansen, manieren van tatoueren.

De arbeid der negers : verschillende soorten van muziekinstrumenten, waaronder bijzonder trommels en bellen, een lange reeks van maskers van opperhoofden en fèticheurs, hun weefsels, waaronder echte kunststukjes, hun potten en ander huishoudgerief, en, lacht niet, hun «spreekbuis» zonder draad !

Dieren : Witte mieren, de schadelijke tsétsé vlieg ; schorpioenen, chimpanzés en gorillas, olifanten, giraffen, antilopen, zebras, miereneter, buffel en rhinoceros.

En........ vijf uur slaat de klok ! Met tegenzin moeten we de wandelvoordracht staken.

Na een woord van dank aan den Heer Oppertoezichter vanwege Juffrouw Samijn, wordt overgegaan tot het volgende punt van den feestwijzer : een wandeling door het bosch naar Jezus-Eik. Helaas, de zon houdt zich schuil achter een grauw-grijze lucht. Er wordt beraadslaagd ; eenige leden, bang voor een regenvlaag die dreigt, vinden het raadzaam naar de hoofdstad terug te keeren ; de andere

---

(1) Het Museum is kosteloos open voor het publiek van 1 April tot den 31 Oktober ; de Zon- en Feestdagen van 10 1/2 tot 5 uren ; de Werkdagen van 10 tot 5 uren. Van den 1 November tot den 31 Maart ; des Zondags van 10 1/2 tot 4 uren en de werkdagen van 10 tot 4 uren. Des Zaterdags en de vooravond der wettige feestdagen, sluit het museum één uur vroeger.

— koene V.T.B.'ers — willen «wandelen». Onder de kundige leiding van de Heeren Mellaerts en Hering bezoeken deze echte Toeristen het mooie park van Tervueren.

Hoe vol rein genot is het bewonderen dier beukenboomen, opschietend lijk steunpilaren van gothische kerken ; hoe leerrijk zulk een wandeling, wanneer die verrijkt wordt door uitleggingen en ophelderingen zooals de heer Mellaerts het deed, bijvoorbeeld over het «Verdwenen Kasteel» ; 't weer zelf verhoogt de gelukkige stemmieg onder de aanwezigen, want gedurende dien uitstap van 1 1/2 uur viel er geen enkele druppel water !

Vader Avond komt zachtjes aangereden in zijn duisternis-spanne, en wij vangen de tocht aan naar het dorp Tervueren. Hier werden in de herberg van een onzer trouwste medeleden, onder het voordragen van menig vroolijk liedje en leuke declamatie, nog enkele gezellige oogenblikken vol Vlaamsche leute doorgebracht.

Nu terug naar Brussel. Een handdruk, een gewissel van : «Tot 22 Oogst, als we naar 't Zoniënbosch trekken», en ieder keert gelukkig en tevreden naar zijn haardstede terug.

Een flinke, nuttige, leerzame, maar tevens een vroolijke dag ! H.

V. T. B. Tak Mechelen.

Zaterdagavond l.l. belegde de V. T. B. tak Mechelen, een plaatselijke vergadering. De uitgenoodigden waren talrijk opgekomen.

Door een der leden werd de wensch uitgedrukt door bemiddeling van den V. T. B. aan de kust een Vlaamsch hotel te zien inrichten.

Er werd besloten een algemeene vergadering te houden op Zaterdag 14 October e.k. te 8 uur, in het lokaal « De Eendracht », Veemarkt, ten einde een bestendig bestuur voor Mechelen te kiezen.

Cursussen van Tak Brussel, van het A. N. V.

Hieronder opgave der cursussen ingericht door het Algemeen Nederl. Verbond, tak Brussel, in zijn lokaal Ern. Allardstraat, 11 (bovenzaal), den Dins-, Woens- of Vrijdag. telkens te 8 of 9 uur 's avonds. Iedere cursus bestaat uit een 4-tal lessen (1 les per week). Schikking derwijze dat éénzelfde persoon al de cursussen kan volgen. Lesgeld slechts 2 fr. voor den volledigen cursus :

Vóór Nieuwjaar :

1e Dr W. Van Eeghem : 17e Eeuwsche Nederl. Letterkunde. (Inleiding tot het werk van Willem Ogier. — Cultuur-historische beschouwingen).

2e Dr Froidmont : Moderne Engelsche Letterkunde. (Van 1800 tot ± 1860. Dickens, Eliott-Thackeray, enz.)

3e Mr W. Theelen : Inleiding tot 't Belgisch recht. (Nieuwe wetten-verklaring, enz.)

Voorts zullen na Nieuwjaar nog zeer waarschijnlijk de volgende cursussen ingericht worden :

1e Dr P. De Vaere : Differentiaal en integraal rekenen.

2e Paul Kenis : Vagebondenliteratuur der XVe eeuw. (Villon, enz.).

3e Dr Van der Linden : Sterrenkunde of Relativiteitstheorie van Einstein.

4e Omer Wattez : Een onderwerp over muziek.

En anderen.

Zoo spoedig mogelijk, aan den secretaris (Eug. Demolderlaan, 2 Schaarbeek) te laten weten welke cursussen men wenscht te volgen. Juiste datum en uur zal naderhand aan de deelnemers worden bericht.

Ieder lid mag, mits aparte betaling van 3 fr. per cursus, een niet-lid medebrengen.

Ingekomen boeken, enz.

Wij ontvingen :

Vanwege de **Afdeeling Handel** van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel — 's Gravenhage, Bezuidenhoudscheweg 30, werd ons toegezonden :

1. Aperçu du Commerce et de l'Industrie des Pays-Bas.
2. A general vieuw of Trade and Industry in the Netherlands.
3. Verslag omtrent Handel, Nijverheid en Scheepvaart 1920.

***

Librairie des Guides Conty — Paul Mellottée. Editeur. Paris. Rue Monsieur le Prinse, 48.

Volgende serie uiterst fijn verzorgde reisgidsen :

Guide officiel de la Zone des Armées. (La voie Sacrée). *10 frs.*
Belgique. Champs de Bataille. *7,50 frs.*
Official Guide to the War Zone. (The Sacred Way) *10 frs*
Paris. prix *12 fr.* ; Paris Lyon-Marseille. *7,50 fr.* ; Méditérannée-Corse. *7,50 frs.* ; Est-Vosges-Alsace-Lorraine. *12 frs.* ; Bretagne. *12 frs.* ; Bords de la Loire. *12 frs.* : Algérie-Tunisie, *12 frs.* ; Arras, *2 frs.* ; Anvers *2,50 frs.* Reims, *2 frs.* ; Bruxelles, *2,50 frs.*

Inzonderheid de gidsen voor de fransche streken zijn zeer goed samengesteld en van een volledig stel landkaarten voorzien ; ze zijn onzen toeristen bijzonder aan te bevelen.

***

De zeer bekende uitgever **Karl Baedeker** van **Leipzig** liet ons volgende zending toekomen :

Schwarzwald - Odenwald - Bodensee 1921.

Hannover und die Deutsche Nordseeküste 1921.

Westfalen 1921. ; Rheinlande 1921. ; Süd Deutschland 1921. ; Schweiz 1921.

Ten gepaste tijde zal op deze uitgaven teruggekomen en eene bespreking eraan gewijd worden.

Voor alle toeristen is de Baedeker de meest betrouwbare leidsman.

Vraag aan uw vrienden of zij reeds aangesloten zijn bij V.T.B.

—

Werf Eere- en Beschermende leden aan.

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niet te veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat : St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr : VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 12.

Verbeteringen :

2536 Lievrouw, onderwijzeres — Aerseele
2504 Strubbe D., Rotterdamschestr. 33 — Antwerpen
2665 Van Praet-Van Geert, dorp — Baesrode
3050 Mev. Van Praet-Van Geert, dorp — »
2905 Van der Weeën Fr. — Denderleeuw
3025 Amssons Fr. Van Roeistr. 11 — Merxem
2719 Barenbergen W., Schildstr. 23 — Borgerhout
1949 Casoetto Fr., Oude Kerkstr. 7 — Antwerpen
1950 Mev. Casoeto « — »
2078 Salien F., St. Martensstr. 2 — »

3083 Brans Liza, Leopold II laan, 108 — St Jans-Molenb.
84 Brans Mieke » — »
85 Meusen E. H., onderpastoor — Pepinghen-Brab.
86 Braems Jeanne. Arenbergstr. 26 — Antwerpen
88 Peeters Desiré, geneesh., Leopoldstr. — Mechelen
89 De Munck J. — Assche
90 Dom E. H. onderpastoor — Putte-Cappellen
91 Vak en Ambachtschool, Prevenier, Bestuurder Statieplaats, 11, Lokeren
92 Bertrand Theodoor, Kerkstr. — Moerbeke-Waes
93 De Sutter Georges, Schoolstr. — »
94 Panier Karel, klerk St Laureyskaai, 12 — Antwerpen
96 Loonis Julia, Mej., Biekorfstr. 19 — »
95 Van Schoor Jan, klerk, Cameliastr., 1 — Berchem
97 Bakker-Overbeek Jef, Marialei, 13 — St. Mariaburg
99 Baté Joris, drukker, Statiestr. 467 — Puers
98 Panier Alfred, magaz., Nassaustr. 38 — Antwerpen
3100 Wauters Karel, Volsregeeringstr. 51 — Anderlecht
1 De Bom Joris, Delinstr. 59 — Antwerpen
2 Joris Elisa, onderwres, Constitutiestr. 14 — »
3 Corbey L. E. H., pastoor — Groote Spauwen
4 Catteleer Jan, Diamantsteeg, 2 — Antwerpen
5 De Wacker Laurens, St Laureystr. 71 — »
6 Moulckers Oskar — Neerlanden
7 Van de Wattijne Ferd., — Bassevelde
8 Van den Audenaerde J., Kroonstr. 56 — Borgerhout
9 Dingemans Emile, Cappelschestr. 74 — Cappellen
10 Van Asch J., Turnhoutscheb., 137 — Borgerhout
11 Cornelissen Frans, Abdijstr. 61 — Antwerpen
12 Cornelissen Mev. » — »
13 De Soete Maria, Boomsche Steenweg, 315 — »
14 Hofman Julienne, Dennenlaan, 24 — Wilryck
15 Van Oye Paul, Boudewijnstr. 6 — Gent
16 Deokmiju E. H., aalmoezen., Chateau de Thilliers — Frankrijk
17 Dallemagne E. H., rue Branville, 57 — Calvados
18 Blondeel Henri, — Pitthem (W. V.
19 Sacremans August, Hendr. v. Zuylenstr. 14 — Ukkel
20 Truyens Johanna, Stw. v. Alsemberg, 1027 — »
21 Truyens Alfons » — »
22 Verkeyn A., onderw. Boerhaavestr. 49 — Antwerpen
23 Verkeyn L. Jan de Laetstr. 1 — Borgerhout
24 Verkeyn L. Mev. » — »
25 Van Loock J., Berodestr. 58 — Antwerpen
26 Verhulst G., Gen. Capiaumontstr. 25 — Berchem
27 Martens, boekhouder » — »
28 Timmermans H., mej., Carnotstr. 93 — Antwerpen
29 Wouters Gustaaf, notaris — Baelen a/Neeth
30 Devroye Raoul, student — »
31 Bogaerts Frans, brouwer — »
32 Van Cauwenbergh Frans — Autgaerde-Brab.
33 Schroeyen Jaak, wijnen — Baelen a Neeth
34 Verlant Christiana, — Burght
35 Celis-Van Rillaer, Kloosterstr. 50 — Antwerpen
36 Celis-Van Rillaer Mev. » — »
37 Cools, schoolhoofd — Schriek
38 Vanderauwera, onderwijzer — »
39 Pelgrims, onderwijzer — »
40 Verschaeren, onderwijzer — »
41 Opdebeeck Laura — »
42 De Belser Jan, schoolhoofd — Berlaer-Heikant
43 Legrand Mev., Landbouwstr. 5 — Antwerpen
44 Lievens Ernest, Limburgstr. 116 — »
45 Hendrickx Adolf, Lge Herenthalsstr. — »
46 Hendrickx Mev. » — »
47 Gillis Ct., apoth., Oude Koornmarkt — »
48 Lamot G. M., Roodestr. 20 — »
49 De Vos Helene, Van Eycklei, 5 — »
50 De Maegt Mev., Fleronlaan, 7 — Vorst-Brussel
51 Senecaut Edward Pollepelstr. 9 — Antwerpen
52 Baeten Karel, brouwer, Kerkstr. 12 — Schooten
53 De Veughele Gustaaf » — »
54 Block Jozef, bureelbed., Paalstr. 86 — »
55 Van de Velde Alfons, » 5 — »
56 Verlinden Hendrik, brouwer — Brasschaet
57 VanderLinder Eduare, Maalderstr. 9 — Antwerpen
58 Verbruggen Lodewijk, Van de Wervestr. 49 — »
59 Lathouwers Jozefa, Rigastr. 26 — »
60 Eyskens Frans, Kweekerijstr. 56 — Borgerhout
61 Hermans Alfons, Bredabaan, 487 — Merxem
62 VandeWinckel Mej. Zuidkaai, 13 — Gent
63 Dewette Karel, Drongenstweg, 71 — »
64 Simons Victorien, Waaistr. 8 — »
65 Hussein Preter, drukk., Citroenstr. 9 — »
66 Braem André, onderwijz. Drongenstweg, 108 — »
67 Vermeersch Leopold, drukk., Rooigemstr. 84 — »
68 Sanglet Lod., bouwk., Rooigemlaan, 188 — »
69 Leyseele Jozef, houtdraaier, Overzetstr. 22 — »
70 Vlaamsche Padvinders, Hoogstr. 68 — »
71 De Baets Julius, Warnefordstr. 63 — St. Amandsberg
72 Verdeyen Emiel, beambte, Dorpstr. — Leefdael
73 D'Hooghe Frans, Fred. Lintstr. — Leuven
74 D'Hooghe Jeanne » — »
75 Aelbrechts Louis, scheepsbevr., Kanaal — Vucht
76 De Winter Lodewijk, Bredabaan, 207 — Brasschaet
77 Anthonissen Jozef » — »
78 Verlinden Reimond, » — »
79 VanderAuwera, Adolf, onderwijzer — Putte-Mechelen
80 Ceupens Em., onderwijzer — »
81 Guldentops G., onderwijzer — »
82 Croonen J., suikerbakker — »
83 Goossens Aug., handelaar — »
84 Borré Fr., beenhouwer — »
86 Beullen E., Lokaal Vlaamsch Front — »
85 Lambrechts J. bediende — Peulis O.L.V.
87 Van den Broecke K., Stationstr. — Aalter
88 Risseeuw I. A., bankier — Oostburg-Holl.
89 Versluys I., assuradeur — »
90 Senecaut-Pourveur, Pollepelstr. 9 — Antwerpen
91 Van Miert Theodoor, Kroonstr. 103 — Borgerhout
92 Kooyman Alfons, Vekestr. 53 — Antwerpen
93 Willems-Moens, Karpelstr. 138 — Gent
94 De Somere Jan, » 144 — »

3195 Verhaeghe Julien, Koornmarkt, 20 Gent
96 Hoeck Henri, Rooigemlaan, 1461 »
97 Van Larcke Emiel, Koornmarkt, 20 »
98 De Grouwe Jozef, Nieuwe Teresianenstr. 26 »
99 Janssens Frans, Krugerplein, 4 Borgerhout
3200 De Vos Gustaaf, Tuinbouwschool Vilvoorde
1 Grijpdonck Albert, Groote Plaats, 7 Baesrode
2 Goris Jozef, Van Langenhovestr. 1, St.Gillis-Dend
3 Van Tongerloo P.F., Kolveniersvest, 64 Lier
4 Neirijnck, Bagattenstraat, 119 Gent
5 Mev. Neirijnck » »
6 Waedeman, handelaar, Kuiperskaai, 3 »
7 Mev. Waedeman » »
8 Blanckaert Leo E.H., subregent Geeraardsbergen
9 Impens E.H. Maurits, Koophandelstr. 19 Lokeren
10 De Blik Paul, Schoolstraat »
11 Vandewijvere Jozef, St. Kruisstr., 3 Gent
12 Verheyden Albert, Ramstr. 5 Antwerpen
13 Lauwers Walter, Lemonièrestr. 77 »
14 Van de Ven Jozef, Wetstr. 89 »
15 Claes Mev. Joris, Jacobstr. 18 »
16 Weled. Mev. W. Van Hooff-Van Wezel, Van Breestraat, 120, Amsterdam
17 Van Hooste Joz., Kalkstr., 93 St.Niklaas-Waes
18 Loir Lod., kunstschild., Tabakstr. 30 »
19 Mechiels Hector, handel., Kalkstr. 68 »
20 Van Hove Alfons, handel., Statiestr. 40 »
21 Truyens Leo, Klein Boulevard, 26 »
22 Van Grotel Martha Eug. Joorstr. 38 Borgerhout
23 Mongaré Georges, Leop. de Waelstr. 3 Antwerpen
24 De Weerdt Henriette, Kleine Beerstr. 55 »
25 Van Duynen Jeanne, Valkenburgstr. 53 »
26 De Mayer Maria Mej., Statiestr. 151 Berchem
27 Plasch Edward, biersteker Ruysbroeck
28 Vandenbroeck Alfons, briefdrager »
29 Peeters Viktor, Yzerenwegstr. 13 Esschen
31 Moons Louiza, onderw[res], Erwtenstr. 5 Antwerpen
32 Monteyne Lode, leeraar, Dambruggestr. 53 »
33 Dom A., diamanthandelaar Nylen
34 Desmuel Richard, timm. Gasmeterlaan, 40 Gent
35 Maho E. H., Charles 2 laan, 19 St.Joost-ten-Noode
36 Verbouwe Georg., Statiestr. 46 St.Pieters-Jette
37 Bataille-Hiel Mev. Edw. Fiersstr. Schaarbeek
38 Bressers Adr., student, Peperstr. 20 Gent
39 Zetteler, Dageraadstr. 9 Brussel
40 Degrêve Pieter, Vandepeereboomstr., 6 Buysingen
41 Van Doyen Oscar, Vlagstr. 66 Antwerpen
42 Cloof Jozef, Constitutiestr. 62 »
43 Van Heerten, Conscienstr. 28 »
44 Buyssens Edg., tolbeambte, Dolfijnstr. 26 »
45 Meulman Hohn., Paardenmarkt, 78 »
46 Geerts Gaston, Patriottenstr., 13 Berchem
47 Gallemaert Bertha, Cappelenstweg, 42 Cappellen.
48 Peeters, Indienstr. 40 Antwerpen
49 Van Dijck Mathilde, bediend. Lange Lei, 24 Boom
50 Bakx Jos., schild., Baron Joostenstr. 10 Antwerpen
51 Van de Velde M., Rijselscheb. 115 Vl. Hoofd
52 Ringoir Wwe., Leemputstr. 59 Berchem
53 Cresens, Best. Athen. en Mid. School Diest
54 Vervaeke Willem, Toekomststr. 53 Kortrijk
55 Vervaeke Arnold, Brusselstr. 10 Moeskroen
56 De Lie Clara, onderwijzeres Geluwe
57 Bijtebier Raphael, ondernemer Heestert
58 Lernont Geeraard, timmerman Geluwe
59 Depoortere Gerard, bediende »
60 Van Damme Oswald, Van Straelenlei, 28 Merxem
61 Loyens Gerard, Cronjestr. 24 Borgerhout
62 Dewith Mathieu, Parmastr. 6 St. Gillis-Brussel
64 Janssens Jozef, Paardenmarkt, 21 Antwerpen
65 Feyt Martha, Balansstr. 130 »
66 Vandendries Juliette, Reetschestweg Aertselaer
67 **Vandendries Lucien** » »
68 Volant Hendrik, Pastorijveldstr. 21 Eeckeren
69 Deboeck Frans, beambte, Hespenstr. Aertselaer
70 Demeulder Louis, Eyckenstr, Reeth
71 Galens R., Van Hoorebekestr. 39 Ledeberg
72 Peeters A., Ledeganckstr. 8 Gent
73 Bombeke R., Florastr. 11 Ledeberg
74 De Schrijver M., Antwerpschestw. St. Amandsberg
75 Struyven J., Neerlandschestr. 13 Dormael
76 Ponsaerts J., Groote Steenw. 36 Halle-Boyenh.
77 Lauwers R., Bautsschoot, 15 Exaarde
78 Coremans V., Villa « Het Leen » Aerschot
79 Paepe Cyriel, Oostendschestw. St. Pieter-Brugge
80 Wullaert Hector, Juste Lipsestr. 10 Leuven
81 De Vlieger Jozef, Hoogeschoolplaats, 3 »
82 Tervooren Mej. Jozef Liesstr. 21 Antwerpen
83 Tervooren » »
84 Moors Albert, Lemurestr. 26 »
85 Van den Veyver J., St. Mattheusstr. 39 »
86 Van de Walle Emma, Ruick, 108 St. Pieters-Leeuw
87 Locus Germaine » 152 »
88 Severs Mariette, Brucom, 5 »
89 Severs Alice » »
90 Vandewalle Julia Mej. Ruick, 108 »
91 Mangelschots Marguerite » »
92 Decort Anna, Mej. » »
93 Decort Jeanne Mej. » »
94 Stroobants Alice Mej. Rukkelingen »
95 Stroobants Maria Mej: » »
96 Peeters Frans, schoolhoofd Lancklaer
97 Peeters Polidoor, student »
98 Berben-Albrechts Henri, handelaar »
99 Brabants Adrien, hotelhouder »
3300 Vastemans Marcel, Marthastr. 17 Laeken
1 Tollebeek Adolf, Groote Plaats Vollezeele-Br.
2 Dezeure Pieter, Damstr. 5 Antwerpen
3 Plas, brigad. Tolw., Viaduc-Dam »
4 Van Sul Leon, Zolastr. 8 Schaarbeek
5 Verwacht Hendrik, Karel Meerstr. 10 »
6 Pittois Alfons, Kerkstr. »
7 Desmet Victor, Harenschestw. 19 Vilvoorde
8 Partous Frans, Stw. v. Bergen, 655 Anderlecht
9 Depelsenaere Jos. landbouwer Vollezeele
10 Stockmans A., provincieraadslid Saventhem
11 Pluym Aug. C. Rodenbachlei, 27 Schaarbeek
12 Derudder Frans, v.d. Stichelenstr. St.Jans-Molenb
13 Van Outrijve Eug., Maria Collardstr. Droogenb.
14 Lannoy Arthur, Kerkstr. 193 Loth
15 Stevens Albert, Moerkerkestr. 33 Schaarbeek
16 Gats Pieter, Slachthuisplaats 7 Vilvoorde
17 Pladet Emiel, Krugerstr. Hoboken
18 Meeuweissen Jan, Ch. Decosterstr. 10 Brussel
19 Chanoine Louise Mej. Lierschestwg. 20 Mechelen

INHOUD van N[r] 15.

Rijssel. 225
Rothenburg, op den Tauber. 227
De Kempen. 229
Allerlei. 232
Gemengd. 233
Mededeelingen. 234
Verslagen. 235
Ledenlijst. 239

Drukkerij R. Bracke-Van Geert, Baesrode.

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

SECRETARIAAT V. T. B. ST. JANSPLAATS 29, ANTWERPEN POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN „LIBERTAS"
KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)

ADRES VAN DE REDACTIE:
BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang Nr 16 **1 November 1922**

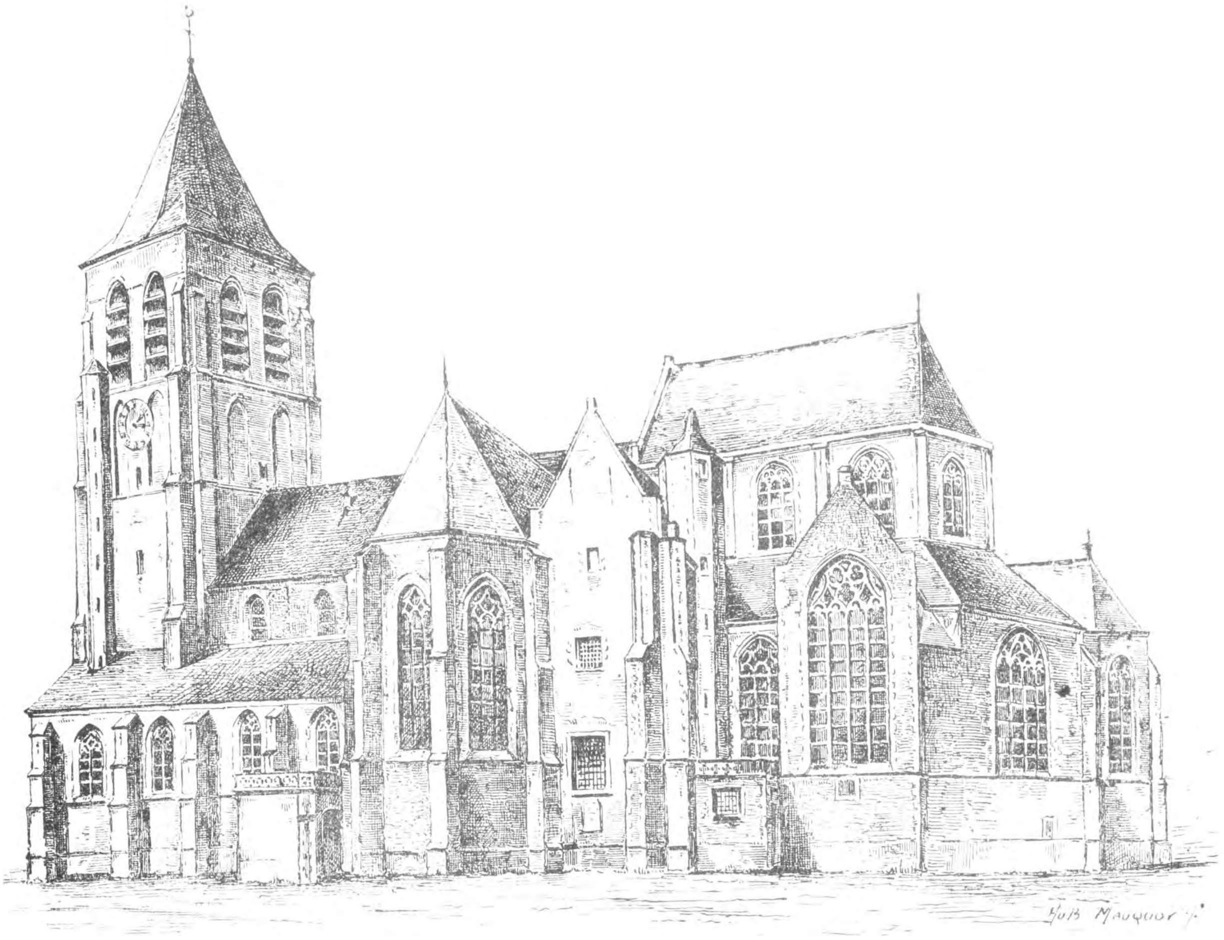

Kerk van Brecht.

Brecht en Sint Lenaarts

—

Brecht, kantonhoofdplaats van het arrondissement Antwerpen, is wat de oppervlakte betreft een der meest uitgestrekte gemeenten van ons land. De tamelijk uitgebreide dorpskom heeft, dank zij de nogal losse bebouwing en de aanwezigheid van enkele omtuinde deftige burgerswoningen, een niet onaardig voorkomen.

Ofschoon de plaatsnaam Brecht van Germaanschen (en dus van betrekkelijken jongen) oorsprong is,was de streek tijdens de romeinsche overheersching, en wellicht nog vroeger, reeds bevolkt Zulks bewijzen o. m. de lijkurnen van het La Tene type, welke hier enkele jaren gelegen op de «Locht» werden opgegraven. Tijdens de late piddeneeuwen moet Brecht zich tot een flink dorp hebben ontwikkeld, getuige de ruime parochiekerk welke in die dagen tot stand kwam. Maar vanaf het midden der XVIe eeuw beginnen de beroerde dagen en in meerdere mate misschien dan eenig ander dorp of vrijheid uit de streek heeft Brecht zijn aandeel in de lijdensgeschiedenis, welke van toen af en gedurende ruim honderd jaar de Kempen meemaakte.

In 1542 begint het met Marten van Rossum, welke al roovend en brandend langs hier optrekt naar Antwerpen. Maar met den tachtigjarigen oorlog neemt de «miserie» maar eerst voor goed een aanvang. In 1578 wordt Brecht geplunderd door Duitsche soldaten ; in 1579 heeft het dorp een aanval te doorstaan van de Fransche benden van Anjou ; in 1580 wordt het gebrandschat door het Spaansche garnizoen van Loenhout. Maar het ergste gebeurt in 1584, wanneer de soldaten van Parma, — welke toen Antwerpen belegerden — het heele dorp platbrandden, een groot gedeelte der inwoners vermoordden en de overlevenden op de vlucht dreven naar minder geteisterde plaatsen. Brecht bleef een paar jaren geheel verlaten liggen ; de enkele bewoners welke na dien tijd terugkeerden namen hun intrek in het kerkgebouw, waarvan de geblakerde muren nog waren staande gebleven.

Het duurde tot in het begin der XVIIe eeuw eer men met den heropbouw der geteisterde boerderijen begon. Maar het zou den armen Brechtenaren nog niet gegund zijn ongestoord van het herstelde erf te genieten. In 1622 houden de troepen van Spinola,welke Bergen-op-Zoom belegeren er leelijk huis, in 1624 is het beurt van de Spaansche troepen, welke Breda aanvallen.

Tijdens den Oostenrijkschen successieoorlog greep hier een treffen plaats tusschen Franschen en Keizerlijken ; ten tijde van Napoleon geraakten Franschen en Bondgenooten slaags in deze buurt.

Brecht, dat zich intusschen weer tot een welvarend landbouwdorp had weten op te werken, kreeg in den loop der XIXe eeuw een zekere economische beteekenis door het graven der Kempische vaart dwars door het grondgebied der gemeente en door het tot stand komen van steenbakkerijen langs de oevers van bedoelden waterweg.

De bijzonderste merkwaardigheid van Brecht is ongetwijfeld de ruime parochiekerk, aan Sint Michiel toegewijd. Door het feit dat het choor heel wat hooger is dan het schip, komt het gebouw uiterlijk veeleer schilderachtig dan harmonisch voor. Trouwens beide deelen, welke nochtans alle twee in dezelfde sobere laat-gothische architectuur (baksteen met witsteen afgezet) werden opgetrokken vertegenwoordigen twee onderscheiden bouwcampagnes.

In 1422 werden de grondslagen van den flinken westertoren gelegd. Deze is de oudste onder de Kempische torens over wier bouwdatum wij juist ingelicht zijn. Op de voorlaatste verdieping wordt op bescheiden manier de blindbogen-versiering toegepast, welk motief zich op de later gebouwde torens van de streek op een rijke manier heeft ontwikkeld.

Nadat de toren voltooid was kwam de beuk aan de beurt ; deze geraakte maar eerst in 1440 klaar; vermoedelijk werden ook de kruisbeuk en het choor kort daarna voltooid.

Dit koor bleef echter niet lang in stand. 40 jaar later maakte men aanstalten om het op ruimer schaal te herbouwen. «Int jaer ons Heeren MCCCC ende LXXXVI, doen waert dit werck begonst» zoo getuigt de steen,welke zich nog ten huidige dage in den buitenmuur van het koor aan de Sint Jozefskapel bevindt. Het karakteristieke van dit choor is de aanwezigheid van een omgang met kapellen, welke schikking, gebruikelijk bij een collegiaalkerk, iets zeldzaams is voor een plattelandsche parochiekerk.

Het choor is evenmin als het overige der kerk overkluisd ; de bekapping bestaat enkel uit houten tonnen. Dit had ten gevolge, dat bij de verwoesting van het dorp in 1584 de kerk geheel uitbrandde. Het duurde tot in 1610 eer de herstelde benedenkerk kon worden gereconcilieerd, en het choor werd maar eerst in 1630 voor den eeredienst weer beschikbaar gesteld. Daarna werd het bedehuis van een barokke meubileering voorzien, welke jammer

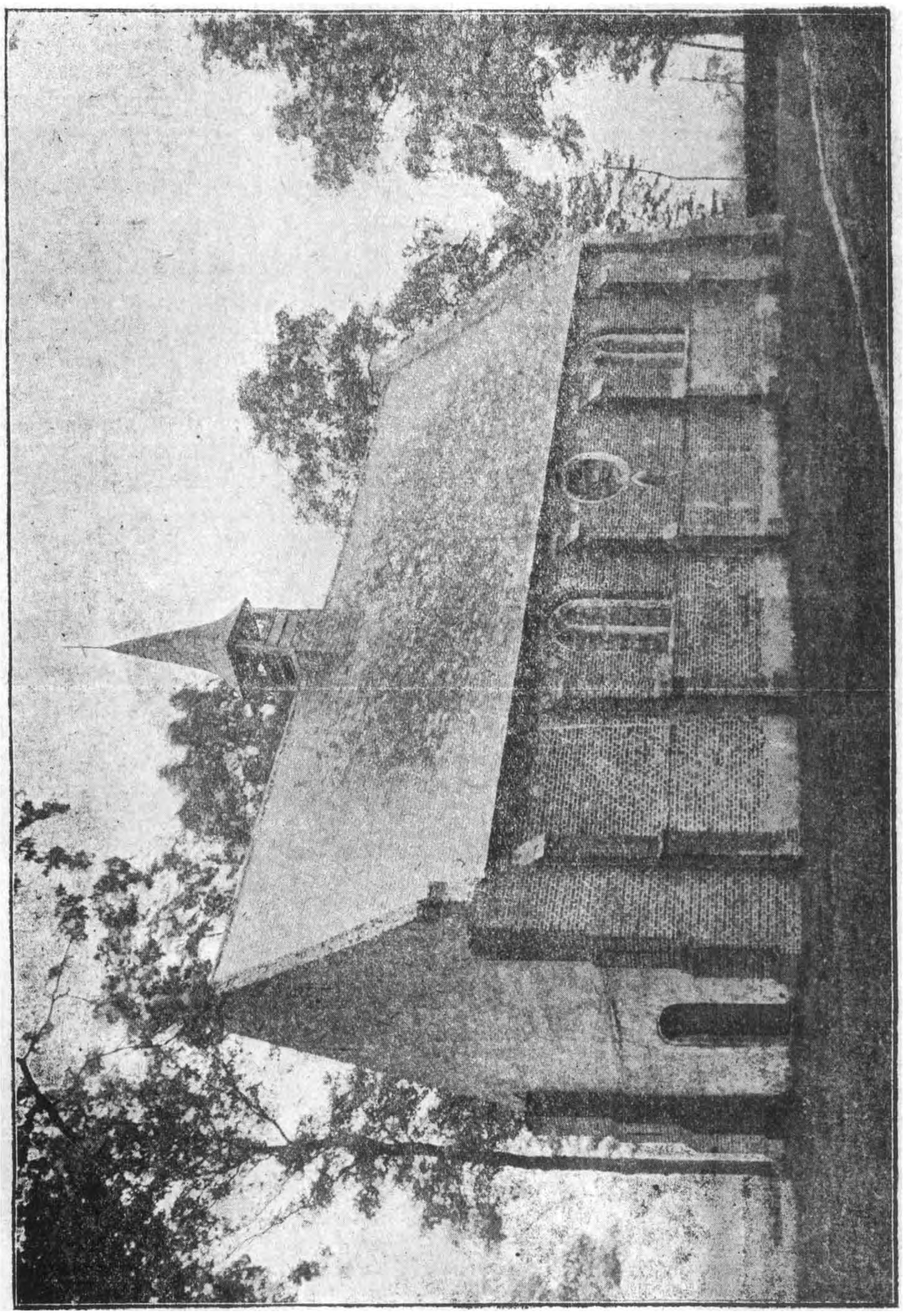

Photo J. Leemput

Brecht. — St-Theobalduskapel.

genoeg op het einde der laatste eeuw werd geamoveerd om voor weinig interessante neogothieke prullen plaats te ruimen; de mooie predikstoel bleef gelukkig bewaard.

Bezienswaardig is verder een mooi XVIIe eeuwsch beeld van den patroonheilige Sint Michiel, benevens een kunstig gedreven gouden relikwiehouder van omstreeks 1500. Het merkwaardigst zijn echter de luiken van den «tryptiek van Sint Joris», waaruit ongelukkig het middenstuk verdwenen is. Dit lang niet onverdienstelijk schilderwerk kwam rond 1490 tot stand.

Sinds enkele jaren heeft Brecht ook zijn museum. Men kan er voorhistorische oudheden zien naast gedenkstukken der oude gilden en documenten van folkloristischen aard.

Voor het huis «De Zwaan» bestaat nog, zoo het schijnt, de steenen afsluiting waarachter in vroegeren tijd de ambtelijke bekendmakingen gebeurden.

Voor het leelijke raadhuis prijkt een weinig interessant standbeeld van den XVIIe jurist Mudieus, een kind van Brecht evenals den wereldberoemden Jezuit Leonardus Lessius, de bekende tegenstander van den grooten Franschen denker Pascal. Ter eere van dezen laatsten hoopt men eerlang een monument te onthullen — dat laat het ons hopen een gelukkig effekt zal maken in het gemoedelijke Brechtsche dorpsbeeld.

De omgeving van Brecht is rijk aan schilderachtige plekjes. O. m. aanbevelenswaardig is de wandeling langs de pittoreske oude baan naar het gehucht Locht, een half uur gaans van het centrum der gemeente verwijderd. In een heel schemerige omgeving verheft zich daar een tamelijk ruime XVe eeuwsche kapel, den heiligen Theobaldus toegewijd en waarin zich een niet onverdienstelijk beeld van den heiligen Adrianus uit hetzelfde tijdperk bevindt. In de onmiddellijke nabijheid der bidplaats bevinden zich twee interessante oude pachthoeven. Deze waren in vroegeren tijd herbergen, waar de voerlui, die de eertijds tamelijk drukke oude baan volgden, even pleisterden. De aanzienlijkste dezer hoeven «de broeigans» heeft van binnen nog een en ander van haar oude stoffeering, o. m. een oude barokke trapleuning en een paar ruime schoorsteenen waarin nog de ouderwetsche haal hangt.

In het gehucht Broekhoven, gelegen in de richting Hoogstraten, bevindt zich eveneens een oude kapel. Deze is toegewijd aan Onze Lieve Vrouw van Zeven Weeën. Opgericht in 1459, afgebrand in 1584 en heropgebouwd in het midden der XVIIe eeuw heeft ze ten gevolge van een restauratie welke in het begin dezer eeuw plaats greep veel van haar oorspronkelijk karakter verloren.

Verdere interessante wandelingen kan men doen naar Brasschaet over de Miksche baan, naar Wuestwezel langs de moerassen en naar Sint Theunis over de hei en langs het mooie marmerven.

Dr I^r^ STAN LEURS.

Een dag te Tervueren

— —

Twee trams brengen ons rechtstreeks van Brussel naar hier. Nr 40 (Treurenberg) en Nr 45 (Naamsche Poort). Aan de «Vier Armen» stappen wij uit en slaan rechts af (de baan op Waterloo). Aan den ingang van 't Zoniënbosch volgen wij de eerste dreef links: de Ravensteindreef. Deze leidt ons naar het Kasteel van dien naam, wiens rijke boomgaard wij weldra tusschen de hooge beukenstammen ontwaren.

In vroeger tijden was Ravenstein een slot, omgeven met vruchtbare velden. De Hertogen van Brabant verbleven er dikwijls. In 1826 kocht het de Prins van Oranje. Na de omwenteling van 1830 werd het nationaal eigendom. In 1882 werd het aan den Koning gegeven als vergoeding voor zekere verbeteringen en verfraaiïngen uitgevoerd in het Kasteel en het Park van Laken. Deze vorst maakte er een jachtpaviljoen en optrekje van. Met den dood van Leopold II werd het Staatseigendom.

Sinds eenige jaren heeft de Koninklijke Golf Club de velden herschapen in prachtige grasperken, die het grootste en schoonste golfveld van 't land vormen. De wel onderhouden perken beslaan eene oppervlakte van 40 hectaren.

Bij Ravenstein begint de Koninklijke Wandeling, die wijlen Leopold II steeds volgde als hij naar zijn geliefkoosd Tervueren trok. De weg volgt den zoom van het woud. Links ondekt men, in de vallei der Voer, het dorp Tervueren. Het dichte, donker-groene geboomte van 't Park vormt den achtergrond van 't panorama. Nu gaat de weg het woud in tot aan de «Vlakte dreef», die leidt naar Jesus-Eyck. Hier begint het Capucienenbosch. Kenners van boomen zullen hier naar hartelust allerschoonste en zeldzame houtsoorten bewonderen in het Arboretum door den Staat aangelegd.

We gaan door de Capucienendreef ; de laan is aan beide zijden beplant met zeer oude sparreboomen.

De weg stijgt en rechts op den zoom van het woud, zien wij een beplanting van jonge dennenboomen. Daartusschen bloeit het nederig heidekruid. Verder op rijzen de boutrechte stammen van de ranke mastenboomen ten hemel.

Wij volgen de Terschueren dreef, links. Na een halve kilometer gaans staan wij vóór de puinen van het Capucienen-Klooster.

In 1626 gaf hare Doorluchtigheid Isabella aan de Capucienen-orde een deel van het bosch «alsook de daarop groeiende boomen»

Wij keeren langs de Terschueren-dreef terug naar de Koninklijke Wandeling en volgen deze tot aan de Wolvenstraat of Holleweg. Deze is een der schilderachtigste wegen der streek. Aan de linkerzijde staat eene oude kapel, thans geheel vervallen, zonder dat de bevoegde overheid ingreep. Daar bevond zich een schoon O.-L.Vr. beeld, vergeten door de beeldstormers, die in 1572 de kerk van Tervueren plunderden.

Wij slaan rechts af. Vóór ons liggen de vijvers van Robiano, gevoed door de Voer, een rivier die ontspringt in 't woud en die na een 18 KM. lange loop zich in de Dyle stort tusschen Leuven en Heverlee.

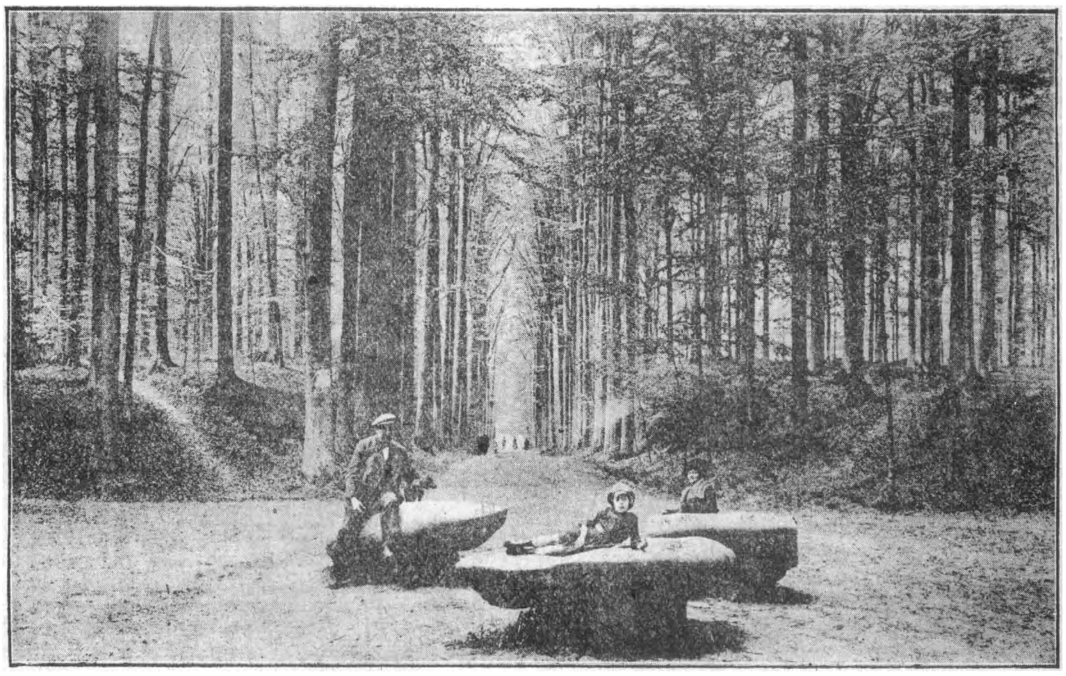

In het bosch : *De groote Dolm n.*

om er een klooster te bouwen. Dank zij de tallooze en rijke giften was het klooster reeds het volgende jaar in orde. De inwijding gebeurde met groote plechtigheid. De bloem van den Zuid-Nederlandschen en Spaanschen adel, alhier verblijvend, was aanwezig, met nooit-geziene pracht gekleed. Isabella kwam zich hier dikwijls in de eenzaamheid afzonderen. In ditzelfde Zoniënbosch, waar eens Jan van Ruysbroeck, de groote mystieker, zijne ziel louterde in het aanschouwen der prachtvolle natuur, kwam zij ook in eene eigen cel bidden, boetvaardigheid doen, en de wereld in diepe overpeinzingen vergeten. In 1796 werd het klooster verwoesd door de Franschen ; alleen de grondvesten zijn nog zichtbaar.

Rechts staat het «Hof van Bueren» of het «Hof over 't Water». Het gebouw bestaat uit een kasteel met kapel en eene hoeve «een groot steynen huys, een huys van plaisance». Katharina v. Egmont bewoonde het omstreeks 1500. De Hertog van Bure, een der beste veldheeren onder Keizer Karel werd door erfenis er eigenaar van. Willem de Zwijger erfde het later en verbleef er eenigen tijd. Het kasteel was toen een toevluchtsoord voor vervolgde protestanten. In 1568 werd het kasteel verbeurd verklaard, doch na de Pacificatie van Gent den zoon des Zwijgers : Willem van Oranje, hertog van Buren, teruggeschonken. In 1796 kwam het in bezit der familie Robiano. Het oude kasteel werd, eene halve eeuw ge-

leden, gesloopt. Boven den ingang zag men vroeger een witte steen, waarin de Zwijger de leus der Geuzen deed beitelen: «Geus tot den bedelzak». De Robiano's deden die woorden uitwisschen.

Wij vervolgen onzen weg en langs de Duisburgsche kasseide bereiken wij Tervueren, dorp dat ongeveer 5000 inwoners telt.

De kerk uit de XVe eeuw is een interessante brok Brabantsche hoog-gothiek. De kleine toren staat er ietwat misplaatst op. Binnen in de kerk vindt men de grafsteden van verschillende hertogen van Brabant, namelijk van Antoon van Burgondië, die in 1415 te Azencourt sneuvelde.

Wij begeven ons nu in het park langs den ingang op de Groote Markt. Rechts tusschen de eeuwenoude lindeboomen ontwaart men de kapel van den H. Hubertus. De legende verhaalt dat Hubertus, op jacht zijnde, een hert ontmoette, die het H. Kruis tusschen de hoornen droeg. Hubertus, die heiden was, bekeerde zich tot het Christelijk geloof. Het buitenhuisje dat de H. Hubertus er bouwde, en waar hij stierf in 727, werd de bakermat van het prachtige grafelijke kasteel van Brabant. Jan II onderteekende te Tervueren de vermaarde keure van Kortenberg. Edward III, Koning van Engeland gaf hier een prachtig steekspel in 1340. Gedurende de godsdienstoorlogen bleef het slot voor alle onheil gespaard, dank zij het sterke garnizoen dat er verbleef.

Onder Albert en Isabella werd hooger bedoelde kapel van den H. Hubertus gebouwd. Tot in 1914 had in de kapel jaarlijks — op 3 Nov. — een godsdienstige plechtigheid plaats ter eere van den «Patroon tegen razernij».

De jachtliefhebbers kwamen hier met honderdtallen en in het eeuwenoude woud weergalmden de zoete en droomerige tonen van den waldhoorn.

Iederen Zondag wordt er nu een soldatenmis gecelebreerd. Waar de schoone schilderijen, die de Kapel versierden, zijn verdwaald weet niemand te zeggen!

Tervueren was het geliefd verblijf van Karel van Lorreinen. Hij verbouwde het kasteel op zoo 'n gelukkige wijze, dat het niet alleen on-.elbare Brusselaars naar hier lokte maar ook veel vreemdelingen.

In 1768 begint het verval van het grafelijk slot. Karel vond de woning te vochtig, verliet het kasteel en deed op den zoom van het Zoniënbosch een paviljoen opbouwen dat eenige jaren later door brand werd vernield.

Jozef II verbleef te Tervueren in Juni 1781 en oordeelde dat het kasteel nog goed was..... om afgebroken te worden.

Alleen de stallen in 'n halve ronde gebouwd, bleven staan en dienen nu voor 't Belgisch leger. In 1806 richtten de Franschen een paardenfokkerij (haras) op, die het Fransch bewind in Belgie niet overleefde.

Onze weg loopt verder op den rechteroever van den vijver. We volgen den tweeden boschweg, die ons brengt naar de «Zeven Ster», zoo genoemd omdat er zeven (feitelijk acht) groote lanen op uitkomen. Op dit kruispunt ziet men een groote dolmen (in 3 verdeeld) 2000 kgr. wegend en ontdekt te Duysburg (in 1883).

We loopen langs een der lanen benedenwaarts tot aan den Vijver genaamd «de Vaart» dien wij nu volgen. De vijvers, ten getale van elf, scheppen op ieder oogenblik schilderachtige uitzichten. In den grooten vijver van «Vossem» is de vischvangst (hengelen), tegen betaling toegelaten. Op den oever van dien vijver, staat er, als een pareltje tusschen de hooge beuken, het witgekalkte «Spaansch Huis». Een kiekje is het waard. Zoo komen wij ten laatste aan het Koloniaal Museum». (Bezoek: alle dagen van 10 tot 17 u.) Aan de Statie vinden wij de tram terug, die ons naar Brussel voert.

Tervuerensis.

Ford-Touristen.

—

Een bijzondere briefschrijver zendt van uit San Francisco onder bovenstaanden titel een artikel in de N. Rott. Ct. dat een aardigen kijk geeft op een bepaald soort toerisme in de Vereenigde Staten:

Wij hebben hier een klasse toeristen, die naar ik meen in Europa minder bekend is. Avontuurlijke zielen met weinig kapitaal, doch behept met een onoverwinbaren lust tot reizen en trekken.

Men treft ze aan over de geheele Vereenigde Staten, natuurlijk meestal des zomers, doch als regel het geheele jaar door. Bijvoorbeeld: vader heeft zich met een klein kapitaaltje uit de zaken terug getrokken, of een oude tante is onverwachts doodgegaan en de erfenis is nog al meegevallen.

Dan wordt er niet lang overlegd, „now-they are going to see America." Voor een paar honderd dollars wordt een tweede-hands auto gekocht, liefst een Ford omdat zelfs in het kleinste dorpje daarvan alle reserve-onderdeelen verkrijgbaar zijn, en de groote reis begint.

Ze hebben al van kindsbeen af gehoord van

de wonderen van hun land: de Niagara, Yellowstone Park, The Grand Canyon of Arisona, Yosemite, etc. En nu trekken ze er op uit om dat altemaal eens kalmtjes te gaan bekijken. Op afstand wordt niet gelet, haast hebben ze niet, en benzine is overal verkrijgbaar.

En die afstanden zijn niet gering: het idiaal is dikwijls om van de eene kust naar de andere te rijden. Dat zou men kunnen vergelijken bijvoorbeeld met een tocht van Rotterdam naar Perzië, of van den Haag naar Moskou om maar eens een paar plaatsen op te noemen, hoewel de laatstgenoemde excursie lang zoo ver niet is als van New-York naar San Francisco!

Aan toilet maken wordt onderweg weinig gedaan, een paar valiesjes in den wagen met wat ondergoed en de meest onontbeerlijke benoodigheden, zijn gewoonlijk al wat mee genomen wordt. Sedert de demobilisatie kan men overal voor een schijntje goede kwaliteit militaire khaki, hemden, broeken en putties koopen, sterke en practische toeristen-kleeding bij uitnemendheid.

En betrekkelijk is zoo'n reis zoo goedkoop, vooral in de warme zomermaanden. Het is weleens interessant om een modernen catalogus te zien van goederen speciaal bestemd voor het gebruik van „auto-campers", zooals ze hier genoemd worden.

Want de groote attractie is, geheel onafhankelijk te zijn van hotels of logementen. Het slapen 's nachts kan op vele manieren geregeld worden. Er zijn verkrijgbaar uittrek-kussens waardoor de auto, net als een slaapwagen compartiment, in een groot bed wordt veranderd. De gordijntjes neer en de deuren op slot en het is een klein slaapkamertje geworden.

Voor wien dit nog te benauwd is, zijn keurige tenten verkrijgbaar, die tegen den wand van de auto worden opgezet en wanneer zij niet gebruikt worden, uiterst compact kunnen opgevouwen worden en op de treeplank medegevoerd.

Wilt u nog grootere luxe (of wanneer de heele familie medegaat), dan kan men zich een z.g. „trailer" aanschaffen: een tweewielig wagentje ook al op luchtbanden, dat achter aan de auto onwrikbaar wordt vastgeschroefd en waarop men verscheidene tenten kan medevoeren.

De catalogus van al dergelijke kamp-artikelen is onuitputtelijk. Er zijn bij opvouwbare tafels en stoelen, samenklapbare fornuizen, potten en pannen die alle in elkaar passen, gevoerde slaapzakken, miniatuurgramophonen, luchtmatrassen en dito kussens, om er maar eens een paar op te noemen.

Het is een wonderlijk avontuurlijk leven, al moet men het eenvoudige voor lief nemen en niet te veel luxe verwachten. Maar dat is dikwijls van een zomervacantie-tocht de halve pret, niet waar?

En zoo trekken ze elken zomer bij tienduizenden door de geheele Vereenigde Staten: vader en moeder vóór, achterin de blijgezonde en donker verbrande snuitjes der kinderen, de treeplanken hoog beladen met tenten en valiezen en dikwijls een paar potten en pannen achteraan bungelend.

Let wel, wat ik hier beschrijf is de uitgang van den ongefortuneerden man, die geen hotels betalen kan en wien groote tochten per spoor te duur zijn. Maar met zijn autootje kost het hem slechts wat benzine en smeerolie en zijn eten komt hem op niet meer dan het hem thuis zoude kosten.

Amerika is het land van de smakelijke en praktische blikjes, in het voorbijgaan worden 'smiddags een paar pond vleesch gekocht en wat eieren en zoo leeft men van den eenen dag op den anderen. 's Avonds wordt ergens op een mooi plekje, liefst bij stroomend water, halt gehouden. Iedereen is druk in de weer om tenten op te slaan, water te halen voor moeder, die haar fornuisje reeds opgezet heeft, en als er een beek in de buurt is, dan zit de heele familie in een oogenblik in het water. Gezond en goedkoop tevens.

En gezellig ook, want veelal gaat men met vrienden of familieleden te samen in een groepje van twee, drie of meerdere auto's. Zelfs stokoude opa en omoe worden dikwijls meegevoerd, om niet te spreken van den huishond, die meestal een vast plaatsje op spatbord of treeplank heeft en hoogst eigenwijs de voorbij snellende wereld aankijkt van zijn rammelende zitplaats.

Heeft men een bijzonder mooi plekje gevonden, dan blijft men dikwijls een paar dagen langer hangen, het hoofdpunt van het programma is namelijk: weg uit de stad en volop buitenlucht!

Dit alles doet ons onwillekeurig terug denken aan de ouderwetsche woonwagens, waarmede kermisklanten en zigeuners vroeger en ook thans nog door ons land trokken en trekken. Maar het groote verschil, dat waar dezen onwelkome gasten waren en aan burgemeester en veldwachter veel zorg gaven, de „autocampers" daarentegen overal gaarn-geziene gasten zijn.

Al voornamelijk omdat ze den winkelstand geld in het laatje brengen. Ze koopen hun levensmiddelen, hun benzine en olie, gaan 's avonds graag naar de dichtbijzijnde bioscoop.

En zoo hebben nu de meeste steden al, even buiten de stad, een groot veld ingericht waarop een bord met groote letters staat te lezen : Free autocamp.

En waar dat eerst maar een stuk ledig terrein was, hebben we hierin ook alweer luxe gekregen.

Er is een waterleiding gelegd met standpijpen en drinkwater-fonteintjes, men heeft er groote publieke ovens gebouwd. De mooiste vrije auto-kampeerplaats, die ik tot nog toe zag, was te Denver in den staat Colorado.

Er was een oud tentoonstellingsterrein en dat heeft men nu gemodelleerd tot autokamp. Geheel gratis en vrij kan iedereen er met zijn auto binnen komen en er zoo lang blijven als hij wil. De stad heeft er een koffiehuis laten bouwen, dat heel goed verpacht is en waar de toeristen goedkoop kunnen eten en moeder de vrouw aldus een kansje krijgt om ook eens uit te rusten van hare culinaire besognes. Er zijn overvloedig electrisch licht, badkamers en douches, waar men voor een prikje warme en koude baden kan nemen, een wasch- en strijk-inrichting, een kruideniers-winkel, een ijskelder, een limonade en roomijstent.... en een mooi houten plankier voor de danslustigen, waar elken middag een strijkje kwam spelen en iedereen kon dansen a raison van vijf centen per dans. En natuurlijk een publieke telefoon.

En het klinkt haast ongelooflijk, (maar ik heb de cijfers van de Kamer van Koophandel), den vorigen zomer rekende men door elkaar op een vlottende bevolking van vier à vijf duizend personen per dag ! Dat wil zeggen de gaande en komende man, want weinigen zullen langer dan een paar dagen blijven. Dan gaat het weer voort, met opoe en den zuigeling en den hond, en de gebruinde jeugd, vooruit weer de vrije wereld in tot de volgende halte, gewoonlijk 's morgens maar half wetend waar men 's avonds slapen zal.

En met de verpachting van de verschillende utiliteiten en vermakelijkheden haalt de stad er hare onkosten best uit. Er blijft zelfs nog wat over, en ieder jaar wat meer.

Natuurlijk was er in het begin veel tegenstand van belasting-betalende burgers tegen een dergelijke vrije uitspanning op stadskosten. „ Het is nogal logisch" redeneerden ze", dat die benzine-landloopers, die nog te zuinig zijn om geld voor logies uit te geven, hier heusch geen cent zullen besteden".

Maar de K. v. K. en het touristen-bureau hielden een enquête onder de voornaamste winkeliers en verzochten hen om de zomermaanden eens te willen nagaan, welke klandizie zij direct op het autopark konden terug brengen.

En dat viel erg mee, zoo zelfs, dat een der groote magazijnen rapporteerde, dat het een specialen besteldienst had moeten openen ter aflevering der gekochte goederen.

En zoo heeft tegenwoordig bijna elke stad haar „free auto-camp en ze concurreeren al met elkaar in het adverteeren er over. En, uitgezonderd de logementhouders natuurlijk, ziet iedereen hen graag komen. Al wat ze verteren, wordt contant betaald en daarbij brengt de vlottende bevolking aan den winkelstand een schadevergoeding voor wat de eigen stadgenooten, die zomers uitgaan, minder koopen.

De Poesjenellenkelder van Antwerpen

—

De oorsprong van den Antwerpschen Poesjenellenkelder verdwaalt zoo diep in den nacht der tijden, dat men zeggen mag : hij is er inderdaad in verloren geraakt ; de scherpzinnigste snuffelaar zal nog zoo vlijtig het ontstaan en de ontwikkeling van dit echte volkstooneel willen nagaan, de draden die het tegenwoordige met het verleden verbinden zijn nagenoeg allen doorgeknipt. « De Schavies », dat is de voorlaatste bestuurder van de Poesje — behalve bestuurder oefende de man het bedrijf van schoorsteenveger (schouwvager) uit, vandaar zijn bijnaam « De Schavies » terwijl zijn ware naam eigenlijk was Leopold Pasmans — de Schavies helaas heeft nu omtrent 12 jaar geleden op 72-jarigen leeftijd het eeuwige met het tijdelijke verwisseld, en na meer dan een halve eeuw zijn akteurs aan de hand te hebben geleid, heeft hij het geheim van 't verleden zijner instelling met zich in 't graf medegenomen....

Helaas, de man die er alles van wist, die er alles van kende, is niet meer. Maar zijn dochter leeft nog, en zijn schoonzoon Lodewijk Dechamps heeft hem na zijn dood als eigenaar, bestuurder opgevolgd : hij spreekt nog met den grootsten eerbied van « papa » en zijn groote gaven.

DAMEN-CONFECTIES
PELSEN.

*

AUX QUATRE SAISONS
MELKMARKT 17 TEL. 9023
ANTWERPEN
BESCHERMEND LID VAN DEN V.T.B.

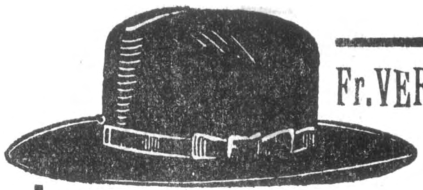

Fr. VERMETTEN

HOEDENMAGAZIJN

BREDERODESTRAAT, 95
CARNOTSTRAAT 61
ANTWERPEN

BIJZ. INGERICHT V. HET HERSTELLEN V. HOEDEN

SPORT

GEZELSCHAPSSPELEN
KINEMATOGRAFEN ◁
WETENSCHAPPELIJKE
▷ TOESTELLEN ◁

29, KIPDORP
ANTWERPEN
J. B. CHRISTIAENSEN ◁ ◁

Bezoekt den
SELECT CINEMA
rechtover de
Zuidstatie - GENT

—

Prachtige Films

—

Uitgelezen Orkest

—

Alle dagen vanaf
3 uren,
Voorstelling.

SCHEEPSWERF MET DROOGE DOK
TE RUMPST

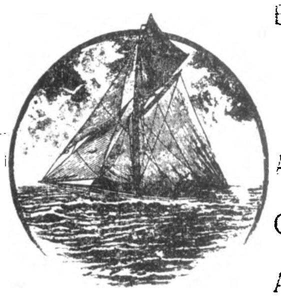

Bijzonder aanbevolen voor het herstellen van alle binnenschepen aan voordeelige prijzen. — Alsook voor nieuwe schepen.
Ook gekend voor welverzorgd werk.
Alle aannemingen, hetzij opkuisschen van schepen, uitdoen van bluisen enz., in één woord al hetgeen aan een schip kan voorkomen, worden aan de goedkoopste prijzen aangenomen, door den eenigen eigenaar der scheepswerf

Theophiel Van der Auwera
Makelaar voor het verzekeren
. van ijzeren schepen ..

———

Gelief goed op het adres te letten :

Th. Van der Auwera-Van den Bosch
Molenveld, Nr 19-20 - RUMPST. - Tel. : Boom 38

S. V. DE VLAAMSCHE BOEKENHALLE

LEUVEN, Naamschestraat, 87
GENT, Mageleinstraat, 27
MECHELEN, Veemarkt, 28

UITGEVERIJ - DRUKKERIJ
... ALGEMEENE BOEKHANDEL ..

VLAAMSCHE TOERISTEN!

WILT GIJ IN ALLES
VLAAMSCH ZIJN

ROOKT DAN DE FIJNE
SIGAREN EN SIGARILLOS

De Vlaamsche Strijder

FLOR PEETERS
WUEST WEZEL

5% VERMINDERING
VOOR LEDEN V.T.B.

ER ZIJN LEDEN die één of twee of drie nieuwe V.T.B.-leden aanwierven en dat zijn er zeer, zeer velen. Er zijn er ook die tien, twintig leden aanbrachten en dat waren er verscheidene. Er zijn er ook die veertig, vijftig, ja honderd en meer V.T.B.-ers aanmelden en dat waren er ettelijk, maar

ER ZIJN LEDEN

die niets, zelf niet één enkel lid, letterlijk niemendal inzonden ! Laat iedereen het zijne, één steentje, of twee, of meer bijbrengen. Dan wordt de V.T.B. een groot gebouw.

Naam *	*Beroep*	*Straat en Nummer*	*Woonplaats*

Aangeworven door . . . . te . . . .

* Voor Dames invullen : Mevrouw of Mejuffrouw.

Dit bulletijn te zenden naar het secretariaat van den V.T.B. : **St. Jansplein, 29, te Antwerpen.**

Wat is dat dan een tooneel, dat poesjenellen — of poppentheater ? Evenals de menschen die hem besturen, als zij die er naar toe gaan, is deze schouwburg zeer bescheiden. Hij is gevestigd in een kelder, een kelder onder een estamineetje, in een der schilderachtigste straatjes onzer stad. Dit straatje daalt langs het Vleeschhuis, van de Beenhouwersstraat naar de Palingbrug, in de richting der Schelde, en draagt den naam van Reepenstraat, die beter genoemd ware Reepensteeg of Reepenberg. Aan de laagste trede van de afhellende kassei ligt een donker-oud drankhuis : « In de Reep, estaminet, bij Roos », waarvan de onderaardsche gewelven de hoop en 't verlangen bergen van de jeugd van 't overoude Schipperskwartier, de jeugd van wat daar nog levendig is gebleven van 't langzaam afgebrokkelde, nu haast weggeveegde maakt op dit eerbiedwaardig verblijf.

Die er daags door het oude kwartier kuiert, zal zooveel bekijks hebben aan de schilderachtige omgeving, dat hij niet eens de Poesjenellenkelder zelf, de trots van de oude stede, zal opmerken. Nu die blijft des daags natuurlijk gesloten. Maar brengt het toeval u des avonds daar voorbij en op den gepasten dag, dat er een vertooning is, dan zult ge wel merken, dat de deur van bewusten kelder op een kier staat en een lichtstraal uit laat schijnen, dat daar twee of drie straatjongens met begeerigheid aan de lichtspleet staan te loeren en hun ooren staan te spitsen, om iets op te vangen van 't geheimzinnige, dat daarbinnen is gebeuren. En ge zult er ook meer van willen weten en binnentreden...

Bij 't betreden van den kelder kunt ge op een zwarte plank de halfvergane letters ontcij-

In den Poesjenellenkelder. De artisten.

oud-Antwerpen. Dààr klopt 't onvervalschte oud-Antwerpsche hart. Onder de schaduw van 't prachtige Vleeschhuis, stevig en oorspronkelijk bouwwerk van Herman de Waghemakere, klopt dit hart daar, onzichtbaar, verborgen in... een somberen kelder, die boven op andere kelderingen, ja waarschijnlijk wel gevestigd is op een der geheimzinnige loopgangen ,welke de aloude gevangenis van het Steen met het Raadhuis verbonden. Gij zult dien kelder niet eens opmerken, als geen ervaren gids — geen beroepsgids, asjeblief, want die weet daar niets van af — u attent

feren : «Onderaardsche Schouwburg De Poesje. Reglement. Het is verboden te Vloeken. Te Werpen. Te Rooken. Of te slaan op straf van den kelder ontzegd te worden ».

De kelder zelf is een tamelijk ruime plaats, ongeveer een zevental meters breed en in de lengte bezet met tien banken, zeer smal, die stijgeren naar achteren toe, waar ongetwijfeld de kleinste bezoekers moeten postvatten om zich aan het plafond het hoofd niet te stooten. Dat er soms ongeduld heerscht in de gemoederen der toeschouwers, moet blijken uit de gapingen in de met roode en blauwe steenen

geplaveiden vloer, ongetwijfeld door zenuwachtig gestamp ontstaan.

Typisch is de beschrijving der gewone toeschouwers door Ary Delen in zijn boekje « Het poppenspel in Vlaanderen » geleverd : « Reeds een uur voor de vertooning is de « smalle Reep vol van het gejoel van wachten- « de snuiters, die met ongeduld het oogenblik « verbeiden, tot de ijzeren sluitlat rammelend « zal neervallen en de zwarte deur op hare » krijschende hengsels openkieren. Op een » oogwenk is dan de voorste helft van den kel- « der gevuld. Na in handen van Fientje, de « waardige directeursgade, een vijfcentenstuk « te hebben neergelegd, nemen de jonge kra- « waten plaats op de smalle banken, die traps- « gewijze opklimmen tot bijna tegen de zol- « dering. 't Is daar van voor een gegroezel van « kleine kleuters, vuil en snotterig, maar wier « oogen straks van bewondering zullen blin- « ken. Langzamerhand wordt de andere helft « der zitplaatsen gevuld door werklieden en « dokjongens, die het « uilenkot » als hun « rechtmatig eigendom beschouwen. Als vreem- « deling moet men al wat burgerrecht in den « Poesje veroverd hebben, wil men op die ver- « heven plaatsen toegelaten worden. De groo- » te lummels en ruige venten zitten rookend « en pruimend een beetje verlegen, wat onver- « schillig tegenover het schouwspel, dat zij « kinderachtig weten, maar waar zij toch niet « te buiten kunnen. Degenen die op de laat- « ste banken terechtkomen, zijn verplicht heel « den avond met het hoofd tusschen de knie- « ën en met den rug tegen het gewelf gebo- « gen te blijven.... »

Pas zijt ge binnengetreden, of ge wordt getroffen door de twee kordate zinnen : « Niet werpen « en « Wie vecht vliegt buiten », die in sierlijke letters op het voortooneel prijken.

Nevens de scène,is een klein smal zijdeurtje. Slechts de uitverkorenen — en die zijn zeldzaam — mogen er doorklaveren, want dit deurtje geeft toegang tot het heilige der heiligen van de kunst der poesjenellen : het tooneel zelf — Ruim is het er maar amper genoeg. De tooneelopening heeft 2 meter, de geheele breedte is 7 meter, de diepte 2.80 met. Aan ieder zijkant, achter de coulissen, is, zoo wat een paar meter plaats én voor de spelleiders én voor de poesjenellen. Die laatste liggen of hangen in een der hoeken links of rechts.

O ! die poppen, ze zijn wel tweehonderd in getal. En er zijn er bij die eeuwen oud zijn. Alle de rangen en standen, alle de beroepen zijn er in vertegenwoordigd. Van de machtigste koningen, de rijkste princessen, de grootste reuzen tot de nietigste oude peerkens. Ze varieeren volgens rang en stand : de koningen en reuzen zijn het grootst en wegen het zwaarst ; een ervan weegt 25 kilo. En dan begrijpt ge hoe krachtige handen vereischt zijn om ze op het tooneel te doen spelen, bijzonder als ge zoo twee of drie tegelijk moet hanteeren. Er zijn daar heel oude koppen tusschen die poppen, expressieve trekken, en anderen die tot onherkenbaar wordens toe gehavend zijn vanwege de gevechten met de knuppels, die sommige poppenhelden onafscheidelijk aan den rechterarm hebben zwengelen. Dat hardhandig argumenteeren kost menige stuiver aan den eigenaar, bijzonder als hij zijne akteurs knap in de kleeren wil hebben en met toonbare koppen ! Geschonden hoofden worden dan ook afgekapt en door nieuwe vervangen. Ook de kleedij heeft natuurlijk van die vechtpartijen veel te lijden. Want elke pop is gekleed volgens rang en waardigheid : de koningen in hun fluweel met veel gouden boorden, de spooken in hun witte gedaante, de voddebalen in hun.... och, hierover moeten we meer zeggen en we nemen de typische beschrijving over van Ag. Delen uit zijn : « Het Poppenspel in Vlaanderen : »

« Maar oh ! ik zou haast vergeten hebben « voor te stellen het meest interessante ge- « zelschap : de « voddebalen » onder aanvoe- « ring van den onbetaalbaren Neus, alias de « Snoef. Want zij maken wis en degelijk een « afzonderlijke bende uit in den talrijken troep. « Ziehier benevens de Neus, zijn luitenant de « Kop, of baronneken, de Grijze, anders ge- « zeid de Zware Matroos, de Hakkelaar en de « Schele.

« Hun typische benaming van voddebalen « komt hieruit voort, dat zij met lompen — « vodden — gekleed zijn ; hun uitzicht ver- « andert nooit. De rol van deze zonderlinge « personaadjes, die de direkte voortzetters « zijn van de tradisie van Hansworst, van « Klaassen, Punch. enz. enz., en die wij ook « in de waalsche poppenspelen terugvinden, « waar zij den naam kregen van « Chan- « chets », bestaat in het groteske, het be- « lachelijke, het ironische. Zij wedijveren in « geestigheid, en steeds, ook in de meest « hachlijke oogenblikken, blijven zij van een « onverstoorbaar goed humeur. Zij zijn de « jolige kerels, de bohemers, de mannen van « buiksken vol en warme voeten, die van « niets spreken dan van hun kasken vol te « slaan, in de beste hôtels te logeeren, en el- « ke gelegenheid nemen zij te baat om te

« zingen en te dansen. Zij zijn verzot op « avonturen, al bekennen zij het niet ; met « prinsen en koningen spreken zij als met ge- « wone lui, en eerbied voor de grooten der « aarde, dat hebben zij voor geen duit. Zij « zijn de sympathieke truters, de moppentap- « pende uilenspiegels, de fratsenbakkende « pretmakers, de zwanzers, de plezante jon- « gens van 't Schipperskwartier. Ze zijn de « onvergankelijke, tastbare, levende uitdruk- « king van den Antwerpschen volksgeest, die « steeds alle oppervlakkige waardigheid wist « in 't niet te doen verdwijnen voor zijn zeer « eigendommelijke geestigheid, zijn dwaze, « burleske Sancho-Panza-filosofie ».

Wie zijn nu eigenlijk de spelers, de bewegers der poppen, zij die de ijzeren staven hanteeren, die in het hoofd en aan den rechterarm van elke pop is bevestigd? Gewoonlijk zijn ze met drieën. Vooreerst de bestuurder zelf ; dan nog twee helpers, van den ouden « Schavies » : Deprez, die al een vijftigtal jaar « op de plangeskes staat », en Van Bogaert, die al meer dan veertig jaar meespeelt ; drie zijn eigenlijk de uitvoerende macht, zij die de poppen vasthouden en voor hen spreken, evenzeer waar het de ongeartikuleerde geluiden van Oursson. 't gebrabbel van den hakkeleer of 't zoete lispelen van « prinsars van Turrekije » geldt.

« Meestal bijna ongeletterd, — schrijft Ary « Delen — zijn deze sprekende tooneelisten « werklieden, die tijdens het seizoen 's avonds « wekelijks wat bijverdienen in den Poesje. « Er is iets naïef-ongekunsteld in hun spel, « een groote, natuurlijke waarheid. Konin- « gen en edele dames, bisschoppen en rid- « ders, ja zij spreken wel een ietsje beschaaf- « der dan de voddebalen, maar zij houden er « absoluut geen aristokratisch etiket op na, « en ook hun gevoelens en driften zijn de- « zelfde als die van den zeer plebejischen « Neus, of den fijngeestigen Kop ».

Wilt ge het speelprogram van de Poesje kennen ? 't Zijn meestal oude sagen, geheel verteld in Antwerpschen geest en toon. Schriftelijk bestaat er niets ; slechts de verbeelding en het frische, sterke geheugen dier wondere spelers zijn de eenige bron bij het opvoeren. Hoogstens dienen eenige XVIIIe eeuwsche blauwboekjes als geheugen-verfrissching.

We laten hier een staaltje volgen van den rijkdom van hun repertoire. Het wenschhoedeke, De vier Aymons-kinderen, Oursson en Valentijn, Magelijs en Viviën, De Zinnelooze, De Vliegende Ridder, De Zwarte Profeet (Al deze stukken spelen van vier tot zes weken lang ; als de avond vol is breekt het stuk af en wordt een volgende maal voortgezet). Genoveva van Brabant (14 dagen), Keizer Fortunatus (6 weken), Alledijntje of oude lampen voor nieuwe(2 avonden), Jan van Parijs (3 avonden), Haar en Quito (Arenquito ?) (1 avond), De Tooverfluit (2 avonden), Jan Stout en Boerequist (6 weken,) De drij Diserteurs (1 avond), Don Juan (2), De Danseres van America (3), Eustachuis (3), Don Cesar (2), De bloedige Bruiloft (2), Katarina Howar (3), Don Jineiro (3), Raoul de ijzeren arm of de graven Valkenburg en Velsem (14), Orsino de bandiet der rotsvestingen (3 weken), Rodolphe de Boos, Ruibrecht de Duivel, De drij Mattenmakers, De muzikale matinee of Romeo en Juliette, Pilatus Kruis (4 avonden), Henri Joseph, Barbier de Seville, Jan Onversaagd die zeven in éènen slag slaagt (1avond), De zeven Leugenaars, De bedrogen Huisbaas, De arme Schoenmaker, De arme Bakker, Onschuldig veroordeeld of van honger gestorven, Gusseman de Gevloekte, Jan Wauters, Kobe Dada (3 weken) ; en naar Conscience en anderen : De Leeuw van Vlaanderen, De Boerenkrijg, Het Wonderjaar, Simon Tourcke (Turchi), Lambrecht Segsmans (Hensmans), Lodwig en Clotildis (14 avonden), Ferdinand de Zeeroover, Joseph de Brigand, Don Pareix van Madrid, De Bokkenrijders, Juda Mardock, De Pomp van de Veemarkt.. tezamen een vijftigtal tragische of boertige spelen.

Wie onzer « hedendaagsche » menschen durft op zulk een geheugen roemen ?

En buiten het hanteeren der poppen moeten diezelfde personen nog zorgen voor de menigvuldige tooneelveranderingen bij open doek. De schermen leunen tegen houten paaltjes en worden bij verandering, de zijschermen eenvoudig omgedraaid en de achtergrondscherm weggetrokken. Er zijn daar heel typische gezichtjes van de oude stad tusschen die schermen geschilderd door een zekeren Ceulemans, die vóór een vijftigtal jaren nog leefde en wien 't jammer genoeg niet vóór den wind is gegaan.

* * *

De « Poesje » is een stuk Antwerpen en een levend stuk nogwel. 't Is een brok leven uit het oude verleden dat ook in het heden nog zijn rol vervult. 't Is een beeld van het volksvermaak uit het verleden, dat ook in het heden nog zijn aantrekkingskracht niet verloor. 't Is een factor, die vroeger vele jonge geesten heeft gevormd en gevoed, en die nu nog geesten kan vormen. 't Is een beeld van

de zeden en de gewoonten, van den geest en de tale van het aloude Schipperskwartier.

En toch, niettegenstaande zijn ouderdom, zijn eerbiedwaardigheid, niettegenstaande het is een brok onschatbaar levende folklore, toch is de « Poesje » bedreigd. Moderne democratische menschen begrijpen dit oer-Vlaamsche brok Antwerpsch leven niet. Ze willen niet steunen dit opvoedkundig werk, maar stellen miniaturen ten toon van dit spel in een tentoonstelling voor onderwijs-materiaal.. O ! konden zij toch eens eenvoudig en nederig van harte zijn !

ALLERLEI

Onze Uitstap naar het Zoniënbosch. — Nooit heb ik mooier en aangenamer wandeling gemaakt dan op Zondag 22 November l. l. dooreen het Zoniënbosch, onder de kundige leiding van den stedenbouwkundige hr. Van der Swaelmen. En, naar ik heb kunnen opmerken, bij het eindigen van dezen heerlijken, uiterst geslaagden uitstap, schenen alle leden-deelnemers, van hetzelfde gevoelen.

Rond half elf vertrokken wij, een flinke groep V. T. B. ers, aan de Kleine-Hut en stapten dadelijk het bosch in, eerst voorbij het gedenkteeken opgericht ter herinnering aan de in 1914-1918 gesneuvelde houtvesters van dit woud, daarna voorbij een bank aldaar geplaatst ter nagedachtenis van Jean d'Ardenne, een der eersten welke een krachtdadige werking in gang bracht tot behoud van natuurschoon.

En dan immer voorwaarts, nu eens langs smalle wegeltjes, dan wild-weg door het woud, echte toeristen, langs de steile hellingen der ravijnen opklauterend,in een lange kronkelende rij van heerlijk-genietende en schaterende vrouwen en mannen, jongeren en ouderen. Wat genot deze frissche, gezonde lucht met diep ademhalende borst in te zwelgen.

Nog zie ik in mijn verbeelding, daar te midden van het woud, onder het kleurrijk bladeren-gewelf der hoogstammige boomen, onze groep, geschaard rond Hr. Van der Swaelmen, dezen pracht-leidsman, aandachtig luisterend naar diens flinke, leerrijke en zoo gemoedelijk en aangenaam gehouden voordracht over de geschiedenis van het woud en over het leven der boomen.

Maar welk een heerlijk en verrassend tafereel van kleurenpracht verscheen er plots voor ons, toen wij, uit het dichte bosch bij den vijver genaamd "de Ganzenpoot" aankwamen.

Verrukt bleven we een oogenblik stil en genooten ! de boomen in een kleed van ongeevenaarde kleurenschakeering, badend in een heerlijk najaarszonnetje weerspiegelden in het kalme water hun prachtige lijnen en tinten

Wij volgden een wijl de vallei der Ysschel,. om dan, na een laatste krachtinspanning- het beklimmen van den Kerrenberg-een uurtje uit te rusten, en onze hongerige maag te verzadigen.

Het verder verloop van onze wandeling was nog steeds een afwisseling van aangename, betooverde zichtjes in het bosch ; hier en daar een pracht exemplaar van een boom. Onder het zingen van menig Vlaamsch stapliedje ging de tocht steeds verder tot wij, rond half zes aanlandden bij de abdij „Rood Klooster"

Het was een buitengewoon mooie wandeling, begunstigd door een uitgezocht heerlijk weertje.

Een innig woord van dank werd, namens al de leden, door den hr. Leonard aan den hr. Van der Swaelmen gericht om zijn meesterlijke en aangename voordracht.

Ook hier nog, houden wij er aan den Heer Van der Swaelmen, in naam van den V.T.B., hartelijk dank te zeggen ; hij heeft ons iets heerlijks, iets eenigs getoond op aantrekkelijke en leerrijke wijze zooals geen ander dit zou kunnen ! F. L.

GEMENGD

Posttarief. — Van 1 Januari aanstaande af wordt, voor de prentpostkaarten met een in meer dan vijf woorden vervatte mededeeling, het port in binnenlandschen dienst tot 10 centiem verminderd, wanneer zij voldoen aan de volgende voorwaarden :

1. Ten minste de rechterhelft van de voorzijde moet tot het adres van den bestemmeling en de linkerhelft tot de briefwisseling voorbehouden zijn.

2. Heel de keerzijde moet ingenomen zijn door een prent, welke noch een aankondiging noch een reclame is, geen tekst draagt, of voorzien is van een gedrukten tekst welke alleen op die prent betrekking heeft, met uitsluiting van allen geschreven tekst.

Vreemdelingen in Weenen. — Het vreemdelingenbezoek te Weenen, is zeer verminderd de laatste tijden. Verscheidene hotels te Weenen zijn meer dan half leeg. Als een der voornaamste oorzaken wordt opgegeven, dat sedert eenigen tijd te Weenen het leven voor de buitenlanders duurder geworden was dan in eigen land.

VLAAMSCHE TAAL BOVEN / VREEMDE TAAL BENEDEN

Vroeger **T**oen **B**estond er nu eenmaal geen Vlaamsche opvoedkundige literatuur. Dat is thans geheel anders geworden.

Vooral **T**egenwoordig **B**ehoeven ouders zoowel als beroepsopvoedkundigen slechts te vragen wat het eigen land in eigen taal aanbiedt.

Voor **T**ijdelijk **B**ehulp hebben dan ook de fransche uitgaven hun dienst gedaan: zoolang het noodig was. Naast het uitnemende „Schoolblad van Vlaanderen", — waarmede men wekelijks als het ware een opvoedkundig **V**olledig **T**uighuis **B**ereikt — verschenen in de Vlaamsche Opvoedkundige Bibliotheek reeds

VELE TREFFELIJKE BOEKEN

Nr. 1, — *De Opvoeding van den Opvoeder*, door Edward Peeters, met portret van den schrijver, fr. 3.00

Nr 2. — *De Groote Richting der Opvoeding*, door Edward Peeters, fr. 2.50

Nr 3. — *De Nieuwe Opvoeding in de Vrije Natuur*, door Dr Ad. Ferrière, fr. 2.50

Nr 4. — *De Biogenetische Wet en de Opvoeding*, door Dr Ad. Ferrière, fr. 1.25

Nr 5. — *De Hervorming van Opvoeding en Onderwijs op Nationaal-Vlaamschen Grondslag*, door Edw. Peeters, fr. 2.50

Nr 6. — *De Opvoeding tot Gezond Verstand*, door Edw. Peeters, fr. 2.50

Nr 7. — *Menschenkennis*. Een proeve van Praktische Zielkunde op en in het Leven, door Paul Kiroul, fr. 2.50

Nr 8. — *Het Kind en het Stelsel*, door Edward Peeters, fr. 2,50

Nr 9. — *De Opvoeding tot Verdraagzaamheid*, door Dr Victor Rax, fr. 1.25

Nr 10. — *G. Kerschensteiner en de Arbeidschool*, door Mevr. Souravitch, fr. 1.25

Nr 11. — *Leidraad voor Studeerende Onderwijzers*, door Edward Peeters, fr. 2.50

Nr 12. — *Het Examen van Schoolopziener*, door Edward Peeters, fr. 2.50

Nr 13. — *Mitou in de Bewaarschool*, door Mevr. A. Girardot, fr. 2.50

Nr 14. — *De Beweging der Ave-Mariascholen in Spanje*. door Edward Peeters, fr. 1.25

Ter perse :

De Nieuwe Scholen in de Vrije Natuur, door Dr Ferrière.

Een Nieuwe School in België. door Dr Ad. Faria de Vasconcellos.

Biogenetiek en Arbeidsschool, door Dr Ad Ferrière.

Het Bankroet van het Onderwijs, door C. F. A. Zernike.

Grondbeginselen der Nieuwere Opvoedkunde, door Edward Peeters.

Regelmatig verschijnen er nieuwe deeltjes in deze reeks.

Verkrijgbaar bij alle boekhandelaars en bij de Uitgeverij „LIBERTAS", Maria-Hendrikalaan, 108, Brussel.

HANDELSBANK

Hoofdzetel te **GENT,** Kalanderberg, 1
Bijhuis te **BRUSSEL,** Wetstraat, 84.

Agentschappen en Bijkantoren
het gansche Vlaamsche land door.

Alle Beurs- en Bankverrichtingen —
Vreemde Munten — Checks — Reis- en
Credietbrieven voor alle landen.

Reisagentschap E. Claes

Korte Gasthuisstraat, 21, ANTWERPEN
Telefoon 8689 Postcheck 6287

Winter-reizen

Winter-sporten

15 Kantwerkstersliederen
(Oude Iepersche en Poperingsche)
Uit den volksmond opgeteekend door
Albert Blyau en **Marc. Tasseel**
met uitstekende klavierbewerking door
Albert en Henry Sarly
Prijs slechts fr. 10
Met zeer veel bijval werden deze liederen
door Mej. Ant. van Dyck voorgedragen
Uitgave van de Boek- en Muziekhandel „ONS VADERLAND"
Groote Markt, BRUSSEL

Practische Automobielschool

Bestuurder
Ing. VAN LOY
Inschrijvingen alle dagen. Volledig aanschouwelijk onderwijs. Rij oefeningen gansch den dag.
Prins Albertlei, 1 (Hoek Warande en Berchem Steenweg)

Leeuwenzakdoekjes / **Blauwvoetzakdoekjes** — **2,50 fr.**
Leeuwenvlagjes 25x25 — **1 fr.** 40x40 — **1,50 fr.**
Gewone Strijdpostkaarten, Brieven, Omslagen, 4,50 fr. o/o Pracht 7 fr. o/o
Vlaamsch Huis, Schoolstraat, 10, Ledeberg-Gent

Firma J.B. Van den Oever
Steenhouwersvest, 18, Antwerpen
Goedkoope bedrijfskleeding — Sport-confecties —
Vlaamsche vlaggen — Vlaggen aller nationaliteiten
Padvinders-kleeding — Rijwielbroeken, enz.
Prijzen beneden concurrentie. — 3 o/o korting voor de leden V. T. B.

ELECTRICITEIT
ALF. CAMPO
V.T.B.-er
Van Urselstraat, 1
... Antwerpen ..
Volledige inrichtingen van :
Licht
Drijfkracht
Bellen
Telefonen
Herstellingen en onderhoud
Plan en prijsberekening kosteloos op aanvraag.
5 o/o vermindering voor leden V.T.B.

Elk zijn Huis
De Bediende Eigenaar
verleent de hoogste leeningen (zelfs volle waarde). Zich wenden
Begijnenvest 59
van 2 tot 4 1/2 uur
(Telef. 6898).

Het Briefwisselend Onderwijs heeft sinds de aatste jaren een plaats ingenomen in de **vorming van technici.**

Electrotechnisch Instituut
Lange Nieuwstraat, 92 Antwerpen
is de eenige Vlaamsche technische school voor opleiding per briefwisseling tot **Electricien** - **Monteerder** — **Leider van Centralen** — **Electrotechnisch teekenaar&Ingenieur**
Vraag onmiddellijk onze gratis brochure **R.**

Door Eigen Studie
Italiëlei, 98 Antwerpen
doet een verzorgde voorbereiding tot alle examens zonder onderscheid. Opleiding van bedienden per briefwisseling of in mondelinge lessen. — 641 leerlingen kregen in het afgeloopen schooljaar hun opleiding. Prachtige uitslagen !
Nieuwe leergangen beginnen.
Vraagt kostelooze prachtbrochuur.

Het grootste stadion. — In verband met de British Empire Exhibition, welke in 1924 te Wembley, vlak bij Londen, zal worden gehouden, zou daar het grootste stadium van de wereld verrijzen ; een gevaarte met ruimte voor 126.000 kijkers, dus uit den aard der zaak een bouwwerk van ongeloo'lijke afmetingen.

Fietspad Lier-Aerschot. — In de laatste zitting besloot het provinciaal bestuur het fietspad Lier-Aerschot, langs den provincialen weg te verbeteren. De uitvoering der werken werd toevertrouwd aan den heer Van Rompaey van Beggijnendonck.

Het snelheidsrekord. — Door zijn vlucht van 400 K.M. heeft luitn. Maughan aanleiding gegeven om de geschiedenis van het snelheidsrecord voor vliegtuigen nog eens te memoreeren.

Hier volgt een lijstje, dat voorzichzelf spreekt. De piloten, achter wier namen geen nationaliteit staat zijn Franschen.

Nov. 12 1906, Santos Dumont (Braz.)	41 k. 232
Oct. 26 1907, Henry Farman . .	52 k. 700
Mei 20 1909, Tissandier. . . .	54 k. 810
Aug. 23 1909, Curtiss (U. S.) . .	69 k. 821
Aug. 24 1909, Louis Blériot . .	74 k. 318
Aug. 28 1909, Blériot	76 k. 915
April 23 1909. Hubert Latham.. .	77 k. 579
Juli 10 1910. L. Morane. . . .	106 k. 508
Maart 9 1911, E. Nieuport. . .	108 k. 958
April 12 1911, Alf. Leblanc . .	111 k. 801
Mei 12 1911, Nieuport. . . .	119 k. 700
Juni 12 1911. Leblanc	125 k.
Juni 16 1911, Nieuport. . . .	130 k. 057
Juni 21 1911, Nieuport. . . .	133 k. 156
Jan. 13 1912, J. Vedrines. . .	145 k. 101
Feb. 22 1912, Védrines . . .	161 k. 290
Feb. 29 1912, Védrines . . .	162 k. 454
Maart 1 1912, Védrines . . .	166 k. 821
Maart 2 1912, Védrines . . .	167 k. 910
Juli 13 1913. Védrines. . . .	170 k. 777
Juni 17 1913, M. Prévost . . .	179 k. 820
Sept. 27 1913, Prévost. . . .	191 k. 897
Sept. 29 1913. Prévost. . . .	203 k. 850
Oct. 22 1919 Bern. de Romanet.	268 k. 631
Feb. 7 1920, Sadi Leconte . .	275 k. 862
Feb. 28 1920, Casale	283 k. 464
Oct. 10 1920, de Romanet . .	292 k. 682
Oct. 11 1920, Sadi Leconte . .	296 k. 694
Oct. 20 1920, Sadi Leconte . .	302 k. 529
Nov. 4 1920, de Romanet. . .	309 k. 012
Dec. 12 1920, Sadi Leconte . .	313 k. 048
Sep. 26 1921, Sadi Leconte . .	330 k. 275
Aug. 26 1922, Brack Papa (Ital.)	336 k. 464
Sept. 21 1922, Sadi Leconte. .	341 k. 717
Oct. 8 1922, Lt. Maughan (U. S.)	354 k. 940
Oct. 16 1922, Lt. Maughan (U. S.)	400 k. 085

Auto's in Engeland. — De belasting op auto's heeft in de negen maanden die met 31 Augustus zijn geëindigd, 10.800,000 pond opgebracht. Het geheele aantal auto's waarvoor vergunningen waren uitgereikt, bedroeg ongeveer 962,000.

Auto's in Japan. — De politie der hoofdstad heeft onlangs een statistiekje uitgegeven betreffende het aantal auto's enz. in Tokio. Er bleken medio 1922, 4.550 automobielen en motorvrachtwagens in de hoofdstad in gebruik te zijn, dat is 435 meer dan 't vorig jaar. Weliswaar zijn er meer dan 6000 vergunningen voor het houden van auto's verstrekt, maar wegens de hooge belastingen hebben vele vergunninghouders hun auto weggedaan. Tokio heeft een bevolking van 3.7 millioen zielen, zoodat er één automobiel is op elke 840 inwoners. Dat is vergeleken bij westersche landen, zeer weinig. In de Vereenigde Staten bijv. rijdt er één auto op elke 10 inwoners, in Californië zelfs één op elke vijf.

Des te grooter is het aantal fietsen in Tokio, te weten 217 duizend, dat is tweemaal zooveel als in New-York en ook aanzienlijk meer dan in Londen.

De riksja, het klassieke Japansche voertuig, een wagentje getrokken door een man, is langzamerhand aan het verdwijnen. Toch zijn er nog een 20 000 in Tokio. Eenige jaren geleden was het aantal riksja's grooter dan het aantal automobielen en fietsen tezamen. Naarmate de taxis, trams en motorbussen toenemen, verdwijnt echter de riksja. Vooral het aantal motorbussen is de laatste jaren in Japan geweldig toegenomen. In Tokio zijn deze groote roode wagens reeds een geliefd vervoermiddel geworden, doch ook in de bergstreken die vaak door toeristen bezocht worden, wint de motorbus, met haar laag tarief meer en meer aan populariteit.

De Simplontunnel. — De vorige week is de tweede Simplontunnel in gebruik genomen. De eerste tunnel dient nu voor het verkeer van Italië naar Zwitserland (Iselle-Brieg), de tweede voor omgekeerde richting.

Daarmee is het in 1853 door la Valette opgevatte plan voltooid. In 1878 is men begonnen met de bestudeering van de mogelijkheid van doorboring van den Simplon. In Augustus 1898 is het werk van beide kanten tegelijk begonnen en den 24 Februari 1905 heeft men elkander ontmoet met een verschil van slechts 20 c. M. in richting en 9 c. M. in hoogte.

In October 1905 was de eerste tunnel geheel voltooid en den 1^en^ Juli 1906 werd zij in ex-

ploitatie genomen. De tweede tunnel was 4 Nov. 1921 gereed.

De lengte van de Simplontunnel is 19,803 meter, ruim 5 K.M. langer dus dan de Gothard, die 14,984 en de Lötschbergtunnel, die 14,536 M. meet. De Mont Cenistunnel is 12,849 M. en die van de Voralberg 10,240 M.

Ook het verkeersvermogen van de Simplontunnel is het grootst. Morgenpost.

Het bezetten van plaatsen in den trein in Duitschland. — Na den oorlog is, zooals men weet, weer de gelegenheid opengesteld om plaatsen in Duitsche treinen te bespreken en worden daartoe speciale biljetten uitgegeven.

In het « Berl. Tag. » wordt nu nadrukkelijk gewaarschuwd tegen de zorgeloosheid van het reizend publiek, welke maar al te vaak tot onverkwikkelijke tooneelen leidt. Menig reiziger toch denkt, dat hij, omdat hij een plaats besproken heeft, niet tijdig aan het station behoeft te zijn. Er wordt dan aan herinnerd, dat de reiziger, óók met een besproken plaats, slechts dan recht op die plaats heeft, indien hij bij het vertrek van den trein deze heeft ingenomen.

Dan de kwestie van het « bezetten » van de plaats. Wanneer en waardoor is een plaats « bezet »? Daartoe is noodig, dat de reiziger, die zich uit zijn coupé verwijdert, zijn plaats duidelijk zichtbaar met een of ander voorwerp « belegt ». Het betreffende dienstvoorschrift op de spoorwegen luidt : De reiziger mag voor zich en ieder met hem reizende persoon een plaats bezetten. Wie zijn plaats verlaat zonder hierop iets neer te leggen, verliest zijn recht daarop. Dit voorwerp moet op de plaats zelve, niet in het net erboven worden gelegd. Nadrukkelijk wordt verklaard, dat dagbladen geen voldoend rechtgevend voorwerp vormen, wel een stok, hoed, paraplu, tasch, enz. De verklaring aan een medereiziger : « die plaats is bezet » is niet voldoende.

Reizigers, die onrechtmatig een plaats bezet hebben, en deze niet willen verlaten, kunnen door den hoofdtreinwachter op de eerstvolgende statie overgeleverd worden aan de statiepolitie.

Voordracht te Brussel over de gezondheidsleer. — De Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding van Brussel richt een reeks voordrachten over Algemeene Gezondheidsleer in, in het lokaal der Kristene Arbeidscentrale, 19, Pletinckstr., telkens te 20 uur, op navolgende dagen :

Vrijdag 3 November : « De Microorganismen», door Dr A. Bessemans, gezondheidstoeziener aan het Staatslaboratorium ;

Woensdag 8 November : « De verhoeding der besmettelijke ziekten»,door Dr Bessemans

Woensdag 15 November : « Nijverheidshygiene. — Vermoeienis in de nijverheid », door Dr E. Vermeulen, medisch opziener van den arbeid ;

Woensdag 22 November: « De beroepsziekten », door Dr H. Buysse, medisch hoofdopziener van den arbeid, Gent ;

Woensdag 29 November : « De Woning, » door C. Peeters, opziener van het apothekerswezen, Brugge ;

Woensdag 6 December : « De Kinderverpleging », door Dr A. Verstraeten, geneesheer, Gent ;

Woensdag 13 December: « De Strijd tegen de tering, » door Dr Alb. Van Driessche, geneesheer, Sint-Nikolaas ;

Maandag 18 December: « De Strijd tegen het alcoholisme», door Dr F. Fransen, bestuurder der Krankzinnigenkolonie, Reckheim :

Woensdag 20 December: « De strijd tegen de geslachtsziekten», door Dr L. Van Boeckel.

De voordrachten worden opgeluisterd door lichtbeelden en kinemafilms. Toegangvrij. Secretariaat der K. V. H. U., Gewijde Boomstraat, 104a, Brussel.

Mededeelingen van het Secretariaat V.T.B.

Er is te bekomen op het Secretariaat : — *Kaarten van Noord-Brabant, Limburg en Zeeland,* per stuk 3,75 fr. voor de leden ; niet leden 4,75 fr. ; *Zakatlas voor Nederland,* 4 fr. Niet leden 5 fr. ; *Atlas voor Nederland,* 6 fr. Niet leden 8 fr. ; De eerste reeks prachtige geslaagde *zichtkaarten* over de *Duinen* aan den geringen prijs van 1 fr. — 1,10 fr. port inbegrepen.

De *V.T.B. knoop.* — 2 fr. op Secretariaat afgehaald 2,25 fr. voor verzending.

Steden en Landschappen onder leiding van Dr. Stan Leurs 1 deel de *Kempen,* 6,50 fr. vrachtvrij.

Belangrijk. — De kwijtingen over de tweede helft der maand Oktober zullen den leden aangeboden worden in de week van 5 tot 12 November.

Propaganda. — De kommissie voor propaganda rekent er vast op dat, bij het naderen van het nieuwe jaar, elk lid zijn plicht doe. De handen uit de mouwen ! Nieuwe leden aangeworven ! Alleen een machtige V.T.B. helpt ons vooruit ! De lijsten met nieuwe leden voor 1923 worden nu reeds ingewacht op het Secretariaat, St Jansplaats, 29, Antwerpen

Uitstappen en bijeenkomsten.

Op 5 November fietsersuitstap ; voor de leden van den Fietsclub Brussel, Afd. v. d. V.T.B. (Bij gunstig weder.) Bijeenkomst aan de Lakenbrug te Laken om 10 uur. Voorraad voor het noenmaal mee te nemen. Rijwiellantaarn zal niet noodig zijn. Nieuwe leden voor den Fietsclub (kosteloos) kunnen zich nog aanmelden aan het Secretariaat v. d. Fietsclub : Portaalstraat 144 te Schaarbeek of 's morgens van den tocht vóór het afrijden.

—

Op 7 November. Vertooning in den Poesjenellen Kelder, nabij het Vleeschhuis te Antwerpen. De vertooning begint om 9 u., eindigt rond 11 u. Wordt opgevoerd : enkele tafereelen uit de aloude bekende sage : « Genoveva van Brabant » en het kapitaalstuk « De Leeuw van Vlaanderen ». De toegangsprijs is bepaald op 1 fr. per persoon, lid van V. T. B. Kaarten af te halen op het Secretariaat alle dagen, behalve Zaterdag en Zondag, van 2 1/2 u. tot 6 u. (Bestelling per post 0,20 fr. meer).

—

In Vooruitzicht : Op 21 November Openingsvoordracht te Antwerpen door Senator Prof. Carnoy : « Over de Vereenigde Staten van Amerika ».

VERSLAGEN

TAK BRUSSEL

—

Stichting van een Vlaamschen Fietsclub.

Zaterdagavond werd in het Vlaamsch Huis te Brussel, een Bestuursvergadering gehouden van Tak Brussel van den V.T.B.

Op deze vergadering werd het volgende besloten : Dezen winter zullen door bekende personen verschillende voordrachten worden gehouden, zoo mogelijk met lichtbeelden. Een kommissie voor het organiseeren van deze voordrachten werd ingesteld. De heeren Tanghe, Van den Berghe en Verbouwen verklaarden zich bereid een propagandacomiteit te vormen, hetwelk zich uitsluitend bezig zal houden met het verspreiden van strooibiljetten, het aanplakken van groote propaganda-biljetten in verschillende openbare gebouwen, zoowel op den buiten als in de stad, het bekomen van verminderingen in verschillende schouwburgen en kinema's enz. enz.

Vervolgens werd een besluit genomen dat ongetwijfeld vele V.T.B.-ers aangenaam zal verrassen, n.l. het stichten van een Vlaamschen Fietsclub in den schoot van den V.T.B.

Wij noodigen thans alle fietsliefhebbers uit, zoowel mannen als vrouwen, tot dezen Fietsclub toe te treden, welke reeds besloten heeft binnenkort zijn eerste fietstocht te ondernemen, n. l. :

Bij gunstig weder
FIETSTOCHT. op Zondag 5 Nov. a.s..
van uit Brussel langs Laeken, Wemmel, Merchtem en terug langs Grimbergen.

Punt van samenkomst : Laekenbrug, te Laeken om 10 uur.

Om 2 uur zijn de fietsers in 't Vlaamsch Huis te Grimbergen en kunnen zich anderen aansluiten voor een bezoek aan dezes Abdij.

Allen die lid wenschen te worden van dezen Fietsclub, gelieven dit zonder uitstel te melden aan het secretariaat : Mejuffr. Leeck, Portaelstraat, 144 Brussel.

Eerlang zullen de toetreders tot eene bijeenkomst uitgenoodigd worden om een eigen organisatie samen te stellen. — Fietsende V.T.B.ers sluit U aan. Geen extra-kosten.

Vraag aan uw vrienden of zij reeds aangesloten zijn bij V.T.B.

TAK MECHELEN

—

De Algemeene Vergadering welke de V.T.B. (Tak Mechelen) op Zaterdag 14-10 hield was een echt succes. Alle ware V.T.B.-ers waren op post en hebben flink werk geleverd. Vooreerst stelde men een zestal bereidwillige personen aan ; die zich scharen zullen rond den plaatselijken afgevaardigde om zijn taak te vergemakkelijken. Verschillende leden gaven vervolgens nuttige wenken betreffende het inrichten van voordrachten, uitstappen en het bekomen van verminderingen in schouwburgen, kinema's, hotels en winkels van onze stad. Alle aanwezigen waren de meening toegedaan, dat te Mechelen ons ledental minstens driemaal verdubbeld kan en moet worden. Dus V.T.B-ers de handen uit de mouwen. Elk lid make het zich tot plicht duchtig propaganda te maken. Nadat zich ettelijke nieuwe leden aangeboden hadden en de vragen van anderen beantwoord waren werd deze vergadering opgeheven, die voorzeker de beste vruchten opleveren zal.

Om nadere inlichtingen en medewerking kunnen de leden zich wenden tot de Heeren K. Peeters, Lange Schipstr., 48 en L. De Bruyne, Hanswijckstr. 43, beiden te Mechelen.

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

Zondag 15 Okt. l.l. hielden de West-Vlaamsche V.T.B-ers hier in het Vlaamsch Huis eene provinciale vergadering die om 11 uur door den heer Baldewijn Steverlinck geopend werd. Deze stelde Juffr. Dupon, uit Brugge, en dhr Leonard, uit Antwerpen, voor. Vijftig á zestig V.T.B-ers waren opgekomen allen uit het arrondissement en uit de stad. De heer Leonard leidde de bespreking in en deelde onder meer mede dat de V.T.B. nu reeds 5,000 leden telt. Hij deed een beroep op allen om propaganda te voeren om leden aan te werven en aan het orgaan «De Toerist» mede te werken. Voorts kwam de eigenlijke inrichting van den V.T.B. ter sprake waarover verscheidene leden van gedachten wisselden. Een plaatselijk propagandakomiteit voor Kortrijk werd voorloopig samengesteld waarbij een afgevaardigde uit de verschillende gemeenten zou gevoegd worden om zoo een arrondissementskomiteit te vormen.

's Namiddags werd aan toerisme gedaan en een leerrijk bezoek gebracht aan de oudheden en de kunstwaarden der stad, als het Belfort, het Stadhuis, de Broeltorens, het Begijnhof, de St.-Maartens- en de O.-L. Vrouwkerk. Door een bereidwillige stadsgenoot werden hier en daar ophelderende uitleggingen verstrekt.

Den Maandag vergaderde het voorloopig komiteit in het Vlaamsch Huis en stelde Juul Callens aan als sekretaris voor het arrondissement Kortrijk, en besliste vervolgens het sekretariaat in zijn huis te vestigen in het Koffiehuis *'t Zweerd* Groote Markt Nr 1 Kortrijk.

Er werd vervolgens besloten eene arrondissementsvergadering te houden in het Vlaamsch Huis op Woensdag 1 November, waarbij de afgevaardigde van iedere gemeente zooals voorzitters van Vossen en andere Vlaamsche kringen zouden uitgenoodigd worden ten einde een bepaald komiteit te vormen.

Vergadering Dagelijksch Bestuur. — Op 17n dezer hield het Dag. Bestuur zijn gewone vergadering. Verschillende belangrijke punten werden besproken o. a. de aanstelling van **39** afgevaardigden over de provincie Antwerpen. Verder wordt medegedeeld dat in tak Brussel een fietsersafdeeling is gesticht. Een motie tot behoud en herstelling van het geboortehuis van Peter Benoit te Harelbeke werd aangenomen. Een bespreking over de te houden voordrachten had insgelijks plaats.

Werf Eere- en Beschermende leden aan.

Verminderingen, Schouwburgen, enz.

Goed nieuws voor de leden van Groot-Brussel. — Kon. Vlaamsche Schouwburg te Brussel. — De Heer Bestuurder meldt ons dat de lidkaart van V.T.B. voldoende is om dezelfde vermindering te genieten als de dragers van gunstkaarten. Proficiat !

Trocadero, Antwerpen. — Toegangsprijzen voor de leden V.T.B. : 50 centiemen per persoon in de Middagvertooning van Vrijdag (feestd. uitgezonderd.)

1 fr. per persoon in andere Middagvertooningen «Zon- en Feestdagen uitgezonderd. »

1,50 fr. per persoon in de Avondvertooningen van Dins- Woens- Donder- en Vrijdag. « Feestdagen uitgezonderd » Middagvertooning om 2 3/4 uur. — Avondvertooning om 7 3/4 uur.

M. Rosel, Egmontstr., 4, Mechelen, Meubelmaker, geeft 5 °/o vermindering aan leden V.T.B.

M. Arm. Goossens, Keizerstr., 73, Antwerpen, Schoenmaker, geeft 5 °/o vermindering aan leden V.T.B.

't Getrouwe Maldeghem, weekblad, eene korting van 10 o/o op de abonnementen.

E. H. Celis, Heirnislaan, 5, Gent. Gids der Hoofdkerk van St. Baafs, 1.25 fr. aan 1.05 fr. In Vlaanderen, Speelreisje : 1.50 fr. aan 1.05 fr.

Aux Fabricants Suisse Réunis, te Brussel, Oude kleerkoopersstraat, 12 ; te Antwerpen, Schoenmarkt, 12. (Uurwerken). Geeft 5 o/o korting aan de leden V.T.B.

Hotel „Cecil", Van Arteveldestr., 8, Antwerpen, verleent 10 o/o korting op de prijzen der kamers, waarvan de prijzen zijn : 8 fr. ; 10 fr. en 15 fr.

M. Everaert-De Wilde, Hotel de Londres, St-Mariaburg. 15 o/o vermindering V.T.B.ers.

Hubert Nyssen, Hotel du Commerce, Mechelen aan Maas, geeft 5 o/o vermindering voor V.T.B.

INHOUD.

Brechts en Sint Lenaarts.	241
Een dag te Tervueren	244
Fordtoeristen.	248
De Poesjenellenkelder van Antwerpen.	250
Allerlei.	256
Mededeelingen.	262
Uitstappen en bijeenkomsten.	263
Verslagen.	263

Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert, Baesrode

DE TOERIST

VTB

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS. BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

SECRETARIAAT V.T.B. ST. JANSPLAATS 29, ANTWERPEN POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN „LIBERTAS"
KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)

ADRES VAN DE REDACTIE:
BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang N. 17 **15 November 1922**

Wij danken U, wij vereeren U, o blik, o tong,
o hart van het schrijvende Vlaanderen.
Hugo Verriest, gij verwijdert U van ons. Maar
voor alle tijden zal Uw beeld verrijzen en
de geslachten blijven U getrouw.
Herman Teirlinck.

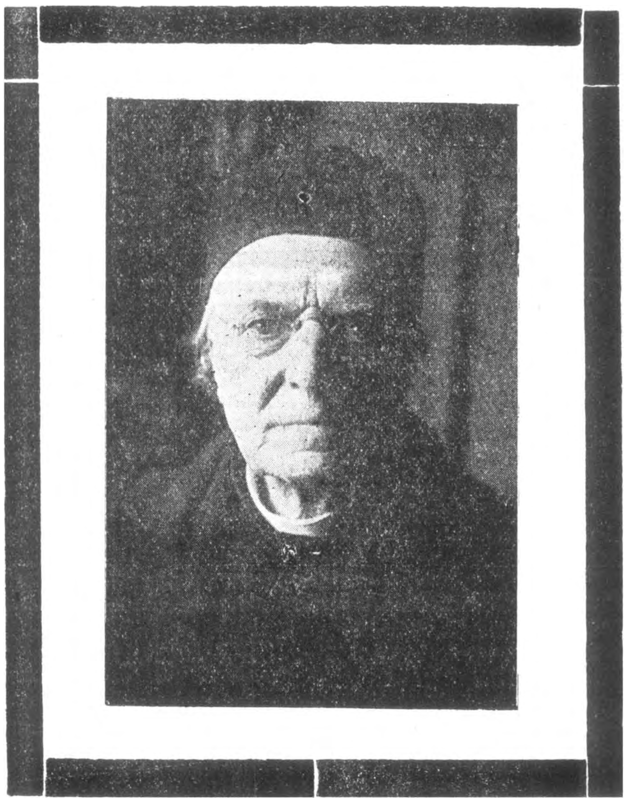

HUGO VERRIEST. LAATSTE PORTRET.

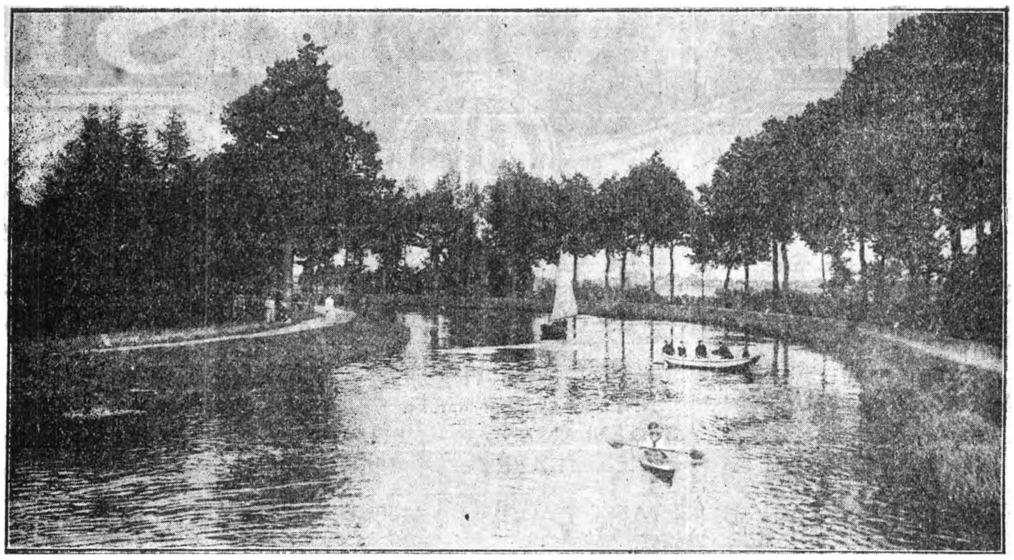

Lancklaar. — Gezicht op de Maas

Per Fiets door Limburg.

HET MAASLAND

Het was een kille Septembermorgen. De Oostelijke, toegemiste hemel blonk ons zilverig in de oogen, en we meenden er de belofte in te voelen van een lustigen, zonnigen dag. Door de Gellicker velden renden we af in vollen gang. Links daagden de Kempische bosschen duister op uit den mist en rechts in de diepte van de waterrijke laagte, die de voortzetting is van de Demervallei, graasde het vee onder de hooge en vele Canadeesche populieren. Langs het eigenaardige Gellick bereikten we de laagte bij Briegden. Hier wordt de bodem plotseling van zandachtig, als hij tot nu was, een gele Oost-Haspengouwsche leem. De beemdenstreek, die overal in Limburg den overgang vormt tusschen zand en kleistreek, maakt hier plotseling een bocht Noordwaarts en laat den leembodem haar plaats veroveren tot voorbij Lanaeken. Van de leem-, zand- en Maasstreeken vormt Lanaeken het grenspunt. Dit dorp komt door zijn gebouwen, zijn verkeer en door de zeden van zijn bewoners nogal voornaam voor. De kerk is in neo-gothischen stijl opgevat. Bij het binnentreden ervan merkten we een houten stelling op. Een vrouw vertelde ons naderhand dat die hinderlijke stelling daar al stond sinds den wapenstilstand en dat de herstellingswerken maar uitbleven. Immers, de kerk, evenals enkele andere voorname gebouwen van het dorp, werden door de Duitschers erg beschadigd, een paar villa's werden zelfs platgebrand. Nu zochten we spoedig het Maasdal te bereiken. Rechtsom, over een effen grintbaan reden we de vallei in naar Smeermaes toe. Aan 't kanaal sprong een kommies vóór ons wiel: „ Halt, pas, a. u. b. ? „ — Nu al ? Vormt de Maas niet overal de grenslijn ? Na wat uitleg mochten we „passeeren". We kregen zelfs den weg gewezen en bereikten door de ineengedromde huisjes van Smeermaes heen den Maasdijk en... de Maas. Heerlijk ! Onder een steilen dijk een deels vlakke, deels golvende, grauwe waterbocht, met als achtergrond de weilandenstreek vol sierlijke boomengroepjes op het vóór- en Canadeesche populierenreeksen op het achterplan. Na een korte pauze wendden we 't stuur Noordwaarts over den harden, grazigen dijk, doch toen we wat later beneden aan den oever, tusschen de lisschen, een visscher bemerkten, wipten we van ons wiel, legden het in 't gras en liepen den dijk af. Juist had de man een geel-glimmenden « moan » gevangen en die lag nu daar achter een struik te spartelen. „Moanen" zitten er veel in, en snoeken, en van alles zit er nog al „veul" in, zei de man. Ofschoon er „veul" in zat, het duurde ons toch wat lang, eer een tweede „moantje" kwam bijten. We draafden den dijk op en reden in gekke vaart over de steilte langs het water, tot we langs een vettig pad onzen koers namen terug naar het kanaal. In tegenstelling met het Noord-Limburgsch gedeelte ligt hier het peil der vaart betrekkelijk diep en lijkt nog dieper te liggen door de hooge randboomen. De vet-

te, zwarte strook grond langs de Maas is haast zonder onderbreken van Maastricht in 't Zuiden tot Kessenick in 't Noorden met malsch gras begroeid. Men make zich evenwel van het Maasland geen valsche voorstelling. De 3 à 4 Km. breede en 35 Km. lange strook bevat een twintigtal bloeiende landbouwgemeenten en één stadje, Maeseyck. Neerhaven voorbij kregen we dan ook plotseling een uitgestrekt veld voor ons met een Haspengouwsch uitzicht, zonder nochtans de golving van den bodem, en met nagenoeg dezelfde voortbrengselen als die van Haspengouw, behalve de suikerbieten. De bodem, althans de oppervlakte er van, is klei, met een min of meer groote hoeveelheid grint vermengd, welke tijdens de overstroomingen daar is bezonken. Door een veldweg trachtten we het nabijgelegen Uyckhoven te bereiken. Ten gevolge van den regen van den vorigen dag was deze weg drabbig en onbruikbaar en zagen wij ons genoodzaakt over een grasland naar den Maasdijk terug te keeren. En we hebben er ons niet om beklaagd. De Maas biedt hier een grootsch gezicht. Aan den gezichteinder merken wij de steile heuvelen op den rechter Geuloever, welke rotsachtige hoogten zich op Hollandsch gebied bevinden. We lieten het mooie dorp Reckheim links en spoedden ons door Uyckhoven naar Boorsheim. Beide dorpjes en meest al de andere in de streek missen alle karakter. Eentonig-vlak, met zwarte aardwegen en zwarte lage huizen, ontberen zij de bekoorlijkheid, eigen aan vele Limburgsche dorpjes uit het Zuiden. Meermalen heb ik in deze streek gereisd en thans voor de eerste maal was het mij opgevallen, hoe de zwart-blauwe bouwsteenen, die hier zoo wat overal uit Maaslandschen grond gebakken worden, aan de dorpen een doodsch uitzicht geven. Over het kanaal bereikten we eindelijk de groote baan van Maastricht op Maeseyck. Langs Opgrimby ging het naar Mechelen toe in flinken rit. We gebruikten er ons middagmaal, kochten eenige zichtkaarten en reden voort op Eisden. Links van de baan vooral is de grond zandig, maar heide en bosschen worden verdrongen door veldbouw en weiden. Wat verder op leidt een effen grintweg naar de koolmijncité, Eysden St. Barbara, die wel een bezoek waard is. Oud-Eisden links, Vrucht en Leuth rechts latend trapten we flink door naar Lanklaar. Langs weerszijden van den weg zijn moerassige beemden gelegen, met hier en daar een struikgewas of een olm en overal met canadaboomen beplant. Bij Lanklaar verlieten we de groote baan en kozen een zijweg over Stockheim. Het kerkje

Maeseyck. — Stadsgracht, Bleumerpoort

van Lanklaar, een eenbeukig klassicistisch bedehuis, is gelijk meest al de kerken in de streek uit de weinig bekoorlijke kareelsteenen opgetrokken. In de velden rondom Stockheim floreert de wisschenteelt; daar worden trouwens ook manden gemaakt.

Achter Dilsen bezoeken we de « Oude Maas», t. t. z. de oude bedding van de Maas. Ze bevat thans een stilstaand, groenbegroeid water. Van af Dilsen biedt de streek weinig

afwisseling aan. Links velden, met bosschen op den achtergrond, rechts waterrijke weiden en beemden. Lage, zwarte huisjes met kleine venstertjes liggen er hier en daar langs den weg en schijnen nog lager, gezien van uit de hoogte, waarop de weg is aangelegd. Nu vooruit naar Maeseyck.

Na een bezoek gebracht te hebben aan de merkwaardige gebouwen en eens lekker te hebben gegeten van den Maeseycker knapkoek, zetten we onzen tocht tot Ophoven voort. Daar reden we rechts een veldweg in tot aan den Maasdijk en volgden dien tot op de plaats waar de landsgrens Westwaarts ombuigt. De dijk is hier op eenige tientallen meter van den stroom verwijderd en door een grasland, dat elken winter overstroomt, van de Maas gescheiden. Links van dien dijk naar Kessenich toe, strekt zich een groot, vlak en cirkelvormig veld uit, zonder boomgewas. Kessenich maakt het eindpunt uit van het Belgisch Maasland. Het bestaat deels uit goedaangelegde beemden, deels uit vruchtbare akkers op klei- en zandgrond. Langs den kant van het Hollandsch Thorn ligt een veengrond, waar voor den oorlog turf werd gestoken. Op de oevers der Witbeek wordt er een soort klei gedolven, die aan de pannenfabriek van Kessenick de grondstof levert.

Die inlichtingen deden we op in een gesprek met den dienstvaardigen onderwijzer der plaats, welke ons tevens een gulle gastvrijheid verleende. (Wordt vervolgd.)

Brecht en Sint-Lenaarts

(vervolg van blz. 244).

Een drietal kilometers ten Oosten van Brecht, in de onmiddellijke nabijheid der Kempische vaart en op de plaats waar deze waterweg een bijna rechten hoek beschrijft, ligt de kom der gemeente Sint Lenaarts. Haar getal inwoners gaat naar de vier duizend, voor een groot gedeelte werklieden, welke werkzaam zijn in de steenbakkerijen, wier schoorsteenen den loop van het kanaal afbakenen.

Sint Lenaarts is een betrekkelijk jonge gemeente. Tot in 1846 was het een gehucht van Brecht, zijne geschiedenis was dus met die van laatstgenoemd dorp innig verbonden. Aan een druk bezochte bedevaart, ter eere van den heiligen Leonardus, heeft de plaats haar ontstaan en haar vroegere beteekenis te danken. Een kapel, aan dien heilige, gewijd bestond hier reeds in 1261. Het was immers op den eersten Mei van dat jaar dat de bisschop van Kamerijk hier een kapelaan benoemde, welke den pastoor van Brecht in de uitoefening zijner bediening zou bijstaan. Het duurde tot in 1842 eer deze bidplaats tot den rang van zelfstandige parochie werd verheven. Desondanks bestaat hier reeds sinds het einde der middeneeuwen een flinke bedevaartskerk, welke tusschen de meest vooraanstaande produkten der laat-gothische architektuur in de Kempen mag worden gerangschikt.

Geheel voltooid, goed geproportionneerd, komt ze met haar baksteenen, met zandsteen afgezette, buitenmuren heel aangenaam voor. Zij lijkt wel in één trek te zijn opgetrokken. Dit is echter, achteraf beschouwd, niet het geval.

De kerk is een eeuw jonger dan de toren. Met den bouw van laatsgenoemde werd in 1436 of toch kort daarna begonnen, want op 10 Juli van dat jaar werd er — met het oog op zijn bouw — een kontrakt gesloten tusschen den pastoor van Brecht en de twee meesters-metselaars Nikolaas van Haseldonk en Jan Stampaert. Beiden waren uit Lier afkomstig en hadden waarschijnlijk in de bouwloods der Sint Gummaruskerk aldaar hunne sporen verdiend.

Het werk van deze beide architecten is nagenoeg in gaven toestand voor ons bewaard; alleen de scherpe naald werd in 1713 door het vuur vernield en vervangen door de huidige plompe bekroning, welke het gebouw heelemaal niet misstaat en zelfs dank zij de aanwezigheid der vier hoekspilletjes ook niet aan sierlijkheid te kort schiet.

De opgaande muren van den toren zijn — evenals die van heel de kerk — een het oog streelende symphonie van rood en wit. Blindnissen verlevendigen de muurvlakken, maar deze zijn nog wel eenigszins onsystematisch aangebracht. Er is nochtans merkelijken vooruitgang te bespeuren ten opzichte van de oude torens van Brecht en Oostmalle. Maar de bouwmeesters der jongere torens van Rijkevorsel, Minderhout, Alfen en Chaam zullen voor het probleem van den met spaarvelden versierden torenwand een heel wat betere oplossing weten te vinden.

De kerk zelve werd tusschen de jaren 1530 en 1550 herbouwd, dus nagenoeg tegelijkertijd

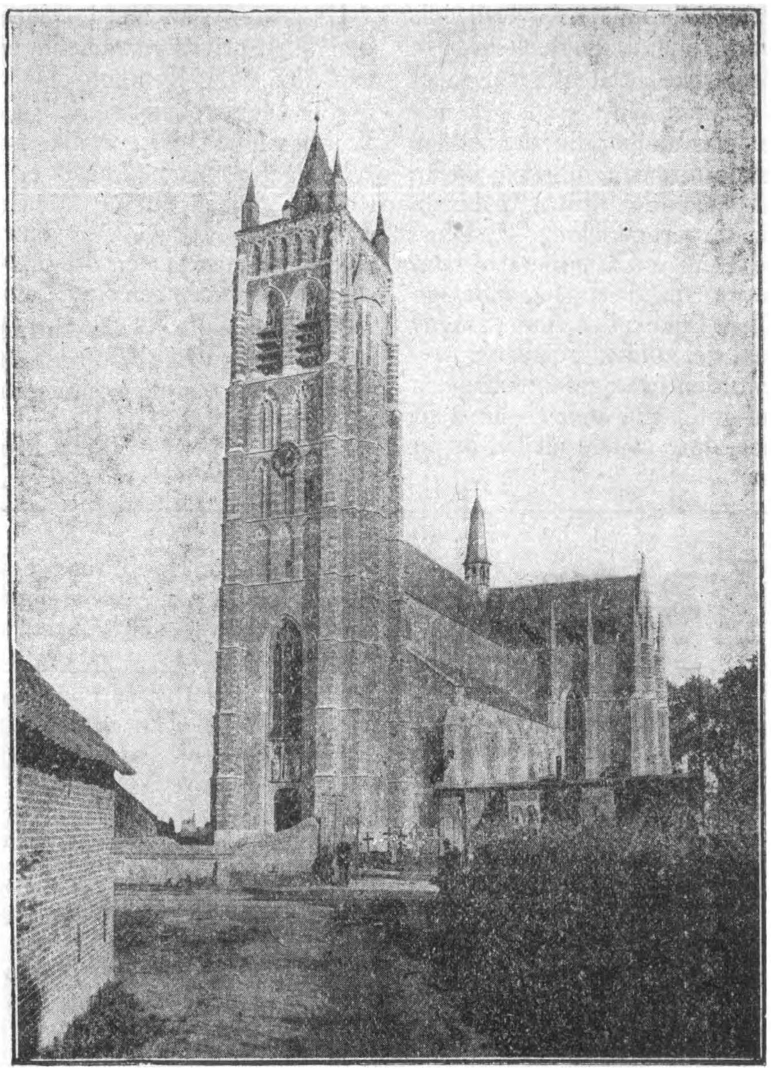

Kerk van St. Lenaarts.

als die van Hoogstraten met welke ze een niet te miskennen overeenkomst vertoont. Plattegrond en binnenordonnantie zijn in beide kerken dezelfde ; een driebeukige basiliekaal opgevatte benedenkerk met koor en kruisbeuk van dezelfde hoogte, het koor gewoon eindigend op een veelhoekige sluiting ; van binnen zijn beide bedehuizen overkluisd en vertoonen de rondzuil met krulkool — het meest karakteristieke element der Zuid-Brabantsche hoog-gothiek waarin het inwendige der Sint Lenaartskerk grootelijks is opgevat. Nochtans komt dat interieur wel wat nuchterder voor dan dit der zandsteenen groote kerken uit het Zuidelijke gedeelte van het oude hertogdom.

Spijts dat de rampen, welke Brecht op het einde der XVI^de^ eeuw overkwamen, de kerk van Sint Lenaarts ook niet onbeproefd lieten heeft deze laatste toch een en ander van haar vroegere stoffeering weten te bewaren.

Het merkwaardigste stuk is een XV-eeuwsch „besloten hofje" een leuk produkt van naïve begijnhofkunst, naar alle waarschijnlijkheid te Mechelen vervaardigd.

Men vindt er verder een interessante serie heiligenbeelden uit het einde der XV^de^ en het begin der XVI^de^ eeuw o.m. een mooie Lieve Vrouwebeeld en een heel karakteristieke zelfdritgroep De beelden van deze laatste met hun vluchtend voorhoofd en hunne amandeloogen lijken wel Mechelsch fabrikaat te zijn.

Op het hoofdaltaar en op een der zijaltaren prijkt een aardig stel laat-gothische koperen kandelaars ; verder bezit de kerk nog een XV^de^ eeuwsche lichtkroon.

Het meest bezienswaardig zijn echter de

renaissance glasramen, de oudste, de verrijzenis van Christus voorstellend, dagteekent van 1544 en vertoont een rijke architectonisch decor in arabeskenstijl verwant aan die der bekende Hoogstratensche glasramen ; in denzelfden geest zijn drie andere ramen opgevat welke vermoedelijk van denzelfden tijd dagteekenen en respectievelijk de verheerlijking van Onze Lieve Vrouw, de Heilige Catharina en tafereelen uit het leven van den patroonheilige der kerk voorstellen. Enkele decenniën jonger is het grootte raam der zuider kruisbeuk.

In de sacristij worden twee mooie kazuivels bewaard : een laat-gothische, onlangs hersteld en een renaissance, deze laatste uit het begin der XVIIe eeuw.

De pastorij van Sint-Lenaarts herbergt een der rijkste privaatverzamelingen van oudheden van heel de Kempen. De tegenwoordige herder der parochie, de Zeer Eerwaarde Heer Wabbes heeft hier een rijk aantal barokke en zelfs laat-gothische-kunst- en gebruiksvoorwerpen bijeengebracht, waaronder enkele waardevolle XV[e] en XVI[e] eeuwsche beeldjes; ook merkt men er een drietal XVII[e] eeuwsche schoorsteenen en een mooi Louis XVI beschot.

Op den weg naar Overbroek bevindt zich een moderne O.-L.-Vrouwe kapel, welke nog een en ander van de meubileering harer voorgangster heeft bewaard.

D[r] I[r] STAN LEURS.

De Kapel van O.L.V. van Welriekende.

—

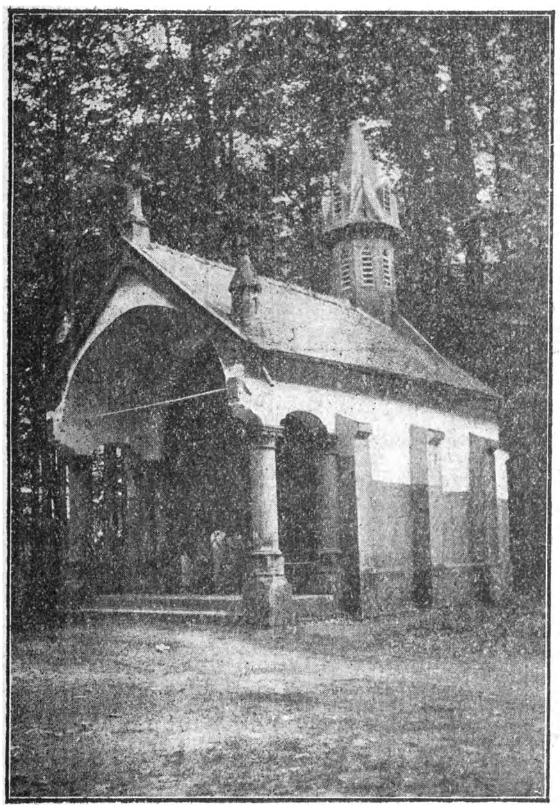

Langs den steenweg van Mechelen naar St. Jansberg, enkele stappen in 't Zonienwoud staat het merkwaardig Kapelleken van O.L.V. van Welriekende, dat door zijne aardige legenden en zijne oude vermaardheid, zijne dichterlijk stemmende ligging, zoo lieflijk weggedoken in de rustige schaduw en 't groene loover der eeuwen-oude boomen, wel de aandacht van den voorbijganger verdient.

Alfons Wauters, archivaris der stad Brussel, die de bijzonderheden nopens den oorsprong van het Kapelleken overnam uit een handschrift (heden nog bewaard in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel) van Jan Gillemans, hagioloog en beroemd miniturist der abdij van het Roode Klooster, vertelt het volgende :

« Op een kruisweg van het woud, waar de « varens weeldrig groeiden, hingen aan den « stam van eenen boom een klein O.L.V. « beeld. Van oudsher kwam men er op « O.L.V. Boodschap bêewegen tegen de « koorts.

« Hendrik, een kloosterling uit de abdij « van Groenendael, was de eerste die aan « dezen boomstam een Mariabeeld hing ; « Jan Hinchaert liet er vervolgens een dakje « opzetten en plaatste er een offerblok onder, « die weinigen tijd nadien weggenomen werd « met heel den inhoud ter waarde van omtrent « twee Peters goud. De schuldigen werden « aangehouden en door den beul van Brussel « op de pijnbank gelegd ; een hunner loo« chende zijne schanddaad en stierf eenigen « tijd later tengevolge van ziekte. Volgens « den legendeschrijver, bekwam de andere « genade na bekentenissen afgelegd te heb« ben, leidde nadien een nogal eerlijk leven « en werd vader van een talrijk kroost.

« De pastoor, de smid van Hoeylaert en « Egidius de Lathouwere sloten een akkoord « met den timmerman Willem Hinchaert om « er eene bidplaats in hout op te richten en « die later vervangen werd door een gebouw « in steen, waarvan Hendrik de Herck, kloos« terling van Groenendael, in naam van Aarts-

« hertog Maximiliaan den eersten steen leg-
« de op 21 Juli ten jare 1485. »

De geleerde archivaris voegt er nog het volgende bij : « De Kapel bestaat nog, doch « enkel gedeeltelijk ; de voorgevel met een « houten hek afgesloten, draagt den datum « 1620. Volgens de traditie zouden de werk- « lieden, Laurentius en Hendrik, toen zij de « kapel aan 't bouwen waren, boven hun hoofd « een hemelsche muziek gehoord hebben en « een ongeëvenaarden aangenamen reuk heb- « ben waargenomen. »

Van daar dan ook den naam der bidplaats. Het zal wel moeilijk vallen, gezien de vele legenden die nopens de Kapel van O.L.V. van Welriekende bestaan, de echte oorsprong der benaming vast te stellen.

Volgens de « *Brabantsche Kronycke* » zweeft er in dit oord winter en zomer een zachte, aangename geur, voortkomende van zekere welriekende plant, welke er in 't wilde groeit. Deze plant zou daar gebracht zijn door een herderinnetje, dat er dagelijks een ruiker op het altaar in 't Kapelleken bracht ; de H. Maagd beloonde haar godsvrucht met den bloemengeur harer voorkeur ten eeuwigen dage in de lucht rond de kapel te doen zweven.

Eene andere legende beweert dat er in de middeleeuwen in den omtrek der kapel groote rozenkweekerijen bestonden, wier eigenaars eene kapel oprichtten aan O.L.Vrouw, om hare bescherming over hunne kweekerijen te trekken ; deze bloemisten, in eene O. L. Vrouw Natie vereenigd, kozen voor de kapel den naam « Welrieckende », en inderdaad, te dien tijd was de kapel steeds vervuld van den aangenamen geur der rozen, die er op het altaar van O. L. V. voortdurend bloeiden.

Wat er ook van weze, al deze legenden hebben in hunnen eenvoud, iets dichterlijks en boezemen den bezoeker een gevoel in van diepvrome stemming.

Ten vroegeren tijde vertrok er jaarlijks uit Brussel eene processie vergezeld van ontelbare scharen geloovigen, die dan de plechtige mis bijwoonden welke gelezen werd in de Kapel van Welriekende, waarna er gefeest en gedanst werd op de foore die stilaan rond de bedevaartplaats hare tenten opsloeg. Naar het schijnt werd er wat al te veel gefeest, en wat al te veel jeugdige koppeltjes verdwaalden in 't geheimnisvolle woud, hetgeen de geestelijkheid ertoe deed besluiten de foore af te schaffen — toen ook van lieverlede..... verdween de processie.

In den loop der tijden heeft de kapel niet alleen van uitzicht doch ook van plaats veranderd. Tot in 1863 stond het heiligdom op het kruispunt der Welriekendelaan en den weg van Hoeilaart op Boschvoorde. In 1864 werd de kapel in neo-gothischen trant herbouwd zooals ze ten huidigen dage nog bestaat.

De bedevaart naar O. L. Vrouw van Welriekende blijft steeds bij ons Vlaamsche volk in eere gehouden, doch ook blijft het geloof levendig dat men er van de koorts kan genezen op voorwaarde dat de zieke zijn kouseband aan de traliën vastbinde. De meisjes gaan er ook hunne kousebanden hangen en bidden om toch een man te krijgen !

Jef van Cockelaere.

Onze Zeeduinen

—

Zondag 5 November l.l. hield de Vereeniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon en aangesloten Kringen — waaronder de V.T.B. — een vergadering onder voorzitterschap van den Heer De Ridder in het Rubenshuis, om den toestand te bespreken van den strijd tot het behoud van de zeeduinen tusschen Coxyde en Oost-Duinkerke.

Lezing werd gegeven van het verslag der Commissie van Monumenten en Landschappen, welke een bezoek bracht aan de bedreigde streek.

Wij laten dit verslag hier volgen :

« Wij hebben de eer U ter kennis te brengen dat op 20 September 1922 overgegaan werd tot het onderzoek der duinen gelegen tusschen Oost-Duinkerke en Coxyde.

De heeren Burgemeester van Coxyde, De Ridder, voorzitter der Vereeniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon en Vandevelde, afgevaardigde van de Société immobilière West-Flandria, namen deel aan het bezoek.

Het blijkt uit dit onderzoek dat de duinen waarover het hier gaat, eene opeenvolging van pannen vormen, zeer schoone en een oppervlakte beslaand van ongeveer 300 hectaren.

Niettegenstaande ze geklasseerd zijn en trots de herhaalde protestbetuigingen van de Koninklijke Commissie zijn deze duinen verhuurd geworden aan een Engelsche Maatschappij welk er een golfspel heeft ingericht.

Het in orde brengen van de links heeft werken van niveleering en aanleg van graspleinen noodzakelijk gemaakt; deze schaden het uitzicht van het landschap niet, doch maken het minder wild.

De duinen waarvan kwestie blijven zeer schoon. Het is noodig ze zooveel als het mogelijk is ongeschonden te bewaren.

Het eenige middel zou zijn dat de Staat na vroeger de ernstige fout begaan te hebben ze te verkoopen, ze terug aankocht, totaal of gedeeltelijk, in de meest gunstige economische voorwaarden. Aan te teekenen valt misschien, dat de zeekust op deze plaats voor de verdedi-

ging zal aangeduid worden, daar voorbijgaande maar belangrijke versterkingen er tijdens den wereldoorlog opgericht zijn geworden.

Er zijn ongeveer 300 hectaren, wij herhalen het, zich uitstrekkend over een diepte van nagenoeg 2 kilometers. Zij zouden zonder twijfel op dit oogenblik verkocht worden aan fr. 0.10 tot een afstand van 500 meter van den zeedijk.

Van op deze afstand tot deze ongeveer 80 à 100 m. van denzelfden dijk, bedraagt de prijs 12500 fr. de hectaar; tusschen deze grens en den dijk 100,000 fr. de hectaar.

De eigendom hoort toe aan een Maatschappij « de West-Flandria », geheel samengesteld uit Belgen. Zij is in onderhandeling met een Engelsche maatschappij deze welke het terrein voor de golflinks gehuurd heeft.

Langs den anderen kant mag men niet vergeten dat de weg van Oost-Duinkerke naar Coxyde bestaat als voortzetting van deze van Oost-Duinkerke naar Nieuwpoort.

Onvermijdelijk zullen gebouwen oprijzen langshenen deze wegen, noodig tot het verkeer der inwoners en van de talrijke personen in villegiatuur.

Voornoemde maatschappij sluit huurkontrakten af, waarbij hofjes van 5 meter diepte voor de woningen voorgeschreven worden. Zes meters zou beter zijn; men zou bovendien moeten voorschrijven, dat de villa's afzonderlijk zouden gebouwd worden of minstens in groepen van 2 tot 4 villa's.

De bouwreglementen, welke noch in Oost-Duinkerke, noch in Coxyde bestaan, zouden deze voorschriften moeten veralgemeenen. Deze regeling dient geëischt te worden bij wien het aangaat.

Een verstandhouding zou insgelijks dienen tot stand te komen tusschen de Engelsche maatschappij en de Belgische overheden, met medehulp van goedgekozen tusschenpersonen. Het schijnt ons toe dat het aan den heer Gouverneur van West-Vlaanderen is om ze aan te duiden, onder voorbehoud der ministerieele goedkeuring.

Het zou een middel zijn om er toe te komen, voor de badplaats van Oost-Duinkerke, een plan op te maken, meer geschikt dan dit van den Engelschen architekt G. Gilbert Scott.

De Secretaris, J. H. Houbar — De Voorzitter, Lagasse De Locht.

* * *

Dubbelzinniger kon het niet! De Commissie vindt de duinen uiterst mooi en zegt dat de Staat een flater beging ze te verkoopen. Dan, zonder overgang, spreekt de Commissie over bouwen en steenwegen, over groepjes en alleenstaande villa's, over hofjes, enz. Wat wil die Commissie — en 't is nog wel een Koninklijke — nu eigenlijk?

Nogmaals werd op de dringende noodzakelijkheid gewezen dat deze duinen zouden blijven bestaan. De Heer De Lattin bepleitte die noodzakelijkheid met het oog op de kunst, de Heer Poma eischte de duinen op voor de wetenschap en de Heer Dr Peetermans beschouwde de zaak van het standpunt der sociale gezondheidsleer. Drie kernachtige pleitreden.

De Voorzitter gaf een kort overzicht over den afgelegden weg; hij drong aan op samenwerking, om krachtdadig alle middelen te gebruiken, die tot het doel zouden kunnen leiden. Hij betoogde, dat het de plicht was van den Staat, de duinen terug te koopen, opdat die grootsche, eenige natuurstreek zou behouden blijven; dat de Staat wel enkele millioenen mocht uitgeven, wanneer het Bestuur van Antwerpen het geen te groote offers achtte, twintig millioen uit te geven voor het aankoopen van een park.

Ten slotte gaf de vergadering aan het Bestuur opdracht een motie in dien zin samen te stellen. Wij laten die motie volgen:

De vertegenwoordigers van ondergeteekende kringen of initiatief van de V.T.B. v. N. en S., op Zondag 5 November vergaderd in het Rubenshuis te Antwerpen;

in aanmerking genomen de ernstige belangen, zoowel van esthetischen als van wetenschappelijken en socialen aard, welke met het bewaren der duinenstreek tusschen Oost-Duinkerke en Coxyde gemoeid zijn;

herinnert aan de menigvuldige protesten en moties welke tegen het vernietigen dezer duinenstreek uitgebracht zijn;

betreuren dat, niettegenstaande het duidelijk uitgesproken verlangen van duizenden kunstenaars, geleerden, opvoedkundigen en eenvoudige natuurliefhebbers in den lande, van deze protesten niet de minste nota genomen werd en het gevaar even dreigend is gebleven;

herhalen op de meest besliste wijze hun wensch, de Regeering onverwijld al het mogelijke te zien doen om het behoud dezer duinenstreek, ongerept in haar tegenwoordigen toestand te verzekeren, zoo noodig door onteigeningen en aankoop uit openbaar nut;

en verzoeken de volksvertegenwoordigers en de pers dezen wensch te steunen.

Vereeniging tot Behoud van Natuur en Stedenschoon;
Bond der Belgische steden en gemeenten (Brussel);
Les amis de la Fôret de Soignes (Brussel);
Touring-Club (Brussel);
Kunst en kennis (Gent);
Kenis Gilde (Lier);
Oudheidkundige Kring van Brecht en omstreken;
Fotografische Kring Iris (Borgerhout.)
Vlaamsche Toeristenbond (Antwerpen):
Moderne Kunst (Antwerpen);
Syndikaat van Kunstenaars (Antwerpen);
Wetenschappelijke Kring (Antwerpen);
Oudheidkundige Kring (Antwerpen);
Baden Powell Boy Sea Scouts (Antwerpen);

WILLEM HEYLEN.

Werf Eere- en Beschermende leden aan.

Het Engelsch luchtministerie neemt voorbereidende maatregelen voor de inrichting van een geregelde nacht-luchtverbinding tusschen Londen en Parijs. Het voornemen is, in een der eerste maanden van het volgende jaar gedurende een maand proefvluchten te houden, waarbij beproefd zullen worden de verlichting van den weg, de inrichtingen om te landen enz. Slagen deze proefvluchten, dan wordt er een geregelde postvliegdienst ingevoerd.

Lidkaart 1923.

—

Het wordt den leden ter kennis gebracht, dat tusschen 1 en 15 December a.s. door het postbureel een kwijting-lidkaart zal aangeboden worden ten beloope van 7,50 fr. zijnde het bedrag der bijdrage over het jaar 1923.

De leden, die de kwijting voldoen, worden door het Postbureel rechtstreeks ingeschreven als abonnent op het orgaan « DE TOERIST ». en door dat Postbureel regelmatig bediend.

Tijdens hetzelfde tijdvak (1-15 December) zal aan de leden. welke deel uitmaken van eenzelfde huisgezin *en het orgaan niet ontvangen,* een kwijting lid-kaart worden aangeboden van 3,50 fr.

We verzoeken de leden hun huisgenooten te verwittigen opdat, bij gebeurlijke afwezigheid de aangeboden kwijting zou voldaan worden. Het zou veel last en moeilijkheden sparen èn aan het Bestuur, èn tevens aan het lid, zoo aan dien wensch gevolg werd gegeven.

Om te voorkomen, dat het blad « De Toerist » van 1 Januari en vervolgens achterwege blijft, moet men zorgen dat het lidmaatschap vóór 1 Jan. is betaald.

Aandacht : De lidkaart zal de leden niet meer dan tweemaal worden aangeboden.

ALLERLEI.

Vertooningen in den Antwerpschen Poesje.

De eerste vertooning heeft een buitengewonen bijval beleefd.

Tijdens de maand December worden de volgende vertooningen ingericht.

A) Op Vrijdag 1 December, te 8 uur 's avonds : Opvoering van het overgroot lachsucces : Jan onversaagd, die zeven in één slag slaat.

B) Op Donderdag 21 December, te 8 uur 's avonds : Opvoering van : a) Ourson en Valentijn ; b) Het Wonderjaar (naar de roman van H. Concience) ; c) Het zangstuk Romeo en Juliette.

Kaarten te verkrijgen op het secretariaat alle werkdagen, behalve 's Zaterdags, van 2 1/2 tot 6 uur 's namiddags : voor de vertooning van 1 December, van af 21 November voor de vertooning van 21 December, van af 11 December. Prijs per kaart : 1 frank.

Voor elke vertooning, bijeenkomst der leden op de groote Markt (standbeeld Brabo). Vertrek aldaar stipt te 7 3/4 uur. De vertooning begint stipt te 8 uur en eindigt rond 10 uur.

GEMENGD

Voordrachten der K. V. H. te Antwerpen. — De Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding te Antwerpen richt een reeks voordrachten in, te houden in de Stedelijke Normaalschool, Quellinstr. 31, Antwerpen, 's avonds om half negen. — Zij zijn kosteloos en ook voor dames toegankelijk.

Gedurende de maand November :

Op Maandag 20 November 1922 : VAN EYCKS AANBIDDING (met lichtbeelden) door den Zeer E. H. Kan. Lemaire. ;

Op Maandag 27 November 1922 : HET GELAATSTYPE VAN HET HUIS HABSBURG. (met lichtbeelden) door den Heer Dr. Rubbrecht.

Tentoonstelling van Egyptische oudheden. — Naar aanleiding van het eeuwfeest van de ontdekking van Champollion wordt te Brussel in het Museum van het Jubelpark, Paviloen van Oudheden, door de zorgen van M. Jean Capaert, conservator,een tentoonstelling van Egyptische oudheden gehouden.

De tentoonstelling is alle dagen open van 10 tot 16 uur.

Muziekvoordrachten. — Een nieuwe reeks « Muziekvoordrachten » zal worden ingericht en wel op de laatste Vrijdagen der maanden November, Januari, Februari en Maart, in de «Salle Nouvelle», Ernest Allardstraat, 11 (Groote Zavel), 's avonds om 8 u.

Vrijdag 24 November : « Mac Dowell-avond). Voordracht door M. Em. Hullebroeck. Medewerkers : de heeren D. Hubert, baryton Antwerpen ; Dr. L. Lebeer, tenor, Brussel ; Edw. Verwerf, pianist, Brussel.

Vrijdag 28 Januari : « Jef Van Hoof-avond Voordracht door M. Em. Hullebroeck,. Medewerkers : Mej. Dielvera van de Kon. Vl. Opera ; de heeren Borgers, tenor ; Wouters, baryton van de Kon. Vl. Opera ; Bogaert, bas.

Vrijdag 25 Februari : « Onze Vlaamsche Tweezangen » door M. Em. Hullebroeck. Medewerkers : Mejuffers Maria Van Uytfanck, sopraan en Van Cuyck, alt. Brussel.

Vrijdag 25 Maart : « Het Lied in de Limburgsche Folklore », door Lambrecht Lambrechts. Medewerkers : Mevr. Lambrechts en Em. Hullebroeck.

Lidkaarten verkrijgbaar in den Boekhandel « De Standaard », Em. Jacqmainlaan, 127, Brussel.

Brug over de Schelde. — De Chronique des Travaux publics weet te melden dat de Belgische regeering voornemens is een brug te

bouwen over de Schelde, te Hemixem, op eenige kilometers ten Zuiden van Antwerpen. De Schelde is aldaar nog 300 meter breed. De nieuwe brug zou hoofdzakelijk dienen als spoorbrug en bestemd zijn om het directe verkeer tusschen Oostende en Duitschland, dat dan niet meer over Brussel zou worden geleid, aanmerkelijk te bekorten.

Voor de verbinding van de Scheldeoevers — het voor de ontwikkeling van Antwerpen als haven- en handelsstad zoo belangrijke vraagstuk — zal deze brug dus blijkbaar niet veel te beteekenen hebben.

—

Het Nederlandsche ministerie van buitenlandsche zaken vestigt er de aandacht van belanghebbenden op, dat de Beiersche regeering nieuwe verscherpte voorschriften heeft vastgesteld, betreffende de toelating van vreemdelingen daar te lande, welke ten doel hebben den toevloed van vreemdelingen daarheen zooveel mogelijk te weren.

Krachtens deze nieuwe voorschriften worden geen visa meer verstrekt aan personen, die uitsluitend voor genoegen zich naar Beieren wenschen te begeven. Bij de aanvrage van een visum moet het bewijs worden overgelegd, dat de reis noodzakelijk is, b. v. voor zaken en dergelijke.

—

Het voornemen bestaat de visa steeds voor zoo kort mogelijken tijd te verleenen. De bepaling krachtens welke aan de Duitsche consulaten hier te lande een voorloopig visum voor Beieren kon worden verkregen, is buitenwerking gesteld, zoodat thans weder, evenals vroeger, de schriftelijke toestemming der Beiersche regeering vooraf moet zijn verkregen,alvorens men zich naar Beieren kan begeven

—

De minister van verkeerswezen in Duitschland heeft de spoorwegbesturen medegedeeld, dat het voorkomt dat reizigers vooral uit de landen met hooge valuta, door ziekte voor te wenden, meer dan een plaatsbiljet koopen om daardoor gemakkelijker te kunnen reizen. Zelfs bij plaatsgebrek in de treinen weigeren ze de onbezette, doch door hen betaalde plaatsen aan andere reizigers af te staan.

Aangezien dit in strijd is met de bestaande bepalingen, moeten dergelijke praktijken met kracht worden tegengegaan.

—

De prijzen der bedkaarten in de slaaprijtuigen der Duitsche spoorwegen zijn opnieuw verhoogd voor de 1e kl. op 1200 Mk., voor de 2e kl. 600 Mk., 3e kl. 360 Mk. met 120, 60, 36 Mk. bespreekgeld.

Te Lissabon is opgericht de "Companhia portuguesa de Navegacao Aerea,, met een kapitaal van 6 millioen escudos. Het doel dezer maatschappij is de exploitatie der nieuw op te richten luchtlijnen : Lissabon—Portalègre—Madrid—Bordeaux—Parijs ; Lissabon—Santarem—Coimbra—Porto-Braga; Lissabon—Evora—Beja—Faro ; verschillende lijnen in Afrika, in de Portugeesche koloniën Mozambique en Angola en de organisatie van een vliegschool te Sines.

—

De nieuwe luchtlijn tusschen Casablanca, de groote havenstad in Marokko, en Oran, in Algiers, is ingewijd. De afstand bedraagt 755 kilometer en wordt in 6 uren afgelegd.

Naar aanleiding van deze laatste lijn, is het belangrijk op te merken, dat het luchtpostverkeer tusschen Marokko en Frankrijk in September dat van Augustus weder belangrijk heeft overtroffen. Er werden in September 141,532 brieven overgebracht of gemiddeld 4717 per dag.

—

Sedert 5 October is een luchtpostdienst Warschau-Konstantinopel ingericht. De dienst heeft twee keer per week plaats.

—

De maand Augustus j. l. was een recordmaand wat betreft het aantal tusschen Engeland en Nederland, Frankrijk en België met vliegtuigen overgebrachte passagiers. Het aantal passagiers in beide richtingen was 2682, tegen 2021 in Augustus 1921. De Engelsche maatschappijen hadden hierin het grootste aandeel n. l. 82 pct. Dagelijks worden meer dan 1 ton nieuwsbladen per vliegtuig naar het vasteland overgebracht; in omgekeerde richting is dit verkeer gering. Het totaal bedroeg 37.4 ton. Bovendien werden 40 4 ton andere goederen overgebracht.

—

De stad Luik zal spoedig een monument oprichten voor den volksheld, die de Waalsche humor symboliseert. Deze legendarische komische figuur, die in alle Waalsche kluchten voorkomt, wordt voorgesteld door een ledepop, die den naam van Tchantchès draagt, hetgeen een verbastering is van den naam François. Er is een prijsvraag uitgeschreven voor het monument. Het bekroonde standbeeld stelt voor een hercheuse (een vrouw, die erstkarren voortduwt in de mijnen) en die in haar hand de ledepop houdt.

Tevens zal er een museum van Waalsche folklore worden geopend.

Vlaamsche voordrachten. — In den loop van den winter zal te Gent eene reeks Vlaam-voordrachten gehouden worden in de feestzaal van het Vrouwensecretariaat, Peperstr., 17. De voordrachten zullen maandelijks den tweeden of derden Zondag der maand plaats grijpen, om 5 uur 's namiddags en toegankelijk zijn zoowel voor heeren als voor dames. Inschrijvingslijsten zullen ten huize aangeboden worden. De abonnementsprijs voor de reeks voordrachten is bepaald op 5 frank per persoonlijk abonnement en 10 frank per familieabonnement.

Iedere abonnent zal maandelijks een bericht ontvangen waarop de juiste datum waarop de voordracht gegeven wordt, zal bepaald zijn.

Programma :

Zondag 19 November, Jef Lynen zal voordragen uit : Omheinde Hoven van Pater Hilarion Thans ;

Zondag 4 December, Mev. Steenhoff, Smulders (Kinderpsychologie) ;

Zondag van Januari, Dr Persyn (Doctor Schaepman op reis en op lezing in Belgie) ;

Zondag van Februari, Florus van der Mueren (de objectieve schoonheid in de muziek, met voorbeelden op klavier) ;

Zondag van Maart, Z. E. H. De Baets, vicarisgeneraal: (De zedelijke en godsdienstige ontwikkeling van ons volk).

Abonnementskaarten zijn te bekomen op het Vrouwensecretariaat, Peperstraat, 17 en in den boekhandel « Artes », Mageleinstraat, Gent.

—

De Vlaamsche Studiekring te Brussel heeft de Madrigaal-Vereeniging te Amsterdam (dir. Sem Dresden) uitgenoodigd, een concert te komen geven. Deze uitnoodiging is aangenomen en het concert bepaald op 18 December.

—

De afscheidsvoorstelling van de Passiespelen te Oberammergau werd door 5,400 menschen bijgewoond. Dit jaar zijn de spelen in totaal door 317,000 menschen bezocht, wat 50,000 meer is dan verleden jaar. De bruto-ontvangsten van 69 speeldagen bedroegen 21 millioen mark.

De spelers hebben zich zoo moeten inspannen, dat b.v. Hans Mayr, die Pilatus heeft uitgebeeld, zijn stem verloren heeft.

Het aanbod van een Duitsch-Amerikaansche filmonderneming om de spelen te mogen opnemen voor 1,4 milliard mark, is afgewezen. Om aan de verleiding makkelijker weerstand te bieden hebben eenige hoofdpersonen na de laatste voorstelling hun haren laten afscheren.

—

De directeuren van de Engelsche spoorwegmaatschappijen hebben te Londen langdurig over de kwestie van de verlaging der reizigerstarieven vergaderd. Over het beginsel was men het eens. Behalve gewone abonnementen, zullen ook week-end-kaarten en abonnementen voor handelsreizigers van de verlaging profiteeren.

Na de verlaging zal het noodig zijn, ongeveer een half milliard nieuwe biljetten te drukken.

—

Volgens het rapport van het bestuur van de Zwitsersche bondspoorwegen zijn tot nu toe 367 kilometers geëlectrificeerd. (Waaronder de welbekende St. Gothard-lijn). In den loop van 1923 en 1924 zullen nog 239 kilometers geëlectrificeerd worden. In den herfst van 1924 zullen dan 877 kilometers of ongeveer 1/2 van de bondsspoorwegen electrisch geëxploiteerd worden. De electrificatie van deze lijnen zal in het geheel 350 millioen francs kosten, benevens 128 millioen voor rollend materieel. De steenkool, die op de geëlectrificeerde lijnen tot het einde van 1926 bespaard zal worden, zal 318000 ton 's jaars beloopen, d. w. z. 45.4 pct. van het totale verbruik der bondsspoorwegen in 1913.

—

De regeering van Türingen heeft besloten, een aanzienlijke verblijfsbelasting van de vreemdelingen te heffen.

De universiteit te Jena maakt bekend, dat buitenlanders alleen worden toegelaten, als den Duitschers in het buitenland reciprociteit wordt gewaarborgd.

—

De directie der Zweedsche staatsspoorwegen heeft bepaald, dat in de wachtkamers en de andere dergelijke voor het publiek toegankelijke plaatsen op de stations, een plattegrond van de stad moet hangen.

—

Opgravingen te Reims. — De Eclair bericht dat bij opgravingen in de bouwvallen te Reims, de overblijfselen zijn aangetroffen van een Gallo Romeinsche stad. Men heeft catacomben, een forum en baden gevonden.

Uitstappen en bijeenkomsten.

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor leden *uit het geheele land* toegankelijk.

V.T.B. voordrachten te Antwerpen :

Op *21 November* om 8 u 's avonds in de feestzaal van de stedelijke Normaalschool, Quellinstraat te Antwerpen, plechtige *Openingsvoordracht* door Senator Prof. Carnoy « *Doorheen de Vereenigde-Staten van Amerika* ». Deze voordracht wordt opgeluisterd met lichtbeelden ; zij is kosteloos toegankelijk voor onze leden en hun familie.

Op *1 December,* tweede V.T.B. vertooning in den Poesjenellen Kelder, aanvang 8 uur. Prijs voor onze leden 1 fr. (Zie het artikeltje in dit nummer.)

Brussel.

Op *3 December,* 's morgens 10 uur. Bezoek aan het *Museum van Schoone Kunsten* onder leiding van Dr St. Leurs. De V.T.B-ers uit Brussel en de provincie worden uitgenoodigd zich aan te sluiten bij dit bezoek. Punt van samenkomst : Op de Koninkl. Plaats bij het standbeeld van Godfr. van Bouillon, om 10 uur.

Op *17 December,* bezoek aan het *Museum Jubelpark.* (Nadere bijzonderheden in het volgende nummer).

Van het Secretariaat.

Aan onze leden. — Op 1 December e. k. verschijnt ons propaganda nummer ; de leden, welke hiervan gratis exemplaren wenschen te bekomen, worden verzocht het gewenschte aantal aan te vragen bij het secretariaat ; wij vestigen de aandacht vooral op een doelmatig gebruik van ons orgaan, tot het aanwerven van nieuwe leden. Om de oplage van dat nummer te bepalen gelieve men *spoedigst* het getal exempl. op te geven.

De personen die inschrijven voor 1923 ontvangen van 1 December af « De Toerist »

In ons nummer van 15 Januari publiceeren wij de eerelijst, dat is, de lijst van de leden welke tusschen 15 November en 1 Januari minstens 5 nieuwe leden aanbrachten.

Allen aan het werk dus !

Aandacht. — De kwijtingen van de leden ingeschreven tusschen 1 en 15 November worden aangeboden in de week van 19 tot 26 November.

De kwijtingen voor de buitenlandsche leden over 1922 in de 2de helft van November.

Verzoek. = Bij gebeurlijke vragen om inlichtingen de noodige frankeerzegels voor antwoord te voegen.

Steeds het nummer der lidkaart vermelden a. u. b.

Nrs 1-2 en 3 van DE TOERIST zijn uitgeput. (De Luxe Uitgave is *geheel* uitgeput.)

Vraag aan uw vrienden of zij reeds aangesloten zijn bij V.T.B.

VERSLAGEN

DAGELIJKSCH BESTUUR

Vergadering op Maandag 6 dezer.

In aansluiting met de motie, gestemd bij de laatste vergadering, wordt ons medegedeeld dat eenige Vlaamsche vrienden uit Kortrijk, leden van V. T. B., de zaak in handen hebben genomen, het huis van Peter Benoit hebben aangekocht en de noodige herstellingswerken zullen uitvoeren.

Van hr. Orlay, Temsche, ontvingen wij 300 fr. als geschenk voor de reeds flinke werking van den V. T. B.

25 afgevaardigden voor de provincie Oost-Vlaanderen werden, op voorstel van de propaganda kommisise, aangesteld.

Volgt een bespreking over het doelmatig voeren der propaganda : ons propagandanummer verschijnt op 1 December. Personen, welke na dien datum inschrijven voor 1923, ontvangen dadelijk « De Toerist ».

Wordt verder besproken : het inrichten van voordrachten, bezoeken enz.

TAK KORTRIJK. VERGADERING VAN 1 NOVEMBER.

Woensdag 1 November l. l. werd in 't Vlaamsch Huis te Kortrijk een arrondissements vergadering gehouden van den V. T. B. tak Kortrijk.

De vergadering werd geopend door den Hr. B. Steverlynck, en werd **bijgewoond door**

den heer F. Luyten. algemeen secretaris van V. T. B., die ons onder meer mededeelde dat het hoofdbestuur reeds de noodige stappen heeft gedaan bij de bevoegde overheid om, bij het innen der bijdragen, dezelfde voordeelen te genieten als andere soortgelijke vereenigingen.

Er werd ook besloten : zich met V. T. B. van andere steden in betrekking te stellen om wederzijdsche medewerking bij het inrichten van reizen cn bezoeken aan merkwaardigheden. Verder ook voordrachten, tentoonstellingen en andere belangrijke bijeenkomsten en bezoeken in te richten.

Er werd ook lezing gehouden van de standregelen ; daarna werden de leden die handel drijven aangewakkerd een korting bij den verkoop van hun waren toe te staan aan de V. T. B. ers ; zoo doende maken zij reklaam voor hun huis, gezien deze adressen in De Toerist verschijnen welke in 't gansche land gelezen wordt.

De wensch werd uitgedrukt dat al de V. T. B. ers zich een kenteeken (knoop) zouden aanschaffen ; deze zijn te bekomen op het secretariaat van den V. T. B. tak Kortrijk in 't koffiehuis 't Zweerd bij Juul Callens Groote Markt, 1, Kortrijk.

Het eerste Uitstapje van onze Fietsersclub. — Tak Brussel.

—

5 November. 't Is een prachtige dag. Het heeft gevroren, dus geen slijk meer en als onze fietsers om 10 1/2 uur aan de Lakenbrug vertrekken komt reeds het zonnetje te voorschijn.

Wij rijden van Laken naar Wemmel langs lieve landelijke wegen en genieten ruimschoots van de mooie natuur. Van Wemmel wordt de tocht voortgezet naar Grimbergen, waar wij zullen uitrusten.

Daar de wandeling onzen eetlust geprikkeld heeft haalt iedereen z'n broodjes te voorschijn, en... valt aan.

Na het middagmaal kwamen er nog andere Brusselsche V. T. B. ers die de rit per tram deden. En nu naar de kerk, het eigenlijke doel van den uitstap. De Hoogw. Heer Prelaat der Abdij was zoo vriendelijk ons een geleider te bezorgen, waarvoor wij hem hier van harte dank zeggen.

Onder de kundige en interressante leiding van den Zeer Eerw. Pater Van de Campe bezoeken wij de prachtige renaissance kerk der Abdij, gebouwd in de 17 eeuw. Hij toont ons beurtelings de grafzerken der Abten en der prinsen van Grimbergen, het zoo kunstig gebeeldhouwde koorgestoelte. de biechtstoelen en predikstoel (werk van beeldhouwer Verbruggen), het hoogaltaar en zijaltaren, met hun prachtige schilderijen van onze Vlaamsche meesters. Daarna de sacristij ; wij bewonderen het plafond, een kunstgewrocht van eerste gehalte, voorstellend het leven en de verheerlijking van den Heil. Norbertus, stichter van de Orde der Premonstreit ; voorts een tweede sacristij, zeer lief en merkwaardig.

Het eerste en voornaamste deel van het bezoek is geeindigd. Er wacht nu evenwel de dames een groote teleurstelling : zij mogen in de gebouwen der Abdij niet toegelaten worden.

De heeren bezichtigen de prachtige schilderijen, de mooie zalen en gaanderijen, waar hun overal met evenveel bereidwilligheid de noodige verklaring vanwege den gedienstigen leider wordt verschaft.

En nu is het tijd dat wij den weg naar Brussel inslaan. De heer Reinquin is zoo vriendelijk een kiekje te nemen van het groepje ; een foto die een aangename herinnering zal zijn aan den eersten, maar welgelukten uitstap van onze fietsersclub.

Het zij ons nogmaals vergund den Zeer Eerw. Pater Van de Campe in naam van V. T. B. te danken voor de aangename, maar vooral zoo uiterst leerrijke wandeling die Z. E. ons bezorgde.

Tot weerziens met de volgende Lente ; maar dan met een flinke groep V. T. B. ers uit geheel Vlaanderen, die gelukkig zullen zijn deze mooie Abdijkerk te bewonderen. B. S.

Nieuwe Voordeelen.

1. — Kinema « Salle de Paris », Mechelen, Plaatsen van 1,50 fr.; aan 1 fr. plaatsen van 1,75 fr. ; aan 1,50 fr.
2. — Het Huis Kortrijksche Foto Comptoir, G. Gyselinck, O. L. Vrouwstr., 25, Kortrijk, staat 5 °/o vermindering toe aan de leden van V. T. B. (op vertoon hunner lidkaart) op alle toestellen voor photo's, projectie en kinema, alsook op alle bijbehoorten, uitgezonderd op de Kodak- en Gevaert artikelen.
4. — Huis Bossier, Zuidzandstr., Brugge, 5 °/o vermindering op alle sportartikelen.
5. — Apotheek Leliëndal, Van Helst, Bruul, Mechelen, geeft 10 °/o vermindering aan leden V. T. B. op alles uitgezonderd de specialiteiten.
6. — In den Nieuwen Winkel, Huishoudartikelen, A. Mariën-Winkelmans, Mechelen, staat 5 °/o korting toe
7. — Huis Van der Auwera, Magazijn van gemaakte kleederen, Bruul, Mechelen, 3 °/o vermindering.
8. — Callebaut-Peeters, Adeghemstr. en Leopoldstr., Mechelen, Drukker Teeken- en schoolgerief geeft 10 °/o vermindering.
9. — Huis van Varenbergh, Lange Kievitstr., 68, Antwerpen, Mansstoffen, geeft 5 °/o vermindering.
10. Fotografie Verbouwe A. en Zonen L. Theodorstr., 46 St. Pieters-Jette, verleent 5 °/o vermindering.
11.— Huis Pottie, Leistr., Kortrijk, staat 5 °/o korting toe en op de wandelstokken en regenschermen.

—

Voordeelen reeds vroeger vermeld.

Goed nieuws voor de leden van Groot-Brussel. — Kon. Vlaamsche Schouwburg te Brussel. — De Heer Bestuurder meldt ons dat de lidkaart van V.T.B. voldoende is om dezelfde vermindering te genieten als de dragers van gunstkaarten. Proficiat !

Trocadero, Antwerpen. — Toegangsprijzen voor de leden V.T.B. : 50 centiemen per persoon in de Middagvertooning van Vrijdag (feestd. uitgezonderd.)

1 fr, per persoon in andere Middagvertooningen «Zon- en Feestdagen uitgezonderd. »

1,50 fr. per persoon in de Avondvertooningen van Dins- Woens- Donder- en Vrijdag. « Feestdagen uitgezonderd » Middagvertooning om 2 3/4 uur. — Avondvertooning om 7 3/4 uur.

M. Rosel, Egmontstr., 4, Mechelen, Meubelmaker, geeft 5 °/o vermindering aan leden V.T.B.

M. Arm. Goossens, Keizerstr., 73, Antwerpen, Schoenmaker, geeft 5 °/o vermindering aan leden V.T.B.

't Getrouwe Maldeghem, weekblad, eene korting van 10 o/o op de abonnementen.

E. H. Celis, Heirnislaan, 5, Gent. Gids der Hoofdkerk van St. Baafs, 1.25 fr. aan 1.05 fr. In Vlaanderen, Speelreisje : 1.50 fr. aan 1.05 fr.

Aux Fabricants Suisse Réunis, te Brussel, Oude kleerkoopersstraat, 12 ; te Antwerpen, Schoenmarkt, 12. (Uurwerken). Geeft 5 o/o korting aan de leden V.T.B.

Hotel „Cecil", Van Arteveldestr., 8, Antwerpen, verleent 10 o/o korting op de prijzen der kamers, waarvan de prijzen zijn : 8 fr. ; 10 fr. en 15 fr.

M. Everaert-De Wilde, Hotel de Londres, St-Mariaurg. 15 o/o vermindering V.T.B.ers,

Hubert Nyssen, Hotel du Commerce, Mechelen aan Maas, geeft 5 o/o vermindering voor V.T.B.

Schouwburg-Volksgebouw, Meir, 64, Antwerpen,

De leden hebben toegang, tegen vertoon der lidkaart, (Zon- en Feestdagen uitgesloten) op alle plaatsen en tegen de volgende prijzen :

Orkestzetel — Benedenloge — Balkon 1 R., Loge 1 R., Voortooneel 1 R., allen 3 fr. per plaats. Parket 2 fr., Parterre, Balkon 2. R., Loge 2. R., Voortooneel 2. R. — 1,50 fr. Balcon 3. R. — 0,75 fr.

Kinema-Schouwburg „Eden", Quellinstr., Antwerpen staat de volgende vermindering toe :

Namiddagvertooning 1 fr. in plaats van 1,50 fr. per persoon. — Avondvertooning 1,50 fr. in plaats van 2 fr. per persoon. — Verbruik niet verplichtend. — Zon- en Feestdagen uitgezonderd.

Rijwielfabriek V.O.S. Werkhuizen G. C. Klinkers te Mechelen aan Maas (Limburg) 5 o/o korting voor al hare artikelen : rijwielen, banden en benoodigdheden.

Het Huis Wwe Withaegs, Vlagstraat 56, Antwerpen, geeft 5 o/o korting aan de leden V.T.B. voor alle aankoopen van rijwielen, enz.

S. V. De Vlaamsche Boekenhalle, Naamschestraat 87, Leuven. 10 o/o korting op in het Nederlandsch geschreven werken, welke betrekking hebben op toerisme en reizen.

De Kinema Bristol, Waterlooschen Steenweg, 71, te Brussel (St. Gilles) geeft aan de leden van V.T.B. recht op een plaats één klas hooger dan zij betalen. (Voor een tweede klasplaats betaalt men dus den prijs eener derde).

Kinema Liberty, Statiestraat, 179, Berchem (Antw.) 0,25 fr. vermindering op de plaatsen van 1,25 fr., 1,45 fr. en 1,75 fr. op Zaterdag, Maandag en Dinsdag.

Kinema Moderne Palace, Trapstraat, *Sottegem.* Gedurende de weekdagen : Plaatsen van 2 fr. en 1,50 fr. Voor de leden van V.T.B. 1,50 en 1 fr.

Paepe Marcel, *Passagierlijn Brugge-Zeebrugge,* Ship Hotel, Brugge. — Prijs enkel 1,50 fr. Voor V.T.B.ers 1,25 fr. Heen en weer 2,50 fr. Voor V.T.B.ers 2 fr.

Het bestuur van den V.T.B. houdt zich ten zeerste aanbevolen bij al zijn leden voor adressen van hotels, badhuizen, kinemas, schouwburgen, museums, enz. die bereid zijn vermindering van prijs toe te staan aan onze aangeslotenen.

Al deze inrichtingen worden kenbaar gemaakt in ons blad en aanbevolen bij onze leden.

De volgende voordeelen heeft het bestuur reeds voor de leden van den V.T.B. verworven.

Eereleden

26—34 De Heer en Mevr. Moortgat-Meeus, met hunne kinderen : Leonard, Maria, Louiza, Karolina, Viktor, Karel en Alice, Hanswijckstraat 33, Mechelen 420 fr.
35 Dupon Ph., Apotheker, Kuiperstr. 27, Brugge 250 fr.

Beschermende leden

71 Krijn, Gemeenteplaats 9, Antwerpen 100 fr.
72 Delbaere, bankbeh., Leiestr., 13 Kortrijk 100 fr.
73 Ghekiere Leon, Groeninghestr. 27, Kortrijk 100 fr.
74 Steverlynck J., Fabr. van Weefsel, Vichte 100 fr.
75 Schiltz W., wisselag., Schoenmarkt, 18 Antw. 100 fr.
76 Verwilghen K., advokaat, Loixplein, Brussel 100 fr.
77 Alg. Nederl. Verbond, Dordrecht 100 fr,

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niet te veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat: St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr: VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 13.

Verbeteringen.

2681 Hambrouck Frits, Mechelschestr. 128 Leuven
2520 Ravoet E., Oudemansstr. 17 Antwerpen
2924 Kriger Karel, Lode Marcqstr., 2 Brussel

3320 Vandeplasse Frans, Balansstr. 62 Antwerpen
21 Peeters Raymond, Oedenkovenstr. 25 Borgerhout
22 Staes Frans, Lge Van Ploerstr. 110 Antwerpen
23 Van Hoeckel Paul, St Paulusstr. 4 »
24 Leek Mev. A., Portaelstr. 144 Schaarbeek
25 Callebaut, drukker, Adegemstr. 96 Mechelen
26 Notelteers E., handel., Veemarkt, 28 »
27 Vreugde H., student, Lakemakerstr. 45 »
28 Wijnants G., Mertens en Torfstr. 20 Antwerpen
29 Leroy Gaston, Statiestraat Wetteren
30 Vanden Hoof, landb., Kloosterstr. Mespelaer
31 Verhaegen Omer, Statiestr. Wetteren
32 De Cooman, handelaar a/d Kerk Gentbrugge
33 Govaert Maria Mej., Bareel Schoonaerde
34 Famaey Gustaaf, bankb., Plaisantstr. 25 Zele
35 Rodrigues Edm., Cesar Meesstr. »
36 Heirman Karel, kleerm., Drie Puttenstr. 39 »
37 Haegens Gust., nijv., Kloosterstr. »
38 Van Kerckhove Jozef, hoogstud., Heikant, 65 »
39 Gyselmans Pieter, Merchtemschesteenweg, 48 St. Jans-Molenbeek
40 Hermans Theo, Cassierstr. 40 Antwerpen
41 Rosendael Eugeen, Lge Leemstr. 40 »
42 Baele Wilfried, postklerk, Twee Torenstr. 286 St. Joost-Ten-Oode
43 Moens Mev. Doornlaan, 28 Hove
44 Dehoux Jean, staatsbed., de Meylweg, 67 »
45 Dehoux Mev. » »
46 Verheyden Frans, bediende, Vaartweg, 1 »
47 Decombe Jean, stadsbed., Haelenstr. 11 »
48 Decombe Mev. » »
49 Leys Alfons, Cath. Beersmanstr. 16 »
50 Leys Mevr. onderwres » »
51 Peeters W., meubelm., Wilsonlaan, 20 Mechelen
52 Van den Bergh, pianohandel. Hanswijkstr. »
53 Leemans Aug., student, Gildestr. 19 »
54 Buggenhout Karel, Mandenmakerstr. Hamme
55 Meysmans Anna Mej., Demerstr. 10 Diest
56 Paulus, Brusselschestr. Dendermonde
57 Gepts En., Grondwetstr. 13 Mechelen
58 Hubert Desiré, De Deckerstr. 40 »
59 Rubens Germaine, Leop. II laan, 244 Koekelberg
60 Rubbens Mev. » »
61 Itterbeek A. V. Keerbergen
62 De Ville Karel, Lombaerdevest, 74 Antwerpen
63 Daleyn L., Steenmolenstr. 22 Mechelen
64 Tuytens Maurice, kand.-notar., Beveren-Ouden.
65 De Vos Jan, Wijngaardstr. Oudenaarde
66 Walgrave Maria, Wijk Beirstoppel Wetteren
68 Moens Germain, Statiestr. »
69 Korremans P. T., Ben. Hanssensl., 24 Vilvoorde
70 Van Deth Mej. Rodenbachstr. 106 Brussel
71 Westerlinck Marcel, opziener Moerzeke-Castel
72 Westerlinck Gomar, bakker »
73 Abbeloos Alfred, Mechelschestr., 8 Dendermonde
74 Van Poel August, Werkhuisstr. 148 Gent
75 Coomans Coralie (V. Poel) » »

3376 Lietar Alexis, Begijnhoflaan, Dendermonde
77 Mauqoui Mev., Vonckstr., 85 Schaarbeek
78 Mauqoui Maurits » »
79 Mej. Strauwen Valent. Diestschestr. Tessenderloo
80 Buschop Irma, Boomschestweg Wilryck
81 Buschop Michel, » »
82 Mev. Buschop » »
83 Vekemans Louis, adjudant, Juul Moretuslei »
84 Mev. Vekemans » »
85 Borre Juul, Provinciestr. 131/1 Antwerpen
86 Smolders Alfons, Kathelijnevest. 48 »
87 Van den Hove Leop., v. Benedenlei, 59 Mechelen
88 Van Hoof Leopold, Matigheidsstr. 20 Antwerpen
89 Lunders Joris, Edegemstr. 50 Contich
90 Verstraelen Frans, Diepestr., 9 Antwerpen
91 Heits, Kte Nieuwstr. 13 »
92 Verhoeven M., Oedenkooenstr. 68 Borgerhout
93 Mev. Verhoeven. » »
94 Van Inthoud Lod. Adegemstr. 37 Mechelen
95 Mev. Van Inthoudt » »
96 Janssens Karel, Palfijnstr. 34 Antwerpen
97 Van der Haeghen, bediende, Veerstr. 21 Gent
98 Mev. Van der Haegen » »
99 Robaeys Karel Blankenberghestr. 28 »
3400 Robaeys Lod. » »
1 Coppieters Robert, Lakenlaan. 32 St. Pieters-Jette
2 Macharis Jozef, meester-schilder Moorsel-Aalst
3 Mommeus E. Keerbergen
4 Mommens F. »
5 Albrechts J., onderw., Blokstr., 8 Mechelen
6 Storms G. hoofdonderwijzer Keerbergen
7 Thijs A., onderwijzer »
8 Van Leuven, Keldermansvest. 9 Mechelen
9 Mev. Van Leuven » »
10 Van Leuven » »
11 Herremans A., brouwer Edegem
12 Mev. Herremans »
13 Van Hammée J., Hairgracht, 19 Mechelen
14 Mev. Van Hammée » »
15 De Wael, v. Benedenlei, 41 »
16 Mev. De Wael » »
17 Van der Meiren A., Nonnestr. 38 »
18 Mev. Van der Meiren-Verreth Nonnestr. 38 »
19 Brenders Fr., Speeckvest. 1 »
20 Delbaerd-Beels, Mollestr. »
21 Mev. Delbare-Beels, Mollestr. »
22 Godefroy J., advokaat, Gerechtstr. 11 »
23 Van Ursel F. Winketkaai, 12 »
24 Van Ursel J., apotheker, Befferstr. 24 »
25 Poels K., handelaar, Kattelijnestr. »
26 Leyssens I., leeraar. St Gummarusstr. 6 »
27 Mev. Leyssens, onderwres, » »
28 Spanoghe-Olbrechts, nijveraar, Neckerspoel »
29 Mev. Spanoghe-Olbrechts » »
30 Mariën-De Preter, nijveraar, Borchtstr. »
31 Mev. Mariën-De Preter, » »
32 Van den Bosch F., Kathelstr. 25 »
33 Mej. Van den Bosch G. » »
34 Van Hoogenbemt L., onderwijzer, Yzeren Leen »
35 Mev. Van Hoogenbemt » »
36 Van Hoogenbemt L. beam., Keldermansv. 24 »
37 Mev. Van Hoogenbemt » »
38 Van Obbergen L., aannem., Beggaardenst. 15 »

3439 Mev. Van Obbergen, Beggaardenstr. 15 Mechelen
40 Clottens P., Nieuwe Beggaardenstr. 21 »
41 Beckers. L. Geitenstr. 2 »
42 Mev. Beckers » »
43 Van Asbroeck J., Krankestr. »
44 Mev. Van Asbroeck » »
45 Havermans J., Brandstr. Boom
46 Mev. Havermans » »
47 De Smedt J., Hobokenstraat, 9 Antwerpen
48 Standaert A., ambtenaar, Jan Bolstr. 44 Mechelen
49 Verheyen Mev., Dylestr. 1 »
50 Welis Herman, teekenaar, Brouwersstr. 55 Leuven
51 Van Hacht Gust., Diestschevest, 40 »
52 Braats Edward, Lge Pothoekstr. 18 Antwerpen
53 Coninckx John, klerk, Ballaerstr. 5 »
54 Hermus Frans, Wiegstraat, 9 »
55 Daglinckx Jozef, Miroeusstr. 30 »
57 Van Petegem Stuart, O. L. Vrouwstr. 11 Mechelen
58 Van Kerkschaeven, Langestr. Blankenberghe
59 De Boeck Mev., Oude Brusselschestr. 58 Mechelen
60 Rosseels Frits, handel. Hoogstr. Thielt
61 E. H. Janssens Bernard, Falconplein, 19 Antwerpen
62 De Vries Ern. Ballaerstr. 68 »
63 De Vries Jef bediende Rijnkaai, 19 »
64 Christiaen Hendrik Pacifiatiestraat., 31/1 »
65 Wijns Louis, onderwijzer Glasheide-Autte (Mech.
66 Moris Th. Schrieck.
67 Van Laer Pros., bediende Landbouwstr. 90 Ant.
68 Braem bediende Pieter Genardstr., 140 »
70 Remenants Lod., student Abdijstr., 224 »
71 Mej. Reymenants Jeanne Abdijstraat., 224 »
72 Van Den Bergh, » , 230 »
73 Schollaert, trambediende Schrijfstraat, 50/90 »
74 De Beuckelaer Willy, handelaar, Vliegenstr. 24 »
75 Mev. De Beuckelaar »
75 Tillemans Rosa, onderwijzeres, Hoevenschebaan, 34, B. Hove.
77 Dejongh Willem Weldadigheidstr. 6, Leuven.
78 Mej Snepvanger St. Jansplaats, 29 Antwerpen.
79 Mej. Rijlant J. St. Willebrordusstr., 66 »
80 Wijnants Gustaaf, bankbediende, Kerkstr. Welle-Denderleeuw.
81 Mev. Dangez. A. Reeth.
82. Wijgaarts J. E., staatsbeambte, August, Snieder-straat, 27 Antwerpen.
83 Volant Pieter »
85 Gevaert Ferdinand, staatsbeambte Steenstraat, 63 Eeckeren.
86 Aldeweireldt Emiel, hoogstudent, Kasteelstr.. 56 Antwerpen.
87 Berto, tolbeambte Weldadigheidstr. 61 »
88 Mev. » »
89 Berto E.. » »
90 Van Vessem Maliebaan, 145 Utrecht.
91 Boost J. Residastr., 15 Berchem.
92 Groote J. M., Ambmanstraat, 7 Antwerpen.
93 Geuleers E. H., Const. Kerkstr. 15 Ruyssingen.
94 Van Inthoudt Marcelnbeambte Kt Maagdenstraat, 2 Mechelen.
95 Goossens Fr. Kerkhoflei, 9 »
96 Gobbers C., hoogstudent Huidevetterstr., 32 »
97 Pee Armand Bruul, 64 Mechelen
98 Van Dijck Jozef, Neckerspoel, 137 Mechelen.
99 Bossyt Jozef » 443 »
3500 Dockx Alfons Putschestw., 4/2 Bonheide-Mechelen
1 Van der Gptsen Emiel, beambte, Neckerspoel »
2 Van der Perren Ed., ontvanger der belastingen Zout Leeuw.
3 Ingelbreeht René, Charbolaan, 4 Brussel.
5 Romboots Jozef, leeraar Ath. Markt Rumspst.
6 Deboeck Jos., brouwer Hespenstr., 16 Aertselaar.
7 Boland Henri, hand Lge Van Bloerstr. 104 Ant.
3508 Van Der Auwera Theop., scheepsbouwer, Molenveld, 19-20, Rumpst.
9 Soors Lambert, houtkoopman Kanaal, Neeroeteren.
10 Crevecoeur, tolbeamte Caulille.
12 Dillen, handelaar Dorp Lancklaar.
13 Calsius, onderwijzer Smeermaes Lanaeken
14 Mommens Odile Mej:. regentes Keerbergen.
15 Mommens Maria Mej. onderwijzeres «
16 Brees Antoon, muzikant Drukkerijstr., 13 »
17 Brans J. M. letterkundige Eppeghem.
18 Geerinckx Juliaan, Donnystr., 23 Anderlecht.
19 Matterne Arthur, Electriciteitstr. »
20 Van den Bauw Flip, Dollezlaan, 75 St. Job.
21 Marynen, adv., De Deckerstr. 16 Mechelen.
22 Porta Mevr., L. Euphrosien Beernaertstr. 116 Oostende.
23 Nees Gustaaf, muzikant Lge Schipstr. 20 Mechelen
24 Aerts Flor. Betoogingstr., 39 Borgerhout.
25 Schroyens Arm. Milistr., 73 »
26 Hoofdbibliotheek der stad Concienceplein Ant.
27 Devroe Mej. A. Beernaertstr. 4 Berchem.
28 Campo Alf. Van Urselstr. Antwerpen.
29 Peeters Leo, Caronstr., 47 Hoboken.
30 Peeters-Goos Mev. » »
31 Goos Fr. Mej. » »
32 Goos-Van de Gejuchte Mev, Dequilatstr. 13 Ant.
33 Dirickx Frans, Neckerspoel, 219, Mechelen.
34 Vos Jozef Markt, 7, Diest.
35 Hellemans Frans Everaartstr, 120, Antwerpen.
36 De Wieuw Bon. Mter. Scheldestraat 53 »
37 Duthoy Michel, Brusselschestr. 8, Leuven.
38 Van Cheluwe Fernand, Meulebeekschesteenweg, 415, Thielt.
39 Brienne Frans Schrijfstr., 53 Mechelen.
40 Herijgers G., Hombeekschesteenweg. 1 Mechelen.
42 Verschueren Emiel, Juul Moretuslei, Wilryck.
43 De Buyzer Joris. Dijkstr., 65 Mechelen.
44 Meeus Edin Statiestr., 447 Puers.
45 Bodem Odcar Adeghemstr., 69 Mechelen.
46 Seghers Louise Mej. Weidestr., 34 Berchem.
47 Pluys Romain O. L. Vrouwstr. 98, Mechelen.
48 Peeters Fl. sigarenfabrikant Wuestwezel.
49 Meuleman Jef Villa Antverpia, Hakendover Tienen.
50 Rock Hendrik, Adrien Donystr. 56, Tienen.
51 Van Roey Aug., Kortrijkstr. 102, Borgerhout.
52 Mev. Van Roey » »
53 De Smedt Gast., Klamperstr. 73, Antwerpen.
54 De Smedt Mev. » »
56 Jacobin Klappeistr. 2, »
57 Mev. Jacobin » »
58 Jamar, klerk Gildenkamerstr., 6 »
59 Radino Aug. klerk Everdijs 36 »
60 Somers C°., Balfm. anstr., 26 »

INHOUD

Hugo Verriest, (laatste portret). 265
Per Fiets door Limburg. 266
Brecht en Sint Lenaarts. 270
De Kapel van O.L.Vr. van Welriekende. 274
Onze Zeeduinen. 275
Lidkaart 1923. — Allerlei. — Gemengd. 277
Bijeenkomsten en uitstappen. — Van het Secretariaat. — Verslagen. 280
Nieuwe voordeelen. 284
Ledenlijst. 287

Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert, Baesrode

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND	INSCHRIJVINGSPRIJS. BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50 BUITENLAND, „ „ 12,50 LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER	DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS. (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.) VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

SECRETARIAAT V.T.B. ST. JANSPLAATS 29, ANTWERPEN POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN „LIBERTAS" KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.) | ADRES VAN DE REDACTIE: BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang N. ~~17~~ 18 **15 November 1922**

Van een mistigen dag en nog wat.

—

Nog maar 5000 !

Ge herinnert u toch nog wel welk een dag 16 November j.l. was ?

'k Bedoel het weer van dien dag ?

Zij, die gewoon zijn met open ramen te slapen, konden het reeds „onder de wol" vaststellen : 't was klam, klefferig, vochtig alles wat men aanraakte.

En eenmaal op, ja, toen zag men, dat men niets zag. Wie naar buiten wilde zien, kon zien, dat men niet naar buiten kon zien.

Wat een mist, een lucht om te snijden!

En 't bleef zoo, dien ganschen dag. Bij mij in den tuin en vóór mij in het park dropten de bladerlooze, armzalige boomen hun treurend, monotoon lied. Regenloos, weende toch alles en gestadig over den jammerlijken dag, die geen dag werd.....

Voor hen, die als ik op reis moesten en dien dag hun vroolijke, opgewekte stemming wisten te bewaren, heb ik volle eerbied. Sukkelend dreven de spoortreinen in „'s Nebelige hinein", langs stomme, glanslooze staven, in donkere, peillooze onbekendheden.

O, wat was het prettig op reis ! Wat was de wereld klein en beperkt en weemoedig. En wat een overvloed van futloozen tijd. Overal kwam men te laat en overal miste men de aansluitingen. „Uren, dagen, maanden, jaren vliegen als een schaduw heen" moge men straks weer op oudejaarsavond zingen, dien dag duurden de minuten uren en de uren rekten zich uit tot eindeloosheden. 'k Heb toen leeren kennen en bewonderen de gezelligheid, de vriendelijkheid de netheid, de zindelijkheid, de estestische schoonheid der staties en wachtkamers in ons Vlaamsche land, de zorg, waarmede men ons het gedwongen verblijf in deze aan alle gemoedelijke warmte en properheid gespeende lokalen weet te veraangenamen. En dan dat walgelijk gespuw overal !

O, wat werd men loom, uitgeput, huiverig, „down", naargeestig. Geest ? Men had geen geest meer ; 't was alles stomp, pessimistisch, mistig als de dampkring rondom. Van uur tot uur voelde men zijn geest verslappen, dalen, neveliger, weerstandsloozer worden, denkensongeschikt, tot het ten slotte van binnen en van buiten, één dikke, ordelooze, vage en vervagende massa werd : mist, mist. Zoo ging het mij, zoo ging het blijkbaar mijn medereizigers. Hooger dan tot brouillard, brume, mist, smoor, smokkel — al naar gelang van de streek waar men was of den persoon die het uitsprak — konden zich de gesprekken, van hen die nog spreken konden en wilden, niet verheffen.

Alle hoop, alle verwachting, alle energie, alle vertrouwen, alle optimisme verging en loste zich op in een ondoordringbaar pessimisme.

En toen ik 's avonds, laat, uren *te* laat, thuis kwam : huiverig, hongerig, dorstig, katterig, mieserig, nattig, neerslachtig, lamlendig,

in één woord: mistig, zag ik geen toekomst meer, geen lichtend verschiet, geen opheffend dageraadsgloren; niets dan somberheid.

Na zoo'n dag, in zoo'n stemming vond ik toen thuis een brief van het Secretar. V.T.B.: *De propaganda-commissie draagt u op voor het volgende nummer (het propaganda-nummer) van De Toerist een propagandistisch hoofdartikel te schrijven.*

Wat is me dat nu? Ik, een propaganda-artikel schrijven? Waarom? De V. T. B.? 't Is nog al wat bijzonders dien bond! Wat kan een mensch nu met den besten wil daarover goeds zeggen! D'r zit niets in, dat is niks en dat wordt niks. Hoelang bestaat die bond nu al? Toch zeker al.... och, laat eens kijken... 'k weet het niet; wat weet ik eigenlijk nog? En al zóó lang bestaat die V.T.B. (wat aanstellerig die drie letters) en hoeveel leden heeft die nog maar!

't Is gelukkig dat ze geen statistieken publiceeren over de getalsterkten der toeristenbonden. 't Zou me een figuur zijn!

Bond A......	150000	leden.
„ B......	125000	„
„ C......	100000	„
„ D......	90000	„
„ E......	90000	„
„ F......	85000	„
Vlaamsche Toeristenbond. . .	5000	leden.

Nog maar 5000!........

Ik ga naar bed, da's verstandiger.......

—

Al 5000!

'k Ben vanmorgen eens lekker laat opgestaan.

Heerlijk, als men zoo eens *voelt*, dat men uitgeslapen is.

't Is ook best weer. 'n Beetje nevelig nog, maar toch: een echte fijne najaarsdag overigens. En toen beneden op mijn werkkamer 't knappend haardvuur me toelonkte, was de wereld schoon en het leven schoon en mijn werk schoon en de toekomst schoon.....

Twee briefjes had de post gebracht van bekenden uit de provincie, die ik gevraagd had lid van den V.T.B. te worden. Natuurlijk: toestemmend. Da's toch prettig, als ge ziet dat er *animo* is voor dien bond. En wat gaat dat betrekkelijk gemakkelijk om leden aan te werven. 'k Heb nu misschien 25 kennissen en vrienden over den V.T.B. gesproken en er zijn er geen vijf, die 'k niet heb kunnen overhalen. Somtijds dadelijk: „Goed, schrijf me maar op," somtijds na eenige uitlegging en overreding. Maar, 't was toch bijna altijd hetzelfde gunstige gevolg. Ja, daar zit wat in in dien bond! Dat kan wel wat worden op den duur. En als die eens een flink aantal leden heeft en daardoor in staat is telkens meer onder zijn invloedsfeer te nemen zal die heel wat tot stand kunnen brengen.

Trouwens 't is toch al een aardig, moedgevend resultaat: vijfduizend leden op dit oogenblik. En dan nog maar nauwelijks acht maanden bestaande! Natuurlijk, 't is nog veel te weinig en 't moet viermaal zoo veel worden, maar rekening houdende met het feit, dat we nog maar zoo kort bestaan en dat velen reeds elders verbonden waren voor dit jaar is het een groot succes.

't Is jammer, dat er geen statistieken gepubliceerd worden van het aantal leden, dat de Toeristenbonden in de verschillende landen *na een bestaan van acht maanden* hadden. De V. T. B. zou een goed figuur maken, denk ik:

Toeristenbond A.	17	leden.
„ B.	21	„
„ C.	102	„
„ D.	293	„
„ E.	247	„
„ F.	255	„
Vlaamsche Toeristenbond	**5000**	„

Al 5000!

—

Zal ik nu gaan opsommen hoeveel we reeds tot stand gebracht hebben in deze acht maanden en hoe hard we gewerkt hebben?

Ik denk er niet aan!

Er is al aardig wat bereikt (hoewel nog lang niet genoeg) en er is hard gewerkt (ofschoon niet hard genoeg).

Onze leden zullen zien, dat hoe ouder onze bond wordt en *hoe krachtiger* hoe meer we ook zullen ter hand kunnen en zullen gaan nemen van de groote taak, die een bond als de onze te vervullen heeft.

Zij, die te veel in eens verwachten mogen bedenken, dat elke toeristenbond den tijd gehad heeft om te groeien, zich te ontplooien, te ontwikkelen.

Er is geen toeristenbond in eenig land, die aan het einde van zijn eerste levensjaar evenveel tot stand bracht en evenveel kon doen voor zijn leden, als dezelfde bonden nu doen na 20, 30 jaren bestaan.

Die van onzen V.T.B. met zijn 5000 leden en zijn éénjarig bestaan hetzelfde eischen als volgroeide, honderdduizend leden tellende, honderden duizend franken jaarlijksche inkomsten genietende en halve millioenen franken rentegevend kapitaal bezittende andere bonden, zijn niet rechtvaardig. Ook die

tegenwoordig zoo groote corporaties zijn klein begonnen, hebben eerst successievelijk dan dit, dan dat tot hun werkkring getrokken en het is de groote vraag of diezelfde bonden na één jaar bestaan te hebben al zoo ver waren als onze V.T.B.

Dat men dit bedenke !

Dat het niet billijk is thans met weegschaal en meterstok te gaan wegen en meten de voordeelen van den jongen, kleinen V.T.B. tegenover die van oude, groote, andere bonden.

En natuurlijk, steeds gunstiger zal de verhouding gaan worden.

Wat onze jeugd betreft : dat betert met den dag en wat de grootte, de kracht, de werkzaamheden aangaat: hoe meer leden er komen hoe meer we zullen kunnen gaan doen. En dat laatste — de vermeerdering onzer leden — ligt in de handen van onze tegenwoordige leden ! ! Als elk lid nu eens probeerde anderen te winnen ! Wat zouden we er dan spoedig zijn ! *Het is dus feitelijk in het belang der leden zelf dat ze anderen aanbrengen.* Ze plukken straks zelf weer de vruchten er van !

En het is geen heksenwerk ! Er zijn leden die tien, twintig, ja zelfs honderd nieuwe leden aanbrachten. Wat die kunnen, zoudt gij niet vermogen ? En kunt ge 't niet tot tien brengen, dan ook niet tot vijf, zelfs niet tot één?

Het is niet bemoedigend voor het bestuur, voor de propagandisten, voor de wervende leden als ze zien, *dat er duizenden anderen zijn, die nog nimmer eens één nieuw lid aanbrachten!* En nogmaals : het is geen heksenwerk !

Lezer, V.T.B.-lid, die nog nooit eens eenige moeite daarvoor deed, waarom moet het werk uitsluitend door anderen gedaan worden ? Mag ik eens een weinig roemen? Er zijn tientallen bestuursleden en anderen, die àl hun vrije dagen, àl hun avonden, àl hun beschikbaren tijd, zonder eenig persoonlijk voordeel, offeren aan den V.T.B. in het belang van Vlaanderens eigen cultureele ontwikkeling, en zoo gij al niet in *dit* werk kunt medewerken, dan toch wel in dat *andere* werk : het ledental doen groeien !

Er zijn er honderden, duizenden, tienduizenden voor het grijpen. Grijp ze dan, ieder in zijn omgeving, in zijn kring.

En toch, en toch, terwijl ik dit schrijf wéét ik, dat velen dat *nìet* zullen doen, dat het bij velen zal zijn als de stem eens roependen in de woestijn.... Inderdaad, dat is niet bemoedigend.

— —

Zal ik nu moeten gaan opsommen het aantal uren, dat het Dagelijksch Bestuur en het Algemeen Bestuur aan vergaderingen ten behoeve van den V.T.B. besteedde? Gaan optellen de vele werkzaamheden, die verricht zijn geworden door den Secretaris vooral — iemand, die om zoo te zeggen, sinds de oprichting van den V.T.B. geen uur meer voor zichzelven heeft kunnen hebben — door den Penningmeester en de andere leden van het bestuur ? Moet ik gaan vermelden hoeveel lof de verschillende commissies, die het bestuur ter zijde staan, heeft verdiend ? Hoe allen die werkten, 't zij in de Financiëele Commissie, in de Propaganda-Commissie, in de Commissie voor Toerisme, een ijver toonden, een werk volbrachten, waaraan toch met een zekere voldoening mag gedacht worden ? Moet ik gaan zeggen hoeveel brieven het secretariaat te ontvangen had, hoeveel het er te schrijven had ? Hoeveel en op welke wijze de leden met raad en hulp is bijgestaan kunnen worden ? Hoeveel vragen de verschillende commissies te beantwoorden kregen, hoeveel rapporten zij hebben ingeleverd ? Hoeveel zorg de redakteur van ons orgaan zich moest geven om ons orgaan te doen zijn wat het is ? Hoe onze hulp-secretaresse gewerkt, geijverd, gestuwd heeft met een voortvarendheid alsof.... alsof haar leven er van afhing, of ten minste haar financiëel bestaan, terwijl zij en allen toch inderdaad àl hun werk verrichtten en àl hun vrijen tijd gaven zonder de geringste geldelijke vergoeding ?

Neen, ik wil over dat alles niet spreken.

O, ik weet wel, niet èlke bestuursvergadering was trouw bezocht, niet èlke kommissievergadering was vruchtdragend, niet èlke bespreking was nuttig, niet èlke werkzaamheid was volmaakt, niet èlk besluit was goed, niet èlke keus was gelukkig, niet èlke persoon de geschiktste, niet èlke kracht bleek krachtig, niet èlk lid is tevreden gesteld kunnen worden, niet èlke vraag is goed beantwoord, niet èlke brief tijdig geschreven, niet èlk artikel in het blad was boeiend, niet èlke inzending *first-rate,* niet èlke drukfout is verbeterd.......

Illiacos intra múros péccatur.... et extra !

—

Aan die velen die reeds een enkele, of verschillende, of zeer veel nieuwe leden aanbrachten, zou ik een woord van dank willen wijden.... als ik wist dat het hen daarom te doen was geweest. Doch dit is niet zoo. Zij deden het niet in ons belang, noch in hun belang. Wat zij deden, deden ze uit liefde voor hun land, voor hun volk, voor hun taal,

voor hun V.T.B, uit liefde, die geen dank vraagt.

Blijft die liefde getrouw: „Ende versaeghet niet," zou ik hen willen toeroepen.

Het terrein is nog groot. Geheele dorpen en streken zijn nog onbewerkt, *weten niet eens* dat er een V.T.B. bestaat. Laten wij voortgaan, krachtig en onafgebroken, om den bloei van onzen jeugdigen bond te bevorderen, tot het ideaal is bereikt of is nabij gekomen. Een ideaal, dat zich een V.T.B. denkt met tienduizenden leden, als een machtige organisatie, die Vlaanderen met zijn schatten en zijn natuur, in eigen schoonheid van taal en grootschheid van leven, in eigen zedelijke openbaring en naar eigen aard, in hooge ontwikkeling van wetenschap en kunst — zóó als het zich vertoonde vóór het zich vergaapte aan uitheemsche cultuur en vóór het zich den dood at aan vreemde beschaving, — heeft teruggegeven aan het eigen volk eerst, en daarna aan de menschheid in zijn geheel.

de D.

Propaganda.

Onze Vlaamsche Toeristenbond leeft. Dat kunnen wij nuchterweg na afloop van het eerste dienstjaar vaststellen. Wij hebben immers ons secretariaat, ons orgaan, ons insigne. Onze landelijke en provinciale toeristendagen zijn meegevallen; onze standregelen en onze administratieve inrichting staan nu op hun pooten; onze commissiën leverden reeds flink werk; onder enorme belangstelling stuurden wij onze eerste uitgave „De Kempen" de wereld in; ons ledental overschrijdt de vijfduizend.... Maar voor een jonge vereeniging beteekent leven in de eerste plaats groeien. Groeit de V.T.B. niet, verdubbelen wij niet op zijn minst ons ledental in den loop van 1923, dan bestaat er ernstige reden om aan de toekomst van den Vlaamschen Toeristenbond te twijfelen. En met dezen Vlaamschen Toeristenbond staat of valt dan ook de mogelijkheid om een Vlaamsche Toeristenvereeniging tot stand te kunnen brengen naast een bestaande Fransch-Belgische en meteen zou dan ook de vraag rijzen of onze Vlaamschvoelende vereenigingen — de ruggegraat onzer beweging — al of niet in de toekomst gelijken tred zouden kunnen houden met die „d'expression française". En moest het antwoord ontkennend luiden, dan ware zulks weinig vleiend voor ons nationaal eergevoel en bovendien weinig hoopvol voor de toekomst van onzen nationalen strijd!

Het tot stand komen van den V.T.B. is heel het Vlaamsche land door met algemeene sympathie begroet. Kwijning — en dat staat hier gelijk met stilstand — zou algemeene ontstemming verwekken. Iedere rechtgeaarde Vlaming wenscht dat de V.T.B. groeie en bloeie.

Maar — laat het ons openlijk bekennen — het zullen niet die platonische wenschen, die symphathiebetuigingen met den mond zijn, welke onze vereeniging zullen doen bloeien. Wat wij van onze landgenooten vragen dat is: voor ons niet te denken, niet te spreken, maar *te handelen*. Dat vooreerst ieder Vlaamschvoelende lid worde onzer vereeniging.

Een bijdrage van 7.50 fr. per jaar zal toch niemand een groote geldelijke opoffering noemen. Sommigen kunnen wel opwerpen: 'k Geef al zooveel links en rechts, en vele kleintjes maken een groote en... ik moet toch een grens aan mijn uitgaven, ook op dat gebied, stellen. Maar beste Mijnheer, zal het voor uw beurs zoo'n reuzenkatastroof zijn als dat budget even 7.50 wordt te boven gegaan! En trouwens, weet het wel, waarde Heer, die 7.50 is geen gift, neen't is een goede geldplaatsing met onmiddellijk en schitterend rendement. U reist wel eens niet waar, en dan liefst in gezelschap van Vlamingen, niet waar? En niet te duur, he? Welnu, dan heb gij heelemaal uw gading in de gemeenschappelijke reizen, welke wij toekomende vacantie zullen beleggen. Of u reist liever alleen of in familie? Maar dan zou u toch erg gediend zijn met een goed inlichtingsbureau, dat niet te veel een „zaak" is, maar waar men u zonder het minste winstbejag, oprecht, goed en eerlijk voorthelpt. Welnu, zulk een hebben wij in den V.T.B. en daar kunt u alle mogelijke inlichtingen gratis krijgen. Of u weet niet goed waar naar toe te gaan, u las eerst graag wat over een of ander land, ook wel eens over ons eigen Vlaanderen, dat we toch als goede Vlamingen nooit genoeg kunnen kennen? Bijdragen van dien aard met de passende illustraties erbij krijgt u om de veertien dagen te lezen in ons orgaan De Toerist, dat indien gij lid zijt van den V.T.B. gratis wordt toegezonden. „De Toerist" geeft verder technische artikelen over automobilisme, camping, velo-, water- en bergsport. U vindt er al de mededeelingen in van den bond uitgaande, de aankondiging der uitstappen en der voordrachten, welke onze vereeniging inricht, verder de volledige en telkens aangevulde lijst der voordeelen, welke aan de leden worden toegestaan.

Want we hebben het al zoover gebracht, dat de meeste Vlaamsche schouwburgen en een niet onaanzienlijk getal kinema's, handelaren in rijwielen en sportartikelen, restauraties en hotels, benevens winkels van allerlei aard hunne toegangsbiljetten of hunne waren tegen verminderden prijs voor onze leden beschikbaar stellen. En zulke voordeelen worden aan V. T. B-ers verschaft, niet alleen te Antwerpen, maar heel het Vlaamsche land door. Want in tegenstelling met andere dergelijke vereenigingen werkt de V. T. B. niet centraliseerend, maar zoekt zijn werking over heel het Vlaamsche land uit te breiden. Plaatselijke actie wordt ten zeerste gewenscht en deze mag van wege het middenbestuur op den meest krachtigen steun rekenen. Zoo zullen er met het a.s. winterseizoen in de verschillende Vlaamsche steden voordrachten en wandellessen worden belegd, waarvoor zich de meest vooraanstaande specialiteiten op ieder gebied hebben beschikbaar gesteld.

Iedere Vlaming, die wat voelt voor eigen Vlaamsch vereenigingsleven, die van verre of van nabij belang stelt in toerisme wordt lid van onze V.T.B.

Maar al onze landgenooten kennen jammer genoeg onzen Toeristenbond nog niet genoeg. Een voorlichtingscampagne, op groote schaal gevoerd, dringt zich op. Het bestuur is bereid het noodige te doen om deze te steunen en te leiden, maar opdat deze met goeden uitslag worde bekroond is het *noodzakelijk dat ieder, ja ieder lid zonder eenige uitzondering zich in 't gelid stelle en al de personen uit zijn omgeving bewerke* en niet met rust late totdat ieder dezer zich bereid verklaart zich onder de banier van den V.T.B. te scharen. En wij zijn overtuigd dat het voor hen geen lastige taak zal zijn : wanneer ze hun kennissen eenmaal attent maken op de talrijke voordeelen, welke het lidmaatschap van den bond nu reeds meebrengt, en dat deze voordeelen zich voortdurend zullen vermeerderen, naarmate de bond sterker wordt zullen zij niet aarzelen zich dadelijk als lid aan te geven. *Als ieder lid zich eenige moeite in dien zin wil getroosten* dan wordt binnen afzienbaren tijd ons ledenaantal vertienvoudigd ; dan zullen wij. die den V.T.B. vanaf de onzekere tijden zijner stichting zijn bijgesprongen, fier kunnen neerzien op onzen Toeristenbond, die dan in zijn reuzenomvang een der flinkste prestaties zal uitmaken, welke op Vlaamsch gebied ooit werden voortgebracht en een der schitterendste bewijzen van Vlaamsche kracht.

We veroorloven ons hier ten slotte nog *een ernstig woord tot onze afgevaardigden* te richten. Vooral op hen rekenen wij om de toekomst van den bond te verzekeren. We durven hopen dat geen enkele onder hen zal nalaten de leiding der plaatselijke propaganda op zich te nemen en ze deze taak ernstig zullen aanpakken door overal waar het past den V.T.B. op den voorgrond te plaatsen en bekend te maken en niet-leden tot leden te maken. Ze doen best zich den steun van een staf van ijverige propagandisten te verzekeren. De aandacht hunner medeburgers kan het best op het bestaan onzer vereeniging getrokken worden door middel van plakbrieven, welke in de meest bezochte lokalen der gemeente kunnen worden gehangen. Zulke plakbrieven zijn er op ons secretariaat voorradig en wij stellen die heel graag ter beschikking van onze leden. Wij hopen dat onze afgevaardigden en andere propagandisten niet zullen nalaten daarvan gebruik te maken.

Ook dienen de afgevaardigden ervoor te zorgen, dat op de plaats hunner inwoning (en eventueel in de naburige dorpen) de koffie-, spijshuizen en hotels, alsook de rijwielherstellers en garagisten zouden aangezocht worden niet alleen lid te worden van den V.T.B. maar vooral ook diens leden tegen verminderden prijs te bedienen. Ten einde de aandacht der leden op hunne zaak te vestigen, zullen ze gerechtigd zijn een V.T.B. plaat aan hun huis te hechten. Zulke platen zullen eerlang ter beschikking der belanghebbenden worden gesteld.

Propaganda-voordrachten mogen gerust aan het bestuur worden aangevraagd, hetwelk gratis een spreker bezorgt.

Welnu, Vlamingen, V.T.B.-mannen, de handen uit de mouwen. Van nu afaan aan het werk. Tijdens de eerstvolgende weken moet het op ons secretariaat toetredingen regenen. Dat ieder zijn plicht doe en niet alleen komen wij er, maar we verbazen heel Vlaanderen door onzen vooruitgang. C. L.

Algemeene werking van den V. T. B.

Het zal voor de leden van den V.T.B. niet zonder belang zijn even te vernemen en na te gaan wat er zooal, in algemeenen zin, in den schoot van den V.T.B. sedert zijn ontstaan werd voorgesteld, besproken en afgehandeld en wat al ongelooflijke arbeidskracht er werd gevergd om alleen maar tot stand te brengen wat nu bestaat ; op die manier zullen de leden best begrijpen voor welke reuzentaak wij nog staan en zullen zij beseffen dat het een plicht is voor hen ook een steentje bij te brengen tot het voltrekken van het groote gebouw : een machtige, bloeiende Vlaamsche Toeristenbond, welke weldra zijn heilzamen invloed zal doen gevoelen op gansch ons Vlaamsch Leven.

Dadelijk na het stichten van den V.T.B. werd er een Algemeen Bestuur aangesteld dat de algemeene leiding van den Bond op zich zou nemen, en welke uit zijn midden het Dagelijksch Bestuur aanduidde, dat op zijn beurt de uitvoerende macht zou vertegenwoordigen.

Buiten de talrijke bijeenkomsten in de verschillende kommissiën vergaderde het Algemeen Bestuur 14 maal.

Het hoofdpunt der besprekingen bij de meeste dezer vergaderingen was de innerlijke inrichting van den bond, later ook de uitwendige organisatie.

Zooals overigens gebeurt bij de meeste Vlaamsche maatschappelijke werken, is de groote moeilijkheid steeds het vinden van de noodige geschikte personen om de leiding op zich te nemen. Dat heeft ook de V.T.B. ondervonden ; dat ondervindt hij nog. Immers, een organisme als de onze eischt een gansche staf van bevoegde mannen ; degelijk onderlegde krachten moeten zich zonder verwijl aanbieden en ons op breedere banen helpen.

Een erge hinderpaal, welke in den beginne ten zeerste onze werking belemmerde, was het opsporen van een geschikt lokaal. Eindelijk op 20 Maart konden wij de plaats betrekken waar heden nog ons secretariaat is gevestigd, in afwachting iets geschikter en degelijker te vinden, tenzij milde schenkers den V.T.B. in de mogelijkheid stellen een eigen tehuis aan te schaffen. Een droom ?

Niettegenstaande den weinig schitterenden financieelen toestand van den Bond waren wij verplicht een bestendige bediende aan te stellen welke op 30 Maart in dienst trad ; het secretariaat was overrompeld door het onverwacht en buitengewoon toestroomen van nieuwe leden : 989 gedurende de maand Maart. Meermalen plaatsten wij mededeelingen in de dagbladen, waarbij wij beroep deden op bereidwillige krachten, oproepen welke slechts door enkele dienstvaardigen met geestdrift werden beantwoord. Het schrijven van stamkaarten, lidkaarten en lijsten voor de post om de bijdragen te innen, het bijhouden van de talrijke adresveranderingen, het beantwoorden der zeer vele vragen om inlichtingen, dat alles vergde heel wat arbeid en tijd.

Daar wij in 1922 het gewenschte systeem voor het innen der bijdragen nog niet bezaten, bracht ons dit buitengewoon veel moeilijkheden en onaangenaamheden op den hals ; voor 1923 is dit gelukkig niet meer het geval.

Om de innerlijke werking meer te verstevigen en uit te breiden, tevens om het werk van het hoofdbestuur eenigszins te ontlasten, werden kommissiën ingesteld. De arbeid, geleverd door sommige dezer — zie de verslagen verder in dit blad — dient voorzeker niet onderschat. Maar de snelle uitbreiding van ons organisme stelt steeds hooger eischen en het is dan ook noodzakelijk dat deze kommissiën dienen aangevuld met eenige bereidwillige personen welke, door hun bevoegdheid, den V.T.B. steeds machtiger zullen doen bloeien.

Langzamerhand wordt ook de uitwendige organisatie van den bond ingericht. Met dit doel belegde het Bestuur provinciale vergaderingen ; op 3 September te Antwerpen ; op 10 September te Gent ; 24 September te Brussel ; 15 Oktober te Kortrijk en nu op 10 Dec. te Hasselt. Deze bijeenkomsten waren telkens gevolgd door bezoeken of uitstappen : te Antwerpen bezoek aan de haven per boot ; te Gent bezoek aan St Baafs en het Gravenkasteel ; te Brussel uitstap naar het Koloniaal Museum te Tervueren ; te Kortrijk wandeling door de stad.

Onmiddellijk na deze bijeenkomsten vormde er zich in iedere provincie een kern van werkers en propagandisten, welke nu reeds volop plaatselijke werking voeren : inrichten van kleine uitstappen, voordrachten, bezoeken aan merkwaardige gebouwen en musea, enz.

58 afgevaardigden werden tot nu toe over het Vlaamsche Land aangesteld ; een lijst dezer eerste pionniers van het Vlaamsch Toerisme op het platte land verschijnt in dit nummer. Het Bestuur van den V.T.B. is overtuigd dat de afgevaardigden bewust zijn van

hun ambt en niet zullen rusten vooraleer ons doel is bereikt.

Vergde de inrichting van den bond zulke buitengewoon drukke werkzaamheden, toch vonden wij nog de gelegenheid tot het inrichten van landdagen en uitstappen.

Wie, van de V.T.B.-ers dààr aanwezig, zal ooit dien heerlijken, buitengewoon prachtiggeslaagden toeristendag van 23 April te Mechelen kunnen vergeten ! Dien dag vierde het Vlaamsch Toerisme hoogtij.

En onze mooie uitstap naar Vlissingen en Middelburg, met de indrukwekkende betooging te West-Souburg, aan den voet van het grafmonument van Marnix.

Op 6[en] Oogst bezochten wij in Brugge, kosteloos en onder de leiding van bevoegde mannen — de kostbare kunstschatten van de aloude Vlaamsche stad.

Een heerlijk mooi geslaagd buitenkansje was wel, op 22 Oktober, de wandeling door het Zoniënbosch, met Mr vander Swaelmen als leidsman.

De V.T.B. stelde zich ook in verbinding met andere vereenigingen voor toerism, zoowel in binnen- als in buitenland.

Wij ontvingen prachtige kostelooze zendingen van den A.N.W.B., van de Touring Club Suisse, van de Nederlandsche Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer, van de uitgeverij Guides Conty, Baedeker, van Sleeswijk te Bussum van dewelke wij een prachtige verzameling kaarten en zakatlassen van Nederland in depot hebben en aan gunstprijs aan onze leden te koop stellen.

In samenwerking met andere vereenigingen voerden wij mede den strijd voor het behoud van onze laatste schilderachtige Duinenstreek, gelegen tusschen Coxyde en Nieuwpoort en gaven, hiermede in verband, een reeks mooie zichtkaarten uit.

Tot het in stand houden van den Antwerpschen Poesjenellenkelder, deze interessante brok folklore, steunden wij deze instelling door het inrichten van vertooningen.

Samen met de uitgeverij De Sikkel gaven wij het prachtige werk : „De Kempen" uit, een uiterst belangwekkend en degelijk boek.

De meeste V.T.B.-ers stelden zich reeds in bezit van het herkenningsteeken (knoop V.T.B.).

Zooals de leden uit dit reeds uitgebreid, doch nog onvolledig verslag kunnen opmaken, heeft Vlaanderen zijn Toeristenbond, en leeft hij, groeit en ontwikkelt hij zich.

Nog oneindig veel is er te doen ; daarom rekenen wij op de hulp van al onze leden, 't zij door medewerking in het bestuur, in de kommissiën of elders ; 't zij door het aanbrengen van nieuwe voordeelen in hotels, schouwburgen enz., 't zij door het aanwerven van nieuwe leden.

Dan bloeit de V.T.B. ; dan is hij machtig en zal hij de rol kunnen vervullen, welke een degelijke Vlaamsche Toeristenbond dient te vervullen.

F. L.

Werking van de propaganda kommissie

Niettegenstaande het arbeidsveld van deze kommissie, in vergelijking met de andere, eenigszins beperkt is, toch mag de door haar afgelegde taak niet onderschat worden, integendeel !

De K. voor propaganda verspreidde meer dan 5000 vlugschriften, twee duizend inschrijvingslijsten en een 400-tal aanplakbrieven. Propaganda artikelen verschenen in ons orgaan en in de dag-en weekbladen.

Bij het inrichten van uitstappen, bezoeken en voordrachten was de propagandakommissie steeds op de bres om de K. van toerism in haar werkzaamheden bij te staan.

Zij maakte zich vooral verdienstelijk door het bekomen van talrijke voordeelen bij hotels, schouwburgen kinema's, voordeelen welke dikwijls werden verkregen na moeilijke pogingen en langdurig en onophoudelijk aandringen.

Van nog meer belang was het opsporen, gansch het land door en ook daarbuiten, van geschikte Vlamingen welke als afgevaardigden van V.T.B. zouden willen optreden. In iedere gemeente van beteekenis wenschen wij een vertegenwoordiger, die voor zijn eigen groep of in samenwerking met zijn naburen plaatselijk toeristisch leven kan organiseeren en daarbij een flinke propaganda.

Reeds werden ettelijke afgevaardigden aangesteld ; toch is in vele plaatsen, de V. T. B. nog niet vertegenwoordigd ; dat zij die zich geschikt achten om dit ambt waar te nemen niet langer wachten zich aan te bieden, het geldt hier niet een treden op het voorplan uit ambitie, maar wel voor den vooruitgang en den bloei van ons organisme.

De k. van propaganda rekent ten zeerste op de afgevaardigden en propagandisten om onverwijld een ernstige werking in gang te zetten, den V.T.B. overal bekend te maken en alzoo talrijke nieuwe leden aan te werven, alleen door het groot getal kunnen wij iets bereiken. De bijdrage is slechts 7,50 fr ; iedereen begrijpt dus de draagkracht van het voor ons geldende axioma : » *door het aantal naar de macht en naar ons doel.* »

Ons ledental bedroeg op 15 November 4936 ingeschrevenen ; op dit oogenblik hebben wij de 5000 overschreden ! Zoo elk lid dus vóór nieuwjaar één nieuw lid aanbrengt, en zoo, in de Lente, als alles nieuw leven schiet, een tweede dergelijke krachtsinspanning wordt uitgevoerd, dan tellen wij, bij ons wederzien op den 2° Toeristenlanddag, twintig duizend leden ; dan wordt bewaarheid hetgeen wij te Mechelen op dien heerlijken drie en twintigsten April droomden !

En dat kunnen wij als alle V. T. B. ers willen !

Daarom, aan 't werk ! L.

De Werking van onze Kommissie voor Toerisme

Weinige leden van den V.T.B. stellen zich wel juist voor hoe ontzaglijk de arbeid is in het bureel van den V.T.B. — En toch... een maximum inspanning is vaak een vereischte om een maximum practische resultaten te bekomen, en wel daarom dat onze vereeniging nog zoo jong is en althans nog niet zoo zeer kan teren op gevestigd prestige, als andere vereenigingen,die sinds tientallen van jaren ervaring en kapitaal verwierven. En daarom willen wij nu eens de aandacht vestigen op het feit, dat men oogenblikkelijk de allerhoogste eischen niet stellen moet aan de jonge V.T.B. zoolang het ledental de 10.000 niet bereikt !

Om tot deze propaganda-opdracht aan te moedigen kunnen wij — evenwel niet uit ijdelheid — aan allen te overwegen geven wat wij in één enkele der 3 Kommissies van den V. T. B. hebben verricht.

De briefwisseling der Kommissie voor Toerisme was zeer uitgebreid.— Dag aan dag werden de meest verschillende inlichtingen gegeven omtrent paspoorten, consulaten. reizen, spoorabonnementen, hotelwezen, kampeerbenoodigdheden en dergelijke !

Herhaalde malen stelde een lid van onze Kommissie zich ten dienste om vreemde vereenigingen in onze stad te begeleiden langs haven, musea of dierentuin.

Buiten het land hebben wij onverpoosd, onze betrekkingen verruimd. Steeds met het beste gevolg ! Thans reeds bezitten wij eene tamelijk uitgebreide dokumentatie van allerlei uitgaven, tijdschriften, brochures, plans, gidsen, kaarten enz.— In de allereerste plaats moeten we hier dankbaar vermelden de milde zendingen vanwege de Algemeene Nederlandsche Wielrijdersbond, de Nederlandsche Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer, de Touring Club Suisse, de uitgeverij Baedeker, de uitgeverij der Guides Conty, de uitgeverij Sleeswijk, de Oostenrijksche en Duitsche Touring Clubs, het reisagentschap Lissone en Zoon.— De leden van den V. T. B. hebben alle belang hunne bestellingen bij deze vereenigingen te doen langs het bureel van den V.T.B. om, ten einde gunsttarieven te genieten.

Veel vraag was er omtrent kaarten. De Kommissie heeft geschreven en onderhandeld met kaartenteekenaars en uitgevers, zij heeft vele systemen onderzocht en is tot de slotsom gekomen dat de Sleeswijk uitgaven de modeluitgaven bleken te zijn. Voor zoover die Sleeswijk kaarten het gebied van Nederland en het daarbij-aansluitende bovengedeelte der Vlaamsche gouwen omvatten, hebben we die kaarten in den handel gebracht en aanbevolen. Gezien ons nog betrekkelijk beperkt ledental en in verband daarmee het ontoereikend kapitaal zijn wij nog niet in staat voor het Vlaamsche land die Sleeswijk-modellen te publiceeren. — Evenwel hebben wij geen moeite gespaard' Wij hebben daarom bestaande kaarten geheel herzien en verbeterd ; een reuzenwerk ! —. Deze teksten en plans verzonden we naar de drukkerij. — Nooit bereikten ze hunne bestemming, ze werden onderweg vermoedelijk geschaakt. — Een tweedemaal herbegonnen we het reuzenwerk ! Nog enkele dagen en dan zullen onze leden de 6 kaarten, uitgave V. T. B., omvattend geheel het Vlaamsche gedeelte van het land, bij ons kunnen bestellen tegen spotprijs.

Steeds heeft de Kommissie voor Toerisme haar doel voor oogen gehouden : bevordering van het toerisme in Vlaanderen. — Daartoe was een uitgebreide documentatie noodig. Een vragenformulier werd ter invulling in alle gemeenten aan onze leden rondgestuurd.— Tot heden is de helft dezer formulieren weder ingekomen. — Wij mogen zeggen dat deze gemeentelijsten ten zeerste bevredigen ; velen dezer formulieren werden door onze leden op meesterlijke wijze met plans en bijlagen geïllustreerd. Wij moeten echter nogmaals een allerdringenst beroep doen op de medewerking van onze leden ten einde genoemde formulieren onverwijld en met de meeste zorg te beantwoorden. Slechts wanneer dit werk volledig is, krijgt het eene onschatbare waarde. Het zal ons allereerst in staat stellen het Toeristenregister voor Vlaanderen te publiceeren.

Naarmate de aangroei van ons ledental vordert ons vermogen en daardoor onze werking.— Het fondamenteele werk is in stilte afgedaan ; voor aanstaanden zomer ligt er een belangrijk programma tot een goede uitvoering te brengen : inrichting van gezelschapsreizen hier en in den vreemde ; rangschikking van het hotelwezen te lande ; verbetering der wegenis : uitgave van plans, kaarten en plattegronden ; aflevering van tryptieken ; vergunningen tot bezoek van schepen, werven. koolmijnen en private merkwaardigheden ; bevordering van systemiek in het plaatsen van wegwijzers en reisaanduidingen ; centralisatie van een klachtenrubriek ; en zoo voort.

Dit jaar belegde de Kommissie voor Toerisme dertig wekelijksche vergaderingen en tien buitengewone vergaderingen.Mochten wij op deze wijze steeds voortwerken tot heil van onze V. T. B. ! Laat ons daarom hopen dat de ijver der leden van onze V. T. B. ons vele nieuwe leden zal aanwerven, en anderzijds durven we beloven dat in dit geval onze Kommissie hunne verwachtingen niet zal beschamen !

X.

Over de „De Toerist" en andere V.T.B.-Uitgaven

In „De Toerist", over „De Toerist". Dat het onvermijdelijk een pleidooi pro domo worden moet spreekt vanzelf. 't Heeft echter zijn belang in dit bijzonder propaganda-nummer eens ietwat ingaande te handelen over dit meest zichtbare teeken van het leven en den bloei van den „Vlaamsche Toeristenbond." Er werd, al verscheen zooeven nog maar nr 17, reeds duchtig kritiek geoefend, en niet geheel ten onrechte. Maar, voor wat een taak de redakteur Dr Ing. Stan Leurs bij het aanvatten van het werk stond, daarvan kunnen slechts zij zich een denkbeeld vormen, die weten wat bladen door gelijkaardige bonden in binnen- en buitenland uitgegeven, zooal bevatten aan artikels van allerlei pluimage. Wat werd er bereikt? Waar wordt nog te kort geschoten? Welke hulpmiddelen dienen aangewend om de gewenschte verbeteringen in te voeren? Dat deze vragen reeds meer dan eens gesteld werden door het bestuur, zoowel als door den hoofdredakteur moge genoegzaam bewijzen, dat er ook aan zelf-kritiek gedaan werd. En, dat daarbij de voornaamste punten aangeroerd werden, waarvan gelijktijdig of achteraf vernomen werd, dat ook de leden op- of aanmerkingen te maken hadden, was een zeer verheugend verschijnsel.

Wanneer we nu even herlezen wat in nr 1 van „De Toerist" als een korte en onvolledige schets over het doel van de uitgave werd vermeld, mogen we toch verheugd vaststellen, dat heel wat bereikt werd. Behalve al de noodige inlichtingen over de werking van den Bond — die als een gemeenschappelijken band zijn te aanzien, die alle leden samenhoudt, — werd al een reeks artikelen gepubliceerd over steden en gemeenten, over reistochtjes in 't land en in den vreemde, welke zonder twijfel aan iedereen menig aangenaam uurtje benevens heel wat leerrijke inlichtingen heeft aan de hand gedaan. We weerstaan niet aan het genoegen hier terloops aan te halen eenige dier titels van de gewichtigste bijdragen :

Mechelen.
De kerk van Brou.
Herenthals.
Met de fiets langs en over de Taalgrens.
Naar Rome.
Het Friesche Landschap,
's Hertogenbosch.
Knocke en Omstreken.
Willem van Ruisbroeck, een Vlaamsch ontdekkingsreiziger.
Drie dagen per fiets door Limburg.
Verblindende verlichting.
Een blik over de kaart van Afrika.
Met de boot naar Vlissingen.
Brugge - Zeebrugge.
Seravezza en zijne Marmergroeven.
Antwerpen.
De St Janskerk te 's Hertogenbosoh.
Rijssel.
De grotten van Han en van Rochefort.
Kortrijk.
Bergsport.
Rothenburg o./d. Tauber.
Brecht en St Leenaarts,
Een dag te Tervueren.
De Poesjenellenkelder te Antwerpen.

Er is reeds zoowat van alles in behandeld : binnen- en buitenlandsche steden en merkwaardigheden van heel uiteenloopenden aard, en het geheel is niet van een zekere lijn en karakter verstoken. De artikelen van de hand van Dr Ing. Stan Leurs zijn gewoonlijk van bijzonder belang door de kernachtige wijze waarop schrijver in weinige woorden weet te karakteriseeren. En de V.T.B. en zijn bestuur voelen zich gelukkig, omdat het blad onder de bekwame leiding van Dr Leurs na nog geen vol jaar bestaan, reeds een niet onaardig plaatsje onder de Vlaamsche bladen heeft ingenomen. Maar er zijn nog tekortkomingen.

Misschien is het blad tot heden wat eenzijdig geweest. We zeggen misschien, want uit bovenstaande opstelling blijkt het ons niet zoo onomstootbaar. Dat er echter wel zeker gebrek is geweest aan artikels over natuurschoon, zullen we de laatste zijn om te ontkennen, en dat de behandeling van de techniek van het reizen en van de moderne vervoermiddelen niet al de ruimte heeft ingenomen, waarop deze met het doel van bond en orgaan zoozeer strookende onderwerpen meer dan te wenschen heeft overgelaten is een feit. Daar de erkenning van een te kort echter reeds de kern van de aanvulling ervan bevat, hebben we hiermede de vinger op de wonde willen leggen. En dan blijft ons nog naar middelen uit te zien om te verbeteren waar 't mogelijk is.

In de eerste plaats doen we derhalve een beroep op bekwame en bevoegde personen, die bezorgen kunnen aan ons blad zulke artikels als waarvan hiervoor het ontbreken werd betreurd. Zij tot wie dezen oproep gericht wordt, zullen voldoende weten wat in het kader van ons blad van belang kan zijn. Artikels van technischen aard over auto, motor, yachting, enz. zullen met veel genoegen opgenomen worden — wanneer het gehalte ervan voldoende is. Dat ieder zijn specialiteit eens nage en onderzoeke of een of ander ervan niet tot nut van al onze leden in een artikel kan verwerkt worden. Dat de vorm of de taal van die artikels niet geheel verzorgd is, mag geen beletsel tegen het inzenden zijn. De redaktie zal wel zorgen, dat bij verschijning, minstens daarop, niets meer aan te merken zal vallen.

In dag- en weekbladen verschijnen soms allerhande berichten of berichtjes, die op toeristisch gebied eenig belaag hebben. Onze redaktie kan niet alles lezen en verwerken. Een gemakkelijke wijze waarop onze leden een niet onbelangrijke medewerking kunnen verleenen is het uitknippen van dergerlijke nota's en de toezending ervan aan secretariaat of redaktie, met opgave van het blad waaruit het knipsel gesneden werd en den datum. Het is een kleine moeite voor elkeen en de redaktie kan er veel nut uit halen.

Indien meerdere leden dusdoende actief aan het blad medewerkten zou gemakkelijk de grootere verscheidenheid, die gewenscht wordt, te bereiken zijn. En onder onze 5000 leden zijn er toch meer dan een half dozijn die over gedane reizen of wandelingen een of ander belangrijks mede te deelen hebben of er aangenaam onderhoudend over vertellen kunnen.

Met de medewerking van alle goede krachten wordt toekomende jaargang van „De Toerist", zoo onder oogpunt van verscheidenheid als van hoedanigheid uitstekend en zal nevens de beste der bladen kunnen staan door derg. bonden uitgegeven.

Dit is reeds het geval met de eerste uitgave welke, in samenwerking met „De Sikkel", door den Bond ondernomen werd. Het eerste deel van de Monografien van Steden en Landschappen, dat „De Kempen" behandelt, werd overal met genoegen begroet. En zulks niet zonder rede, want, zooals in de bespreking, welke over het boek in „De Toerist" verscheen, gezegd werd, het voldoet waarlijk aan een bestaande behoefte. Het ligt in de bedoeling van den Bond de reeks Steden en Landschappen te maken tot iets eenigs, waarop men na enkele jaren met trots zal kunnen wijzen. Daartoe is natuurlijk ook de medewerking van de leden noodig. En voor deze zaak zal die vooral bestaan in het aankoopen van die uitgaven. Trouwens, reeds voor het eerste deel van Steden en Landschappen kon voor de leden van den Bond een vermindering van fr. 1 toegestaan worden op den prijs van den boekhandel, en er wordt nog onderzocht of niet méér kan geschieden.

Het V.T.B.-Bestuur maakt nog velerlei plannen met het oog op uitgaven, waarvan de voornaamste zijn: een handboekje voor reizigers met alle inlichtingen over reizen, paspoorten, hotels, enz. enz., over de verkregen verminderingen, enz.

De schitterende voordracht van Prof. Carnoy, over Amerika, heeft eens te meer de belangstelling aangetoond die voor vreemde landstreken bestaat, en het is derhalve niet uitgesloten, dat V.T.B. er zou toe komen de voordrachten die in zijn schoot gegeven worden, in mooie handige boekjes, niet te duur, aan de leden te bezorgen.

Opdat dit alles mogelijk zou worden, moet het ledental natuurlijk steeds stijgende gaan. Het eerste jaar, dat nog niet ten einde liep, bracht er reeds een vijfduizendtal aan. Met een krachtdadige individueele propaganda van elk van hen moeten we binnen zes maanden de verdubbeling van dit cijfer kunnen aanteekenen. Alleen het getal zal ons machtig en sterk maken, en zijn we dat, dan krijgen onze leden ook in verhouding meerdere en grootsre voordeelen. Aan propaganda dient dus hoofdbelang gehecht, maar daarover vinden onze lezers elders in dit nummer meer. Indien we er in gelukt zijn de belangstelling voor „De Toerist" te verlevendigen en ze voor de uitgaven van den Bond op te wekken, is het doel van dit artikel bereikt.

E. L.

Lijst van afgevaardigden.

Provincie Antwerpen

Arendonck. — Dr. Van der Borgt, geneesheer.
Boom. — Gillé A, Blauwstr., 63.
Borgerhout. — Verbeelen, Oud-strijderstr., 15.
Bouwel. — Engelen, Provinciaal Raadslid. —
Brasschaet., De Winter, Bredabaan, 207.
Brecht. — Vorsselmans
Broechem. — Duys, Onderwijzer. —
Calmpthout. — Severin, Onderwijzer.
Cappellen. — Beinaerts, Onderwijzer.
Contich. — A. Hans, Villa Houthulst.
Duffel. — E. H. Casteels, onderpastoor.
Desschel. — Stuyck, onderwijzer.
Eeckeren. — Piet Volant, Markt 18.
Emblehem. — E. H. Geerts, onderpastoor, —
Esschen. — Peeters, Zaakwaarnemer.
Herenthals. — E. H. Verheyen, leeraar.
Herenthout. — Torfs, Molenstr., 76 —
Hoboken. — Peeters, Caronstr., 47°
Hingene. — Claessen J. Dorpstr., 38. —
Hombeek. — Foets, onderwijzer.
Hoogstraeten. — Adriaensen., archivaris.
Meerhout. — Dockx, Gemeentesecretaris. —
Merxem. — Meynants, Bredabaan, 272.
Niel. — D'Hooge, Walter.
Nijlen. — Dom A., Diamanthandelaar. —
Pulle. — Roelants.
Reeth. — Dangez, Reetschelei, 36.
Raevels. — Spillemaeckers Mej., Bakkerij 't Noorde.
Rethy. — Devel, burgemeester.
Rumpst. — Dr. Rombouts, Markt.
St. Amands. — Wils, Drukker. —
's Gravenwezel. — Van Herstraeten, bestuurder Kostschool.
Stabroeck. — Van den Maegdenberg. J.
Thisselt. — De Block J.
Weelde. Van Beeck. L., Onderwijzer. —
Westerloo. — Poot, vrederechter.
Willebroeck. — De Wit Jules, nabij de kerk.
Wilmarsdonck. — Van Assche, Wisselagent.
Wilryck. — Joos J., Apotheker.

Provincie Oost-Vlaanderen

Aalst. — Van Overstraeten J. regent Eilandstr, 36.
Assenede. — Dr Van Schoote, geneesheer.
Bouchoute. — Dhanens, burgemeester.
Hamme. — Van de Velde Jozef, onderwijzer.
Lede. — De Munter Marcel » (dorp 18.)
Meerbeke. — Deluyck, koster.
Melsele. — Onghena Karel, onderwijzer.
Sinaai. — Lecocq, gemeentesecretaris.
St. Gilles-Dendermonde. — Bultereys, breedestr.
Sottegem. — François Gaston, regent.
Steendorp. — Scherpereel, gemeentesecretaris.
Temsche. — De Lantsheere, uitgever.
Wetteren. — Schatteman, statiestr., 29.
Zulte a/Leie. — Martens G. Letterkundige.

Provincie Brabant

Hekelgem. — Vertongen Maurits, kandidaat-notaris.
Steenhuffel. — Wouters J.

Provincie Limburg

Bree. — Vandermeulen Louis, nijveraar.
Genck. — Van der Hoydonck J. M.
Maaseyck. — De Pue J. postontvanger.

Uittreksel uit de Standregelen.

HOOFDSTUK IV.

Afgevaardigden.

ART. 37. — De belangen van den Bond en de toeristische belangen van zijn leden worden over heel het Rijk, en gebeurlijk daarbuiten, behartigd door afgevaardigden.

ART. 38. — Er zijn :

provinciale afgevaardigden ;
arrondissements afgevaardigden ;
kantonale afgevaardigden ;
plaatselijke afgevaardigden.

Het gebied, waarover hun werkzaamheid zich uitstrekt, wordt afgebakend door de grenzen van de onderscheidene bestuurlijke omschrijvingen, tenzij een andere regeling praktisch meer wenschelijk blijkt. Er mag meer dan een afgevaardigde per omschrijving zijn.

ART. 39. — De taak der afgevaardigden bestaat o.a. in het aanwerven van leden, het bevorderen van toeristische bedrijvigheid onder de leden uit zijn omschrijving, het verstrekken van inlichtingen over zijn streek aan toeristen, het verzamelen van gegevens voor het hoofdbestuur over den toestand van de wegen in zijn omschrijving, over de bezienswaardigheden, over verbeteringen op toeristisch gebied in de streek verwezenlijkt of te verwezenlijken, enz. Hij mag openbare wandelingen organiseeren.

ART. 40. — Als afgevaardigde komen in aanmerking zulke leden van wie men om hun gezag, hun kundigheden of hun ijver, kan aannemen, dat hun aanstelling het aanzien of den bloei van den Bond zal verhoogen.

ART. 41. — Waar mogelijk worden in den vreemde in de voornaamste steden afgevaardigden aangeduid.

ART. 42. — Het Dagelijksch Bestuur benoemt de afgevaardigden daarbij, zooveel mogelijk rekening houdend met de wenschen van de leden uit de betreffende omschrijving.

ART. 43. — De afgevaardigden worden aangeduid telkens voor een tijdperk van vier jaar. De uittredende afgevaardigden kunnen opnieuw worden aangesteld.

ART. 44. — Het Dagelijksch Bestuur kan afgevaardigden, die hun zending niet naar behooren vervullen, uit hun ambt ontslaan. Zij kunnen bij het Algemeen Bestuur in beroep gaan.

ART. 45. — Het Dagelijksch Bestuur is verantwoordelijk tegenover het Algemeen Bestuur en de Algemeene Vergadering over gedane benoemingen, schorsingen of ontzettingen

ART. 46. — Het ambt van afgevaardigde wordt niet bezoldigd. De door afgevaardigden voor den Bond gedane kleine uitgaven worden vergoed volgens de door hen ingediende driemaandelijksche kostenstavende staten. Buitengewone uitgaven dienen voorafgaandelijk aan de goedkeuring van het Dagelijksch Bestuur onderworpen.

V. T. B. VERMINDERINGEN.

(Ten voordeele onzer leden worden alle takken en kringen uitgenoodigd zich te beijveren, dat deze lijst zich voortdurend uitbreide).

— Antwerpen —

Schouwburg-Volksgebouw, Meir, 64, Antwerpen,

De leden hebben toegang, tegen vertoon der lidkaart, (Zon- en Feestdagen uitgesloten) op alle plaatsen en tegen de volgende prijzen :

Orkestzetel — Benedenloge — Balkon 1 R., Loge 1 R., Voortooneel 1 R., allen 3 fr. per plaats. Parket 2 fr., Parterre, Balkon 2. R., Loge 2. R., Voortooneel. 2.R. — 1,50 fr. Balcon . 3 R. — 0,75fr.

Kinema-Schouwburg „Eden", Quellinstr , Antwerpen

Namiddagvertooning 1 fr. in plaats van 1,50 fr. per persoon. — Avondvertooning 1,50 fr. in plaats van 2 fr. per persoon, — Verbruik niet verplichtend. — Zon en-Feestdagen uitgezonderd.

Trocadero, Antwerpen. — Toegangsprijzen voor de leden V.T.B. : 50 centiemen per persoon in de Middagvertooning van Vrijdag (feestd. uitgezonderd.)

1 fr, per persoon in andere Middagvertooningen «Zon- en Feestdagen uitgezonderd. »

1,50 fr. per persoon in de Avondvertooningen van Dins- Woens- Donder- en Vrijdag. « Feestdagen uitgezonderd » Middagvertooning om 2 3/4 uur. — Avondvertooning om 7 3/4 uur.

Hotel „Cecil", Van Arteveldestr., 8, Antwerpen, verleent 10 o/o korting op de prijzen der kamers, waarvan de prijzen zijn : 8 fr. ; 10 fr. en 15 fr.

Het Huis Wwe Withaegs, Vlagstraat 56, Antwerpen, geeft 5 o/o korting aan de leden V.T.B. voor alle aankoopen van rijwielen, enz.

Firma J. B. Van den Oever, Manufacturen, Steenhouwersvest, 16, Antwerpen. 3 o/o korting op alle inkoopen

Huis Alf. Campo, electriciteit, Van Urselstr. 1, Antw. 5 o/o vermindering.

M. Arm. Goossens, Keizerstr. 73, Antwerpen, schoenmaker, geeft 5 o/o vermindering.

— Van Varenbergh, Lange Kievitstraat, 68, Antwerpen, Mansstoffen, geeft 5 o/o vermindering.

— Brussel —

Koninklijke Vlaamsche Schouwburg, Lakenstraat, Brussel. — Prijzen *uitsluitend voor de leden V. T. B.*: Parterre 1,50 fr.; 1e Balkon (midden) 1.75 fr.; Parket 2 fr.; Orkestzetel 2,25 fr.; Loge 3,00 fr. Verhuring 0,25 fr. opleg per plaats.

De Volksschouwburg „Folies Bergères", te Brussel : Alle dagen (Zondag uitgezonderd). — Logie 3,45 fr. in plaats van 5,75 fr. Stalle 2,20 fr. in plaats van 4,05 fr. Orkest 2,90 fr. in plaats van 4,60 fr. Parket 1,75 fr, in plaats van 3,45 fr.

De Kinema „Majestic", Adolf Maxlaan te Brussel : (op de werkdagen tot 6 uur). Eerste rang of balkon 1,25 fr. in plaats van 1,75 fr. ; besproken 1,75 fr. (2,50 fr.) Loge 2,50 fr. in plaats van 3 fr.

De Kinema Bristol, Waterlooschen Steenweg, 71, te Brussel (St. Gilles) geeft aan de leden van V.T.B. recht op een plaats één klas hooger dan zij betalen. (Voor een tweede-klasplaats betaalt men dus den prijs eener derde).

Aux Fabricants Suisse Réunis, te Brussel, Oude kleerkoopersstraat, 12 ; te Antwerpen, Schoenmarkt, 12, (Uurwerken). Geeft 5 o/o korting aan de leden V.T.B.

Fotografie Verbouwe A. en Zonen L. Theodorstr., 46 St. Pieters-Jette, verleent 5 o/o vermindering.

Nauwelaers Hendrik, gediplomeerde Meester-Kleermaker voor Dames, Heeren en kinderen, Herstellingen van allen aard, Komediantenstr., 55, Brussel, staat 10 o/o korting toe.

— Brugge —

De Deurwaerder,*Pension St. Cristophe*, Nieuwe Gentweg, 78, 5 o/o vermindering.

Duyvetter *J. Grand Hotel Sablon*, Noordzandstr. 5 o/o vermindering.

Machiels, Sportartikelen, Steenstraat, 38, Brugge. 5 o/o afslag op alles behalve op de schoenen.

— Huis Bossier, Zuidzandstr., Brugge, 5 o/o vermindering op alle sportartikelen.

Paepe *Passagierslijn*, Brugge-Zeebrugge, Ship Hotel, Brugge. Prijs enkel 1,50 fr. V. T. Bers. 1,25 fr. Heen en weer 2,50 fr. voor V. T. Bers.

— Gent —

E. H. Celis, Heirnislaan, 5, Gent. Gids der Hoofdkerk van St. Baafs, 1.25 fr. aan 1.05 fr. In Vlaanderen, Speelreisje : 1.50 fr. aan 1.30 fr. Postvrij.

— Kortrijk —

Kortrijksche Foto Comptoir,G.Gyselinck, O.L.Vrouwstraat 25, Kortrijk, staat 5 o/o vermindering toe aan de leden van V. T. B. (op vertoon hunner lidkaart) op alle toestellen voor photo's, projectie en kinema, alsook op alle bijbehoorten, uitgezonderd op de Kodak- en Gevaert artikelen.

Het Huis Verduin, Langestr. geeft 5 o/o kortingop de voetbalschoenen.

— Leuven —

S. V. De Vlaamsche Boekenhalle, Naamschestraat 87, Leuven. 10 o/o korting op in het Nederlandsch geschreven werken, welke betrekking hebben op toerisme en reizen.

— Mechelen —

Kinema «Salle de Paris», 's Zaterdags en Donderdags. Plaatsen van 1,50 fr. aan 1 fr. ; plaatsen van 1,75 fr. aan 1,50 fr.

M. Rosel, Egmontstr., 4, Mechelen, Meubelmaker, geeft 5 o/o vermindering aan leden V.T.B.

Apotheek Leliëndal, Van Hilst, Bruul, Mechelen, geeft 10 o/o vermindering aan leden V. T. B. op alles uitgezonderd de specialiteiten.

— In den Nieuwen Winkel, Huishoudartikelen, A. Mariën-Winkelmans, Bruul 101, staat 5 o/o korting toe.

— Huis Van der Auwera, Magazijn van gemaakte kleederen, Bruul, Mechelen, *3* o/o vermindering.

— Callebaut-Peeters, Adeghemstr. en Leopoldstr., Mechelen, Drukker Teeken- en schoolgerief geeft 10 o/o vermindering.

De volgende Mechelsche tooneelkringen regelen voor de V. T. Bers de prijzen als volgt :

De Taalzucht — 1e balkon 2 fr. in plaats van 3 fr. 2e balkon 1,50 fr. in plaats van 2 fr. Gaanderijen 1 fr. in plaats van 1.25 fr.

De Vrijheidszonen 2e Balkon 1,25 fr. in plaats van 2 fr. 1e Gaanderij 0,75 fr. in plaats 1,50 fr. 2e gaanderij 0,50 fr. in plaats van 1 fr.

De Noordster 25 o/o vermindering op de onbezette plaatsen.

De Wijngaard 25 o/o vermindering op de benedenplaatsen en 50 o/o op de bovenplaatsen.

Jong maar Moedig. Loges 3 fr. in plaats van 4 fr. 1e balkon 2,75 fr. in plaats van 3,50 fr. 2e balkon 1,50 fr. in plaats van 2,50 fr. 3e balkon 1 fr. in plaats van 2 fr. 1e gaanderij 1 fr. in plaats van 2 fr. 2e gaanderij 0,50 fr. in plaats van 1,25 fr.

Vooruit voor Kunst. Loges en Orkestzetels 1e balkon, 2 fr. ; Parterre, 2e balkon 1,50 fr. ; Zijgaanderijen 1 fr. Paradijs 0,75 fr.

Gelijkheid en Recht (tooneelwedstrijd). Kaarten nemen den dag der opvoering aan 't winket. 2,50 fr. in plaats van 3 fr., 1,50 fr. in plaats van 2 fr., 1 fr. in plaats van 1,25 fr.

Kust en Vermaak. 50 % vermindering.

DIVERSEN

— Maldeghem —

't Getrouwe Maldeghem, weekblad, eene korting van 10 % op de abonnementen.

— Sottegem —

Kinema Moderne Palace, Trapstraat, *Sottegem*. Gedurende de weekdagen: Plaatsen van 2 fr. en 1,50 fr. voor de leden van V.T.B. 1,50 en 1 fr.

— St. Mariaburg —

M. Everaert-De Wilde, Hotel de Londres, St-Mariaburg. 15 % vermindering V.T.B.ers.

— Calmpthout —

Van Tilburg, Hotel de Kroon, Heide, geeft 10 % vermindering aan leden V. T. B.

— Berchem —

Kinema Liberty, Statiestraat, 179, Berchem (Antw.) 0,25 fr. vermindering op de plaatsen van 1,25 fr., 1,45 fr. en 1,75 fr. op Zaterdag, Maandag en Dinsdag.

— Vucht —

Albrecht-Hamers, Hotelhouder. geeft 5 % vermindering aan leden V. T. B.

— Mechelen a. Maas —

*Rijwielfabriek V.O. S.*Motogarage, 5 % korting op al hare artikelen: rijwielen, banden en benoodigdheden.

Hubert Nyssen, Hotel du Commerce. Mechelen aan Maas, geeft 5 % vermindering voor V.T.B.

— Lendelede —

Van de Walle, Lendelede, staat 5 % vermindering toe aan leden V. T. B. op fietsen en bijhoorigheden.

— Doornik —

Firma De Roeck en Allegaert, Porcelein en Glaswerk, St-Pietersplein 8, Doornik. Vermindering van 5 % op al de aankoopen, door leden van V.T.B.

— Han —

De Grot van Han en Rochefort geeft 6 fr. vermindering aan de leden van V. T. B. op vertoon hunner lidkaart voorzien van photo.

— BUITENLAND —

— Lourdes (Frankrijk) —

Vandenmosselaer, Hotel Albert 1, Avenue Peyramale, Lourdes, geeft 5 % vermindering.

— Oostburg (Zeeland; Nederland) —

Mabesoone, Hotel du Commerce, Oostburg-Zeeland, kamer 1,50 fl. ontbijt 1 fl. Middagmaal 2,50 fl., avondmaal 1,25 fl. Garage voor 2 autos. Vermindering van 10%.

Lidkaart 1923

Het wordt de leden ter kennis gebracht, dat tusschen 1 en 15 Dec. a.s. door het postbureel hun een kwijting-lidkaart zal aangeboden worden ten beloope van 7,50 fr. zijnde het bedrag der bijdrage over het jaar 1923.

De leden, die de kwijting voldoen, worden door het Postbureel rechtstreeks ingeschreven als abonnent op het orgaan «DE TOERIST», en door dat Postbureel regelmatig bediend.

Tijdens hetzelfde tijdvak zal aan de leden, welke deel uitmaken van eenzelfde huisgezin en het tijdschrift niet ontvangen, een kwijting-lidkaart worden aangeboden van 3,50 fr.

We verzoeken de leden hun huisgenooten te verwittigen opdat, bij gebeurlijke afwezigheid de aangeboden kwijting zou voldaan worden. Het zou veel last en moeilijkheden sparen èn aan het Bestuur, èn tevens aan het lid, zoo aan dien wensch gevolg werd gegeven.

Om te voorkomen, dat het blad «De Toerist» van 1 Januari en vervolgens achterwege blijft, moet men zorgen dat het lidmaatschap vóór 1 Januari is betaald.

Aandacht : De lidkaart zal de leden niet meer dan tweemaal worden aangeboden.

* * *

De leden die in 1923 de luxe-uitgave «De Toerist» verlangen, worden verzocht *vijf frank* (buiten de gewone bijdrage van fr. 7,50 die door den postbode geind zal worden) *te doen geworden aan 't Secretariaat.* Men kan storten op onze Postcheckrekening Nr 93627. Slechts na toezending van 't geld ontvangt men de luxe-uitgave.

* * *

De Buitenlandsche leden worden verzocht ons hun bijdrage te doen toekomen. Dit zou den Bond veel kosten sparen.

Van het Secretariaat.

Belangrijk. — Wij verzonden onlangs eene briefkaart aan de leden van de V.T.B., wier bijdrage, bij aanbieding der post, niet betaald werd. — Deze leden antwoordden veelal dat het kwijtschrift hen nooit aangeboden was geworden. — Hier bestaat eene vergissing. Die kwijtschriften werden allen aangeboden ; dit geschiedde evenwel gedurende het Paaschverlof, zoodat denkelijk menig leeraar of student afwezig kan zijn geweest. — Een andere reden van niet-aanbieding ligt dan vermoedelijk in den onwil van enkele postkantoren ; mochten de leden ons daaromtrent dan verwittigen.

Wij hopen dat onze nieuwe oproep per briefkaart goed gevolg zal vinden.

Afgevaardigden ! — Binnenkort worden aan onze afgevaardigden aanplakbrieven, inschrijvingsbulletijns, en ander propagandamateriaal V.T.B. toegezonden.

Uitstappen, bijeenkomsten, enz.

(De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor leden uit het geheele land toegankelijk).

LIMBURG. — Provinciale Vergadering. — De Provinciale Vergadering voor Limburg wordt gehouden op Zondag 10 December om 10 1/2 ure voormiddag. Palace-zaal (bovenzaal) Kapelstraat, te Hasselt. Limburgsche V.T.B-ers, allen als een man op post ! Vrienden en kennissen zijn ook welkom. Aan 't werk !

—

Te ANTWERPEN : Op 1 December. — Tweede V.T.B. vertooning in den Poesjenellen Kelder, aanvang 8 uur. Prijs voor de leden V.T.B. 1 frank.

Op 10 December. Bezoek aan het Vleeschhuis ; bijeenkomst om 10 uur op de Groote Markt.

IN VOORUITZICHT : Op 19 December. Voordracht met lichtbeelden over Ierland.

Op 21 December. Derde V.T.B. vertooning in den Poesjenellen Kelder.

—

BRUSSEL : Op 3 December. Bezoek aan het Museum van Schoone Kunsten onder leiding van Dr St. Leurs. De V.T.B ers uit Brussel en de provincie worden uitgenoodigd zich aan te sluiten bij dit bezoek. Punt van samenkomst : Op de Koninkl. Plaats bij het standbeeld van Godfr. van Bouillon, om 10 uur 's morgens.

Het voor 17 Dec. aangekondigde bezoek aan het **Museum Jubelpark** moet wegens het uitblijven van antwoord, tot later worden uitgesteld.

In VOORUITZICHT : In Januari, lezing met lichtbeelden over **De Kempen** van Dr St. Leurs.

—

Tak KORTRIJK. — In vooruitzicht wordt gesteld het inrichten van een Foto Club welke zal voordrachten houden over de Fotokunst,gevolgd van uitstappen met proefnemingen en vervolgens tentoonstelling der beste voortgebrachte werken.

ALLERLEI.

—

Voor den idealistisch aangelegden lezer : Weet ge wel welk een voortdurenden invloed er van uitgaat dat 40000 menschen in Vlaanderen niet bij den Vlaamschen, maar bij een Fransch-sprekenden en verbreidenden toeristenbond zijn aangesloten ? Dat er 40000 fransche nummers van het fransche tijdschrift elke veertien dagen over Vlaanderen worden uitgestort ? Beseft gij wel wat dat beteekent ? En dat er veertigduizend maal zeven franken vijftig centiemen uit Vlaamsche middens besteed worden — per jaar ! — om de uitheemsche taal te bevorderen en Vlaanderen ten slotte éentalig — fransch — te doen worden ? Wordt lid van den V.T.B. en maakt anderen tot lid ! Bedenkt ook, dat er op gelet wordt, of men in Vlaanderen tot een eigen sterke organisatie voldoende fut en kracht heeft — tot spijt van wie 't benijdt — of dat straks, onder spottend gelach over de armzaligheid van den vlaamschen durf, op het *fiasco* gewezen zal kunnen worden ! Neemt gij daarvan de verantwoording op u ?

Voor den meer materialistischen lezer : Of de V.T.B. alleen geld en steun vraagt, doch geen voordeel weet aan te bieden ? Wat zegt gij dan van de " Gemeenschappelijke Reizen „ die wij dezen zomer voornemens zijn te ondernemen, tegen goedkoope voorwaarden. Van de inlichtingen omtrent hotels, toestanden, landen, paswezen, grensverkeer, enz. enz. die gij bij den V.T.B. kosteloos kunt bekomen ? Van de voordeelen bij de verschillende schouwburgen, kinema's, winkels, enz. voor de V.T.B.-leden reeds verkregen en die nog steeds vermeerderen ? Van ons 14-daagsch geillustreerd blad ? Van zooveel andere zaken die de V.T B. wacht te gaan uitvoeren, als we maar sterk genoeg zijn. Steeds meer leden, steeds méér werking.

En ten slotte : het lidmaatschap V.T.B. kost niets, integendeel het brengt geld op !

??

Stel : Vader, moeder, zoon en dochter zijn lid. Vader betaalt 7.50 fr. De drie andere leden van het gezin per persoon 3.50 fr. is dus totaal 18 fr.

Ongeveer twaalf maal in een jaar zijn ze

gewoon naar den Schouwburg of naar de Kinema te gaan ; op vertoon van hun lidkaarten V.T.B. genieten ze daar — gemiddeld — één frank per persoon vermindering, dat geeft een totaal van 12×4×1= fr. 48.—

Dezen zomer zijn ze voornemens naar de Grot van Han te gaan. Op vertoon van den V.T.B. kaart fr. 6 vermindering, ×4= 24.—

Inkoopen in winkels, die vermindering toestaan aan de V.T.B. leden (laag geschat) per jaar voor 4 pers. 10.—

Gezins-Lektuur aan het 14 daagsch tijdschrift (laag geschat) 5.—

Totaal fr. 87.—

De lidmaatschapskosten zijn 18.—

Zuivere winst aan deze " zaak „ fr. 69,—

de D.

—

In het aantal ligt de macht. — Ook in Nederland is de Toeristenbond steeds in de weer tot uitbreiding van zijn aantal leden. Het parool is daar „van elk bondslid 1nieuw lid „ en 't moet gezegd, er zijn niet veel leden, die zich daaraan onttrekken, niettegenstaande het vinden van nieuwe leden daar, waar er reeds ruim 60000 zijn, toch wel moeilijker zal zijn dan bij ons voor den V.T.B.

Ach, waren onze leden allen ook even werkzaam !

In een der laatste nummers van " De Kampioen„ het orgaan van den Nederl. Toeristenbond, vinden we onder bovenstaand opschrift een stukje van een der leden, dat wij hier omdat het ook voor ons van pas is, gedeeltelijk overnemen ter lezing onzer leden en...... *ter navolging !!*

In elke aflevering van " De Kampioen „ kunnen de leden in de advertenties onder het hoofd " Gevraagd „ er een vinden van den Secretaris-Penningmeester, luidende : " Van elk Bondslid 1 nieuw lid „. Dit geeft mij aanleiding voor het volgende in de kolommen van " De Kampioen „ eene plaatsruimte te vragen.

Sinds ruim anderhalf jaar lid zijnde, begon ik als trouw lezer van het orgaan me min of meer te schamen,nog geen enkele maal aan dat herhaald verzoek gevolg te hebben gegeven en besloot ik eens te beproeven of ook ik iets zou kunnen bereiken. Tot mijn genoegen heb ik mogen ondervinden, dat 't mij niet veel moeite kostte — en, naar ik overtuigd ben, ook velen anderen niet veel moeite zal kosten — eenige nieuwe leden aan te werven.

. . . .

'k Was gewapend met een paar oude afleveringen van " De Kampioen „, scheurde de aanvraagformulieren eruit, liet teekenen en betalen, en de Bond was twee nieuwe leden rijker. Een toevallig hierbij tegenwoordig zijnde jongedame gaf ik een der afleveringen van " De Kampioen „ ter kennismaking en de inhoud van dit blad boeide haar zóó, dat ik ook haar voor het lidmaatschap mocht voordragen (30 September j. l. leverde ik de 3 aanvragen in). Bij die gelegenheid wees men mij op het kantoor van den Bond er op, dat op het aanbrengen van totaal 5 leden een kleine premie was gesteld, en dit spoor de mij er toe aan, te trachten deze in mijn bezit te krijgen. Binnen een maand, op 28 October, bracht ik wederom 2 aanvragen voor 't lidmaatschap aan en 's avonds van den zelfden dag ontving ik per post 't thans aan mijn horlogeketting bengelende charivari, aan de eene zijde vertoonende het Bondswapen, met aan de keerzijde de inscriptie : " In het aantal ligt de macht „.

Het doel van mijn schrijven is dan ook om nog eens aan deze spreuk te herinneren. Wat een macht zou onze Bond niet kunnen ontwikkelen als het aantal leden veel en veel grooter was.Mij dunkt zoo : laten alle leden eens trachten aan het herhaald verzoek van den Secretaris-Penningmeester "om één nieuw lid„ te voldoen.Zouden de leden 't eens willen beproeven ? Het Bondsbestuur doet reeds zeer veel voor ons, laten wij — leden — het Bestuur een bewijs onzer waardeering daarvan geven door ertoe mede te werken, dat het aantal leden steeds in sneller tempo groeit, waardoor het Bestuur in staat zal worden gesteld met nog meer succes in het belang van het toerisme werkzaam te zijn. Lid Nr 58267

de D.

Een vraag. — Zijt gij dezen zomer wellicht op den Landdag te *Mechelen* geweest, of op dien te *Brugge?*

Of zijt ge misschien met den boottocht naar Vlissingen en Middelburg mee geweest?

Of naar 't Zoniënbosch ?

Of zijt ge met een of andere inlichting geholpen geworden ?

Of hebt ge een aardig, voor U interessant, artikel in de Toerist gelezen ?

Ge hebt bij 't bezoek aan de Grot van Han wel gemerkt, dat ge U fr. 6 per persoon bespaarde ?

En toen ge naar den schouwburg of bioskoop ging, hoeveel minder kostte dat U als lid V.T.B. ?

Of hebt ge meegedaan aan het bezoek der Antwerpsche Haveninrichting ?

Of hebt ge al een kostelooze V.T.B. voordracht bijgewoond, of zijt ge dezen winter voornemens een of meerdere dier voordrachten, die te Antwerpen, Brussel en elders ,gehouden worden, te bezoeken ? Of mee te doen aan de bezoeken aan de musea, enz. ?

Of hebt ge een aardige V.T.B. voorstelling bijgewoond in den Poejenellenkelder ?

Kom, breng als dank ten minste 1 nieuw lid aan ! de D.

Wat zal het zijn ? — Als het St. Nicolaasfeest of Kerstfeest nadert, vragen de gezinsleden elkaar af, wat zal het zijn, waarmede men elkander zou kunnen verrassen: een boek, een doos postpapier, een paar handschoenen, enz., en als men ten slotte niets bepaalds weet, dan wordt het heel vaak een kistje sigaren of een flesch eau-de-Cologne.

Denk eens om het meest actueele geschenk :

" Het lidmaatschap van den V.T.B. „ ! Gij zoudt er uw zoon, uw dochter, uw neef, uw nicht een groot genoegen mee kunnen doen (en tegelijk werkt ge ook aan een goed doel mee). En dat is een geschenk dat een gansch jaar duurt en hen een gansch jaar prettig aandenken geeft. Weet u een beter geschenk dan zoo een ?

En gij, die nog geen lid zijt : zet het lidmaatschap V.T.B. op uw verlanglijstje !

Nu is het weldra weer St. Nicolaas en Kerstfeest en komt de vraag, wat het zal zijn, wederom op veler lippen.

Wij hopen, dat velen de voldoening van hun verlangen om Bondslid te worden als een der meest welkome geschenken zullen beschouwen. de D.

AANGROEI VAN HET AANTAL LEDEN 1922

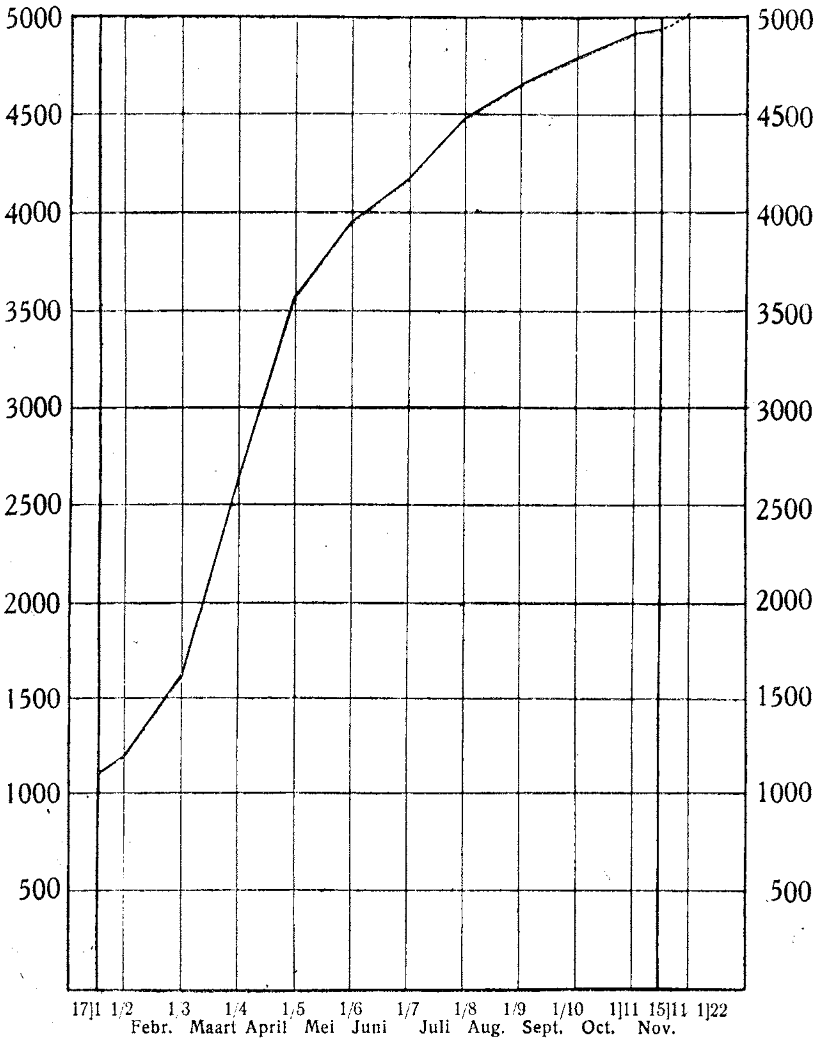

„De Toerist" met vele illustraties.

—

Uit den aard der zaak leenen zich de in dit propaganda-nummer voorkomende artikelen van propagandistische strekking niet tot illustreering.

Zij, die ons blad niet kennen en alleen dit nummer onder de oogen krijgen zouden al licht meenen, dat *De Toerist* geen illustraties opneemt.

Het tegendeel is waar!

Niet slechts eenige, maar in den regel geven wij zelfs *vele* photografiën ! In de laatste 17 nummers zijn niet minder dan 156 illustraties opgenomen, of gemiddeld bijna *tien in elk nummer !*

Inderdaad, ook op dit gebied doen we wat we kunnen om ons blad aangenaam en smakelijk te maken.

de D.

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND

INSCHRIJVINGSPRIJS.
BINNENLAND, per jaar Fr. 7,50
BUITENLAND, „ „ 12,50
LUXE-UITGAVE 5 fr. p. j. MEER

DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS.
(JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7,50 FR.)
VOOR DE LUXE-UITGAVE 5-00 FR. EXTRA

SECRETARIAAT V.T.B. ST. JANSPLAATS 29, ANTWERPEN POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN „LIBERTAS" KON. MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL (V.)

ADRES VAN DE REDACTIE. BREDERODESTRAAT 40, ANTWERPEN

Eerste Jaargang N. 19 — 15 December 1922

:: De Boomen van het Zoniënbosch ::

door Louis van der SWAELMEN, tuinarchitekt en stedenbouwkundige.

Wij verstaan onder *inlandsche woudboomen* (in tegenstelling met sier-, uitheemsche- en fruitboomen) de boomen onzer streek, die er van eerstaf thuishoorden, of er sinds zoo lange jaren ingevoerd werden, dat zij zich volkomen aanpasten en in feite zoozeer tot den landaard gingen behooren, dat zij zich spontaan kunnen voortplanten en meer of minder uitgestrekte groepen vormen, welke door den natuurlijken aanwas blijven voortbestaan.

Van het plantenrijk is het de inlandsche woudboom, die voor het grootste deel het karakter en het landschap eener streek bepaalt.

De Beuk

Benevens deze boomen beschikten onze voorouders alleen nog over enkele struiken, fruitboomen en eenige, haast wilde en thans niet meer gebruikte bloemsoorten, om hunne tuinen te sieren, of wegen en landerijen te beplanten.

Van het oerbosch afkomstig ging de woudboom over naar het beplante bosch, den woudrand, de tuin, of diende tot afscheiding der

velden, beschutting der woning en belommering van de wegen.

In het woud hoort hij thuis, doch we vinden hem overal elders! Hij is ons eigen, en wij kennen alle zijne eerbiedwaardige voorouders in dit of gene dorp. Maar ook de heeren uit de stad gingen er zich mee bemoeien....

Als patriarchen staan ze, midden in een bosch of op een dorpsplein. Koningen zetelden bij hunnen stam om recht te spreken, of onder hun loover voltrokken zich mirakelen, die een sprankel godsvreugde in de harten der beproefden brachten. En steeds kwamen en gingen menigten langs hun schaduw die als een zegen was.

Wat is de woudboom al niet in ons leven? Het houtwerk onzer huizen is van hem, en die goede meubels, die wij van kindsbeen af kenden, en de hooge wagen die oogsten vervoert, of de duigen der groote vaten,waar bier en wijn in gisten.En de klepperende klompen aan onze voeten, en de knappende houtblok in den haard, waar langs de vrijgemaakte boomstof langs den schoorsteen door den wind het ruim wordt ingeblazen, niets achterlatend dan een handvol witte asch...

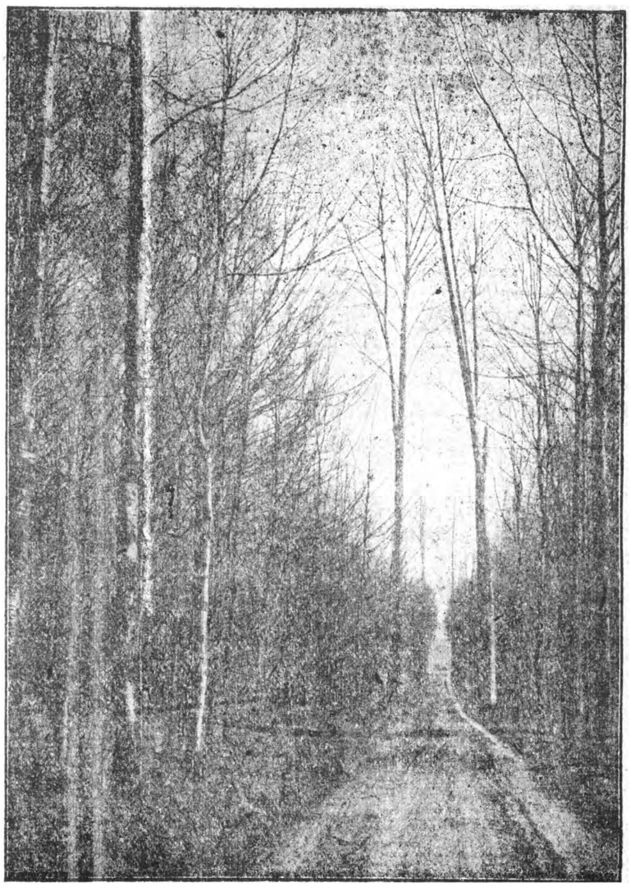

Beukenlaan

Zoo komt in gansch het levenskader van den landman de woudboom weer, en van de plantenwereld is hij het dus wel die het grootste aandeel heeft tot het vormen van het karakter eener streek.

De woudboomen zijn in onze streek geenszins talrijk, en bovendien vertoonen ze meestal eene nauwe onderlinge verwantschap. Zoo behooren de bladboomen van het woud tot ééne familie, die der *napjesdragers* (orde der *katjesdragers*) waaronder de *beuk*, *eik*, *haagbeuk*, *berk*, *els*, en *hazelnoot* — allen broeders dus! Ook de *kastanjeboom* hoort erbij en zelfs de *notelaar* is een napjesdrager (al wordt hij wegens zekere verschillen in de plantenkunde bij de *nootdragers* gerangschikt).

Bij dezelfde orde der katjesdragers en wel in de familie der *wilgen*, vinden wij *wilg* en *populier*.

In de naburige orde der brandnetelen rangschikken wij de *olmen*, behoorende tot de *olmachtigen*, en met de voorgaande nauw verwant.

Verderaf, d. i. zonder rechtstreeksche verwantschap staat de *esch*, (der olijvenfamilie en contorteën vergroeidbloemige orde) de *linde* (der *linden*familie en columnifeeren zaadzuiligen orde) en de ahorn of eschdoorn (der eschdoornfamilie en *ooievaarsbekken* orde).

De voornoemde boomsoorten zijn wel niet de eenige houtgewassen die men in meerder of minder mate in onze wouden aantreft. Wij zullen er nog andere vermelden; doch als bij de bovenstaande de volgende harssoorten gevoegd worden: de *woudden*, *zilverspar* (epicea) en *lark*, is nagenoeg volledig onze opsomming der inlandsche of van oudsher ingevoerde boomsoorten, welke bij afwisselende groepeering de natuurlijke en meestvoorkomende vormen van den boschgroei in ons land bepalen.

Er is trouwens ook eenige gelijkenis tusschen deze natuurlijke of sinds lang aangepaste boomengroei, en den beplanten boomengroei; m. a. w. koloniseeren deze boomsoorten op bepaalde plaatsen, doch de mensch kan tusschenbeide komen en naar zijn wil aanplanten, op voorwaarde dat hij bij zijne

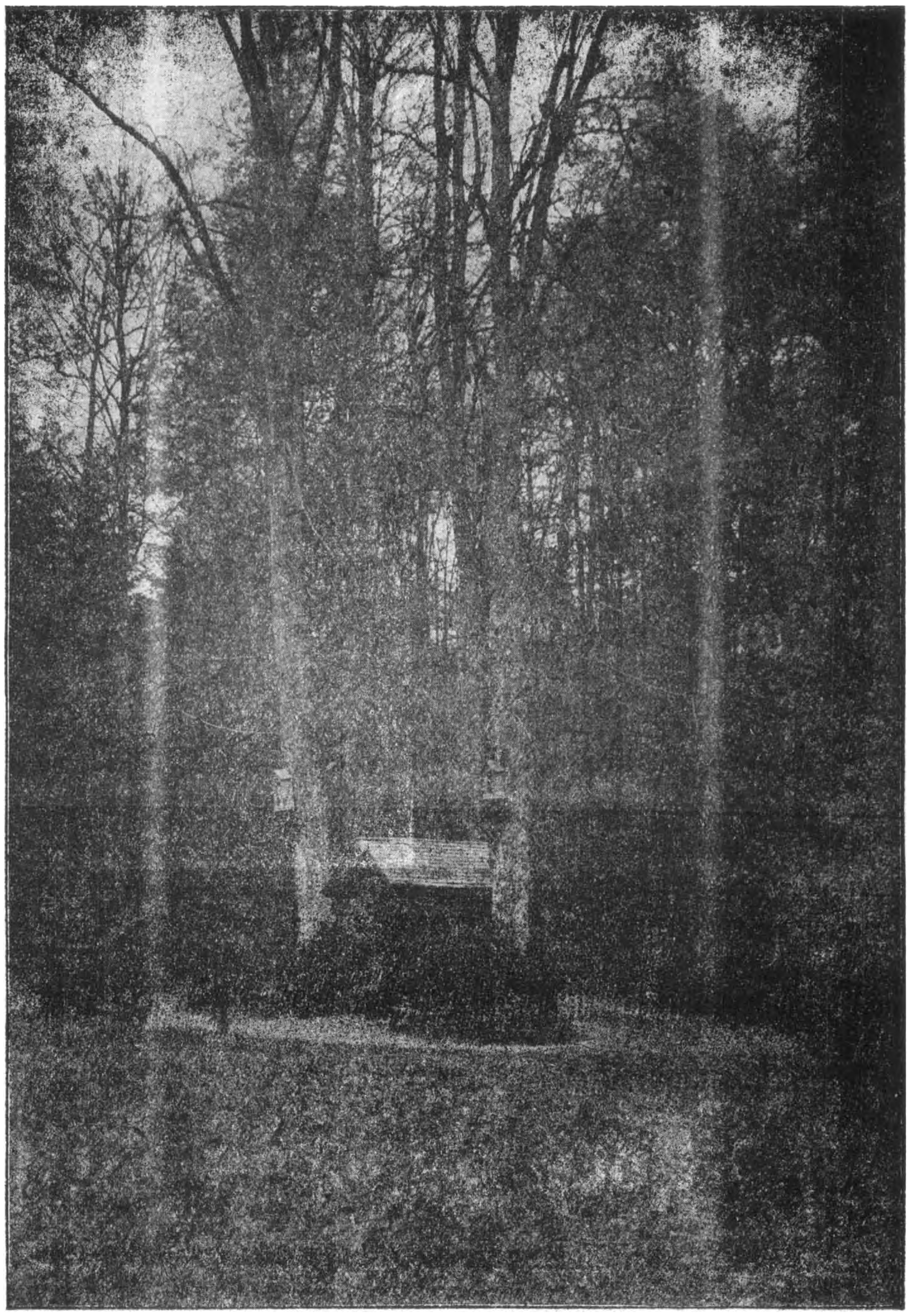

Een kijkje in het Zoniënbosch

keuze met de plaatselijke bodemgesteldheid rekening houde.

Nu komen in de woud-samenstelling nog andere wilde houtgewassen voor.

Eenerzijds hebben we het onnut hout (mort-bois). Door natuurlijke zaaiing (wind of dieren) ontkiemen de zaden in de jongste groeiperiode van het bosch, doch de planten verdwijnen naderhand.

Tot deze behooren *papenhout, zwarte els, liguster, sneeuwbal, vlier en geiteblad.*

Anderzijds zijn het de voorzaten onzer vruchtboomen of struiken : *wilde kers* (waarvan de kriek afstamt) en *bonte kers ; sleepruim, braambes en framboos ; mispelaar, kweepeer, gewone peer en wilde* appelaar ; ook nog de meidoorn en lijsterbes, welke echter dikwijls geplant zijn.

Ten slotte dienen vermeld de groenblijvende *palm, hulst* en een naaldboom, de *taxis,* die de schaduw zoekt.

Al deze elementen, in verschillende samenstelling, vormen de karakteriseerende groepeeringen der planten-aardrijkskundige distrikten van ons land. (Men zie hieromtrent Massart : Esquisse de la géographie Botanique de la Belgique)

« Vergeleken bij wat ze vroeger waren, zijn « onze bosschen zeer gering en bieden nergens meer een natuurlijk karakter ; het zijn « gewoon boom-aanplantingen, welke metho- « disch worden uitgebaat met het oog op de « hout-voorbrengst.

« *Beuk, den* en *zilverspar* vormen de homo- « geene hooggewassen ; in mindere mate « worden hiervoor *lark, stam-eik* en *populier* « (in de laagten) gebruikt. Kreupelgewas be- « staat uit els, eik en kastanje. Zekere boomen « worden alleenstaand aangetroffen : *esch,* « *olm, berk, ahorn, valsche plataan* en *dwerg-* « *eik.* Andere soorten als *haagbeuk* en *hazel-* « *noot* komen voor in het struikgewas tus- « schen niet te dichtstaand hooggewas » « (Massart : op. cit. blz. 123/4)

Het Zoniënbosch nu is bevolkt door de « haspengouwsche » groepeering, tot welk plantendistrikt het namelijk behoort.

Opzettelijk verzwijgen wij de uitlandsche of sierboomen, welke zeer ten onrechte in de laatste tijden in het Zoniënbosch werden bijgezet. De meest uitgestrekte groepen hooggewas bestaan uit beukeboomen, die het dan ook karakteriseeren. Naast deze vinden wij kleinere gedeelten met eiken begroeid, en dennebosschen, ook zilver-sparbosschen. Nog geringer in omvang zijn de larken- en de berkengroepjes. Buitendien bestaan sommige gedeelten van het bosch uit gemengd hooggewas, waaronder, behave de reeds genoemde soorten, alleen-staand worden aangetroffen de esch, olm, haagbeuk, els, ahorn-plataan ; soms ook de *witte populier, ratelpopulier, italiaansche populier* en canada-populier ; een enkele maal ook vindt men een *linde, wilde kers* of *lijsterbesboom.*

Verder treft men, tusschen gemengd struik- en hooggewas, eensoortig of afwisselend, de *beuk, eik, els, esch, hazelaar, kastanje, teenwilg, ahorn, en populier.*

Elk lid trachte voor 1923 in zijn omgeving nieuwe V.T.B.-leden aan te werven.

Onze kas heeft veel geld noodig ! Werft EERELEDEN aan (fr. 250) of BESCHERMENDE leden (fr. 100.)

De eersten zijn door hun storting lid voor het leven, de anderen lid voor 10 jaar.

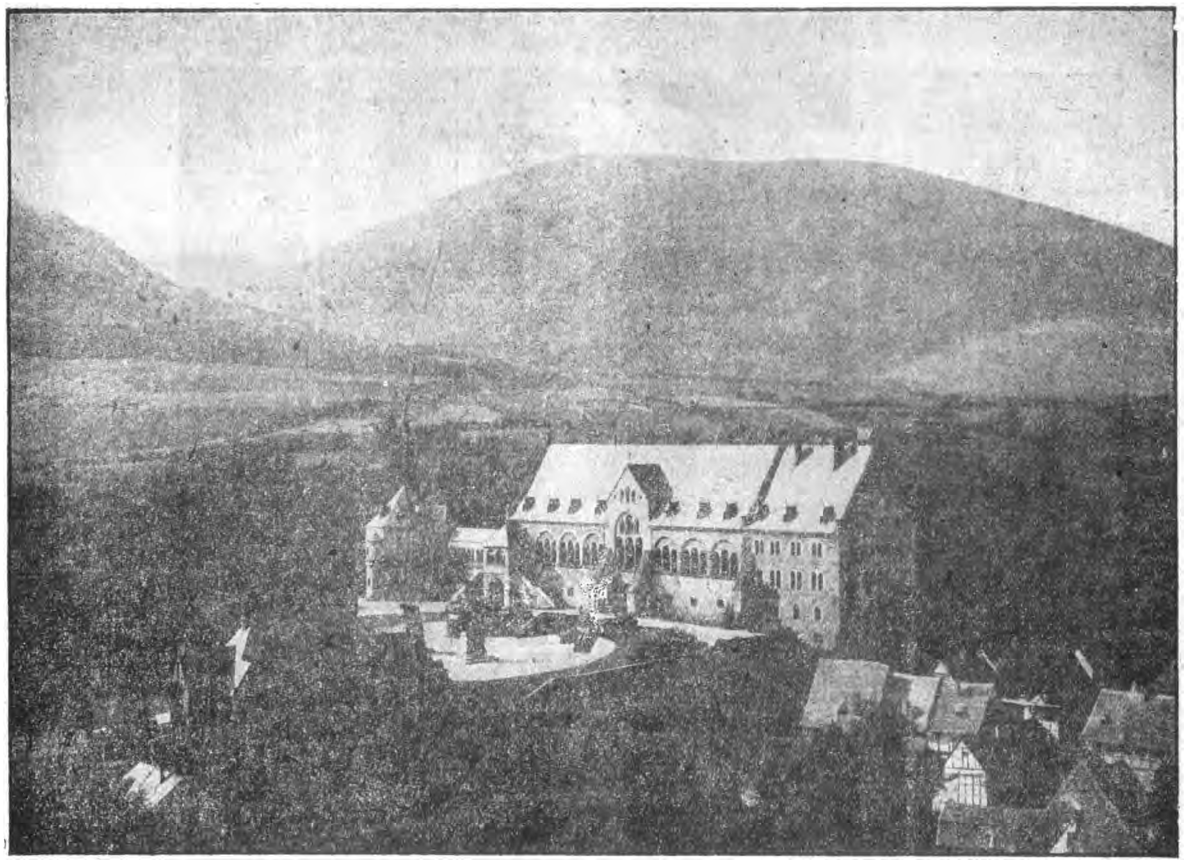

Goslar « Kaiserhaus »

Het Duizendjarige Goslar.

—

Corvey vierde zijn 1100e verjaring. Goslar am Harz trad zijn tweede jaarduizend in.

Zijn uitgangspunt zou het voor duizend jaren gehad hebben in een jachtburg, daar opgericht door Hendrik I, den grondlegger der Duitsche stamheid in de Middeleeuwen. Deze zou deze burg daar in het Gozethal gebouwd hebben in 922 volgens de stedelijke kronieken. En men rekt het nog wat verder : hier zou in Karel de Grootes tijd een vesting opgericht zijn voor een Frankische volksplanting als schutsweer tegen de invallen van de Hongaren, die ieder jaar het land Saksen teisterden.

Vrouwen niet, doch steden worden gaarne oud, overoud als ze nog wat aan te wijzen hebben uit ver vervlogen eeuwen. Nu : wie zou het dit allervriendelijkst stadje, aan de Goze, op het Laar,(*de weide*, zooals de spraakkundigen het verklaren) niet gunnen? Moge dit of een andere de beteekenis zijn — onze Vlaamsche en Hollandsche „*laren*" kunnen het mee helpen bevestigen — het stadje heeft nog zeer veel ouds, dat de geschiedenis zich voor het oog der verbeelding aanschouwelijk doet ontrollen.

Het oudste is natuurlijk deKaiserpfalz (Palatium) op het Bleek, bijna aan den voet van den Rammelsberg. Niet wat er nu staat, maar waarvan de oudste sporen nog aanwezig zijn. De Pfalz van Keizer Hendrik III werd tusschen 1039-56 opgericht en was het grootste Romaansche Paleis in Duitschland. In 1289 werd het door brand vernield. In 1867-78 kreeg het zijn tegenwoordige gestalte : de Saalbau, de St. Ulrichskapelle, beiden uit twee verdiepingen, en een rechtervleugel. De Reichssaal in de bovenverdieping van den Saalbau, meet 47 meter in de lengte en vertoont, in wandschilderingen van Wislicenius, herinneringen aan Goslars en Duitschlands geschiedenis. In het midden, vóór het tafereel der verheerlijking van Keizer Willem den Eersten, staat de oude Keizerstoel uit de XII eeuw, afkomstig uit de verwoeste Domkerk. Mede uit de Domkerk nog gered, bevindt zich in de benedenverdieping van de St. Ulrichskapel, die de Keizerlijke huiskapel was, de beschilderde grafstede van Keizer Hendrik den III.

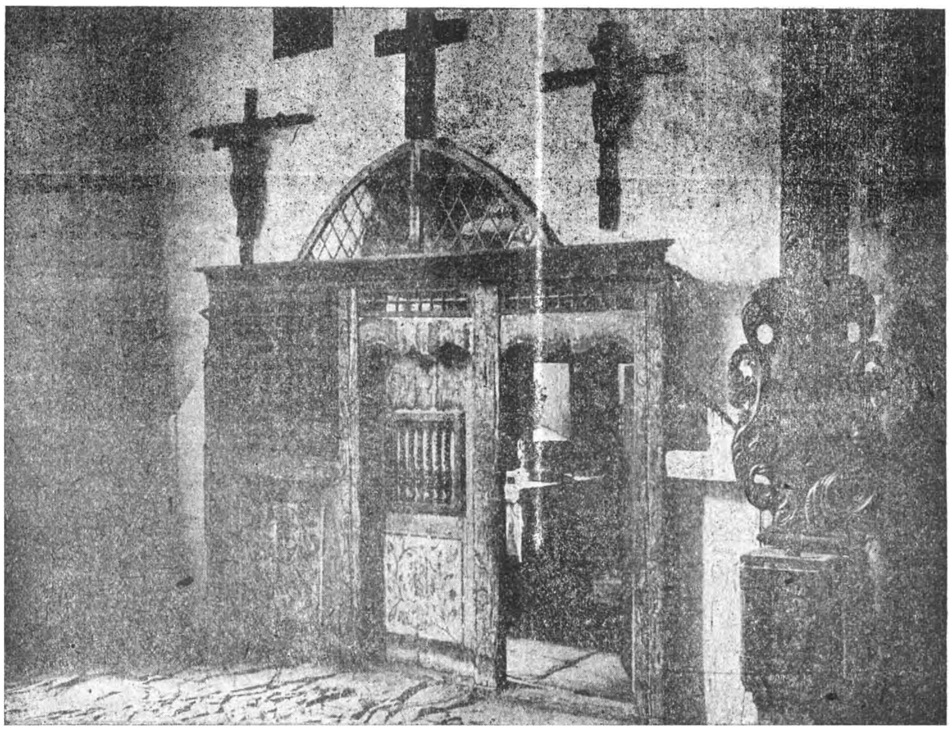

Goslar. — Ingang der Kapel « Grossen heiligen Kreuz »

Goslar. — Marktstraat met het Bakkersgildehuis

Van uit de Reichssaal heeft men dóor de ruime vensters een heerlijk uitzicht over het Kaiserbleek tot aan den Sudmerberg en over de blauwe en roode daken van de stad.

Van op het Bleek stroomt de geschiedenis om zoo te zeggen naar beneden. Aan den voet van de Pfalz staan de bronzen ruiterstandbeelden van de twee machtige figuren uit de Duitsche geschiedenis: Friedrich Barbarossa en Willem I.

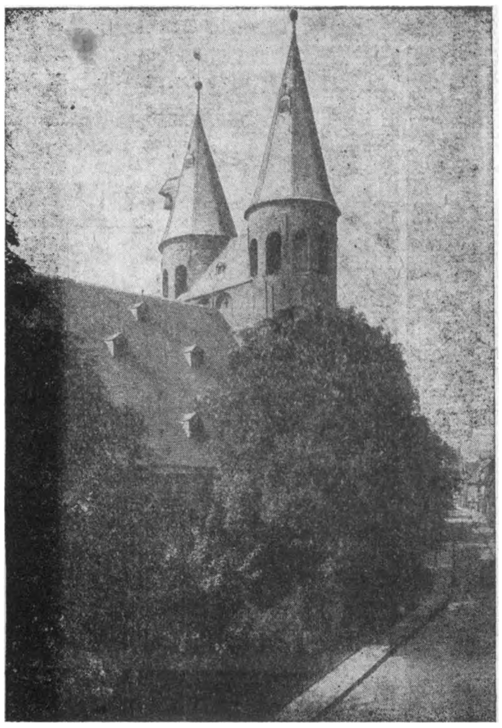

Goslar. — Jacobikerk.

Aan het benedeneinde van het Bleek staat, van de aloude Domkerk, waarvan Hendrik III in 1045 den grondsteen lei, tot welker inwijding de Paus in 1056 over de Alpen hierheen kwam, opgericht naar de kunstvolle plannen van den genialen Benno von Hirsau, nog alleen een ingangskapel overeind, eigenlijk voorhalle van het noordelijk zijportaal van het einde van de XIIe eeuw. De Domkerk zu St. Simon und Juda, wier pracht de kroniekschrijvers niet genoeg konden roemen, werd onder de Fransche bezetting in het begin der voorgaande eeuw vernield en is van den grond verdwenen.

Dit was de groote tijd van machtig werkende figuren; de heerschers uit het Fran-

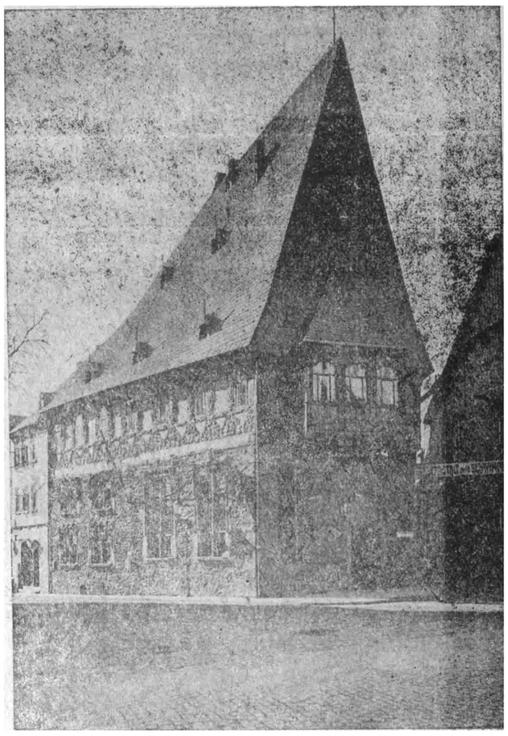

Goslar. — Bruststuch

kisch-Saksische huis, de Ottonen, onder wier regeering de eerste Duitsche munten in Goslar geslagen werden uit het erts van den Ram-

Goslar. — Krodoaltaar.

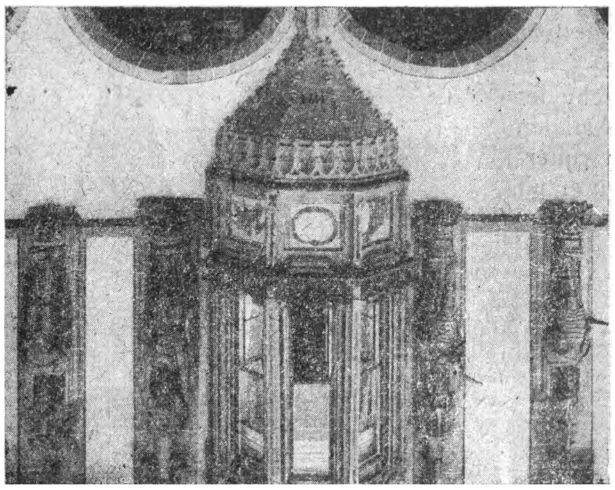

Goslar. — Erker van het « Bruststuch »

lag. Zij stonden trouwens vijandig tegenover de burgerlijke ontwikkeling, die ook in Duitschland sedert de Saliërs tot rijpheid kwam en in 1219 had de jonge Staufer, Friedrich II, bij zijn verblijf in Goslar, alle gilden der stad ontbonden en de voorrechten van de oude adellijke geslachten door een Groot Privilegie bevestigd.

De Pfalz verloor haar hooge bewoners. Sedert het midden van de XIIe eeuw heeft geen Duitsche Koning of Keizer daar nog verbleven. Goslars geschiedkundige faam taant met de XIIIe eeuw. Toch was het geen ondergang, al werd het in de wereld minder genoemd. De mannen, die thans de groote rol spelen,

melsberg; de heerschers uit het Frankisch-Salische Huis; later de Staufer.

In deze tijden klopte te Goslar het hart van het Duitsche Rijk. Uit deze tijden dagteekenen de nog bewaarde kerken: de laat romaansche van het voormalige Nonnenklooster Neuwerk, vlak bij het station in de Bahnhofstrasse, met in het koor wandschilderijen uit de XIIIe eeuw en een romaanschen steenen preekstoel: de Marktkirche achter het Stadhuis; de Frankenberger Kirche aan de westzijde van de stad, een zuilenbasiliek van 1108.

Met de Staufer begon het politiek verval. Die voerden geen Duitsche politiek meer; die hadden den blik over de Alpen naar het Zuiden gericht en wilden het oude wereldrijk weer opbouwen, waarvan de kern in het zuidelijke Italië

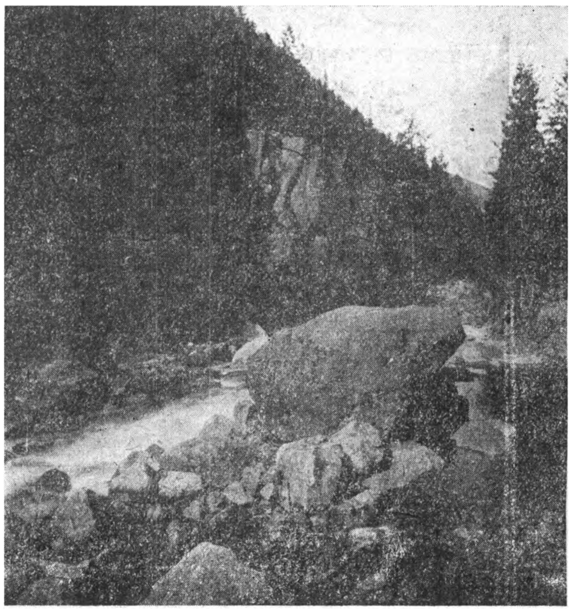

Goslar. — Bedding van den Oker

Goslar. — « Kuhherde » bij de « Sennhütte »

zijn de mijnbezitters, de ondernemers, de handelaars, de groote kooplieden, die het koper en de andere metalen schatten van den Rammelsberg verhandelen. Zooals voorheen de beteekenis van de Pfalz gebouwd was op de mijn van den Rammelsberg en op de munt, zoo was nu ook de Rammelsberg de grondslag van Goslars voorspoed en politieke ontwikkeling. De wijnbouwende bevolking bracht geen levensmiddelen voort. Zij verbruikte die alleen en moest ze in het belang van de mijnheeren (met klemtoon op de eerste lettergreep!!) zoo goedkoop mogelijk aanschaffen, opdat de loonen laag konden blijven.

Dat gaf strijd tusschen de belanghebbende partijen, een strijd, die de XIIIe eeuw vervult en nog een deel van de XIVe. Strijd moet zijn oplossing vinden in den ondergang van een van de partijen of in vergelijk. Hier kwam men tot vergelijk, waardoor de ekonomische belangen der partijen bevredigend werden gevrijwaard en hun vertegenwoordigers namen het stadsbestuur in handen en vormden den « Rat. » De ekonomische gedachte treedt nu op den voorgrond. De Raad bemoeide zich den Rammelsberg en de bosschen mijlenwijd buiten de stad in zijn bezit of ten minste in zijn machtsbereik te brengen. Het hout der bosschen was immers onontbeerlijk tot het smelten der ertsen. De ekonomische bloei had zijn uitwerksel in de machtige en kunstige bouwwerken, die de stad nog sieren. Eerst in den vestinggordel, waarvan nog over zijn : de Zwinger van 1517, in de nabijheid der genoemde Domkapel, die op zijn platform een mooi gezicht over de stad geeft ; het Breite Tor, vierhoekige toren van 1443 aan de noordoostelijke stadspoort en de Paulsturm bij het station, tegenover het genoemde Neuwerk. Dan in de openbare en burgerlijke gebouwen. Op de Markt : het Rathaus, met Laube, waaronder de moderne tijd eereschilden heeft aangebracht voor Hindenburg en Zeppelin ; met het ten onrechte genoemde Huldigungszimmer, daar dit de oude Ratskapelle is, met wandschilderijen van 1500. Hier te bewonderen : de prachtige Bergkanne, een Evangeliënboek van het begin der XIIIe eeuw ; het Stadtrecht van Goslar, uit de XIe eeuw, munten, oorkonden, bokalen.

Een sieraad van de Markt is nog de Kaiserworth, 1494, opgericht als Gildehuis der kleermakers, met zijn zuilenhal beneden, zijn Erker in het midden, zijn acht keizerstandbeelden, uit hout gebeiteld, in den gevel. Thans is het de welbekende restauratie.

In de nabijheid van het Rathaus, achter de Marktkirche, het zeer eigenaardige Brusttuch, 1526, met zijn gevel, versierd met humoristisch-satirische voorstellingen in houtsnijwerk (o. a. Butterhanne) en zijn scheef leien dak. Het is thans een restauratie, wat ook het geval is met het mooie Bäckergildehaus vlak bij. Het Mönchehaus in de Jacobi-Strasse. Het Sankt Annenhaus in de Glokengiesserstrasse. Goslar bezat vroeger nog veel meer architektonische schoonheden, doch de branden van

Goslar. — Rotspartij in het Okerdal

1728 en 1780 hebben de gansche benedenstad vernield, de rijkste stadswijk, waar de schoonste patriciërshuizen prijkten, alle met hun eigen naam. Er is thans in gansch Goslar slechts nog een huis met den ouden naam : het huis „Zum grünen Kürbis", in de Peterstrasse.

Na dezen tweeden bloeitijd komt een tijd van verval. De stad had zich veilig gewaand in hare vestingmuren. Deze waren echter niet bestand tegen het geschut van Hertog Hendrik van Brunswijk, die de rechten van zijn huis op de mijnen van den Rammelsberg en de bosschen opeischte en zijn wil door het opgedrongen verdrag van Riechenberg, 1552, wist door te zetten. De rijke inkomsten van de mijnen ontvielen nu aan de stad. De krachtige ondernemingsgeest zakt in. Een bescheiden kleinburgerlijke geest wordt machtig over de bewoners en ook deze vindt zijn weerspiegeling in den bouwtrant, in de ontelbare huisjes der zeventiende en achttiende eeuwen met hun vrome of berustende opschriften : Wer Gott vertrawet, der hat wohl ghehawet ; Fest alle Zeit in Freud und Leid, Das Glück den Hauses, das Glück der Welt.

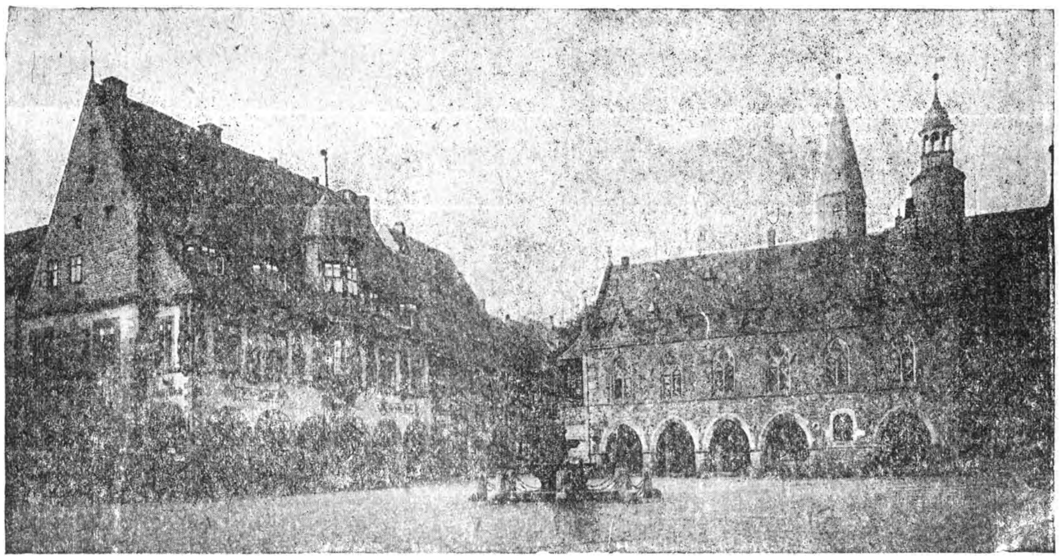

Goslar. — Marktplaats met « Kaiserworth » en Raadhuis

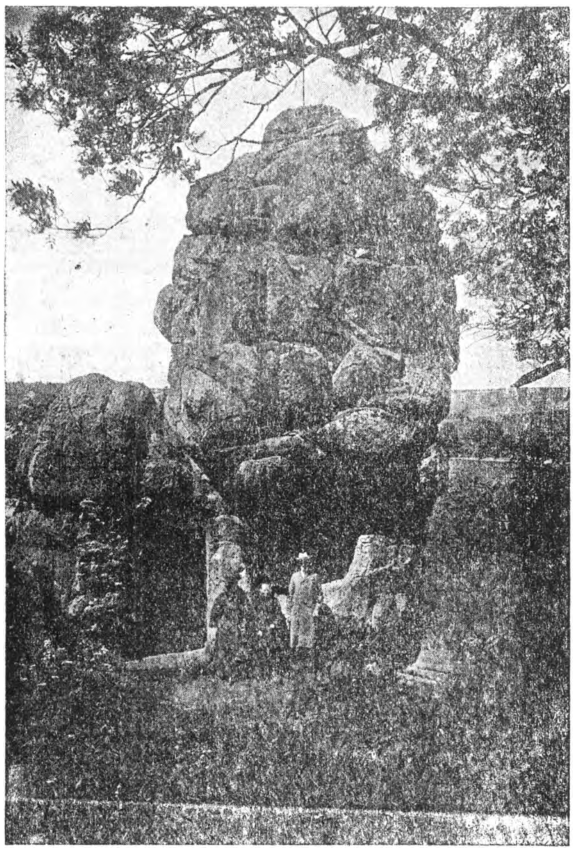

Goslar. — Rotsblok.

Doch dat alles vormt met het oudere en machtigere en ook met het later moderne een harmonisch geheel van onzeglijke bekoring. Ik wil geen kwaad spreken van Hildesheim. Maar in Hildesheim is vandalenwerk verricht. Heele oude stadsgedeelten gemoderniseerd en onschoon. Zoodat er daar nog wat ouds overblijft. In Goslar heel anders. Hier vloekt het moderne niet tegen het oudere. Het harmoniseert er mee. Het moderne Amtsgericht, sober, maar smaakvol, verstoort den indruk niet van de nabije Domkapel. Het meest moderne tuig der elektro- techniek is rustig thuis voor het raam van het huis met den leien gevel. In Goslar wordt een boerenschuur en een stal met Fachbaugevel een kunstwerk. Zoodat men gerust kan zeggen : Goslar is een juweel.

Het is de invalspoort van den Harz, van uit Hannover makkelijk te bereiken. Van Goslar uit trekken jaarlijks duizenden verder den Harz in. Thans is de reisdrukte voorbij en hebben Rammelsberg en Steinberg hun herfstkleed aangetrokken in afwachting dat de winter hun straks een hermelijnen mantel om de stoere schouders zal hangen*. Wat ondertusschen het goed geworden is. Maar dan krijgt Goslar zijn wintertoeristen, die er komen om de wintersport te beoefenen en met hun skys over de sneeuwdekens te glijden of in duizelingwekkende vaart de hellingen af te rodeln. Dan is de Harz wellicht nog schooner dan 's zomers.

*) Wat ondertusschen het geval geworden is,

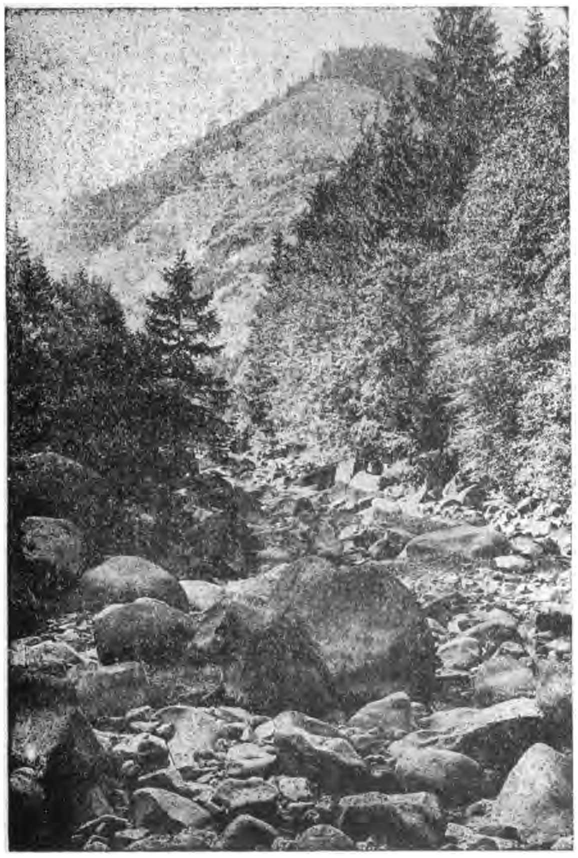

Goslar. — Bedding van den Oker.

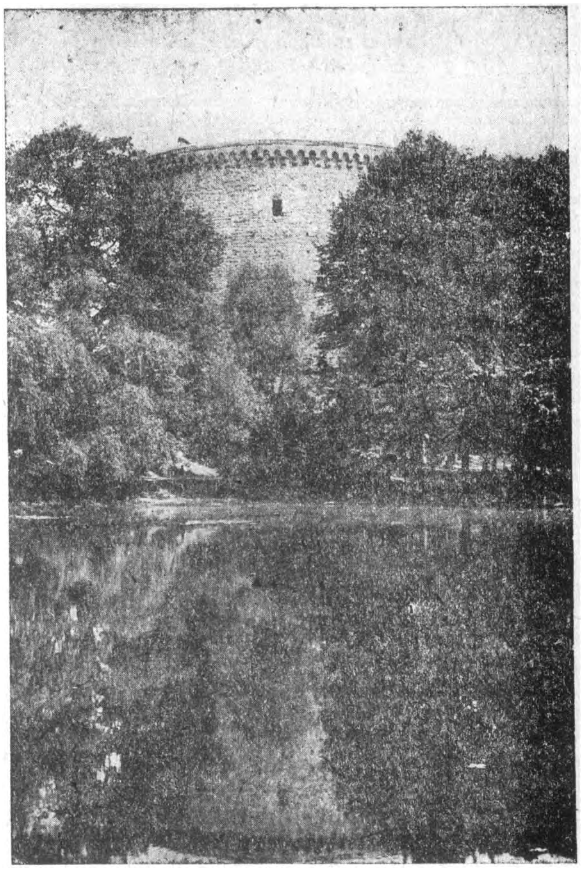

Goslar. — Gezicht op de « Zwinger »

VAN HET SECRETARIAAT

POSTZEGELS BIJVOEGEN.

Alle leden, die inlichtingen vragen per brief worden nogmaals *dringend* verzocht het noodige bedrag in postzegels bij te voegen, ter frankeering van het antwoord.

LUXE-UITGAVE 1923.

De leden, die in 1923 de luxe uitgave van de Toerist wenschen te ontvangen, worden in hun eigen belang aangeraden het extra-bedrag daarvoor, is 5 fr., op onze postchekrekening te storten, met vermelding van bondsnummer, adres en waar voor. Slechts aan hen, die tijdig betaalden, wordt deze editie geleverd. Er worden van de luxe-uitgave slechts ongeveer zooveel exemplaren gedrukt als er besteld zijn. Latere betalers loopen dus het gevaar dat het eerste nummer dan reeds uitgeput is.

LUXE-UITGAVE 1922.

Er zijn nog steeds leden die dit jaar de luxe-uitgave bestelden, doch de daarvoor verschuldigde fr. 5 extra niet betaalden ! Dat mag toch zoo niet zijn !

Wij moesten daarom wel het besluit nemen voor 1923 *na betaling* te leveren.

GEMEENTELIJSTEN.

De Kommissie voor Toerisme doet een laatste oproep aan alle leden om de gemeentelijsten op te zenden tot het opmaken van het jaarboek. Over meerdere gemeenten hebben we nog geen gegevens ! Vraagt een lijst op ons Sekretariaat indien ge wenscht dat ook *uwe* gemeente waardig in het jaarboek zou figureeren.

NIEUWE LEDEN.

Opgelet ! Geeft steeds duidelijk uw lidmaatschap op met volledigen voornaam en familienaam en melding heer dame of juffrouw. Onderstreept steeds de gemeente van de woonst, indien ge ook het gehucht erbij aangeeft.

ONZE BIBLIOTHEEK.

Voor onze Bibliotheek heeft een heer, die onbekend wenscht te blijven eene som van driehonderd frank gestort. Een na te volgen voorbeeld ! Met den besten dank van het Bestuur v.d. V.T.B.

Een *omhaling* gedaan ten voordeele der Bibliotheek op den voordrachtavond van Senator Professor Carnoy te Antwerpen bracht 75 fr. op.

VERKRIJGBAAR.

Verkrijgbaar op het Sekretariaat v.d. V.T.B. :

V.T.B. *Knoop* (voor heer of voor dame) 2 fr.

« *De Kempen* » (prachtig geillustreerd) 6,50 fr. voor V.T.B. leden.

Sleeswyck *kaarten* : Zeeland, (v. V.T.B. leden) 3,75 fr. niet leden 4,75 :
Noord-Brabant „ 3,75 fr. niet leden 4,75 ;
Limburg „ 3,75 fr. niet leden 4,75 ;

Sleeswyck : *Zakatlas* voor Nederland » 4— niet leden 5— ;
Zakatlas (groote uitgave) » 6— niet leden 8— ;

12 Zichtkaarten : De Duinen, tusschen Coxyde en Duinkerken : 1 frank.

BINNENKORT komen in den handel :
V.T.B.-*vlaggetjes* voor autos, motorrijwielen, fietsen.
6 kaarten (Nederlandsche tekst) aangevende alle wegen van het Vlaamsche land.

VERSLAGEN

BRUSSEL.

Een talrijke schaar V.T.B-ers verzamelden zich den 3en December j. l. op het Koninkl. Plaats om het voorgenomen bezoek aan de Museum van Schoone Kunsten te gaan brengen. De Heer Dr Leurs had zich met groote welwillendheid bereid verklaard dit bezoek onder zijn leiding te nemen. Door zijn van groote kennis getuigende ophelderingen en uitleggingen heeft hij ons in een paar uurtjes veel geleerd ; kort en bondig leerden wij kennen met voorbeelden bij de hand,de vier perioden der Vlaamsche Schilderschool.

Het karakteristiek van elken grooten Meester, zooals : Van Eyk (H. en J.), Dirk Bouts, Rogier Van der Weyden, Memling, Van Orley, Breughel, Rubens, Van Dyck. e a. werd klaar geschetst. Door de heldere uiteenzetting genoten wij het heerlijke dat Rubens'kunstgewrochten aanbiedt, bewonderden wij de onstuimigheid van het gevoel, de weelde der draperijen en kleederen, de wondermooie atmosfeer der kunstschepping, het kernachtige, sappige koloriet, de zinnelijke houding, de lichamelijke vormen en spieren,de gevoelige en levenslustige ziel van Kerlingaland.

Om half één liep de wandeling ten einde tot verbazing van velen, die meegesleept door de boeiënde voordracht aan geen tijd hadden gedacht.

De Heer Tanghe dankte den voordrachtgever namens tak Brussel voor den genotvollen ochtend. Als dank brenge ieder deelnemer een nieuw lid aan !

Het feit dat zooveien opgekomen waren bewijst dat de V.T.B. ook te Brussel wil bloeien.

ANTWERPEN.

Op 21 November trad Senator Professor Carnoy op voor een volle zaal te Antwerpen voor de leden van den V.T.B. en handelde over de Vereenigde Staten van Amerika. Een uitgelezen keuze van lichtbeelden luisterde deze leerrijke voordracht op. Wij danken hier dan ook den heer voordrachtgever en tevens ook het college van Burgemeester en Schepenen der Stad Antwerpen, dat ons bereidwillig over de feestzaal der Normaalschool liet beschikken.

Op 1 December woonden onze leden de tweede galavertooning bij van den Antwerpschen Poesje, belegd door de V.T.B. — Er zijn telkens veel leden v.d. V.T.B. die zich niet tijdig van inkomkaarten voorzien op het Secretariaat en dus moeten terugkeeren bij gebrek aan beschikbare plaats !

Op 10 December om 10 uur voormiddag leidde de heer Fr. Claes, Conservator der Musea Steen en Vleeschhuis de leden van den V.T.B. rond door de prachtige verzamelingen van het oud en merkwaardige gebouw van het Vleeschhuis. Het was zeker dubbel aangenaam onder kundige leiding nader kennis te maken met al de daar aanwezige schatten en kunstwerken.

SOTTEGEM.

Op Zaterdag 25 Nov. l.l. hielden de V.T.B-ers alhier een geestdriftige en drukbezochte stichtingsvergadering.

Er werd flink werk geleverd. Men besloot nog dezen winter voordrachten met lichtbeelden in te richten.

De Kamping-club, die hier voor den oorlog bestond, werd opnieuw ingericht en er werd overgegaan tot het tot stand brengen van een Spaarkas met het vooruitzicht jaarlijks gemeenschappelijke reizen te ondernemen.

Als Afgevaardigde werd aangesteld de Heer Prosper Breways, een koene werker, waarvan V.T.B. het beste mag verwachten.

17 nieuwe leden lieten zich dien zelfden avond inschrijven. Het V.T.B. lokaal is gevestigd in het Gasthof De Zwaan, Statieplein.

Bravo voor die flinke werkers. Wie volgt hun voorbeeld ?

LIJST AFGEVAARDIGDEN (vervolg)

Provincie Antwerpen

Berlaer-Heikant. — De Belser Jan, schoolhoofd.

Provincie Oost-Vlaanderen

Verbetering : *Sottegem*, Brewaeys Prosper, Statiestr. 17.
Erweteghem. — D'Hollander Alb., Plaats 10.
Geeraardsbergen. — Van Bossuyt Vincent, Vredestr. 37.
Overboelaere. — E. H. Van Roo, Pastoor.
Zele. — Poot Alfred, Gemeentesecretaris.

Provincie West-Vlaanderen

Beernem. — Van Acken, Gemeentesecretaris.
Cuerne. — Carpentier R , Harelbekestr. 59.
Deerlijk. — Allegaert J., Onderwijzer.
Iseghem. — Bourgeois Joseph, Vredestr. 1.

Provincie Brabant

Vollezeele. — De Coster H., Bolwerkstr. 4.

GEMENGD

Timmermans-avond te Koekelberg. — Op 6 Jan. a.s. zal Felix Timmermans spreken over " Uit Eigen Werk " in het lokaal Herkolierstraat, 96, des avonds om 8 uur. — *Voor de V.T.B.-leden is de inkomprijs 1,50 fr.*

Voordrachten te St Jans-Molenbeek. — Het Davidsfonds richt in het lokaal Schoolstraat, 76. telkens des avonds om 8 uur de volgende voordrachten in :

Maandag 18 December 1922, **De Beiaard als kunstinstrument** (met lichtbeelden) door Henri De Coster, ondervoorzitter van het Bestuur der Beiaardschool te Mechelen.

Maandag 22 Januari 1923, **Rubens als christen kunstenaar** (met lichtbeelden) door E. H. Aug. Nobels, Bestuurder aan 't Klein Seminarie te St-Niklaas-(Waes).

Maandag 19 Februari 1923, **Guido Gezelle,** uitspreker der Christene Volksziel door E.H. Al. Walgrave, pastoor te Vollezeele.

Maandag 19 Maart 1923, **Ierland** (met lichtbeelden) door E.P. Jozef Hardy S. J., Overste der Residentie der E. P. Jesuiten te Mechelen. — Ingang vrij en kosteloos.

Vlaamsche Opvoedkundige Vereeniging. Onder leiding van den Heer Edward Peeters, bekend schrijver van vele opvoedkundige werken is deze vereeniging gesticht. Het is goed dat zij onder deze kundige leiding staat. Immers in den volbloed *Vlaming* Peeters zal er voor gezorgd kunnen worden, dat ook de vereeniging een volbloed *Vlaamsche* zij, en in den *Katholiek* Peeters vinden de gelijkgezinde onderwijzers en opvoedkundigen een waarborg voor de veiligheid hunner *wijsgeerige* overtuiging. De vele werken, die de heer P. in

alle talen geschreven heeft en waarin hij zich nimmer voor zijn godsdienstige beginselen schaamde of deze verdoezelde, zijn er een overtuigend bewijs van.

De V. O. V. werd op 5 Oogst 1922 te Brugge door een kern leerkrachten van lager en middelbaar onderwijs gesticht. Uit haar ons toegezonden omzendbrief knippen wij het volgende :

De Vereeniging heeft voor doel : A) de beoefening der opvoedkundige wetenschap onder haar leden. B) de verbreiding van opvoedkundige kennis onder het volk. C) het bevorderen van de toepassing van opvoedkundige beginselen bij alle takken van onderwijs. Zij tracht dit drievoudig doel te bereiken door opvoedkundige vraagstukken te bespreken en zich, naar aanleiding daarvan, zoo noodig, te wenden tot de bevoegde overheden ; ook eventueel door uitgaven, mededeelingen aan de pers, stichting van een studiebibliotheek, enz. enz.

De Vereeniging staat beslist onafhankelijk tegenover elke staatkundige of wijsgeerige richting : ieder lid heeft het recht zijn zienswijze te verdedigen op de Algemeene Vergaderingen, zonder echter ooit kwetsend te mogen optreden tegenover andere zienswijzen. Vooral in onze jonge Vlaamsche Opvoedkundige beweging is eendracht en goeden wil vereischt, wil zij haar doel bereiken.

Voorloopig is er vastgesteld geworden, dat er in den regel drie Algemeene Vergaderingen 's jaars zullen plaats grijpen, nl. gedurende het Kerstverlof, het Paaschverlof en het Oogstverlof. Deze laatste zal gehouden worden telkens op den tijd en de plaats, voor de Vlaamsche Wetenschappelijke Congressen uitgekozen. Op elke vergadering zullen er voordrachten gehouden worden met bespreking, over opvoedkundige onderwerpen. Bij uitzondering zal de éérste Algemeene Vergadering gedurende het a. s. Kerstverlof te Brussel gehouden worden, en uitsluitend gewijd zijn aan de beslissende inrichting der Vereeniging, het opmaken der statuten en de verkiezing van het Bestuur. Op die vergadering zal tevens door het voorloopig bestuur verslag gegeven worden van de werkzaamheden tot op dien dag. Na elke Algemeene Vergadering zal een Verslag in 't licht gezonden worden, dat aan al de leden toegestuurd wordt en dat de ledenlijst op dat tijdstip mededeelt.

De bijdrage zal door de e. v. Algemeene Vergadering vastgesteld worden, doch is voorloopig op minstens 5 fr. bepaald. Alleen de leden die voor dit tijdstip hun bijdrage zullen gestort hebben op de postchekrekening der Vereeniging, Nr. 93126, zullen tot deze Vergadering opgeroepen worden.

Alle inlichtingen en eventueel omzendbrieven ter verspreiding te verkrijgen op het Secretariaat der Vereeniging, p.a. Mej. DEWEERT, Steenweg op Thourout 203 te Oostende.

Wintercursussen te Mechelen. — De Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding te Mechelen gaat dit jaar cursussen over een bepaald onderwerp inrichten. Een lesgever komt over dit onderwerp spreken iederen *Maandag* en *Vrijdag* van 6 tot 7,30 ure 's avonds, in de bovenzaal van het Gildenhuis, de Merodestraat. Inschrijvingen kunnen genomen worden in de zaal zelf kwart vóór 6, voor de heele reeks, of wel voor een cursus naar believen, op den dag waarop die curcus begint. Ze is kosteloos. Er worden gegeven.

10 lessen over GESCHIEDENIS : de Internationale politiek sedert 1870. (1) — Lesgever : Dr M. Cordemans, uit Brussel.

1) *Maandag 11 December* : Inleiding Frankrijk en Duitschland na 1870.
2) *Vrijdag 15* „ De Oostersche en de Egyptische kwestie.
3) *Maandag 18* „ Triple Alliance en Franco-Russische alliance.
4) *Vrijdag 22* „ Amerika als wereldmacht ; De Engelschen in Zuid-Afrika.
5) *Vrijdag 5 Jan. 1923* : Het verre Oosten : China Japan en Rusland.
6) *Maandag 8* „ Triple Alliance en Triple Entente.
7) *Vrijdag 12* „ Het nabije Oosten : Midden Europa.
8) *Maandag 15* „ De Balkan oorlogen.
9) *Vrijdag 19* „ De groote oorlog.
10) *Maandag 22* „ Het vredeswerk.

6 Lessen over KUNSTGESCHIEDENIS. — Lesgever : Dr. Ing. St. Leurs uit Antwerpen.

(Vrijdag 26 Januari, Maandag 29 Januari, Vrijdag 2 Februari, Maandag 5, Vrijdag 9, Maandag 12 Febr.)

1) Oud-christelijke periode : Ontstaan van het christelijke kerkgebouw ; vormenalfabet der oud christelijke architectuur ; versiering der basiliek ; mozaïeken, zerken.
2) Byzantijnsche kunst : vroeg-Byzantijnsche bouwen versieringskunst ; St Sophia ; laat-Byzantijnsche ; de " aùslaùfer „ Servië, Roemenië, Armenië, Rusland.
3) De Karolingische wedergeboorte ; ontstaan van den Romaanschen stijl. De verluchte handschriften ; de Kelto-Barbaarsche versieringskunst.
4) Romaansche Bouwkunst, Duitsche, Italiaansche en Fransche scholen.
5) Romaansche Beeldhouwkunst, schilderkunst, boekverluchting en edelsmeedkunst.

6 lessen over TAALKUNDE. — Lesgever : Dr L. Antheunis, Mechelen.

1) *Vrijdag 16 Febr.* : Taalgroepen en Talen.
2) *Maandag 19* „ De Europeesche talen.
3) *Vrijdag 23* „ Het Germaansch
4) *Maandag 26* „ De Nederlandsche taal : Oud en Middel-Nederlandsch.
5) *Vrijdag 2 Maart* : Het Nieuw-Nederlandsch.
6) *Maandag 5* „ De lotgevallen van het Nederlandsch in Zuid-Nederland van de 16e eeuw af, tot op onze dagen.

5 lessen over PLANTKUNDE. — Lesgever : E.H. Van de Werf, leeraar aan 't klein Seminarie.

1) *Vrijdag 9 Maart* : Vormleer van wortel, stengel en blad.
2) *Maandag 12* „ De bladgroenwerking en de sapstroom.
3) *Vrijdag 16* „ De bloem en haar bestuiving
4) *Maandag 19* „ Ontstaan der vrucht en verspreiding van het zaad.
5) *Vrijdag 23* „ Aanteekening op onze Mechelsche flora.

(1) Het is wenschelijk dat degenen die inschrijven, zich voorzien van schrijfgerief om soms interessante zaken op te nemen.

Uitstappen, bijeenkomsten, enz.

(De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor leden uit het geheele land toegankelijk).

ANTWERPEN

Op 19 December, om 8 uur 's avonds, in de feestzaal der Normaalschool, Quellinstraat, treedt de Heer J. Vermeulen op voor den V.T.B. en spreekt over *Ierland.* Deze voordracht wordt met prachtige lichtbeelden geïllustreerd.

Op 21 December, om 8 uur 's avonds, *Derde V.T.B. galavertooning in de Poesje.* — Liefhebbers van folklore bestellen tijdig hun kaart op het Secretariaat. Toegangsprijs fr. 1.— Opvoering van Ourson en Valentijn, Het Wonderjaar, Romeo en Juliette.

Op 24 December, om 10 uur 's morgens (bijeenkomst op de Groote Markt). *Bezichtiging van het stoomschip „Lapland."*

In vooruitzicht : *Bezoek aan het Museum Plantijn* onder deskundige leiding.
Bezoek aan het Museum van Schoone Kunsten, onder leiding.

AALST

In vooruitzicht : *Voordracht met lichtbeelden over „De Schelde".*

BRUGGE

Op 14 December, om 7 1/2 uur 's avonds, in de zaal van het Pension St. Christophe, Nieuwe Gentweg 78 : *Lezing met lichtbeelden,* door den Heer Daled over den oorsprong van straten en straatnamen, Brugsche typische huizen en gevels.

BRUSSEL

Op 7 Januari, des morgens om 10 uur ; *Bezoek aan het Museum Jubelpark* (Cinquantenaire). *De Heer Dr Crick, Konservator van het Museum, heeft zich welwillend beschikbaar gesteld dit V.T.B. bezoek onder zijne leiding te nemen !* Flinke deelname aan deze zeer interessante bezichtiging gewenscht. Samenkomst om 10 uur *onder de Triomfboog* van het *Jubelpark.*

Op 20 Januari, des avonds om 8 uur : *Lezing met lichtbeelden,* door Dr Ing. Stan Leurs, over „De Kempen". (Nadere bijzonderheden in het volgende nummer).

GENT

Op 24 December, om 10 uur 's morgens : *Bezoek aan het Stadhuis,* onder de welwillende deskundige leiding van den Heer Van Werveke, Archivaris.

Vlaamsche Kampeerclub „Wildzang".

Het winterkampement zal plaats hebben te Cappellenbosch bij Cappellen in de nabijheid van den eigendom „Bolsius", van af 30 December 1922 tot 2 Januari 1923. Een viertal nieuwe tenten zullen bij deze gelegenheid worden ingehuldigd. Alle leden van den V.T.B. zijn welkom.

Voor verdere inlichtingen zich te wenden tot den vertegenwoordiger van „Wildzang" te Cappellenbosch, de heer Jacobus De Keyser, Techicus. Het bestuur van „Wildzang".

HOTELHOUDERS ! BELANGRIJK !

Wij hebben de eer U te berichten dat wij ten gerieve onzer leden eene *lijst van aanbevolen huizen* zullen uitgeven.

Wij bieden U thans de gelegenheid om uw huis daarin opgenomen te zien worden.

Te dien einde verzoeken wij U ons die mededeelingen te verschaffen die U nuttig oordeelt, en meer in 't bijzonder nog de inlichtingen gevraagd in de onderstaande vragenlijst, dewelke terzelfder tijd als kontrakt dient beschouwd.

Indien U verder het Officieel Orgaan van den V.T.B., waardoor U geheel op de hoogte wordt gehouden, wenscht te ontvangen, gelieve U dan als lid te laten inschrijven — jaarlijksche bijdrage fr. 7,50.

Wij vertrouwen erop, dat U in uw eigen belang, er zult aan houden ons zoodra mogelijk uwe toetreding te zenden

Tarieven en Voorwaarden.

Kamer (licht en dienst inbegrepen) ....

Ontbijt ....

Middagmaal ....

Avondmaal ....

Pensioen per dag ....

Vermindering voor de leden ....

Verandering der tarieven volgens het seizoen ....

....

Heeft U {
Garage ....
Donkere kamer ....
Badkamer ....
Stal of remisie ....
Benzine in voorraad ....
}

Verschillende ....

....

Men verbindt zich aan de leden van den V.T.B. bovengemelde voorwaarden toe te staan voor den termijn van één jaar. Deze termijn wordt stilzwijgend telkens met één jaar verlengd, behoudens opzeg vóór 1 December van het loopende jaar.

N.-B. Gelieve een afschrift dezer voorwaarden behoorlijk ingevuld, terug te zenden onder gesloten omslag, aan het Secretariaat V.T. B. en met handteekening. Deze lijsten kunnen ook aangevraagd worden op ons sekretariaat en wij hopen wezenlijk dat er druk gebruik van zal gemaakt worden door onze afgevaardigden en propagandisten ! ! !

LEDENLIJST (VERVOLG)

(Wordt in gedeelten opgenomen om niet te veel plaatsruimte in ééns daaraan te besteden.)

Aandacht a. u. b. Onze leden worden vriendelijk verzocht, in deze ledenlijst hun naam en adres te raadplegen en bij gebeurlijke onjuistheid dadelijk ons secretariaat te verwittigen voor verbetering. Adres Secretariaat: St-Jansplein, 29, Antwerpen.

LID Nr: VLAAMSCHE TOERISTENBOND. — NAAMLIJST Nr 13.

3561 De Herdt J. gemeentekl., Geuzenstr. 33, Antwerp.
62 Bogaerts J. „ Pr. Alberlei, 1 Cappellenb.
63 Van Houte Paul, Egmontstr., 6 Gent
64 Knops Em., nijv., Zoutstr., St. Truiden
65 Byvoet Xavier, rechter, Havermarkt, Hasselt
66 Indeken Jos., bestuurder, Guffensingel, „
67 Van Honzebroek Joris, gen.h. Havermarkt, „
68 Aernouts Anna, Walenstr., 8 Antwerpen
69 Van den Wijngaert C.A., St. Jozefstr. 34 „
70 Mev. Van den Wijngaert » „
72 Mej. Delvaux Louisa, J.v. Ryswyckl., 40 „
73 Mev. Wauters Elza, Karel Oomstr. 51 „
74 Mev. Allegaert Naat, St. Pietersplein, 8 Doornik
75 Mej. Van Hullem Clot, Paul Devauxstr. Blankenb.
76 Mej. Van Hullem Jeanne, „ 12 „
77 Van Hummel Maurits, O.L. Vr kerkhof, 12 Brugge
78 De Bièvre A., drukker Brasschaet.
79 De Pauw Emiel, Kapucienersstr., 44, Antwerpen
80 Van Campenhout Corn. Borghstr. 10 Vilvoorde.
81 De Meulder Louis, brouwer Reeth
82 Deckx Henri, Lange Leemstr., 1, Antwerpen
83 Bogaerts Jul., Groote plaats, 13 Tongeren
84 Kiebooms Lod., Paus-College, Leuven
85 Van Heetvelde Ferd. Steenhouwv. 59 Antwerpen
86 Famelaer Eug., Holstr. 4 Gent
87 Smet Joris, handelsb., Langemuntstr. Zele
88 De Beule Oct., notariskl., „ „
89 De Donder Ephrem., handl., De Deckerstr. „
90 Mej. Bogaerts Em., Daenenstr. 41 Berchem
91 Mej. Bogaerts An. „ „
92 Bogaerts Em., Abdijstr. 151 Antwerpen-Kiel
93 Mev. De Vreese-Bogaerts, Apostelstr. 18 Antwerp.
94 Oeyen Em., politieag., Kersbstr., 54 Borgerhout
95 De Belder Jan, Steenbrugstr. 69 „
96 Bussers Jan, bureelov., Prins Leopoldstr., 20 „
97 Van den Nieuwenhuizen J., Helmstr. 175 „
98 Steynen Karel, gemeenteb., Van Leentst. 14 „
99 De Keyser, „ Borgerhoutstr. 73 „
3600 De Clerck D., gemeenteb., St. Markusstr. 26 „
1 Goris F., gemeentb., Hoogenweg, 65 „
2 Van Merode G., „ Sterlingerstr., 19 „
3 Gielen Louis „ Beukenstr., 36 „
4 De Wulf Jozef, Tourhoutschestw, 156 Oostende
5 Mej. M. Baert, kantkoopster Ruddervoorde
6 Waes Adriaan, Uurwerkm. Coupurerei. 31 Brugge
7 Mej. Andr. Gaby, Groote Markt, 34 „
8 Axters, Beenhouwerstr., 107 „
9 De Temmerman R., Leop. II laan, 84 St-Jans-Mol.
10 De Bruyn Jan, onderwijzer, Terhaegen (Boom)
11 Bresseleers Frans, onderw., Eeckeren-Donck
12 Kerstens Edw., „ Eeckeren
13 Verheyen Lode. » Hoogboom (Kapellen)
14 Verheyen Jan „
15 Van Hoof Gustaaf, schoolhoofd, Wezemaal
16 Van der Ouderaa N., Oogarts Keizerstr. 48 Antw.
17 Peeters Michel, Drossaerstr., 15 Borgerhout
18 De Soete Ad., Boomschestw. 315 Antwerpen-Kiel
19 Callaey J., Aalmoezenierstr., 76 Antwerpen
20 Mabesoone M. A. Markt, Oostburg-Zeeland
21 Beyaert Robrecht, drukker Palfijnstr. Kortrijk
22 Pype Alfons, Politeshofstraat, 54 Antwerpen
23 Brackx, staatsbed., Montignystr. 114 „

3624 Dr Wendelen L., Heuvelstr. 3 Bouchout
25 Delahaye Alfons, Haentjeslei, 149 Antwerpen
26 L. Verleyen-Beeckmans, Klapdorp, 27 „
27 L. Lauwers Zoon, Mechelschestw., 245 »
28 Mariën Eugeen, Keizerstr., 48 Mechelen
29 Ducaju P. Bleekersdijk, 11 Gent
30 Raeymaekers Jan, Heilig Geeststr. 114 Leuven
31 Raeymaekers Lode, Dijkstr. 64, Mechelen
32 Brat Pieter, kleerm., De Costerstr. 8 Borgerhout
33 Van Gool Engelbert, Cocquilhatstr. 33, Antwerpen
34 Van Overbeke Robrecht, Bakkerstr. Yper
35 Verstraten Eli, handel., Hoogstr. 171 Rumbeke.
36 Van den Bergh L., Turnhoutscheb., 233 Borgerhout
37 Coel Jul., leeraar, Villa de Blauwvoet. de Smet de Naeyerlaan, 69 Blankenberghe
38 Dierickx L. Alf., Villa " Notkiluka „ Evangelische Priester, te Knocke a/Zee
39 Mev. Dierickx L. „
40 Jouret Albert, werktk., Smedestr. 6 „
41 Beernaert Arth., ondernem., Batterij „
42 Baes Albert. schrijnw. Halmstr. „
43 Scheirens Firmin, Elizabethlaan, „
44 Vermeulen Karel, Sterlingerstr. 12 Borgerhout
45 Rombouts Willy, Lg. Beeldekensstr 54, Antwerpen
46 Rombouts Stan. „ „
47 Mev. Rombouts „ „
48 Quayehaege Edm. Dambruggestr. 193 Antwerpen
49 Peeters J.J., verzk., Gen. Drubbelstr. 12 Berchem
3650 Busschots H. Fabrik., Haringrodestr., 44 Antwerp.
51 Hendrickx N., reiziger. Otletstr., 59, Cureghem
52 Laureys Raym. pastijb. Ankerst. St-Niklaas (Waas)
53 Laureys H., student, „ „
54 Daems C., Mertenstraat, 43 Borgerhout
55 Claes J. Turnhoutschebaan, 327, „
56 De Baere H., onderw., Leopoldst, 67, Aalst
57 Smets J., Cand. phil. germ, Rijkel (Hoepertingen)
58 Smets J., onderwijzer, „ „
59 Van Es Ferdin., regent, Albrechtlaan, 5, Aalst
3660 Juffr. Lindebringhs, onderw., Neerpelt.
61 Stroeybants onderw' Middelb. School St-Truiden
62 Paredis J.. leeraar, Koestraat, „
63 Mevr. Ariën-Van den Berghe, Steenstr., 20, Aalst
64 Geudens J., wattman, Roozendaelstr. 45. Borgerh.
65 Pauwels Jos., Van Eycklei, 47, Antwerpen
66 Van Ackeren F., Brederodestr. 227, „
67 van Ostaeyen, advokaat, Tolstraat, 31. „
68 Bourgeois J., Vredest., 1. Iseghem
69 Vaes Armand, hoogstudent, Zout-Leeuw
3670 Jansen G., Cogelslei, 73 Antwerpen
71 Tezsen Renaat, Borsbeekst., 112, Borgerhout
72 Dequeker Raf., hoogstudent, Gentst, 5, Iseghem
73 Winderinckx Jos., „ Dworp (langs Buysinhgen)
74 Kuyl Jules, „ „
75 Kuyl Jozef, Professor, Elsene (Brussel)
77 Ghijselen J., „ Lange houtstraat, 16, Aalst
78 Bosmans Lod., „ Beriotstr., 21, Leuven
79 Thevelin P., student, Moeskroonstr., 8, Kortrijk
3680 De Saegher M., Houtkerque (Dep.-Nord) Frankrijk
81 Van Wonterghem Jul, vlamingenst., 70, Leuven
82 Matthijs L.' student, Thiensche Steenw., 98, „
83 Defraeye G.. „ bij de statie, Meulebeke (West-Vl.
84 Van Royen J.. „ Dorp, St-Gillis-Waas

3686 Peeters Dis., student, Naamschestr., 77, Leuven
87 Uyttersprot Fritz, leeraar Rue Rioul, 34, Huy
88 Ankersmit D. L., bloemist, Melle
89 Albrechts-Hamers Math., hotelhouder, Vucht
3690 Carels Leo, Villa „Marie Flore", Eekeren
91 Boven A., student, O.L.V. College, Oostende
92 Boven M., „ „ „
93 Van den Abeele, drukker, Despanteerst., Ninove
94 Vangassen H., onderw.. Burchtdam, 94, „
95 De Luyck J., koster, Gemeentehuisstr., Meerbeke
96 IJsebaert A., handelaar, Plaats, Denderhautem
97 Beeckman Pol, hoogstudent, Statiestr., Ninove
98 Desmedt G., Kloosterst., 108, Antwerpen
99 Wijgaerts R., Handelst., 46, „
3700 De Laet Fr., Zendelingenst., 36, Borgerhout
2 Mej. Knaep Jos, Boomgaardst., 210, Berchem.
3 Mej. De Jode Raph., Elisabethlaan, 78, Brugge
4 Mej. Persoons, Jorisstraat, 104, „
5 Mej. H., Retsin, Lisseweghe
6 Gestels Alb., onderwijzer, Rumpst
7 Stuyck Alf., „ „
8 Sas J., beambte, Nielschestr., 48, Boom
9 Bosschaerts, „ Huybrechtsstraat, 45, Borgerhout
3710 Jung Ant., „ Dambruggestr., 38, Antwerpen
11 Roelants Alf., Staatsbea. St-Mariaburg, (Eeekeren)
12 Heylen G., „ Dambruggest., 350, Antw.
13 Daems Jef, goudsm., O. L. V. 43, Berchem
14 Goubauw J., diamantbew., Berthoutst., 49, „
15 Lunken J., onderw., Kloosterstr., 31, Antwerpen
16 Andries Pol. „ „ „ „
17 Van Daele M. onderw., Vriendenstr., 15 „
18 Riket Leo „ Kielschevest, 34, „
19 Brugmans F., klerk, Laureisst., 92, „
3720 Peeters J., onderw., Markgravelei, 6, „
21 Daems Emiel, Elektr. Komiteitstr. 3 Merxem „
22 Mej. De Roey Eliza, „ „
23 Delaforterie G., Borrewaterstr. 180, „
24 Cornelis A. Ing. Frans Gaystraat, 264,
St. Pieters-Woluwe.
25 Van Eerdewegh Jozef, Brederodestr. 164. Antw.
26 Mej. Van Leeuw Stella, Frans Delcoignestraat, 15,
Koekelberg (Brussel).
27 Hancké Hendrik, Lange St. Annastr. 26 Ant.
28 Jacobs Lodewijk, St. Michielskaai, 72, „
29 Jacobs Jozef, Paswerker, „ » „

3730 Mej. Baekelmans Louisa, Ballaerstr. 103 Antwerpen
31 Bonnaerens Alfred, Oude Koornmarkt, 39 Ant.
32 Mej, Groen Sophie, Lange Kievitstr. 48, „
33 Mej. Vieyra Bertha, Lentestraat, 14, »
34 Mej. Van Rompaey M. Beekstraat, 48, Hoboken.
35 Weemaes, Kipdorpvest, 15, Antwerpen.
36 Mme Weemaes, » » »
37 Waeles, Tooneelsp. Kapelstraat, 18, St. Mariaburg.
38 Mme Waeles » „
39 Mej. Van Neste, Leperstraat, 6, Antwerpen.
3740 Mej. V. d. Bosch P., Toekomststr. 10, „
41 Mej. Populaire L., Helmstraat, 129, Borgerhout.
42 Mej. Souwen, Van Aertstraat, 41, Antwerpen.
43 Pirrault, bediende Matigheidstr. 25 „
44 Mevr. Pirrault „ »
45 Mej. Verschraegen, Kunststr. 113, St. Amandsberg
(Gent).
46 De Geunynck G., Ambtmanstr. 12, Antwerpen.
47 Delien, Aug. R'damschestraat, 19, »
48 Mevr. Delien, Rotterdamschestr. 19 „
49 Serverins, bediende, Solvijnstr. 26, »
3750 Mej. Gerckens E. Coebergerstr. 18, Antwerpen.
51 Celen Mej. Pothoekstraat. 45, »
52 Mej. Bertels Anna. Baron de Caterstraat, 33 »
57 Mej. Remael Rosa, Ballaerstr. 103. »

3758 Waeghe J. Cobdenstraat, 46, Antwerpen
59 Dr Grietens, Kroonstraat, 61, Borgerhout
3760 Mej. Brouwens Bertha, 't Leitje, 39, Neckerspoel
Mechelen.
61 Mej. De Meef J. Lange Nieuwstraat, 15, »
62 Mej. Pensaert Louisa, Befferstraat, 35, »
63 De Waele Laurent, Trooststraat, 9, Schaarbeek.
64 Duyver Ch. Van Arteveldestr. 118, Brussel.
65 Alph. Boon, Priemstr., 71, «
66 Willems Lod., Kantoorklerk, Kluisstr. 70, Merxem.
67 Mevr. Willems » »
68 De Muynck Jozef, Herzieningslaan, 60, Cureghem.
69 Van Elst Jozef, St. Vincentiusstr. 22, Antwerpen.
3770 Van de Moer L., Schilder, Noordstr. 22, »
71 Brangers G., Lange Dijkstr. 13, »
72 Gijsels Alfons, Brusselstr. 19, »
73 Meulenaere Karel, Hoogstraat, 22, »
74 Raeymaeckers Edward, Greinstr. 19 »
75 Van Cleemput A., Vlagstr., 53, »
76 Van den Brande Fl. Congresstr. 4, »
77 Van Steen, A. Muizenstr., 16, »
78 Weewauters Maurits, Miroesstr., 21, »
79 Onzia Edmond, Roodestr. 13, »
3780 Van Steen Jacques, Lange Pothoekstr. 16, »
81 Mevr. Van Steen, » »
82 Verhaeghe Basiel, drukker Gildestr., 5, Gent.
83 Mevr. » » » »
84 Wagon Maurits, Burgemeester Gijsegem (Oost.Vl.)
85 Moens Hendrik, » Herdersem (Oost.Vl.)
86 Van Cauter Emiel, Landmeter, Hofstr. Audegem.
87 De Gols Maurits, onderwijzer, Hoek, »
88 Temmerman Prosper, » Oude-Baan. »
89 Dendoncker Victor, bediende Roeselaere.
3790 Brusselmans Oscar, Ingenieur »
91 Joos Fideel, » » »
92 Mevr. Leonard, bediende Noordstr. 179 »
93 Mej. Beny M. bediende »
94 Ingebeen Alfons, » Noordstr. 13, »
95 Mees Armand teekenaar » 179 »
96 Maes August, Tramstatie, Ryckevorsel
97 Mevr. Maes » »
98 Allo Jules, Justus Lipsiusstr. 39 Gent.
99 Dewulf, onderw. Frans Delcoignestr. Koekelberg
3800 E.H. Marchal, Spastr., 74 St-Joost-ten-Noode (Br.
1 Dr Pil Berten, Antwerpschestr. 214 Mortsel
2 Mej. Dirickx Felicie, Haantjeslei, 79 Antwerpen
3 De Veen Walter, St. Geertruidestr. 3, Etterbeek
4 Mev. Verhasselt-Wijckmans, St Annakerkstr. 49
Koekelberg (Brussel
5 Jansen Aloïs handel, Schoolstr. 5 Mechelen
6 Verstraeten J., Kerkhofdriesstr. St Amands-Puers
7 Lepage Paul, Lauwerierstr, 17 Berchem

Inhoud :

1. De boomen van het Zoniënbosch blz. 313
2. Het duizendjarige Goslar « 317
3. Van het Secretariaat « 323
4. Verslagen « 324
5. Gemengd « 324
6. Uitstappen - bijeenkomsten « 326
7. Ledenlijst « 327

Drukkerij Robert Bracke-Van Geert, Baesrode